

VIII. ULUSAL SOSYOLOJİ KONGRESİ

Bildiri Özetleri

Farklılıklar, Çatışmalar
ve
Eylemler Çağında Sosyoloji

1-3 Aralık 2016

ODTÜ - Ankara

HAZIRLAYAN

Yağmur Apa

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü Lisans Öğrencisi

SOSYOLOJİ DERNEĞİ

Adres: Mareşal Fevzi Çakmak Cad. 9/7 Beşevler Ankara

Tel: +9(0.312) 215 67 54

Faks: +9(0.312) 222 12 52

Üyelik ve genel iletişim için: sosyolojidernegi@gmail.com

Sosyoloji Araştırmaları dergisi hakkında bilgi almak için: sosder@gmail.com

Facebook: <https://www.facebook.com/sosyolojidernegi>

Twitter: <https://twitter.com/sosyolojidernek>

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Adem Efe	Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof. Dr. Ali Çağlar	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Ali Ergur	Galatasaray Üniversitesi
Prof. Dr. Ali Erkul	Cumhuriyet Üniversitesi
Prof. Dr. Aylin Görgün Baran	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşe Ayata	Ortadoğu Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşe Durakbaşa	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşe Gündüz Hoşgör	Ortadoğu Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşen Uysal	Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Dilek Cindoğlu	Abdullah Gül Üniversitesi
Prof. Dr. Erkan Perşembe	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Prof. Dr. Erol Kahveci	İzmir Ekonomi Üniversitesi
Prof. Dr. Feryal Turan	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Firdevs Gümüüşoğlu	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Prof. Dr. Gülsen Demir	Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. İsmail Aydınğün	Başkent Üniversitesi
Prof. Dr. Meral Sağır Öztoprak	Yeditepe Üniversitesi
Prof. Dr. Muammer Tuna	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Prof. Dr. Nadir Suğur	Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Nevin Güngör Ergan	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Nilay Kaya	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Nurşen Adak	Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Ömer Aytaç	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Sibel Kalaycıoğlu	Ortadoğu Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Simten Coşar	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Songül Sallan Gül	Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof. Dr. Ümit Tatlıcan	Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. Yaşar Erjem	Mersin Üniversitesi
Doç. Dr. Ahmet Zeki Ünal	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Doç. Dr. Assiye Aka	Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi
Doç. Dr. Birsen Şahin Kütük	Hacettepe Üniversitesi

Doç. Dr. Cahit Aslan	Çukurova Üniversitesi
Doç. Dr. D. Ali Arslan	Mersin Üniversitesi
Doç. Dr. Demet Lüküslü	Yeditepe Üniversitesi
Doç. Dr. Didem Danış	Galatasaray Üniversitesi
Doç. Dr. Emre Gökalp	Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Fahri Çakı	Balıkesir Üniversitesi
Doç. Dr. Kasım Karaman	Erciyes Üniversitesi
Doç. Dr. Kezban Çelik	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Doç. Dr. Levent Eraslan	Kırıkkale Üniversitesi
Doç. Dr. M. Yavuz Alptekin	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Ali Balkanlıoğlu	Marmara Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa Aksoy	Marmara Üniversitesi
Doç. Dr. Müjdat Avcı	Aksaray Üniversitesi
Doç. Dr. Saniye Dedeoğlu	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Doç. Dr. Sema Buz	Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Şükrü Aslan	Mimar Sinan Üniversitesi
Doç. Dr. Şeref Uluocak	Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi
Doç. Dr. Umut Beşpınar	Ortadoğu Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Ünal Şentürk	İnönü Üniversitesi
Doç. Dr. Yılmaz Yıldırım	İzmir Katip Çelebi Üniversitesi
Doç. Dr. Zafer Durdu	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Doç. Dr. Zuhale Yonca Odabaş	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ahmet Özalp	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ahu Özmen	Yeditepe Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Aysu Kes Erkul	Hacettepe Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Banu Koçer Reisman	Yeditepe Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Barış Mücen	Ortadoğu Teknik Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Emek Barış Kepenek	Başkent Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ercan Balcıoğlu	Gazi Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Erhan Akarçay	Anadolu Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Gökhan Savaş	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Gülhan Demiriz	Adnan Menderes Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Hande Tek Turan	Yeditepe Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Hasan Hüseyin Aygöl	Akdeniz Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Kurtuluş Cengiz	Ankara Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Mahmut Kaya	Harran Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Sezai Ozan Zeybek	Bilgi Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Veda Bilican Gökkaya	Cumhuriyet Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Zerrin Arslan	Mustafa Kemal Üniversitesi
Öğr. Gör. Dr. K. Onur Unutulmaz	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. Sibel KALAYCIOĞLU

Sosyoloji Derneği Yönetim Kurulu Başkanı

ODTÜ Sosyoloji Bölüm Başkanı

Prof. Dr. Nilay Çabuk Kaya

Sosyoloji Derneği Başkan Yardımcısı

A.Ü. DTCF Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Aylin Görgün Baran

Sosyoloji Derneği Yönetim Kurulu Üyesi

H.Ü. Sosyoloji Bölümü Başkanı

Doç. Dr. F. Umut Beşpınar

ODTÜ Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Besim Can Zırh

ODTÜ Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Gökhan Savaş

Sosyoloji Derneği Yönetim Kurulu Üyesi

Ankara Sosyal Bilimler Üni. Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Ünal Bozyer

Muğla Sıtkı Koçman Üni. Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Günnur Ertong Attar

Sosyoloji Derneği Yönetim Kurulu Üyesi

Mersin Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi

Dr. Mustafa Berkay Aydın

Sosyoloji Derneği Yönetim Kurulu Üyesi

Uludağ Üni. Sosyoloji Bölümü Araştırma Görevlisi

Akın Bakioğlu

A.Ü. Sosyoloji Bölümü Doktora Öğrencisi

Hasan Kürşat Akcan

A.Ü. Sosyoloji Bölümü Araştırma Görevlisi

Feray Artar

Sosyoloji Derneği Yönetim Kurulu Üyesi

A.Ü. Sosyoloji Bölümü Araştırma Görevlisi

KARAR ALMA SÜREÇLERİNDE KADIN PERSPEKTİFİNİN LİDERLİK TEORİLERİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Ceyda Acar¹

Toplumsal cinsiyetin belirlediği kadın-erkek farklılıklarından bir kısmı, kadının doğurganlığı gibi biyolojik farklılıklara dayanmaktadır. Kadının anneliği, birçok toplumda, onu evdeki (özel alan) görevlerle sınırlar. Bu durumda oluşturulan iş bölümünde erkekler, evin dışındaki alanlarda (kamusal alan) faaliyet gösterir. Bu işbölümü, erkek egemen toplumun zeminini oluşturur.

Kadın evde kalarak yaşamını sürdürürken; erkek, kamusal alanda kendini ifade eder. Kamusal alanda çalışma, üretim ve politika erkek; ev işleri ve aile bakımı kadın işi olarak ayrılır. Çalışma yaşamından siyasete, sivil toplum örgütlenmesinden eğitime kadar kamusal alandaki bu görünüm toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliği üretir. Erkeğin, kaynakların kazanımı rolünün olduğu görüşü karar alma mekanizmalarına etki eder.

Kadınlara biçilen roller, ezilmelerine ve ikincil olarak görülmelerine sebebiyet vermektedir. Merhamete ve anneliğe yüklenen anlamlar kadınları “kadın işleri”nde çalışmaya ve geri kalan her işte erkeklerden daha başarısız olacaklarına dair ataerkil algıya iter. Kadınların biyolojik, psikolojik ve toplumsal cinsiyetçi yaklaşımlar dolayısıyla erkeklerden farklı oldukları görülebilen bir gerçektir. Ancak bu tartışmadan bağımsız olarak kadınların “kadın işi” ile sınırlandırılmaları için bu farklılık yeterli midir?

Kadınlar erkeklerden farklı özellikleri sebebiyle de (bu farklar toplumsal beklentiler, öğretiler sebebiyle de olabilir, biyolojik ve psikolojik olarak doğal sebeplerle de olabilir) toplumsal statülerinin tersine çevrilebilmesi olasıdır.

Kadın, “kaynak sağlayıcı rolü” erkeklerden farklı özellikleriyle de üstlenebilir ve bu konuda avantajlı bile görülebilir. Kadınsal özellikleri sebebiyle daha az çatışmacı, daha iş birlikçi, ekip çalışmasına daha yatkın, uyumlu ve fedakar yapılarından dolayı kişisel çıkarlarının önüne kurum çıkarlarını getirebilen; çocuk büyütme bakım gibi faaliyetler sebebiyle ihtiyacın değerlendirilmesinde daha etkin gözlemler yapabilirler, sıklıkla yeni çözümler bulma çalışarak yaşanan aile hayatı sebebiyle daha yenilikçi düşünmeye açık olabilirler.

Araştırmada kadın perspektifi üzerine yapılan araştırmaların derlenmesi sonucu bir profil elde edilmesi planlanmaktadır. Kadınların farklı özellikleri, liderlik teorileri bağlamında değerlendirilecektir. Bu sonuçlar Smith’in kurumsal etnografya yaklaşımı ile analiz edilecek.

Böylece çağdaş liderlik modellerine kadınların donanımlarının daha uygun olacağı düşünülebilir. Uluslararası ilişkiler, siyaset, özel ve kamu kurumlarında yönetim kademeleri, işletmeler ve STK’larda yönetim ve işleyişin kadınları daha insani, etkin ve verimli yönetilebileceği, kadınların özelliklerinin eksiklik değil ihtiyacı giderici bir işlev gösterebilir. Özellikle STK toplum dinamiğinin temeli olduğundan bu kurumlardaki perspektif değişimi tüm topluma yansıtılabilir.

Kadının kamusal ve özel alanda karar verme sürecine yönlendirilme ve baskılardan uzak “kadın” olarak katılımı, liderlik teorileri ile de ilişkilendirildiğinde, işbirliği, ortak amaç, katılımçılık, eşitlikçi bir refah toplumuna gidişte katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gender Perspective, Kadının Güçlendirilmesi, Kadın Perspektifi

¹ Yl. Öğr., Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, acar.ceyda87@gmail.com

MODERN DÜNYA, GÜNDELİK YAŞAM VE MODERN ÖZNE

Zeliha Burcu Acar¹

Bu çalışmada modernite olarak adlandırılan dönemin temel özelliklerini felsefi ve toplumsal açılardan ilişkilendirmeye çalışacağım. Bunu yaparken edebiyat eserlerinden de faydalanacağım. İlk olarak felsefi anlamda modernite temel olarak mutlak bir varlık fikrinden ve onu tam olarak bilebileceğimiz düşüncesinden uzaklaşma anlamına gelmektedir. İkinci olarak ise, modernite kavramı insanlar arasında görünen eşitsizliklerin ortadan kalkması sonucunda modern özne olarak adlandırılan yeni bir insanın ortaya atılmasıyla birlikte gelişmiştir. Edebiyatta ise, modern dönemle birlikte doğaüstü olaylar ve insanlardan uzaklaşıp sıradan insanın gündelik yaşamına ve günlük sıkıntlarına, yalnızlığına ve içsel çatışmalarına bir yönelme olmuştur. Modern romanın Don Quijote'yle başladığı kabul edilir. Bu çok erken başlangıçtan sonra ise, özellikle 18. ve 19. yüzyılda modern roman konusunda oldukça önemli gelişmeler yaşanmıştır. Sıradan insan olarak modern özne edebiyat sahnesine çıktığında yalnızlık, yalıtılmışlık, kendinden uzaklaşma, kısırlılığın ve belirlenmişlik hissiyatı da devreye girmiştir. Modern özne yaşamının her alanında bir kuşatılmışlık ve kendi varlığından uzaklık hisseder. Bu hissiyat ya da kendisine dair sorgulamalar özellikle Dostoyevski ve Kafka gibi yazarların eserlerinde yansıtılmıştır. Bu bildiride felsefi olarak mutlak gerçeklikten vazgeçilmesiyle birlikte modern insanın hayatındaki değişiklikler ilişkilendirilecek ve bu konu modern edebiyattaki yansımalarıyla birlikte ele alınacaktır. Bunun için öncelikle felsefi olarak modern dönemin başlamasıyla ilgili belirleyici olan unsurlar ortaya konacak, ikinci olarak da bunların gündelik yaşamla ilişkisi kurulacaktır. Modern edebiyatta bireyin yansıtılması ise bu ilk belirlemeler eşliğinde anlatılacaktır. Felsefi metinlerden moderniteye dahil olan temel metinler değerlendirilecek, toplumsal değişim ve gündelik yaşam konusunda ise Henry Lefebvre, Michel de Certeau gibi yazarların metinlerine başvurulacaktır. Başta Dostoyevski ve Kafka olmak üzere 19. yy yazarlarının ise temel eserlerine bakılacaktır. Kısacası bu bildiride modern dönem, felsefede, gündelik hayatta ve edebiyattaki belirlenimleriyle anlatılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Modernite, Gündelik Hayat, Modern Özne, Modern Roman

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, zelihaburcu @gmail.com

TÜRKİYE'DEKİ DEPREMLERİN SOSYAL BOYUTLARI ÜZERİNE OLUŞAN YAZINDA İKİ METOD SORUN ALANI

Oya Açıkalin¹

Afet/deprem zararlarının en aza indirilmesine verilecek en önemli desteklerden biri, güvenilir, uygulanabilir ve bütünleşik bilgide uzlaşma ile bu bilginin nasıl yaygınlaştırılabileceğinin bilinmesidir. Bu tür bilgiyi üretmede ve popüler bir söylem yaratmada bilim insanları merkezi bir rol üstlenebilirler. Bu çabanın bir parçası, daha fazla araştırma gerektiren konuların, konuların daha geçerli olarak nasıl araştırılabileceğinin veya yaratıcı çözümlerin sistematik olarak belirlenmesidir.

Depremlerin sosyal boyutu üzerinde duran araştırmalar 2000 yılından bu yana artmıştır. İlgili yazın, metodolojik etkileri olan iki soruna işaret etmektedir. Bunlardan ilki, az sayıda metin çok sık alıntılanırken, bunların içeriğinin (ör., kavramlaştırmalarının, modelinin, bulgularının, çıkarımlarının, vb.) daha az dikkat çekmesi; buna karşılık, küçük ölçekli ve basit pek çok araştırmanın da yeterince kullanılmamasıdır. İkinci sorun, pratik yaklaşım ve araçsal bilginin, kavramsal-teorik yaklaşımdan ve düşünümsel bilgiden, daha fazla ilgi çekmesidir. Buna bağlı olarak (veya üçüncü bir sorun alanı olarak), deprem zararlarını azaltma problemiğinin önündeki teknik-ötesi engellerin (ör., kurumların, ilişkilerin, ideolojilerin, aktörlerin, vb.) yapısı, dinamikleri ve dönüşüm örüntüleri hakkındaki bilgi dağınık-parçalı kalmaktadır. Bu sorunlar, hem kendi başlarına, hem de birbirleriyle etkileşerek, öncelikle, bilim aracılığıyla kurulan söylemin-gerçekliğin niteliğini etkilemektedir. Ayrıca, bu sorunların kesiştiği yerde, bilimin gereği olan sınıflamalar, kavramlaştırmalar, yöntem tartışmaları ve araştırma programları yeterince ortaya çıkmamaktadır. Sonuçta, konuya ilişkin bilgi alanı yeterince genişlemediği gibi, yaratıcı çözümlerin önerilmesine katkı sağlayacak ilham kaynakları da kısıtlanmaktadır. Sıralanan bu noktalar, bu bildirinin temel bulgularını yansıtmaktadır.

Bu sunuş, sosyal bilim topluluğunun iç iletişimine, depremin sosyal boyutlarıyla ilgili metod-kavram bağlantılı bir tartışma aracılığıyla başlangıç düzeyinde bir katkı yapmak üzere hazırlanmıştır. Çalışma, Türkiye'deki depremlerin sosyal boyutlarını içeren 2000'den beri yayınlanmış 100 metne dayanarak (hazır veri kullanarak), metinlerden ortaya çıkan kolektif bilginin, depremin sosyal boyutlarını yapılar veya değişmeler boyutlarında anlamamız açısından sınırlılıklarını örneklemektedir. Bu kapsamda, kaynak metin kullanma biçimlerinin ve araştırma prosedürlerinin söylem-gerçeklik kurucu etkileri ile araştırmalar arası karşılaştırma olanaklarına odaklı bir analiz yapılacaktır. Analizde, alan-yer, konu-tema, kapsam, araştırma prosedürleri, bulgular ve kaynaklar dikkate alınacaktır. Son olarak, konuya ilişkin bir dizi yöntem önerisi sıralanacaktır.

Anahtar Kelime: Deprem, Sosyal Bilim, Metod

---

¹ Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, oacikalin@gmail.com

POLİSİYE EDEBİYATTA FARKLI DEDEKTİFLİK DENEYİMLERİ: BURÇAK VERAL VE PEYGAMBER CİNAYETLERİ

Ebru Açık Turğuter¹

Erkek egemen söyleme sahip bir anlatı türü olan polisiye romanda dedektif olarak erkeklere değil de farklı toplumsal cinsiyetlere sahip kişilere yer verilmesi ve onların bu alanda hem yazar hem de ana karakter olması toplumsal cinsiyet tartışmaları açısından oldukça önemlidir. Bu çalışma, ana akım polisiyenin aksine farklı toplumsal cinsiyetlere sahip kişilerin deneyimlerine yer veren eserler içerisinde Mehmet Murat Somer'in transseksüel dedektifi Burçak Veral'ın ilk macerası olan *Peygamber Cinayetleri*'ni ele alacaktır. Bu örnekten hareketle suç çözümü ve suçun önlenmesinde alternatif anlatıların mümkün olduğu ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Toplumsal cinsiyet tartışmaları ve 'Queer kuramı' ekseninde gerçekleştirilecek olan çalışmada romanın olay örgüsü, olayların geçtiği yer, zaman ve kişilerin sunulma biçimleri, romanın yazar tarafından mı yoksa başkahraman tarafından mı okuyucuya aktarıldığının tespitinin ardından romanlarda kişilerin toplumsal cinsiyet özellikleriyle uyumlu bir dil kullanılıp kullanmadığı ele alınacaktır. Çalışma bu nedenle söylem analizinden yola çıkacaktır. Söylem analizi, sosyal gücün suiistimaline, üstünlüğün ve eşitsizliğin uygulama, tekrar üretilme, sosyal ve politik bağlamda karşı koyma biçimi üzerine bir çalışma biçimi olması ve metinlerde eril, militarist, tahakkümcü ve buyurgan anlatımların ne kadar yer aldığının tespitinde etkili olması nedeniyle seçilmiştir. Metinlerde esas alınan analiz kategorileri, romanlardaki eril/dişil özellikleri yansıtan toplumsal cinsiyet özellikleridir. Çalışmada kullanılan toplumsal cinsiyet kavramı kişinin içine doğduğu kültür içinde kazandığı kazanımları yansıtan ve kültürlerarası farkı ve sosyo-kültürel çevre farklılığından da etkilenen ve biyolojik cinsiyetinden kaynaklanmayan davranış alanını anlatmak için kullanılacaktır. Sonuç olarak çalışmada ana akım polisiye/dedektif romanlarının aksine farklı toplumsal cinsiyetlere sahip dedektiflerinin suç çözüm yöntemleri ve türe olan katkıları gözler önüne serilecektir.

Anahtar Kelimeler: Polisiye Roman, Toplumsal Cinsiyet, Queer Kuramı, Edebiyat Sosyolojisi

---

¹ Arş. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, ebruacik@mu.edu.tr

NAMUS ADINA İŞLENEN CİNAYETLERİN HABERLERDEKİ YANSIMALARI

Nurşen Adak¹

Kadına yönelik şiddet dünyada en yaygın insan hakları ihlallerinden birisidir. Dünyanın değişik coğrafyalarındaki farklı kültürlere sahip toplumlarda kadınlar namus adına işlenen cinayetlerin kurbanı olmuşlar ve olmaya da devam etmektedirler. Hegemonik cinsellik ve cinsiyet söylemine göre ataerkil toplumun kültürel değer ve normlarıyla şekillenen namus ve namus adına işlenen cinayetler medyaya da yansımaktadır. Türkiye’de haber medyası bir taraftan sosyal bir sorun olarak namus cinayetlerine dikkat çekerken diğer taraftan kullandığı dil ve haberi veriş tarzıyla eril değerleri ve hegemonik cinsiyetçi söylemi meşrulaştırmaktadır.

Bu çalışma, ataerkil değerlerin baskın olduğu, güç ve iktidarın erkeklerin elinde olduğu bir toplumda, namus bahanesiyle işlenen cinayetlerin gazete haberlerinde söylem aracılığıyla nasıl yeniden üretildiğini ortaya koymayı hedeflemektedir. Başka bir ifade ile çalışma, medyanın kadın cinayeti haberlerini verirken, eril bir dil kullanıp kullanmadığı, mağdurları ve faileri nasıl resmettiği, şiddeti normalleştirme ve meşrulaştırma biçimlerini araştırmayı hedeflemektedir.

Çalışma kapsamında öncelikli olarak ulusal çapta günlük yayın yapan iki gazetede (Radikal ve Posta) 2012-2014 yıllarında yayınlanan kadına yönelik şiddet haberleri taranmış ve bu haberler içinde namus adına işlendiği belirtilen kadın cinayeti haberleri seçilmiştir. Bu seçilen haberler eleştirel söylem analizi yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. Çözümleme sonucunda haberlerde kadın cinayetlerinin sansasyonel biçimde cinayetin magazin yönüne odaklanarak verildiği, şiddetin namus ve ahlak temelli meşrulaştırıldığı, kadınların kocalarına itaat etmedikleri, ailenin namus ve şerefini “lekedikleri” için öldürüldüğü ve haberlerde eril bir dilin kullanıldığı görülmüştür.

Namus bahaneli kadın cinayetleri gazete haberlerinde çoğu zaman bireysel bir sorun olarak yansıtılıp sosyal, yapısal nedenleri olan sosyal bir problem olduğu gerçeği gözden kaçırılmıştır. Araştırmanın en çarpıcı verilerinden birisi de haber metinlerinde failin cinayeti namus gerekçesiyle işlediğinin vurgulanarak toplumdaki saygınlığını yeniden kazanma talebine yer verilmesidir. Bu durum eril tahakküme dayalı cinsiyetçi şiddet söylemini pekiştirici bir rol oynamaktadır.

Namus adına işlenen cinayetleri medya aracılığıyla anlamayı amaçlayan bildiri, ilgili literatürün gözden geçirilmesi ile başlayarak ve konuya ilişkin Türkiye’deki mevcut durum incelenecektir. Daha sonra gazetelerde yer alan namus cinayeti haberlerinde söylem aracılığıyla kadına yönelik şiddeti meşrulaştıran namus algısının nasıl yeniden üretildiği çözümlenecektir. Çalışma sonuç ve değerlendirme kısmıyla tamamlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Namus Cinayetleri, Toplumsal Cinsiyet, Medya

---

¹ Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, nadak@akdeniz.edu.tr
adaknursen@gmail.com

KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELEDE KADIKÖY BELEDİYESİ KADIN YAŞAM EVİ

E. Duygu Adıgüzel¹

Şiddet, bireyin başkaları tarafından fiziksel, psikolojik, ekonomik, sözel ve cinsel açıdan zarar görmesidir. Kadına yönelik şiddet ise, toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle kadına yönelik şiddeti temsil eder ve kadın hareketinin önemli mücadele alanlarından biridir.

Günümüzde kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında Kadın Sığınmaevleri, şiddete maruz kalan kadınların, varsa çocukları ile birlikte geçici bir süreliğine kaldıkları güvenli bir yaşam alanı sağlamanın yanında, kadınlara ve çocuklara psiko-sosyal, ekonomik, eğitim, istihdam desteği ve hukuki danışmanlığın yapıldığı merkezlerdir.

Türkiye'de Kadın Sığınmaevleri, kadınların maruz kaldıkları şiddetin sonrasında onlara destek olabilmelerinin yanı sıra, kadının birçok alanda yaşadığı sosyal izolasyonu ortadan kaldırma, sosyal hayatta var olabilme, kendi hayatları hakkında inisiyatif sahibi olabilme ve kendi seçimlerini yapabilecek becerileri kazanmaları bakımından oldukça büyük önem taşımaktadır. Ülkemizde 6284 sayılı yasa gereğince Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na, Belediyelere ve sivil toplum kuruluşlarına ait Kadın Sığınmaevleri vardır. Fakat kadınlar, uğradıkları şiddetin yansımalarına bakılmadan, farklı şiddet türlerine maruz kalmalarına rağmen 6 ay süre ile tek tip sığınmaevi modelinden yararlandırılmaktadırlar. Mevcut yapı içerisindeki kadın sığınmaevlerinde yaşayan kadınların, farklı sosyal kültürel ve ekonomik yapıdan gelmeleri kurum içindeki yaşamı çoğu zaman güçleştirmektedir. Özellikle çalışan kadınların, diğer kadınlar kadar ortak yaşamın kurallarına uyum sağlayamadığı, kuruma giriş-çıkış saatlerinin diğer kadınlardan farklı olması nedeniyle de kurum içerisinde çatışmaların olduğu gözlemlenmiştir. Yapılan yüz yüze niteliksel görüşmelerde, çalışan kadınların kurum işleyişine diğer kadınlar kadar katılmadıkları için sorun yaşadıkları ve kalış süreleri dolmamasına rağmen ekonomik olarak yeterli güce sahip olmasalar da kurumdan ayrılmak istedikleri tespit edilmiştir.

Kadın sığınmaevlerinde, kadınların farklı sosyal profillerde olduğu ve tek tip kadın sığınmaevinin geçici süreli verdiği hizmetin sorunu çözmekten çok yeni sorunları da beraberinde getirdiği gözlemlenmiştir.

Bu nedenle Kadıköy Belediyesi olarak, kadına yönelik şiddetle mücadelenin ve kadının istihdam hayatında temsilinin önemi göz önünde bulundurarak, yeni bir sosyal kurum modeli olan "Kadın Yaşam Evi" projesi hayata geçirilmek istenmektedir.

Kadın Yaşam Evi, sığınmaevinde kalmakta olan ve çalışan kadınların kendi evlerinde yeni bir hayat kurmadan bir adım önce, ekonomik ve psiko-sosyal yeterliliklerinde daha bağımsız olabilmeleri amacıyla geçici süreli kalacakları bir ara istasyon olacaktır. Herhangi bir sığınmaevinde kalmakta olan, en az 3 aydır çalışan, bir sonraki adımı kendi evini tutmak olan 18 yaşının üzerinde reşit olmuş tüm kadınların ve çocuklarının kalabileceği yeni bir yaşam alanıdır.

Kadın Yaşam Evi'nin amacı; kadınların sosyal ve ekonomik hayata kazandırılmasına, benlik saygılarının güçlendirilmesine, kendi düzenlerini ve ev ortamlarını inşa etmeden hemen önce bazı sorumlulukları kazanmalarına destek olmaktır. Çalışan kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesini sağlayacak bu projede kadınlar aynı zamanda psikolojik destek ve kişisel gelişim eğitimleri almaya devam edecektir.

---

¹ Sosyolog, Kadıköy Belediyesi Sosyal Destek Hizmetleri Müdürü, duygu.adiguzel@kadikoy.bel.tr

Anahtar Kelimeler: Kadın, Sığınmaevi, Şiddet, Sosyal Kurum

YENİ GELİŞMEKTE OLAN KENTSEL ALANLARDA KÜLTÜREL YAŞAM VE KENTSEL AİDİYET: İSTANBUL BEYLİKDÜZÜ ÖRNEĞİ

Yusuf Adıgüzel¹

Murat Şentürk²

İstanbul'da yeni gelişmekte kentsel alanlardan biri olan Beylikdüzü ilçesi için bugüne kadar yapılmış kapsamlı bir sosyolojik araştırmanın bulunduğunu söylemek güçtür. İstanbul'un Batı ucunda -son 15 yıldır- gelişmekte olan bu ilçenin, gerek fiziksel gerekse toplumsal açıdan yaşadığı sürecin ele alınması yeni bir kentleşme biçiminin dinamiklerinin anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Bununla birlikte kent merkezinin dışında yeni gelişmekte olan bu kentsel alanda yaşayanların kültürel yaşamları ve kentsel aidiyetleri, hem kentin bütünüyle hem de merkeziyle kurdukları ilişkilerin anlaşılması açısından önemlidir. Bu ihtiyaçtan hareketle Beylikdüzü'nde yaşayanların kültürel yaşamlarının ve kentsel aidiyetlerinin *kentlilik* ve *yeni kentleşme dinamikleri* bağlamında ele alınması bu bildirinin temel amacını oluşturmaktadır. Söz konusu amacı gerçekleştirmek için "Beylikdüzü Kent Belleği ve Sosyal Yapı Araştırması" kapsamında ulaşılan nitel verilerden yararlanılacaktır. Bahsedilen araştırmada niceliksel araştırmada 2000 hanede anket, nitel araştırmada 100 derinlemesine mülakat ve 10 odak grup toplantısı ve 50 sözlü tarih görüşmesi gerçekleştirilecektir. Bu bildiri de ise nitel araştırma kapsamında yapılan derinlemesine mülakat ve odak grup verilerinden hareket edilecektir. Beylikdüzü'ndeki farklı toplumsal gruplardan (gençler, kadınlar, yaşlılar vb.), bütün mahallelerden, değişik sosyoekonomik düzeylerden kişilerle görüşülmüştür. Derinlemesine mülakat tekniğine ek olarak bir diğer nitel veri toplama tekniği olan *odak grup görüşmesi* araştırmada kullanılmıştır. Esnaflarla, ev kadınlarıyla, gençlerle, muhtarlarla, eğitimcilerle, entelektüellerle, STK'larla ve din adamlarıyla odak grup toplantısı yapılmıştır.

Bu veriler fenomenolojik yöntem çerçevesinde betimsel olarak analiz edilecek ve ilgili literatür ekseninde değerlendirilecektir. Araştırma kapsamında ulaşılan verilerden hareketle Beylikdüzü'nün parçalı bir kent dokusunun olduğu ve bu gelişmenin hızla devam ettiği; mahalleler arasında önemli sosyoekonomik ve kültürel farklılıkların yaşandığı; kentsel alanın aşağı (sahil)-yukarı (E-5'e yakın bölge) şeklinde mekânsal ve sosyal bir farklılaşmanın bulunduğu; kentin diğer ilçelerine ve kent merkezine olan mesafenin kentle ve kentlilikle kurulan ilişkiyi biçimlendirdiği söylenebilir. Bu durum ayrıca hem Beylikdüzü'ne hem de kente ilişkin aidiyet süreçleriyle de ilgilidir. "İstanbul'a gitmek", "İstanbul'a inmek" gibi ifadelerin kullanımı her ne kadar azalmaya başlasa da hâlâ varlığının sürmesi yeni gelişmekte olan bu kentsel alandaki kültürel yaşamı ve kentsel aidiyeti önemli kılmaktadır. Beylikdüzü'nde yapılan bu araştırmanın hem İstanbul'daki hem de diğer kentlerdeki yeni gelişen kentsel alanların kültürel yaşamı ve aidiyeti konusunda yapılacak araştırmalara ve uygulamalara mütevazı katkılar sağlayacağı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Yeni Gelişmekte Olan Kentsel Alan, Kentsel Aidiyet, Kentlilik, Kent Kültürü

---

¹ Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, yusuf.adiguzel@istanbul.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, murat.senturk@istanbul.edu.tr

HÜKÜMET ETMENİN GÜCÜ VE AŞIRILIĞI

Özkan Ağaş¹

Siyasal hayat, günümüz toplumlarında yeniden, yasa formuna bürünüyor olmakla birlikte hukuku içeriden askıya almak ve böylelikle hükümet gücünü, yani idarenin takdir/tasarruf yetkisini serbest bırakmak dışında hiçbir amacı bulunmayan düzenlemelerin baskısı altına girmektedir. Maruz kaldığımız şeyin, ifadeyi orijinal anlamıyla kullanacak olursak, (artık genelleşmiş) bir "hükümet darbesi" (*coup d'état*) olduğunu söylemek mümkün. Hükümet gücünün kendini bütün açıklığıyla sergilediği 17. yüzyılda, *coup d'état*, meşru bir siyasal yönetim veya idari yetkiye sahip bir hükümet aleyhinde tertip edilmiş bir hamleyi değil, bizatihi böyle bir yönetimin/hükümetin yasal sınırların ötesine geçtiği durumu adlandırmak üzere ileri sürülmüş bir ifadeydi. Dolayısıyla *coup d'état*, devlet yönetiminin gayri yasal yollardan el değiştirmesi veya birilerinin meşru şekilde sahip olduğu iktidara başka birilerinin zor marifetiyle el koyması gibi bir anlam taşııyordu —sonradan kazandığı imaların aksine, *coup d'état* hükümete karşı değil, hükümet tarafından gerçekleştirilen bir eylemdi, yani hükümet gücünün kamu hukukunun dışına çıktığı ve ona aykırı edimlerde bulunduğu duruma verilen siyasal addı. Lakin bu küçük tarihsel notun bizlere öğrettiği asıl şey, *coup d'état*'nın aynı zamanda hükümet gücünün alameti farikası olduğu gerçeğidir —saf idare gücünün dolaysız imalarından biri ve kuşkusuz en önemlisi, onun, gerek kendi nesnesine ulaşma kipi gerekse de kendi hareketine yön veren kuralları bakımından yasaya herhangi bir asli bağımlılığının bulunmadığıdır; nihayetinde yasa hükümet gücüne dışsal kalmaktan kurtulamaz (onun tarafından göreve çağrıldığında dahi) ve hükümet gücünün yasa karşısında giderilemez bir aşırılığı bulunur. Michel Foucault, bu mevzu hakkında yürüttüğü bir dizi soruşturmada, söz konusu aşırılığın temelini, hükümet gücünün ima ettiği türden gerçekliğe hiçbir yasanın dayatılamayacak olmasında buluyordu: İdari bir tasarrufun konusu olarak işaret edilen şeyler, vaka (her bireysel olguyu yakalayan ve kolektif bir alana dahil eden), risk (potansiyel olan), tehlike (nihai anlamda bertaraf edilemeyecek olan) ve krizdir (belirli bir düzenlilikte ortaya çıkıp aynı düzenlilikte kaybolan) —hiçbir yasa formunun tam anlamıyla nüfuz edemeyeceği ve tüketemeyeceği bir gerçeklik sahasıdır söz konusu olan ve burada vakaya, riske, tehlikeye, krize müdahale ederken, idarenin nihai dayanağı, kendi takdir yetkisi ve icracı gücünden başka bir şey değildir. Aslında, yönetimin aşırılığı ve suiistimalleri konusundaki hassaslığıyla övünen liberalizmin önemli metinlerinin birinde, John Locke'un yürütme iktidarına bahsettiği o beklenmedik imtiyazın da anlamı budur: Yasanın buyruğu olmaksızın ve bazen de yasaya aykırı biçimde kendi takdir yetkisine göre hareket etme iktidarı, sadece hükümet gücüne tahsis edilmiş bir ayrıcalıktır! Günümüz toplumlarında bu imtiyaz, yalnızca kendi ifadesini en güçlü şekillerde bulmakla kalmıyor, aynı zamanda genelleşmiş bir hal de kazanıyor. Bu bildiride amaçlanan, yukarıda kısmen belirtilen tarihsel-teorik argümantasyondan hareketle, hükümet etmenin sıradışı gücünü, içkin aşırılığını ve mevcut halini tartışmaya açmaktır.

Anahtar Kelimeler: Hükümet/Yönetim, Hükümet Darbesi (*Coup d'état*), Siyasetin İlgası

---

¹ Arş. Gör. Dr., Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, ozkanagtas@gmail.com

BİREYSEL VE KOLEKTİF BELLEK İNŞA SÜRECİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET VE EV İLİŞKİSİ

Aslı Ağcaoğlu¹

Aybüke K. Yalçın²

Selin Sümerli³

Bireyler, geçmişlerini toplumsal konumları temelinde hatırlamakta, dolayısıyla, bireysel bellek, kolektif bellek bağlamında oluşmaktadır. Başka bir deyişle, bireyin işgal ettiği farklı toplumsal konumların kesişimiyle oluşan kolektif bellek, bireysel belleğin biçimlendiği bir çerçeve sunmaktadır. Söz konusu ilişki nedeniyle, bireysel bellekler, ortaklaştıkları toplumsal konumlar ekseninde benzerlikler gösterebilmektedir. Bu anlamda kolektif belleği biçimlendiren temellerden biri olarak toplumsal cinsiyet, aynı zamanda bireysel belleğin oluşumuna da bir zemin hazırlamaktadır. Toplumsal cinsiyet ekseninde kadınlar ve erkekler, geçmiş deneyimlerini farklı biçimlerde hatırlamaktadır.

Kolektif bellek bağlamında gerçekleşen hatırlama eylemi, mekânsallaştırma yoluyla gerçekleşmekte; bu nedenle de bireysel bellek, deneyimlenen çeşitli mekânlar üzerinden biçimlenirken, geçmiş zaman da mekânla ilişki içinde somutlaştırılmaktadır. Bu çerçevede bir mekân olarak evin, kadınların ve erkeklerin belleklerinde farklı anlamlar taşıdığı görülmektedir. Genel olarak ev ile ilişkilendirilen kadınlar, geçmişlerini bir kolektif bellek zemini olarak toplumsal cinsiyetlerine referansla inşa etmekte, dolayısıyla kadınların zamanı mekânsallaştırmaları da evle ilişkili olarak gerçekleşmektedir. Buna karşın evlerine ilişkin anıları, kadınlara kıyasla bireysel belleklerinde daha silik yer edinen erkekler, zamanı ev dışında farklı referanslarla mekânsallaştırmaktadır.

Bireysel belleğin, bir mekân olarak ev ve kolektif belleğin bir zemini olarak toplumsal cinsiyet temelinde inşa edildiğine yönelik önerme, Anadolu Üniversitesi tarafından desteklenen bilimsel araştırma projesinden elde edilen bulgularla da desteklenmektedir. Söz konusu niteliksel araştırma çerçevesinde, teorik amaca yönelik örnekleme Eskişehir’de ikamet eden ailelerle derinlemesine mülakat yapılmış, kadınların ve erkeklerin çocukluklarından itibaren yaşadıkları evlere ilişkin anılarına yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Mülakatlardan elde edilen bulgular, bireysel belleğin, toplumsal cinsiyetin önemli bir belirleyen olduğu kolektif bellek bağlamında inşa edildiği ve geçmiş zamanı mekânsallaştırma aracı olarak “ev”in, kadınlar ve erkekler için farklı anlamlar taşıdığı önermesini desteklemektedir.

Anahtar Kelimeler: Bellek, Toplumsal Cinsiyet, Ev

¹ Arş. Gör., Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, asliagcaoglu@anadolu.edu.tr

² Arş. Gör., Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, aybuke_k@anadolu.edu.tr

³ YL. Öğr., Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, selinsumerli@anadolu.edu.tr

KORKU KÜLTÜRÜ VE BELİRSİZLİĞİN İLİŞKİSEL SOSYOLOJİK ANALİZİ: BASINDA DOMUZ GRİBİ ÖRNEĞİ

Alev Akbal¹

Aytül Kasapoğlu²

Günümüzde riskler küresel hale gelmekte ve belirsizlikler artmaktadır. Küresel risk toplumlarında belirsizliklerin artması güven kavramının önemini ortaya çıkarmaktadır. Risk toplumlarında hastalık, kaza, terör gibi risklerin güvence altına alınması giderek zorlaşmaktadır. Bu durum toplumlarda özellikle sağlık alanında kaygıları arttırmakta ve korku kültürünün inşa sürecini beslemektedir.

Bu araştırmanın konusu, küresel risk toplumlarında sağlık alanındaki risklerin (pandemik A gribi) basın aracılığıyla küresel riskler haline gelerek, belirsizlik ve güvensizliğin arttığına yönelik haber metinleri ile korku kültürünü inşa etmesi ve normalizasyon sürecine dönmesidir. Normalizasyon sürecine geçişte basında yer alan belirsizlik ve güvensizliği içeren haber metinleri, bilime ve pandemi sürecine yabancılaşmayı ortaya çıkarmaktadır. Bu çalışmanın temel amacı basının pandemi sürecindeki etkisini ilişkisel bir yaklaşımla ortaya çıkarmaktır.

Çalışmada, hem doğal ve toplumsal süreçleri karşılıklı ilişki içinde ele almak, hem de pandemi sürecinin nasıl inşa edildiğini ortaya koymak için ilişkisel bir bakış açısı benimsemiştir. Bununla birlikte salgının, küresel bir risk olmasına rağmen kısa sürede normalleşme sürecine girmesi incelenirken; pandemi salgınının bir süreç olarak ortaya konulmasına olanak tanıyan "Figürasyonel Kuram"dan (N.Elias) yararlanılmıştır.

Risk toplumunda medya, riskleri ve tehlikeleri abartan kültürün oluşmasında en etkili araçlardan birisidir. Bu çalışmada içerik analizi tekniği kullanılarak Pandemi A gribinde, risk toplumu ve korku kültürünün oluşması, sağlığın siyasallaşması ve metalaşması süreci incelenmiştir. Bu bağlamda üç ulusal gazete olan Sabah Gazetesi, Posta Gazetesi ve Milliyet Gazetesinin altı aylık haber metinleri taranmıştır.

Anahtar Kelimeler: Küresel Risk Toplumu, Güven, Korku Kültürü, Belirsizlik

---

¹ Dr. Öğr., Ankara Üniversitesi DTCF Sosyoloji Bölümü, alevakbal@hotmail.com

² Prof. Dr., Ankara Üniversitesi DTCF Sosyoloji Bölümü, kasap@humanity.ankara.edu.tr

'BUTİK BURJUVALAR': KÜÇÜK KAHVE DÜKKÂNI İŞLETMELERİ

Hasan Kürşat Akcan¹

Mustafa Kemal Coşkun²

Kahve ve kıraathane kültürü oldukça eskilere dayanmaktadır. Hemen her köyde yahut mahallede bir kahvehane muhakkak bulunmaktadır. Kentte ise kahvehane mekânı genellikle alt ve orta gelir gruplarını içeren ve erkeklerin tekelinde kalan bir mekândır. Küçük kahve dükkânı işletmeleri ise bambaşka bir profile seslenmekte ve bir yandan da bu profilin üretiminde rol oynamaktadır. Literatürde bobo (burjuva bohem), yaratıcı sınıf, yuppie veya yeni orta sınıf gibi farklılaşmış sosyal tabakalar söz konusu olduğunda mutenalaştırılmış kentsel mekânın bu sakinlerine seslenen ilk durağın kahve dükkânları olduğu görülmektedir. Öyle ki cinsiyet ekseninde bir dışlama mekanı olan kahvehaneler gibi, küçük kahve dükkânı işletmeleri de sosyal farklılaşma ekseninde bir dışlama mekanına dönüşmüştür.

İş ve özel hayat arasındaki sınırların giderek belirsizleştiği, günümüz esnek ve güvencesiz emek rejiminde her an internet bağlantısı ve kişiyi "zinde tutacak" bir içecek sunan kahve özelinde uzmanlaşmış işletmelerin sayısı giderek artmaktadır. Bu artış küresel büyük kahve zincirleri ile olduğu gibi oldukça küçük, "rafine" "butik" "gusto" "konsept" gibi sıfatlarla anılan dükkânlar ile de sürmektedir. Ve hatta denebilir ki zincir kahve kitleselleşerek, popülerleşerek başta sosyal farklılaşma için bir tüketimi mekânı iken, şimdi tersi yöne evrilmiş, adeta ilk açılan zincir hamburger mağazaları ile benzer sıradanlaşma kaderini paylaşmaktadır.

Zincir kahve dükkânlarının bayiliklerinin yanında sayıları her geçen gün artmakta olan küçük kahve dükkânlarının işletmecilerini "butik burjuva" kavramı özelinde ele alan bu çalışmanın amacı yeni nesil esnaflık pratiğinin bilgisini, sınıf ve farklılaşma ekseninde üretmeye çalışmaktır. Ankara ve İstanbul'da toplam 10 küçük kahve dükkânı işletmecisi ile gerçekleştirilen alan çalışmasında derinlemesine mülakat tekniği ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Tüketim eksenli sosyal farklılaşmanın mekânsal üretiminin aktörleri olarak nitelediğimiz "butik burjuvalar" hem geleneksel orta sınıf olarak bilinen esnaftan, hem de kendilerine belirlemiş oldukları hedef müşteri kitlesinden farklılaşmaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: Sınıf, Girişimcilik, Farklılaşma, Butik Burjuva

¹ Arş. Gör., Ankara Üniversitesi DTCF Sosyoloji Bölümü, akcanhasan@gmail.com

² Doç. Dr., Ankara Üniversitesi DTCF Sosyoloji Bölümü, coskunmkemal@gmail.com

KADINLARIN ALEVİ KURUMLARINA KATILIMI VE GÜÇLENME SÜRECİ

Ayşegül Akdemir¹

Kadın erkek eşitliği ve kadınların kamusal hayata dahil olması Alevilerin kimlik inşa sürecinde sıkça gündeme gelen konulardır. Alevi kadınlar hem cemevleri içinde etkinlik göstermekte hem de Türkiye'nin genelinde hissedilen muhafazakarlaşmaya ve asimilasyon tehlikesi olarak gördükleri durumlara karşı mücadele vermektedir. Bu muhafazakarlaşmanın en çok hissedildiği alan kadınlar ve kadın bedenleri üzerinden yürütülen tartışmalar olduğu için işin toplumsal cinsiyet boyutu önem kazanmaktadır. Bu noktada Alevi kadınlar hem dini ve kültürel kimlikleri yüzünden hem de toplumsal cinsiyet açısından dışlanmış iki kimliğin kesişiminde bulunmaktadır. Bir yandan Alevi öğretisinin getirdiği liberal bakış açısı kadınları kamusal hayata daha kolay dahil etmekte, diğer yandan da Alevilere yönelik ayrımcılığın gündelik hayattaki yansımalarıyla kadınlar erkeklere kıyasla daha sık karşılaşmaktadır.

Araştırmanın amacı güçlenme (empowerment) kavramını merkeze alarak Alevi kurumlarına aktif olarak katılan kadınları incelemek ve şu sorulara yanıt bulmaktır: Alevi kurumlarında kadınların konumu nedir; bu kurumlarda hangi etkenler ne şekilde kadınların güçlenmesini etkilemektedir; diğer sosyal ağların ve kişisel özelliklerin güçlenmeye etkisi nedir? Araştırma, güç/iktidar kavramını yalnızca dar anlamda yaptırım gücü olarak değil çeşitli boyutlarıyla ele alarak kadınların karar-alma, sosyal ağlarını kullanarak toplumsal mobilizasyon ve diğer kadınlarla dayanışma ve özgüven kazanma açısından deneyimlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Niteliksel ve niceliksel yöntemlerin bir arada kullanıldığı çalışmanın bulguları İstanbul'daki çeşitli cemevlerinde yürütülen yapılandırılmış mülakatlar ile gözlem ve anket sonuçlarına dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Alevi Kurumları, Toplumsal Cinsiyet, Güçlenme

---

¹Doç. Dr., Essex Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, ayayshegul@gmail.com aakdem@essex.ac.uk

POST-DEMOKRATİK DÖNEMDE RADİKAL DEMOKRASİ TAHAYYÜLÜNÜN İMKÂN VE İMKÂNSIZLIKLARI

Salih Akkanat¹

Modernliğin toplumsal ve siyasal kimlikler açısından daimi bir meşruiyet krizine zemin hazırladığı söylenebilir. 20. Yüzyıl tarihini bu meşruiyet krizinin yol açtığı sarsıntılara karşı bulunan çaresiz arayışlar olarak okumak mümkündür. Bu açıdan dünyanın büyüünün bozulduğu bir çağda, toplumsal ve siyasal düzeni herkes için kuşatıcı bir kimlikte merkezileştirmenin imkânsızlığına işaret edilmiştir. Post-modernite olarak adlandırılan dönemin siyaset ve toplum teorisi açısından belirleyici özelliği esasında geçmişte bir kriz sebebi olarak görülen *partikülerizmlerin* özgürleştirici ve dönüştürücü bir potansiyele sahip olduğu düşüncesiyle olumlanmasıdır. Bir sorun alanı olarak değil tam tersine muhafaza edilmesi gereken indirgenemez bir çeşitlilik ve eşzamanlılığın merkezi güç ve otoriteler karşısında toplumsal alanı daha da güçlüğü kıldığı düşünölmüştür. Toplumsal-siyasal kimlikler alanının antagonist kamplara bölünmesi agonistik bir demokrasi modeline evrilebilir ya da siyasal sistemin tatmin etmekte zorlandığı talepler etrafında kümelenen geniş kapsamlı koalisyonlar/artikülasyonlar yoluyla demokrasiyi bir hegemonya mücadelesi olarak edimselleştirmek mümkün olabilirdi. Bu açıdan post-modernlik radikal demokrasi projesi için elverişli koşullar demektir.

Öte yandan post-modernlik neoliberalizm üzerinden okunduğunda, radikal demokrasi projesinin işleme için elzem olan liberal demokrasinin sembolik değerler sisteminin hızlı bir biçimde aşındığı ve bu nedenle artık post-demokratik bir döneme geçtiğimizden söz edilmektedir. Neoliberalizm, biçimsel ya da radikal her türden demokratik tahayyül için gerekli olan demokrasinin temel bileşenlerini tasfiye etmektedir. Siyasal-kamusal bir kültürün varlığı, adalet prensiplerinin geçerliliği, eşitlik ve özgürlük ideallerine duyulan inanç, halk egemenliği fikri, hukuk kuralları ve kurumlarının yansızlığı, sadece egemenliğin bir tezahürü olarak değil aynı zamanda toplumsal çatışmaların bir uzamı olarak parlamento ve yurttaş-özne kimliği. Post-demokrasi, demokrasinin bu kurucu bileşenlerinin her birinin ekonominin bileşenlerine dönüştüğü bir dönemi temsil eder. Ekonominin, klasik liberal dönemde olduğu gibi kendi sınırları içinde kapanması değil siyasal, kültürel, etik, estetik alanları da kendi rasyonalitesine uymaya zorlaması söz konusudur. Toplumsal hayatın her katmanı bir bütün olarak sermayenin mantığına indirgenmiştir.

Bu bildiri, neoliberalizmin demokrasinin asgari koşullarını ortadan kaldırdığı ya da ticari mantığa hapsettiği bir dönemde, radikal demokrasi tahayyülünden ne ölçüde bahsedebileceğimizi sorgulamaktadır. Toplumsalın mantığına içkin bir akılsallık biçimi olarak neoliberalizm, eşitlik, özgürlük ve adalet gibi evrensel idealleri mevcut liberal demokrasilerden tasfiye etmeyi başardıysa, radikal demokrasi tahayyülü hangi platformdan hareketle kendini gerçekleştirebilir ve niteliksel bir sıçrama yapmayı başarabilir? Liberal burjuva demokrasisinin ilke ve ideallerinin bile buharlaştığı bir ortamda daha ileri ve radikal bir demokrasi inancı nasıl devşirilebilir? Neoliberal akılsallık tarafından dönüştürölmüş bireylerin bir siyasal özne olabilme potansiyeli ve siyasal bir demokrasi inşa edebilme kabiliyetinden ve dahası özleminden söz etmek ne ölçüde mümkündür?

Anahtar Kelimeler: Post-demokrasi, Radikal Demokrasi, Neoliberal Akılsallık, Siyaset

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Gümüşhane Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, salih.akkanat@gmail.com

EKRANDA ERKEKLİĞİN KRİZİ: BEHZAT Ç. VE POYRAZ KARAYEL'DE BUNALIMLI ERKEKLİKLER

Özlem Akkaya¹

Türkiye’de medyada erkeklik temsili ve iktidar ilişkisini sorunsallaştıran çalışmaların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Ancak “kadınsı” bir medya olarak kabul edile gelen televizyonda erkeklik kurgusunu hegemonya kavramı çerçevesinde irdeleyen araştırmaların sayısı hala sınırlıdır. Söz konusu alana bir katkı sunma çabası olarak değerlendirilebilecek bu araştırmanın teması, ülkemizde son yıllarda giderek popülerlik kazanan bir tür olarak polisiye dizilerinde farklılaşan erkeklik temsilleri, bu temsillerin hegemonik erkeklikte işaret ettikleri, “erkeklik krizi” olarak da değerlendirilebilecek tartışmalı dönüşüm ve bu dönüşümün izler-kitle tarafından alımlanmasıdır.

“Erkeklik krizi”yle kastedilen, kadınların çalışma yaşamında ağırlığının artması ve yeni ve “tehlikeli” bir sınıf olarak prekaryanın ortaya çıkışı gibi sosyo-ekonomik değişimlerin hegemonik erkeklik modelinde yarattığı gerilimin, kimlikleri ve benlikleri arasında bir yarıma yaşamaya başlayan erkeklerde neden olduğu bunalımlardır. “Erkeklik krizini” anlatısının odağına yerleştiren televizyon yapımları bir yandan hegemonik erkeklığe karşı yer yer muhalif anlamlar taşımakta; ancak diğer yandan sorunlu erkeklik hallerini erkeklerin kendileri dışındaki koşullar nedeniyle yaşadıkları bunalımlara referansla meşrulaştıran bir alt metne de sahip olmakta; daha doğrusu erkeklığın kendisi yerine sadece krizini sorun etmektedir. Böylece söz konusu yapımların dönüşmüş haliyle de olsa hegemonik erkeklığı meşrulaştırıcı bir rol oynadığı söylenebilir. Bu yapımların sunduğu anlatının özellikle de sosyal medyanın gelişmesiyle birlikte medya metin üretimi sürecinin aktif katılımcıları olarak kabul edilen izleyiciler tarafından olduğu gibi kabul edilip edilmediği, verilmek istenen mesajların müzakereli veya muhalif bir değerlendirmeye tabi tutulup tutulmadığı da televizyon ve hegemonik erkeklik ilişkisini anlamakta yanıtlanması gereken sorulardır.

Bu bağlamda çalışmada sırasıyla 2010 – 2013 yılları arasında ve 2015’ten günümüze olmak üzere iki farklı ulusal kanalda yayımlanan Behzat Ç. ve Poyraz Karayel adlı diziler karşılaştırmalı bir analize tabii tutulacaktır. İki dizi de aynı türe ait olmaları, görece yakın zamanlarda ekrana gelmeleri ve ana hikâyelerinin hâkim erkeklikle hem uyumlu hem de çatışmalı kodlara birlikte vücut veren erkek komiserler etrafında kurulmuş olması anlamında böyle bir karşılaştırmaya uygundur. Çalışmada eleştirel metin analizi ve odak grup görüşmesi yöntemleri birlikte kullanılarak, öncelikle söz konusu dizilerde kahramanlaştırılan erkeklik kategorileri aracılığıyla “erkeklik krizi” anlatısının nasıl kurulduğu ve bu krize hangi çıkış yollarının önerildiği ve/veya öneril(e)mediği karşılaştırılacaktır. Ardından Yeditepe Üniversitesi İletişim Fakültesi öğrencileriyle gerçekleştirilen odak grup görüşmelerinde bu anlatıların izleyiciler tarafından nasıl okunduğu ve söz konusu okumaların hegemonik erkeklığe muhalif bir duruşa işaret edip etmediği sorularının peşine düşülecektir. Çalışmanın sonuçlarının ataerkil ideolojide yaşanan tarihsel değişimler ve medya arasındaki etkileşimi ve izleyicilerin bu etkileşime katılımını idrak etme girişiminde yol gösterici olması umulmaktadır.

Anahtar Kelimele: Rhegemonik Erkeklik, Erkeklik Krizi, Televizyon, Polisiye Dizi

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Yeditepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, ozlem.akkaya@yeditepe.edu.tr

YENİ KÜRESEL DÜZENİN KAVRAMLAŞTIRILMASI İLE İLGİLİ ANTONIO NEGRI'NİN GETİRDİĞİ ÖNERİLER

Yıldız Akpolat¹

Erken modern dönemde inşa olunan temel toplumsal sayılıtlar üzere biçimlenen modern toplum, Ortaçağ'ın temel sayılıtlarının sekülerize olmuş biçimiyle çok uzun süre kendi karmaşasının içine sığamadı. Tek tanrıdan tek parlamentoya, tanrıdan akla geçen süreç, kavramların aldatmacası ile gerçekliği biçimlendirmeye çalışan teorinin kendine isyanla sonuçlandı. Artık akla isyan, teoriye isyan, düzene isyan, yapıya isyan her şeyin reddine vardı. Bu muğlak süreçte artık her şeyin ölçüsü olan insan da her şeyin aracı haline geldi. Büyük dinlerden aldığı mirası sekülerize eden Kant'ın "insan hiçbir şeyin aracı olamaz" şeklindeki ahlaki ilkesi, "insan kaynakları" lafzı ile rafa kalktı. Kendinin yaratıcılığının farkındalığı ile felsefenin zirveye ulaştığı "Tin'in Femomenolojisi" aynı zamanda insanının, yaratıcılığının umulan Coşkusu yerine, kazdığı çukura düşmesine neden oldu.

Bu çalışmada amaçlanan, insanın kendi akli ile kendi yarattığı uygarlıktan mustarip olması sonucu yeniden kendi akli yeni bir düzen kurma kaygısı ile önerilen yeni sayılıtları Antonio Negri örneğinde izlemektir. Artık modern toplum, kendisi için önerilen kavramlara sığmamaktadır. Yeni kavramlara ve sayılıtlara ihtiyaç vardır. Araştırmada, karşılaştırmalı tarihsel teorik bir yöntem benimsenmektedir. 18. Yy epistemoloji felsefeleri, 19.Yy. şafağında epistemolojinin ontolojiyi belirlediğini inşa eden diyalektik felsefe, bunların ışığında soyut akli ile değil toplum ile insanı belirlemeye çalışan klasik sosyolojinin önerileri ile Antonio Negri'nin önerileri karşılaştırmalı bir biçimde ele alınacaktır. Değişen koşullar bağlamında değişen kavramlar ve yeni gerçekliğin inşası için önerilen yeni sayılıtlar tartışılacaktır. Araştırmanın genel mantığı diyalektiktir. Gerçeklikle insan akli ve emeğinin dönüşümsel olarak birbirini belirleme yolu, çağdaş koşul ve teoriler için yeniden kat edilecektir. İnsan akli felsefede ve sosyolojide yaptığı gibi kendi yaptığı yolda yürüyerek kendine ayna olacaktır.

---

¹ Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, akyildiz@atauni.edu.tr

KENTSEL KRİZ VE YEREL KARAR ALMA SÜREÇLERİNİN MERKEZİLEŞMESİ BAĞLAMINDA KENTİÇİ TOPLU TAŞIMA HİZMETLERİN SUNUMU

Eray Aktepe¹

Günümüzde özellikle Latin Amerika kentlerinde yaşanan kentiçi ulaşım sorunlarının sonucu olarak yapılan protesto, gösteri ve ayaklanmalar, siberetik bir işleyiş gerektiren toplu taşımının hem merkezi ve kentsel yönetim hem de halk için ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Dünyadaki ulaşım temelli kentsel kriz örnekleri ele alındığında, kent içi ulaşım sorunu kentsel krizin oluşumunda nasıl bir etkiye sahiptir? Kent içi toplu taşımacılık hizmeti sunumunun üretim sürecindeki yeri nedir? Kent içi ulaşım hizmetlerinde verimlilik ve etkinlik geniş katımlı protestoları nasıl tektiklemektedir? Yerelde karar-alma süreçlerinin merkezileşmesi ve hizmet mekanın genişletilmesi, kentsel krizleri zapteden bir strateji olabilir mi? Çalışmada, bu soruların cevaplanabilmesi için neoliberal kent anlayışının bir sonucu olan kentsel kriz kavramı ile toplu ulaşım temelli gündelik yaşamı etkileyen sorunlar arasında bağıntı kurarak, Türkiye'de özelleştirilen şehir içi toplu taşımacılıkta hizmet sunumu incelenecektir. Günümüzde dünyanın farklı ülkelerinde ve bölgelerinde meydana gelen ulaşım temelli kentsel krizler ile Türkiye'de yaşanan kent içi toplu ulaşım problemleri arasında karşılaştırma yapılarak, bu problemlerin kentsel krize dönme ihtimali tartışılacaktır. Bu bağlamda, Ankara iline ait Özel Halk Otobüsleri ve Özel Toplu Taşıma araçlarının yıllık araç uygunluğu, aldığı cezalar ve çalışma ruhsatı iptal nedenleri üzerinden kent sakinlerine ulaşım hizmetlerin verimli bir şekilde verilir vermediği, çevresel ve sosyal kriterlere uyulup uyulmadığı ve sonrasında meydana gelen ulaşım temelli toplumsal problemlerin kentsel krizlere dönme olasılıkları ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kentiçi toplu taşıma, Kent içi ulaşım kentsel kriz, Devletin yeniden ölçeklenme süreci

---

¹ Dr. Öğr., Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler.
eray.aktepe@metu.edu.tr

GÜNÜMÜZ TÜRKİYE’İNDE EVDE BAKIM ÜCRETİNİN İHTİYAÇ SAHİPLERİ TARAFINDAN ALGILANIŞI

Hacer Akülkü¹

Gönül İçli²

Engellilik doğuştan veya sonradan hayatımızın merkezine yerleşebileceği gibi, engelli olma, engelli bir yakınının olması aileden başlayarak tüm toplumsal sistemi baştan aşağıya etkilemektedir. Böylece etkileyen ve etkilenen arasında bir çeşit çözüm krizi ortaya çıkmaktadır. Engellilik bireyin, toplumda bedensel, ruhsal, zihinsel, duygusal veya sosyal birtakım sorunlarını içermektedir. Bu durum engelli bireyin günlük veya rutin işlerinin bir kısmını olduğu gibi tamamını da etkilemektedir. Tabii ki mevcut durumun ortaya çıkması sadece engelli için değil, engellinin yakınındaki diğer bireyler için de psikolojik, sosyal, ekonomik vb. açıdan problemlerin yaşanmasına neden olmaktadır. Ancak asıl önemli diğer bir unsur da engellilikten dolayı bakıma muhtaç olan engellilerin bakımını üstlenecek kişi, kurum ya da kuruluşların üstlendikleri görevlerdir.

Bakıma muhtaçlık, engellilik konusu son zamanlarda devletin üzerinde durduğu sosyal yardım konularının başında gelmektedir. Bu çalışmadaki temel konu da devlet uygulamalarından biri olan ve bireye dış dünyadan ulaşan uyarıcılardan “engellilik” ve “bakım ücreti” faktörlerinin, “engelli” ve onun bakımını üstlenen “bakıcı” üzerinde yarattığı kabul edilen yaşantılara erişilmeye çalışmasından oluşmaktadır.

Bu bağlamda çalışmanın amacı, engelli bireyin bakımını üstlenen kişilerin devlet tarafından maddi olarak desteklenmesi ile bakım krizinin çözümlenmeye çalışılmasından yola çıkarak, “bakım ücreti” alan kişilerin bununla ilişkili yaşantılarını, uygulamalı bir çalışma üzerinden değerlendirmektir. Dolayısıyla engellilik ve gelir bağlamında karşımıza çıkan evde bakım ücret hizmeti yoksulluk profilini ortaya çıkarmaktadır. Bu sebeple, engelli ve bakıcı tarafından bakım ücretinin algılanışının da değişebileceği düşünülmektedir.

Çalışmamız, Antalya İli Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü’nden Evde Bakım Ücret Hizmeti alan kişileri kapsamaktadır. Bakım ücreti alınabilmesi için gerekli olan “ağır derecede engelli olma” ve “hanede kişi başına düşen gelirin asgari ücretin 2/3’ü altında olma” kriterlerinden hareketle örneklem grubumuz bu iki kriteri birden karşılayanlar arasından oluşturulmaktadır.

Bu kapsamda çalışmanın veri seti örnekleme tekniklerinden biri olan basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak, her iki kriteri karşılayan engellilerden ve bakıcılarından oluşan, 150 kişilik bir örneklem grubu üzerinde standart soru kağıdı ve anket tekniği uygulanarak elde edilecek olup, SPSS 18 İstatistiksel Paket Programı ile analiz edilecektir.

Çalışmada hem bakım hizmeti alan engelliye, hem de bakım hizmeti veren bakıcı aile fertlerine yöneltilen sorularla, her iki grubun engellilik ve bakım ücretine bağlı değerlendirmelerine de yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Engelli, Evde Bakım, Sosyal Politika

¹ Dr. Öğr., Pamukkale Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, hacerakulku@hotmail.com

² Prof. Dr., Pamukkale Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, gicli@pau.edu.tr

TOPLUMSAL ÇATIŞMADA MEŞRULAŞTIRMA: SİMGESEL SERMAYE OLARAK DİN DİLİ

Sümeyya Akyol Kahveci¹

Sosyal alan görece özerk alanları içermekle birlikte dini alanın da sosyal alanda diğer alanlarla karşılıklı etkileşim halinde dinamik bir yapıda olmasından hareketle, çalışmada retorik anlatımı ve muğlak yapısı ile simgesel sermaye üretmede verimli bir kaynak olan din dilinin basında kullanımı karşılaştırmalı bir araştırma ile ortaya konulacaktır. Din dilinin simgesel sermaye üretimi ve mübadelesinde farklı kullanımlarının, sosyal eyleyenlerin davranışlarına kılavuzluk eden, habituslarında da etkin yansımaları söz konusudur. Uluslararası ve ulusal bağlamda Batı-Doğu dualizmi bağlamında Türkiye'nin jeopolitik konumu gereği ülkedeki dini hayat yakından takip edilmekte buna ilişkin analizlerde önemli bir yoğunluğun yanı sıra çeşitlilik de göze çarpmaktadır. Yerel basındaki gerek ideolojik gerekse siyasi tartışmalarda çoğu kez Türkiye'deki İslamcılığın dünyadaki algılanış biçimleri referans alınmaktadır.

Çalışmada ulusal basının uluslararası algıda Türkiye'deki dindarlık yapılarına ilişkin yansımaları muhalif gazeteler örneğinde karşılaştırmalı bir analizle inceleyecektir. Analizde etnik ve dini ayrılıkların çatışan söylemlerini meşrulaştırdıkları argümanlar ortaya konulacak diğer taraftan karşı taraf olarak görülen grupların kendi dini argümanlarına yöneltilen eleştiriler ortaya konularak sosyal alan içinde bir alan olan dini alanın sosyal çatışmalarda simgesel sermaye ile yürütülen mübadelelerdeki değeri ortaya konulacaktır. Ayrıca din dili üzerinden yürütülen çatışmanın diğer dinler mezhepler ve etnisetelere yönelik yaklaşımlar bağlamında din ve diğer toplumsal alanların sosyal alan içindeki simgesel ve kültürel sermayeler ile yürütülen alış-verişin söylemsel analizi yapılarak ekonomik sosyal simgesel ve sosyal sermayede din dilinin işlevselliği ve bu işlevselliğin yeni koşullarda yeniden üretimine ilişkin mekanizmaların basında cari tartışmalar, meşruiyete ilişkin ortaya konan argümanlar ve karşı argümanlar çerçevesinde analizi yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Habitus, Simgesel Sermaye, Din Dili

---

¹ Yrd. Doç. Dr. Kırıkkale Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, kahvecisumeyyaakyol@hotmail.com

SOSYOLOJİ TARİHYAZIMINDA EĞİLİMLER

Mehmet Ali Akyurt¹

Bildirinin amacı, üzerinde daha geniş çaplı durmaya ihtiyaç duyduğumuz sosyoloji tarihyazımı alanında özellikle 1970'lerden bu yana yoğunlaşan tartışma ve eğilimlerin tematik olarak gruplanıp analiz edilerek eleştirel bir değerlendirmeye tabi tutulmasıdır. Sosyoloji tarihinin nasıl yazılacağına odaklanan sosyoloji tarihyazımı (tarih metodolojisi, *historiography*); genel tarihyazımı, bilim tarihi, bilim felsefesi ve bilim sosyolojisinin kesiştiği bir konumda bulunmakta ve bu alanlarda sosyal bilimlere, daha özelden ise sosyolojiye yönelen ilginin azlığı nedeniyle, ihtiyaç duyduğu araştırmacı tevecchühüne erişmemektedir. Sosyolojinin belki en özdüşünümsel sosyal bilim olması gerekirken, sosyoloji tarihine ve "sosyolojinin sosyolojisi"ne gösterilen ilginin doğa bilimlerinin bile gerisinde kalması ilginçtir. Üstelik bu durum sadece ülkemizde değil dünya çapında geçerli bir fenomendir. Yine de Amerika'da Tiryakian, Almanya'da Lepenies ve Fransa'da Bourdieu gibi isimlerin çabalarıyla bu alan belli bir çalışma hacmine ulaşmış ve görünürlük kazanmıştır. Bu bağlamda içsel ve dışsal faktörlerin sosyoloji tarihi yazılırken açıklamaya dahil edilme biçimleri; paradigma kavramını sosyoloji tarihine uygulama çabaları; okul/ekol merkezli, belli sosyoloji yaklaşımlarının/ branşlarının tarihine odaklanan ve bazı kavramların tarihini aydınlatmaya çalışan sosyoloji tarihyazım girişimleri üzerinde durulacaktır. Sosyoloji tarihi yazılırken yine komşu disiplinlerle ve doğa bilimleriyle etkileşimi incelenmekte, böylece sosyal bilimler alanına ilişkin daha bütünsel bir tarih anlatısı kurmak mümkün olmaktadır. Bu kapsayıcı eğilimin yanı sıra; otobiyografi, biyografi ve hatıratlar üzerinden bir sosyoloji tarihi inşa etmek şeklinde daha derinlemesine ve mikro analize müracaat eden çağdaş eğilimler de mevcuttur. Milli sosyoloji geleneklerinin oluşum ve şekillenişleri sosyoloji tarihyazımının başından beri ilgi duyulan bir konu olsa da, son dönemde milli sosyolojiler arası bireysel ve kurumsal etkileşimler ve belli sosyologların farklı ulusal sosyoloji bağlamlarında alımlanışları üzerinde daha yoğun olarak durulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyoloji Tarihi, Sosyoloji Tarihyazımı, Bilim Sosyolojisi, Sosyolojinin Sosyolojisi

---

¹ Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, akyurt82@gmail.com

ALEVİ GENÇLİKTE GENÇLİĞİN ALEVİLİĞİNE

Gizem Alçinkaya¹

Gençler ve Aleviler, “ne olduğu” ve “nasıl olması gerektiği” üzerine en çok tartışılan gruplardan ikisi olarak karşımıza çıkıyorlar. AKP iktidarında da bu tartışmaların devam ettiğini görüyoruz. Bundan dolayı bir tarafta sınırlarını iktidarın belirlediği ve o sınırlar içerisinde her defasında yeniden tanımlanan “makbul gençlik”; diğer tarafta toplumsal hafızası yok sayılma ve öteki olma anlatısı üzerine kurulu olan Alevi toplumunu birlikte düşündüğümüzde farklı bir grupla karşılaşacağımızı düşünüyorum. İktidarın yeniden inşa etmeye çalıştığı yeni gençlik kimliği ve Alevi kimliği üzerine kurduğu söylemlerine ve uygulamalarına karşın bu iki grubun karşı söylem ürettiği bir alan olan Gezi Parkı Protestolarının önemli bir ‘an’ olduğunu düşünüyorum. Farklılıkların bir arada olduğu bu alanda hayatını kaybeden gençlerin Alevi olmasının bu alanın içindeki ve dışındaki Alevi gençlerin Gezi’ye farklı bir anlam yüklemesine neden olduğunu söyleyebiliriz. Bu anlamlandırmanın da gençlerde Alevi olma halinde yeni bir anlatıya yol açtığını düşünüyorum.

Bugüne kadar yapılan çalışmalarda göç, alt sınıf, alt kültür, inanç gibi temaların daha ön planda olduğunu görüyoruz. Ancak bu temaların bugünün Alevi toplumunu ve benim çalışmam özelinde bugünün Alevi gençleri anlamamızda tek başlarına yeterli olacağını düşünmüyorum. Şöyle ki, bugün yekpare bir Alevi topluluğundan söz edemiyoruz. Kendi içinde sınıfsal ayrımların gençlerin Alevi kimlikleri üzerinde etkili olduğunu söyleyebiliriz. Gezi Parkı eylemlerinin de gençlerin Alevi kimliklerini tanımlarken önemli bir etkisi olduğunu düşünüyorum. Şöyle ki, bu protestolar esnasında daha önce bir araya gelebilecekleri alanları olmayan farklı sosyal sınıflardan Alevi gençler bir araya geldiler. Bu karşılaşma ve birlikte olma durumunun Aleviliklerini yeniden tanımladıklarına olanak sağladığını ve bu yeni Alevilik tanımının politik sosyalizasyonlarını da etkilediğini düşünüyorum.

Deniz Yonucu, yaptığı araştırmada Gezi Direnişi’nden sonra Alevi mahallerinde artan polis şiddetinin ve hükümetin ayrımcı söylemlerinin gençlerin mezhepsel kimliğine karşı özel bir aidiyet duygusu hissettiğini ve mezhepsel kimlikleri üzerinden kendilerini tanımlamaya başladıklarını ortaya koyuyor. Buradan yola çıkarak benim sorduğum soru ise bu mahallelerde yaşamayan, sisteme entegre olabilen ve orta sınıf olarak tanımlanan Alevi gençlerin bu süreci nasıl yaşadılar? Bu gençler dışlanma, nefret söylemi ve şiddeti nasıl yorumluyor ve nasıl reaksiyon gösteriyorlar?

Aynı zamanda sürdürmekte olduğum yüksek lisans tezimin konusu olan bu çalışmamda 20-28 yaş aralığında farklı sosyal sınıflardan Alevi gençlerle derinlemesine mülakatlar yapıyorum. Bu çalışmanın hem Türkiye’de eksik kaldığını düşündüğüm gençlik sosyolojisi literatürüne katkıda bulunacağını hem de yeni sosyal hareketler tartışmaları içerisinde Alevi kimliğinin bir politik sosyalizasyon aracı sosyal hareketler literatürüne katkıda bulunacağını düşünüyorum.

---

¹ YL. Öğr., Boğaziçi Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, gzm.alcinkaya@gmail.com.

SANATÇININ GÖÇÜ: TÜRKİYE'DE YAŞAYAN SURIYELİ SANATÇILAR

Özlem Alioğlu Türker¹

Göç, göçmen ile birlikte hem göç veren hem de göç alan toplumu etkileyen, değiştiren bir toplumsal vakadır. Bu nedenle göç teorisi göçün nedenleri kadar, göç sonrası toplumsal değişim ile de ilgilenmektedir. Bir ülkeden diğerine göç, aynı gerekçe (örn. savaştan kaçma) ile göç edildiği durumlarda bile farklı toplumsal grupları farklı biçimlerde etkiler. Bu farklılıkta göç eden kişinin ait olduğu toplumsal sınıf, göç biçimi, bir göç dalgası söz konusu ise göçe hangi aşamada katıldığı, kültürel ve sosyal sermayesi gibi birçok değişken söz konusudur. Bu ve diğer birçok değişken hem göçmenin kişisel deneyimini hem de gittiği toplumla kuracağı ilişkileri büyük oranda belirler.

Bu bağlamda sanatçının göçü oldukça ilgi çekici sonuçlar doğurabilmektedir. Sanatçılar, kitlesel göç ya da sürgün gibi zorunlu durumlar olmadığında da hareketliliği olan kişilerdir. Tarih boyunca farklı kentler, sanatçıları çeken birer merkez konumunda olmuş ve sanatçılar bu merkezde yaşamak üzere doğdukları ülkeyi terk etmişlerdir. Bunun yanı sıra, kitlesel göç durumlarında diğer toplumsal gruplar gibi sanatçılar da göç eder. Kitlesel göç vakaları sanatçı ile diğer toplumsal grupların göçü deneyimleme biçimlerini karşılaştırmak için bir örneklem sunar.

2011 yılında Suriye'de başlayan ve sivillerin can güvenliğini tehdit eden iç savaş, Türkiye'nin de sınırı açma kararı sonrası çok sayıda Suriye vatandaşının Türkiye'ye sığınması ile sonuçlanmıştır. Savaşın geçici olmadığı görülünce Suriyeliler kampları terk ederek, ülke içinde çeşitli şehirlere dağılmışlardır. Bir kısmı Avrupa ülkelerine geçmeyi denese de bu girişimleri çoğunlukla sonuçsuz kalmıştır. Bugün Türkiye'de 2,5 milyonun üzerinde Suriyeli sığınmacı yaşamaktadır. Beş yıldır süren ve kitlesel nitelikteki bu göç Türkiye'de çeşitli toplumsal vakaların ortaya çıkmasına neden olmuş ve sonuç olarak sosyologların da dikkatini çekmiştir.

Savaştan kaçarak Türkiye'ye sığınan beyaz yakalı Suriyelilerin çoğu işsiz kalmış ya da statü kaybına uğrayarak niteliksiz işlerde çalışmaya razı olmuşlardır. Suriyeli sanatçıların da benzer bir süreci deneyimledikleri öngörülebilir. Fakat özellikle İstanbul'a yerleşen bazı Suriyeli sanatçıların, göçü farklı biçimlerde deneyimledikleri gözlemlenmiştir. Yerinden edilmenin dezavantajlarını yaşamakla birlikte göç eden sanatçı, imgelem ve sanatsal üretiminin zenginleştiğini deneyimlemiştir. Yine sanatçı olmaktan kaynaklı olarak, bütünleşmenin önündeki dil ve kimlik gibi engelleri aşmada ve Türkiye'deki sanatçılarla iletişim kurmada daha olumlu deneyim sahibi olmuşlardır. Bu perspektif ile İstanbul'da yaşayan Suriyeli sanatçılarla yapılan derinlemesine mülakatlar sonucu, sanatçının farklı göç deneyimine ilişkin bir anlatı oluşturulmuştur. Tebliğ bu görüşmelerin analizi ve Suriyeliler üzerine yapılan diğer bazı saha araştırmalarından elde edilen sonuçların karşılaştırmasından oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Sanatçı, Suriyeli Sığınmacılar

---

¹ Arş. Gör., Ankara Üniversitesi DTCF Sosyoloji Bölümü, oslemalioglu@gmail.com

BİR ŞİDDET TAŞIYICISI OLARAK KİMLİK

Polat S. Alpman¹

21. yüzyıl modernitenin sorunlarını taşıyan, onları derinleştiren bir yüzyıl olarak devam ediyor. Büyük ölçüde olağan karşılanması gereken bu durumun barındırdığı çelişkili yapılar ve çağın ruhuna egemen hale gelen söylem – eylem tutarsızlıkları bu yüzyılı kendisinden önceki yüzyıldan önemli ölçüde ayırıyor. Bu nedenle bir ‘devam yüzyılı’ olmaktan daha çok bir ‘kopuş yüzyılı’ olarak değerlendirilmesi mümkün kabul edilebilir. Bu durumun göstergelerinden biri ikiliklikler üzerinden kurulan tanımlamaların artık anlamlı bir geçerliliğinin kalmadığı gerçeğidir. Geçmiş yüzyıldan farklı olarak bugün doğu-batı, geleneksel-modern, siyasal-sosyal gibi capitone işlevi gören ayrımlar belli bir açıklama üretmekten uzaktır. Bununla birlikte geçmişteki kimlik hiyerarşisinin bugün özel bir meşruiyet gerekçesi üretememesi ve evrensel olanın tikel olan karşısından aşınma katsayısının yüksek oluşu bu yüzyılın önemli nitelikleri olarak ifade edilebilir.

Kimlik meselesi bir 20. yüzyıl krizi olarak ortaya çıkmasına rağmen etkileri ve sonuçları nedeniyle 21. yüzyıl sorunu olarak gelişmeye devam ediyor. Önceki yüzyıldan farklı olarak bir öz olarak değil, genel bir hak talebi olarak dile getirilmektedir. Ancak bu dile getiriliş, kimliğin bir öz olarak değerlendirilmesine eklenmiştir. Burada şiddet gibi ortaya çıkış dinamikleri oldukça yapısal olan, sosyal ve çevresel etkenlerden doğrudan etkilenen bir davranış örüntüsünün devreye girdiği ve kendini kimlik üzerinden görünür kıldığı söylenebilir. 21. yüzyılın kendisinden önceki yüzyıldan en büyük farkı kimlikle şiddet arasındaki ilişkinin birbirlerini sıkıca ören ilişkiler haline gelmiş olmasıdır.

Bu çalışma başta IŞİD, PKK ve mafyatik erkeklik olmak üzere, Türkiye’de devlet dışındaki şiddet odaklarının, etnik, dini ve toplumsal cinsiyet kimlikleriyle şiddet arasında kurdukları ilişkiyi çözümlemeyi amaçlamaktadır. Bu ilişkinin gündelik yaşamda kendini görünür hale getirdiği olaylar içerisinde tekrar eden ortak nitelikler kimlik ve şiddet arasındaki ilişkiyi çözümlemek için yeterli malzemeyi sunmaktadır. Ancak bu etnografik materyallerin dışında gerçekleşen ve failin kendini bir şiddet öznesi olarak sunma performansını anlamak ve açıklama bu çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kimlik, Şiddet, Gündelik Yaşam, İdeoloji

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Yalova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü, polatalpman@gmail.com

ULUSLARARASI TERÖRİST BİREYLERİN VE GRUPLARIN SOSYO-PSİKOLOJİK PROFİLLERİ

Altun Altun¹

Bu çalışma, farklı nesillerden teröristlerin bireysel psikolojik ve sosyolojik özelliklerine ve onların buldukları gruplardaki terörist profillerinin son yıllarda nasıl değiştiğine, ortak sosyolojik özellikleri paylaşp paylaşmadıklarına odaklanmaktadır. Sosyal bilimler perspektifinden hazırlanan bu çalışma, teröristler hakkında son yıllarda yayınlanan psikolojik ve sosyolojik bulguların sonuçlarını sentez yapma ve hali hazırda terörist fikir ve zihniyeti hakkında bilinenlerin genel değerlendirilmesini sağlama çabasıdır. Bu çalışmanın amacı terörizme meyilli olan birey ve gruplara dikkat çekme çabası ile terörizmle mücadele metot ve politikalarını geliştirmesine yardımcı olmaktadır.

Bu çalışmada kullanılan yöntem iki yönlüdür. Birincisi, ilgili literatürü incelemek ve konuyla ilgili mevcut bilgiyi ölçmektir. İkincisi olarak, çalışma uluslararası terörist bireylerin ve belirli grupların trendlerinin, motivasyonlarının, benzer davranışlarının ve o tür davranışların caydırılmasını sağlayacak adımların değerlendirilmesinde kullanılmak üzere vaka incelemelerinde kullanılmak üzere psikolojik ve sosyolojik profillerinin geliştirilmesinin yanında terörist grup ve bireylerle mücadelede yardımcı olabilecek unsurların ortaya konması hedeflemektedir.

Çalışma, Batı Avrupa, Asya, Orta Doğu ve Latin Amerika'dan farklı grupların profillerini içerdiğinden, farklı ulus, farklı kültür ve farklı ideolojilerin kıyaslanması yapılırken özen gösterilmiştir. Bu çalışma, bu belirli grupların veya haklarında uygun bilgi bulunan diğer grupların üyelerinin bilgi yaş, ekonomik ve sosyolojik geçmiş, eğitim ve meslek, cinsiyet, coğrafi köken, evlilik durumu, motivasyon, katılma ve din veya ideoloji gibi konularını incelemektedir. Şekilsiz ve büyük oranda bilinmeyen bağımsız operasyonlar gerçekleştiren terörist birey ve gruplarının ve bazı grupların intihar komandoları, kadın ve çocuk teröristler ve kitle imha silahı yapabilen bilim adamları gibi yeni insan edinme biçimlerinin ortaya çıkışı bizim terörist grup ve bireylerin psikolojik ve sosyolojik dinamikleri ile ilgili anlayışımızla ilgili acil önlemler alınması gerekliliğini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Terörist, Terörizm, Terörist Psikolojisi, Terörist Grup Dinamikleri

---

¹ Öğr. Gör., Hakkari Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, altunaltun6@hotmail.com

TOPLUMSAL CİNSİYET KISKACINDA ENGELLİ KADIN VE BEDEN

Nezahat Altuntaş¹

Gülmelek Doğanay²

Toplum, kendisini oluşturan bireylerden toplumsal normlara uygun davranmasını bekler. Kendisinden beklenen rolleri yerine getiren, kültürel normlara uygun bedenler toplumun devamlılığını sağlama noktasında yeterli görülürlerken, söz konusu normların dışında kalan bedenler ötekileştirilmekte ve toplumsal sistemin dışına itilmektedir. Bu bağlamda, engelli bedenlerin sergiledikleri performanslar yetersiz görülmekte ve engelliler için toplumun kıyısında yaşamak bir kader olmaktadır. Çünkü bedensel farklar, kişilerin bazı toplumsal statülerini kaybetmelerine neden olabilmektedir.

Yapılan çalışmalar kadın engellilerin, engelli erkeklere kıyasla sosyal dışlanma ve ayrımcılığı daha ağır yaşadıklarını göstermektedir. Engelli olma durumu özellikle kadınların yaşadığı toplumsal cinsiyet eşitsizliğini arttırmaktadır. Toplumun cinsiyetçi tutumu nedeniyle kadınlardan beklenen evlenme, çocuk sahibi olma, çocuk bakımını gerçekleştirme, eş olma, eğitim alma, bir işte çalışma gibi rollerin engelli kadınlar tarafından yerine getirilemeyeceği ön yargısı bulunmaktadır. Böylece toplum tarafından ideal bedene sahip olmadığı düşünülen engelli kadının bedeni görünmez olmakta ve toplumdaki izole edilme sonucuyla karşılaşılmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Trabzon'da yaşayan engelli kadınların kadınlık rollerinden dışlanma süreçlerini ve söz konusu dışlanmaya karşı geliştirdikleri başa çıkma stratejilerini analiz etmektir.

Çalışmaya temel oluşturan veriler, 1 Ocak-31 Aralık 2015 tarihleri arasında Engelliler Destek Programı (EDES) çerçevesinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı desteği ile KTÜ Kadın Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından gerçekleştirilen "Trabzon'da Engelli Kadınlar ve Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği" projesi kapsamında yapılan saha araştırmasına dayanmaktadır. Trabzon'da yaşayan 18-65 yaş arasındaki 286 engelli kadına anket uygulanmıştır. Ayrıca 24 engelli kadın ile derinlemesine mülakat ve 9 engelli kadın ile odak grup çalışması yapılarak toplamda 318 görüşme tamamlanmıştır.

Çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre: Araştırmaya katılan engelli kadınların %20,3'ü okur-yazar değildir. Gelir getiren bir işte çalışanlar %25,5 oranındadır. Engelli aylığı aldığını belirtenler %49,3'tür. %30,4'ü çoğu zaman psikolojik sorunlar yaşamaktadır. Evli engelli kadın oranı % 34,6'dır. Cinsel tacize uğradığını söyleyenlerin oranı % 6,6'dır. Evlenmeyi düşünmediğini söyleyen engelli kadınların oranı ise %18,9'dur.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Engelli Kadın, Beden, Sosyal Dışlanma

---

¹ Prof. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü, naltuntas@ktu.edu.tr

² Arş. Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, melekalev@ktu.edu.tr

EVLİLİK STATÜSÜNÜN ENGELLİ KADIN AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: TRABZON ÖRNEĞİ

Nezahat Altuntaş¹

Mehtap Erdoğan²

Ataerkil sistemde kadınlara biçilen roller ev merkezli ve erkeğe yöneliktir. Çocuk doğurmak ve yetiştirmek dolayısıyla erkeğin neslini devam ettirmek bunlar arasında belki de en önemli olanlarıdır. Söz konusu işlevleri nedeniyle evlilik olgusu toplumsal cinsiyet kurgusunda önemli bir yere sahiptir. Evli olma ve özellikle çocuk sahibi olma günümüzde hala toplumda kadının statü sahibi olmasının önemli bir göstergesidir. Ancak engelli kadınlar için evlilik olgusunun sorunlu olduğu gözlenmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde evlilik kurumunun gereklerini yerine getiremeyeceği düşünülen engelli kadının evlenmesi ve evlilik kurumu içinde varlığını sürdürmesi oldukça zordur.

Bu araştırma, Trabzon'daki engelli kadınların evlilik ile ilgili düşüncelerini etkileyen, geliştiren veya engelleyen faktörlerin tespit edilmesinin yanı sıra, toplumsal cinsiyet rollerinin oluşturduğu beklentilerin engelli kadınlarda yol açtığı problemleri analiz etmek amacıyla yapılmıştır. Engelli kadınların evlilik ile ilgili düşünceleri yaş, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, çalışma durumu, engel türü, engel yüzdesi ve ihtiyaçlarını temin etme gibi değişkenler çerçevesinde değerlendirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca engelli kadınlar tarafından evliliğe yüklenen anlam, evlenmeme nedenleri, toplumsal kontrol ve aile ilişkisi araştırmanın diğer önemli alt başlıklarıdır.

Araştırma temelinde, 1 Ocak-31 Aralık 2015 tarihleri arasında KTÜ Kadın Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından gerçekleştirilen "Trabzon'da Engelli Kadınlar ve Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği" başlıklı çalışma kapsamında gerçekleştirilen alan araştırmasına dayanmaktadır. Trabzon'da yaşayan 18-65 yaş arasındaki 286 engelli kadına anket uygulanmıştır. Ayrıca 24 engelli kadın ile derinlemesine mülakat ve 9 engelli kadın ile odak grup çalışması yapılmış ve toplamda 318 görüşme gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın sonucunda engelli kadınların eş bulmada zorluk çekme nedenlerinin başında toplumsal cinsiyet rollerini yerine getirememe kaygısının bulunduğu ve evlilik ile ilgili düşüncelerin temelinde sosyal ilişkiler, ekonomik sorunlar, eğitim sorunu ve bağımsızlık algısı gibi değişkenlerin etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Engelli Kadın, Evlilik, Toplumsal Cinsiyet

---

¹ Prof. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi, altuntasne@yahoo.com

² Arş. Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi, mehtaperdogan@ktu.edu.tr

ALTERNATİF BİR KAMUSAL ALAN OLARAK EKŞİ SÖZLÜK ÜZERİNE ALIMLAMA ANALİZİ

Hande Aral¹

Kitle iletişim araçlarıyla daha çok monolog biçimde gerçekleşen iletişim sürecinin, bu araçların üretim ve dağıtım gücünü ellerinde bulduran kesim tarafından gerçekleştirildiği bilinmekteydi. Oysa günümüz itibari ile iletişim biçiminin söz konusu bu anlamından koparak dönüşüme uğraması sonucu, zaman ve mekân sınırlarını eriten, eşzamanlı, öznelerin karşılıklılık ilkesinin olduğu bir anlam paylaşma süreci yaşanmaktadır. İnternet ve konumuz özelinde Web 2.0 teknolojileri ise bu yeni oluşan sınırların ve iletişim örüntülerinin ana başlıkları olarak karşımızda bulunmaktadır.

Türkiye için internetin hane halklarına kitlesel ulaşımına uzandığımızda 1996 yılı ile karşılaşmaktayız. Bu tarih aralığı aynı zamanda web'in sosyal hale gelmesinin de başlangıcı kabul edilmektedir. Şirin'in (2015) tespitine göre, 1999 yılında kurulan ve yaklaşık 70 bin yazarı olan Ekşi Sözlük adlı ağ ise sosyal medyanın Türkiye'deki ilk örneklerinden biri olarak karşımızdadır. Bu çalışma kapsamında, toplumsalda yerini Türkiye'nin ilk sosyal medya örneklerinden biri olan Ekşi Sözlük'ün bir tartışma platformu ve toplumsal bellek aracı olarak kullanıcıları (yazarları) tarafından hangi anlamlar ile okunduğu tartışması oluşturacaktır. Bu bağlamda öncelikli olarak, çevrimiçi bir sosyal mekân olarak Ekşi Sözlük'ün özellikleri ve iletişim unsurları mercek altına alınmaktadır. Ardından, bilginin oluşumunu farklı bir perspektiften okuyan ve alternatif bir kamusal alan imkânının ne şekilde mümkün olduğunun cevabını yaratan Ekşi Sözlük dijital oluşumunun kullanıcıları olan suser'lar ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilecektir. Çalışmanın amacı, Türkiye'nin dijital platform kullanımında beşinci sırada yer alan Ekşi Sözlük'ün kullanıcılar tarafından ne biçimlerde tüketildiğini kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı perspektifinden incelemektir. İkincil olarak ise, toplumsal olarak "ortak iyi" nin fiziksel mekân dışında alternatif bir kamusal alanda nasıl oluşturulmaya çalışıldığı sorularının yanıtı aranacaktır. Bu doğrultuda, 25-35 yaş aralığında olan 10 Ekşi Sözlük yazarı ile derinlemesine görüşme yapılarak bu sosyal ağın alımlama analizi gerçekleştirilmiştir. Son aşamada elde edilen bulgular ise alternatif gündem yaratma ve gündem takibi faaliyeti, bir arama motoru olma, toplumsal bellek aracı ve bir alt kültür biçimi başlıkları çevresinde tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ekşi Sözlük, İnternet, Kamusal Alan, Alımlama Analizi

---

¹ Arş. Gör., Beykent Üniversitesi Medya ve İletişim Bölümü, handearal@beykent.edu.tr

MEKÂN, AİDİYET VE AYRIMCILIK: GAZİANTEP ÖRNEĞİ

Cihan Ardili¹

Suriye'nin Der'a şehrinde duvara düzen karşıtı slogan yazan 15'e yakın çocuğun tutuklanmasıyla fitili ateşlenen Suriye İç Savaşı'nın etkileri 2011 yılının Mart ayı itibariyle Türkiye'de de hissedilmeye başlanmıştır. Suriye ile sınır komşusu olan Gaziantep'e ilk sığınmacılarda bu dönemde göç etmeye başlamıştır. Göç eden nüfus gün geçtikçe artış göstermiş ve Gaziantep kent merkezine yerleşenler dışında dördü çadır kent biri konteyner kent olmak üzere beş kampta sığınmacıların barınması sağlanmıştır. Güncel verilere bakıldığında Gaziantep'te bulunan kamplarda 47.494, kamp dışında 390 binin üzerinde sığınmacı yaşamaktadır. Bu çalışmada Gaziantep'te kamp dışında/kent merkezinde yaşayan sığınmacıların yaşamlarının mekân üzerinden analiz edilmesi amaçlanmıştır. Kent merkezindeki sığınmacılar toplumsal tabakalaşma, mekânsal ayrışma ve aidiyet bağlamında ele alınmıştır. Derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak yapılan araştırmada kent merkezinde 12 sığınmacı/aile/ev baz alınarak sığınmacıların mekân algıları, mekânı nasıl kullandığı ve aidiyet duygularına dair veriler betimlenmiştir. Sığınmacıların göç etme süreci ile başlayan mekânsal kopuş, yaşamak zorunda kaldıkları yerde de mekânı kendilerinin seçmemesi aidiyet duygusunun oluşmasına engel teşkil etmektedir. Gaziantep için mekân seçiminde/mekânsal yerleşimde iki farklı durum söz konusudur. Kamplarda yaşayan sığınmacılar açısından mekânı ortak kullanmak zorunda kalmanın getirdiği bir takım toplumsal ve psikolojik sorunlar dikkati çekmektedir. Diğer taraftan kent merkezine yerleşen -ki burada kısmen de olsa bir seçim söz konusudur- sığınmacıların mekânsal kümelenmeyi (bir anlamda gettolaşma) tercih ettiği ifade edilebilir. Bütün bunlara ek olarak ülkemizde yaşayan Suriyelilerin geçici koruma statüsünde değerlendirilmesi, sığınmacılar için geçicilik ve aidiyet duygusu arasındaki gerilimi, çelişkiyi, karmaşayı besleyen hukuki dayanağı oluşturmaktadır. En basit ifadeyle göç etmiş olmanın verdiği korku, belirsizlik, ait olma duygusunu hissetmeme/hissedememe sığınmacıların özel ve kamusal alanda yaşadığı deneyimler ve gündelik yaşamda karşılaştıkları ayrımcı tutum ve davranışlarla pekişmektedir. Bu çalışma ile Gaziantep'te kent merkezinde yaşayan Suriyeli sığınmacıların hayatı mekânsal yaşam alanı, aidiyet duygusu ve ayrımcılık bağlamında ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sığınmacılar, Mekân, Aidiyet, Ayrımcılık

---

¹ YL. Öğr., Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları ABD, cihan.ardili@ika.org.tr

SURİYELİ KOMŞULARLA YERLİ VE YABANCI KİMLİKLERİNİN (YENİDEN) İNŞASI

Feray Artar¹

Suriye'deki siyasi belirsizlik nedeniyle ülkesini terk etmek zorunda kalan mültecilerin sayısı her geçen gün artmaktadır. Türkiye'ye sınırdan giriş yapıp çeşitli illere yayılan ve hatta buradan Avrupa ülkelerine geçmenin yollarını arayan Suriyelilerin en azından bir kısmının bundan sonra evlerine dönmeyeceği tahmin edilmektedir. Dünyanın genelini etkileyen mülteci krizinin en sarsıcı boyutta yaşandığı ülkenin Türkiye olduğu kabul edilirse, devlet için olduğu gibi Türkiye halkı için de yeni bir deneyimle karşı karşıya olduğu görülecektir. Sayıları hızla artan Suriyeli 'yabancı' komşulara karşılık 'yerli' kimliğinin ilişkisel olarak yeniden inşa edilişi üzerine değerlendirmeler sunan bu bildiri, ekonomik alanda doğmakta olan rekabetin kültürel alana yansımaları konusunda örnekler içermektedir.

Bir mülteci kabulü deneyimine sahip olmayan Ankaralılar ve özel olarak Altındağ'a bağlı çeşitli mahallelere yıllar önce yerleşmiş göçmen aileler için, Suriyelilerin dramatik zorunlu göçü başta acıma ve merhamet duygusu yarattıysa da bu duyguların, zamanla yerlerini kızgınlık ve tahammülsüzlüğe bırakabildiği görülmektedir.

'Yerli' ile 'yabancı' arasındaki ilişkinin kuruluşuna nicel bir araştırma deseni ile yaklaşım istatistikî olarak aralarındaki 'uyumlu' birliktelikten söz etmek mümkün olabilir. Örneğin Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi tarafından gerçekleştirilen 1500 kişi örneklemlili nicel araştırma, Türkiye'deki Suriyelilerin toplumsal kabul durumlarına bakmış, yerel halktan olan cevaplayıcıların %72,2'sinin mültecileri "zulümden kaçan insanlar, Türkiye'deki misafirlerimiz, din kardeşlerimiz" olarak tanımladığı sonucuna ulaşmıştır. Ancak objektifimizi biraz daha yakınlaştırıp evlerine girdiğimizde inşa edilmekte olan 'biz' ve 'onlar' karşıtlığının nüvelerini görmek mümkündür.

Ankara'nın geneline ilişkin inceleme, 'objektifi yakınlaştıracığımız' yerin, hem iş olanakları hem de Kentsel dönüşüme konu olarak sunduğu barınma imkânları nedeniyle Suriyelilerce tercih edilen Siteler sanayi bölgesi çevresindeki Ulubey, Önder ve İsmetpaşa yerleşimleri olduğunu göstermiştir. Objektifi yakınlaştırmamızın yolu olarak ise nitel bir araştırma deseni tercih edilmiştir. Çalışma, sosyal gerçekliğe yönelik genellemeler yapma amacı taşımayan ancak benzer sosyo-ekonomik iklimlerde benzer ilişkilerin gelişmesini bekleyebileceğimiz bir örnek olay (case study) incelemesidir.

Çalışmanın verileri görüşmeyi kabul eden 20 Suriyeli ve onlarla komşuluk edecek yakınlıkta yaşayan 22 yerel sakinle gerçekleştirilen derinlemesine mülakatlar ve saha gözlemleri sonucunda elde edilmiştir. Görüşülen 22 yerel sakin de aslında göçmendir ancak mahalleye daha önce geldikleri için Suriyelilerle ilişkiye girdikleri andan itibaren 'yerli' olmuşlardır. Siteler sanayi bölgesi nasıl Suriyelileri, sunduğu imkânlarla çevresine topluyorsa geçmişte Türkiyeliler için de aynı etkiyi yapmıştır. Suriye'den gelenler büyük oranda işçi sınıfının yaşadığı ve kentsel dönüşüme konu olan bölgelere yerleşmiştir.

(1) paylaşımcılık, (2) temizlik anlayışı ve kişisel bakım, (3) çocuk terbiyesi ve (4) milliyetçilik ya da vatan sevgisi konularında 'yerli' ve 'yabancı' kimliklerinin inşasına odaklanacağım bu bildiri öncelikle yerel halk ile mültecilerin pozisyonları arasındaki farka bakmak gerekiyor. Bu fark bize eşitler arasında olmayan bir inşa ilişkisini göstermektedir. Ekonomik ve kültürel sermayeleri yönünden benzeşen iki topluluk arasındaki ilişkiyi eşitsiz yapan şey, *alanda* aldıkları pozisyonlardır.

¹ Arş. Gör., Ankara Üniversitesi DTCF Sosyoloji Bölümü, aferay@gmail.com

Kimlik inşasında yerel halkın elini güçlendiren ve ona 'oyun kurduran' bu avantaj sayesinde 'yerliler' 'paylaşımçı'yken 'yabancılar' kolayca 'vefasız' ve 'cimri' olabilmektedir. Suriyeli kadınların kişisel bakıma önem vermelerinin karşısında Türkiyeli kadınların 'daha temiz' olmaları konulabilmektedir. Yerel halk Suriyelilerin çocuk 'terbiyesini' eleştirirken eş zamanlı olarak kendi çocuklarına verdikleri terbiyeye özen göstermekte; savaştan kaçan Suriyelilere karşılık aynı durumda topraklarını terk etmeyecekleri konusunda adeta ant içmektedirler.

Bu çalışmanın gösterdiği, mülteciler ile vatandaşlar arasında bir haklar hiyerarşisi rejimine yönelik talebin, 'yerli' ve 'yabancı' kimliklerinin inşasından nasıl beslendiği ve onu beslediğidir. Örneğin, Türkiye vatandaşları arasında işsizler varken mültecilerin istihdam olanağı bulması ve devlet yardımlarından faydalanması konusundaki hayal kırıklığı, 'hak' algımızın vatandaşlık bağlamında olduğu ve evrensel insan hakları seviyesinin uzağında kaldığını göstermektedir.

TÜRKİYE'DE SİYASAL KÜLTÜR VE DEMOKRASİ

Atik Aslan¹

Siyasal yapı ve işleyişi, yöneten ve yönetilenlerin birbirleriyle ilgili tutumları, iletişim araçlarının kullanımı ve kontrolü, toplumsal ve ekonomik yapının sahip olduğu nitelikler bir ülkenin siyasal kültürü ve demokrasisi hakkında yeterince açıklayıcı bilgiler içermektedir. Türkiye'de "siyasal kültür ve demokrasi" istikrarsız bir görünüm arz etmekte ve sistem tartışmaları bağlamında bir kriz yaşanmaktadır. Söz konusu tartışmaların büyük bir kısmı, demokrasi konusundaki farklı bakış açılarından kaynaklanmaktadır. Türkiye'de kuvvetler ayrılığı ilkesinin yeterince işlemediği ve merkezi yönetimin yerel yönetim üzerinde idari bir yaptırım gücüne sahip olduğu görülmektedir.

Katılımcı demokrasinin siyasal kültürümüze yerleşmesi için devlet ile toplumun tüm kesimleri arasında uzlaşmanın olması gerekmektedir. Bu uzlaşmanın gerçekleşebilmesi için siyasal kutuplaşma ortadan kaldırılmalı ve toplumun farklı kesimleri arasında dayanışma desteklenmelidir. Bu bağlamda başta siyasal iktidar olmak üzere siyasi partilere, sivil toplum kuruluşlarına, medya mensuplarına ve ilgili tüm kurumlara büyük sorumluluklar düşmektedir.

Bu çalışma günümüz Türkiye'sinde siyasal kültür ve demokrasi arasındaki ilişkiyi eleştirel bir yaklaşımla irdelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada katılımcı, çoğulcu, demokratik bir sistemin işleyebilmesinin ön koşulu olarak Türkiye'de siyasal kültürün ve dolayısıyla demokrasinin yeterince gelişmediği varsayımı dikkate alınarak hazırlanmıştır. Bu çerçevede, Türkiye örneğinden hareketle, siyasal kültür ve demokrasi konusunda ileri sürülen çeşitli sosyolojik yaklaşımların karşılaştırmalı bir analizi yapılmıştır. Küresel gelişmeler ve Türkiye'deki güncel siyasal tartışmalar bağlamında, demokratik bir sistemin kurulmasının önündeki engellerle siyasal kültürün yapısından kaynaklanan sorunlar üzerinde durulmuştur. Bu çerçevede siyasal kültürün yapısından kaynaklanan sorunların tarihsel arka planı ve sosyo-politik yönleri dikkate alınmadan konunun anlaşılması zor görünmektedir. Çalışmanın yöntemi, ilgili kaynaklardan elde edilen veriler kullanılarak, bir anlama bütünlüğü içerisinde konunun ilişkilendirilmesi ve yorumlanmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Siyasal Kültür, Demokrasi, Devlet

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Muş Alparslan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, atikaslan1@gmail.com

ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİNİN KÜLTÜREL PARADİGMASINI İNSAN DERGİSİ ÜZERİNDEN OKUMA DENEMESİ

İlker Aslan¹

İnsan Dergisi Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte Yeni Türk Devleti'nde, toplumun her alanında kendisini hissettiren yenileşme hareketlerinin devam ettiği süreçte yayın yapmıştır. Hazırlanacak bildirinin odak noktasını *İnsan Dergisi*'nin modernleşme çabaları içerisinde nasıl bir konumda bulunduğu, derginin kendini tanımlama biçimi ve Türk modernleşmesini hangi kriterler aracılığıyla ele aldığı oluşturmaktadır. Çalışmamızın temel amacı, Cumhuriyet'in ilanıyla gelişen süreçte, Türk modernleşmesinin toplumun çeşitli alanlarındaki yansımalarını, özellikle kültürel modernleşmenin gelişim safhalarını *İnsan Dergisi* üzerinden ele almaktır. Kendisinden önce yayın yapan pek çok gazete ve dergi gibi *İnsan* da belli ölçülerde Cumhuriyet yeniliklerine bağlı bir yayın politikası izlemiştir. Cumhuriyet-Modernleşme-*İnsan* arasındaki bağlantıyı açmaya çalışmak, modernleşmenin Türk toplumsal hayatı üzerindeki etkilerini ele almak, çalışmamızda vurgulamak istenilen noktalardandır. Bir aydın hareketi olan *İnsan* 1938-1943 yılları arasında devam eden yayın hayatı boyunca Cumhuriyet'in getirdiği yenilikleri tartışma konusu yapmaya çalışmış, özellikle kültürel modernleşmeye ciddi katkılarda bulunmuştur. Çalışmamıza merkez olarak *İnsan Dergisi*'nin seçilmesi, derginin katı bir ideoloji savunuculuğu yapmadan, Türk modernleşmesini öncesi ve sonrasıyla tartışma konusu yapması hassasiyetinden ileri gelmektedir. *İnsan*, yayımlandığı dönem içerisinde ne sert bir Cumhuriyet savunuculuğu yapmış ne de belli bir siyasi kesime hizmet ederek var olan bir dergi konumunda bulunmuştur. *İnsan*'ı kendi yakın dönemindeki pek çok başka dergi ve gazeteden ayıran en önemli özelliği de, Cumhuriyet'in henüz var oluş sancuları çektiği böylesi bir ortamda bile görünür bir şekilde siyasi bir hareketin mahsulü olmamasıdır. Bu anlamda Cumhuriyet-Modernleşme-*İnsan* arasındaki bağlantıyı açmaya çalışmak, modernleşmenin Türk toplumsal hayatı üzerindeki etkilerini ele almak, çalışmamızda vurgulamak istenilen noktalardandır. Çalışmamız, derginin 1 Nisan 1938 tarihli ilk sayısından Ağustos 1943 tarihli son sayısına kadar olan bütün sayılarını (toplamda 25 sayı) kapsayacaktır. Çalışmamıza kaynaklık eden ana konu Türk modernleşmesi olduğundan yazılar ele alınırken dergiye bu bakış açısıyla yaklaşılacaktır. Dergi her ne kadar aynı zamanda bünyesinde bir edebiyat dergisi sayılabilecek kadar, şiir ve öykü barındırsa da çalışmamızın kapsamında şiir ve öykülere özellikle yer verilmeyecek, gerekli yerlerde ilgili konuya dayanak olması açısından sadece belli başlıkların adı anılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Erken Cumhuriyet Dönemi, Kültürel Dönüşüm, Türk Modernleşmesi, İnsan Dergisi

---

¹ Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, ilkeraslan@gmail.com

Sandblasting in Jeans Manufacturing: An Ethical Analysis

Semra Aşçigil, Edvina Bihorac, Fırat Özata and Cihan Şimşek

Middle East Technical University

Ankara, Turkey

Work has been the means for self-expression for human beings which ultimately lead to individual autonomy and freedom. Material rewards, sense of identity and self-respect may be some of the reasons individuals work. When these factors are extinguished due to irresponsible practices of management, workers may not experience freedom. The paper is a case study which focuses on sandblasting in jeans manufacturing industry in Turkey. The demand for jeans has been affected both by convenience as well as sense of fashion. Jeans have been the uniform for workers in the past, but later on they turn into fashionable goods representing vintage lifestyles. More recently, jeans that have the 'worn-out' look or the torn legs is demanded particularly by younger groups.

The implicit fashion choices, however, do not take into account the loss of the lives of sandblasting workers who died or are about to die because of denim, for which there is a high demand, or the possible exploitation of refugees who are one of the potentially most vulnerable groups in this industry in Turkey. The paper brings an ethical analysis of sandblasting practices in jeans industry which may flare out with the existence of a new work force, the refugees.

One of the industries globalization has boosted in Turkey is the textile and clothing industry. Turkey was the sixth largest exporter of textile and clothing, with exports amounting to USD 13.6 billion, in 2014. The denim industry is a highly demand-driven and consumer oriented industry like every other fashion industry. Sandblasting is one of the processes that can be performed in order to give denim the 'worn-out' look. It is a process that is subcontracted or outsourced by apparel companies to third-parties who are the backbone of the garment industry. Abrasive particles used in sandblasting processes may have fatal consequences if they come into contact with human bodies. One of the diseases caused by these particles is silicosis, an incurable lung disease. However, high profitability concerns lead to neglect of occupational health and safety standards in the industry.

Safety is a form of organizational expertise that is both material as well as ethical. Using examples derived from sandblasting cases, we will discuss how safety-related knowledge is constituted, institutionalized, and continually renegotiated within the organizing process. Worker autonomy will be one of the focus areas in the ethical discussion with the concern of emerging risk to vulnerable groups, such as refugees. Violation of basic human rights by taking advantage of these vulnerable groups in the society is an outcome of sandblasting process. In addition, illegal employment of workers without work permits as well as not providing social security for legal workers can be cited. The nature of the relationship in sandblasting work implies that the workers are deprived of their bargaining power against employers. These are leading to a conflict of interest between the freedom of workers and the freedom of employers. The hazardous working conditions and deficiencies in controlling mechanisms create substantial dangers for workers. The paper will discuss occupational health and safety issues and the riskiness of the job that was caused by these inadequacies in answering whether there was a voluntary assumption of risk or not. The risk profiles of the work, information disclosure and transparency will be the focus as the basic prerequisites of voluntary assumption of risk.

TÜRKİYE'DE TELEVİZYON HABERLERİNDEKİ KÜRT İMAJININ İNŞASINDA SEKÜLER VE İSLAMCI İDEOLOJİLERİN ROLÜ

Ozan Aşık¹

Haberde ulusal toplulukların nasıl çerçevelendiği üzerine geniş bir literatür vardır. Ancak ekrandaki haber, izleyiciyle buluşmadan önce haberin üretim sürecinde ulusal topluluk imajların nasıl inşa edildiği ise üzerinde fazla çalışmamış bir alandır. Bu sunumda haber çalışanlarının üretim sürecinde Kürtleri nasıl tanımladıkları ve kategorize ettikleri ele alınacaktır. Bu çalışma, “Secularbiz” (zaman zaman AKP hükümetine muhalefet eden ve önde gelen bir seküler kanal olarak bilinmektedir) ve “İslamicbiz” (koyu AKP destekçisi İslami bir kanal olarak bilinmektedir) şeklinde adlandırdığım iki ana akım ulusal televizyon kanalının haber dairesinde 2011-2012 yılları arasında gerçekleştirdiğim derinlemesine yarı-yapılandırılmış mülakatlar ve etnografik saha çalışmasına dayanmaktadır. Araştırmanın ilk sonuçlarına göre, her iki haber dairesi de, Kürtlere ilişkin geleneksel milliyetçi ve militarist haber söylemini reddedebilmektedir. Ancak sonuçlar aynı zamanda şunu da göstermektedir ki, birbiriyle çatışan seküler ve İslamcı ideolojiler haber üretiminde Kürt kimliğinin inşasına yansımakta ve farklı temsil etme pratiklerini ortaya çıkarmaktadır. Temsiliyet pratiklerindeki bu ideolojik ayrışma, Türkiye'nin siyasi ve sosyal hayatında İslami-seküler hat üzerinden gelişen kutuplaşmanın gazetecileri nasıl etkisi altına aldığına da, bir göstergesidir. Türkiye'deki güncel ve derin siyasi, kültürel ve normatif kutuplaşma bir yandan yerleşik gazetecilik normlarına, değerlerine ve rutin pratiklere meydan okuyan bir yorum ve eylem pratiğinin gazetecilikte önünü açmaktadır. Diğer yandan gazeteciler, çatışan toplumsal ütopyalara ve denenmemiş ulus ve toplum teorilerine daha fazla ilgi duymakta; bu teorileri formüle eden ideolojileri aktif, bilinçli ve stratejik bir biçimde gazetecilik pratiklerine kanalize etmektedir. Bu empirik bulgulardan hareketle bu sunum, gazetecilik, siyasi aktivizm ve Mannheim'ın ideoloji ve ütopya tartışması bağlamında şu önemli hususları tartışacaktır: 1- Haber üretim sürecinde Kürtleri ve Kürt kimliğini tanımlarken gazeteciler, sosyal dünyayı kendi niyet ve amaçları çerçevesinde nasıl kategorize etmektedirler? 2- Bu kategorizasyonda tahayyül edilen ideal toplum düzeninin kurulmasında Kürtlere ne gibi bir rol ve siyasi imkanlar tanınmaktadır? Bu temsil etme ve imaj inşası sürecinde operasyonel hale gelen ideolojiyi hem medya çalışmalarında, hem de sosyal teoride kavramsal olarak nasıl yeniden yorumlayabiliriz?

Anahtar Kelimeler: Gazetecilik, İdeoloji, Kürt Sorunu, İslam, İmaj

---

¹ Arş. Gör. Dr., Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, ozanasik@uludag.edu.tr

KADIN YOKSULLUĞUNU, YOKSULLUKLA MÜCADELE STRATEJİLERİNİ VE BU SÜREÇTE KARŞILAŞILAN ENGELLERİ ANLAMAK: GENERAL ZEKİ DOĞAN MAHALLESİ ÖRNEĞİ

Sinem Atay¹

Bu sunuş, alt ve alt-orta sınıfların yaşadığı yerlerde kadınların yoksullaşmaya karşı geliştirdikleri stratejiler üzerine yoğunlaşmaktadır. Çalışma kapsamında, kadınların dayanışma örgütlenmeleri, çoklu ekonomiler (multiple economies) kavramı çevresinde sorunsallaştırılarak, söz konusu dayanışma ekonomilerinin kadının ev içi emeğini örgütlemeye dönük yetersizliği üzerinde durulacaktır. Mevcut çalışmada Ankara'nın Mamak ilçesine bağlı General Zeki Doğan mahallesinde oluşturulan ve dernekleşme aşamasında olan bir platformun hepsi de kırk yaşın üzerinde olan kurucu üyelerinden beşi ile mülakat yapılmıştır. Ayrıca kısa zaman önce dernekleşmiş bir kadın örgütünün ikisi ellili yaşlarda ve biri otuzlu yaşlarda olmak üzere üç aktif üyesi ile görüşülmüştür.

Günümüzde neoliberal politikaların da etkisiyle azımsanmayacak sayıda insanı etkileyen yoksulluğun, muhafazakârlık ve ataerkil normlarla da birleşmesi kadınlar için önemli bir sorun olmaktadır. Her ne kadar alt sınıflara yönelik sosyal ve nakdi politikalar uygulansa da bu politikalar kadınların sosyal yardımlara bağımlılığını tetiklemekte ve kadının durumunu iyileştirme konusunda istenen faydayı sağlayamamakta, tam tersine onları daha da güçsüz hale getirmektedir. Ayrıca, söz konusu yardımlar toplumun tüm yoksul kesimlerini kapsamamakta ve dışarıda bırakılanları kendi çözümünü bulmaya itmektedir. Kadınlar, yoksullukla başa çıkmak için kendi stratejilerini geliştirmek zorunda kalmakta ve bir geçinme stratejisi olarak aynı kaderi paylaştıkları arkadaşları, komşuları veya hemşehrileriyle bir araya gelerek yerel dayanışma ağları oluşturmaktadır. Bu çalışmada, geliştirilen yerel dayanışma ağları mahalleli kadınların yoksullukla mücadelesinde en önemli strateji olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mevcut çalışma ortaya koymaktadır ki kadınlar, yerel ağlar oluşturarak ve enformel ilişkiler kurarak verdikleri ekonomik mücadele ile ailenin geçimini sağlar ve hane gelirine destek olurken, bu durum kadının görünmez emeğini görünür kılmaya yetmemektedir. Kadınlar yine iş gücüne dâhil edilmeyen güvencesiz işlerde çalışmakta, bunun yanında kendi hanelerinde yapmakla yükümlü tutulduğu işlerle de uğraşmak durumunda kalmaktadır. Sonuç olarak, maddi anlamda elde ettiği bu görece başarılı mücadele, kadınları sosyal anlamda özgürleştirecek noktaya ulaşmamakta, tam tersine üzerindeki yükü daha da artırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Yoksulluğun Kadınlaşması, Yoksullukla Mücadele Stratejileri, Çoklu Ekonomiler

---

¹ Arş. Gör., Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Kentleşme ve Çevre Bilimleri Anabilim Dalı, sinematay@sabanciuniv.edu

ŞİDDETİN YENİDEN ÜRETİLMESİ BAĞLAMINDA “TEMİZLİK” SÖYLEMİ: TÜRKİYE MEDYASINDAN SEÇİLEN ÖRNEKLER ÜZERİNDEN ALIMLAMA ANALİZİ

Vahdet Mesut Ayan¹

Temizlik kavramı Türkiye Cumhuriyeti tarihinin ilk dönemlerinden bu yana muhalefet ve isyancıların bastırılması konusunda politik bir araç olagelmıştır, özellikle PKK'nın silahlı mücadeleye başladığı 1984 yılından günümüze daha yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Genelkurmay Başkanlığı'nın tabiriyle “düşük yoğunluklu savaş”ın yaşandığı 1990'lı yıllarda da hem devlet hem de medya tarafından kullanılan bu söylem, uzun bir çatışmasızlık döneminin ardından 24 Temmuz 2015'te Kürt meselesinde çatışmalı sürece girilmesiyle tekrar kullanılmaya başlanmıştır.

Çalışmanın odağını, çatışma sürecini bir nevi “temizlik operasyonları” olarak gören gazete haberlerinin nasıl alımlandığı oluşturmaktadır. Bunun için analiz, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesinde eğitime devam eden, aynı zamanda medya kuruluşlarında çalışan belirli sayıda lisans öğrencisi ile yapılacak ve bu analizle katılımcıların haberleri kendi öznel ve ideolojik duruşlarına göre nasıl yorumladıkları ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır. Çalışma kapsamında Doğan grubundan Hürriyet gazetesi, hükümete yakın gazetelerden Sabah ve Yeni Şafak seçilmiştir. Gazeteler, çatışmaların yoğunlaştığı Eylül 2015 ile Aralık 2015 tarihlerini kapsayacak şekilde incelenecektir ve her gazeteden operasyonları “temizlik” kavramıyla açıklayan 3 adet haber seçilerek seçilen haberleri katılımcıların nasıl yorumladıkları, yaşanan çatışma ortamının medyada “temizlik” söylemiyle yansıtılması hakkında ne düşündükleri; böyle bir durumun nasıl haberleştirilmesi gerektiği üzerine görüşmelerde bulunulacaktır. Böylece hem gazetecilik eğitimi alan hem de medya sektöründe çalışan kişilerin bilişsel sürecine de odaklanılmış olacaktır.

Bu bakımdan çalışma iki katmanlı bir araştırma olarak değerlendirilebilir, ilk aşama da haberler eleştirel söylem analizi çerçevesinde seçilecek daha sonra seçilen haberler üzerine belirlenen kişilerle derinlemesine görüşmeler yapılacaktır.

Bu kapsamda çalışmada İngiliz Kültürel Çalışmalar geleneğinin izleyiciyi merkeze alan perspektifinden ve Stuart Hall'un “Kodlama-Kodaçımı” adlı öncü çalışmasından faydalanılacaktır. İzleyicilerin/okuyucuların birbirinden farklı geçmişlere, kültüre, bilgi ve birikime sahip olduğu ve bunun sonucunda aynı metnin farklı okumalarının olacağı düşünüldüğünde iletişim alanında alımlama çalışmasının önemi ortaya çıkmaktadır. Böylece çalışma, iletişim alanında izleyici ile metin arasındaki ilişkiyi açığa çıkaran paradigmadan faydalanarak hazırlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Temizlik, Şiddet, Çatışma, Medya ve Şiddet, Alımlama Çalışmaları

---

¹ Arş. Gör., Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Genel Gazetecilik Bölümü, vahdetmesut@gmail.com

2015 SEÇİMLERİ ARİFESİNDE CHP, HDP, AKP VE MHP' NİN TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNE BAKIŞLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Ayşe Güneş Ayata¹

Ayşegül Uygur Doğan²

Bu makale, AKP, CHP, HDP ve MHP'nin 2015 Genel Seçimleri arifesinde toplumsal cinsiyet eşitliğine bakışlarını karşılaştırmayı amaçlamaktadır. Bu karşılaştırma sonucunda, bütün bu partilerin sosyal, siyasal ve ekonomik alanlarda kadın ve erkek eşitliğini vurgulamalarına rağmen, bu partilerin toplumsal cinsiyet eşitliğine yaklaşımlarında nüanslar bulunduğu iddia edilecektir. Bu bağlamda, HDP'nin radikal demokratik ideolojisine uygun olarak kadının madun pozisyonuyla mücadeleyi hedeflerken, CHP sosyal demokrat ideolojisindeki sosyal devlet hedefi gereğince eşitsizlikle savaşmak için bütünleştirici bir sosyal ve siyasal bir yaklaşımı benimsediği öne sürülecektir. Öte yandan, AKP'nin cinsiyet eşitliğini kadınların özel alandaki rollerine dokunmaksızın kadınları ekonomik, sosyal ve siyasal alana entegre ederek sağlamayı hedeflediği tartışılacaktır. Buna ek olarak tıpkı AKP gibi MHP'nin de muhafazakar ideolojisine uygun olarak kadınları bağımsız, eşit bireyler olarak ele almak yerine, kadına ailenin önemli bir unsuru olarak baktığı iddia edilecektir. Bu dört partinin toplumsal cinsiyet eşitliğine yaklaşımlarını analiz etmek için, metodolojik olarak partilerin kadınlara yaklaşımıyla ilgili verileri yorumlamaya yardımcı olacak teorik kaynakların yanı sıra, seçim bildirgeleri ve günlük gazeteler kullanılacaktır. Toplanan veriler ışığında, AKP ve MHP gibi muhafazakar sağcı partilerin toplumsal cinsiyet rollerini dönüştürmeye dair vaatle bulunmadığı, HDP ve CHP gibi sol partilerin ise toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin üstesinden gelmek için daha somut politikalar önerdiği iddia edilecektir. Buradan hareketle, toplumsal cinsiyet eşitliğine dair politikaların partilerin ideolojik yönelimleriyle birebir ilişkili olduğu sonucuna varılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Eşitsizlik, Siyasal Partiler, 2015 Seçimleri

---

¹ Prof. Dr., ODTÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, aayata@metu.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr., Haliç Üniversitesi İşletme Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, ayseguluygur@halic.edu.tr

KENTSEL DÖNÜŞÜM BAĞLAMINDA İNSAN HAKLARI İHLALLERİ: BİR İNSAN HAKKI İHLALI OLAN KAMULAŞTIRMA VE DİYARBAKIR-SUR ÖRNEĞİ

Sümeyye Kesra Aybar¹

Filiz Kaya²

“Kaldırım Taşlarının Altında Kumsal Var!”

Fransa/68 Hareketi

Dinamik bir kavram olan insan haklarının kapsamı zaman içinde değişmektedir. İnsan haklarının gelişmesi ve çeşitlenmesine verilecek örneklerden biri, kent hakkıdır. Kent sosyoloğu Robert Park'ın dediği gibi kent; insanın içinde yaşadığı dünyayı arzularına daha uygun hale getirebilmek için verdiği çabaların en başarılısıdır. Kent hakkı, kenti değiştirerek kendimizi değiştirme hakkıdır (Harvey). Kentli hakları ise, bireylerin toplumsal konumuna ayna tutan; oturma, üretme, dinlenme ve dolaşma gibi etkinlikleri yapmasını sağlayan, oluşturduğu yaşam çevresinin bir parçasıdır. Bu sebeptendir ki kent hakkı bireysel bir hak olmaktan ziyade ortak bir haktır. Kuşkusuz kentleri kapitalizm olgusundan bağımsız düşünmememiz gerekir. Harvey'e göre kentleşme, bir artı ürünün harekete geçirilmesine dayalı olduğundan kapitalizmin gelişimi ile kentleşme yakın bir birliktelik içindedir. “Kent hakkı” sloganını 1968'de ortaya atan Henri Lefebvre'ye göre, kent hakkı bir haykırış ve bir istektir ve yine ona göre kent hakkı; kentin potansiyel faydalarına bütün yaşayanların eşit erişimi, bütün yaşayanların karar alma süreçlerine katılımı ve yaşayanların temel hak ve özgürlüklerinin tamamını gerçekleştirebilmesi olarak tanımlanabilir.

“Katılım hakkı” Avrupa Kentsel Şart'ındaki öncelikli haklar arasında yer almaktadır. Şart yerel yönetimlerin önemli bir sorumluluğunun kentli haklarını korumak olduğunu kabul etmekte ve söz konusu hakların yaş, cinsiyet, ırk, inanç, milliyet, politik ayırım gözetilmeksizin bütün bireylere eşit koşullarda sağlanması gerektiğini savunmaktadır. Bu bağlamda özellikle son dönemlerde Türkiye'deki “sokağa çıkma yasakları”ndan dolayı Kürt kentlerinde güvenlik güçleri tarafından geri dönüşümü imkansız olan tahribatlar yapılmaktadır.

Özellikle bu konuyla bağlantılı olarak hükümetin “acele kamulaştırma kararı”yla birlikte birçok özel mülkiyete ve kamuya ait yapıları kentsel dönüşüme tabi tutmaktadır. Diyarbakır Sur için verilen kamulaştırma kararı diğer kamulaştırma kararlarından farklıdır. Bu kararla mülk sahibi vatandaşa pazarlık etme şansı bırakılmamıştır, bu nedenle alınan kararın Türkiye'de şimdiye kadar uygulanmış diğer kamulaştırma süreçlerine benzemediğini, halkın özel mülkiyet hakkını ortadan kaldıran bir durum yaşandığını söylemek mümkündür. Bu kamulaştırmada ilginç olan, kamusal alanlar için de kamusallaştırma kararının çıkarılmasıdır.

Yani Suriçi'nde Büyükşehir Belediyesi'ne ait mülklere bile kamulaştırma kararı çıkarılmıştır. Meclis kararıyla Sur Belediyesi'ne tahsis edilen hizmet binası, Dengbej Evi, Cemilpaşa Konağı, Surp Giragors, Süryani, Keldani, Protestan Kiliseleri ve belediyeye ait yeşil alanlar da bu kapsama alınmıştır. Tam da bu noktada “zaten kamuya ait olan bir mülkün başka bir erk tarafından kamulaştırılabilir mi?” sorusu kaçınılmazdır. Aynı zamanda kırılmak istenen; iç içe geçmiş, komşuluk, mahalle kültürü, yardım ve dayanışmaya yönelik olan örgütlü kentlileri bölmeye/ayırıştırmaya dayalı bir politika yürütülmektedir. Ayrıca bir kültürün yok edilmeye çalışılmasıyla da dolaylı bir asimilasyon politikasının açık yüzünü

¹ YL. Öğr., İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, smy-okumus@hotmail.com

² YL. Öğr., İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, filiz-kaya@live.com

görmek mümkündür. Özellikle kamuya tanıtılan “Yeni Diyarbakır” tanıtım videolarında Diyarbakır’ın özünü yansıtmanın dışında daha çok iç ve dış turizm için oluşturulan bir silüetle rant hedeflenmektedir. Sonuç olarak halkın katılımının görülmemesiyle birlikte, acele kamulaştırma kararının hem insani hem de hukuki bağlamda bir ihlal olduğunu söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Kent, Kent Hakkı, Kamulaştırma, Sur/Diyarbakır

ÇORUM İLİNDE YAŞAYAN EŞCİNSEL ERKEKLERİN DENEYİMLERİ

Çile Aydaş¹

Toplumsal cinsiyet düzeni normatif kurgusunu heteroseksüel bedenler üzerinden yapmaktadır. Bu noktada eşcinsel kimlikler toplumsal cinsiyet düzeninde dışarıda kalanlardır. Dışarıda bırakılan eşcinsel erkeklerin deneyimleri ve dışlanma mekanizmalarının nasıl işlemekte olduğunu anlamak toplumsal cinsiyet çalışmalarının zenginleşmesi açısından önemlidir. Bu çalışmasının konusu Çorum ilinde yaşayan eşcinsel erkeklerdir. Türkiye’de eşcinsellerle ilgili çalışmaları bir yandan sınırlıdır diğer yandan daha ziyade büyük şehirlerde yaşayanları konu edinmektedir. Bu çalışmada ise küçük şehir deneyimi anlaşılacak istenilmektedir. Çalışmada, niteliksel yöntem ve yöntemin tekniklerinden olan derinlemesine görüşme kullanılmıştır. Çorum ilinden yaşayan/bulunan, yaşları 15-24 yaş aralığında değişen kendisini eşcinsel olarak tanımlayan 16 genç ile görüşülmüştür.

Eşcinsellere ilişkin çalışma sonuçları dikkate alınarak Çorum ilinde yaşamakta olan eşcinsellerin cinsel kimliklerini nasıl kurdukları, aile ve yakın çevre ilişkileri, eğitim-çalışma ve sosyal yaşama ilişkin deneyimleri araştırılmıştır. Çalışmanın en temel bulguları ise şöyledir: Eşcinsel erkeklerin çoğu eşcinselliğin doğuştan olduğunu düşünmektedirler. Eşcinselliğin doğuştan olduğunu düşünmek beraberinde aşılması/uzlaşılması gerekli olan din ve inanç konusunu gündeme getirmektedir. Çoğu bu konuda din ile uzlaşma yolunu seçmiş ve eşcinsellikleri ile başa çıkarken dini inançlarına sığınmışlardır. Eşcinsel erkeklerin yarısı normal bir erkekten hiçbir farkının olmadığı ve heteroseksüel bir evlilik yapılabileceklerini belirtmiştir. Toplumsal cinsiyet düzeni normatif kurgusunun eşcinseller arasında da işlemekte olduğu feminen olmayan eşcinsellerin feminen eşcinsellerden kendilerini üstün gördüğü; feminen eşcinsellerin de kendisini travestilerden ve transseksüellerden üstün gördüğü görülmüştür. Geylerin erkeklik algılarının geleneksel cinsiyetçi ideolojiye göre şekillendiği görülmüştür. Ancak erkeklik algıları sünnet ve askerlik noktasında geleneksel bakıştan ayrılmaktadır. Geylerin kadınlık algısı geleneksel olarak şekillenmektedir ve kadınlar ile daha iyi anlaşmaktadırlar. Bunun nedeni kadınların erkekler gibi homofobik olmamasıdır.

Anahtar Kelimeler: Erkeklik, Eşcinsellik, Çorum İli, Eşcinsellik Deneyimi

---

¹ YL. Öğr., 19 Mayıs Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, cileaydas@hotmail.com

ATAERKİL SİSTEMİN GELENEKSEL TOPLUMSAL CİNSİYET ÖRÜNTÜLERİ ÜZERİNDEN ATAERKİL PAZARLIKLAR YOLUYLA YENİDEN ÜRETİMİ

Ayşe Aydın¹

Güç ilişkileri ve temel bireysel hak ve özgürlüklerin kullanımı açısından erkeğin lehine kadının ise aleyhine işleyen bir eşitsizlik durumu yaratan ataerkil sistem, geleneksel toplumsal cinsiyet örüntüleri üzerinden çeşitli şekillerde yeniden ve yeniden üretilmektedir. Bu çalışma, ataerkil toplumun, toplumsal cinsiyet eşitsizliği temelli aile içi şiddet mağduru kadınlar tarafından yapılan ataerkil pazarlıklar yoluyla nasıl yeniden üretildiğini anlamayı ve açıklamayı amaçlamaktadır. Çalışmada bir sığınmaevinde nitel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılan bir araştırmanın verilerinden yararlanılmış, veriler bireysel hak ve özgürlükleri esas alan bir bakış açısıyla değerlendirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak gerçekleştirilen çalışmada, aile içi şiddet mağduru kadınlara, eşlerinden ayrıldıktan sonra ya da ayrılmaları durumunda, tavır ve davranışlarına daha fazla dikkat edip etmedikleri ya da dikkat etmeleri gerektiğini düşünüp düşünmediklerine ilişkin sorular yöneltilmiştir. Elde edilen verilerden, çalışmaya katılan kadınların çoğunluğunun eşlerinden ayrıldıktan sonra yaşadıkları çevre tarafından rahatsız edilmemek ve/veya korunma ve güvence gibi kişisel kazanımlar elde edebilmek amacıyla, kadının bireysel hak ve özgürlüklerini engelleyen ataerkil değerlerin belirlediği geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine uygun davranarak, ataerkil sistemin sürdürülmesine katkıda bulduklarına dair bulgulara ulaşılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda ayrıca, eşlerinden ayrıldıktan sonra ya da ayrılmaları durumunda tavır ve davranışlarına daha fazla dikkat etmeleri gerektiğini düşünmediklerini söyleyen kadınların da, doğrudan dile getirmemekle birlikte, yaşadıkları çevreyle, ataerkil değerleri yeniden üreten çeşitli pazarlıklar yaptıklarına dair bir izlenim edinilmiştir. Araştırma kapsamında görüşülen aile içi şiddet mağduru kadınlarda, yayın organları aracılığıyla gerçekleştirilen kadına yönelik şiddetle ilgili toplumsal farkındalığı artırmaya yönelik çalışmaların ve sığınmaevindeki bilinç yükseltme çalışmalarının etkisiyle kadının insan hakları konusunda farkındalık oluşmaya başladığı da gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, görüşülen kadınların çoğunluğunun, bireysel hak ve özgürlüklere ilişkin edindikleri görece yeni farkındalık doğrultusunda yaşamlarına yön vermekten ziyade; korunma ve güvence gibi kişisel kazanımlar elde edebilmek amacıyla, içselleştirmiş oldukları geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde toplumun kendilerinden beklentileri doğrultusunda davrandıkları anlaşılmaktadır. Araştırma kapsamında görüşülen kadınlar açısından, temel hak ve özgürlüklere ilişkin kazanılan farkındalığın, bu farkındalık doğrultusunda davranmak için henüz yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Boşandıktan sonra rahatsız edilmeden yaşayabilmek ve/veya korunma, güvence gibi kişisel kazanımlar elde etmek için yapılan ataerkil pazarlıkların ise kadınların aleyhine işleyen ataerkil sistemin koşullarını değiştirmediği aksine, bir ucu toplumsal cinsiyet eşitsizliği temelli kadın cinayetlerine kadar uzanan ataerkil sistemin yeniden ve yeniden üretilmesine hizmet ettiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ataerkillik, Ataerkil Pazarlık, Toplumsal Cinsiyet

---

¹ Arş. Gör. Dr., Gazi Üniversitesi Kadın Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi, ayseaydin@gazi.edu.tr, aaysea@gmail.com

21. YÜZYIL BAŞLARININ 19. YÜZYILI ÇAĞRIŞTIRMASI: GÜNÜMÜZDE 'RADİKAL HALKÇILIK'

Mustafa Berkay Aydın¹

21. yüzyılın ilk yıllarında dünyanın genelinde yaşanan ekonomik, sosyal ve kültürel köklü değişimlerin özellikle Batı'nın 19. yüzyıl deneyimleriyle karşılaştırılması akla gelebilecek bir durumdur. Siyasal alandaki gerilimler, çatışmalar ve sonuçlar açısından bu benzerlik ne kadar kurulabilir? Kapitalizmin ortaya çıktığı koşullarda daha insani, daha eşit bir toplumsal tahayyül üzerine ortaya çıkan görüşler ve harekete geçirdiği kesimler söz konusuydu. 20. yüzyıl bu tahayyüller arası farklılıkların keskinleştiği bir yüzyıl olarak da dikkat çekti.

Buna karşın 21. yüzyıl başında neo-liberal kapitalizmin birikim mantığı aynen kapitalizmin ortaya çıktığı ve hakim olmaya başladığı dönemlere benzer etkileri göstermektedir. Hatta, denilebilir ki, günümüzde bu sürecin doğrudan etki ve sonuçları çok daha 'evrenseldir'. Yaşadığımız dönem aynı zamanda çalışma ilişkilerini, sosyal sınıfları, farklılıkları da sadece 'niceliksel' değişim kriterleriyle yapılacak açıklamaların ötesine taşımaktadır. Buna karşın bu durum, toplumsal olarak köklü değişim taleplerinin yok olması anlamına gelmez. Tabii diğer yandan 'geçmiş' dönemin siyasal yaklaşımlarının 'krizleri' bu toplumsal, ekonomik, sınıfsal ve kültürel değişim sürecinde ortaya çıkar. Günümüz 'radikal halkçı' arayışlarının söylemsel inşası da yaklaşımları da geçmiş dönemin terminolojisiyle açıklanması zor bir zemin ortaya koyuyor. Sosyal demokrasinin krizi 'geçici' midir? 20. yüzyıldaki hakim siyasal tanımlamalar bugün nasıl değerlendirilebilir? Aslında geçtiğimiz yüzyılda izlerini veren, son yıllarda ise özellikle Avrupa'da yaşanan 'radikal halkçı' arayışlar yeni bir dönemin işareti midir? Günümüzün alternatif siyasal hareketlerini anlamak için siyasal teoride Negri ve Laclau'yu birleştirmek zorunda mıyız?

Bildiride 'halkçılığın' tarihsel kökleri farklı toplumsal gerçekliklerden tartışılarak, günümüzdeki 'halkçılık' tartışmalarının yansımaları, hem Güney hem Kuzey'den güncel siyasal örnekler üzerinden değerlendirilmeye çalışılacaktır. Günümüzün 'güvencesizlerinin' aradığı siyasal hattın 'radikal halkçılık' gibi bir çıktısı olup olamayacağı üzerinde durulduğunda; aslında siyasal ideolojilerin 'krizlerinin' yeni bir dönemin zorunlu bir çıktısı olarak okunması mümkün müdür?

---

¹ Arş. Gör. Dr., Uludağ Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, berkayaydin@gmail.com

YUNUS NADI'NİN KÖYCÜLÜK ANLAYIŞI

Pınar Aydoğan¹

I. Dünya Savaşı sonrası yaşanan gelişmeler "köycü" düşüncenin yükselişe geçmesinde önemli bir başlangıç noktasını ifade eder. Milliyetçiliğin yayılması, Aydınlanma'nın savunduğu görüşlerin de eleştirilmesine yol açmıştır. Özellikle "farklılıkları" kabul etmeyen "yekpare" bir toplum kurmayı amaçlayan milliyetçi düşünce bu anlamda liberalizm ve kozmopolitizme olumlu bakmamıştır. Avrupa'da birçok ülkeyi etkileyen köycü düşüncenin Osmanlı'ya etkisi, özellikle Rusya'nın "Halka Doğru" hareketi çerçevesinde II. Meşrutiyet ile olmuş ardından Kemalist rejimin halkçılık anlayışının da en temel içeriğini oluşturmuştur. Köy düşüncesi, yeni rejimin o dönemki siyasal, kültürel ve ekonomik bütün tartışmalarının içinde yer almıştır. Bu sebeple rejim için köylüler hem siyasal hem de ideolojik anlamda kazanılması gereken bir unsur olarak kabul edilmiştir.

Cumhuriyet Gazetesinin kurucusu ve Cumhuriyet Halk Partisi vekili de olan Yunus Nadi, Mustafa Kemal'e en yakın gazetecilerden biridir. Mustafa Kemal'in yaptığı her inkılâptan önce yazdığı yazılarla kamuoyu oluşturan Nadi, rejimin bir anlamda sözcülüğünü de yapmaktadır. Nadi'nin köycülüğe bakışı, rejimin de bu konudaki düşüncelerine paralel olarak üç temel koldan ilerlemiştir. İlk olarak şehirleşme karşıtlığı altında ziraati/köycü sanayiye tercih etmiş; köy hayatını ve köylüleri yücelten, gerçek Türk'ün ve saflığın yerleri olarak köye dönüş politikasını savunmuş ve son olarak da "köylü terbiyesi" için eğitime önem vermiştir.

Çalışmanın amacı, halkçılık düşüncesinin savunucusu olan Nadi'nin, köylülerin refah seviyelerini yükseltmek adına savunduğu köycü sanayinin, arka planında -Kemalizmin "milli birlik, sınıfsız, çatışmasız toplum" söylemi çerçevesinde- köylüleri köylerinde tutarak, sınıflı toplumun oluşmasını engelleme düşüncesinin ve bunun da muhafazakâr düşüncenin organizmacı toplum anlayışıyla bağlantısı olduğunu ortaya koymaktır.

Çalışmanın yöntemi, rejimin içeriden konuşan bir sesi olarak Yunus Nadi'nin 1932-1936 yılları arasında köycülük hakkındaki yazılarının taranarak analiz edilmesidir.

Nadi, köycü söylemle uyum içinde olarak, toplumsal ve sınıf temelli ideolojilerin tümünden reddini, durağan farklılaşmamış bir toplumu hedeflemiştir. Nadi köylüyü, sınıfsız toplumun temel ögesi olarak görmüştür. Amaçladığı temel hedefin "milli birlik ve bütünlük" düşüncesini oluşturacak homojen, sınıfsız, birleşmiş toplum düşüncesinin tersi olması nedeniyle kozmopolitizme olumsuz bakmıştır. Nadi'nin köycülük hareketine bakışını da belirleyen organizmacı, dayanışmacı bir söylem olarak sınıf reddidir. Amaç sınıf farklılıklarını ortadan kaldırmak ve köylünün şehirlere gelmesini engelleyerek, onları köyünde tutmaktır. Böylece "milli birlik" sağlanmış olacaktır. Nadi'nin kitlelere ulaşma düşüncesinin en somut ifadesi olan köycülük halkevleri, köy okulları, köy kooperatifleri ile köylüye ulaşmaya çalışmıştır. Nadi, özellikle "terbiye" kavramıyla yaklaştığı köylüleri, rasyonel bir özne olarak değil, rejimin eğitim yoluyla istediği şekli vereceği özlü bir hamur olarak görmüştür. Nadi, köylü sorununa toplumsal, ekonomik ve siyasal yaklaşmamış, eğitimle herşeyin çözüleceğine inanmış bu noktada da olayın kökenindeki sınıfsal olguyu anlayamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Yunus Nadi, Köycülük, Kemalizm, Sınıfsız Toplum

¹ Arş. Gör. Dr., KTÜ İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Reklamcılık, psaydogan08@gmail.com

İBN HALDUN PERSPEKTİFİNDEN KENT KİMLİĞİNİ ANLAMAK

Döne Ayhan¹

Kimlik bir kişinin, kentin, toplumun kendisini nasıl tanımladığını açıklayan temel bir kavramdır. Kimlik kente anlam katarak ona değer atfetmektedir. Kimlik bir kentin imgesi, sembolü ve yansıması, vücut bulmuş halidir. Kent kimliği ise bir kentin niteliklerini, benzer ve farklı yönlerini açıklamakta kullanılan bir kavramdır. Kent kimliği bir kentin çekirdeği konumundadır. Kentin tüm boyutlarını içeren bir yapı olması sebebiyle kent kimliği kilit noktadır. Kent kimliği kent sakinlerinin şahsi kimliklenme süreçlerinde etkin bir şekilde rol almaktadır. Kent içinde bulunan mekânlarla varlık kazanmaktadır. Kent kimliği kentin kendine özgü kültürel, fiziksel ve ekonomik kodlarıyla biçimlenen bir bütünlüğü ifade etmektedir. Dünyanın her yerinde aynılan bir yaşam tarzı kentlerin kimliklerinin silinmesine neden olmaktadır. Küresel dönemde kentler birbirine benzemek adına adeta yarış içerisindeyler. Ülkemizde kentlerin kimliklerini kaybettiği söylemi son dönemde sık sık dile getirilmektedir. Kent kimliğinin oluşumunda etkili olan değerler yavaş yavaş çözülmekte ve kentlerin özgül yapısı kaybolmaktadır. Kent meydanlarındaki tarihi mekânların yıkılarak kente yeni bir çehre kazandırılmak istenmektedir. Bu noktada kentsel dönüşüm projeleri sahneye çıkarak kimliksiz kentler türemektedir. Kent kimliklerinin çözülmesiyle madeni şehirler artış göstermektedir. Küreselleşmenin ürettiği değişim yelpazesi sadece kentlerin işlevini değil aynı zamanda kent ve kent kimliğini de dönüşüme uğratmaktadır. Bu bağlamda kent kimliğinin belirlenmesinde önemli bir veri olan fiziksel mekân dönüşümlerine İbn Haldun perspektifinde Konya'da nasıl bir görüntü olduğu tartışılacaktır. Küreselleşme ve modernleşmenin vurguladığı temel noktalardan hareketle bir kentin kimliğinin oluşmasının mümkünlüğü ve konuya dair öncelikli meselelerin ele alınması hedeflenmektedir. Konya'da kent kimliği nasıl ve ne şekilde oluştuğu ele alınarak bahsedilen süreçten nasıl etkilenecek genel görünüme sahip olduğu tartışılacaktır. Konya'daki genel doku kimlik potansiyeli, imkânı ışığında anlaşılmalı çalışılacaktır. Yaşanan değişimlerin Konya kent kimliğine etkisi ön planda tutularak yeni stillerin imkânı irdelenecektir. İbn Haldun özelinden yola çıkılarak Konya'daki genel görünüm resmedilmeye çalışılacaktır. Çalışmada İbn Haldun'un Mukaddime eserini temele alarak yazarın kente dair fikirlerini ortaya koymayı amaçlayan teknik incelemeler yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kimlik, Mekân, Kent, İbn Haldun

---

¹ Arş. Gör., KTO Karatay Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, done.ayhan@karatay.edu.tr

TÜRKİYE’NİN REFAH REJİMİ: KURUMLAR VE BİREYLER

Mehmet Fatih Aysan¹

Bu çalışma TÜBİTAK 3501 kapsamında desteklenen nitel ve nicel veri toplama yöntemlerine dayanan araştırma projesinin nitel kısmını oluşturmaktadır. Çalışmada odak grup ve yarı yapılandırılmış mülakatlar ışığında devlet, aile, piyasa ve sivil toplum kuruluşları gibi yerel aktörler olmak üzere dört temel aktörün refahın dağıtımındaki rollerini, bireylerinin yaş, sınıf, toplumsal cinsiyet ve etnisite gibi temel özellikleri göz önünde bulundurularak Türkiye örneğinde incelenmektedir. Çalışmanın temel amacı ise Türkiye’de sosyal refahın dağıtımını derinlemesine analiz ederek Türkiye’nin refah rejiminin kapsamlı bir şekilde anlaşılmasına katkıda bulunmaktır. Bu çalışmada refahın farklı kurumlar tarafından nasıl dağıtıldığı, sosyal politika konularında vatandaş ve yürütücülerin algıları derinlemesine incelenerek Türkiye’nin refah rejimi anlaşılmasına çalışılmaktadır.

Bu noktada literatürden farklı olarak, sadece devlete veya sosyal politikalar incelenerek ortalama Türk insanın refahına odaklanılmamakta, aile, piyasa ve sivil toplumun gibi aktörlerin de toplumsal refahın dağıtımındaki etkileri, bireyin farklı özellikleri ve bunların getirdikleri avantaj ve dezavantajlar dikkate alınarak incelenmektedir. Nitel veri Ekim 2015 ve Mart 2016 tarihleri arasında İstanbul, Ankara, İzmir ve Diyarbakır’da toplanmış olup kamu hizmeti alan ve veren farklı kurum ve kuruluşlardan toplam 68 kişi ile görüşülmüş ayrıca altı adet odak grup çalışması yapılmıştır.

Çalışma sonucunda sosyal devlet ve refahın dağıtımına dair çeşitli bulgular elde edilmiştir. Öne çıkan bulgular şu şekilde özetlenebilir: bireyler kendi hayat tecrübelerinden yola çıkarak sosyal politika ve refahı tanımlamaktadırlar. Vatandaşlar ve hizmet sağlayıcıları için refah, ekonomik gelişmişlik ile yakından ilgilidir. Sosyal politika daha çok kadın genç, engelli vb. grupları da içine alacak biçimde geniş tanımla açıklanmakta devletten beklentiler özellikle eğitilmiş kesim arasında yüksektir. Her ne kadar devletin sosyal politikadaki yetersizliği hemen hemen her kesim tarafından dile getirilse de yapılan yardımlardan da minnetkar olduğu gözlenmiştir. Ayrıca kurumlara güven oldukça düşüktür, bu güven bunalımı devlet kurumları arasında da rastlanmakta güncel siyasi çatışma alanları kurumlar arasındaki işbirliğini zayıflatmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Refah Devleti, Sosyal Politika, Sosyal Refah, Türkiye

---

¹ Yrd. Doç. Dr., İstanbul Şehir Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Sosyoloji Bölümü, mfaysan@sehir.edu.tr

OSMANLI İMPARATORLUĞU'NDA MODERNLEŞME VE İKTİDAR SEÇKİNLERİNİN İDEOLOJİK STRATEJİLERİ: YENİ BİR TİPLEŞTİRME ÖNERİSİ

Ali Babahan¹

Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde sahne alan iktidar seçkinleri arasındaki entelektüel-ideolojik farklılıkları değerlendirmek söz konusu olduğunda, mevcut literatürdeki yaygın eğilim, bahsedilen ideolojik çeşitliliği, Ziya Gökalp'in 1918 yılında basılan kitabında yaptığı sınıflandırma temelinde, "Batıcılık/Garpçılık", "İslamcılık" ve "Türkçülüğe" indirgeyerek açıklamaya çalışmak yönündedir. Böyle bir ayırımın Türkiye'de modernleşme sürecinde çeşitli fikir akımlarının tarihsel gelişimini tahlil edebilmek açısından bir ölçüde yol göstericiliği olsa bile, Peyami Safa'nın da belirttiği gibi, aktüel düzeyde bunlar sıklıkla iç içe geçtiğinden, bahsedilen dönemde Batıcılık, İslamcılık ve Türkçülüğün oluştuğu, birbirinden bağımsız üç yönelimin bulunduğu hususu gerçekte hayli tartışmalıdır.² Bir başka araştırmacı olan Taha Parla da, sadece o dönemlerde değil, Türkiye'de neredeyse 250 yıldır süren kimlik arayışı sürecinin tamamında, seçkinlerin bu üç unsuru - önem/öncelik sıralaması gruptan gruba değişmekle birlikte- "çocukların oyun blokları gibi" birbirine eklemeyerek alternatif siyasal yönelimler üretmeye çalıştıklarını ifade etmiştir.³ Dolayısıyla, (en azından) İmparatorluğun son dönemi seçkinlerinin siyasî ve sosyo-kültürel yönelimlerini kesişim ve farklılıkları açısından anlayabilmek için farklı bir ideolojik-entelektüel sınıflandırma ihtiyacının bulunduğu açıktır.

Bu konudaki önerim, İmparatorluğun son dönemindeki dönüşüm ve politikaların eksenini belirleyen temel gelişmenin "modernleşme" süreci olması dolayısıyla, aynı dönemde Batı dünyasında da olduğu gibi, seçkinler arasındaki ideolojik ve entelektüel çeşitliliklerin esas olarak modernleşme karşısında belirlenen stratejik pozisyon farklılıklarına referansla açıklanması yönündedir. Bunun için ise, Anthony D. Smith'in 1970'lerde yayınladığı *The Theories of Nationalism* başlıklı çalışmasında ortaya attığı (ve sonraki çalışmalarında revize ettiği) bir teoriden yararlanmayı uygun buluyorum. Yazar, (modern) ideolojilerin ortaya çıkışını çeşitli toplumların seçkinlerinin modernite/modernleşme sürecinin getirdiği meşruiyet krizini aşmaya yönelik olarak benimsedikleri, "gelenekçilik/yeni gelenekçilik", "reformculuk" ve "asimilasyonculuk"tan oluşan farklı stratejilere bağlamaktadır. Ben ise, bu kavramları Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönem seçkinleri özelinde tartışarak, bu pozisyonların "gelenekçilik", "muhafazakâr modernizm/muhafazakârlık" ve "Batıcı modernizm/Batıcılık" olarak üçlü bir sınıflandırmayla yeniden formüle edilerek açıklanabileceğini iddia etmekteyim. Bunun için, sunumumda öncelikle Smith'in teorisi ayrıntılı olarak tartışılarak gözden geçirilmektedir. Bunun ardından ise, özellikle, Hilmi Ziya Ülken ve Tarık Zafer Tunaya'nın Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönem seçkinlerinin düşünsel yönelimleri üzerine tespit ve değerlendirmelerinden yola çıkarak, modernleşme süreci bağlamında bu gruplar arasında ortaya çıkan, gelenekçilik, muhafazakârlık ve Batıcılıktan oluştuğunu iddia ettiğim üçlü ideolojik-stratejik ayrışmanın analizine girişmekteyim.

Anahtar Kelimeler: Modernleşme, Osmanlı İmparatorluğu, İktidar Seçkinleri, Siyasî İdeolojiler

¹ Yrd.Doç.Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, ali_babahan@yahoo.com

² Peyami Safa, *Türk İnkılabına Bakışlar*, Ankara, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 1988.

³ Taha Parla, *Türkiye'nin Siyasal Rejimi 1980-1989*, İstanbul, İletişim Yayınları, 2002.

SİNEMA SOSYOLOJİSİ AÇISINDAN KÜLTÜR, KİMLİK VE İDEOLOJİ: TÜRK SİNEMASINDA 12 EYLÜL

Emine Bağcı¹

12 Eylül Darbesi sağ ve sol ekseninde farklı iki ideolojinin çatışmasına sahne olmuş ve darbenin etkileri toplumsal ve siyasal hayattan ayrı düşünülemeden sinemada da derin izler bırakmıştır. İdeolojik karmaşanın yaşandığı bu dönemde sinema ağırlıklı olarak sol ekseninde ilerlemiştir. Sinema sol için acıların, sıkıntıların ve eleştirinin anahtarı olarak kullanılır. Sağın sinema anlayışı daha ziyade arabesk kültür üzerine yoğunlaşmış, toplumcu bakıştan uzak bireysel meselelerin ön planda olduğu bir şekil almıştır. Zygmunt Bauman'ın Sosyolojik Düşünmek adlı kitabında kullanmış olduğu bizim için kimlik ve ideoloji ayrımı yapmakta kullanacağımız kavramlar 'Biz ve Onlar' 'Yabancılar' gibi birkaç filmde değinilecek olan kavramlardır. Başlarda açık olmasa da bu çalışmaya girilmesinin sebebi kıyafetler ve görünüş üzerinden yapılan bir ayrımın söz konusu olmasıdır. Bu ayrıma dilin kullanımı mekân ve müzik kültürü dedâhil edilecektir. Bauman'ın kitabından yapılan alıntı ile daha anlaşılır biçimde biz ve onlar ayrımını görebiliriz. Biz ve onlar yalnızca iki ayrı insan grubu değil, tümüyle farklı iki tutum arasındaki duygusal bağlanma ve antipati, güven ve kuşku, güvenlik ve korku, işbirliği ve çekinme arasındaki ayrımı ifade eder. Biz ait olduğumuz grup anlamına gelir, onlar ise ne ait olduğumuz ne de olmak isteyeceğimiz bir gruptur. Bu iç grup ve dış grup olarak da betimlenir sosyolojide. Birinin varlığı hissedilmeden diğeri de var olamaz. Bu durum aslen var olanın sinemaya yansımalarıdır. Çünkü kıyafet ayrımı veyahut dilin kullanımı sinemanın oluşturduğu değil yansıttığı bir durumdur. Tam da bu sebepten bu ayrım sosyolojiktir. Örneğin 12 Eylül'e darbe diyenler ve İhtilal diyenler iki farklı grubu temsil ederler. Devamında ise yabancılar konusuna değinme ihtiyacı doğmaktadır. Yabancıların en büyük özellikleri bilindik olmalarıdır. Onlar, bildiğimiz için yabancıdır. Onların bizlerden farklı olan taraflarını bilmeliyiz ki onlara yabancı diyebilelim. Eğer bilmezsek onlar yabancı değil; hiç kimse olurlar. Tıpkı sağ ve sol arasındaki birbirlerini bilmelerinden ve farklılaşmak istemelerinden ötürü doğan kıyafet ayrımı gibi. Sağ takım elbise giyerken sol yeşil parka giyer bu önemli bir ayrımdır. Filmlerde ana tema genellikle işkenceler, haksız yere tutuklamalar, bireyin bağlı olduğu gruptan kopuşu, hapishaneden çıktıktan sonra yaşanan yalnızlık ve yabancılaşma, bireysel gözlemler ağırlıkta olsa da biz daha çok bu filmlerin içinde örtük olarak bulunan giyim, dil ve mekân üzerinden sağ ve sol kesimin yansıtılışını inceleyeceğiz.

Anahtar Kelimeler: Türk Sineması, Sinema Sosyolojisi, 12 Eylül, İdeoloji, Öteki

---

¹ YL. Öğr., Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, bagci.emine27@gmail.com

GÜNDELİK YAŞAMDA TÜKETİM ALIŞKANLIKLARININ İLİŞKİSELLİĞİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR ANALİZ INSTAGRAM ÖRNEĞİ

Nazar Bal¹

Küreselleşen dünyada, sosyal medya kapitalizmin etkisiyle kişileri gündelik yaşamdaki pratiklerini farklı şekillerde etkileyebilmekte ve değiştirebilmektedir. Sosyal yaşamda bu etkilerden biri kişilerin gündelik yaşamdaki tüketim alışkanlıkları ve davranışlarıdır. Görsel ve yazılı iletişim, haberleri takip etme, anlık haberleşme gibi birçok işlevi olan sosyal medya, kullanıcıların gündelik yaşamda ait olmak istedikleri sosyal grubun tüketim tarzlarına göre ihtiyaçlarını karşılmasına sebep olmaktadır. Öncelikle basit ve sanatsal efektlerle fotoğrafı düzenleyerek fotoğrafın yeniden üretilmesini sağlayan ve son yılların popüler bir sosyal medya aracı olan instagram; sosyal kimlik, aidiyet duygusu, yaşam tarzları bağlamında kullanıcıları gündelik hayatta yararlı tüketimden uzaklaştırarak farklı tüketim davranışlarına yöneltebilmektedir. Bu çalışmada instagramın kullanıcıların tüketim davranışlarını nasıl değiştirdiği, şekillendirdiği ve manipüle ettiği nitel araştırma yaklaşımlarından biri olan temellendirilmiş kuram ve ilişkisel sosyolojinin öncüllerinden biri olan Bourdieu'nun habitus, alan ve beğeni kavramları ile ortaya konulmaya çalışılmıştır. Instagramı aktif bir şekilde kullanan 14 kadın ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre instagram kullanıcıları hızlı tüketime yönlendirerek yabancılaştırmayı ortaya çıkarmaktadır ve kişileri kendi "toplumsal gerçeklerinden" uzaklaştırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tüketim Alışkanlıkları, Yaşam Tarzı, Temellendirilmiş Kuram, İlişkisel Sosyoloji, Instagram

---

¹ Arş., Gör., Ankara Üniversitesi DTCF Sosyoloji Bölümü, nazarbal@me.com

2000'LER SİNEMASINDA AİDİYETSİZ MEKÂNIN KENTİ İSTANBUL

Şeyma Balcı¹

Kentlerin parçalama, ayrıştırma ve bölme süreci Türkiye'nin serbest piyasa ekonomisine girmesine ön ayak olan 24 Ocak/12 Eylül 1980 dönüşümüyle başlamaktadır. Neoliberalizmle birlikte kentlerin sürekli mekân üretimiyle sermaye birikiminin bir parçası haline gelmesi paralel ilerlemekte, hem mekânın kendisi hem de kentler "meta" haline gelmektedir. Sermaye birikiminin merkezi haline gelen, küresel ve büyük yatırımların odağında, "pazarlanabilen" kentler neoliberal kent anlayışına uygun bir şekilde yeniden biçimlenmektedir. 1980'lerden itibaren nüfusu ve ilçe sayısı giderek artan İstanbul ise söylem düzeyinde sürekli yeniden adlandırılmaktadır: "Küreselleşen kent", "enformel küreselleşme/bölünmüş kent", "küresel kent", "dünya kenti", "küresel şehir-bölgesi", vb.'leri. "Sermayenin kentleşmesi" olarak adlandırılan bu dönemde Türkiye'nin "vitrin"i İstanbul'dur. Gecekondu ve apartman ikileminden/görünürlüğünden/söyleminden gittikçe uzaklaşan İstanbul; güvenli siteleriyle, mutenalaşan semtleriyle, TOKİ ve benzeri konutlarıyla, rezidanslarıyla, otel, alışveriş ve iş merkezleriyle, kentsel dönüşümüyle yeni yoksulluk mekânlarıyla parçalan(y)an ve fragmanlaşan bir hal almaktadır. Sinema ise yaşanan bu dönüşümleri bir biçimde görünür kılmaktadır. 1950-1980 aralığındaki filmlerde hatta bu dönem 1990'lara kadar getirildiğinde 'nerede olduğunu biliyorken' tehdit eden İstanbul aslında 'varlığıyla bir tehdit' sunmaktadır. Bu dönem filmlerinde İstanbul, tanıdık ve aşina, bildik ve görkemli görüntüleriyle vardır. 1990'lardan sonra ise sinemada İstanbul 'yokluğuyla bir tehdit' sunmaktadır. Kentin parçalanmasıyla ortaya çıkan bu süreç İstanbul'u aidiyetsiz bir mekâna dönüştürmektedir. Filmlerde İstanbul, aidiyetsiz mekânlarıyla yaşamının ve yerleşmenin mümkün olmadığı tehdit eden kent halindedir. Aidiyetini mekânla bir adım ilerisi kentle kuramayan 2000'ler sinemasının karakterleri İstanbul'da huzursuzluk içerisinde yaşarlar. Karakterler mekân olarak bedenleriyle de bir aidiyet ilişkisi kuramazlar. Aidiyet duygusunun mekânı beden, filmlerde kısırılmışlık, taciz, işkence gibi edimlerle de aidiyetsiz bir mekâna dönüşür. Bu dönüşümü göstermek adına incelenen filmler belirlenirken "sanat" sinemasına bakılmış, popüler film örnekleri dışarıda bırakılmıştır. Tam da bu noktada sinematografik anlamda film çözümlemesinde kullanılan "kare kare çözümleme" kullanılarak filmler analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kent, Kentleşme, İstanbul, Sinema, Aidiyetsiz Mekânlar

---

¹ Arş. Gör. Dr., Kastamonu Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü, seymabalci@yahoo.com

ATTILA İLHAN'DA BATILILAŞMA, BATILI KİMLİĞİ VE TOPLUMSAL YANSIMALARI

Esra Bal Esen¹

Beyhan Zabun²

Türk düşünce tarihinde Avrupa'dan farklı bir Batılılaşma anlayışı ilk olarak Tanzimat döneminde ortaya çıkmıştır. Türkiye'de Batıcılık denildiğinde anlaşılan şey, Türk evrimini çağdaş uygarlık yönünde geliştirmek olmuştur. Oysaki Avrupa ve Amerika'da Batılılaşma, Batı diplomasisine boyun eğmek olarak algılanmaktadır. Avrupa'daki bütün ülkelerin kendilerine özgü ayrı ayrı kültürleri ve uygarlıkları bulunmaktadır.

Attila İlhan'a göre Türkiye'de çağdaşlaşma olarak savunulan Batıcılık fikri, Batılı sermayenin ülkedeki sömürü çıkarlarını savunan komprador burjuvazinin benimsediği yabancı kültürden ibarettir. Ona göre Türkiye'deki aydınların bir bölümü Batılı gibi yaşamayı Batılılaşmak zannetmektedir. Bu durumun kökeni Tanzimat döneminde Batı'ya gönderilen aydınlara kadar uzanır. Bu kişiler Batı'yı anlamak, yorumlamak ve bir senteze varmak yerine oradaki düşünceleri, yaşayış tarzını ve kültürü aynen benimseyip taklit etme hatasına düşmüşlerdir. Batılı bir kimlikle sahneye çıkarak bu yabancı kültürün aktörlüğünü yapan aydınlar ne yazık ki halktan kopmaktadır. Halk, kendi toplumuna yabancılaşmış olan aydınlarını her daim sömürgecilerin yanında göreceğini düşündüğünden halkın toplumsal dönüşüm içerisinde başkaldırma olanakları da ortadan kalkmaktadır.

Batı'nın sadece bilimsel düşünüş ve yönteminin ilgi çekici sayılabileceğini vurgulayan İlhan'a göre, Batı'dan bilimsel yöntem alınarak kendi ulusal koşullarımıza uygulanıp ulusal bileşimin çıkarılması gerekmektedir. Zira Avrupa'daki devletlerin kendi kültür ve uygarlıklarını yaratmak adına yapmış oldukları tam da budur. Yani diyalektik bir ifadeyle Osmanlı / Türk / İslam teziyle, Batılı / Hıristiyan / laik antitezinden ulusal / Batılı / Türk senteze ulaşmak gerekmektedir. Bu senteze ulaşıldığında Batı uygarlığının başarılarından istifade eden, ancak kendi ulusal değerlerinden de vazgeçmeyen bir Türk kimliği ortaya çıkarılmış olacaktır. Aksi takdirde ise uluslararası dengeler değiştikçe bazen Batılı bazen de Doğulu gibi davranılarak devamlı bir kimlik dönüşümü yaşanmış olacaktır. Yani İlhan'a göre Batılı kimlik taklitçilikten öte gidemeyen, kendi toplumuna yabancılaşmış bir bireye işaret etmektedir. Bu durum ise ancak sömürge toplumlarında görülebilecek bir nitelik olduğundan bağımsız bir ülke için asla kabul edilemez. Çalışma bu düşünceler ekseninde tarihsel kuramsal açıdan Attila İlhan'ın günümüze ışık tutan fikirlerinde Batı ve Batılı kimlik sorunsalına yaklaşımını ele almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Batılılaşma, Batılı kimlik, Attila İlhan

¹ Öğ. Gör. K.K. Astsubay Meslek Yüksekokulu, Temel Bilimler Bölümü, esrabalesen@hotmail.com

² Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Felsefe Grubu Eğitimi Anabilim Dalı, bzabun@gmail.com

TİYATRO EYLEM PRATİĞİNDE BİR DİRENME BİÇİMİ OLARAK ‘KADINLIK DENEYİMLERİ’¹

Benan Havva Baran²

Gülhan Demiriz³

Etkin bir anlam üreticisi olarak sanatçıların kendi kadınlık deneyimleri ile birlikte yer alabildikleri sanat pratikleri, kadınların özgürleşme mücadelesini temeline alan ve 1960’lı yılların feminist mücadelesinden beslenen feminist sanatla birlikte belirgin hale gelmiştir. İlk kuşak ve ikinci kuşak olmak üzere ikiye ayrılan feminist sanatın her iki döneminde yer alan sanatçılar; kendi kadın bedeni, benliği ve kimliğine ilişkin sorgulamalarını, kadınlık deneyimlerini aktardıkları çeşitli sanat pratikleriyle kamusal alana taşımışlar; kadınların gündelik yaşam içerisinde yaşamış olduğu sorunları tartışmaya açmışlardır. Ancak kadınların özgürleşme mücadelesinde feminist sanatın sınırlılıkları nedeniyle, özellikle beslendiği çeşitli kuramsal analizler ve feminist mücadelenin gelişimiyle birlikte ikinci kuşak feminist sanat anlayışında feminist sanata yönelik eleştiriler söz konusu olmuştur. Bu süreç, kolektif yönü daha güçlü bir özgürleşme mücadelesi adına, politik ve kültürel zeminden kopmayan ancak, kadının sanatçı bağlamından çıkarak “ezilen” olarak kendi kadınlık deneyimleri ile birlikte yer alabildiği alternatif bir sanat alanının gelişimini beraberinde getirmiştir. Nitekim bu yeni yönelim, kadınların edilgen değil etkin bir anlam üreticisi olarak kendi kadınlık deneyimleriyle bir keşif sürecine girebildikleri, bu keşif ile toplumsal ve kültürel yapılar üzerinde eleştirel bir tavır oluşturabildikleri ve aynı zamanda da kadınların kolektif eylemine olanak sağlayan etkili bir sanat arayışı üzerinde temellenmiştir.

Bu hususlar çerçevesinde bu çalışma, bir direnme aracı olarak tiyatro eylem pratiği içerisinde kadınlık deneyimlerinin kullanılmasının hem kadınların kendi beden, benlik ve kimlik algılarında farkındalık ve bilinç oluşturmada hem de kadın kimliğine ilişkin anlamın kadınlar tarafından yeniden üretilmesinde önemi ve rolü üzerinden hareket etmektedir. Buna bağlı olarak bu çalışmanın temel amacı, tiyatro eylem pratiği içerisine aktarılan kadınlık deneyimlerinin; ataerkil toplumsal yaşamda erk merkezli ilişkilerin, eril tahakkümlerin ve baskı mekanizmalarının bozulabilmesinde hem bir direnme aracı hem de kadınlara sağlayabileceği bir özgürlük alanı olarak nasıl okunulabileceğini incelemek ve tartışmaktır. Araştırma problemi, 2001 yılından bu tarafa varlığını sürdüren Ankara Tiyatro Öteyüz topluluğunun feminizme buluşan ve kadınlık deneyimlerinden oluşan tiyatro eylem pratiği üzerinden ve topluluk üyeleri ile yürütülen derinlemesine mülakat ile odak grup görüşmelerinden elde edilen bulgular ışığında tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Feminist Sanat, Feminist Tiyatro, Kadın Özgürleşmesi Hareketi, Ezilenlerin Tiyatrosu

---

¹ “Bu araştırma, Adnan Menderes Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri tarafından desteklenmiştir. Proje Numarası: FEF-15026”

² YL Öğr., Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, benan_baran@hotmail.com

³ Yrd. Doç. Dr., Adnan Menderes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, gdemiriz@adu.edu.tr

MİLENYUM KUŞAĞI VE SOSYAL MEDYANIN DAYANILMAZ CAZİBESİ

Vehbi Bayhan¹

Sosyal tarih sürecinde “Sessiz Kuşak”, “Bebek Patlaması Kuşağı” ve “X Kuşağı”ndan sonra gelen kuşak, “Y Kuşağı veya Milenyum Kuşağı” olarak adlandırılmaktadır. Bilgisayar, internet ve cep telefonlarının hayatın merkezinde olduğu zamanlarda yetişen Y veya milenyum kuşağı, yani günümüzdeki genç kuşak için internet ve sosyal medya hayat tarzlarının bir parçasıdır. Genç bireyin kimliğinin oluşmasında yeni zamanlarda televizyondan sonra internet önemli bir referans kaynağıdır. Özellikle sosyal medya, facebook ve twitter vasıtasıyla akranlarıyla sürekli iletişim kuran ve kendini bu platformlarda sergileyen gençler için sanal araçlar bedenlerinin bir parçası olarak işlev görmektedir.

Milenyum kuşağı gençliği, postmodern çoğul kimlik örüntülerine sahiptir. Hem bireyci ve özgürlüğüne düşkün hem de ailesine bağlıdır. Hem küresel kültürü hem de yerel kültürü yaşamaktadır. Tüketim toplumu ve kültürünün temel aktörleridir. Kimliklerini tüketim ve marka ile ifade etmektedirler. Narsisistik ve hedonist kişilik özelliklerine sahiptirler. Küresel gençlik için sosyal medya postmodern kimliklerinin temel bileşenidir. Bu bildiride, sosyal medyanın gençlerin kimliğinin oluşmasındaki etkileri, sosyal medya bağımlılığı ve narsist kişilik özellikleri irdelenmektedir.

Bildiride, İnönü Üniversitesi örneğine uygulanan “Üniversite Gençliğinin Sosyolojik Profili” araştırma bulguları verileri kullanılmıştır. 2014 yılında anket uygulanan örneklem sayısı 10558 öğrenci ve 2015 yılında anket uygulanan örneklem sayısı 4938 öğrencidir. Survey araştırma desenine göre, nicel araştırma tekniklerinden anket tekniği kullanılarak veri toplanmıştır. Ankette, olgusal sorular yanında, sosyal medya kullanma örüntüleri ile “Narsisistik Kişilik Envanteri” kullanılmıştır. Bulgulara göre, gençler, interneti ve sosyal medyayı yoğun kullanmakta, tüketim kültürünü, marka ve modayı önemsemekte, bireyci olmaları yanında topluluk değerlerine de önem vermekte, hedonist ve narsisist değerleri yıllar içinde artmakta, ancak aynı zamanda ailelerine de önem vermektedirler.

Anahtar Kelimeler: Gençlik, Milenyum Kuşağı, Sosyal Medya, Kimlik

---

¹ Doç. Dr., İnönü Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, vehbi.bayhan@gmail.com

İDEALİZE EDİLEN YENİ YAŞAMIN TANIDIK YÜZÜ: KORUNAKLI GÜVENLİKLİ KONUT SİTELERİNİN REKLAM FİMLERİ ÜZERİNE BİR İÇERİK ANALİZİ

Zeynep Baykal¹

Nergis Denli²

Günümüzde, kentlerde görülen hızlı dönüşümlerin beraberinde getirdiği değişikliklerin biri de sınıfsal farklılıkların mekânsal ayrışmalarda daha da görünür hale gelmesi olmuştur. Bu mekânsal ayrışmaların belirginleşerek kendini gösterdiği en somut örneklerden biri 2000’li yıllardan itibaren giderek yaygınlaşan korunaklı konut siteleridir.

Bu çalışmada, Türkiye’de, gün geçtikçe yaygınlaşan ‘korunaklı’ ve ‘güvenlikli’ sitelerin, görsel medya aracılığıyla, kitlelere, ‘yeni yaşam projeleri’ olarak sunulmuş biçimi ele alınacaktır. Bu çerçevede 2010 ile 2016 yılları arasında televizyonlarda yayınlanan, İstanbul ve Ankara’daki konut projelerinin tanıtım reklamlarında kullanılan anlatım biçimleri içerik analizi yöntemi kullanılarak incelenecektir.

Çalışma kapsamında seçilen reklam filmlerinde, pazarlanması hedeflenen yeni yaşam biçimi dahilinde, güven, konfor, huzur ve samimi insan ilişkilerine dayalı nostaljik bir mahalle hayatının ısrarcı bir yenilik vurgusuyla vaat edildiği görülmektedir. Potansiyel müşterileri oluşturan şehir sakinlerine söz konusu konut siteleri ile birlikte bir hayat tarzı pazarlanırken küçük, bildik, tanıdık hikayelerden, komşuluk ilişkilerinden, mutlu geniş aile görüntülerinden faydalanılmaktadır. Bu öğeler “ İstanbul’un en güzel mahallesi” “Boğaziçi’nin zarafetini taşıyan yeni bir İstanbul” “Şehrin orta yerinde şehrin karmaşasından uzak bir yaşam” “Çocuğunuzun okula yürüyerek gidebildiği, mahalle hayatının yaşandığı bir alan” gibi sözel betimlemelerle pekiştirilmektedir. Ancak bu reklamlarda sürekli olarak tekrarlanan buna benzer görsel, sözel imgeler ve yapılan göndermeler çözümlendiğinde, bu yeni yaşam biçiminin süreklilik arz eden mevcut sınıfsal farklılıkları ve toplumsal cinsiyet kalıplarını yeniden ürettiği görülmektedir. Bu karşıtlığın izlerini reklamlarda gözlemlenebilecek pek çok davranış kalıbında, resmedilen gündelik yaşam alışkanlıklarında, beden pratiklerinde toplumsal cinsiyete dayalı rol dağılımlarında sürmek mümkündür. Çalışmanın ana izleği bu doğrultuda yürütülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Korunaklı-Güvenlikli Siteler, Yeni Yaşam Biçimi, Reklam, İçerik Analizi

---

¹ Arş. Gör., Beykent Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji (Türkçe) Bölümü, nergisdenli@beykent.edu.tr

² Arş. Gör., Beykent Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji (İngilizce) Bölümü, zeynepbaykal@beykent.edu.tr

TÜRKİYE İKLİM HAREKETİNİN STRATEJİ DEĞİŞİKLİĞİNDE KOPENHAG İKLİM ZİRVESİ ETKİSİ

Barış Gençer Baykan¹

Türkiye’de çevre örgütleri 1990’lardan itibaren iklim değişikliği konusunda farkındalık yaratmaya başlamışlarsa da iklim hareketinin temellerinin 2005 yılında İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Diyarbakır ve Eskişehir’de eş zamanlı yapılan ilk protestolarla atıldığı söylenebilir. Bu protestolar Kanada, Montreal’de Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi’nin 28 Kasım- 9 Aralık 2005 tarihlerindeki 11. İklim Zirvesi sırasında 34 ülkede aynı anda küresel bir kampanya çerçevesinde gerçekleşti. Dünyada çevre hareketleri iklim değişikliğini başından beri küresel bir sorun olarak değerlendirdi ve iklim siyaseti de BM çerçevesinde kurumsallaştı (Rosewarne&Goodman&Pearse;2014:25). Türkiye’de de iklim hareketinin lobicilik ve protesto faaliyetleri uluslararası iklim zirvelerine bağlı bir şekilde gelişti. Zirveler, ivme kazanmak isteyen hareket için siyasi birer fırsat oluşturdu fakat uzun yıllar iklim değişikliği sorununun çözümünü küresel boyutta ele alınması ulusal ve yerel ölçeklerin gözden kaçırılmasına neden oldu. 2009 yılında Kopenhag İklim Zirvesinden sera gazı emisyonlarının azaltılması yönünde uluslararası bağlayıcı bir anlaşma çıkmaması üzerine farklı ülkelerdeki çevre ve iklim hareketleri strateji değiştirmeye başladılar. Della Porta ve Parks (2014) küresel iklim müzakerelerinin başarısız olmasının iklim hareketini “iklim adaleti” çerçevesi ile yerel ölçekte somut eylemler için çağrıda bulunmaya ve iklim mücadelesini sosyal adalet ve savaş karşıtı hareket ile ilişkilenmeye yönelttiğini savunur. Bu çalışmada Türkiye iklim hareketinin Kopenhag sonrası benzer bir strateji değişikliğine gidip gitmediğini toplumsal hareketler bağlamında Snow ve Benford’un (1988) geliştirdiği “Çerçeveleme Teorisi”(Framing Theory) üzerinden inceleyeceğiz. İklim hareketinin “Teşhis Çerçevesi”nin (Diagnostic Frame-Sorundan sorumlu tutulan aktörler veya kurumlar) ve Çare Çerçevesi’nin (Prognostic Frame-Çözüme yönelik strateji ve taktik öneriler) Kopenhag Zirvesi’nden sonra ne yönde değiştiğine odaklanacağız. Yöntem olarak da Protesto Etkinlik Analizi’ni (Protest Event Analysis) kullanarak Hürriyet, Milliyet ve Cumhuriyet gazetelerinin 2000-2015 arası yayınlanan nüshalarındaki iklim protestolarını tarayarak protestoların hedef ve taleplerinin analizini yapacağız.

Anahtar kelimeler: Toplumsal Hareketler, İklim Değişikliği, Çevre Hareketleri, Sivil Toplum

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Yeditepe Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü, baris.baykan@yeditepe.edu.tr

24 OCAK KARARLARI, NEOLİBERAL POLİTİKALAR VE TÜRKİYE'DE TARIMA YANSIMALARI

Fadime Gökçe Bayram¹

Yeni bir sistem olarak adlandırılan neoliberalizme birlikte, özellikle gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeler yeniden yapılandırma sürecine girmişlerdir. Yapısal uyum programları adı altında bu sürece eklenen ülkelere birisi de Türkiye'dir. Nitekim Türkiye'nin küresel ölçekte dünya kapitalizmi ile eklenmesini de 24 Ocak kararlarıyla görürüz. 24 Ocak 1980 kararlarıyla yeniden yapılandırma sürecine dâhil olan Türkiye, önemli dönüşümlerden birini de tarım sektöründe yaşamıştır. Genellikle Bretton Woods olarak adlandırılan kuruluşların dayatmasıyla başlayan yapısal uyum programları, tarım ülkesi olan Türkiye'ye de bir rol biçmiştir. Türkiye'nin yapması gereken pre-kapitalist olan tarımını (insan emeğine dayalı tarım) kapitalist hale dönüştürerek Avrupa'yı tarımsal sektörde doyurabilmektir ve bu doğrultuda yapılan para ve Marshall yardımları bu sürecin kanıtlarıdır. Sadece iktisadi yardımlar değil aynı zamanda bu dönemde belirli menfaatlerden yararlanabilmek için Türkiye'ye askeri yardımlarda yapılmıştır. Türkiye tarımının yeniden yapılandırılmasını isteyen Amerika, yardımlarını başlatmasıyla ve tarımın devlet eliyle desteklenmesiyle birlikte ilk etapta tarım ürünlerinde ve ihracatında artış sağlanması sonucunda yüzü gülen köylünün, ilerleyen yıllarda ne yazık ki bu durumu tam tersine dönecektir. Çünkü tarımda makinalaşmayla birlikte insan gücüne gerek kalmayan bir tarım sektörü ortaya çıkmıştır ve hayatını tarımla idame ettiren köylünün işsizlikle yüz yüze gelmesi sonucunda kentlere doğru yoğun bir göç yaşanmıştır. 24 Ocak 1980 kararları tam da bu sürecin ürünüdür ve Türkiye ekonomisinin kırılma noktasıdır. Neoliberal politikaların uygulanmasından sonra tarım destek politikalarının devlet eliyle geri çekilişi, tarımsal alandaki kuralsızlaştırmalar ve özelleştirmelerle birlikte yoksulluğun artmaya başlaması baş göstermiştir. Çalışmanın sonucunda neoliberal politikaların tarımda yarattığı tahribatlar belirtilecek, tarımsal üretim ve istihdamın düşmesi, özelleştirme, işsizlik, tarım verilerinde gerileme gibi kavramlarla ilişkilendirilerek neoliberal politikaların tarım üzerindeki olumsuz etkileri ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: 24 Ocak Kararları, Neoliberal Politikalar, Türkiye Tarımı

---

¹ YL. Öğr., Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi, gokce__byrm@hotmail.com

“PEYGAMBER SOYU OLDUKLARI İÇİN AĞIR KONUŞMAK İSTEMİYORUM, AMA PİSLER” GÜVENLİKLİ SİTEDE “ARAP” KOMŞU

Leyla Bektaş¹

Ali Murat Vural²

Bu çalışma, yabancılara mülk satışının önünün açılmasının ardından, İstanbul'un Başakşehir ilçesinde bir güvenli siteden ev alarak komşu haline gelen yabancılarla Türkiyeliler'in karşılaşmalarına odaklanmaktadır. Suudi Arabistan, Mısır, Lübnan, Suriye, Libya gibi farklı ülkelerden gelmiş olsalar da Türkiyeliler tarafından “Arap” olarak tanımlanan yabancıların, site sınırları içerisinde Türkiyeliler'le birlikte yaşama deneyimlerini anlamaya çalışmaktadır. Yabancılar arasındaki kültürel farklılıkların göz ardı edilmesiyle yaratılan *Arap stereotipine* “pis”, “dağınık”, “savruk”, “gürültücü”, “umursamaz” gibi özellikler yüklenmekte, bir yandan da Müslüman olmaları göz önünde bulundurularak çok ileri gidilememektedir. Arap olarak tanımlanan yabancılara duyulan rahatsızlık, yerli ve yabancılar arasında bir gerilim unsuru haline gelirken, yerlilerin birbiriyle kurdukları ilişkiyi ortak etnisite ve “evsahibi ülke vatandaşı” olma konumları üzerinden güçlendirmelerine vesile olmaktadır. Milliyetçiliğin izlerinin yoğun bir şekilde görüldüğü site gündelik hayatında yeni karşılaşma ve çatışma biçimleri birlikte örülmektedir. Bir arada oldukları mekânlarda konuşmayan, selamlaşmayan ve çoğu zaman göz teması da kurmayan yerli ve yabancı gruplar arasında yaşanan gerilim, küreselleşme sürecini son yıllarda hızlı bir şekilde deneyimleyen İstanbul'da yaşanan entegrasyon sorununa dair önemli ipuçları içermektedir. Çalışmayı yürüten iki araştırmacıdan birinin site içerisinde üç ay boyunca yaşarak katılımlı gözlem tekniğini kullandığı çalışma, saha notları, alan günlükleri ve görüşmelere dayanmaktadır.

Anahtar kelimeler: Güvenlikli Site, Yerli, Yabancı, Milliyetçilik

---

¹ Öğr. Gör., İstanbul Şişli Meslek Yüksekokulu, leylabektas@gmail.com

² Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü, murat.vural@istanbul.edu.tr

MEKANSAL KESİŞME NOKTALARI OLARAK KÜRESEL KENTLERDE ANALİTİK SINIR ALANLARI

Saim Can Beritan¹

Avusturyalı şehir plancı John Friedmann, küresel kentleri ulus ötesi kapitalist sınıfın kontrolü altında, yaşam ve ekonomik alanın arasında biçim bulan çokuluslu bölgeler olarak tanımlamaktadır. Hollanda asıllı ABD'li sosyolog Saskia Sassen ise küresel sermayenin birer kontrol merkezleri olarak tarif ettiği bu kentleri, yeni bir işgücü profilinin ortaya çıkmasına zemin hazırlayan mekânlar olarak betimlemektedir. İleri eğitilmiş, alanlarında uzmanlaşmış ve hayli yüksek ücret alan bu profesyonel grup S. Sassen'e göre küresel kentlerin yeni elitleridir.

S. Sassen tarafından küresel ile ulusal arasında konumlanmış ancak sınırları çok da belirgin olmayan bir gezginler topluluğu olarak karakterize edilen bu yeni küresel sınıflar tıpkı çokuluslu sermaye gibi aşırı hareketli (hypermobility) bir yapıya sahiptirler. Yaşanan yeni süreçle birlikte küresel kentlerde meydana gelen uluslararası dolaşıma dikkat çeken S. Sassen bu noktada yüksek düzeyde uzmanlaşmış profesyonellerden farklı bir başka toplumsal sınıfa yapmaktadır: Üçüncü Dünya göçmenleri.

Küresel kent tezi bağlamında enformel ekonominin ana kaynağı olarak görülen Üçüncü Dünya göçmenlerinin kitlesel şekilde küresel kentlere akın etmesinin, enformel ekonominin bu kentlerde genişlemesine neden olduğu vurgulanmaktadır. Bu çerçevede; ulus ötesi profesyonellerle Üçüncü Dünya göçmenlerini yeni küresel sistemin döngüsel aktörleri olarak nitelendiren S. Sassen, referans verdiği iki sınıfın kentlerde ilginç bir dinamik alan oluşturduğunu ifade etmektedir. Demografik kutuplaşmanın mekânsal kesişme noktaları olarak da tasvir edilebilecek küresel kentleri S. Sassen bu kapsamda 'analitik sınır alanları' (analytic borderlands) olarak tanımlamaktadır.

Sonuç olarak; kent çalışmaları yazını içerisinde ilk kez Patrick Geddes (1915) tarafından kullanılan 'dünya kenti' kavramsalı küreselleşme ve küreselleşmenin toplumsal ve mekânsal sonuçları bu çalışmada ele alınacaktır. Çalışmanın genel çerçevesini Sassenyan bir perspektif şekillendirirken teorik çerçeve; J. Friedmann, Manuel Castells, Edward W. Soja ve Peter J. Taylor'un çalışmaları üzerine inşa edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Küresel Kent, Yeni Küresel Sınıflar, Analitik Sınır Alanları, Saskia Sassen

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, saim.beritan@erdogan.edu.tr

İNGİLİZCE YETERLİLİĞİNDE SOSYO-EKONOMİK VE KÜLTÜREL FAKTÖRLER: BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Kadir Berk¹

Nadir Suğur²

Eğitim sistemindeki sorunlara pedagojik bakış açısının yanı sıra sosyolojik açıdan da değinmek oldukça önemlidir. Sosyoloji ve eğitim bilimlerinin karşılıklı ilişkisinin incelenmesinden çıkacak neticeler her iki bilime, daha da önemlisi topluma katkı sağlayacaktır. Buradan hareketle, bu araştırma yükseköğretim seviyesinde sosyal, ekonomik ve kültürel faktörlerin İngilizce yeterliliğine etkilerini belirlemek amacıyla nicel araştırma desenlerinden betimsel ve ilişkisel tarama modeli kullanarak sosyolojik bir çözümleme yapmayı ve eğitim ve toplumsal hareketlilik konularının anlaşılmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Yabancı dil eğitime yönelik tutum ve davranışlar üzerinden eğitim, toplumsal hareketlilik ve eşitsizlik konularını üniversite öğrencileri örneği ile ele alan bu çalışma öğrencilerin yabancı dil başarıları ile sosyal ve ekonomik konuları arasında bir ilişki olup olmadığını incelemeye çalışmıştır.

Öğrencilerin başarılarını etkileyen çok sayıda etken olduğu birçok çalışma ile ortaya konulmuş olmakla birlikte yabancı dil eğitime yönelik tutum ve davranışlar ile toplumsal hareketlilik arasında bir ilişki olup olmadığını ortaya koyan çalışmalar oldukça azdır. Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin sosyal ve ekonomik konuları ile yabancı dil öğrenmeye yönelik tutum ve davranışları arasında ne tür bir ilişki olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Buna göre, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi'nden tesadüfi yöntemle seçilen 428 katılımcıya uygulanan anketlerin incelenmesi sonucunda öğrencilerin sosyal ve ekonomik konularına bağlı olarak hane gelirlerinin, evde kültürel araç-gereçlerin bulunmasının ve öğrencinin incinsiyetinin yabancı dil öğrenmeye yönelik eğitimsel başarıyı etkilediği görülmüştür. Sosyal ve ekonomik yönden daha üst gelir gruplarından gelen öğrencilerin yabancı dil öğrenmeye yönelik pozitif algılarının ve yabancı dil öğrenme başarısının alt gelir gruplarından gelen öğrencilere göre çok daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmanın verileri öğrencilerin sahip olduğu sosyal, kültürel ve ekonomik sermaye düzeylerinin yabancı dil öğrenme istek ve başarılarını önemli derecede etkilediğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Eşitsizlik, Tabakalaşma, Eğitim, Dil

---

¹Okutman, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Yabancı Diller Bölümü, kadir.berk@bilecik.edu.tr

²Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, nsugur@anadolu.edu.tr

TÜRKİYE’DE KADIN SİNEMACILARIN GÖRSEL DİLLERİNİN TOPLUMSAL YAPISI

Esin Berktaş¹

Sinema sektörü yaklaşık olarak 120 senedir insanların hayalgücünü geliştiriyor. Ancak tıpkı iş yaşamında ve toplumsal yaşamda çeşitli kurumların baskısı ve şekillendirmesiyle dönüşen birçok yaratıcı fikir ve eylemde olduğu gibi, sinema sektöründe de birçok engel var. Toplumsal sınıflara, ırk, etnik köken, dil, din gibi toplumsal kimlik alanlarına bağlı olarak toplumsal cinsiyet de sinema sektöründe ayrımcılığa neden oluyor. Sinema sektöründe temel olarak baskın olan grubun, “sette gücü en çok elinde bulunduran kişilerin” sosyolojik olarak “White- Anglo Sakson- Protestan” olarak tanımlanan sosyal sınıfın milli ve yerli versiyonu olan “burjuva- üniversite mezunu- beyaz- erkek- Müslüman- Türk” grubu olduğu düşünülebilir. Ancak düşünülenin aksine Türkiye’de 1950 öncesi dönemde sinemayla ilgilenen ve bu meslekte uzmanlaşan, bu sektöre yatırım yapan kişilerin Müslümanlar kadar gayrimüslimler, çoğunluk mensupları kadar azınlık mensupları arasından da çıktığını belirtmek gerekir.

Peki, kadınların bu tablodaki yeri neresidir? Acaba sinema sektöründe çalışan kadın sinemacıların (yönetmen ve görüntü yönetmeni) sayısal oranı nedir? 2014 yılında Hollywood sineması üzerinde yapılan bir araştırma bu oranın yaklaşık olarak %20 civarında olduğunu gösteriyor.² Türkiye’deki sinema sektöründe bu dağılım nasıldır? Kadın yönetmenler günümüze değin ürettiği filmlerle, kadınlara has bir görüntü dilinin oluşmasına nasıl katkıda bulunmuş; her biri bu uzun yolculuğa hangi aşamada katılmış ve katkıda bulunmuştur? Sinemanın biçimsel dünyası ve yapısı ışık, ses, renk, kompozisyon, tempo, müzik, kurgu gibi unsurlarla bir yap-boz gibi kurulabilir bir dünya. Bu araştırmanın amacı da sinema sektörü ve film üretimi süreçlerinde toplumsal cinsiyet ayrımcılığının ortaya çıkma biçimlerini saptamak, analiz etmek ve ayrımcılığı önleyen çalışma yöntemleri bulmaktır.

YÖNTEM: Bu amaç doğrultusunda bu makalede sinema sektöründe çalışan kadın sinemacılarla yapılan görüşme ve röportajlar üzerinden nitel değerlendirmeler yapmanın yanısıra kadın sinemacıların farklı uzmanlık alanlarındaki sayısal dağılımları da ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bu araştırmalar için Sosyoloji Derneği, Sinema TV Sendikası, Türkiye Görüntü Yönetmenleri Derneği, SESAM, SEYAP, SİYAD, SETEM, ASİTEM, BİROY, TESİYAP, SENARİSTBİR, FİYAB, SİNEBİR, Film Mor, Uçan Süpürge, BSB, FİLMYÖN, Tarih Vakfı gibi sivil toplum örgütleriyle Film Fatales, Women Make Movies, Global Fund For Women gibi destek gruplarıyla iletişime geçilmiştir.³

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Sinema Sektörü, Görsel Dil (Üslup), Kadın Sinemacılar

¹ Yrd. Doç., Beykent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sinema Televizyon (Türkçe) Bölümü, ebpostaadres@gmail.com

² Martha M. Lauzen, Ph.D., *Women and the Big Picture: Behind-the-Scenes Employment on the Top 700 Films of 2014* (<http://www.nywift.org/article.aspx?id=5770>); Yamaç Okur, *Türk Sinemasında Devlet Desteği İstatistik (2005- 2015)*, İstanbul, 2016.

³ <http://www.womenbehindthecamera.com/>

ŞİDDET KUŞAKLARARASI KISIR BİR DÖNGÜ MÜ? ŞİDDETİN KUŞAKLARARASI AKTARIMI HİTOPEZİNE ODAKLANARAK TÜRKİYE’DE KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDET

Ezgi Berktaş¹

Mehmet Ali Eryurt²

Kadına yönelik aile içi şiddet, konuya ilişkin politik ilginin ve önlemeye yönelik çabaların artmasına rağmen, halen dünyanın her yerinde çok ciddi bir sosyal problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde her ne kadar 119 ülke aile içi şiddete karşı yasaları onayladıysa da (United Nations Department of Economic and Social Affairs, 2015), dünya genelinde karşı cins ile ilişkisi olmuş kadınların yüzde 30’u eş veya erkek arkadaşından fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmaya devam etmektedir. Türkiye’de de aile içi şiddet 2012 yılında 6284 Numaralı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine dair Kanun ile bir suç haline getirilmiş olsa da, her 10 kadından 4’ü eş veya erkek arkadaşından fiziksel ve/veya cinsel şiddet görmektedir (VAW 2014).

Aile içi şiddeti belirleyen faktörler geçtiğimiz birkaç on yılda akademide en çok üzerine çalışılan konulardan biri haline gelmiştir. Aile içi şiddet etiyojisi üzerine bilimsel kanıtların sağlanması, şiddeti önlemek için uygun programların geliştirilmesi açısından önem taşımaktadır. Aile içi şiddetin için en çok kabul gören açıklamalarından biri “kuşaklararası şiddet döngüsü”dür (Cappell & Heiner, 1990: 135). Yaklaşımın temel varsayımı, basitçe, birincil sosyalizasyon kurumu olan ailede tanık olunan ya da maruz kalınan şiddetin çocuklara hem şiddet içeren davranışlara yönelik bir pusula sağlayabileceği hem de yetişkin ilişkileri içerisinde böyle davranışların *uygunluğunun* altını çizebilir olduğudur (Black et al., 2010: 1024). Şiddetin kuşaklararası aktarımı hipotezi, birçok ampirik çalışma tarafından desteklendiği için (Simons et al., 1991; Kalmuss, 1984; Pelcovitz & Kaplan, 1994 vb.) yerleşik kanı olarak kabul edilegelse de konuyla ilgili birçok tutarsızlık da rapor edilmiştir (Stith et al., 2000).

Bu çalışma, şiddetin kuşaklararası aktarımı hipotezinin geçerliliğini –hipoteze yönelik sosyolojik ve feminist eleştirileri göz önünde bulundurarak- Türkiye için ampirik olarak test etmeyi amaçlamaktadır. Ülkeyi temsil eden bir örnekleme sahip olan 2014 Türkiye’de Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Araştırması verisinin ve lojistik regresyon analizi yönteminin kullanılacağı çalışmanın özellikle gelişmekte olan ülkelerde az sayıda çalışma bulunan bir konuda literatüre katkı yapması beklenmektedir. Analiz sonuçları, şiddete maruz kalma riski üzerinde, köken-ailede şiddet hikayesinin mi (maruziyet ve/veya tanıklık) yoksa eğitim, sosyo-ekonomik durum gibi yapısal özelliklerin mi daha etkili olduğu hakkında önemli ipuçları sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Şiddetin Kuşaklararası Aktarımı, Türkiye

---

¹ Öğr. Gör., İstanbul Esenyurt Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Sosyal Hizmet Bölümü, ezgiberktas@gmail.com

² Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, maeryurt@hacettepe.edu.tr

BİR EVLİLİK PRATIĞİ OLARAK 'KIZ KAÇIRMA' RİTÜELİNDE KADIN DENEYİMİ¹

Fethiye Beşir²

Bu çalışma, geleneksel evlilik bağının hem çiftler özelinde, hem de ailelerin anlaşması üzerine kurulu bir sosyal kontratın ötesinde; çoğunlukla kırsal alanda deneyim edilen 'kız kaçırma' ritüelinin başat aktörlerinden kadınların konumu üzerinedir. Literatürdeki tanımı itibariyle 'kız kaçırma' terimi; kadınları bu eylem içerisindeki pasif özneler olarak konumlandırırken, bu tanımı yıkan bir sözlü tarih çalışmasını hedefleyen bu araştırma, Trabzon'un Araklı ilçesinde kaçırılarak evlendirilmiş kadınların deneyimleri üzerinden bu ritüelin önemini tartışacaktır. Kadınların deneyimini ve onların buldukları konum içerisinde seslerini duyabilmemizin önemini vurgulayan Feminist Duruş Kuramı, bu çalışmanın metodolojik kısmının ayrıcalıklı olmasını sağlayacaktır. Öte yandan bu çalışma, Doğu Karadeniz bölgesine ait 'kız kaçırma' ritüeli - günümüzde olmasa da görüşmecilerimin de dahil olduğu jenerasyon içerisinde - 'kültür' gibi bir boş gösterene yerleştirildiği anlatının ötesine geçip; tarihsel akış içerisinde kız kaçırmanın bir ritüel olarak 'oluşum'unda, kadınların aktif özneler olarak eyleyciliklerinin işlevini sunacaktır.

Anahtar Kelimeler: Evlilik, Kız Kaçırma, Kadın Deneyimi, Kadının Konumsallığı

---

¹ Bu metin ODTÜ Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Ana Bilim Dalında halen yürütülmekte olan yüksek lisans çalışmasının sorunsalı, teorik arka planı, metodolojisi ve ön bulgularını içermektedir.

² YL. Öğr., ODTÜ Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Ana Bilim Dalı, besir.fethiye@metu.edu.tr

GÜNDELİK YAŞAMIN KIRILMASIYLA GELENEĞİN YENİDEN ÜRETİLMESİ: SOMA'DA GERİDE KALAN KADINLARIN GÖZÜNDEN KAYIP VE İLİŞKİLER

Fatma Umut Beşpınar¹

Bu sunumda, Soma'da 13 Mayıs 2014 tarihinde meydana gelen maden faciası sonucu eşlerini yitirmiş kadınların yaşamlarındaki kayıplara bağlı olarak aile ve toplumsal ilişkilerindeki dönüşüm ele alınacaktır. Kadınların 13 Mayıs 2014 tarihini yaşamlarında bir tür kırılma olarak deneyimledikleri görülmektedir. Olaydan bir yıl sonra gerçekleşen bu çalışmada, faciayı izleyen süreçte kadınların kayıplarına ilişkin algı ve deneyimlerinin yanı sıra, aile ve toplumsal ilişkilerinde toplumsal cinsiyet rollerinin, kimliklerinin ve ilişkilerinin geleneksel ataerkil formlarla yeniden yorumlandığı ve güçlenerek üretildiği ortaya çıkmaktadır. Bu çalışma, 2015 Haziran ve Ağustos ayı içinde Soma'da 15 kadınlara yapılan derinlemesine görüşmelere dayanmaktadır.

İnsan eliyle ortaya çıkan afetleri çalışan araştırmacılar bu afetlere ilişkin risk algısının kadınlarda erkeklerden daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Kadınlar yaşadıkları çevrede kimyasallar ve nükleer santrallere dair erkeklerden daha duyarlı ve riske ilişkin daha kaygılıdır (Fothergill, 1996; Cutter vd., 1992). Ancak 13 Mayıs 2014'te insan eliyle ortaya çıkan bu afet yukarıda ifade edilen afetlerden farklılıklar içermektedir: Nükleer santraller ve kimyasallar çevresel sağlık risklerini tüm çevre sakinleri için oluşturmaktadır. Oysaki maden faciası, erkek maden işçilerine yaşamsal açıdan ciddi bir risk oluştururken, kadınlar eşlerinin ölümü sonucu "kayıp riski" ile karşı karşıyadır. Toplumsal, siyasi ve ekonomik birçok nedene bağlı olarak işçi erkekler riski yönetme güçlerini oldukça sınırlı algılayarak, kadınlar için bu süreç, maruz kalımdan sonra başlamaktadır ve bu açıdan irade, kontrol, yönetme, seçim gibi kavramlar tamamıyla anlamını yitirmektedir. Ancak yine de, kadınların facia öncesinde "kayıp riski"ne ilişkin kuvvetli algıları olduğu ve bu algının facia sonrası deneyimlerini belirlediği görülmektedir.

Kadınlar eşlerini kaybettiklerinde toplumsal ilişki ve toplumsal statülerini de kaybetmektedirler. Kadınlar aileleri ve toplumsal çevrelerince toplumsal yaşama katılımında, maddi kaynakları yönetme ve harcamalarında, giyim kuşamlarında ve aile içi ve dışı ilişkilerinde gözetim ve denetim altında olduklarını belirtmektedir. Sözü edilen çoklu gözetim ve denetim mekanizmaları, Soma'da "zengin dul" kategorisiyle ortaya çıkmaktadır. Afet sonrası ellerine geçen maaş, tazminat, aynı ve nakdi yardımlara bağlı olarak, kadınlar, aileleri ve toplumsal çevreleri tarafından "zengin dul" olarak görüldüklerini ve bu algının toplumsal statülerini ve buna bağlı olarak tüm ilişkilerini dönüştürdüğünü belirtmektedir. Ayrıca, ilgili yazında da belirtildiği gibi (Drabek ve Key, 1984; Enarson, 1998), afet sonrası hayata geçirilen sosyal hizmet ve yardımlar da kadınların geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini güçlendirmektedir. Eşlerini maden faciası ile kaybeden kadınların yaşları, çocuklarının olup olmaması, çocuk sayısı, çocuklarının yaş ve cinsiyetleri, aile ve toplumsal ilişkilerindeki gözetim ve denetim mekanizmalarının işleyişinde belirleyici rol oynamaktadır. Sonuç olarak, kadınların çok boyutlu kayıpları, içinde yaşadıkları geleneksel toplumsal cinsiyet algı, mekanizma ve ilişkilerinin güçlenmesiyle onları facia öncesinden daha kırılgan hale getirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, İnsan Eliyle Afet, Kayıp Riski, Aile ve Toplumsal İlişkiler

---

¹ Doç. Dr., ODTÜ Sosyoloji Bölümü, bespinar@metu.edu.tr

İNSAN ELİYLE AFET SONRASI DİRENÇ GELİŞTİRME VE HAK ARAMA SÜREÇLERİNDE DİN VE DİNSEL GRUPLARLA İLİŞKİLERİN ROLÜ: SOMA MADEN KATLIAMI ÖRNEĞİ

L. Zeynep Beşpınar¹

Bu sunumda, Soma'da 13 Mayıs 2014 tarihinde meydana gelen maden katliamı sonucu maden işçisi olarak çalışan birinci dereceden yakınlarından en az birini (eş, kardeş, baba ya da evlat) yitirmiş kadınlara odaklanılmaktadır. Söz konusu kadınların “yakınıni kaybetme” ve bunun üzerinden yaşamda meydana gelen dönüşümlerle başa çıkma, bir diğer deyişle, direnç geliştirme ve bunun bir parçası olarak hak aramaya yönelme süreçlerinde, din ve dinsel gruplarla ilişkilerinin rolü üzerinde durulacaktır. Bu çalışma, 2015 Haziran ve Ağustos ayı içinde Soma'da 20 kadınla yapılan derinlemesine görüşmelere dayanmaktadır.

Genel olarak afet ve travma literatürü ile özel olarak insan eliyle afet literatüründe yakınlarını kaybedenlerin yaşadıkları travmayla başa çıkma ve veya direnç geliştirme süreçlerinde dinin rolü farklı çalışmalarda ele alınmaktadır. Kayıp yaşayan bireylerin dini inanç sahibi olup olamamaları yanında, dini gruplarla ilişki içinde olup olmamaları da kayıp deneyimini algılama biçimlerini ve direnç geliştirerek hak aramaya yönelme ya da bundan kaçınma eğilimlerini etkilemektedir (Bolin ve Bolton, 1986; Crawford ve diğerleri, 2006; Twigg, 2009; Patterson ve diğerleri, 2010).

Soma örneği, bu bağlamda oldukça dikkate değer bir nitelik taşımaktadır. Zira görüşülen kadınların tümü bir ölçüde dini inanç sahibi olduklarını belirtmiş, hatta bir kısmı facia öncesinde de bir dini cemaat – grup ile ilişki içinde olduğunu ifade etmiştir. Bu bağlamda, Soma'daki maden işçisi aileleri, dini grup ve cemaatlerin olay öncesinde de toplumsal etkinlik ve örgütlülük düzeyinin yüksek olduğu bir kesit olarak resmedilmiştir. Öte yandan, hemen tüm görüşmeciler, facia sonrasında “çeşitli dini tarikat ve cemaat temsilcilerinin Soma'ya adeta akın ettiğini” ifade ederken, “daha önce hiç duymadıkları dini gruplar ile temas ettiklerini” aktarmışlardır. Bu yönüyle görüşmeler, olay sonrasında Soma'daki ailelere özellikle dini inanç boyutu üzerinden örgütlü müdahalelerin gerçekleştiğini yansıtmaktadır.

Kadınların bu yeni dini gruplarla ilişkilene ve onlardan etkilenme düzeyleri, yaşları, eğitim ve gelir düzeyleri yanında, mezhep, etnik köken, daha önce bir dini cemaat ile ilişkili olup olmama, kendi aileleri ile ilişkileri, çocuk sahibi olup olmama ve çocuklarının yaş ve cinsiyetleri gibi bir dizi değişken ile ilişkilidir. Tüm bu değişkenlerin farklı bileşimleri kadınların kırılma düzeylerini belirlediği oranda, kayıpla başa çıkmada izledikleri stratejiyi de etkilemektedir. Bazı örneklerde din dışı örgütlenmelerle ilişkilene ve hak arama mücadelesine yönelmek bir strateji olarak karşımıza çıkmaktayken, diğer örneklerde dini örgütlerin telkinleri doğrultusunda “insan eliyle afet” ya da “katliam” / “iş cinayeti” olarak tanımlanabilecek bu faciayı “kader” ve “sorgulanamaz ilahi takdir” olarak algılama ve hak arama mücadelesini “şirk koşma” olduğu gerekçesi ile özellikle sakıncalı bulma yönelimi baskındır. Bu noktada, bu “vaz geçişin” dini bir topluluğa dâhil olmanın verili çevrede sağladığı görece maddi ve toplumsal kazanımlar üzerinden, elbette bireysel ölçekte, farklı bir çeşit direnç stratejisi olarak nitelenmesi mümkün görünmektedir.

Anahtar Kelimeler: İnsan Eliyle Afet, Din Algısı, Direnç Mekanizmaları, Geride Kalanlar

¹ Öğr. Gör. Dr., Marmara Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, zeynep.bespinar@marmara.edu.tr

OSMANLI'DAN CUMHURİYET'E DEVRALINAN KÜTÜPHANECİLİK MİRASI: CUMHURİYET DÖNEMİNDE KÜTÜPHANECİLİĞİN KURUMSALLAŞMASI

Hülya Biçer Olgun¹

Bu çalışmada Osmanlı'dan Cumhuriyet'e devralınan kütüphanecilik mirasını/Cumhuriyet döneminde kütüphaneciliğin kurumsallaşması ele alınmaktadır. Bu nitel araştırmada çeşitli kütüphane katalogları, arşiv kayıtları ve belgeleri, seyahatnameler ve anı kitapları, kütüphanelerden bahseden çeşitli bilim dallarındaki kaynaklardan (başta bilgi ve belge yönetimi, sanat tarihi alanındaki çalışmalar vs.) yararlanılarak veriler toplanmıştır.

Geleneksel Osmanlı, Batılılaşma ve Cumhuriyet dönemlerinde devletin siyasi seçimine bağlı olarak kütüphanecilik anlayışı ve kütüphane türleri çeşitlilik göstermiştir. Batılılaşma döneminin devlet düzeyinde gerçekleşen modernleşme çabaları ile birlikte devlet örgütlenmesine ait kütüphanelerin içeriği değişmiştir. Cumhuriyet döneminin topyekûn Batılılaşma siyaseti, toplum kimliğini değiştirmeye yönelik çabası Osmanlı'dan devralınan kütüphanecilik mirasının donmuş bir miras/müze kütüphane olarak korunmasına, Osmanlı'dan devralınan bilgi birikiminin ifade edilemez, anlaşılmaz hale gelmesine neden olmuştur. Osmanlı bilgi mirasının değerlendirilememesi nedeniyle Türk toplum düşüncesinin kaynaklarıyla temasta bir sorun vardır.

Kütüphaneler bilginin saklandığı, yaygınlaştırıldığı ve sürekliliğinin sağlandığı yerler olarak önem kazanmıştır. Bilginin korunması, yeniden üretilmesi yanında bilginin yığın halinde olmaktan çıkarılarak sınıflandırılması bakımından da kütüphaneler önemli bir rol üstlenmiştir. Her bilgi belli bir sistematik içinde sınıflandırılmaktadır. Bilginin sınıflandırılmasında benimsenen sistematik belli bir dünya görüşünü de yansıtmaktadır. Saklanan bilginin değeri, tasnifi, toplum bilinci ve kimliğinin biçimlenmesi ve sistematigi hakkında belli değerlendirmeler yapma imkânı vermektedir. Bilginin/bilincin sistemleştirilmesi hem sosyoloji hem de bilgi ve belge yönetimi alanının ortak ilgisi olduğu için kütüphanecilik her iki bilim alanının ortak konusudur.

Cumhuriyet dönemi kütüphanecilik anlayışı sadece bir kopuşu değil, belli bir sürekliliği de ifade etmektedir. Bu sürekliliği ortaya koyacak temeller, devletin yaptığı siyasi seçime bağlı olarak ortaya çıkmıştır. Geleneksel Osmanlı dönemi, Batılılaşma dönemi ve Cumhuriyet dönemlerinde değişen dünya görüşüne bağlı olarak kütüphanelerin yapısı da değişmiştir. Bu çalışmada geleneksel Osmanlı dönemi, Batılılaşma dönemi ve Cumhuriyet dönemlerinde devletin politikası ve toplumsal yapı ile bilginin toplanma, biriktirme ve geleceğe aktarılma biçimi arasındaki ilişki ortaya konulmaktadır. Osmanlı dönemi (geleneksel Osmanlı, Batılılaşma) ve Cumhuriyet dönemindeki toplumsal yapı ile bilgi arasındaki ilişki kütüphaneler üzerinden açığa çıkarılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kütüphanecilik Mirası, Toplumsal Yapı, Bilgi Sosyolojisi, Bilginin Kurumsallaşması

---

¹ Dr. Öğr., Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, hlybcr@gmail.com

AĞALAR, KOMUTANLAR, DEVRİMCİLER: BATMAN'DA MÜCADELE GRUPLARININ TARİHSEL KÖKENLERİ ÜZERİNE

Hasan Biçim¹

Batman'da petrolün bulunması ile birlikte sosyal, ekonomik ve kültürel göstergelerde devrimsel değişimler meydana gelmiştir. Batman şehri, 1940'lı yılların başında bir köy yerleşimi iken petrol sayesinde hem bölge illerinden hem de kırsalından göç alarak aşırı nüfuslanmıştır. 1950'li yıllarda TPAO rafineri işletmelerinin kurulması ile birlikte bu şehir aynı zamanda bir emek mekânına dönüşmüştür. Petrolün yol açtığı ekonomik cazibe, çeşitli grupların göç etme ve yerleşme kararlarını da doğrudan etkilemiştir. Toplumsal ve politik bir örgütlenme olarak aşiret, sosyolojik açıdan Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin birçok kırsal ve kentsel mekânının en güçlü aktörleri oldukları bilinmektedir. Kuruluş yıllarında Batman'da aşiret ağaları, yerel ve idari yönetimin karar alma mekanizmalarında önemli pozisyonlar elde etmişlerdir. Aşiret ağaların yanı sıra 1960- 1980 yılları arasında Türkiye'deki askeri darbe dönemlerinde komutanlar da yirmi yıllık süre zarfında bölgede güçlü bir konum elde etmişlerdir. Diğer yandan bu yıllarda ilçe aynı zamanda işçi hareketlerinin ve sol grupların da geliştiği bir mekâna dönüşmüştür. Petrol sendikalarına bağlı işçi grupları, bu emek mekânında örgütlenerek sınıf çatışması temelli Marksist bir düşünceyi yerleştirme çabası içine girmişlerdir. Petrolle gelişen Batman, 1970'li yıllarda bu üç sosyal grup arasında bir mücadele alanına dönüşmüştür.

Bu çalışmada ağalar, komutanlar ve devrimciler olarak kavramsallaştırılan sosyal gruplar arasındaki uyum, çatışma ve iktidar ilişkilerinin günümüz Batman şehrinin yapısında oynadıkları roller saptanmaya çalışılmıştır. Bu süreçte, Batman'da yerel siyaset ve ekonomi arasındaki bağlantılar, kentin toplumsal tarihi ile birlikte incelenmiştir. Söz konusu çalışmanın temel tezleri için yerel gazeteler ve yazarlar, tarihsel belgeler, kurum ve kuruluş arşivlerinden yararlanılmıştır. Diğer yandan, Batman'da yerelde siyaset ve güç ilişkisi iç içe geçmiş olduğundan yıllara göre yerel seçim sonuçları temel tezlerin desteklenmesinde önemli ipuçları sunmaktadır. Araştırma materyallerinden elde edilen verilerin çözümlenmesinde nitel araştırma tekniklerinden yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Petrol, Aşiret, Emek Mekânı, Mücadele Grupları

---

¹ Arş. Gör., İğdir Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı, hsnbicim@hotmail.com

SOSYOLOG ARAŞTIRMACININ KÜLTÜREL ARKA PLANININ SOSYOLOJİK BİLGİ ÜRETİMİ VE PRATİKLERİ ÜZERİNE ETKİSİ

Berivan Binay¹

Serdar Ünal²

Sosyolog araştırmacının kültürel arka planından ve eğilimlerinden bağımsız bir sosyolojinin imkânı, sosyolojinin bir disiplin olarak ortaya çıkışından bu yana literatürde önemli tartışma konularından birini oluşturmaktadır. Sosyolog araştırmacının kültürel arka planının sosyolojik bilgi üretimi ve pratikleri üzerindeki etkisi ve bu etkinin toplumsal gerçekliğe ulaşmadaki rolü bu anlamda önem arz etmektedir. Bu etki aynı zamanda bilgi üretimi ve keşfinin gerçekleştiğı bilimsel alanın veya disiplinin karakteri üzerinde de önemli bir role sahiptir. Kültürel arka plan, dönemin bilimsel paradigmasından toplumsal atmosferine, sosyolog araştırmacının toplumsal konumsallığından, toplumsal kimliğine, özel/kişisel koşullarına kadar geniş bir yelpazeye göndermede bulunur. Bu anlamda kültürel arka planın 'konu seçiminden' başlayarak araştırma ve sosyolojik bilgi üretim sürecinde ne zaman, ne şekilde ve ne ölçüde devrede olduğı veya olması gerektiğı soruları dikkate değer epistemolojik ve metodolojik içerimler taşımaktadır. Sosyolog araştırmacının en başından en sonuna kadar bilgi üretim süreci noktasındaki kültürel arka planına dayalı olarak sergilediğı/sergileyebileceğı eğilimleri, tercihleri ve pratikleri bilimsel bilginin keşfi ve üretimi açısından 'sınırlılık ve çeşitlilik', 'kümelenme', 'değer yitimi', 'nesnellik' 'geçerlilik ve güvenilirlik', 'epistemik avantaj ya da dezavantaj' meselelerini gündeme getirmektedir. Söz konusu bu tartışmaların sosyolojik literatürde dikkate değer bir yeri bulunmaktadır. Çalışmada, bu bağlamdaki sosyolojik literatür dikkate alınarak sosyolog araştırmacının sahip olduğı kültürel arka planı, eğilimleri, pratikleri ile sosyolojik bilgi üretim süreci arasındaki ilişki toplumsal cinsiyet faktörü özelinde ele alınacaktır. Bu doğrultuda hem yerel hem de uluslar arası düzeydeki çeşitli ampirik örneklerden yararlanılmaya çalışılarak, sosyoloji disiplininin cinsiyet değişkeni özelindeki görünümüne ve bu alandaki aktörlerin uzmanlık alan çalışmalarına odaklanılacaktır. Bu yönde, sosyolog araştırmacının kültürel arka planının bir parçasını oluşturan 'toplumsal cinsiyet faktörünün/kimliğinin' sosyolojik bilgi üretim süreci ve alanı üzerinde ne yönde bir rol oynadığı ve bu rolün muhtemel sonuçları tartışılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sosyoloji, Bilimsel Bilgi Üretimi, Sosyolog Araştırmacı, Kültürel Arka Plan, Cinsiyet Faktörü/Değişkeni

---

¹ Arş. Gör. Dr., Adnan Menderes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, bbinay@adu.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr., Adnan Menderes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, serdarunal@adu.edu.tr

HUKUK VE POPÜLER KÜLTÜR İLİŞKİSİ

Harun Bodur¹

Belli bir dönem için geçerli olan, bizzat kültür endüstrisinde işlenen, hızlı üretilen ve hızlı tüketilen bir kültürel öğeler bütünü olan popüler kültür kavramı, hukuk dışındaki pek çok disiplin tarafından ele alınıp üzerine pek çok kuramın üretildiği “popüler” bir konu olagelmıştır. Popüler kültüre ve ilintili kavramlara hukuk alanından baktığımızda ise karşımıza; hukuk-kültür ilişkisinin oluşturulma ve kuramsallaştırma sahalarından bir tanesi olan ve son yıllarda büyük gelişme kaydeden “hukuk ve popüler kültür” yaklaşımı çıkmaktadır.

Bir toplumdaki insanların hukuk konusunda sahip olduğu fikirler, değerler, davranışlar bütünü olarak tanımlayabileceğimiz “hukuk kültürü” kavramının küreselleşmeyle sarmalanan kapitalist imaj çağının gündelik yaşama sirayet eden ürünü ve üreticisi olan popüler kültür(l)e eklemlenen bir ayağını da “popüler hukuk kültürü” oluşturur. Buradaki popüler kültür kavramı genellikle, internet, televizyon, filmler, tiyatrolar, romanlar, dergiler, gazeteler ve reklâmlar vs. aracılığıyla ortaya konulan yaşam imajlarının sunumunu ifade etmek üzere kullanılır. Bu eksende hukuk ile popüler kültür ilişkisi sinema filmleri, televizyon programları/dizileri/filmleri, müzik endüstrisi ve şarkılar, gazete haberleri, dergiler, spor müsabakaları, bilgisayar programları, oyunları ve uygulamaları, internet siteleri, sosyal medya gibi farklı mecralarda kurulabilir. Kurulan böyle bir ilişkide; hukuku, hukuk sistemini, hukukçuları, mahkemeleri ve yargı kararlarını, hukuk doktrinlerini, hukuki ilkeleri, hukuk dallarını, hukuk öğrenimini, hukuki kavramları ve sorunsalları felsefi, sosyolojik, psikolojik, tarihsel, ekonomik, kültürel, siyasal (ve devamı) bağlamlarda ele almayı olanaklı kılacak geniş ve disiplinler arası bir ufuk doğmaktadır.

Sözü edilen yaklaşım içerisinden pek çok araştırmacının temel ereği ise, hukukun nasıl sunulduğuna veya gözüktüğüne odaklanmak ve hukukun bu kapsamda genel kamusal imajların bir parçası olarak bahsi geçen popüler kavrayışlarda ve kitlesel medyada nasıl sunulduğunu ve filtre edildiğini irdelemektir. Bir kültürel projeksiyon olarak hukuk, yalnızca hukuk doktrini ve pratiğine bakarak kavranamaz. Ayrıca sosyal olarak inşa edilmiş imajların ve kurgusal anlatıların da incelenmesi gerekir. Çünkü popüler kültür çerçevesinde medyanın tasvir ettiği hukuk portresi, hâlihazırdaki kültürel varsayımları da biçimlendirir. Popüler hukuk bilincine de odaklanan bu anlayış, toplumsal imajların bir toplamı olarak popüler kültürün hukuk ile ilişkisini inceleyerek hukuku popüler kültürdeki görünüm biçimlerinin üzerinden ele almakta, profesyonel bilgi ve uygulama olarak hukuk ile toplumsal olarak hukuk arasındaki farkı gün yüzüne çıkarmaktadır.

İşte bu bildiri, hukuk ve popüler kültürün karşılıklı etkileşimini sözü edilen farklı boyutları ile masaya yatırmayı amaç edinmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hukuk ve Popüler Kültür, Popüler Hukuk Kültürü, Popüler Kültürde Hukuk

---

¹ Arş. Gör., Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı, harunbodur@gmail.com

TÜRKİYE’DE AİLE POLİTİKALARI VE TÜRKİYELİ KADINLARIN EVKADINLAŞTIRILMALARI

Demet Bolat¹

18. yüzyıldan bu yana, toplumsal dünyanın kapitalist ekonomi-politik örgütlenişiyle birlikte aile, bir kurum, bir ideoloji ve bir cinsiyet sözleşmesi olarak biyo-politik çağın merkezinde yerini almıştır. Pek çok deneyimin buna uymamasına rağmen, evrenselci bir mit olarak modern, tek eşli, heteroseksüel aile, insanların yaşamlarını idame ettirdikleri temel bir zemin ve “doğal” bir ortam olarak varsayılmıştır. “Aile içinde yaşamak” ve “aile yaşantısı” biçimindeki disiplinci normlar, toplumun patriyarkal örgütlenişi koşullarında, kadınlara *özel olarak* dayatılırlar. Modern ailenin kurumsallaşması ve norm haline gelmesi ile kadınların evkadınlaştırılmaları iç içe geçen süreçlerdir.

Bu çalışmanın amacı Türkiyeli kadınların hangi ekonomik – politik süreçlerle, hangi yollar ve mekanizmalarla ve hangi kırılmalar eşliğinde evkadınlaştırdıklarını tartışmaya açmaktır. Özellikle Tanzimat Hareketleri’nden bu yana, Türkiye’de iktidar biçimlerinin, toplumsal kurumların ve ilişki ağlarının modern dünya sistemiyle, onun sonuçlarıyla ve özne üretme biçimleriyle ilişkili olarak kurumsallaştığı ve işlediği ölçüde, Türkiyeli kadınlar da aile ideolojisinin ve evkadınlaştırma süreçlerinin muhataplarını oluştururlar. Ancak bu süreç göçler, darbeler, savaş ve çatışma koşulları ve ekonomi-politik kırılmalar ile ilişkili biçimde gerçekleşen, ikircikli ve gerilimi bir süreçtir. Bu nedenle Türkiye’de “ideal aile” ve “ev kadını” kategorilerinin oluşumu, ancak cinsiyet/cinsellik, sınıf ve etnisite gibi farklı katmanlarda, farklı biçimlerde işleyen aile ve cinsiyet politikaları göz önünde bulundurularak anlaşılır kılınabilir. Türkiye’de aile ve evkadınlaştırma politikalarındaki sürekliliklere ve kırılmalara odaklanan bu çalışma, “kimler Türk ailesi idealinin kurucu ötekileri olarak işaretlenirler; aileci, pro-natalist ve evkadınlaştırmacı politikalar farklı toplumsal katmanlarda hangi farklılıkları gösterir; evkadınlaştırma politikaları ile kadınların kamusal varoluşları hangi gerilimleri barındırır” gibi soruları ve tartışma başlıklarını kapsamaktadır. Bu çalışma teorik, tarihsel ve olgusal bir tartışma yöntemi ile gerçekleştirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Evkadınlaştırma, Aile/aileselleştirme, Aile Politikaları, Biyo-politika

---

¹ Arş. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, demetbolatt@gmail.com

GİRİŞİMCİLİĞİN KADINLAŞMASI

Başak Bozkurt¹

1970'ler itibariyle küresel ölçekte emek piyasası ve refah devletinde yaşanan dönüşümler sosyal politika anlayışında önemli değişikliklere neden olmuştur. Üretim teknolojilerindeki gelişmelerle insan gücüne duyulan ihtiyaç azalmıştır. Şirketler, fabrikalarını iş gücü maliyetlerinin düşük olduğu ülkelere taşımış ve üretim süreçlerini parçalara ayrılıp taşeron firmalara vermişlerdir. Risk semayeden emeğe kaymıştır. Bu nedenlerden dolayı ekonomik büyüme yeni istihdam olanakları yaratamamış ve kayıt dışı çalışma yaygınlaşmıştır. Devletin ve emek piyasasının istihdam sağlayamadığı, yoksulluk sorununa çözüm bulamadığı, yeni sosyal politika arayışlarının söz konusu olduğunu bu dönemde "girişimcilik" yeni referans noktası olmuştur.² Yoksullar için bu referans noktasını tetikleyeceğine inanılan mikro kredi, "sosyal politika açmazından görünüşteki çıkış yolu" olarak görülmüştür.³

Türkiye'de 1990 itibariyle kamu kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve uluslararası kuruluşlar tarafından kadın girişimciliğinin geliştirilmesi konusunda çeşitli adımlar atılmıştır. 1990'ların ilk yarısında, kadınların ekonomik getiri sağlamak için küçük işletmeler kurmaları desteklenmiş, kadınlara krediler sağlanmıştır. 1990'ların ikinci yarısından itibaren kadın girişimciliğinin desteklenmesinin arkasında, kadın işsizliğine karşı bir çözüm ve ailelerin yoksullukla baş edebilmelerini sağlama aracı olarak görülmesi yatmaktadır.⁴ Mikro krediler, kadınlara girişimcilik imkanının sunulduğu programlar arasında yer almaktadır.

Bu çalışmada, bir sosyal politika aracı olarak görülen mikro kredinin Türkiye'deki uygulamalarının incelenmesi, kadın girişimciliği ile ilişkisinin ortaya konması ve bu çalışma kapsamında "girişimciliğin kadınlaşması" olarak kavramsallaştırılan sürece olan etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu çalışma üç aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada, girişimciliğe dayanan sosyal politika anlayışı, güçlendirme söylemi, mikro kredi uygulamalarının dünyadaki ve Türkiye'deki gelişimi incelenmiştir. Çalışmanın ikinci aşamasında Türkiye Grameen Mikrofinans Programı'ndan mikro kredi alan farklı illerde yaşayan kadınlar üzerine yapılan araştırmalar incelenmiştir. Üçüncü aşamada bu araştırmaların bulguları ortaya konmuş ve bu bulgular "girişimciliğin kadınlaşması" kavramı üzerinden tartışılmıştır.

Çalışma sonucunda mikro finans kuruluşlarının sadece kadınlara kredi sağlama ve kredinin geri ödenmesi sürecinde etkin rol oynadıkları görülmüştür. Kadınlara, piyasanın işleyişi, kar-zarar hesaplama, iş alanı seçme gibi bir girişimcinin iş geliştirmesi için bilmesi gereken alanlarda destek sunulmamaktadır. Mikro kredi uygulamalarının başarısı kredi geri dönüşleri üzerinden hesaplanmakta, kadınların işlerinin sürdürülebilirliği ve verimliliği araştırılmamaktadır. Kadınlar, projelerin vaat ettiği gibi kendi hayatlarının sorumluluğunu alabilen, aktif, güçlenmiş girişimci kadınlara dönüşmemektedir. Kadınların "el işi" gibi düşük kazanç getiren, geleneksel, güvencesiz iş alanlarında yoğunlaşmalarını, ev eksenli veya küçük ölçekli işletmelerde çalışmalarını ifade etmek için kullandığımız "girişimciliğin kadınlaşması" süreci söz konusu olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Sosyal Politika, Mikro Kredi, Kadın Girişimciliği

¹ YL. Öğr., Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji, basakbozkurt88@gmail.com

² Adaman, F., Bulut, T., 500 Milyonluk Umut Hikayeleri, 1. bs, İstanbul, İletişim Yayınları, 2007, s. 239-242.

³ A.g.e., s. 244.

⁴ Ecevit, Y., Türkiye'de Kadın Girişimciliğine Eleştirel Bir Yaklaşım, Ankara, Uluslararası Çalışma Örgütü, 2007, s. 39.

EBEVEYNLİK, AİLE VE ERKEK EGEMENLİĞİ EKSENLERİNDE YIRMİNCİ YÜZYILDA BABALIKLAR VE ERKEKLİKLERİN DEĞİŞİMLERİ

Mehmet Bozok¹

Babalık, yirminci yüzyılın modern sanayi toplumlarında, genellikle evli olan ve çoğu zaman bir aile içinde konumlanan erkeğin çocuk sahibi olmasıyla gerçeklik kazanan bir statüdür ve kurumdur. Babalık, bir yandan babalık yapma çevresindeki babalık rollerine, öte taraftan da baba olmanın kendisine göndermede bulunur. Babalık, her şeyden önce erkeğin aile içindeki konumlanışına dayanır. Bu konumlanış dâhilinde baba, çocuk bakımı, çocukların sosyalizasyonu ve eğitimine katılım ile ebeveynlik rolünü üstlenir. Bu rolün diğer yönü ise, erkeğin çocukları, karısı ve diğer akrabaları üzerindeki etkisi dolayısıyla gerçeklik kazanan aile içindeki egemenliğidir. Özellikle yirminci yüzyıldan itibaren, erkeğin eve ekmek getiren ana aktör olarak öne çıkması, babalık çevresindeki ilişkilerde belirleyici olmuştur. Ebeveynlik rolleri, erkeklik, erkek egemenliği, aile ve özellikle de erkeğin ailenin ekonomik gereksinimlerini karşılamayla ilişkileri, babalıkları inşa eden en önemli bileşenlerdir.

Babalıkları sarmalayan toplumsal ilişkiler son yüzyılda önemli değişimlerden geçmiştir. Bu değişimlerin ilk dönemi, kentlerin çevresinde bir yandan kapitalizmin, diğer yandan da kentsoylu ilişkilerin yaygınlaştığı yirminci yüzyılın ilk yarısındaki erkeğin eve ekmek getirme rolünün öne çıktığı, çocuklarına ve karısına karşı mesafeli ve otoriter *erken modern babalığıdır*. Bu babalık modeli, İkinci Dünya Savaşı'nı izleyen süreçte, feminist hareketlerin de katkısıyla, kadınların giderek artan bir biçimde ücretli işlerde çalışmaları ve kamusal alanda artan görünürlükleri nedeniyle değişim yaşamaya başlamış, ve *modern babalık* ortaya çıkmıştır. *Modern babalıkta*, erkekler ev içi ilişkileri eleştirel bir biçimde sorgulamaya ve ebeveynlik rolüne ilgili aktörler olarak katılmaya ilk kez başlamışlardır. 1980'lerin başlarından günümüze uzanan döneme damgasını vuran *modern-sonrası babalıkta* ise, erkekler, küresel ölçekte, giderek yaygınlaşan bir biçimde çocuklarıyla ve eşleriyle daha fazla nitelikli zaman geçiren ilgili, katılımcı ve pozitif babalığa yönelmektedirler.

Bu sunum ebeveynlik, aile ve erkek egemenliği eksenlerinde yirminci yüzyılda babalıklar ve erkekliklerin değişimlerine ilişkin tarihsel ve toplumsal bir değerlendirme sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Babalık, Aile, Erkeklik, Erkek Egemenliği

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Maltepe Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Sosyoloji (İngilizce) Bölümü, mehmetbozok@maltepe.edu.tr

CANLILIĞIN VE BEDENİN POSTMODERN TIP PRATİKLERİYLE YENİDEN TASARLANMASI: ORGAN NAKİLLERİ ÖRNEĞİ VE MOLEKÜLER BİYO-POLİTİKA TARTIŞMALARI

Nihan Bozok¹

Bugünün tıbbi beden ve canlılığın biyolojik, doğal, kültürel, toplumsal hatlarında yeniden dolaşıyor. Tıp beden parçalarının yer değiştirmesinde uzmanlaşıyor, bedeni parçalı bir yapı olarak yeniden tasarlıyor ve artık canlilik bireyden bireye nakledilebiliyor. İnsanlar birbirine kan, doku, böbrek, bir parça ciğer, yumurta, saç verebiliyor. Bir kadın karnında başka bir kadının bebeğini taşıyabiliyor; birisinin göğsünde başka birisinin kalbi atabiliyor. Böylelikle bireylerin bedenleri arasındaki sınırlar geçirgenleşiyor. Yapay organların, işitme cihazlarının, kalp pillerinin, yapma dişlerin, takma kol ve bacakların bedenlere yerleştirilmesi gittikçe yaygınlaşıyor. Bu durum mekanik, sentetik, plastik ve organik arasındaki ayrımları, ilişkileri yeniden tanımlanmaya açıyor. Genetik bilimi, bireyleri başka bireylerde bulunamayacak biricik sayısal, göstergesel verilere tercüme ediyor ve onları hiper-özelliklere sahip bireylere dönüştürüyor. Genetik alanındaki gelişmeler sadece hastalıkların yeni tedavilerinin değil, bedenin biyolojik kapasitesinin artırılmasının da yolunu açıyor. Bireye özgü canliliklar, örneğin göbek bağı, yumurta, sperm dondurulabiliyor, biyo-bankalarda depolanabiliyor. Yoğun bakım teknolojileri kalp ölümünden beyin ölümüne geçişi mümkün kılarken, ölümü son bir an olmaktan çıkarıp yaşamın içlerine doğru yayıyor. Biyo-baskı teknolojileriyle üç boyutlu yazıcılarda doku, organ üretilebiliyor ve böylece doğmuş, yapılmış, üretilmiş olan birbirinin içine giriyor; yapay ve doğal olanın ayrımı bulanıklaşıyor. Tüm bunlar, bireyin, yaşamının, ölmenin nerede başlayıp bittiğine ilişkin alışlagelmiş biyolojik, toplumsal ve kültürel kabulleri ortadan kaldırıyor.

Bu sunum, günümüze özgü tıbbi yenilikleri, müdahaleleri, teknolojileri, tasarlama ve görme biçimlerini, sağaltma, iyileştirme, geliştirme tekniklerini, yine günümüze özgü tarihsel, toplumsal ve ekonomik koşullarla bağlantılar kurarak değerlendirmek gerekir düşüncesine dayanmaktadır. Çünkü tüm bunlar zamanın koşullarına göre biçimlenir ve ancak bu koşullar içinde iş görürler. Aksi takdirde, tıbbi alanda yaşananlar koşulsuz, düzçizgisel ve modernist bir “bilimsel ilerleme” söylemi içinde erir gider. Sunumun teorik olarak beslendiği alan ise, biyoloji ve sosyoloji alanlarından yürüyen, öncü bir post-Foucaultcu düşünür olan Nikolas Rose’un moleküler biyopolitika ve yaşamın moleküler bilgisi tartışmaları olacaktır. Sunumda, özellikle organ nakli tedavisine odaklanarak, günümüz tıbbını - 1960’lardan bugüne uzanan dönemi- postmodern tıp olarak tanımlayacağım. Bu tanıma tıbbın günümüze özgü dört temel özelliği çerçevesinde tartışacağım: İlkin, postmodern tıp bedeni biyolojik anlamda verili bir şey olarak tahayyül etmez. İkinci olarak, postmodern tıp ölümü parça parça deneyimlenen bir olaya dönüştürür. Üçüncü olarak, postmodern tıp küresel kapitalizm koşulları içinde işleyerek, canlilik parçalarını metalara dönüştürür. Son olarak, postmodern tıp bedensiz organlara yeni yaşamlar verir.

Anahtar Kelimeler: Sağlık ve Beden Sosyolojisi, Moleküler Biyo-politika, Organ Nakilleri, Nikolas Rose

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Beykent Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji (İngilizce) Bölümü, nihanbozok@beykent.edu.tr, nihanmortas@hotmail.com

ALİCE HARİKALARI OLMAYAN DİYARDA OYUNUNUN “CİNSİYETLİ BEDEN” ÜZERİNDEN TARTIŞILMASI

Hatice Gül Bülbül¹

“Alice Harikaları Olmayan Diyar” oyunu Dario Fo ve France Rame’nin 1977 yılında oluşturdukları “Kadın Oyunları” kitabının içerisinde yer alan 11 oyundan birisidir. Kadın oyunlarının her birisi farklı bir kadının öyküsünü anlatmaktadır. İşçi kadın, yalnız kadın, tecavüze uğrayan kadın, akıl hastanesindeki fahişe, işkence gören mahkûm kadın gibi birçok kadın sorununa eğilen bir oyunlar bütünüdür. Bu bildiride ise “Alice Harikaları Olmayan Diyar” oyunu incelenmiştir. Bu oyunun inceleme alanına alınmasının sebebi kadınlığa dair birçok sorunu içerisinde barındırmasıdır.

Öncelikle oyuna dair kısa bir açıklamanın ardından giriş bölümünde oyunun yazarları olan Dario Fo, France Ram eve tiyatro anlayışlarından bahsedilerek, Zeynep Direk’in “*Judith Butler: Toplumsal Cinsiyet ve Bedenin Maddeleşmesi*” makalesi üzerinden bir tartışmaya gidilmiştir.

Oyunun geneline bakıldığında, bir kadının çocukluğundan başlayarak hayatı boyunca karşılaştığı psikolojik, fiziksel baskılara, nefret söylemlerine, taciz ve tecavüzlere, normlara, rollere değinilmiştir. Bu oluşum imgeler, benzetmeler üzerinden aktarılmaya çalışılmıştır.

Çalışmada, biyolojik cinsiyetlere göre bedenlere ve bireylere toplumsal, sosyal, siyasal alanlarda, aile, din, eğitim gibi kurumlarda nasıl roller, normlar yüklendiği ve bunların hangi kriterler üzerinden yeniden üretilerek devam ettirildiği üzerinden bir tartışmaya gitmek amaçlanmıştır.

Bu çalışma kapsamında feminist teorilerden yararlanılmıştır. *Alice Harikaları Olmayan Diyar* tiyatro oyununun metni hermeneutik yöntem ve eleştirel söylem analizi tekniği ile yorumlanmış ve alt metin incelemeleri üzerinden tartışmalara gidilmiştir. Seçilen replikler tek tek hermeneutik yöntem ve eleştirel söylem analizi tekniği ile incelenerek çözümlenmeye gidilmeye çalışılmıştır.

Bulgulara bakıldığı zaman, *Alice Harikaları Olmayan Diyar* oyunu boyunca kadının var oluşundan bu yana yaşamının birçok alanında yaşadığı tacizlere, tecavüzlere, baskılara, kısıtlamalara, ideoloji uygulamalarına, tahakküm mekanizmalarına değinilmiştir. Oyunu genel hatları incelendiğinde eril sistem eleştirisi olarak şekillendiği görülmektedir. Çeşitli imgeler ve betimlemelerle de bu erilliğin tahakküm uygulayıcılarına dikkat çekilmiştir. Biyolojik olarak cinsiyetlendirilen beden ve bedeninin gerekliliklerini de yerine getirmesi gerektiği vurgusu bulunmaktadır. Orman sahnesiyle dış mekanlarda ki “tehlikelere”, mutfak sahnesiyle patriarkal sömürüye ve en son fabrika sahnesi ile de hem kadının metalaştırılmasına bir eleştiri hem de makineleşmeye ve sanayileşmeye yöneltilen bir eleştiri bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Beden, Toplumsal Cinsiyet, Tahakküm, İktidar

---

¹ YL. Öğr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, hgulbulbul@gmail.com

YAŞILARA YÖNELİK GELİŞTİRİLEN SOSYAL POLİTİKALAR: EVDE SAĞLIK VE BAKIM HİZMETLERİ

Evindar Can Çevik¹

Modernleşen toplumlarda değişen önemli parametrelerden biri demografik yapıdır. Gelişmiş ülkelerde bu değişim, doğum hızının düşmesi, sağlık alanında yaşanan bilimsel gelişmeler ve yaşam standardının yükselmesi sonucunda nüfusun yaşlanması ile sonuçlanmıştır. Gelişen ülkeler arasında bulunan Türkiye'nin demografik yapısında da, yaşlı nüfusun artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Endüstrileşme sonucunda kırdan kente yaşanan hızlı göç ile kentsel nüfus artmış olsa da toplumsal doku bağlamında modern toplumsal özellikler ile geleneksel toplumsal özelliklerin hala bir arada olduğu görülmektedir. Ancak bu karma özellik, geleneksel toplumsal özellikler aleyhine olacak şekilde değişmeye devam etmektedir.

Geleneksel anlamda tecrübe ve erdem üzerine inşa edilmiş yaşlılık statüsü karşısında, kentsel uzamda daha çok üretim sürecinden çekilmiş işgücü olarak nitelendirilen ve fiziki bağımlılığı merkeze alan yaşlılık tanımları ortaya çıkmaktadır. Geleneksel toplumsal formun egemen olduğu kırsal alanlar, geniş aile tipinin yaygınlığı ve yüz yüze ilişkilerin yoğunluğu gibi belirgin özellikler taşımaktadır. Yaşlıların fiziki ihtiyaçlarının aileleri tarafından karşılanmasını ve birincil iletişim kanallarıyla sosyalleşmelerinin devam etmesini, bu kırsal özellikler sağlamaktadır. Ancak toplumsal ilişkilerin ve kültürel değerlerin geçirdiği dönüşümlerle, kentsel uzamda toplumsal duyarsızlaşmanın ve bireyci tutumun hakim hale geldiği yeni toplumsal form, kentlerde yaşayan yaşlıların bu imtiyazları yitirmesine ve sosyal yaşamdan soyutlanmış, yalnızlaşmış, izole edilmiş bir yaşama mahkum hale getirmiştir.

Kentsel yaşlıların bakım ihtiyacının artık aileleri tarafından karşılanmaması ve yaşlı nüfusun hızla artması karşısında devlet, sosyal devlet rolü gereği yaşlılara yönelik sosyal politikalar geliştirmeye başlamıştır. Ekonomik boyutuyla yaşamsal ihtiyaçların karşılanmasına yönelik gelir güvenliğini sağlayacak adımlar atılmış ancak kentsel yaşam koşullarının içerdiği zorluk göz önünde bulundurulduğunda bu adımlar yetersiz kalmıştır. Özellikle kentlerde yaşlı bakımının sağlanmasına yönelik huzurevleri kurulmuş ancak hem sayısının yetersizliği hem de hizmetin düşük standartlarda sunulması farklı sorunları gündeme getirmiştir. Yaşlılara yönelik son sosyal politikalardan biri olan evde sağlık ve bakım hizmeti ise kamu kurumları ve yerel yönetimlerce yerine getirilmektedir. Fakat bu hizmet de kendi içinde birbirinden farklı sorunlar ve yetersizlikler barındırmaktadır. Bu çalışmada, yaşlılık statüsünde yaşanan değişimlerin ve yaşlıların sosyal devletin koruması altına alınma sürecinde geliştirilen sosyal politikaların incelenmesinin ardından, odak konu olarak evde sağlık/bakım hizmetleri uygulamalarının mevcut sorunlarının irdelenmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yaşlanma, Yaşlılık Statüsü, Sosyal Politika, Evde Sağlık ve Bakım Hizmetleri

---

¹ YL. Öğr., Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Bölümü, evindarcevik@gmail.com

“İşsizlik Yok, İş Beğenmeme var!”: Farklı Aktörlerin Gözünden Genç İşsizliği Nedenlerini Anlamak

Kezban Çelik¹

Sibel Kalaycıoğlu²

“İşsizlik Yok, İş Beğenmeme var!” sözü; Türkiye’de siyaset yapıcı aktörler ile iş piyasasının ana aktörlerinin özellikle genç işsizliğinin nedenlerine ilişkin bakış açılarını gösteren suçlayıcı nitelikte bir yaklaşımı temsil etmektedir. Bu suçlayıcı anlayışın özünü “işsizliğin olmadığı ancak gençlerde iş beğenmeme durumunun” var olduğu tespiti oluşturmaktadır. Türkiye’de işsizlik sorunundan en çok etkilenen kesimin gençler olduğu ve bunun ülkesel değil küresel bir durum olduğu dikkate alındığında meselenin “iş beğenmeme” ile açıklanamayacak kadar çok boyutlu olduğu belirtilmelidir. Bu çok boyutluluğu anlamak ise önemlidir.

Türkiye genç nüfuslu bir ülkedir ve aynı zamanda genç işsizliğinin yüksek olduğu bir ülkedir. Dünyada gençler arasında işsizlik, coğrafi farklılıklar göstermekle birlikte genelde artış eğilimi içindedir. Yapılan çalışmalar gençlerin yetişkinlerden iki, üç hatta dört kat daha fazla işsizlik oranına sahip olduğunu göstermektedir. Gençlerin ilk kez iş arıyor olmaları, çalışma yaşamına dair deneyim eksiklikleri, ‘son giren ilk çıkar’ anlayışının yarattığı ekonomik kriz dönemlerinde işten çıkarılmalarının kolay oluşu, gelişen ileri teknolojinin daha az işgücü gerektirmesi, gençlerin beklentilerinin yüksek olması gibi nedenler temel olarak bu yapısal durumu açıklamak için kullanılmaktadır. En çok değinilen neden de eğitimlerinin/becerilerinin düşük olması ve/veya eğitimlerinin/becerilerinin işgücü piyasasının gerektirdiği nitelikleri karşılamıyor olmasıdır. Çalışan gençler de sıklıkla kısmi süreli, geçici, kısa süreli veya mevsimlik istihdam şeklinde çalışmaktadırlar. Bu sayılan nedenlere ek olarak Türkiye’de gençlerin işsiz olmalarını “iş beğenmeme” ile açıklayan ve bu kapsamda kendi işsizliklerinden gençleri sorumlu tutan bir anlayışın da hakim olduğu görülmektedir. Bu kapsamda gençlerin işsizlik nedenleri hakkında görüşleri olan aktörlerin bakış açılarının ve görüşlerini haklılaştırmak için kullanmakta oldukları argümanların anlaşılması önemli olacaktır. Bu çerçevede genç işsizliğinin nedenlerini açıklayan kamusal yaklaşım, gençlerin iş bulmak için girdikleri iş piyasasının ve gençlerin kendilerinin işsizliği açıklamak için kullanmakta oldukları nedenlerin anlaşılması faydalı olacaktır. Bu çalışmada niteliksel araştırma yöntemi kullanılmış, 3 aktörün (kamu, iş piyasası ve gençlerin kendileri) bakış açıları çatışan ve çakışan boyutları ortaya çıkarmıştır. Bu üç aktörün bakış açılarının yaşanan ilin ölçeğine bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığının anlaşılması da önemlidir. Bu kapsamda bir büyük şehir ve bir küçük şehir araştırmanın kapsamına dahil edilmiştir: büyük şehir olarak Samsun, küçük şehir olarak da Çorum ili seçilmiştir. Araştırma kapsamında cinsiyete dayalı farklılıkları görmek de amaçlanmıştır. Böylece bu çalışma ile genç işsizliğinin nedenlerini açıklamaya çalışan görüşlerin bir yandan ölçek büyüklüğüne (büyük şehir-küçük şehir) ve sektörel farklılıklara diğer yandan cinsiyet (kadın-erkek) değişkenine ve farklı aktörlerin bakış açılarına dayalı olarak tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Genç İşsizliği, Farklı Aktörler, Beklentiler, Gereklilikler

¹ Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, kezban.celik@omu.edu.tr

² Prof. Dr., ODTÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, ksibel@metu.edu.tr

“FUTBOL ŞİDDETTİR, FUTBOL HOLİGANLIKTIR” ESKİŞEHİRSPOR TARAFTAR KİMLİĞİNİN İNŞASINDA ŞİDDETİN ROLÜ

Çağdaş Ceyhan¹

Nadir Suğur²

Emre Gökalp³

“Futbol şiddettir futbol holiganlıktır “ yıllardır farklı tribün gruplarının büyük bir coşkuyla söylediği tribün ruhuyla özdeşleşmiş “beste”lerden biridir. Bestenin geri kalan bölümünde “sarı, mavi, yeşil fark etmez, yürüyoruz aynı yolda biz, futbol şiddettir, futbol adam bıçaklamaktır” gibi şiddet tekelinin yalnızca devlete bırakıldığı modern topluma hiç de örtük olmayan cepheden bir meydan okuma durumu da söz konusudur. Tribündeki şiddet dili, modern toplumda madunların kitleselleşebildiği son sığınakları olan stadyumlarda modern yönetim teknolojilerine ve uygulayıcılarına; kendi kaybetmişliklerinin, sınıfsal yaralarının görünmez kılındığı, büyüsü bozulmuş bir dünyaya karşı koyuş biçimi halini de almaktadır. Tribün amorf bir ruh halidir, sürekli bir tetikte olma durumudur. Şiddet yalnızca rakip tribün gruplarına ve taraftarına değil kendinden olana da kolayca yönelebilir. Aynı zamanda tribündeki şiddet antagonistik bir varoluşun eşikteki dili olarak da karşımıza çıkmaktadır. Bu tribündeki şiddet dilinin yalnızca bir yönüdür. Bu ilişkiselliğin, bir de tribünde olana uygulanan şiddet yönü var. Bu şiddeti oluşturan aktörler kimi zaman polis, kimi zaman özel güvenlik ve kimi zaman da endüstriyel futbol güdümündeki medyanın kendisi olmaktadır. Burada söz konusu olan iki taraflı bir ilişkidir. Bir tarafta egemen olan endüstriyel futbol ve onun uyguladığı stratejiler, diğer tarafta buna karşı taraftarların şiddet örüntülerini kullanarak geliştirdikleri taktikler. Bu çalışma tribündeki şiddetin bu iki yönlü ilişkisini alanda (statlarda, taraftarın ortak toplanma mekanlarında, deplasman otobüslerinde, deplasman tribünlerinde) yapılan gözlemler ve 40 Eskişehirspor taraftarıyla yapılan yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmelerin izinde anlamaya çalışacaktır. Eskişehirspor taraftarı özelinde gerçekleştirilen alan araştırmasında şiddetin ne ölçüde kurucu bir dil olduğu seyirci taraftar diktomonisini ne ölçüde kırmaya yaradığı, hangi karşıtlık eksenleri içinde vücut bulduğu, egemen şiddet aygıtına yönelik ne tür taktikler geliştirdiği, endüstriyel futbol dilinin nasıl ters yüz edildiği, şiddet dilinin yer yer nasıl kurucu hale geldiği, taraftar ritüellerinde şiddetin rolü, taraftar kimliğinin inşasında şiddet anlatılarının rolü Eskişehirspor taraftarının dilinden anlaşılmasına çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Futbol, Şiddet, Taraftar kimliği, Endüstriyel Futbol

¹ Dr., Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Basın Yayın Bölümü, ceyhancagdas@gmail.com

² Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, nsugur@anadolu.edu.tr

³ Doç .Dr., Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, egokalp@anadolu.edu.tr

SUÇ KURAMLARININ ÖTEKİLERİ VE TRAFİK SUÇLARI

Yasemin Ceylan¹

Neredeyse bütün suç kuramları bir “öteki”ye işaret etmektedir. Klasik suç kuramları suç işlemeyen önce fayda-maliyet analizi yapan, hazcı ve rasyonel bireyi suçlarken, biyolojik yaklaşımlar erken döneminden modern döneme kadar kalıtsal suçluluğun peşinde koşar. Sosyal süreç yaklaşımları bireylerin suçu sosyalleşme sürecinde öğrendiğini savunurken, masum, iyi eğitilmiş bir grubu iyi/suç işlemeyen bireyler kümesine dâhil eder. Alt kültür teorilerinde genellikle yoksul, etnik, siyasal azınlıklar içerisindeki gençleri potansiyel suçlu olarak işaret eder. Örneklerde görüldüğü gibi neredeyse bütün suç kuramları bir “öteki” üzerine kuruludur. Trafik suçları ise ötekinin bulunamadığı; bulunamadığı için de hukuken ve ahlaken muğlak alanda kalmış bir suç türüdür. Bu çalışmanın amacı suç kuramlarının suçun nedenini ya da suçla mücadele yollarını açıklarken inşa ettikleri ötekilerin kimler olduğunu ortaya koymayı ve “ötekisi olmayan suç” kavramını tartışmayı amaçlamaktadır.

Bu bildiri, 2013-2014 yılları arasında Eskişehir’de yürütülen nicel bir alan araştırmasının verilerine dayanarak suç türleri arasında trafik suçunun herkes tarafından işlenebilen bir suç olduğunu ve hiç kimsenin suçun dışında kalmadığı bir suç olduğunu savunmaktadır. Araştırmanın evreni Eskişehir il merkezinde yaşayan 18 yaş üzeri bireylerdir. Araştırmanın örnekleme kota tekniğiyle seçilmiş 200 otomobil sürücüsü ve 100 yayadan oluşmaktadır. Veriler SPSS programıyla analiz edilmiştir.

Araştırmanın bulgularına göre, örneklemin tamamına yakını trafikte kural ihlalleri suç tanımladığı halde bu kurallara uyma oranları oldukça düşüktür. Örneklemin önemli bir kısmı trafik suçlarını hukuken suç olarak görmekte, ancak ahlaken suç olarak içselleştirememektedir. Kadınlar erkeklerin, erkekler ise kadınların daha fazla trafik suçu işlediğini düşünmektedir. Fakat hem resmi rakamlar hem de çalışmanın sonuçları kadınların daha az kaza yaptığını ve trafik kurallarına daha fazla uyduğunu göstermektedir. Son olarak, sürücüler gözetlendiklerini bildiklerinde trafik kurallarına daha fazla uymaktadır. Bu durum kısmen de olsa cezaların caydırıcı olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Suç, Suç Sosyolojisi, Trafik Suçları, Suç Kurumları

---

¹ Arş. Gör., Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, yaseminceylan@anadolu.edu.tr

SOSYOLOJİ ANTROPOLOJİ İLİŞKİSİ

Bahattin Cizreli¹

Kuruluş yıllarında sosyoloji ve antropoloji araştırma alanı bağlamında keskin biçimde ayrılmaktaydılar. Sosyoloji kentli toplumları, antropoloji ise ilksel olduğu varsayılan toplulukları konu edinen disiplinler olarak konumlanmışlardır. Buna karşın Durkheim örneğinde görülebildiği üzere sosyoloji, antropolojiden beslenmiştir. Marcel Mauss da antropolojiden beslenerek sosyolojiye katkıda bulunan isimlerden birisidir. Gulbenkian Komisyonu'nda tartışıldığı gibi II. Dünya Savaşı sonrasında siyasal ve toplumsal değişimler sonucunda sosyal bilimlerin arasındaki duvarlar silikleşir. İngiliz Kültürel Çalışmalar ekolü antropolojiyi kentli grupların incelenmesinde kullanır. Bourdieu erken döneminde yaptığı antropoloji çalışmasından yola çıkarak sosyolojiye "habitus" kavramını kazandırır. Heterojen kent ortamındaki grupları incelemek adına sosyoloji antropolojinin hem teorik mirasından hem de yönteminden faydalanmaktadır. Nitel yöntemlerden etnografi tasarımı bunun bir örneğidir. Özellikle heretik grupların incelenmesinde etnografi verimli bir yöntem olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Bu çalışmanın amacı sosyoloji ile antropoloji arasındaki ilişkiyi tarihsel buluşma noktalarına değinerek anlatmaktır. Bu bağlamda güncel sosyolojik incelemelerde antropolojiden faydalanmanın gerekliliği vurgulanacaktır. Çalışmada nitel araştırma yöntemine bağlı olarak arşiv taraması tekniği kullanılacaktır. Araştırma bilimsel bir platform olarak sosyoloji kongresinde bu ilişkiyi gündem etmeyi amaçlamaktadır. Sosyoloji ve antropoloji okumaları üzerinden bu etkileşimin yolları ve imkânları öne çıkartılacaktır. Çalışmanın birinci bölümünde klasik dönemdeki disiplin ayrışmaları özce aktarılacaktır. İkinci bölümünde ise 1950 sonrası araştırmalarda Amerikan sosyolojisinde etnografinin etkileri, İngiliz sınıf analizlerinde kültür tartışmaları, yeni sol hareketlerin kültür grupları bağlamında incelenmesi ve Bourdieu'nün habitus, alan, ayırım kavramsallaştırmaları başta olmak üzere sosyoloji-antropoloji ilişkisinin gelişim basamakları incelenecektir. Son bölümünde ise sosyolojik araştırmalarda antropolojiden faydalanmanın gerekliliği hususuna değinilecektir.

Anahtar Kelimeler: Sosyoloji-Antropoloji İlişkisi, Kentli Gruplar, Etnografi

---

¹ Arş. Gör., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Sosyoloji Bölümü, bahattincizreli@gmail.com

TÜRKİYE'NİN GÖÇ REJİMİNDE KAĞITSIZ GÖÇMEN KADINLAR: UGANDALI KADINLAR ÖRNEĞİ

Emel oşkun¹

Yapılan alışmalar toplumsal cinsiyetin göç süreçlerinde merkezi bir öneme sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Türkiye’de de 1990'lardan itibaren toplumsal cinsiyetin etkili olduğu göç akımları önce eski Doğu Bloku ülkelerinden gelen göçte daha sonra ise farklı ülkelerin katıldığı yeni göç akımlarında görünürlük kazanmaktadır. Son dönemde özellikle Sahra-Altı Afrika ülkelerinden gelen göçmen kadınlar toplumsal cinsiyete özgü bu göç tipine örnek gösterilebilir. Bu alışma da Sahra-Altı Afrika ülkelerinden gelen kadın grupları arasında en görünür gruplardan birisi olan Ugandalı göçmen kadınların Türkiye'nin göç rejimindeki toplumsal cinsiyete hassas deneyimlerine odaklanmaktadır.

Bu bildiri Haziran 2015-Ocak 2016 tarihleri arasında gerçekleştirilen ampirik bir araştırmanın verilerine dayanmaktadır. Nitel araştırma yönteminin benimsendiği söz konusu araştırmada İstanbul, Kumkapı-Aksaray'da yarı-yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler aracılığıyla toplam 36 kişi ile görüşülmüştür. Bu kişiler arasında ücretli işlerde çalışan veya seks satan Ugandalı göçmen kadınlar çoğunluğu oluşturmaktadır. Kumkapı-Aksaray ve Beyazıt'taki dükkan sahipleri, işverenler ve kadınların seks satışına aracılık eden erkek göçmenler de araştırmaya dahil edilmiştir.

Araştırmada Ugandalı göçmen kadınların hem göç kararında hem de göç sonrasındaki deneyimlerinin yüksek derecede toplumsal cinsiyet rollerine duyarlı olduğu iddia edilmektedir. Göçmenlerin formel yollardan çalışmasını ve kalışını neredeyse imkansızlaştıran Türkiye'nin göçmenlere yönelik yasaları göçmenleri *kağıtsız* bir konumda güvencesiz çalışmaya itmektedir. Bu kağıtsızlık göçmen kadınların toplumsal cinsiyete göre bölümlenmiş işgücü piyasasında yaptıkları işleri ve güvencesiz çalışma biçimlerini belirlerken onları oldukça kırılgan bir konuma sokmaktadır. Ugandalı göçmen kadınlar da işyerlerinde sıklıkla emek sömürüsü, ayrımcılık, ırkçılık ve cinsel tacizle karşılaştıklarını dile getirmektedir. Çalışmaya yönelik bu zorluklar eve para gönderme ve göç yolculuğu için alınan borcu ödeme baskısı birleştiğinde bazı Ugandalı göçmen kadınları seks satmaya itmektedir. Bu araştırma siyah göçmen kadınların diğer göçmen grupları içerisinde (örn. beyaz, Türkçe konuşan) daha fazla ayrımcılık, ırkçı damgalanma ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kaldığına işaret etmektedir. Bu veriler ışığında bu bildiri, Ugandalı kadınların yaşadıkları sorunlar üzerinden genel olarak göçmen kadınların ama özellikle siyah göçmen kadınların yaşadıkları ırkçılık, ayrımcılık ve cinsel taciz gibi sorunlara dikkat çekmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Göç, Uganda, Türkiye

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Düzce Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, emelcoskun1@gmail.com

AVRUPA'DAKİ TÜRKİYE KÖKENLİ GÖÇMENLERDE KİMLİK VE AİDİYET

Ali Çağlar¹

Bu tebliğin ana amacı, Almanya, Fransa ve İsviçre'de yaşamakta olan Türkiye kökenli göçmenler özelinde kimlik ve aidiyet durumunu tartışmaktır. Diğer bir deyişle, kapsamlı bir araştırmanın, kimlik ve aidiyet konularındaki verileri bu tebliğin tartışma konusunu oluşturmuştur. Amaca ulaşmak için, ilkönce, bu ülkelerdeki Türkiye kökenli tüm topluluk, cemaat ve gruplar çalışma alanına dahil edilmiştir. İkinci olarak, ilgili sivil toplum örgütü başkanları, örgütleri ya da cemaatleri tarafından kamu önderi olarak kabul edilen kişiler, siyasi kimliği olanlar ile iş ve ticaret dünyası insanları, veri kaynakları olarak belirlenmiştir. Bu kişilerin, kendi topluluklarını en iyi şekilde bilen ve gözlemleyen kişiler olabileceği düşünülmüştür. Toplamda 136 yarı-yapılandırılmış derinlemesine mülakat (Almanya 52, Fransa 52, İsviçre 32) gerçekleştirilmiş ve gereken veriler toplanmıştır. Temelde, "siz kimsiniz, kendinizi kim, ne olarak tanımlıyorsunuz, kendinizi kime, nereye ait hissediyorsunuz" sorularının yanıtları üzerinden bir kimlik ve aidiyet gruplandırması yapılmıştır. Her ülkedeki Türkiye kökenli grupların kimlik ve aidiyet konusunda benzer durum ve yapılanmalara sahip oldukları görülmüştür?

Anahtar Kelimeler: Türk göçmenler, Topluluklar, Kimlik, Aidiyet

---

¹ Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, acaglar@hacettepe.edu.tr

TÜRKİYE'YE ARNAVUT GÖÇLERİ: 1953 SERBEST GÖÇ YILLARI VE GÖÇMENLERİN YURTTAŞLIK ALGISI

Berrin Çalışkan¹

Eldeki çalışma, 1912'den günümüze Arnavut göçlerini kendisine konu edinerek, *1953 Serbest Göç Anlaşması* ile birlikte Türkiye'ye göç eden Arnavutların, *yurt/yurttaşlık, memleket* ve *kimlik* algılarını anlamayı hedeflemektedir. Türkiye topraklarına yaşanan Arnavut göçlerini şu şekilde özetlemek mümkündür; (i) Balkan Savaşları sonrası göç edenler, (ii) İki dünya savaşı arası dönemde Yugoslavya Krallığı'ndan göç edenler (*1938 Göç Anlaşması yılları*), (iii) İkinci Dünya savaşı sonrası Sosyalist Yugoslavya'dan göç edenler (*1953 Serbest Göç Anlaşması ve 1955-56 Prizren Duruşması*), (iv) 1992 sonrası göç edenler (*Yugoslavya Ordusunun Kosova'ya girmesi ve 2001 Makedonya Olayları*). İlk olarak farklı coğrafyalardan, farklı tarihlerde ve farklı nedenlerle yaşanmış Arnavut göçlerine dair tarihsel ve coğrafik bilgi sunulan bu çalışmanın temel soruları ise; "Hangi tarihlerde, hangi bölgelerden, hangi anlaşmalar kapsamında Türkiye Arnavut göçü aldı?", "Gelen göçmenler hangi bölgelere yerleştirildi/ yerleşti?" ve "Göçmenler vatandaşlık alma süreçlerini nasıl yaşadı?" olarak belirlenmiştir. Göç deneyimi ve yurttaşlık algısı arasındaki ilişkisellik üzerine düşünme çabası olan bu araştırma, niteliksel bir yöntem benimsenerek gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın kaynakları, Yugoslavya ve Türkiye arşiv bulguları ve göçün birinci derecede tanıkları olan kişilerin kendi anlatıdır. Metot olarak derinlemesine görüşme tekniğinden yararlanılmış ve hala hayatta olan birinci kuşak Arnavut asıllı Türk vatandaşı göçmenler ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerin çerçevesi, göçmenlerin *göç öncesi, göç sürecinde, göç sonrası deneyimleri* ve *mevcut durumları* üzerinden oluşturulmuştur. Bu çerçevede görüşmecilerin; göç kararlarında hangi itici ve çekici nedenlerin etkili olduğu, Yugoslavya'ya ve Tito'ya dair algıları, neden Arnavutluk değil de Türkiye'ye göç ettikleri, yolculukları, göç vizesi alma prosedürleri, Türkiye'de iskân edilme ve çalışma hayatları, vatandaşlık alma süreçleri ve tüm bu deneyimler sonucu kendilerini nasıl tanımladıklarına dair bilgiler edinilmiştir. Görüşmeler neticesinde göçmenlerin, Yugoslavya'ya dair algılarının ve Adnan Menderes hükümetinin göç politikalarının göçmenlerin yurttaşlık algıları üzerinde etkili olduğu gözlenmiştir. Balkan ve göç çalışmaları içerisinde çok çalışılmayan bir grup olan Arnavutları konu edinmiş olması nedeniyle çalışmanın göç literatürüne katkı sağlaması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Arnavut Göçleri, Yurttaşlık, Sosyalist Yugoslavya

---

¹ YL. Öğr., Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, berrincaliskan@gmail.com

KOLEKTİF BELLEK VE MEKÂN: SİVAS KATLIAMI

Ozan Çavdar¹

Bu bildiride Sivas Katliamı'nda yakınları öldürülen ailelerin kolektif belleğinin, grup kimliği ve mekân arasındaki ilişki üzerinden ele alınması amaçlanmaktadır. Bu amaçla, 15 kişiyle derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiş, Sivas'taki ve Ankara'daki anma etkinliklerinde katılımlı gözlem yapılmıştır².

Bellek kavramı düşünürlerin her zaman ilgisini çekmiş bir kavram olsa da, belleğin sosyal, kültürel boyutuna dair ilk ve kapsamlı perspektifin Fransız sosyolog Maurice Halbwachs tarafından ortaya koyulduğunu ifade etmek mümkündür. Halbwachs, bireysel belleği oluşturan sosyal çerçeveler üzerinde durarak, kişisel belleğin sosyal olarak inşa edildiğini ileri sürmüştür. Halbwachs'a göre bireyin içinde bulunduğu gruplar, gerçeği algılama biçimini şekillendirmektedir ve bu nedenle, geçmiş hatırlama çerçevemiz de grubun kimliği ile kurulan ilişki sonucunda belirlenmektedir. Ancak kolektif bellek ile grup kimliği arasındaki ilişki tek yönlü bir belirlenim ilişkisi değil karşılıklı bir ilişkidir. Bu çalışmada da, bu perspektiften yola çıkılıp, Sivas'ta yakınlarını kaybeden kişilerle görüşmeler yapılarak, grup belleğini oluşturan çerçevelerin ele alınması amaçlanmıştır.

Mekân kavramı, kolektif bellek açısından önemli kavramlardan bir tanesidir. Mekânla, özellikle de travma mekânlarıyla kurulan ilişki, yukarıda ifade edilen kolektif bellek ile grup kimliği arasındaki ilişkiyi anlamak açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle bu bildiri kapsamında, Sivas'ta ve Pir Sultan Abdal Derneği'nde gerçekleştirilen anmaların, yapılan derinlemesine görüşmelerden yola çıkılarak ele alınması ve bu ilişkinin ortaya koyulması amaçlanmaktadır. Mevcut haliyle eski Madımak Oteli, katliamdan hiçbir iz taşımamaktadır. Bu nedenle aileler, her sene 2 Temmuz'da, bizzat kendi bedenleriyle bu katliamı hatırlatma görevini üstlenmektedirler. Ancak bu "görev", yaşanan acıyla birlikte düşünüldüğünde bir mekân olarak otelle, gerilimli bir ilişki ortaya çıkartır. Bildirinin üzerinde duracağı meselelerden bir tanesi bu nokta olacaktır.

Sivas Katliamı, Pir Sultan Abdal Derneği'nin Sivas'ta gerçekleştirdiği bir şenlik sırasında yaşanmıştır. Katliamda kaybedilenlerin büyük çoğunluğu da, katliam öncesinde derneğin faaliyetlerinde yer alan kişilerdir. Bu nedenle Pir Sultan Abdal Derneği, mekânsal boyutu da dâhil olmak üzere, katliamda yakınlarını kaybeden kişiler, aileler açısından oldukça önemlidir. Dernekte, periyodik olarak, katliamda öldürülen isimlerin "doğum günü anmaları" gerçekleştirilmektedir. Bildiride üzerinde durulacak ikinci nokta da, bu doğum günü anmalarının, grup belleği açısından ele alınması olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kolektif Bellek, Mekân, Anma, Sivas Katliamı

---

¹ Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü, ozancavdar83@gmail.com

² Bildiri, devam etmekte olan doktora tezimin bulguları doğrultusunda hazırlanacaktır.

İŞÇİLEŞME SÜREÇLERİ VE DÖNÜŞEN YEREL SINIFSAK İLİŞKİLER: SOMA HAVZASI ÖRNEĞİ

Coşku Çelik¹

Bu çalışma, neoliberal birikim rejiminin belirleyici unsurlarından olan mülksüzleştirme yoluyla birikimin yerel sınıfsal ilişkiler üzerindeki etkilerini, Soma Havzası'ndaki madenci ailelerinin sınıf deneyimleri özelinde inceleme girişimidir. Bu bağlamda, ilk olarak, Havza'da tarımın ve kömür madenciliğinin eş zamanlı dönüşümünün ürünü olan işçileşme dalgası değerlendirilecektir. Bu dalga; tütün üretiminde uluslararası sermayenin baskın hale gelmesi, sebze-meyve üretiminde konserve fabrikalarının veya süpermarketlerin söz sahibi olmaya başlaması, küçük ölçekli tarımsal faaliyetin kota uygulamaları veya sözleşmeli tarım gibi biçimlerle ailelerin geçimlerini sağlamaya yetmeyecek hale gelmesi sonucu Havza'da tarihsel olarak tarımla geçinen ailelerin emek güçlerini sermayeye satmaya mecbur kalma süreçlerine işaret etmektedir. Tarımdaki bu dönüşümün, linyit üretiminin özelleştirilmesi ve büyük sermayenin Soma'daki madenlere artan ilgisiyle aynı döneme denk gelmesi bu ailelerin kadın üyelerinin, çoğunlukla, yevmiyeli veya ücretsiz aile işçisi olarak tarımsal faaliyete devam etmesi, erkek üyelerin ise madenlerde çalışmaya başlaması sonucunu getirmiştir. İkinci olarak, bu dönüşümler ışığında, bu çalışma madenci ailelerinin hikâyelerine atıfla Havza'daki sınıfsal ilişkileri ve sınıf oluşum süreçlerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda, madenlerde çalışmaya başlama sürecinde başvurdukları ve üretim zorlamasının sermaye adına uygulayıcısı olan dayıbaşlarının, dayıbaşı sisteminin bir uzantısı sayılabilecek ve Havza'da oldukça etkin bir konumda olan hemşeri derneklerinin, işçiler tarafından sermayenin tahakküm örgütü olarak tanımlanan Maden İş sendikasının, yerel cemaat ilişkilerinin, iktidarın muhtelif patronaj uygulamalarının bir bütün olarak kurdukları sistem ve madenci ailelerin bu sisteme eklenme ve direnme pratikleri ele alınacaktır. Çalışma, Havza'da madenci aileleri ile derinlemesine mülakatlar veya katılımcı gözlem teknikleriyle yapılan ve bir yıldır süren, saha araştırmasının bulgularına dayandırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mülksüzleştirme Yoluyla Birikim, İşçileşme, Kömür Madenciliği, Tarımsal Dönüşüm, Soma

---

¹ Arş. Gör., ODTÜ Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, coşku@metu.edu.tr

MESLEKİ ANLATILARIN SOSYOLOJİK ANALİZİ MERSİN BALIKÇILARI ÖRNEĞİ

Ş. Sinem Çelik¹

Mesleki icra ortamında yaratılan sözlü anlatılar, Batı'da 19. yüzyıldan sonra 'occupational folklore' terimiyle incelenmeye başlanmış ve sonraki yüzyılda bu anlatılar sosyolojinin yorumsamacı metod yöntemiyle ele alınarak, anlatıların mesleki ortam içerisinde oynadıkları sosyolojik rolün etkisi araştırılmaya başlanmıştır. Ülkemizde ise; mesleki icra ortamında mesleğin sürdürücüleri tarafından yaratılan bu sözlü anlatıların sosyolojik rolü üzerinde, hemen hemen hiç durulmamıştır. Bu çalışmada, Akdeniz'in önemli liman kentlerinden biri olan Mersin'de, balıkçılıkla geçimini sağlayan toplulukların mesleki icra ortamında oluşturdukları efsane, memorat ve anı gibi sözlü anlatılarının; mesleki iş bölümü, mesleki örgütlenme, mesleki eğitim ve mesleki etik üzerindeki etkileri incelenecektir. Disiplinlerarası bir yaklaşımla ele alınacak olan çalışmada, toplumsal bellek kavramı içerisinde anlatıların; balıkçılık mesleğinin icrasındaki sosyolojik rolü üzerinde durulacaktır. Saha çalışması sırasında anlatılar bu bağlamda derlenirken; gözlem, derinlemesine mülakat ve görüşme teknikleri kullanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mersin Balıkçıları, Sözlü Anlatılar, Toplumsal Bellek, Meslek Sosyolojisi

---

¹ YL. Ör., Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, s.celiksinem@gmail.com

ERKEN CUMHURİYET VE AKP DÖNEMİNİN “MİLLET/MEMLEKET MESELESİ”: NÜFUSUN ÇOĞALTILMASI

Saadet Çelik Kaya¹

Nüfus, dinamik karaktere sahip bir olgu olup, belirli bir yerdeki nüfusun azalışı ve artışı gibi süreçler toplumu birçok açıdan etkileyebilmektedir. Bir ülkenin nüfusunun niceliği ve niteliği üzerinde doğumlar, ölümler, savaşlar, göçler ve siyasal karar alıcılar belirleyici roller oynayabilmektedir. Ulusal bir kimlik inşa etmeyi amaçlayan devletler için mevcut nüfusun bileşenleri (Gayrimüslim nüfus veya Müslüman olup aynı etnisiteye sahip olmayanlar gibi), ile ilgili çoğaltma, sürgün etme, iskâna tabi tutma şeklindeki politikaların belirlenmesinde etkili olmuştur. Bu çalışma, ulus devletlerin nüfusu çoğaltma politikalarını, Türkiye'nin iki siyasal dönemi (Erken Cumhuriyet ve AKP) üzerinden analiz etmektedir. Erken Cumhuriyet'in ilk yıllarından beri nüfus meselesi üzerinde önemle durulmuş ve bu mesele ulusal politikalar içinde önemli bir yere sahip olmuştur. Söz konusu dönemde nüfusun azlığından yakının ve nüfusun çoğaltılmasını özendiren politikalar benimsenmiştir. Nüfusun çoğaltılmasını özendiren politikalar, sadece niceliksel bir amaç taşımayıp; aynı zamanda ırk, etnisite ve milli kimlik vurgularıyla homojen bir ulus devlet yaratma gayesiyle hayata geçirilmiştir. Türkiye'de 1960'lı yıllara kadar doğumları teşvik edici, doğum oranını arttırmayı amaç edinen nüfus politikaları sosyal, ekonomik ve hukuki tedbirlerle desteklenmiştir. Ancak artan nüfusun ekonomik ve sosyal problemlere neden olacağına ilişkin duyulan endişelere bağlı olarak, 1960'lı yıllardan 2000'li yılların başına kadar nüfus artış hızının düşürülmesine yönelik tedbirler alınmaya başlanmıştır. AKP dönemi (daha tekil olarak Erdoğan'ın şahsında anlam bulan ve bugünde devam eden siyasal iktidar) ile birlikte, yeniden nüfusun çoğaltılması politikası izlenmiştir. Özellikle 2008 yılından itibaren bu politikanın daha fazla ön plana çıkarıldığı gözlemlenmektedir. Bu durum dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın doğum oranlarının azalması, nüfusun yaşlanacak olması, “güçlü millet” olma hedefinden uzaklaşma gibi gerekçelere paralel olarak, kadınlara “en az 3 çocuk yapın” çağrısı ile simgeleşmiştir. Erken Cumhuriyet dönemi ile AKP'nin son on yılda izlediği nüfusu çoğaltma politikalarının benzeşen ve farklılaşan boyutlarının tartışıldığı bu çalışma betimsel bir araştırmadır. Bu araştırmanın yöntemi çerçevesinde, her iki dönemin parti programları, hükümet programları, gazete arşivleri ile siyasal aktörlerin söylem ve demeçleri analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Erken Cumhuriyet, AKP, Nüfus Politikası, Nüfusun Çoğaltılması

---

¹ Dr. Öğr., Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji ABD, saadetcelikaya02@gmail.com

SUÇLULAŞTIRMANIN KENT MEKANI ÜZERİNDEN İNCELENMESİ: GÜLSUYU-GÜLENSU MAHALLELERİ

Leman Çelik Özşahin¹

Suçun bireysel anlamının ötesinde sosyal, politik, ekonomik anlamları olduğu kriminoloji çalışmalarının ceza hukuku, hukuk felsefesi, psikoloji, sosyoloji alanlarında yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur. Fakat suç davranışını açıklayan teorilerin çoğu bu davranışın nedenlerini farklı anlamlarda sorgulamasına rağmen;² belli bir grubun, mekanının ya da nüfusun kriminalize edilmesine yönelik çalışmalar sınırlı düzeyde kalmıştır. Suçlulaştırma ile anlatılmak istenen; belli bir grubun ya da bölgenin yasal düzenlemelerin işaret ettiği doğrultuda suç tanımı kapsamına dahil edilmeye çalışılması ya da dahil edilmesidir. Suçlulaştırma; iktidar ilişkilerinden bağımsız olmadığı gibi iktidarın muhalif grupları hedef alan suçlu söylemi de belli bir kesime uygulanan baskının meşru gösterilmesinin aracıdır. Günümüzde suç ve cezanın siyasileşmesi ve disiplin toplumundan denetim toplumuna geçiş de; 1970'lerde gelişen ve 80 sonrasında neo-liberalizm ile kanun ve düzen sloganı yoluyla suç ve cezalandırma pratiklerinin dönüşümü büyük rol oynamaktadır.³ Bu dönüşümün genel niteliği de yeni denetim mekanizmalarının esnek ve değişken ağlar yoluyla toplumsal kurumların yapılaşmış alanının dışına çıkma eğilimidir.⁴ Yeni bir denetim/gözetim mantığının oluşumu da neo-liberal dönemde suç ve cezalandırmaya yönelik pratiklerde kendisini göstermeye başlamıştır. Türkiye'deki örneklerine baktığımızda da 1980 sonrasında, devletin neo-liberalleşme sürecinde uygulamaya koyduğu ve yüksek dozda şiddet içeren iktidar stratejilerine paralel olarak toplumun daha geniş bir kesiminin marjinalize edildiği ve ötekileştirildiği görülmektedir.⁵ Marjinal grup tanımı, belli kesimlerin suçlulaştırılması bu grupların iç düşman konumuna itilmesine sebep olmuştur. Örgütlü bir politik varlık olarak devlet kimin düşman kimin dost olduğuna karar vermiş, devlette düşman olan 'öteki' üzerinden kendi birliğini kurmuştur.⁶ Türkiye'de 'iç düşman' olarak nitelendirilen, ötekileştirilen emekçiler, solcu gruplar, etnik, dinsel ya da belli kültürel kimlikler, ötekileştirilen farklı kesimler olmuş. Bunun yanı sıra neo-liberalizmin derinleşmesi ile birlikte büyük şehirlerdeki yoksul mahalleler de 'ötekileştirilen' bu grupların yaşam alanları olarak suçlulaştırılmıştır. Bu çalışmanın amacı suçlulaştırma pratiklerinin kent mekânına yansımaları ele almak, suç kavramının siyasal, tarihsel ve toplumsal boyutuna dikkat çekmektir. Devlet baskısının meşrulaştırılma aracı olarak suçlulaştırma örnekleri; belli devlet kurumları, kamu görevlileri ya da iktidar partisinin açıklamaları göz önüne alınarak basın kanalıyla incelenecektir. Örnek mahalle olarak seçilen İstanbul, Gülsuyu-Gülensu mahallelerinde gerçekleştirilen yarı-yapılandırılmış görüşmelerden de yararlanılacaktır. Çalışmanın temel amacı; suçlulaştırma mekanizmalarını ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Kent, Suçlulaştırma, Kentsel Dönüş

¹ YL. Öğr., Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Sosyoloji, lemancelik1@gmail.com

² Suç davranışını inceleyen teorilerle ilgili Bkz. Senem Burkay, "Teorik Çerçeve ve Suç", Ethos: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar, Sayı: 2/4, 2008; Osman Dolu, Şener Uludağ, Cemil Doğutaş, "Suç Korkusu: Nedenleri, Sonuçları ve Güvenlik Politikaları", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Sayı: 65/1, 2010.

³ Alev Özkazanç, "Biyo-politik çağda suç ve cezalandırma: Denetim toplumunda neo-liberal yönetimsellik", Toplum ve Bilim, Sayı: 108, 2007, s. 24.

⁴ Özkazanç, a.g.e., s. 27.

⁵ Biriz Berksoy, "Devlet stratejilerinin bir tezahürü olarak polis alt kültürü: 1960 sonrası Türkiye'de polis teşkilatında hakim olan söylemlere dair bir değerlendirme", Toplum ve Bilim, Sayı: 114, 2009, s. 99.

⁶ Evren Balta Paker, "Dış Tehditten İç Tehdide: Türkiye'de Doksanlarda Ulusal Güvenliğin Yeniden İnşası", Evren Balta Paker ve İsmet Akça (der), Türkiye'de Ordu, Devlet ve Güvenlik Siyaseti, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2010, s. 408.

JEOPOLİTİK TASAVVURUN YENİDEN ÜRETİLMESİ MODELİ OLARAK POPÜLER JEOPOLİTİK

Beyzade Nadir Çetin¹

Söylemler, düşünceleri, nesnelere, anlamları, yaklaşımları ve dünyayı anlamlandırmayı inşa eden dilsel araçlardır. Anlamlar üretilirken dilsel bir çabanın eseri olarak konuşma, dinleme, yazma ve görme gibi beceriler harekete geçirilmelidir. Toplumsal bakımdan bir iktidar inşa edilirken; dil bu meşrulaştırmaya eşlik etmekte ve iktidarın sınırlarını belirlemektedir. Söylem, böylece hakim düşünceyi akla uygun hale getiren ve toplumsal bir araya gelişin kurallarını belirleyen bir araç olarak kullanılmaktadır.

Jeopolitik söylem kavramı ile temellendirilen *jeopolitik tasavvurlar* dünya çapındaki iktidar ve tahakküm ilişkilerini yeniden kurgulamaktadır. Jeopolitik tasavvurlar, bireylere iktidarın beklediği ve istediği düşünüş, algılama, yorumlama ve dünyaya bakış açısını kazandıran kuralları sunmaktadır. Jeopolitik tasavvurların oluşturulması ise jeopolitik söylemlerin toplumlara ve bireylere kabul ettirilmesi ile mümkündür. Jeopolitik tasavvurlar, bir toplumdaki bireylere diğer topluluklara ilişkin *kendi-öteki*, *dost-düşman*, *burası-orası*, *yerli-yabancı* ve *içerisi-dışarı* gibi gündelik hayata ilişkin çeşitli düşünce ve algılama kalıpları sunmaktadır. Jeopolitik tasavvurlar ise “*şer eksen*”, “*terör devleti*”, “*demir perde*” ve “*haydut devlet*” gibi jeopolitik söylemlerle oluşturulmaktadır.

Jeopolitik söylemler, jeopolitik bir düzenin oluşturulmasına yönelik olarak rıza oluşturmak için kullanılmaktadır. Jeopolitik söylemler daha çok görüntüler ve imajlar üzerinden sunulmakta ve küresel medya tarafından dünyaya yayılmaktadır. Jeopolitik alandaki hakimiyet ve tahakküm mücadelesinin söylemler ve mekânsal temsillerin yeniden üretimi ile gerçekleştiği ve yeniden üretilen bilginin bir hipergerçeklik olarak coğrafi mekânı yeniden ürettiğini ele alan eleştirel jeopolitik yaklaşım, jeopolitik bir düşünüş ve muhakemenin söylemler aracılığıyla oluşturulmasını ve *jeopolitik tasavvurlar* yoluyla küresel dünyaya yaygınlaştırılmasını konu edinmektedir. Eleştirel jeopolitik yaklaşıma göre jeopolitik söylemler, *formel*, *uygulamalı* ve *popüler* olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

Jeopolitik söylemlerin küresel medya tarafından yayılmasını ve bu sürecin işleme mantığını çözmeye çalışan popüler jeopolitik, post-modern bir dünyada *popüler rıza* üretiminin dış politikadaki iktidar ve tahakküm ilişkilerini belirlemek bakımından önemli olduğunu iddia etmektedir. Popüler jeopolitik yaklaşım, medya ve diğer popüler biçim ve araçların dünya çapında yerel, bölgesel ve küresel biçimde toplumlar ve insanların gündelik yaşamlarına etkisini konu edinmektedir.

Bu çalışmanın konusu jeopolitik söylemlerin yeniden üretilerek hakim güçlerin iktidar ve tahakküm gücünü yaymaya yönelik oluşturulan *jeopolitik tasavvurların* belirlenmesidir. Bu konu bağlamında çalışma, jeopolitik tasavvurların küresel düzeyde oluşmasını sağlayan söylemlerin medyadaki sunuluş biçimlerini ve medya manipülasyonu benzeri popüler rıza üretme süreçlerini belirleme amaçındadır. Bu amaca ulaşmak için ise çalışma kapsamında; popüler jeopolitiğin kabul ettiği *çizgi filmler*, *karikatürler*, *bilgisayar oyunları*, *televizyon* ve *sinema* gibi popüler medya araçlarında sunulan söylemler analiz edilerek jeopolitik bir tasavvurun oluşturulmasına yönelik olarak bir model oluşturulmaya çalışılacaktır. Bu model, jeopolitik tasavvurun oluşturulması sürecinde işleyen mekânsal temsillerin ve söylemlerin yeniden üretimini ortaya koymaya yöneliktir.

Anahtar Kelimeler: Söylem, Jeopolitik Söylem, Eleştirel Jeopolitik, Popüler Jeopolitik

---

¹ Yrd. Doç., Dr., Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Sosyoloji Bölümü, beyzadenadircetin@gmail.com

GEÇİCİLİK SORUNSA LI BAĞLAMINDA SURİYELİ MÜLTECİLER

Ihsan Çetin¹

Bu bildiri Suriyeli mültecilerin Türkiye'deki mevcudiyetlerini geçicilik sorunsalı bağlamında hukuki, siyasi ve sosyal boyutlarıyla tartışmayı amaçlamaktadır. Geçicilik vaziyeti buna maruz kalan birey açısından arafta bulunma halini, aynı zamanda belirsizliği barındırır. Bugün bu vaziyetin Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacıları genel bir ruh halini yansıttığı ifade edilebilir. Bunun için bildiri de ilk olarak geçicilik nosyonu ve bunun yerinden edilmiş insanların yaşamlarına ne yönde ve nasıl etkide bulunduğu irdelenmektedir. Ardından bugün Suriyelilerin hukuki durumlarını tanımlayan "geçici koruma" statüsünün sığınmacılara tanıdığı haklar ve barındırdığı sınırlılıklar tartışılmaktadır. Bu çerçevede bu statünün Suriyeli sığınmacıların ihtiyaçlarına ne düzeyde karşılık verebildiği, öte yandan sığınmacıların Türkiye'deki mevcudiyetlerinin sağlıklı şekilde sürdürülebilmesi açısından geçici koruma statüsünün kapasitesi tartışılmaktadır. Hukuki statüleriyle ilişkili olarak sığınmacıların geçicilik duyumsamasının Türkiye'deki yaşamlarına nasıl yansıdığı ve bu insanların ne gibi çözüm yolları buldukları irdelenmektedir.

Tüm bu tartışmalar konuyla ilgili literatüre, ayrıca Adana ve Mersin'de yapılan TÜBİTAK destekli saha çalışmasında elde edilen bulgulara dayalı şekilde yapılmaktadır. Çalışmanın ana bulgularından birisi, geçici koruma statüsünün sığınmacı problemi açısından uzun vadede sürdürülebilir bir politika olmadığı, bunun entegrasyon politikaları açısından yapısal bir engel teşkil ettiği ve reel şartlar bağlamında düşünüldüğünde devletin Suriyeli mültecilere dönük kalıcılığa yönünde bir paradigma değişikliğine gitmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Suriyeliler, Mülteciler, Geçici Koruma, Entegrasyon

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Namık Kemal Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, icetin@nku.edu.tr

TOPLUMSAL CİNSİYET AÇISINDAN EV İLİŞKİSİ ve 'EV'İN ANLAMI

Oya Beklan Çetin¹

Ayşın K. Turhanoglu²

Toplumsal ve kültürel olarak üretilen ve yeniden üretilen toplumsal cinsiyete dayalı işbölümü, mekânsal olarak örgütlenmektedir. Kapitalist ve ataerkil ilişkilerin eklemesiyle kadın ve erkeklerin hiyerarşik rol ve sorumluluklarının tanımlanması, mekânsal olarak kurgulanan özel ve kamusal alan ayırımında inşa edilmektedir. Kadın, "anne" ve "eş" rolleriyle ev işleri, çocuk ve yaşlı bakımından sorumlu kabul edilerek özel alan olan ev ve aile ile özdeşleştirilmekte, erkek ise ev dışında ücretli emek sahibi ve bu nedenle "evin geçindiricisi" ve "aile reisi" olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda kadın ve erkeklerin ev ile ilişkileri, eve yükledikleri anlam, evde geçirdikleri zaman ve eve harcadıkları emek farklılaşmaktadır.

Toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü, erkeğin zamanını ve emeğini, büyük ölçüde kamusal alanda ücretli çalışma alanında harcadığı, evi ise emeğinin yeniden üretimini gerçekleştirdiği bir mekân olarak kullandığı kabulü üzerine kurulmaktadır. Diğer bir deyişle toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü açısından erkek, evi sadece yemek, temizlik, dinlenme, uyku vb. temel ihtiyaçlarını karşılayacağı bir yer olarak kullanmaktadır. Kadın ise, yeniden üretim mekânı olarak evin oluşturulması, düzenlenmesi, hazırlanması ve şartlarının uygun hale getirilmesini sağlamakla görevlidir. Bu anlamda erkeğin, (çocukların ve yaşlıların) temel ihtiyaçlarının karşılanması için evde harcanan zaman ve emek, ücretsiz kadın emeğidir.

Kadının, ev dışında gelir getiren bir işte çalışması onu, asıl görevi olarak dayatılan evdeki iş ve sorumluluklarından muaf kılmaz ve kadın emeğinin çifte sömürsü gerçekleşir. Bununla birlikte ev, aile bireyleri için sadece yeniden üretim ihtiyaçlarının karşılandığı bir mekan değil, aynı zamanda yaşam deneyimlerinin izini taşıyan, duygusal bağlılıklar ve anlamlarla yüklü bir yer olmaktadır. Bu bağlamda, bireyler açısından ev ile kurulan ilişkinin, evde geçirilen zaman ve eve harcanan emekle ilişkili olarak düşünülmesi gerekmektedir.

Bu çalışmanın amacı, kadın ve erkeklerin ev ile kurdukları ilişkinin ve eve yükledikleri anlamın nasıl farklılaştığının çözümlenmesidir. Farklılaşmanın çözümlenmesi, toplumsal cinsiyet ilişkilerinin ve eşitsizliklerinin anlaşılmasına yönelik olarak önemlidir. Bu çalışmada, Anadolu Üniversitesi tarafından bilimsel araştırma projesi olarak desteklenen ve nitel araştırma yönteminin kuramsal amaca yönelik örneklem seçimi ve derinlemesine mülakatları kapsayan araştırmanın sonuçları tartışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Cinsiyete Dayalı İşbölümü, Evin Anlamı

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, obcetin@anadolu.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, aysinturhanoglu@gmail.com

6-13 YAŞ ARASI FARKLI SOSYO-EKONOMİK DÜZEYE SAHİP KENTLİ ÇOCUKLARIN “KAYBOLAN ÇOCUKLUK” BAĞLAMINDA SOKAKTA VAKİT GEÇİRME EDİMLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER ÜZERİNE BİR ALAN ÇALIŞMASI: DENİZLİ KENTİ ÖRNEĞİ

Merve Çetin Dağdelen¹

Her dönemde yaşanan toplumsal değişimler, tüm bireylerin eylemlerinde açık ya da gizli bir şekilde etkiye sebep olmaktadır. Zira bu etki ile birlikte dönüşen toplumsal davranışlar, kentlerde yapılan gözlemlerle görülebilmektedir. Toplumsal değişim ve dönüşümlerden aileler ve buna bağlı olarak çocuklar etkilenmektedir. Fakat değişimin ve dönüşümün muhtevası her bireyde aynı etkiye sebep olmayabilmektedir. Burada sosyo-ekonomik yapı çerçevesinde sahip olunan sermayeler değişimin ve dönüşümün yönünü tayin edebilmektedir.

Çalışmada konu edilen çocukların, sokakta oyun oynama, vakit geçirme edimlerinin değişim geçirdiği görülebilmektedir. Zira çocukların en az on yıl öncesine göre sokakta daha az vakit geçirdikleri gözlenmektedir. Geleneksel anlamda sokakta oyun oynayan çocuklara günümüzde rastlama oranı oldukça azalmıştır. Bu durum “kaybolan çocukluk” kavramı ile anlatılmaktadır. Bu durumun birçok nedene içkin olduğu düşünülebilir. Çocukların sokakta daha az vakit geçirmesine neden olan birçok değişimden söz edilebilir. Çalışmada çocukların etkilendiği bu değişimler ve sokakta oyun oynama edimlerini etkileyen faktörler güven ve güvenlik sorunu, kitle iletişim araçları, kentsel yapı olmak üzere üç ara başlık altında toplanmıştır. Bu başlıklar yapılan literatür taraması sonucunda belirlenmiştir. Fakat bu değişimlerden çocukların etkilenme oranlarının, sosyo-ekonomik yapı ile direkt olarak ilgisi olduğu varsayılmaktadır. Örneğin; sitede ikamet eden bir çocuk ile müstakil evde ikamet eden bir çocuğun toplumsal değişimlerden etkilenmeleri ile sokakta oyun oynama edimleri birbirinden farklı olacaktır. Bu bağlamda farklı sosyo-ekonomik sınıflarda olan çocuklar toplumsal değişimlerden ve buna bağlı olarak sokakta oyun oynama edimlerini etkileyen faktörlerden de farklı düzeylerde etkileneceklerdir, denilebilir.

Çalışmanın amacı; günümüzde çocukların sokakta daha az vakit geçirmelerine sebep olan faktörler (güven ve güvenlik sorunu, kitle iletişim araçları, kentsel yapı) ve bu faktörlere çocukların sahip oldukları sosyo-ekonomik yapının etkisini ortaya koymaktır. Çalışma hem nicel hem de nitel veri analizini birlikte barındırmaktadır. Salt yöntemlerden birinin kullanılmasının çalışmayı eksik bırakacağı kanaatine varılmıştır. Toplamda 50 aileye yapılandırılmış görüşme tekniği ile uygulanan anket soruları aracılığıyla elde edilen veriler ışığında çalışma hazırlanmıştır. Çalışmada anket uygulanan 6-13 yaş arası çocuğu olan, farklı ekonomik düzeye sahip aileler rastgele örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Araştırmanın gerçekleştirileceği Denizli merkezde Bağbaşı Mahallesi, Gümüşler Mahallesi, Çamlık Mahallesi ve Kurşunlu Mahallesi olmak üzere dört mahalle belirlenmiştir. Bu mahalleler belirlenirken mahallelerde ikamet edenlerin genel ekonomik durumu, eğitim seviyesi, sosyal statüsü gibi figürler ile mahallelerin bilinen genel yaşam standartları dikkate alınmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgularda ve grafiklerde çocukların sokakta daha az vakit geçirmelerine sebep olan faktörlerin sosyo-ekonomik yapıya göre, çocuklarda farklı düzeylerde etkiye sahip olduğu saptanmış ve yorumlanmıştır. Ayrıca çalışma, yeterince konuşulmamış bir konu olan, çocukların yaşantısı üzerinden toplumsal sınıf farklılıkları ve eşitsizliklerini ortaya koyabilme açısından önemli görülebilir.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk, Sosyo-ekonomik Yapı, Sokakta Vakıit Geçirme, Kent

---

¹ Arş.Gör., Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, mervec@pau.edu.tr

TATLI RÜYALAR BUNDAN YAPILIR: ERKEN DÖNEM CUMHURİYET TARİHİNDE ŞEKER ŞİRKETLERİ VE GÜCÜN BİRİKİMİ

Özgür Çetiner¹

Türkiye’de cumhuriyetin kuruluşunu izleyen yıllarda gerçekleşen şeker üretimi, bir yandan yurtiçinde küçük toprak mülkiyetine dayalı tarımsal yapılar üzerine kurulan şirketler aracılığıyla sağlanırken, diğer yandan verili bir dünya kapitalizminin işleyişi tarafından koşullanmıştır. 1930’lu yılların sonuna kadar, şeker gibi çeşitli temel tüketim maddesi ve diğer sanayi kollarına ilişkin pek çok şirket kurulmuştur. Kurulan önemli şirketlerin en yaygın özelliği, geniş ayrıcalıklara sahip olması ve hissedarlık biçiminde devletle kurulan dolaysız ilişkilerdir.

Gerek şeker, gerekse diğer metallerin üretimi ve kontrolü, toplum ve doğanın kimi zaman şiddeti de içerecek şekilde yeniden organize edildiği bir süreci işaret etmektedir. Döneme ilişkin sürekli değişim gösteren şeker fiyatları, gümrük ve vergileme politikaları, imtiyazlar, doğrudan gözlenebilen kurumsal değişkenleri oluştururken, tekil bir sürecin aktörleri olarak devlet ve sermaye bu yapının en önemli kurumsal güçlerini oluşturmaktadır. Bu çalışmada, incelenen dönemde kurulan şeker şirketleri, kökeni *Veblen*’in “iş” ve “endüstri” ayrımına dayanan “güç olarak sermaye” teorisi çerçevesinde analiz edilmektedir. Buna göre sermaye endüstri alanına değil iş dünyasına ait bir kategoridir. İş dünyasının temel işleyiş dinamiği ya da algoritması *kapitalizasyondur*. Kapitalizasyonu mümkün kılan temel mekanizmalar ise *Veblenci* anlamda *sabotaj* ve *farklılaşmış birikimdir*.

Literatürde döneme ilişkin ve şeker üretimine de değinen “kalkınmacı” veya eleştirel perspektiften pek çok çalışma yapılmıştır. Kalkınmacı yaklaşıma göre, kurulan şirketler homojen bir toplumsal yapıya ve refaha dayalı “ortak iyiye” dönük faaliyetlerdir. Döneme daha eleştirel bakan yaklaşımlardan bir kısmı, kalkınmacı perspektifle ortak noktaları bulunsa da, yapılan suistimallere dikkat çekmektedir. Diğer yandan “sermaye birikimi” kavramına dayalı eleştirel yaklaşım ise, konuya sınıfsal açıdan bakmakta ve dönemi devlet öncülüğünde sanayileşme çabası olarak değerlendirmektedir.

Güç olarak sermaye teorisi aracılığıyla, şeker metaı üzerinden döneme ilişkin yeni bir bakış açısı sunmak mümkündür. Buna göre incelenen dönem, şirketlere verilen imtiyazların, fiyat, vergi ve gümrük politikalarının, suistimallerin, birikimin farklılaştırılması için kapitalize edildiği sabotaj örnekleriyle doludur. Dolayısıyla çalışmada geç kapitalistleşen bir ülke olan Türkiye’de, bir yandan bu tip bir özgül kapitalizasyon mekanizmasının şeker üzerinden nasıl kurulduğu ele alınmakta, diğer yandan arşiv kaynakları kullanılarak, nicel verilerle sürecin işleyişi sabotaj ve farklılaşmış birikim açısından incelenmektedir. Çalışmanın bulgularına göre şeker şirketlerinin kuruluş amacı ve faaliyetleri, endüstri değil iş dünyasının ihtiyaçları çerçevesinde belirlenmiştir. Dolayısıyla söz konusu şirketlerin işleyişini belirleyen temel mekanizma kapitalizasyondur.

Tarihsel olarak pek çok coğrafyada gözleendiği gibi, tüketiminin yaygın hale gelmesiyle birlikte, cazibeli bir besin maddesi olan şeker, derin avuntulara ihtiyaç duyan kitleler için yokluğu ikame eden tatlı bir rüyanın parçası haline gelmiştir. Türkiye’de cumhuriyet hükümetinin belki de en önemli başarısı, geniş halk kitleleri haricinde, şeker üretimini kontrol edenler için bu rüyayı gerçeğe dönüştürmesi olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kapitalizasyon, Şeker Üretimi, Farklılaşmış Birikim

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, ozgur.cetiner@hotmail.com

AVRUPA ÜLKELERİNE YAPILAN GÖÇLER BAĞLAMINDA SİYASALLAŞMA: KULU VE CİHANBEYLİ ÖRNEKLERİ

Hacı Çevik¹

Bu çalışmanın problemi, Orta Anadolu'da yaşanan Kürt etnik temelli siyasallaşma süreçlerinin göç olgusuna bağlı olarak gösterdiği değişkenliklerdir. Yurt dışına göç eden Orta Anadolu Kürtleri ile göç etmemiş olanlar arasında siyasal tutum ve davranışlar açısından ortaya çıkan farklılıklar, çatışma ya da uzlaşma boyutlarıyla devam eden etkileşim süreçlerinde tarihsel olarak yeni siyasal tutumları da teşvik etmektedir. Bu çalışma söz konusu siyasal tutumların -ortaya çıkış ve gelişim süreçlerini takiben- anlaşılması ve açıklanması çabasıyla gerçekleştirilmiştir.

Problem çerçevesinde örneklem olarak yaklaşılacak Konya'nın Kulu ve Cihanbeyli ilçelerinde uzun yıllardır yerleşik konumda olan Kürt toplulukları, göç olgusunun politik bağlamda işlevselleşmesi yönünden ele alınmıştır. Orta Anadolu Kürtleri, Türkiye'nin milliyetçi ve muhafazakâr siyasal tutumların yoğunlukta olduğu bilinen bir coğrafyada yaşamaktadırlar. Böyle bir siyasal atmosferin içerisinde Kürt etnik kimliğini koruyarak varlığını sürdüren Orta Anadolu Kürtlerinin politik bağlamda Kürt siyasetine angaje olması büyük oranda Avrupa'ya gerçekleştirdikleri işçi göçleri ile ilgilidir. Özellikle 1960'lı yıllardan itibaren Avrupa'ya yapılan göçler bu hususta belirleyici olduğu düşünülmekte olup, Orta Anadolu Kürtlerinin Avrupa'ya entegrasyon süreçleri, Türkiye siyasetinin dönemsel trendlerinde Kürt kimliğinin mahiyeti gibi güncel değişkenler de söz konusu politik temayüllerin ortaya çıkışında etkili olmaktadır. Bu nedenle göç eden ve Türkiye'de kalan Orta Anadolu Kürtlerinin aralarında var olan siyasal tutum farklılıklarının nedenleri ve bu farklılıkların ortaya çıkardığı sonuçları anlayabilmek için hem Türkiye'de hem de Avrupa'da (İsveç, Almanya) derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Alan çalışmalarından elde edilen bulgular kavramsal ve kuramsal çerçeveye içerisinde tartışılmıştır. Çalışma boyunca elde edilen verilerin anlamlandırılması Orta Anadolu Kürtlerinin tarihinin ve içerisinde yaşamaya devam ettikleri dönemsel konjonktürlerin yarattığı farkların bilinmesi ile doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda tarihsel ve güncel olgular ayrı ayrı ve fakat birbirleriyle ilişkisi ekseninde anlatılmıştır. Orta Anadolu Kürtlerinin siyasallaşma olgusunu anlaşılabilir bir temel üzerine inşa etmek, zorunlu olarak toplumsal ve siyasal ilişkiler bağlamında bir yaklaşımı beraberinde getirmektedir.

Çalışmanın bulguları Konya'nın Kulu ve Cihanbeyli ilçelerinde ve Almanya'nın Stuttgart, İsveç'in Stockholm ve Göteborg şehirlerinde gerçekleşen alan çalışmasına dayanmaktadır. Yapılan derinlemesine görüşmeler sonucunda Orta Anadolu'da yaşanan Kürt etnik temelli siyasallaşma olgusu çözümlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Siyasallaşma, Orta Anadolu Kürtleri, Etnisite, Konya, Milliyetçilik

---

¹ YL. Öğr., Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset ve Sosyal Bilimler, h-cevik@windowslive.com

YABANCI DÜŞMANLIĞININ İNTERNETTE İNŞA BİÇİMLERİ: SURIYELİ SIĞINMACILARIN EKŞİ SÖZLÜKTEKİ “ÖTEKİ”LİK TEMSİLLERİ

Esra Çolak¹

Günümüzde küreselleşme ve uluslararası göç ile sınırları silinmeye çalışılan ulus devletler çeşitli önlemlerle göçe direnç göstermekte ya da göçü politika aracı olarak kullanmaktadır. Göç akışının yoğun bir şekilde gerçekleşmesi ise kontrolün kaybedildiği hissini gerek devlet yapılanmasının içerisinde gerek vatandaşların gözünde yabancı düşmanlığını üretir hale getirmektedir. Neredeyse beş yıldır önemli sayıda Suriyeli sığınmacıyı kabul eden Türkiye’de sığınmacılara ilişkin bir politika geliştirilmesinin zarureti üzerinde konuşulurken bir yandan da gündelik yaşam içinde farklı alanlarda sığınmacılara ilişkin çeşitli yorumlar yapılmakta ve bu yorumların çoğunlukla yabancı düşmanlığını içerdiği göze çarpmaktadır.

Göç sürecinde, dışarıdan gelenlerle içeride olanlar arasındaki ilişkinin niteliği, sadece “biz” ve “onlar” ikileminde kalmaz. Bu ikiliği belli şekillerde tarif etme gereği ortaya çıkar. Bu tarif de genellikle bir güç/iktidar ilişkisini beraberinde getirir. Bu hiyerarşik ilişkide ben ve bize tekabül eden yerleşik, ötekisiz olan göçmene karşı daha güçlü bir konuma sahiptir. Bu güçlü konumu sürdürmenin en iyi biçimlerinden biri de gündelik yaşam pratikleri içerisinde yabancı düşmanlığını üretmek kullanıma sokmaktır.

Bu çalışmada, bir internet sayfası olan “ekşi sözlük” üzerinde yer alan yorumlarda nasıl bir yabancı düşmanlığının inşa edildiği anlaşılmaya çalışılmaktadır. Bu anlama çabasının yanında Gramsci’nin hegemonya ve karşı hegemonya kavramlarından faydalanarak yabancı düşmanlığının esasen yerleşik sığınmacı üzerinde kurduğu hegemonyasını pekiştirme aracı olarak görülebileceği, sığınmacıları “düşman” çatısı altında tanımlamanın bir karşı hegemonya oluşmasını engelleme stratejisi olarak değerlendirilebileceği tartışmasını açmak hedeflenmektedir.

Çalışmada söz konusu sayfada açılan “Suriyeli sığınmacılar” başlığı odak olarak alınmış, ortalama 1500 yoruma içerik analizi tekniği uygulanmıştır. Analizin ölçüm ve kodlama aşamasında, sığınmacılara ilişkin yorumlarda yabancı düşmanlığının ne sıklıkta mevcut olduğu belirlenmiş, içerikte yabancı düşmanlığını barındıran mesajların hangi temel kategoriler altında ve ne yoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. Daha sonra elde edilen kategorilerden kodlama aşamasına geçilerek, bir örüntü elde edilmeye çalışılmıştır.

Bu örüntüden yabancı düşmanlığının sıklıkla sağlıklı olma hali, üreme ve düzen vurgu barındırmasının yanında, devletin “vatandaş”larına sunduğu sosyal haklar ve ödemelerle de yakından ilintili olduğu ortaya çıkmaktadır. Devletin imkanlarına erişemeyen yerleşik, öfkelerini devlete değil, bu hakları elinden aldığını düşündüğü sığınmacıya yönelmektedir. Bu yöneliş, elbette ki ulus devletin vatandaşı refleksinden azade değildir. Gündelik yaşam pratiklerinin içerisine sinmiş “banal milliyetçilik” yerleşik hegemonyasını kurmasının ve pekiştirmesinin en önemli aracı haline gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli Sığınmacılar, Yabancı Düşmanlığı, Milliyetçilik, Hegemonya

---

¹ Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, esracolak@hacettepe.edu.tr

CUMHURİYET'TEN 1980'LERE TÜRKİYE'DE İSLAMCI HAREKETLERİN DEĞİŞEN İLETİŞİM STRATEJİLERİ

Taylan Çökenoğlu¹

Cumhuriyet devrimleri ile birlikte hız kananan sekülerleşme hareketleri ile sosyalizasyon becerileri bakımından yara alan İslami hareketler öncelikle bunu bir varlık problemi olarak algılamışlardır. Özellikle sosyal, politik ve ekonomik hayatta büyük ağırlığı olan Sufi tarikatların mobilizasyon gücünün farkında olan yeni Cumhuriyet elitlerinin tekke ve zaviyeleri kaldırması ve onların tekrardan kurulmasını yasaklamasıyla birlikte, İslami hareketler yeraltında, gizlice örgütlenip geleneksel İslami hafızanın öncelikle korunması ve aktarılmasını hedeflemiştir. Dolayısıyla geleneksel kutsal kitap merkezli dini eğitim yine dini otoriteler tarafından sözlü gelenekle sürdürülmeye çalışılmıştır. Cumhuriyet elitlerine alternatif bir İslami dil üretilmeye başlanması ise İslami hareketleri içerisinde Necip Fazıl Kısakürek, Nurettin Topçu, Sezai Karakoç gibi yazarların dergilerde sürdürdüğü entelektüel girişimler üzerinde şekillenmiştir. Bu dönemde İslami hafızanın dergiler yoluyla muhafaza edilmesi hedeflenirken aynı zamanda rakip ideolojilere karşı İslam'ın ideolojik anlamda savunusuna da geçilmiştir. Yazarların dergilerde sunduğu ideolojik olarak İslam savunması yine aynı şekilde Türk İslamı'nın ana kaynaklarından beslenmiş ve esas olarak Türkiye merkezli milli bir İslam anlayışını temsil etmiştir. Türk İslamcılığının ideolojik ve mobilizasyon anlamında bu dönemde Nakşibendi tarikatının yoğun etkisinde olup, imparatorluğun yıkılmasından sonra İslam dünyasıyla hemen hemen hiçbir bağının kalmaması Türkiye'de İslam anlayışının bu dönemde milli, hatta milliyetçi olmasında büyük etkidir. Türkiye'de İslamcılığın yerelden uluslararası bir mecraya geçmesi ise iletişimin de aynı zamanda entelektüel girişimler sonucu çıkarılan dergilerden Türkiye menşeli olmayan İslamcı ideologların eserlerinin çevrilmesine rastlar. Bu dönemde ulus-ötesi anlamda popüler olan İslamcı ideolojinin temsilcileri 1960'lı yılların ikinci yarısından itibaren Türkiye'de popüler olmaya başlamıştır. Özellikle 1970'li yıllardan itibaren Hasan al-Banna, Sayyid Qutb, Mavdudi, Ruhullah Khomeini gibi ideologların kitaplarının Türkçe'ye çevirilerinin hız kazanması Türk İslamcılığını aksiyoner anlamda etkilemiş, bir dönem önceki dergilerin yerel kalan İslami tavrını uluslararası düzeye taşımıştır. Özellikle 1980'li yıllara doğru ve Filistin Sorunu, Afganistan Savaşı ve İran Devrimi gibi siyasi gelişmeler yayın faaliyetlerinin odağının yerelden uluslararası bir mecraya kaymasını hızlandıran olaylar olmuştur. Bu bağlamda, bu çalışmanın amacı Türkiye'deki İslami hareketlerin Cumhuriyet'in kuruluşundan 1980'li yılların ortasına kadar değişen iletişim stratejilerini ve mecralarını incelemek olacaktır. Çalışma bu amaçla öncelikle geleneksel Türk İslamı'ndan ilham almış, dönemlerinde öne çıkan ideologların yer aldığı İslami kaygılarla çıkan dergileri incelemiş ve dergilerin siyasi stratejilerini ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Çalışma, sonrasında İslami kaygılarla oluşturulan iletişimin değişen mecrasına odaklanmış ve yine dönemin önde gelen yabancı ideologlarının çevirilerini analiz edip Türk İslamcılığı üzerindeki etkisini açıklamaya çalışmıştır. Araştırmanın bulguları, tarihi gelişmeler çerçevesinde Türkiye'deki İslami hareketlerin iletişim stratejileri ve mecralarının değiştiği ve yerel İslami kaygılardan uluslararası İslami kaygılara evrildiğidir.

Anahtar Kelimeler: İslamcılık, İletişim, Yerellik, Ulus-ötesi

---

¹ YL. Öğr., ODTÜ Orta Doğu Araştırmaları Bölümü, taylan.cokenoglu@metu.edu.tr

KADINLIK BİLGİSİNİN CİNSEL SOSYALİZASYON İLE AKTARILMASI: BUGÜNÜN KIZ ÇOCUKLARI YARININ ANNELERİ

Nur Çöllü¹

Toplumun temel kurumlarından biri olan aile bireylerin kişiliklerine, değer ve ahlak sistemlerine şekil verir. Sosyal, kültürel ve ekonomik olarak farklılıklar göstermekle birlikte aile kurumlar içerisinde bireyin kimliklerinin gelişmesini sağlar. Üretim, yeniden üretim, sosyalizasyon gibi toplumun devamlılığını sağlayan fonksiyona sahiptir. Aynı zamanda aile, ataerkil ideolojinin etkisi ile birlikte toplumsal cinsiyet eşitsizliğin öğrenildiği ve sürdürüldüğü en temel yapılardan biridir. Kadınlık bilgisinin ne olması gerektiği ve ne olduğu ataerkil aile içerisinde şekillendirilerek, kız çocuklara iletilmektedir.

Ataerkil ideolojinin sürdürüldüğü aile kurumu içerisinde üreme ve doğurganlık kadınlara atfedilen görevlerin başında yer almaktadır. Aynı zamanda cinsiyet eşitsizliğini pekiştiren bu görev anneden kız çocuklarına iletilerek sürdürülmektedir. Her kuşak bir öncekinin bilgisini kullanarak bu bilgi ve deneyimleri sürdürmektedir. Annelik, feministler tarafından yeniden üretim (reproduction) kavramı açıklanmaktadır. Bu çalışma özellikle kuşağın yeniden üretimi ve sosyalizasyonuna odaklanarak anneliğin ve bununla birlikte gelen kadınlık bilgisine odaklanmaktadır.

Cinsellik, üreme ve doğurganlıktan daha önemli bir amaca sahip olup bireyin kimliğinin gelişimine de katkıda bulunur. Bu kimlik gelişiminde toplumsal cinsiyet rolleri de sağlamlaştırılır. Cinsel sosyalizasyon süreci içerisinde inşa edilen kadın kimliği ve kadınlık bilgisi araştırmanın ana sorunsalıdır. Annelik ideolojinin cinsel sosyalizasyonla birlikte güçlendirilmesi hem aile kurumunu hem de bu kurum içerisindeki ataerkil ideolojiyi güçlendirmektedir. Bu çalışmanın amacı anneden kız çocuğuna geçen cinsel kimlik, cinsel deneyim, cinsel yaşam ve beden konuları hakkında derinlemesine bilgi elde ederek, yeni nesle aktarılan cinsellik normlarını keşfetmektir

Aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin gözlemlendiği en önemli alanlardan biri olan cinselliğin dönüşümü de incelenecektir. Bu yüzden çalışma anneler ve kızları olmak üzere iki grup kadın üzerinde uygulanacaktır. Birinci grup yaşları 45 ile 54 arasında olan anneleri içerecektir. İkinci grup ise bu annelerinin 25-29 yaş aralığında evlenmek üzere ya da yeni evli kız çocuklarından oluşacaktır. Toplamda yirmi kadınla derinlemesine görüşme yapılacaktır. Feminist Teori ile anneden kız çocuklarına aktarılan cinsel deneyim ve beden cinsel sosyalizasyon altında incelenecek ve çalışma sembolik etkileşimcilik ve cinsel senaryo teorilerinin yardımı ile açıklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Annelik, Cinsel Sosyalizasyon, Sembolik Etkileşimcilik, Cinsel Senaryolar

---

¹ YL. Öğr., ODTÜ Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı, nur.collu@metu.edu.tr, e165163@metu.edu.tr

PRATIĞİN ÖZDEŞLİĞİ VE FARKLILIĞINDA SÜBJEKTİVİTENİN AŞILMASI: BOURDIEU'NÜN MARKSİST SOSYOLOJİDE HEIDEGGER'İN PRATİK HERMENUTİĞİNİ YENİDEN YORUMLAMASI

Selim Çörekçi¹

Sübjektifliğin aşılmasının tek olanağını toplumsal yaşam pratiğinde görmesi üzerindeki kritiksel vurgusu, benim düşünceme göre Bourdie'yü, 20. Yüzyıl sosyolojisinin ve daha ötesinin en önemli figürlerinden biri olarak öne çıkarmaktadır. En azından benim kabul ettiğime göre bunu ifade etmeme izin verilirse, Bourdieu, hem bir defalığına ve hem de tüm sonrası için her türlü teorik önyargılar veya sübjektiviteyi eleştirel bir şekilde aşabilmek adına bize yeni ve "öz-düşünümsel" bir düşünme biçimi takdim etmektedir. Diğer bir deyişle, sosyal koşullar içinde deneyimlenen düşünümsellik-öncesi kendilik pratiği ilk olarak yer alır ve bu pratik, kendi üzerine ancak daha sonradan inşa edilen veya varlığı farzedilen ilişkiyel yorumlar olarak oluşan bizim düşüncelerimizin doğasını belirler, yoksa bunun tam tersi değildir. Benim görüşümce, sübjektifliğin dekonstrüksiyonunda pratiğe verilen bu önem, Bourdieu ve Heidegger arasında hiç beklenmedik derecede benzer ve derin bir şekilde paylaşılan metodolojik bir kaygıdır. Bu noktada, bana göre onlar arasındaki benzerlikler, farklılaşmalardan kesinlikle daha fazla görünmektedir. Görebildiğim kadarıyla son zamanlarda, hermeneutik fenomenolojinin konusu olarak, Heidegger'in açıkça daha fazla bir felsefi yönelim içeren "gerçek hayat deneyimi"ne (*faktische Lebenserfahrung*) dayalı pratik anlayışına, Bourdieu'nun sosyolojik anlamda başvurması üzerine her geçen gün hızla artan bir ilgi söz konusudur. Fakat, bu etkileşim açıkça her ne kadar çok daha fazla özel bir önem verilmeyi hak ediyorsa da; bu konu şimdiye kadar sosyoloji (veya felsefe) literatüründe yeterince kapsamlı veya hak ettiği ölçüde yakın bir şekilde analiz edilmekten uzak kalmıştır. Bir şekilde uzun-erimli ve fakat aynı zamanda belirsiz olduğu öne sürülebilecek bu ilk gözlemleri şu şekilde sonuçlandırmak isterim: Yukarıda ifade edilen genel saptamalar uyarınca Bourdieu ve Heidegger'in birlikte yorumlanması mevzusuna biraz daha aydınlık kazandırabilmek için, ben buradaki tartışmanın yöntem ve amaçlarını, yeni ufuklar açan üç kaynakta savunulan yaklaşımlar üzerine yoğunlaşmak suretiyle bağlamlaştıracam veya sınırlandıracağım, ki bu üç çalışmada Heidegger'in ve Bourdieu'nün pratik ve sübjektivite üzerine görüşlerinin, en can alıcı veya kritik görünümleri bakımından nerdeyse tam veya olgun bir açıklığa ulaştığını öne sürmenin mümkün olduğunu savlıyorum: 1) BOURDIEU, P. & WACQUANT, L. (2003) **Düşünümsel Bir Antropoloji İçin Cevaplar**, 2) RAFFOUL, François and PETTIGREW, David. (Eds.) (2002) **Heidegger and Practical Philosophy**, 3) LAHTINEN, Veikka Valtteri. (2014) **A SHARED WORLD – The Relationship between Pierre Bourdieu's Social Ontology and Martin Heidegger's Early Philosophy**. Sonuç olarak, hiç şüphesiz şunu biliyoruz ki, Bourdieu kendisini Marksist düşünce geleneği içinde görmektedir; fakat onun felsefe veya sosyolojideki orijinalliği ve zenginleştirici biricikliğinin, pratikte sübjektiviteye karşı oluşu gerçeğinde yer aldığını düşünüyorum, bu sübjektiviteye karşı oluşta ise Bourdieu, hem yanlış bir metafiziğin her türlü dogmatik logosunun ve hem de sadece mutlak bir toplumsal-tarihsel gerçekler indirgemeciliğine dayanan teorikleştirici tüm tutumların reddedilmesine yönelerek "felsefenin sonu"nu radikal olarak öne süren hermeneutik gelenek adına Heidegger'in amaçladıklarıyla aynı bağlamı tamamiyle paylaşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Pratik, Bourdieu, Heidegger, Sübjektivite

---

¹ Dr. Öğr., Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, slm_corekci@yahoo.com

HANEHALKI TÜKETİM HARCAMALARI DAĞILIMININ BENZERLİK VE FARKLILIKLARININ İSTATİSTİKİ BÖLGE BİRİMLERİ SINIFLAMASI NUTS 2 DÜZEYİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

Asila Dalgıç¹

Hane halkı Bütçe Anketleri (HBA), hanelerin sosyo-ekonomik yapıları, yaşam düzeyleri, tüketim kalıpları hakkında bilgi veren ve toplumun ihtiyaçlarının belirlenmesi, kullanılabilir gelirin haneler ya da fertler arasında ne şekilde dağıldığının bilinmesi ve uygulanan sosyo-ekonomik politikaların geçerliliğinin test edilmesi amacıyla kullanılan en önemli kaynaklardan biridir. Gelişen ve sürekli değişen bir sosyo-ekonomik yapı içinde bulunan ülkemizde, bireylerin ve bunların oluşturduğu hane halkının tüketim harcamalarını, gelir düzeylerini, sosyo-ekonomik kesimler ve bölgelere göre ortaya çıkaran çalışmalar “Hanehalkı Bütçe Anketleri”dir. Hem gelişmiş hem gelişmekte olan ülkelerde HBA sistematik olarak uygulanmaktadır.

Bu çalışmada Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Hane halkı Bütçe Anketi (HBA) 2003-2014 Mikro Veri Seti kullanılmıştır.

TÜİK' in, Hane halkı Bütçe Anketlerinde uyguladığı COICOP (classification of individual consumption by purpose) sınıflamasında dikkate aldığı 12 mal ve hizmet grubu bu çalışmada incelenen mal gruplarıdır. Bu mal grupları; 1) Gıda ve alkolsüz içecekler, 2) Alkollü içecek, sigara ve tütün, 3) Giyim ve ayakkabı, 4) Konut, su, elektrik ve yakıt 5) Mobilya, ev aletleri 6) Sağlık, 7) Ulaştırma, 8) Haberleşme, 9) Eğlence ve Kültür, 10) Eğitim hizmetleri, 11) Otel, lokanta, pastane 12) Çeşitli mal ve hizmetlerdir.

2003 Hane halkı Bütçe Anketi, 1 Ocak–31 Aralık 2003 tarihleri arasında bir yıl süre ile kentsel kesimden her ay değişen 1 512 ve kırsal kesimden her ay değişen 648 hane halkı olmak üzere aylık toplam 2 160, yıllık toplam 25 920 örnek hane halkına uygulanmıştır. 2004-2008 döneminde, Hane halkı Bütçe Anketleri her yıl için her ay değişen aylık toplam 720, yıllık toplam 8 640 örnek hane halkıyla; 2009 anketi her ay değişen aylık ortalama 1 050, yıllık toplam 12 600 örnek hane halkıyla; 2010-2014 anketleri ise her ay değişen 1 104, her yıl toplam 13 248 örnek hane halkıyla yürütülmüştür.

Hane halkı Bütçe Anketinin örnekleme yapısı gereğince; yıllık anket sonuçlarından 2004-2013 döneminde Türkiye geneli ile kırsal ve kentsel yerler ayrımında, 2014 yılından itibaren sadece Türkiye genelinde; her yılın anket sonuçlarının son iki yılın anket bilgileriyle birleştirilmesi ile de bölgesel düzeyde sadece oransal tahminler üretilmesi mümkün olmaktadır.

Bu çalışmada 2003-2014 yılları itibariyle 12 ana harcama grubu ayrımında 26 Düzey-2 bölgesi bazında tüketim harcamaları dağılımları grafiksel olarak karşılaştırılarak, harcama yapısını etkileyen farklılıkların ele alınması planlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tüketim, Tüketim Harcaması, Bölgesel

*Değerlendirmeler kişisel görüşlerim olup, hiçbir şekilde TÜİK'i bağlamamaktadır.

---

¹ İstatistikçi, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Ankara Bölge Müdürlüğü, asiladalgic@tuik.gov.tr

DEMİR PARMAKLIKLAR ARKASINDA: ŐİR VE EDEBİYAT

Emirhan Darcan¹

Cezaevleri baskıcı toplumlarda genelde tecriti akla getirirken, sosyal devlet anlayışının belirgin olduğu toplumlarda ise bir rehabilite yeniden topluma kazandırma aracı olarak görölmektedir. Bu yaklaşımdan yola çıkarak cezaevlerindeki rehabilite çalışmaları bu çalışmada gözden geçirilmiş ve bir rehabilitasyon politikası olarak cezaevlerindeki mahkumların şiir ve edebiyata ilgilerinin artırılması tartışılmıştır. Konuyla ilgili akademik çalışmaların sınırlılığına rağmen metod olarak akademik mevcut literatür ve literatürde cezaevlerinde yapılmış anket sonuçlarının incelenmesi benimsenmiş olup bir politika analizi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cezaevi Rejimi, Rehabilitasyon, Suçluların Rehabilitasyonu

---

¹ Dr., Bağımsız Araştırmacı, edarcan23@gmail.com

ANTEPFISTIĞI ÜRETİCİLERİNDE TARIMSAL VE TOPLUMSAL DEĞİŞME: GAZİANTEP İLİ ÖRNEĞİ

Müge K. Davran¹

Burhan Özalp²

Barış Yurt³

Ferhat Yıldız³

Halil Fırat³

Kırsal kalkınma çalışmalarının başladığı 1950'li yıllardan günümüzde tarım sektöründe teknoloji, ulaşım, haberleşme, iletişim, eğitim, sağlık vb. açılardan önemli değişimler yaşanmıştır. Bunlara bağlı olarak kırsal kesimde eğitim düzeyinin yükselmesi, çocuk sayısının azalması, ilk evlilik yaşının yükselmesi gibi sosyo-demografik göstergelerde ve tarımsal mekanizasyon düzeyi, arazi tasarruf şekli, tarım dışı gelir kaynaklarının artması gibi tarımsal yapı unsurlarında da bir takım iyileşmeler olmuştur. Yine kırsal nüfus oranının azalması, GSMH'da tarımın payının azalması da kırsal yaşamdaki temel değişim göstergeleridir.

Tüm bu gelişmeler Türkiye kırsalında, toplumsal ve tarımsal değişmeyi de beraberinde getirmiştir. Bununla birlikte, özellikle son yıllarda, tarım sektörünün içinde bulunduğu sosyo-ekonomik sorunlar, uygulanan tarım politikaları, AB uyum süreci, iklim vb. faktörlerin olumsuz etkileri, üreticileri tarımdan kopma aşamasına getirmekte; özellikle üçüncü kuşakta tarımı terk etme eğilimleri oldukça yüksek düzeye ulaşmaktadır. Bu ise önümüzdeki yıllarda, zaten hâlihazırda yaşanan, işsizlik, kente göç, tarımda kendine yeterliliğin azalması, tarım topraklarının satılması vb. önemli sorunları daha da artıracaktır.

Bu çalışmada, yukarıda bahsedilen konulardan hareketle, antepfistiği üreticileri açısından yaşanan tarımsal ve toplumsal değişmelerin nedenleriyle birlikte incelenmesi ve geleceğe dönük çözüm önerileri ile olası senaryoların ortaya konması amaçlanmıştır.

Dünya antepfistiği üretiminde Türkiye, İran ve ABD'den sonra üçüncü sırada yer almaktadır (FAO, 2016). Türkiye antepfistiği üretimi incelendiğinde ise Gaziantep %37 (TÜİK, 2015) ile en büyük üretime sahip il konumundadır. Bu nedenle, antepfistiği hem Gaziantep hem de antepfistiği yetiştiricileri açısından ekonomik bir ürün olup; üreticilerin ve bölgenin geleceği açısından önem taşımaktadır. Ancak bu bölgede de, tarımsal ve toplumsal tüm olumlu gelişmelere karşın, tarımı terk etme eğilimleri gözlenmektedir. Bu nedenle araştırma alanı olarak Gaziantep ili seçilmiş ve Yavuzeli ilçesine bağlı dört köyde araştırma yürütülmüştür.

Çalışmanın ana materyalini bu köylerdeki antepfistiği üreticilerinden yüz yüze görüşmeler yoluyla elde edilen birincil veriler oluşturmaktadır. Toplumsal ve tarımsal yapıda meydana gelen değişimleri ortaya koyabilmek için kuşaklararası analiz yapılmıştır. Çalışmada antepfistiği tarımının ve üreticilerin geleceği açısından en önemli ve üzerinde durulması gereken bulgu, üçüncü kuşağın tarımdan uzaklaşması ve tarım dışında çalışmaya eğilim göstermesi olarak saptanmıştır. Antepfistiği tarımının geleceği ise üçüncü kuşağın eğitim imkânlarına ve tarım politikalarına bağlı olarak şekillenecektir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Değişme, Tarımsal Değişme, Antepfistiği Üreticileri, Gaziantep

¹ Doç.Dr., Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, mkantar@cu.edu.tr

² Arş. Gör., Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, bozalp@cu.edu.tr

³ Lisans Öğr., Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, yurt1993@hotmail.com, yldzfrhat@hotmail.com, halilfirath@gmail.com

TOPLUMSAL CİNSİYET VE KADIN ÇALIŞMALARİ: AKADEMİK ÖTEKİLİK

Cansu Dayan¹

Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı, Türkiye’de yaklaşık 30 yıllık tarihiyle bir bilgi ve politika üretim alanıdır. Anaakım akademik disiplinlerden kendini bir toplumsal hareketin akademik ayağı ve bununla bağlantılı olarak da politik bir duruşa sahip olma özellikleriyle ayırarak konumlandırılan TCKÇ sadece bir ataerkil sistem eleştirisi değil daha geniş ölçekli ontolojik, epistemolojik ve metodolojik toplumsal gerçeklik sorgulamaları yapan interdisipliner bir programdır. Buna ek olarak, TCKÇ, bilgi üretim sürecinin hiyerarşisiz ve etkileşimsel yöntemlerle, kesışimsellikleri ve öznellikleri dikkate alan bireysel deneyimlerden doğru yapılması ve bu bireysel olarak deneyimlenmiş eşitsizliklerden ortak bir politika üretilmesi gerektiği düşüncesiyle anaakım akademik anlayışa meydan okuma ve değerlerden arındırılmış olduğu varsayılan nesnellik epistemolojisiyle toplumsal gerçekliğin anlaşılamayacağı yaklaşımıyla da toplumsal cinsiyeti göz ardı eden mevcut bilim anlayışını dönüştürme iddiasındadır. İtici gücünü feminist düşünce ve eylemden aldığı için bu programların doğrudan ve doğal olarak feminist epistemoloji ve metodoloji ile iç içe olması beklenir. Ancak TCKÇ’nin Türkiye’deki tarihsel gelişimine bakıldığında, en başından bu yana feminizm ve akademinin karşılıklı olarak çeşitli sebeplerle birbirlerini ötekileştirdikleri görülebilir. Bu araştırma Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı’nın Türkiye akademisindeki yerini Feminist Duruş Kuramı bakış açısıyla ‘akademik ötekilik’ bağlamında tartışmayı hedeflemektedir. Buna göre, iki farklı üniversitenin Kadın Çalışmaları anabilim dalı öğretim üyeleriyle yapılmış olan toplam 17 tane yarı-yapılandırılmış derinlemesine mülakat ışığında, TCKÇ anabilim dallarının akademinin ötekisi olup olmadığı ve “gerçekliği daha iyi anlatan” epistemik bir üstünlüğe sahip olup olmadığı analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları, Feminist Duruş Kuramı, Akademik Ötekilik, Feminist Epistemoloji ve Metodoloji

---

¹ Dr. Öğr., Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü Sosyal Araştırma Yöntemleri Anabilim Dalı, cansu.dayan03@gmail.com

BİR KAMUSAL ALAN PROBLEMİ OLARAK DEĞİŞEN KORKULAR VE DEĞİŞEN KENTSEL ALANLAR: İSTANBUL'DAKİ GÜVENLİKLİ SİTELERİ RİSK VE BELİRSİZLİKLER BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRMEK

Kayhan Delibaş¹

Kadir Şahin²

Günümüzün neoliberal kentleri pek çok dönüşümü bir arada yaşamaktadırlar. Çok boyutlu bir dönüşüm hali olan bu süreç, aynı zamanda, içerisinde kamusal alanının dönüşümünü de barındırmaktadır. Söz konusu dönüşümün diğer bir dikkat çeken boyutunu ise dünyanın hemen bütün önemli kentlerinde hızlıca yaygınlaşan ve sosyolojik zeminini risk toplumu, güvensizlik ve belirsizliklerin oluşturduğu 'güvenli siteler' olgusu oluşturmaktadır. Bu süreçte kentteki konut tarzının dönüşümü (yeni orta sınıflara özgü sunumu) kaynağını 'riskin ve korkunun' dönüşümü bağlamında inşa edince, bu yeni durum da 'kamusal alanın dönüşümüne' neden olan önemli bir etkeni kent açısından görünür hale getirmektedir. Yükselen kentsel riskler, risk algısındaki artış ve geç-modern dönemle birlikte artan çok katmanlı toplumsal belirsizliklerinin sonucu olarak ortaya çıkan bu yeni konut piyasası, aynı zamanda 'kamusal alanın çöküşüne' giden yolu da açmış bulunuyor.

Kamusal alandan kaçışa nedeni olan bu yeni tarzdaki kentsel 'risk ve korkular', en önemli örneğini 'güvenlikli siteler' bağlamında sunmaktadır. Bu bildirinin ana amacı ortaya çıkan yeni durumu 'kamusal alana etkisi bağlamıyla' 'risk ve korkular' ekseninde incelenmesidir. Veriler İstanbul metropolitan alanındaki güvenlikli siteler üzerinde yürütülmüş olan saha çalışmasında elde edilmiştir. Çalışma boyunca 57 kişiyle 'kartopu tekniği' vasıtasıyla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Bu kapsamda da yapılan derinlemesine mülakatlardan yaklaşık 50 saatlik bir ses kaydı derlenmiş ve nitel araştırma teknikleri dahilinde analize tabi tutulmuştur. Yine çalışma kapsamında İstanbul metropolitan alanındaki konut piyasasının sunum tarzı da analize tabi tutulmuş (söylem analizi, göstergebilimsel analizler vasıtasıyla) ortaya çıkan 'risk ve belirsizlik' koşulları da bu sayede anlaşılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kamusal Alan, Güvenlikli Siteler, Kentsel Farklılaşma, Risk, Güven ve Belirsizlikler

---

¹ Prof. Dr., Adnan Menderes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, kdelibas@adu.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr., Karabük Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, kadirsahin09@gmail.com

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ'NDE CUMHURİYET HALK PARTİSİ ALGISI

Kayhan Delibaş¹

Devrim Ertürk²

Cumhuriyet Halk Partisi Türkiye'nin en uzun ömürlü siyasal partisi olarak varlığını sürdürmektedir. CHP de siyasal partilerin geçirdiği yapısal dönüşümlerden ve ülke siyasetinden etkilenmektedir. Bu bağlamda incelediğimiz CHP'nin 1990'lı yıllardan bu yana özellikle Kürt seçmenin yoğun olarak yaşadığı Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde günümüzde toplumsal desteğini kaybetmeye başladığı ve bunun halen sürmekte olduğu gözlemlenmiştir. Araştırmada CHP'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde nasıl bir yerel aktör profiline sahip olduğu ve temsilcilerinin kimlerden oluştuğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu çalışma Kürt seçmenlerin yoğun olarak yaşadığı Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden üç ilde, Gaziantep, Diyarbakır ve Mardin'de yapılan saha araştırmasına dayanmaktadır. Araştırmaya dahil olan katılımcıların perspektifinde nasıl bir CHP algısı olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. 1980 sonrasında siyasette merkezi hale gelen kültürel konular CHP'nin izlediği politikalarda "devlet perspektifi"nin ön plana çıkmaya başlamasına neden olmuştur. Partinin izlediği bu politikalar ve partideki lider değişiminin parti tabanını oluşturan yerel aktörlerin partiye yönelik değerlendirmeleri üzerinde nasıl bir etki yaptığı araştırmanın odağını oluşturmaktadır. Araştırmada bu üç temel soruya yanıt aranmaya çalışılacaktır.³

Anahtar Sözcükler: Cumhuriyet Halk Partisi, Kürt Seçmen, Siyasal Toplumsallaşma, Kimlik Siyaseti, Tek Parti Dönemi

---

¹ Prof. Dr., Adnan Menderes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, kdelibas@adu.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr., Mardin Artuklu Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, devrimpasa@hotmail.com

³ Bu çalışmada kullanılan veriler kısmen Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalında sunulmuş doktora tezinden üretilmiştir. (2014).

SOSYAL VE FİZİKSEL ENGELLİLİK BAĞLAMINDA EVLİLİK OLGUSUNA SOSYOLOJİK BAKIŞ: NİTEL BİR ARAŞTIRMA

Ayşegül Demir¹

Evlilik, toplum tarafından onaylanmış mevcut kurallar çerçevesinde, yasal ve kültürel anlamda geçerliliği olan, bireyleri yaşamı birlikte paylaşmak adına birbirine bağlayan ve onlara belirli karşılıklı haklar ve yükümlülükler getiren sosyal normlar bileşenini ifade etmektedir. Tarihsel süreç içerisinde evliliğe ilişkin algılar, tarihsel ve sosyolojik etkilerle değişim ve dönüşüm geçirmektedir. Bu değişim ve dönüşüm engelliler açısından ele alındığında, engellilerin evlilik olgusuna bakışı hem de sosyal engellilik bağlamında evliliğe bakışı önem taşımaktadır. Engelliler, bu değişim ve dönüşüm süreci içerisinde fiziksel engellilik bağlamının bir adım ötesinde ve daha da mühimi olan sosyal engellilik ile mücadele etmek zorunda kalmışlardır. Türkiye literatüründe evlilik olgusunu engellilik bağlamında inceleyen bilimsel araştırmalara rastlanılmamıştır. Bu bağlamda, toplumu meydana getiren farklılıkların bir parçası olarak engellilerin genel anlamda evlilik olgusuna bakışının bilinmesi ve sosyal engellilik bağlamının engellilerin evliliğini nasıl etkilediği ile ilgili nedenlerin ortaya çıkarılması sosyolojiye önemli bir veri kaynağı olarak katkı sunacaktır. Bu araştırmada, evlilikteki gerçekliğin nasıl inşa edildiği, fiziksel engelliler örneklemini üzerinden uygulanmaya çalışılmıştır. Araştırma, fiziksel engellilerin evliliklerindeki gerçekliğin sosyal inşasını derinlemesine inceleme ve anlama amacı taşıdığı için nitel araştırma yönteminin kullanımı uygun görülmüştür. Araştırma, tutum ölçme, duygu ve düşünceleri ortaya koymayı amaçladığından verilerin toplanması aşamasında nitel araştırma desenlerinden derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırma kapsamında fiziksel engellilerden oluşan 15 katılımcı ile görüşülmüş ve evlilik olgusuna ilişkin bakış ile sosyal engellilik boyutuna kaynaklık eden duygu ve düşünceler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Görüşmelerden elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile yorumlanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, sosyal ve fiziksel engellilik bağlamında fiziksel engellilerin evlilik olgusuna bakışını etkileyen temaları “Aile”, “İstihdam”, “Mimari Etkenler”, “Özgüven Sorunu” ve “Sosyal Yaşam Koşulları” şeklinde kategorize etmek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Evlilik, Fiziksel Engellilik, Sosyal Engellilik, Sosyal İnşa

---

¹ Dr. Öğr., Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel Sosyoloji ve Metodoloji Anabilim Dalı, aysegul-dmr36@hotmail.com

CİNSİYET KALIPYARGISI ve KADINLARA YÖNELİK KALIPYARGILAR (8.SINIF ÖĞRENCİLERİ: AYDIN İLİ ÖRNEĞİ)

Mehmet Alper Demir¹

Çalışmanın amacı, toplumun cinsiyetlere göre yapılan davranışlara ve onlardan beklenenlere olan bakış açısı ve özellikle kadınlara yönelik kalıpyargıların düzeyini ölçmektir. Kalıpyargıların erken yaşlarda başlamasından hareketle, 8.sınıf düzeyindeki öğrencilerin bu konuya bakış açıları incelenmiştir. Bu çalışma, ortaokul 8.Sınıf öğrencilerinin cinsiyet kalıpyargısı ve kadınlara yönelik kalıpyargıların oluşmasında nelerin etkili olduğunu ortaya çıkarmaktır. Bunun sonucunda elde edilen bilgiler cinsiyet kalıpyargısı ve kadınlara yönelik kalıpyargıların neden olduğu sorunların çözümüne yardımcı olacaktır. Bu araştırma cinsiyet kalıpyargısı ve kadınlara yönelik kalıpyargıların ortaya çıkış süreçlerini, belirtilen kalıpyargıların ortadan kaldırılabilmesi için nelerin yapılabileceğini araştırmaktadır. Yapılan araştırmalara göre 8.Sınıf öğrencileri ile ilgili bu şekilde bir araştırma ilgili alan yazında mevcut değildir. Dolayısıyla alan yazındaki bir boşluğun doldurulması bakımından önemlidir. Ayrıca araştırma sonuçlarının daha hoşgörülü, empati yeteneği gelişmiş vatandaşlar yetiştirilmesine yardım edeceği, böylelikle Sosyal Bilgiler eğitimi alanı ve toplum ve insanlık bakımından da katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir. Toplumumuzda kadın ve erkeklere yönelik olumlu ya da olumsuz birçok kalıpyargı bulunmaktadır. Günümüzde kişiler veya milletler arası iletişim ve etkileşim son derece artmıştır. Geçen dönemlere göre çok daha sıkı olarak uluslararası işbirliği yapılmaktadır. Kişiler gerek iş gerekse ev hayatlarında farklı kültürlerden insanlarla daha fazla bir arada yaşamaktadır. Bu birlikte yaşama, kültürün gelişebilmesi için kalıpyargılardan uzak bireyler yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu çalışma ile öğrencilerin cinsiyet ve özellikle kadınlara yönelik kalıpyargılarını ortaya çıkarılacak ve onları düzeltmeye yönelik muhtemel çalışmaların etkinlik düzeyleri belirlenecektir. Çalışmada cinsiyet kalıpyargısı ve kadınlara yönelik kalıpyargılar ile ilgili sorular oluşturulmuş ve bu doğrultuda "Öğrenci Değerlendirme Ölçeği" oluşturulmuştur. Hazırlanan sorularla ilgili uzman görüşleri alınmış ve "Kapsam Geçerlilik Oranları (KGO)" çıkarılmıştır. Hazırlanan 10 soru 2015-2016 Eğitim Öğretim yılında Aydın İli İncirliova İlçesi'nde özel ve resmi okullarda okuyan, rastgele seçilmiş 400 8.sınıf öğrencisi üzerinde uygulanmıştır. Bu araştırmada Betimsel Araştırma yöntemlerinden Tarama Yöntemi kullanılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda öğrencilerin cinsiyet kalıpyargılarının ve kadınlara yönelik kalıpyargı sonuçlarının azımsanmayacak derecede yüksek oranda çıktığı belirlenmiştir. Çalışmada bu konuda çalışan araştırmacılara öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet, Kadın, Kalıpyargı, Öğrenci

---

¹ Öğretmen, MEB, alperdemir09@yandex.com

FARKLI SOSYAL SINIFLARIN MEKANSAL AYRIŞMA EĞİLİMLERİ: İSTANBUL'DA ÜST TABAKALARIN MEKAN SEÇİMLERİ VE KÜLTÜREL TÜKETİM ÖRÜNTÜLERİ

Seran Demiral¹

Kent mekanında öncelikle insanların temel ihtiyaçlarına bağlı olarak işlevsel gruplanmalar söz konusudur. Birincil ihtiyaç olan barınma konut alanlarını, üretimin gerekliliği çalışma mekanlarını ve eğitim, sağlık, kültürel aktiviteler gibi diğer ihtiyaçlar da ortak kullanıma yönelik tüketim odaklı çeşitli mekansal bölgeleri oluşturmaktadır. İşleve bağlı kümelenmenin yanısıra, tüm bu gruplar aynı zamanda sınıfsal etkilere bağlı olarak da ayrışmaktadır. Özellikle 2000'ler itibariyle yaygın olarak inşa edilen, şehrin tarihi merkezinin uzağında konumlanan ve yeni merkezler yaratmanın yanısıra bir yaşam biçimi şeklinde metalaştırılmakta olan kapalı sitelerde yer alan konutlar, alışveriş merkezleri, yaşama-çalışma mekanlarıyla sosyal alanların iç içe geçmişliği yeni bir kent kültürünün üretilmesine yol açmaktadır. Bu kültür, iktisadi ve toplumsal temeller çerçevesinde kentlilik kavramının sorgulanmasına neden olduğu gibi, aynı zamanda İstanbul'da yaşayan 'elit' sınıfın kimlerden oluştuğu ve farklı sosyal sınıfların oluşumunda hangi ortak aidiyetlerin belirleyici olduğu sorularını da gündeme getirmektedir.

Toplumsal tabakalaşma ve tabakalar arasındaki ayrımın kent mekanı odağında irdelendiği çalışmada, üst ve üst-orta tabakalara mensup insanlarla yapılan mülakatlar çerçevesinde, üst sınıfların mekan ve tüketim mekanı tercihleri, kültürel tüketim aktiviteleri, kenti sosyal açıdan nasıl deneyimledikleri analiz edilmeye çalışılmıştır. Birden fazla işlevin iç içe geçtiği AVM-ofis-rezidans komplekslerinin, handiyse gelenekselleşmiş klasik anlamdaki güvenli sitelerden ayrışıp ayrışmadıklarının sorgulandığı çalışmada, güvenli sitelerde ve yeni nesil 'içe-kapanık yaşam komplekslerinde' ikamet eden insanlarla derinlemesine mülakat yöntemiyle görüşüldü.

Etnografik yöntemin benimsendiği çalışmanın ilk aşamasında katılımcılardan, demografik açıdan uygun olup olmadıklarını saptaman adına, önceden hazırlanmış olan formun doldurulması istendi. Bu formlardan elde edilen bilgiler, yaş, cinsiyet, meslek, çalışılan sektör, yaşanan bölge ve konutun özellikleri vb. değişkenlerin belirlenmesini sağladı. Ardından yapılan, ortalama 45-50 dakika kadar süren yapılandırılmış mülakatlarda, her görüşmeciye 17 temel soru yöneltildi; görüşme sırasında yaşanan mekanın veya görüşmecilerin özelliklerine bağlı olarak kimi sorular alt başlıklara ayrılıp detaylandırıldı, kimiye farklı ifadelerle yeniden üretildi veya içeriği değiştirildi. Çeşitli AVM/ofis komplekslerinde ofis sahibi olan görüşmecilerin çalışma alanlarına belirli aralıklarla gidilerek çeşitli gözlemler yapmanın yanısıra, görüşmecilerin bir kısmının evlerinde zaman geçirildi, kimiyle ise çeşitli sosyal etkinliklere katılarak sosyo-kültürel açıdan kendilerini nasıl ayrıştırdıklarına dair izlenimlerde bulunuldu. Mülakatların kodlanmasıyla oluşturulan kategoriler ile temalar çerçevesinde yapılan içerik analiziyle birlikte, görüşmecilerin anlatıları, görüşmeler sırasında alınan notlar ve gözlemlerle yorumlandı.

Sosyal sınıflara bağlı mekansal ayrışma deneyimlerinin İstanbul kentine tezahürünü açığa çıkarmayı hedefleyen bu çalışma, kentsel eşitsizlik kavramı temelinde ortaya koyduğu iddiasıyla hem kent literatürüne, hem toplumsal tabakalaşma alanına temas etmekte ve interdisipliner açıdan yorumlamaya olanak tanımaktadır.

Anahtar kelimeler: Tabakalaşma, Mekansal ayrışma, Tüketim, Hayat tarzları

---

¹ Arş. Gör., Işık Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi İnsan ve Toplum Bilimleri, serandemiral@gmail.com

ERKEKLİĞİN MELEZ YÜZLERİ: TÜRKİYE’DE DİZİLERDEKİ VE EVİLK PROGRAMLARINDAKİ ERKEK(LİK)LER

Ceren Demirci¹

Esra Gedik²

Bu çalışmada amacımız günün farklı saatlerinde yayınlanan televizyon programları aracılığı ile yaratılan iki farklı hegemonik erkekliğin kadınları ve erkekleri nasıl etkilediğini göstermektir. Gündüz kuşağı programlarında kadınlara sunulan erkeklik ile “prime time”da erkeklere sunulan erkekliklerin birbirinden farklılaştığını iddia ediyoruz. Bu iki erkekliğin birbirini öteleyerek toplumda farklı cinsiyetler için farklı erkeklik modelleri sunduğunu göstermeyi amaçlıyoruz. Prime timedaki yayınlanan programlar, sanata duyarlı, kadınlarla rahat iletişim kuran, eğitilmiş, bakımlı, kibar erkeklik rollerini “doğru” erkeklik olarak tanımlayarak hegemonik erkekliği yeniden kurarlar. Öte yandan, gündüz kuşağında yayınlanan programlar, fiziksel bakımdan güçlü erkeğin aynı zamanda psikolojik bakımdan da dayanıklı, cesur ve erkeksi erkeklik rollerini “doğru” erkeklikler olarak sergiliyorlar. Çalışmada programdaki temel erkek karakterlerin özellikleri, farklı erkeklik temsilleri ve hegemonik erkekliğin, farklı erkeklik biçimleri üzerindeki tahakkümü ve kadınlar açısından etkileri incelenmiştir. Programların temel erkek karakteri arasında gerçekleşen ve araştırmanın temel kavramlarını oluşturan erkeklik temsilleriyle ilişkili olarak sahneler örnekleme dâhil edilmiştir. Bu programlar, ‘erkeklik performansları’, ‘kadın-erkek ilişkileri’ ve ‘idealize edilen erkeklik’ şeklinde kategoriler oluşturulmuştur. Gündüz kuşağında sunulan erkeklikler ile hegemonik erkeklik tipinde yaşanan değişime rağmen, Türkiye’de hala geleneksel erkeklik kalıplarının direnç içinde olduğunu ve bu değişimin ancak melez bir yapı ortaya çıkarttığını da iddia ediyoruz.

Anahtar Kelimeler: Gündüz Kuşağı, Prime Time, Hegemonik Erkeklik, Erkeklik Performansları

---

¹ Arş. Gör., Özyeğin Üniversitesi, ceren.demirci@ozyegin.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr., Bozok Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, esragedik.34@gmail.com

NEOLİBERALİZM VE ÖZNELİĞİN YENİDEN ÜRETİMİ

Mustafa Demirtaş¹

Bu çalışmada, neoliberalizmin devletleri veya ekonomileri yönetmenin bir biçimi olmakla kalmayıp bireyin yönetilmesiyle, belirli bir yaşam biçimiyle nasıl yakından bir ilişki içinde olduğu gösterilmeye çalışılacaktır. Günümüzde uzun süreli iş sözleşmelerinden geçici ve yarı zamanlı işgücüne yoğun bir geçişle birlikte, piyasanın sadece etkili bir ekonomik strateji uygulamayıp, aynı zamanda etkili bir özneleştirme stratejisini de uygulamaya koyduğu görülmektedir. Bireyler yeni bir bilgisayar yazılımını öğrenmek için ders almaktan, kariyer planlamaya, çok çeşitli yeni sertifika programlarına kadar her girişimi insan sermayesine yatırım olarak gören kişilere dönüşmeye başladı. Böylece toplumsal ilişkilerin temeli çıkar ve rekabete dayalı bir şekilde işlemeye yöneldi. Günümüzde neoliberalizmi basitçe bir ideoloji olarak görmek yerine, rekabete kilitlemiş çıkarıcı özneler üreten ve kendisinin de bu özneler tarafından yeniden üretildiği bir iktidar yapılanması olarak değerlendirmek gerekiyor. Bu çalışmada da, rekabet dinamiğine tabi kılınan bir toplumda –Foucault'nun tabiriyle, şirketler toplumunda– yaratılmak istenenin “girişimci öznellikler” olduğu vurgulanmaya çalışılacaktır. Bu öznelliklerin neoliberalizm sürecinde nasıl üretildiği açıklanarak, kendi çıkarını düşünen birey ve toplumun “yeni gerçekliği” tartışmaya açılacaktır.

Ayrıca rekabete dayalı, yeni öznellikler üreten neoliberalizmin, başka bir dünyayı, siyasi örgütlenmenin başka bir yolunu mümkün kılabilecek kolektif dayanışmaların/mücadelelerin gücünü nasıl zayıflattığı ele alınacaktır. Bununla birlikte, neoliberalizme karşı verilecek siyasi mücadelede çıkar ve rekabetin tahrip edici gücüne karşı koyabilecek yeni siyasi örgütlenme tarzlarının –yeni toplumsal hareketlerin– imkânları da bu çalışmada irdelenmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Neoliberalizm, Rekabet, Girişimci Öznellikler, Toplumsal Hareketler

---

¹Dr., Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji, mustafademirtas35@gmail.com

TOPLUMSAL CİNSİYET FARKINDALIĞINA TOPLUMSAL CİNSİYET DERSİNİN ETKİSİNİ ANLAMA: ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ SOSYOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİ ÖRNEĞİ

Kemal Dil¹

Günümüzde topluma yansıyan bir tarafta cinsiyetine bakılmaksızın yaşanan çocuk istismarları, kadınlara yönelik cinsel ve fiziksel saldırılar, diğer tarafta bir baba, kardeş/ağabey, evlat, amca, dayı, dost v.b. rolleri taşıyan erkeğin ruhunda oluşan yaralar bir şeylerin ters gittiğine ilişkin bir algı oluşturuyor. “Fark”lılık içeren nitelikleriyle kadınlar ile erkeklerin birbirlerine karşı düşmanca konumlandığını düşündürten bu hastalıklı durum, birbirlerinin duygu dünyalarının ve yaşam alanlarının vazgeçilmez “eş”leri oldukları gerçeğine ilişkin farkındalıkla tedavi edilemez mi? Bu farkındalığın oluşturulmasında toplumsal cinsiyete yönelik eğitimin verilmesinin önemli pay sahibi olduğu düşünülmektedir. Bu çalışma tam da bu kapsamda planlanmıştır. Çalışmada, toplumsal cinsiyet kimliklerinin ve pratiklerinin toplumsal yapının tüm unsurlarıyla bağlantılı olduğu gerçekliğine yönelik öğrencilerde farkındalık oluşturmayı amaçlayan *Toplumsal Cinsiyet ve Türkiye’de Kadın* adlı dersin bu amaca ne düzeyde etki ettiği deneysel olarak sorgulanmıştır. Çalışma, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümüne ve Felsefe Bölümüne devam eden öğrenciler arasında Toplumsal Cinsiyet ve Türkiye’de Kadın adlı dersi seçen tüm öğrencilerle yürütülmüştür. Bu nedenle çalışmada örneklem tekniğine başvurulmamıştır. Farklı makalelerden oluşan teorik ders materyalinin dışında, toplumsal cinsiyet konulu üç sinema filmi, iki görsel-işitsel reklam filmi, dört belgesel film materyalleriyle ders desteklenmiştir. Bu materyallerin dışında, öğrencilerin gözlemleri ve deneyimleri ders içi etkinliğinde başvurulan canlı kaynakları oluşturmuştur. Öğrencinin akademik başarısına etki eden notun belirlenmesinde ise teorik ara sınav yerine ara sınava kadar işlenen teorik derslerle paralellik arz eden, sınıf içinde gösterilen iki film analizini içeren 6 sorunun çözümlenmesini ve her öğrencinin toplumsal cinsiyet içerikli özgün bir film kurgusunu içeren bir ödev kullanılmıştır. Bunun yanında final notu ise dersin hedeflerinden biri olan teorik bilgiyi ön plana çıkaran çoktan seçmeli sınav üzerinden elde edilmiştir. Çalışmaya konu olan problemin çözümlenmesinde veri toplama aracı olarak bazı demografik bilgileri içeren iki ölçek kullanılmıştır. Bu ölçeklerden birisi 5’li Likert tipi hazırlanan ve 38 maddeden oluşan Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCTÖ), diğeri ise kapalı 27 sorudan oluşan Kontrol Odağı Ölçeği (KOÖ)’dir.

Dersin veri girişi devam etmektedir. Bununla birlikte, sosyoloji bölümüne devam eden öğrenciler arasında dersi alan öğrencilerden birçok kız ve erkek öğrencinin bitirme tezi konusu olarak toplumsal cinsiyetle ilgili farklı konuları içeren tez çalışması isteği, ders kapsamında kullanılan materyaller ve başvurulan teknikler üzerinden dersin, toplumsal cinsiyet olgusuna ilişkin öğrencilerde bir farkındalık yarattığını düşündürmüştür.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet Eğitimi

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, kemaldil@yahoo.com

TÜRKİYE’DE SİYASAL KİMLİK VE SOSYAL SERMAYE İLİŞKİSİ

Müberra Dinler¹

Selda Geyik Yıldırım²

Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye’de siyasi tercihlerle sosyal sermaye boyutları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Dünya Değerler Araştırması’nın 2007 verilerine göre Türkiye sosyal sermaye düzeyi açısından son sıralarda yer almaktadır. Sosyal sermayenin önemli göstergeleri arasında yer alan güven ve sivil toplum örgütlerine katılım Türkiye’de oldukça düşük düzeylerde çıkmaktadır. Bu çalışma Türkiye’deki sosyal sermaye boyutlarını siyasi kimlikler özelinde ele alarak iki olgu arasındaki ilişkilerin analizini sunmayı hedeflemektedir.

Siyasal kimlik göstergeleri belirgin ve temsil gücü yüksek örgütler olmaları nedeniyle, Türkiye’deki dört siyasi partinin, AKP, CHP, MHP, HDP’nin, gençlik kollarına kayıtlı olan bireyler üzerinde bir alan araştırması planlanmaktadır. Çalışmanın örnekleme, son seçim sonuçlarına göre TBMM’de temsil edilen dört siyasi partinin, AKP, CHP, MHP, HDP’nin, İstanbul’da en fazla oy aldığı ilçelerde (Bağcılar, Kadıköy, Küçükçekmece, Esenyurt) gençlik kollarına kayıtlı olan üyelerden oluşmaktadır. İlgili ilçeler, söz konusu siyasi partinin temsil gücünün yüksek olması kabulüyle seçilmiştir. Örneklem sayısı olarak da siyasi partilerin üye sayılarındaki kayıtların sağlıklı olup olmadığı konusunda tereddütte kalınması nedeniyle anakütlenin bilinmediği varsayılmış ve %5 örnekleme hatası için belirlenen örneklem büyüklüğü olan 165 sayısı her siyasi parti için ayrı ayrı olmak üzere toplam 660 olarak belirlenmiştir. Belirlenen ilçelerde 165 sayısına ulaşılmadığı durumlarda ilgili siyasi partinin 1 Kasım 2015 seçimlerinde en çok oy aldığı ikinci ilçede söz konusu sayıya ulaşılmaya çalışılacaktır.

Sosyal sermayenin belirlenmesinde kullanılan birçok farklı ölçek olmakla birlikte, bu çalışmada literatürde yaygın olarak kullanılan, Grootaert, Narayan, Jones ve Woolcock (2004) tarafından geliştirilen “Measuring Social Capital: An Integrated Questionnaire” ölçeği tercih edilmiştir. Ölçek, “grup ve ağlar”, “güven ve dayanışma”, “kolektif eylem ve işbirliği”, “enformasyon ve iletişim”, “sosyal bütünleşme”, “güçlendirme ve politik eylem” boyutlarından oluşmaktadır.

Bu çalışmanın Türkiye’deki sosyal sermaye tartışmalarına ciddi bir katkı sunacağı, özgün ve objektif sonuçlara ulaşacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte bu çalışma Türkiye’de yaşanan çatışmaların, siyasi kimlik belirteçleri bağlamında sosyal sermaye kavramının yeniden tartışılmasına da zemin hazırlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Sermaye, Siyasal Kimlik Belirteçleri, Siyasi Partiler

¹ Dr. Öğr., Sakarya Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı

² Öğr. Gör., Kafkas Üniversitesi Kağızman MYO, seldagykyldrm@gmail.com

TOPLUMSAL CİNSİYET VE DÜZENLEMELER BAĞLAMINDA TÜRKİYE’DE “KADIN SİĞİNMA EVİ”: MAMAK BELEDİYESİ KONUKEVİ ÖRNEĞİ

Zeliha Dişçi¹

Doğa-kültür gibi ikiliklere dayanan ve var olan hiyerarşi ile eşitsizlikleri bu gibi ayrımlarla sürekli doğrulayan toplumsal sistemde “kadın” kavramı, “erkek” kavramı ile bir ikilik oluşturarak hali hazırdaki düzlemde/düzende kalmanın imkânını yaratır. Daha açık bir şekilde söylendiğinde, toplumsal düzende erkeğe ilişkin roller bulunur ve bu rollerin erkeğe atfedilebilir hale gelmesi ancak “kadın”ın varlığıyla/tanımlı rolleriyle olabilmektedir. İnşa edilen erkek ve kadın ayrımı aracılığıyla toplumların varsaydığı şey, bütün insanların temelde bu iki toplumsal cinsiyete indirgenerek düzenlenebileceğidir. Toplumsal düzenlemelerin ve düzenin kaynaklarından birisi olarak dikkati üzerine çeken “yapay” kadın kavramının farklı toplumlarda farklı şekillerde inşası söz konusudur. İşte bu çalışmada da Türkiye’de toplumsal düzenlemelerin bir parçası olarak “kadın” a yönelik bakış açısı sorunsallaştırılacaktır. Buna göre kadın, tek başına kadın olarak var olmaktan ziyade “erkeğin karısı”, “çocuğun annesi”, “gelin” gibi çeşitli rollerin kesişim alanıdır. Kendisi olarak, varlık olarak değil ama farklı rollerle bu kadar sarmalanan kadından beklenen daima rollerine uygun davranarak sistemin işleyişinin sürmesine yardım etmesidir. Düzeneklerin işleyişine uymadığında, kendisi olarak var olamaması ya da sürekli bir “nesne” olarak algılanması nedeniyle aniden diğer nesnelere gibi el altında şiddet nesnesi haline gelebilmektedir. Bu çalışmada da şiddet nesnesi haline gelen kadının korunması ve gelişimi açısından geliştirilen enstrümanlardan birisi olan “kadın sığınma evi”ne odaklanılarak, onun kadının çoğu “toplumsal” olan sorunlarının çözümünde yeri ve işlevinin mahiyeti ortaya koyulacaktır. Bunun için öncelikle Türkiye’de sığınma evinin gelişim süreci ve bu süreci hazırlayan yasal ve kurumsal gelişmelere değinilecektir. Sonrasında ise bu düzenlemeler ile düzenlemelerin verdiği izlenim ışığında uygulama örneği olarak seçilen Mamak Belediyesi Kadın Konukevi’nin incelenmesine geçilecektir. Gerek ilgili düzenlemelere gerek uygulamalara bakılarak Türkiye’de kadına bakışta sığınma evinin amacına ulaşip ulaşmadığı konusunda bir sonuca varılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Toplumsal Düzenlemeler, Kadın, Kadın Sığınma Evi

---

¹ Arş. Gör., Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi, zelihadisci@gmail.com

BİR TAKTİK OLARAK ÇİNGENELİK

Semra Özlem Dişli¹

Bu çalışma, Romanların kendilerini ifade etme biçimlerinin bilgisine ulaşmayı amaçlayan, Şubat 2015 - Eylül 2015 tarihleri arasında, Çanakkale'nin Biga ilçesinde yaşayan Romanlar ile yürütülen alan araştırmasından elde edilen verilere dayanmaktadır. Romanlar, Biga ilçe merkezinin en yüksek noktası olan Balıkkaya Tepesi'nin eteklerine kurulmuş, Bigalılarca "yukarki mahalle" olarak adlandırılan bölgede yaşarlar. Kendi siyasal-kültürel söylemlerini üretme gücünden yoksun olan yukarki mahalle sakinleri, birbirinin içinden geçen popüler ve akademik-resmi söylemlerce üretilen dışarıdan temsillere tabi kılınmışlardır. Bu temsillerde, aynı kişileri işaret eder biçimde kullanılan Çingene ve Roman, haklarında konuşulan kişilere atfedilen farklı nitelikleri belirtir. Buna göre Çingene, doğaya yakın olma üzerinden kurgulanan romantik niteliklerin olduğu kadar, şehirli olmayan ve tehdit edici bir yaşam tarzı, tekinsiz geçim yolları, hiyerarşik bağlamda mizahın ögesi gibi dışlayıcı niteliklerin de toplamının özetidir. Roman ise, Çingene'ye atfedilenlerin yanı sıra, müzikal yetenek, eğlence ve resmi söylemler ile yeniden üretilen bir kimliğin hoşgörüsü ve prestij ifadesi niteliğindedir. Temel olarak Yerli, Macır, Sepetçi diye üç gruba ayrılan yukarki mahalle sakinleri Roman'ı, Romanca (Romani) bilen tek grup olan Sepetçiler için kullansalar da, Çingene adlandırmasının; bu adlandırmanın yüklü olduğu dışlayıcı/pejoratif anlamların reddi ile kendilerini dışarıya bir bütün olarak, daha prestijli olan Roman aracılığıyla tanıtır. İçeride ise, ortak bir payda olmaktan oldukça uzak Roman'ın yerine, bu üç grubun üçünü de kapsayan adlandırma "yukarki mahalleli"dir. Çingene'yi reddetseler de yukarki mahalleliler, kendilerince yaşam biçimlerini mevcut temsillerle kesişen "çingenelik" ile nitelerler. El değmemiş gizli kendilikleri "keşfetme" gayretinin ya da yukarki mahallelileri, tabi kıldıkları dışarıdan temsillerin mağduru olarak resmetmenin ötesinde çingenelik, derin bir dönüşüme uğratma, yıkma, dışına çıkma gücünden yoksun oldukları kendilerine dair bu temsilleri, yukarki mahallelilerin nasıl tükettiği/yeniden ürettiği ile ilgilidir. Bu çalışmanın amacı da, tabi bir grup olarak yukarki mahallelilerin çingeneliği, gündelik hayat pratiklerinin mümkün ve fark edilmez kıldığı fırsat ve eylem yolları ile kendi gemilerini yürütebilmek adına nasıl kurnazca kullandığını ortaya koymaktır. Çalışmanın amacına uygun olarak, çingeneliğin içeriğini oluşturan, dil ve mahalle jargonu, mizah ve "neşe", düğün ile "vurguncu" ve "avanta" gibi kavramlar üzerinden de geçim stratejileri ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Temsil, Çingenelik, Taktik

---

¹ Arş. Gör., Ankara Üniversitesi DTCF Antropoloji Bölümü, sozlemdisli@gmail.com

NAMUS CİNAYETLERİNDE SUÇ PROFİLİ, PİŞMANLIK OLGUSU VE CEZANIN CAYDIRICILIĞI

Recep Doğan¹

Namus şiddeti ve cinayetleri hakkında yapılan araştırmaların önemli bir kısmı gazete haberlerine dayanmaktadır. Namus cinayeti işleyen failer hakkında yapılmış araştırma ise hemen hemen yok gibidir. Ayşe Önal tarafından yapılan ve yurtdışında da çok bilinen araştırma², Mazhar Bağlı ve Ertan Özense³ tarafından yapılan çalışma ve benim çalışmaları⁴ dışında yayınlanmış ve kamuoyunca bilinen başka araştırmalara şu ana kadar rastlanmamıştır.

Hal bu olmakla birlikte, Türkiye’de namus saikiyle işlenen cinayetler konusunda yapılan araştırmalarda, gerek uygulanan araştırma tekniğinden kaynaklanan hatalar, gerekse konunun bilimsel çerçeve dışında tartışılıyor olması bu konuda birçok tevatürün ve doğru olduğu kabul edilen şehir efsanelerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Dolayısıyla bu bildiride, Türkiye’de namus saikiyle işlenen cinayetler konusunda 65 cezaevinde yaptığım araştırmanın sonuçlarına ilişkin kısa bir özet sunup, gerek suç profiline, gerek cinayetlerin işlenme biçimine, gerekse failere yönelik pişmanlık vb. hususlara ilişkin olarak doğru kabul edilen birçok bilginin gerçeği yansıtmadığını göstermeye çalışacağım.

Araştırma, Adalet Bakanlığından alınan özel izinle Türkiye genelinde namus saiki ile cinayet işleyen hükümlülerde fail perspektifini ve failerin namus anlayışını ortaya koymak amacıyla Haziran-Kasım 2008 tarihlerinde 37 il ve 11 değişik ilçede mevcut 65 cezaevinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada yarı-şekillendirilmiş mülakat yöntemi kullanılmış olup araştırma 34 Erkek 5 Kadın hükümlü ile yapılan yaklaşık 2,5 saatlik mülakatların verilerine dayanmaktadır.

Araştırma kapsamında analiz edilen vakalara bakıldığında, cinayet sırasında kullanılan yöntemler, failin kişisel konum ve şartlarına, cinayetin işlendiği yerdeki çevresel koşullara, failin cinayeti gizleme amacının bulunup bulunmadığına bağlı olarak değişmektedir.

Araştırmanın sonuçlarına göre, bu cinayetlerde bilinçli veya bilinçsiz olarak tekrarlanan tek davranış kalıbı cinayet sonrasında gözükmekte olup maktulün cenazesinin usulüne uygun biçimde defin edilmesinde isteksiz davranma, cenaze törenine katılmama veya cenazeyi sahiplenmeme noktasında kendini göstermektedir. Bunun dışında bilinçli veya bilinçsiz olarak tekrarlanan davranış kalıplarına tesadüf edilmemiştir. Namus cinayetlerine ilişkin olarak ileri sürülen maktulün mezarının siyaha boyanması vb. diğer ritüellerin ise bu cinayetlere toplumun ilgisini çekme adına geliştirilen fantastik ya da sinematografik yorumların ürünü olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Namus Cinayetleri, Suç Profili, Pişmanlık Olgusu, Cezanın Caydırıcılığı

¹ Dr., Uppsala Univeritesi Hugo Valentin Araştırma Merkezi, recepdogan06@hotmail.com

² Ayşe ÖNAL (2008). *Honour Killing, Stories of Men who Killed*. London: Saqibooks.

³ Mazhar BAĞLI ve Ertan ÖZENSEL (2011) *Türkiye’de Töre ve Namus Cinayetleri: Töre ve Namus Cinayeti İşleyen Kişiler Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*. İstanbul: Destek Yayınları

⁴ Recep DOĞAN (2014a). Different Cultural Understandings of Honour That Inspire Killing: An Inquiry into The Defendant’s Perspective. *Homicide Studies*, 18 (4), ss. 363-388. (2014b). The Profiles of Victims, Perpetrators, and Unfounded Beliefs in Honor killings in Turkey. *Homicide Studies*, 18 (4), ss. 389-416. (2016). The Dynamics of Honor Killings and the Perpetrators’ Experiences. *Homicide Studies*, 20 (1), ss.53-79.

SAKATLIĞIN KADIN HALLERİ

Fulya Doğruel¹

Bu çalışma beden, toplumsal cinsiyet, gelenek, modernite, kültür, çevre ve sosyal değişim bağlamlarında, sakatlıkla ilgili geleneksel ve medikal bakış açılarının nasıl kurumsallaştırdığını; öte yandan sakat derneklerinin politikleşme süreçlerinde, bu yaklaşımların, sakat bilinci ve eşit vatandaşlık taleplerinin yükselmesi ile beraber nasıl karşı bir söylemle çürütüldüğünü ve yapısöküme uğratıldığını incelemektedir.

Genelde sakat bireylerin hak taleplerine, vatandaşlık bağlamında meşru bir politik mücadeleden çok acıma duygusu ile yaklaşmaktadır. Ancak, 1980'lerin sonlarından itibaren engelli hareketlerinin dünya çapında daha aktif örgütlendikleri ve hak temelli bir duruş geliştirdikleri; sakat bedene dair ise pasif toplumsal algıyı kırıp sakatlığı engel olarak görmedikleri, engelliliğin toplumsal olarak inşa edilen ve kişileri kapasitelerinden mahrum eden bir düşünce ve pratik olduğuna dair bir karşı-söylem geliştirdikleri görülür. Bu karşı söylemin en belirgin ifadesi "engel sizsiniz" mottosuyla karşımıza çıkmaktadır.

Sakat bireylerin topluma katılımı ve kamusal alandaki görünürlüğü fazlasıyla kısıtlanmıştır. Bu durum kadınları daha çok etkilemektedir. Sakatlık durumları ne olursa olsun, kadınları "koruma" sebebiyle bahanesiyle eve kapatmak, toplumda kendini halen güçlü bir eğilim olarak göstermektedir. Bu da belirli bir sakatlığa sahip kadınları eğitim, istihdam, ulaşım, kendi hayatı ve bedeni üzerinde söz sahibi olma, sosyalleşme, evlenme, çocuk sahibi olma gibi temel hak ve hürriyetlerinden mahrum bırakmaktadır. Ancak, kadınların kendi kapasitelerine dair algıları sadece toplumda dayatılan, kendini var eden söylemlerle değil, karşı-söylemler etrafında da şekillenmektedir. Sakat kadınların kendilerine dair düşüncelerindeki değişim toplumsal değişime de ayna tutmaktadır.

Karşı söylemlerle ön plana çıkan bu alternatif yaklaşım, kişilerin kendi hikayelerini, daha rahat aktarmalarına, deneyimlerini, duygularını paylaşmalarına; sakatlığın sadece fiziksel bir durum olmadığını, aksine daha çok sosyal olarak inşa edildiğini göstermelerine aracı olmuştur. Bu alternatif yaklaşım, sosyal bariyerlere maruz bırakılmadıkları sürece, özellikle kadınlarda "kapasitesiz", "acınası" olmak bir yana bilinçli, güçlü, kendilerine bakabilir oldukları düşüncesini beslemiş ve sakat bireylerde özgüven inşasının güçlenebilmesini sağlamıştır.

Bu yeni alternatif bakış açısı üzerinden kadınların sakatlığa dair düşünce ve tutumları incelenecek olursa, insana dair yaygın zihin-beden düalist söylemini sorgulamakla kalmayıp, "Sakatlığın Sosyal Teorisi" (Oliver, 1990) ile uyumlu bir şekilde, fiziksel ve sosyal bedenin bağlantısı ortaya konarak, kişilerin kendilerini nasıl algıladıkları, kimlik oluşum süreçleri ve bedeni deneyimleri (acı, sağlık, medikal, teknik desteğe ihtiyaç, sosyal kabul) irdelenmelidir.

Bu çalışma, İzmir ve Gaziantep kentlerinde fiziksel (ortopedik, görme ve işitme) sakatlığı bulunan kadın katılımcılarla gerçekleştirilen niteliksel saha çalışmasının verilerine dayanmaktadır. Bu bağlamda, sakatlığın, engelliliğin anlamları, bedene dair bakış açıları, öznel, eşitlik, normallik ve cinsellik kavramları cinsiyet eşitsizliği, toplumsal tabakalaşma ve sosyal dışlanma bağlamlarında incelenecektir. Böylelikle, bu çalışma sakatlığın sadece bedeni değil, sosyal, ekonomik ve politik hallerine dair bütünlüklü bir çerçeve sunacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sakatlık, Beden, Toplumsal Cinsiyet, Normallik

---

¹Yrd. Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, fulyadogruel@gmail.com

GIDA SAVURGANLIğI VE TOPLUMSAL ÇABALAR

Celile . Dlekođlu¹

Yeni yüzyılın en önemli tartışma konuları soğuk savaş, g dengelerinin değişmesi, ekonomik krizler, yoksulluk ve açlık olmuştur. Yeni yüzyılda gerçekleştirilmesi gereken temel hedeflerin başında yoksulluğun azaltılması kayıtlara geçmiştir. Uluslararası yoksulluk sınırına göre dünya nüfusunun hala 1/5'i günde 2 ABD\$'nın altında gelireyle yaşamaktadır. İyileşmelere rağmen Asya-Pasifik, Sahra Altı Afrika ve Latin Amerika-Karaiplerde açlık önemli boyuttadır. A nüfus sayısı ABD, Kanada ve AB'nin toplam nüfusuna eşittir. Dünyada a nüfusu besleyecek yeterli gıdanın üretildiği ancak bunun adil bölüşümünün olmadığı uzun yıllar söylemlerde dile getirilmiş ancak, gıda savurganlığı daha az tartışılmıştır. Bu sorun son yıllarda ulusal, bölgesel ve uluslararası platformlarda merak edilen ve önlenmesi için çaba harcanan açlık, iklim değişikliği gibi konuların arasına girmiştir. Dünyada her yıl üretilen gıdanın 1/3' (1,3 milyon ton) eşitli nedenlerle tarladan çatala ulaşana kadar kaybolmaktadır. Kaybolan bu gıda Sahra altı Afrika'nın yaklaşık 5-6 yıllık toplam gıda üretimine eşdeğerdir. Sosyo-ekonomik sınıflandırması ne olursa olsun tüm ülkelerde gıda zincirinde israf/kayıp yaşanmaktadır. Orta ve yüksek gelirli ülkelerde gıdalar tüketicisi ve perakendecide önemli düzeyde israf edilirken düşük gelirli ülkelerde tüketicisi israfı düşük olup üretim sürecinde, hasat ve depolamada kayıplar önemli olmaktadır. FAO verilerine göre orta ve yüksek gelirli ülkelerde tüketicisi kaynaklı israf oranı yüzde 31-39 arasında iken düşük gelirli ülkelerde yüzde 4-16 arasındadır. Avrupa'da 280-300 kg/yıl kişi başına israf var iken, Afrika'nın alt sahra bölgesinde ve güney/güneydoğu Asya'da kişi başına israf 120-170 kg/yıldır.

Bu alışma, gıda savurganlığı olarak adlandırılan gıda israfı ve gıda kaybının nedenleri, gıda zincirinin hangi aşamasında hangi tür savurganlığın yaşandığı ele alınarak gıda savurganlığın nasıl azaltılabileceği başta sivil inisiyatifler olmak üzere uluslararası ve ulusal çaba ve faaliyetlerle tartışılacaktır. Gıda zincirinde yer alan aktörlerin bu çabalar içindeki rollerinin neler olacağına da çalışmada yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Gıda İsrafı, Gıda Kaybı, Sivil İniyatif, Yoksulluk

---

¹ Doç. Dr., Çukurova Üniversitesi Sivil Havacılık Yüksekokulu Havacılık Yönetimi Bölümü, cdolekoglu@gmail.com

TOZKOPARAN'DA KENTSEL DÖNÜŞÜM: KOLEKTİF BİR EYLEMİN OLABİLİRLİĞİ

Betül Duman¹

İsmail Coşkun²

İstanbul'da büyük çaplı bir kentsel dönüşüm yaşanmasına rağmen bu dönüşüme karşı kolektif eylem ve mobilizasyon nispeten sınırlıdır. Türkiye'de kolektif eylemi ve mobilizasyonu tartışan çalışmalar sınırlı ve çoklukla gecekondular alanlarındaki tecrübeleri irdelemektedir. Bu çalışma İstanbul'un Güngören İlçesine bağlı Tozkoparan mahallesine odaklanmaktadır. Mahallenin gecekondular alanlarından ayrılan niteliklerinden biri büyük oranda mülkiyet güvencesine sahip bir sosyal konut alanı olması ve kamunun öncülüğünde gecekondular önleme bölgesi olarak kurulmasıdır. Mahalle ayrıca mahalle aidiyeti ve bağlılığı yüksek, geniş kamu alanlarının varlığı ve düşük yapı yoğunluğu ile de ayırt edilmektedir. Bu çalışmada amaç bu hususiyetlere sahip Tozkoparan mahallesinde kentsel dönüşüme karşı kolektif eylemin olabildiğini araştırmak, kolektif eylemi ve mobilizasyonu sınırlayan nedenleri anlamaya çalışmaktır.

Çalışmada kolektif hareketin oluşma ihtimali, üç ayrı bağlamsal faktör çerçevesinde analiz edilecektir. Birincisi Mülkiyet faktörü olup, yerel mülkiyet yapısı ve kamunun meşruiyetinin kolektif eylem üzerindeki etkisi değerlendirilecektir. Kolektif eylemin sınırlarını tayin eden ikinci faktör mahallenin sosyal-mekansal ilişkileri ve politik repertuarıdır. Üçüncüsü belediye ve mahalle derneği ile mahallelinin ilişkileri olup politik himayecilik, yönetimin kolektif eylemi baskılayıcı stratejileri; söylemi ve uygulamaları ile mahalle derneğinin konumu gibi faktörlere odaklanacaktır.

Verilerin elde edilmesinde hem nicel hem de nitel teknikler kullanılmıştır. Kasım- Aralık 2014 tarihleri arasında 639 kişi ile yüz yüze görüşme tekniğiyle bir anket uygulaması yapılmıştır. Anketlerin istatistiksel analizi sonrasında ise yazarlar tarafından derinlemesine mülakatlar yapılmıştır. Bu çerçevede konut ve işyeri sahipleri ile ayrıca Tozkoparan Derneği, Belediye Başkanı ve Tozkoparan Mahallesi muhtarı ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca TÜİK istatistikleri, Belediye dokümanları ve gazete haberleri kullanılmıştır.

Çalışmanın bulgularını şöyle özetlemek olanaklıdır: Mülkiyet güvencesi, yüksek rant potansiyeli ve kamu müdahalesi olmadan bu rantın realize edilemeyecek olması ve mahallenin kuruluşundan itibaren kamu ile çatışmanın olmaması kolektif bir eylemi sınırlıyor gözükmektedir. Diğer yandan kamu alanlarının fazlalığı alanın hak kaybı oluşturmadan dönüştürülmesinde ciddi bir potansiyel sunmaktadır. Bu potansiyel gerek sakinlerin gerekse belediye yönetiminin tutum ve stratejilerinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Ayrıca konutların yenilenmesi ihtiyacı ve rant saiki oldukça yüksek bir dönüşüm beklentisi oluşturmaktadır. İkinci faktörle ilgili olarak Tozkoparan'da kolektif bir eylemi mümkün kılacak topluluk duygusu kuvvetli olmakla birlikte, bu potansiyelin farklılaşan çıkarlarla bölündüğü, ranttan pay alma saikince geri planda kaldığı görülmektedir. Cari politik repertuarları ve nispeten yerleşik, şehirli ve eğitimli olmaları onları bireysel çözümlere ve tazmin siyasetine yakın kılmaktadır. Ayrıca yerel aktivizme eklenecek ve kolektif bir aktörün ve eylemin yaslanacağı güçlü bir etnik/mezhepsel ya da politik bir aidiyet tespit edilememiştir. Üçüncü faktöre ilişkin olarak ise azımsanmayacak bir politik himayecilik beklentisi yanında yerel yönetimin mobilizasyon üretecek bir kolektif aktörün oluşmasını engelleme yönünde önemli stratejiler ve taktikler uyguladığı belirtilebilecektir. Bu kapsamda sürece ilişkin belirsizlikler, sakinlerin rant beklentisinin karşılanacağı

¹ Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi Enformatik Bölümü, bduman@yildiz.edu.tr

² Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, ismailcoskuna@gmail.com

taahhüdü ve bu bağlamda belediyenin “metrekareye metrekare” ve “yerinde dönüşüm” söylemleri, bireysel muhataplık kurma ısrarı, mahalle derneğini gayri meşrulaştırma ve yeni bir dernek kurulmasını destekleme yönündeki girişimleri kolektif eylemin ve kolektif aktörün oluşmasını engelleyici karşı stratejiler olarak devreye girmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Dönüşüm, Kolektif Eylem ve Direnç, Tozkoparan, Yerel Yönetimin Baskılayıcı ve Gayri Meşrulaştırıcı Stratejileri

KADIN İSTİSMARI ÖRNEĞİ OLARAK SURİYELİ GÖÇMEN KADINLARIN İKİNCİ EŞ OLMASI

Tuba Duman¹

Araştırmanın amacı Suriyelilerin Türkiyelilerle ikinci eş olarak evlenmesi olgusunu, neden ve sonuçlarıyla incelemek ve bu konuda çözüm önerileri sunmaktır. 2011 yılından bu yana devam etmekte olan Suriye iç savaşı sonucu ülkemize 3 milyonu aşkın Suriyeli göç etmiştir. Savaşın yakın zamanda bitmeyeceğinin anlaşılmasıyla Suriyelilerin birçoğunun artık Türkiye’de yaşayacağı anlaşılmaktadır. Burada hayat kurmaya çalışan Suriyeliler maddi ve manevi birçok sıkıntı ve travmayla karşı karşıyadır. Bu süreçte dezavantajlı gruplardan olan kadınlar ciddi tehlike altındadır. Bu süreçte birçok Suriyeli kadın ve (bazen çocuk yaşlardaki) genç kızın Türkiyelilerle 2. eş olarak evlendiğini görmekteyiz. Çok eşlilik Suriye’de serbest olmakla birlikte Türkiye’de değildir ve ailenin yapısı, çocuklar ve kadınlar için ciddi yasal ve sosyal tehlike ve tehditler doğurur. Suriyeli kadınların bu evlilikleri tercih ederken maddi hayatlarını kolaylaştırmak, ailelerine para kazandırmak gibi maddi nedenlerin yanında Türkiyeli ailelerin bir parçası olarak korunma ve kabullenme elde etmek gibi sosyal ve manevi nedenleri de bulunduğu görülmektedir.

Bu evlilikler ciddi sorunlar doğurmaktadır. Bu evlilikler boşanma, cinayet gibi istenmedik olaylarla sonlanabilmekte, ikinci eş ve mülteci olan bu kadınların bu evliliklerde hiçbir hakları olamamakta, 15 yaşındaki Suriyeli bir genç kızın Türkiyelilerle 3. evliliğini yaptığı görülmektedir. Yine erken yaşta evlenen genç kızların eğitim şansları ellerinden alınmaktadır. Ayrıca üzerine Suriyeli kuma getirilen kadınlar aldatılma, terkedilme, aile düzeninin bozulması gibi birçok ciddi sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Bununla beraber birçok erkek eşlerini Suriyeli kuma almakla tehdit edip aile huzur ve ahlakını bozmakta, ailelerini de Suriyelilere düşman etmektedir.

Sonuç olarak Suriyelilerin ikinci eş olarak alınması hem Suriyeli hem de Türkiyeli eşler ve çocuklar için ciddi sorunlar doğuran tehlikeli bir durumdur. Türkiye’deki aile yapısına da ciddi zarar vermektedir. Ayrıca bu evlilikler yasal değildir ve suçtur. Yine bu evlilikler Türkiyelilerin Suriyelilere karşı nefret ve düşmanlık beslemesine neden olmakta, burada büyük çoğunluğu kalıcı olan Suriyelilerle sosyal uyum sağlamamızı engelleyen unsurlardan olmaktadır. Yine genç yaştaki kızların evlilikleri çocuk istismarı kapsamında değerlendirilmelidir.

Araştırmanın metodu literatür taraması, katılımcı gözlem ve derinlemesine mülakattır. Konu ayrıca ilgili gazete haberlerinden de araştırılacaktır. Bu konu hakkında bilgisi, tanıklığı ve gözlemi olan ya da bu evlilikleri tecrübe etmiş kimselerden oluşan 15 Türkiyeli ve Suriyeliyle derinlemesine mülakat yapılacaktır. Çalışmanın sahası başkent olan Ankara ve bir sınır şehri olan Şanlıurfa’dır. Bu iki şehirde ciddi oranda Suriyeli barındıran farklı örnekler oldukları için seçilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İkinci Eş, Çok Eşlilik, Suriyeli Mülteci Kadınlar

---

¹ Dr. Öğr. Gör., Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Sosyoloji Bölümü, tuba.duman@asbu.edu.tr

TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ VE KÜRT SORUNU

Baran Dural¹

Kürt sorunu Irak, İran, Suriye Kürdistanı'ndaki Kürt önderlikler, Türkiye'deki Kürt kökenli topluluklar, bunlar arası ittifak- çekişmeler, Rusya Federasyonu ile ABD arasındaki çatışkı, AB'nin belirleyici etkisi ve bölge güçlerinin bilek güreşi doğrultusunda şekillenecek ve neticede hangi biçimi alacağı şu anda tamamen belirsiz bir olgu görünümü veriyor. Ne sadece Türkiye ne de yukarıda adı geçen diğer oyuncular, bu denklemi tek başlarına çözebilecek konumdalar. Her ne kadar akıllı bir ya da birkaç oyuncu tüm mücadelenin seyrini değiştirme olasılığına kağıt üzerinde sahipse de, soruna iç- iktidar hesapları, bölge oylarını toplama, liberallere şirin gözükmeye, iç- milliyetçi tabanların duygularını istismar etmek, belirlenen devlet politikalarında herhangi bir şekilde ikircime düşmek çözümsüzlüğü körükleyen/ körükleyebilecek olgular olarak ön plana çıkıyor.

Şu ana dek önerilen çözüm yollarına bakıldığında Kürt sorununun çözümüne yönelik iki ana modelin, çeşitli varyasyonlarıyla kamuoyunun gündemine taşındığı anlaşılmaktadır. Bu modellerden ilki "*siyasi*" ikincisiyse "*askeri*" çözüm başlıklarını taşıyor. Öncelikle vurgulamak gerekir ki, her iki model de kendi içerisinde bir çözüm perspektifi içeriyor. Yani milliyetçilerin karşı çıkışının aksine siyasi çözüm de, Kürt azınlık milliyetçilerinin reddettikleri, "*askeri çözüm*" de konunun ele alınmasında bir çözüm modelidir. Genel olarak tanımlandığında askeri çözüm, Kürt kökenli yurttaşları rencide edecek bir modeli imlerken, siyasi çözüm de Türk milliyetçileri başta olmak üzere, Türk kökenlilere acı verecek bir seçenektir. Her iki çözüm yolunun da bugünkü hükümetin ifadesiyle bir, "*kazan- kazan*" bağıntısı içermemesi, Kürt sorununu içinden çıkılmaz hale getiren ana etkidir.

Bu bildiriye, Türkiye'de, "*Kürt milliyetçiliği*"nin panzehri gibi gösterilen Türk milliyetçiliğinin, Kürt sorununa yaklaşımı tarihsel düzlemde özetlendikten sonra, genelde "*askeri çözüm*" ekseninde konumlandırılan milliyetçi hareketin tutumu irdelenecektir. Milliyetçi aydınların, Kürt açılımını ne düzeyde tartıştığı, siyasi çözüme yönelik hangi gündem maddelerini içlerine sindirip, hangilerine karşı, "*kırmızı çizgi*" koydukları dile getirilmeye çalışılacaktır. Kürt sorunu varoldukça, Türk milliyetçiliğinin de tartışmanın aktif katılımcılarından biri olacağı göz önünde tutulduğunda, çalışanın önemi gün yüzüne çıkmaktadır. Bugüne dek "*devletin partisi*" olarak ön plana çıkan MHP ile aydınları arasındaki görüş farklılıkları, ana dilde eğitimden demokratik özerkliğe, Kürt kökenli yurttaşlara yönelik algıdan çözüm önerilerine gündemdeki başlıklar ekseninde tartışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Kürt Sorunu, Türk Milliyetçiliği, Milliyetçi Aydınlar, Siyasi Çözüm, MHP

---

¹ Doç. Dr., Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü, B_dural@yahoo.com

ANKARA'DA EĞLENCE MEKANLARININ DÖNÜŞÜMÜNE DAİR BİR SÖZLÜ TARİH DENEMESİ: SAKARYA VE OLGUNLAR ÖRNEĞİ

Nehir Durna¹

Son beş ile on yıl arasındaki süreçte Ankara'nın tarihi eğlence mekanı Sakarya Caddesi'nde radikal bir dönüşüm gerçekleşmiştir. Dönüşümün ilk tetikleyicisi kuşkusuz o bölgede yer alan ve içerisinde pek çok pub, bar ve eğlence mekanlarının bulunduğu SSK İş Hanı'nın Çankaya Belediyesi'ne devredilmesiyle bu Han'ın içindeki bar ve pubların sokağın geri kalanına dağılması ve zaman içerisinde eski itibarını ve işlerlik ritmini yitirmesi olmuştur. Bu sürecin devamında bölgede yer alan ve çoğunlukla üniversite gençliğinin eğlence mekanı olan bu barlar giderek ya türkü barlara dönüşmüş ya da içkili bahis mekanlarına evrilmiştir. Bu evrilme sürecinde buna benzer mekanların Ankara'nın muteber semtleri haline gelen ve ağırlıklı olarak Batı bölgesinde açılan yeni bölgelere doğru kayması da etkili olmuştur. Buna mukabil Sakarya Caddesi'ndeki buna benzer mekanların farklı türevleri Olgunlar ve Kızılırmak Caddelerinde de açılmaya başlamıştır.

Bu çalışmanın amacı özellikle Sakarya'daki mekanların dönüşümünün ve eğlence mekanlarının Olgunlar Sokağı Bölgesine kayışının kültürel, ekonomik ve sosyolojik dinamiklerini sözlü tarih aracılığıyla incelemektir. Bunun için eğlence mekanı sahasından dört ayrı kategorideki gruplarla derinlemesine görüşmeler yapılacaktır. Bu kategoriler; en az on yıldır aynı mekanlarda müzik yapmış ve yapmaya devam eden müzisyenler, yine uzun yıllar bu bölgelerde mekan işletmiş ve işletmeye devam eden işletmeciler, bu mekanlarla neredeyse özdeşleşmiş çalışanlar ve yine bu mekanların müdavimi haline gelmiş müşteriler olarak belirlenmiştir. Böylece mekanların dönüşümünün izleri, hem işletmeci, hem müzisyenler, hem çalışanlar hem de müşteri gözünden takip edilebilecektir. Bunun için bütün kategorileri bir araya getirebilecek Sakarya Caddesi'nden en az dört mekan, Olgunlar Caddesi'nden üç mekan örneklem olarak seçilecektir. Her gruptan kaç kişiyle görüşme yapılacağı önceden belirlenmemiştir. Yarı yapılandırılmış sorular hazırlanacak, görüşülecek kişilerin bu sorulara verdikleri yanıtlar, birbirini tekrar etmeye başladığı anda o grupta yapılacak görüşme tamamlanacaktır.

Çalışma Bourdieu'nun alan, habitus, sınıfsal yapılaşma gibi kavram setleriyle tartışılacaktır. Bu çalışmada mekan işletmecilerinin ekonomik kaygıları, bu kaygıların yönlendirdiği yatırım tercihleri, mekan tüketicilerinin kültürel ve beğeni yargıları ve bu yargıların belirlediği müzisyenlerin müzik yapma tercihleri, çalışanların müşteri profiline göre belirlediği hizmet paternleri çalışmanın kapsamı içerisinde yer alacaktır. Bu nedenle Bourdieu'nun kavram setleri bu konuları ele alırken hayati önemde olacaktır.

Anahtar Sözcükler: Eğlence, Mekan, Sözlü Tarih, Ankara

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü, nehirozag@gmail.com

MEDYANIN ŞİDDETİNİ NE YAPMALI?

Tezcan Durna¹

Geçmişten günümüze şiddet, bir yandan toplumsal düzeni hem tehdit eden hem de düzeni sağlayan bir unsur olarak var olagelmiştir. Çok farklı disiplinlerde şiddetin kaynağına dair çok farklı dinamikler tarif edilmiştir. Pek çok disiplinde ise şiddet olumsuz bir eylem olarak tanımlanmıştır. Şiddetin görselleştirilmesi ve seyirselleştirilmesi ise insanlığın kendini ifade etme yollarından birisi olarak karşımıza çıkar. İnsanların mağara duvarlarına avlanma pratiklerini resmetmesini de bu ifade yollarından birisi olarak düşünebiliriz. Kısaca aslında toplumun içinde hem olumsuz hem de olumlu sonuçlara yol açacak şekilde şiddet edimi hep var olagelmiştir.

Şiddet, hem bizatihi kurucu bir edim olmasına hem de toplumsal eşitsizliklerin bir tezahürü olarak ortaya çıkmasına rağmen, modern zamanlarda medyadaki görselleştirmelerin etkisiyle insanların şiddete eğiliminin arttığına dair varsayım, medya-şiddet ilişkisini etki paradigmasına kilitlemiş görünmektedir. ABD’de altmışlı yıllarda artış gösteren ve yetmişler ve seksenlerde giderek yaygınlaşan bu tür araştırmaların odağı, medyadaki şiddet gösterimlerinin özellikle ergen ve gençlerin şiddet eğilimlerini arttırdığı ön kabulünden hareketle yapılmıştır. Ancak elbette bu ön kabulü ters yüz edecek araştırmalar da yok değildir. Bu tür araştırmalardan ilham alarak Türkiye’de de medya-şiddet ilişkisi genellikle bu ön kabulden hareketle incelenmiştir. Hala sadece medya değil, özellikle şiddet içerikli bilgisayar oyunlarının çocuklar üzerindeki etkisi de, çocuğu şiddete teşvik edeceği ön kabulünden hareketle yorumlanmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, medya-şiddet ilişkisini incelerken bu ön kabulün eleştirisine dayanmaktadır. Bu eleştiride öncelikle şiddetin modern zamanlar öncesinde de var olduğu, modern zamanlarda eğer şiddet eğiliminde bir artış söz konusu olduysa, bunun asıl müsebbibinin toplumsal eşitsizliklerin yol açtığı ketlenme, kendini ifade etmede yoksunluk ve hınçlanma gibi nedenler olduğu iddiasından hareket edilecektir. Şiddet dolu bir ailenin, şiddet ve nefret dolu bir çevrenin medyadaki şiddet gösterimlerinden daha etkili olacağı varsayımından hareketle, medya-şiddet ilişkisinde sürekli medyanın suçlanmasının denetim mekanizmalarını işletme açısından nasıl bir işlev üstlendiği üzerinde durulacaktır.

Sonuç olarak araştırmanın temel sorunsalları; 1) Medyadaki şiddet gösterimlerine saf şiddet gösterimi olarak mı, baskın kültürel ve dışlama pratiklerini harekete geçiren unsurlar çerçevesinde mi bakmak gerektiği, 2) Sırf etki paradigmasından hareketle, medyanın izleyicileri doğrudan etkilediği varsayımının iktidar ve denetim mekanizmalarının yaygınlaştırılmasında nasıl işlevselleştirildiği, 3) Toplumdaki şiddet artışında esas olarak medyayı sorumlu tutmanın, toplumsal eşitsizliklerin üstünün örtülmesinde nasıl araçsallaştırıldığı olacaktır.

Anahtar Sözcükler: Medya, Şiddet, Siyaset, Denetim, Etki, Toplumsal Eşitsizlik

---

¹ Doç. Dr., Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü, tezcandurna@gmail.com

ULUSAL KİMLİK-ULUSAL BEDEN VE YILDIZLIK

Yektanurşin Duyan¹

20.yüzyılda sinema yıldızları o dönemde ulusun belirli sosyo-kültürel durumunun temsilcisiymiş gibi birer ulusal simge olarak görülmüşlerdir. Yıldızlar, devlet ve siyasi liderlerin resmi özelliklerine sahip olmamasına rağmen belli koşullar altında ulusun genel özelliklerini temsil eden örnekler olabilirler. Genellikle Marilyn Monroe savaş sonrası sembolik Amerikan yıldızı olarak düşünülmesine rağmen aslında Amerikalı olma düşüncesinin karakteristik özellikleri (*Americanness*) John Wayne ve James Stewart gibi erkek yıldızlarla sıkıca ilişkilendirilmiştir. 1930 ve 1940'lı yıllarda birçok ülke sinemasında belli oyuncular -Macaristan'da Tivadar Udvardi, Zita Szelecky, Fransa'da Jean Gabin - önemli ulusal yıldızlar haline gelmiştir. Farklı yol ve araçlarla yıldızlar, ulus ile kimliklenmeye yol açmış ve ulus kimliği kaynaklık etmiştir (Buckley, 2000, p. 527).

Seçil Bük'er'e göre bir oyuncunun yıldıza dönüşmesi o ülke koşullarıyla bağlantılı bir gerçekliktir (Bük'er, 2012, p. 160). Eğer ki bu oyuncu kadın ise bu bağlantı biraz daha güçleniyor. Molly Haskell'a göre erkeklerin ve kadınların fantezilerinin araçları ve değişen modanın barometresi olarak kadınlar, erkeklerden daha çok etkindirler. Yakın geçmiş ile yakın geleceği birbirine bağlayan çift taraflı ayna gibi filmlerdeki kadınlar, toplumdaki rollerini hem yansıtmış, hem o rolleri devam ettirmiş hem de bazı bakımlardan yenilikler sunmuştur (Haskell, 1987, p. 12). Bu bağlamda ulusal kimlik/ulusal beden ve yıldızlık arasında bağlantılar olduğu düşünülmektedir. Bir ülkenin yıldızı ve yıldızları o ülkenin bir nevi ulusal sembolü, simgesi olduğu kabul edilir. O halde bu durum Türkiye sineması için de geçerli mi? Eğer geçerliyse hangi yıldızlar ulusal sembol, simgedir? Yerli yıldızlar "Türk" kadını nasıl olmalı sorusunun bir cevabı mıdır? Yoksa hayallerdeki "Türk" kadını nasıldır cevabı mıdır? Çalışmada Türkiye sinemasında ulusal beden olarak kabul edilen kadın yıldızlar ile "Türk" kadın kimliği arasındaki ilişki incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Sineması, Kadın Yıldızlar, Toplumsal Cinsiyet, Ulusal Beden

---

¹ Arş. Gör., Mardin Artuklu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sinema Televizyon Bölümü, yektaduyan@gmail.com

TOPLUMSAL CİNSİYET VE SOSYAL SERMAYEYE GÖRE ZAMAN KULLANIMI

Hülya Eker¹

Nilay Çabuk Kaya²

Bu sunumdaki çalışmanın amacı bireylerin sahip oldukları sosyal sermayenin, belirli aktivitelere harcadıkları zamanla ilişkisini toplumsal cinsiyet açısından ele almaktır. Araştırmanın temel sorunsalı bu aktivitelere harcanan zamanın sahip olunan sosyal sermayeye ve cinsiyete göre değişip değişmediğidir. Kadınların ve erkeklerin aile ve arkadaşlarıyla hangi aktiviteye ne kadar zaman harcadıkları, ne kadar sosyal olduklarının da bir göstergesidir. Ayrıca, bireylerin toplumda birbirlerine duydukları güven derecelerine bağlı olarak belirli aktivitelere katılım, sosyal sermayenin göstergesi olarak kabul edilmektedir. Bu çalışma ile kadın ve erkeklerin sahip oldukları sosyal sermaye düzeylerinin iş dışı zaman kullanımlarına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek için, örneklem üzerinde yapılandırılmış anket formu kullanılmıştır. Önceden oluşturulmuş çok geniş bir aktivite listesinden örneklemin özelliklerine göre aktiviteler seçilmiştir. Katılımcıların bu aktiviteleri hangi sıklıkta yaptıkları, hafta içi ve hafta sonu ortalama kaç saat/dakika harcadıkları sorulmuştur. Araştırmanın örneklemini Ankara'da bir kamu kurumunda orta ve üst düzeyde çalışan, 25-65 yaş aralığındaki toplam 120 birey (60 kadın ve 60 erkek) oluşturmaktadır. Araştırmada öne çıkan sonuçlardan biri, sosyal sermaye indeks düzeyinin yükselmesinin, arkadaşlarla yapılan sosyal aktivitelere ayda bir kere zaman ayrılması üzerinde önemli olmasıdır. Araştırmada sosyal sermaye indeks düzeyi düşük olan hem erkeklerin hem de kadınların eğitimle ilgili aktivitelere daha az katıldıkları belirlenmiştir. Bunun yanı sıra sosyal sermaye indeks düzeyinin yüksek olmasının, kadınlar ve erkeklerin organizasyon için yapılan aktiviteler ile ev ziyareti/misafir kabul etme gibi aktivitelere zaman ayırmaları üzerinde etkili olmadığı bulunmuştur. Bireylerin zaman kullanımlarının sosyal sermayeye göre incelendiği bu araştırmada toplumsal cinsiyet açısından daha eşitlikçi bir tablo ortaya çıkmıştır. Bu eşitlikçi durumun örneklem grubunun orta ve üst düzey kamu çalışanı bireylerden oluşmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Zaman Kullanımı, Sosyal Sermaye

---

¹ Ankara Üniversitesi DTCF Sosyoloji Bölümü, hulyae06@hotmail.com

² Prof. Dr., Ankara Üniversitesi DTCF Sosyoloji Bölümü, cabukkaya@gmail.com

KİMLİKLER VE KOZMOPOLİTANİZM: KOZMOPOLİT VATANDAŞLIĞIN MÜMKÜNLÜĞÜ ÜZERİNE BİR DENEME

İlknur Ekiz¹

Kimlik ve vatandaşlık kavramlarının son tartışma noktalarından biri de kozmopolitizm olmuştur. Ulus kimliklerin ülke çapından çıkıp küresel çatışma haline gelmesi barış çözümleri üretmeye sevk etmiştir. Bunun için çeşitli teoriler, hipotezler oluşturulmaya çalışılmıştır. Küreselleşmenin sınırları kaldırması ve akıntılar teorisi baz alındığında ulus devlet ve onun ürettiği kimlik prototipi parçalanmaya başlamıştır. Bu da dünya vatandaşlığı kavramını üretmiştir. Bu noktada dünya da “kendimizi dünya vatandaşı olarak mı görmeliyiz? Yoksa ulus-devlet’in vatandaşı olarak mı görmeliyiz?” sorusundan yola çıkarak siyasal ve toplumsal formasyonlar ortaya çıkmıştır. Tarihsel bir metodla bakıldığında dünle bugün arasında kozmopolitizm mümkünlüğü konusunda bize büyük kapılar açılmaktadır. Bizim tarihimiz öne çıktığında ise Osmanlı’nın aslında kozmopolit bir yapıya sahip olduğu ve kozmopolitist bir sosyal yapının olduğu görülebilmektedir. Fakat birey olarak değil de toplumsal olarak öne çıkması da ayrı bir çelişki olmuştur. Kozmopolitanizmin ulus devletle olan ilişkisi ise ayrı bir çatışma-buluşma eksenini yaratmaktadır. Kimliksizleşme ya da ölümcül kimlikler arasında krizlerle boğuşan ülkeler için kozmopolitizm ayrı bir çıkış noktası gözükebilmektedir. Burada sormamız gereken temel bir soru bulunmaktadır: Birincisi, birey olarak kendi konumunu, hayat tarzını oluşturmuş olanlar farklılıklardan etkilenip, onlara esnek davranıp, hayatı anlamlandırmada düşünce yelpazesini genişleterek değişim dönüşüm halkasına dahil olup medeniyet havzasına mı bir damla mı olacaktır? Yoksa, bugün ki küresel dünyada ulus-birey mantığında kendi yeri, kendi düşüncesi ile meşgul olan ve karşısına çıkan büyük kültür dünyalarını kendi dünyalarıyla sarmalayamayan, tanımayan ve bunun için kendini koruma bunalımına girerek, çatışma yaşayarak bulunduğu medeniyette kırılmalar mı yaşatacaktır? Bu kritik soru, bizim gibi Doğu Batı arasında kalmış, değişimi yumuşak geçişlerle, herkesin dahil olduğu bir masada ya da bir anlam ve düşünüş dünyasında yaşayamayan halklar için zor ve önemlidir. Bu anlatılar sonucunda çalışmada, arada kalmışlığın coğrafyasında olan bizler için kozmopolitizm nedir, ne kadar mümkündür’ün cevabı aranırken diğer yandan kozmopolitizm, yaşadığımız çatışmaları nasıl bir yöne götürebilir’in teorik ve pratik gündelik hayatı içine alan sosyolojik bir izahı yapılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kimlik, Kozmopolitizm, Farklılıklar, Çatışma

---

¹ Arş. Gör., KTO Karatay Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Sosyoloji Bölümü, ilknur.ekiz@gmail.com

BİR SOSYAL POLİTİKA SÖYLEMİ OLARAK KIRILGAN/DEZAVANTAJLI/RİSKLİ GRUPLAR

Elif Elçi Çarıkçı¹

Ayşe Gündüz Hoşgör²

Helga Rittersberger-Tılıç³

Eşitsizlikler sosyal politikanın temel araştırma alanını oluşturmaktadır. Mevcut yazında eşitsizliklerin; 1980 öncesi sınıf analizi üzerinden incelendiği görülürken, 1990 larda yoksulluk ve nüfus grupları üzerinden analiz edildiği görülmektedir. 2000'li yıllara gelindiğinde sosyal politikada yaygın söylemin kırılğan veya dezavantajlı veya riskli gruplar olarak adlandırılan nüfus grupları üzerine olduğu söylenebilir. Bu söylemlerin Türkiye'de ilk olarak, 1996-2000 yıllarını kapsayan yedinci beş yıllık kalkınma planında ortaya çıktığı ve hala yaygın olarak kullanıldığı ifade edilmelidir. Söylem ideolojiktir ve politiktir, bu anlamda sosyal politikada kullanılan söylemler de doğrudan ideolojinin bir yansımasıdır. Bu yansıma tarihsel, kültürel, ekonomik bağlamlar tarafından kurgulanır ve bu söylemlerin kurgusu; gerçekliğin inşasında ve inşa edilen gerçeğe yönelik politikaların oluşturulmasında oldukça önemli bir konumdur. Sosyal politika alanındaki söylemler eşitsizliklerin ortadan kaldırılması amacını ortaya koyarken aslında eşitsizliklerin yeniden üretimine de katkıda bulunuyor olabilirler.

Bu çalışma, sosyal politikada kullanılan kırılğan/dezavantajlı/riskli gruplar söylemini irdelemeyi hedeflemektedir.

Bu kapsamda, beş yıllık kalkınma planlarında ve Bakanlık planlamalarında devlet sosyal politikasının, hedef gruplara yönelik yaklaşımlarını ve bu yaklaşımların siyasi söylemlerini, söylem analizi yöntemi ile incelenmektedir. Çalışmada sosyal politikada kırılğan/dezavantajlı/riskli gruplar söyleminin kavramsal çerçevesi, kalkınma planlarındaki yansımaları alternatif bir okuma çözümlenmeye çalışılacaktır.

Çalışmanın temel bulgusu kırılğan/dezavantajlı/riskli gruplar söyleminin hem beş yıllık kalkınma planlarında hem de bakanlıkların stratejik dökümanlarında yaygın şekilde kullanıldığı yönündedir. İlk dönemlerde kadınlar, engelliler, çocuklar ve gençler daha çok bu söylem ile ifade edilirken, son dönemlerde yaşlı ve göçmenlerin de bu söyleme dahil edildiği görülmektedir.

Bu bildiri kırılğan/dezavantajlı/riskli gruplar söyleminin yoksul, yoksun ve dışlanmış kişileri, sosyal politikanın öznesi değil nesnesi olan bir konuma getirdiğini ileri sürülmektedir. Ayrıca kırılğan/dezavantajlı/riskli gruplar söyleminin, sosyal politika odağını eşitsizlik alanları ve vatandaşlık haklarından dar gruplara indirgediği ve dolayısı ile eşitsizlikleri gölgelediği de ileri sürülmektedir. Diğer bir deyişle söylem ile sosyal politika arasındaki ilişki ortaya koyulmaya çalışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kalkınma, Kırılğan, Dezavantaj, Risk

---

¹ Dr. Öğr., ODTÜ Sosyoloji Bölümü, elifelcicarikci@gmail.com

² Prof.Dr., ODTÜ Sosyoloji Bölümü, hosgor@metu.edu.tr

³ Prof.Dr., ODTÜ Sosyoloji Bölümü, helgat@metu.edu.tr

TÜRKİYE’DE ERKEKLİK İNCELEMESİ: ERKEKLİK ALGILARI VE TELEVİZYON REYTING ANALİZLERİ

Veysel Mehmet Elgin¹

Mevcut araştırma Türkiye’de erkeklik olgusunu kültür bağlamında incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla iki çalışma gerçekleştirilmiştir. İlk çalışma Türkiye’de erkeklik algısını incelemektedir. Bu ilk çalışmada, Türkiye’nin farklı bölgelerinden gelen 10 erkek ve 10 kadından oluşan, hazırlık sınıfında okuyan 20 üniversite öğrencisi ile ($Ort_{yaş} = 19.65$, $SS = 1.14$) yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplar üzerinden yapılan içerik analizi sonucunda ortaya çıkan erkeklik algıları şunlardır: Statü (Otorite); Koruyuculuk; Eve ekmek getirmek; Erdemlilik; Kabalık; Cesaret; [Davranışsal] Özgürlük; Ağırbaşlılık; Kadınsılık karşıtlığı; Militarizm; Sertlik; Şiddet; ve Kadın üzerinde kontrol. Ortaya çıkan temalar incelendiğinde, cinsiyetler ve bölgeler arasında erkeklik algılarıyla ilgili farklılıklar olduğu bulunmuştur. Erkekler kadınlara göre “eve ekmek getirmek”, “erdemlilik” ve “ağırbaşlılık” temalarına daha fazla vurgu yaparken; kadınlar erkeklere göre “cesaret”, “kabalık” ve “[davranışsal] özgürlük” temalarına daha fazla vurgu yapmışlardır. Bölgesel olarak bakıldığında ise, Türkiye’nin doğusundan gelenlerin “statü (otorite)”, “kabalık” ve “kadınsılık karşıtlığı” temalarını daha fazla vurguladığı görülürken; Türkiye’nin batısından gelenlerin “erdemlilik” temasını daha fazla vurguladığı görülmüştür. Bununla birlikte, cinsiyet ve bölgenin çapraz eşleşmelerine bakıldığında ise erkeklerle ilgili olarak, Türkiye’nin doğusundan gelen erkelerin “statü (otorite)” ve “kabalık” temalarına daha fazla vurgu yaptığı bulunurken; kadınlara bakıldığında, Türkiye’nin doğusundan gelen kadınlar “koruyuculuk” temasına daha fazla vurgu yaparken, Türkiye’nin batısından gelen kadınlar “erdemlilik” temasına daha fazla vurgu yapmışlardır. İkinci çalışma olarak, Türkiye’deki erkeklik olgusu televizyon programları üzerinden incelenmiştir. Bu amaçla, boylamsal bir araştırmanın parçası olarak bu mevcut çalışmada, 2016 yılının ilk üç aylık dönemindeki Türk televizyon programlarının reytingleri incelenmiştir. Hem “AB” hem de “TOTAL” reyting grupları incelendiğinde, ‘olumsuz’ erkeklik özelliklerini (örn: şiddet, sertlik) yücelten televizyon programlarının reytinglerde üst sıralarda yer aldığı ortaya çıkmıştır. Dolayısı ile reyting incelemelerinin bulgularının da bahsedilen nitel çalışmanın bulgularını desteklediği ve Türkiye’deki ‘olumsuz’ erkeklik onayının yaygınlığını gösterdiği iddia edilebilir. Her iki çalışmanın bulguları, Türkiye’nin sahip olduğu namus kültürü çerçevesinde detaylı olarak tartışılmış ve gelecek araştırmalarla ilgili öneriler sunulmuştur. Alanda çalışan araştırmacıların da sıklıkla vurguladığı üzere Türkiye’deki erkeklik çalışmaları göreceli olarak yeni ve sınırlı miktardadır. Bu bağlamda mevcut araştırmanın Türkiye’deki hem erkeklik hem de kültür yazınına önemli ve anlamlı katkılar yapması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Erkeklik, Namus Kültürü, Medya, Şiddet

---

¹ Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, veyselmehmetelgin@yahoo.com

KÜRESELLEŞME SÜRECİNİN KADINLARIN EKONOMİK VE TOPLUMSAL DURUMLARI ÜZERİNDEKİ YANSIMALARINA İLİŞKİN BİR DEĞERLENDİRME

Kamile Elmasođlu¹

Özellikle 1980 yılından itibaren neo-liberalizm olarak adlandırılan politikaların uygulamaya konulması ile birlikte, pek çok ÷lkede küreselleşme olgusu yaygınlaşmaya başlamıştır. Küreselleşme olgusu; tüm dünyada siyasal, ekonomik, toplumsal ve bilgi teknolojileri üzerinde önemli değişimlerin gerçekleşmesine sebep olmuştur. Bu süreçte yoğun bir reform süreci yaşanmaya başlamıştır. Bu yoğun reform süreci, ulus devlet kimliğinin de birleştirici gücünün azalmasına ve kimlik kavramının farklılaşarak çoğalmasına yol açmıştır. Bu durum, bilhassa kadınları ekonomik ve toplumsal açıdan olumlu ve olumsuz birçok şekilde etkilemiştir. Ayrıca feminist hareket çerçevesinde gelişen kadın hareketleri de bu durumdan payına düşeni almıştır. Çünkü kadın kimliği farklı biçimlerde etkilenmiştir. Üstelik küresel süreçlere ilişkin gerçekleştirilen birçok feminist değerlendirmelere göre, küreselleşmenin en yıkıcı etkilerinin kadınlar üzerinde olduğunun altı çizilmiştir. Dolayısı ile betimsel analiz yöntemi ile gerçekleştirilen bu çalışmanın temel amacını, küreselleşme sürecinin kadınların ekonomik ve toplumsal konumları üzerindeki yansımalarını incelemek oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, çalışma kapsamında öncelikle, küreselleşmenin ekonomik etkileri bağlamında, kadınların kayıtlı ve kayıt dışı alanlardaki çalışma koşulları anlatılmıştır. Ardından yoksulluk nedeni ile bu süreçte, üçüncü dünya ÷lkelerinden zengin ÷lkelere artan uluslararası göçlere değinilmiştir. Gelişmiş ÷lkelerde özellikle kadın işgücüne duyulan talep artmıştır. Ancak, bu durum kadın kimliği ve bedeninin istismarını beraberinde getirmiştir. Çalışmanın üçüncü başlığında ise, neo-liberal sistem ile artan tüketim çılgınlığının kadınlar üzerinde yarattığı etkiler üzerinde durulmuştur. Bu süreçte, markaların çoğu ürün satışını arttırmak amacıyla reklamlarda kadın bedeni sunumunu arttırmıştır. Kadın bedeni reklam çekiciliği olarak sıkça kullanılmaya başlamıştır. Çalışma kapsamında ayrıca, feminist kuram ve belli başlı feminist teoriler gözden geçirilmiş ve artan kadın hareketleri üzerinde kısaca durulmuştur. Çalışmanın bulguları genel olarak değerlendirildiğinde, küreselleşme olgusunun olumlu ve olumsuz en çok etkilediği toplumsal kesimlerden birinin kadınlar olduğü gör÷lmektedir.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Kadın, Feminist Kuram

---

¹ Arş. Gör., Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, kamileelmasoglu@hotmail.com

BİR VAROLUŞSAL OLGU OLARAK SOSYAL MEDYA VE SOSYOLOJİSİ

Levent Eraslan¹

Sosyal medya kavramı, son dönemde Türkiye’de özellikle Taksim Gezi Parkı olayları ile sıkça kullanılır olmuştur. Önceleri çok da dikkate alınmayan boş zaman geçirme ve arkadaş edinme gibi eğlence amaçlı kullanılan sosyal medya ve uygulamaları, özellikle son dönemlerde sosyal, politik, ekonomik ve günlük yaşamda herkesin dikkatle izlediği bir görünüme kavuşmuştur. Tüm dünya nüfusunun neredeyse yarısına yakınının sosyal medya kullanıcısı ve/veya potansiyel kullanıcısı olduğu gerçeği de göz önüne alındığında milyarlarca dolarlık bir endüstriyel yapı ve onun toplumsal etkilerinin tanınması gerekliliği de çok net olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sosyal medya olarak tanımlanan yeni iletişim biçiminin etki alanları genişledikçe ve kullanımı yaygınlaştıkça hem karar vericilerin hem de araştırmacıların bu alana ilgisi artmıştır. Bu ilgi sonucu oluşan değerlendirmeler; kimi zaman kalıplara dayalı yargılara, politikacıların manipülasyonlarına, kimi zaman da (az da olsa) araştırmalara dayalı olmaktadır. Bildirinin temel amacı da aslında budur. Çünkü kavram öylesine yaşama dair olmuştur ki, hem günlük yaşam pratiklerinde hem de akademik, ekonomik-politik söylemde “sosyal medya” kavramına farklı anlamlar yüklenmeye başlanmıştır. Sosyal medya kavramı muğlak, üzerinde herkesin bir tanım denemesi yaptığı, anlaşılmaz bir yapıya dönüşme tehlikesini yaşamaktadır.

Bu bağlamda bu bildiri de öncelikle sosyal medya ontolojisi bağlamında sosyal medya kavramı tartışılacak ve oluşturduğu sosyolojisi; kavram ve problem alanları ile tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya, Sosyoloji, Sosyal Medyanın Sosyolojisi

---

¹ Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, leraslan@yahoo.com

ANKARA'DA GEZİ'NİN ARDI: MAHALLE FORUMLARI

Ceren Ergenç¹

Özlem Çelik²

Bu araştırma, 2013 Gezi Ayaklanması sonrası Türkiye'nin çeşitli kentlerinde deneyimlenen mahalle forumlarının oluşum süreci ve sonrasında kentsel mücadele ekseninde yeni bir deneyim olarak Ankara kenti özelinde incelemiştir. Araştırmanın saha çalışması Haziran-Aralık 2014 tarihleri arasında aktif olan mahalle forumu katılımcıları ve bu süreçte ortaya çıkan farklı ölçekteki muhalif gruplarla yarı-yapılandırılmış görüşmeler ve doküman analizi yöntemleri ile yapılmıştır. Dünyadaki benzerlerinin içinde kent hakkı tartışması ekseninden müştereklerimiz tartışmasına uzanan Gezi sonrası oluşumların Ankara deneyimi yerel politika yapma, yerel politikaya katılım ve gelecek örgütlenme pratiği potansiyellerini ortaya koyma izleğinde incelenmiştir. Bu makale, araştırmanın temel bulgularından biri olan Ankara'daki forum pratiğinin üç dönemde, (i)merkezi forumların toplanmaya başladığı dönem, (ii) mahalle forumlarının oluşması ve yaygınlaşması ve (iii) mahalle ve merkezi forumların sönümlenmeye başladığı dönem, ele alınabilecek izleğinin ardındaki dinamikleri ortaya koyacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gezi Ayaklanması, Ankara, Mahalle Forumları

---

¹ Yrd. Doç. Dr., ODTÜ İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, cerenergenc@gmail.com

² Dr., ODTÜ İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, ozlemcelik.mail@gmail.com

HEKİMLER VE PİLOTLARIN YÜKSEK TEKNOLOJİ-USTALIK KARŞILAŞMASI DENEYİMLERİ: PARADOKS VE DİRENİŞ BİÇİMLERİ

Ali Ergur¹

Sanayi-sonrası toplum örgütlenmesi, temelde ağırlıklı olarak enformasyon işleme beceri ve kapasitesinin sürekli artışıyla belirlenmektedir. Enformasyon-yoğun bir toplumsallaşma biçimi, insanlar arası etkileşimlerinin koşullarını kökten dönüştürmektedir. Bu doğrultuda teknolojik yenilenme hem bir vazgeçilmez maddi gereklilik hem kendinde bir ideoloji özelliği arz eder. Hayatın her alanına sızan teknik nesnelere ve kullanımlar, kendilerini çevreleyen meşrulaştırıcı ideolojiyle birlikte, insanın doğayla kurduğu ilişkinin yönünü tayin eder hale gelmektedirler. Özel eğitim gerektiren meslekler, teknolojinin aşamalı olarak, kendi icra alanlarını ele geçirmesi sonucunda, sürdürülmeleri için gereken ustalık bilgisinin, makine karşısında gerilediği bir süreci deneyimlemektedirler. Bu durumun kendisi çok yaşamsal bir paradoksu beslemektedir: Teknolojinin, mesleğin icrasına nüfuz etmesi, bir zamanlar insanın kusurluluğuna emanet edilmiş icrasını kusursuzlaştırma iddiasını büyütmektedir. Böylece ustanın ya da ustalık bilgisinin konumu, makinenin yüksek teknoloji ürünü işleyişinin karşısında küçülmektedir. Kaza ya da kusurun bertaraf edilmesi için, teknolojinin meşruiyet kurucu söylemi içerisinde olumlu karşılanan bu yönelim, mesleğin icrasıyla sorumlu aktörün bilgisinin körelmesi, hatta bu beceriyi hiç geliştirememesi sonucunu doğurmaktadır. Bu durumda müdahale için gereken ustalık bilgisi, gerekli pratik alanı küçüldüğünden, yeterince geliştirilememektedir. Bu bildiri, yabancılaşma olgusunun yeni bir türü olarak niteleyebileceğimiz bu paradoksu, doğası gereği teknolojik güncelleme zorunluluğu olan ve hayati nitelikte işler yapan iki meslek dalını, hekimler ve pilotları inceleyen bir araştırmanın bazı sonuçlarını paylaşmayı hedeflemektedir. Buna göre, her iki meslekteki aktörlerin, teknolojinin hızlı yayılımı karşısında, ustalık bilgisi-teknoloji paradoksunu nasıl deneyimledikleri ve hangi karşı-stratejileri geliştirmeye çalıştıkları tartışılacaktır. Söz konusu araştırma projesi, farklı yaş, cinsiyet ve uzmanlık konumundaki toplam 40 hekim ve pilotla yapılan derinlemesine görüşmenin sonuçlarını ortaya koymayı hedeflemektedir.

Anahtar kelimeler: Teknoloji, Ustalık, Enformasyon Toplumu, Otomasyon, Yabancılaşma, İnsan-Teknoloji Etkileşimi, Teknolojinin Sosyolojisi, Sanayi-Sonrası Toplum, Makine-İnsan Etkileşimi

---

¹ Prof. Dr., Galatasaray Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, aergur@gsu.edu.tr

İKTİDAR VE YENİ MEDYA İLİŞKİLERİ ÇERÇEVESİNDE SOSYAL MEDYA TROLLÜĞÜ: AK TROLLER ÖRNEĞİ

Gülcan Ergün¹

Gündelik hayatımızın ayrılmaz bir parçası haline gelen ve yeni medya olarak adlandırılan yeni iletişim teknolojileri, toplumsal hayatın neredeyse tüm alanlarında önemli dönüşümlere neden olmuş; siyaset yapma biçimimizden, kullandığımız dile kadar her konuya etki etmiştir. Yeni medya kendi dilini ve kavramlarını da yaratmıştır. Bu kavramlardan biri de “trol” ya da “trolleme”dir. Türkiye’ye ilk kez sözlük ortamlarından girmiş olan “trol” kavramı, hızla diğer sosyal medya mecralarına yayılmış ve son dönemde Twitter ile sıkça gündeme gelmiştir. Kelimenin sözlük anlamına yakın bir şekilde ‘sosyal medya ortamında yapılan bir tür avcılık’ olarak adlandırabileceğimiz trollük bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Trol kavramının çeşitli trolleme örnekleri ile tartışılacağı bu çalışma Twitter ortamındaki kimi gruplar ve olaylar ile sınırlandırılmıştır.

Trolleme faaliyeti/eylemi son günlerde sıklıkla gündeme gelmekle birlikte, net bir tanımı yapılamamaktadır. En kaba hatlarıyla tanımlayacak olursak, internetteki sosyal ortamlarda dikkati belli bir konuya ya da hesaba çekmek veya bir konunun sorgulanmasını, tartışılmasını, gündemde tutulmasını sağlamak için çeşitli içerikler oluşturmaktır. Fakat bu içerikler genellikle mizahi ya da abartılı bir dille ifade edilirken, karşı tarafın bunu ciddiye alarak tuzağa düşmesi ve bir tartışma başlatması beklenir. Bu durumda trollük eylemi başarıya ulaşmış olur. Eylemin yeterince etkili olması için de hassas konular ve öznelerin seçilmesine özen gösterilmektedir. Örneğin Twitter’da eşcinsellik ile ilgili dikkat çekici bir etiket başlatıp, insanları kışkırtarak konunun tartışılmasının sağlanması bir trollük faaliyeti olabilir. Tabii bu yöndeki bütün eylemler trolleme değildir. Bir trol eylem her şeyden önce kışkırtma içerir. Yöneltildiği kişiye genellikle rahatsızlık verir. Manipülasyon içerir. Yapay gündem yaratmaya yönelik olabilir.

Trol eylemlerin en büyük sorunu belki de bir sınırının olmamasıdır. Trolleme eylemleri kimi zaman belli bir kişi ya da gruba yönelik bir linç kampanyasına dönüşebilmekte (Erkan Oğur ya da Aylin Aslım-Cihat Akbel örneğindeki gibi) ya da belli bir siyasi oluşumun muhaliflerine karşı yürüttüğü bir siyasi manipülasyon kampanyası (AK Troller olarak adlandırılan hesaplar) şeklinde olabilmektedir. Tam da bu noktada siyasi iktidarı destekleyen birtakım anonim hesapların faaliyetleri tartışılmaya değerdir.

Trol eylemlerin sınırlarının da tartışılacağı bu çalışmada trol kavramı ve trolleme eylemleri Türkiye’de iktidar ilişkilerinin son dönemde aldığı biçimler ve iktidar-yeni medya ilişkileri çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda 6 Ocak 2015 tarihinde İstanbul Sultanahmet’te yaşanan bombalı saldırı ile 7 Ocak 2015 tarihinde Charlie Hebdo dergisine yapılan saldırı çerçevesinde AK troller olarak adlandırılan anonim hesapların yaptıkları Twitter paylaşımları incelenmiştir. Bu hesaplardan en çok öne çıkan @esatreis, @kuscuesref ve @AKKULIS adlı hesaplar ve söz konusu olaylar çerçevesinde yaptıkları paylaşımlar incelenmiştir. Nitel yöntem kullanılarak doküman incelemesi tekniği ile toplanan veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Analiz sonucunda iktidarın yeni medya araçlarını yeri geldiğinde hegemonya mücadelesinin bir parçası, propaganda tekniği ve her türlü muhalefete karşı etkin bir araç olarak da kullandığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Trol, AK Troller, Twitter, İktidar

---

¹ Dr. Öğr., Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, gulcanergun84@gmail.com

İÇERİDEKİ SES: SUÇA YÖNELMİŞ BİREYLER GÖZÜNDEN DENETİMLİ SERBESTLİK UYGULAMALARI

Cihan Ertan¹

Meral Timurturkan²

Elife Kart³

Gönül Demez⁴

Selim Cankurtaran⁵

Türkiye’de 10 senelik bir geçmişe sahip olan denetimli serbestlik uygulaması, beden cezalandırılmasından, kapatmaya; tam bir kapatmadan da kişiyi toplumdaki koparmadan yaptırım uygulamanın yollarını içeren cezalandırma teknolojilerindeki tarihsel değişimlerin ortaya çıkmasına zemin hazırladığı bir uygulama olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda, denetimli serbestlik uygulamasının temel hedefi, suç tekrarının önlenmesi ve bireyin toplumsal bütünleşmesine katkıda bulunarak; onun yeniden toplumla uyumlu bir birey hâline gelmesini sağlamaktır. Dolayısıyla, bu hedeflerin gerçekleşmesinin, bireylerin kriminolojik ihtiyaçlarının (kişiyi suçlu davranışa yönlendiren nedenler) belirlenmesi ve bu ihtiyaçlar temelinde oluşturulan bir müdahale çerçevesinde mümkün olduğu ifade edilebilir. TÜBİTAK tarafından desteklenen projenin (114K569 no’lu, “Yeniden Sosyalleşme ve Toplumsal Bütünleşme Süreçleri: Denetimli Serbestlik Altındaki Bireyler Örneği” başlıklı proje) verilerine dayanan bu çalışma, kriminolojik ihtiyaçların belirlenmesini ve bu ihtiyaçlara denetimli serbestlik uygulaması tarafından verilen yanıtların, denetimli serbestlik altındaki bireylerin gözünden değerlendirilmesini içermektedir. Bu bağlamda bildiri, üç temel eksen üzerine odaklanacaktır: (1) Suça yönelten nedenler; (2) suça yönelmiş bireylerin, kendilerini yetersiz gördükleri alan(lar) ve (3) denetimli serbestlik kapsamında gerçekleştirilen müdahalelerin bireylerin yaşamları üzerine etkisi. Kısaca söz konusu bildiri, toplumsal sapmaya zemin hazırlayan bireysel ihtiyaçlar ve söz konusu sapma davranışlarına müdahale amacıyla ortaya çıkan; yeni bir cezalandırma teknoloji olarak değerlendirilebilecek denetimli serbestlik uygulamaları arasındaki etkileşimi merkeze almaktadır.

Bildiriye söz konusu edilen projenin verileri, Antalya Denetimli Serbestlik Müdürlüğü’nde denetimli serbestlik hizmetinden faydalanan bireylerle yapılan alan çalışmasına dayanmaktadır. Yapılan alan çalışması, nicel araştırma yöntemine dayanmaktadır. Yöntemsel olarak nicel bir araştırma projesinin belirlenmesindeki temel neden, söz konusu alana ilişkin oldukça az sayıda özgün verinin bulunması ve bu boşluğa makro seviyede yapılmış bir çalışmayla katkı sunma isteğidir.

Anahtar Kelimeler: Denetimli Serbestlik, Suç, Toplumsal Yeniden Bütünleşme

¹ Yrd. Doç. Dr., Düzce Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, cihanertan1@gmail.com

² Yrd. Doç. Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, meralgulkaya@gmail.com

³ Yrd. Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, elifekart@hotmail.com

⁴ Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, gonuldemez@gmail.com

⁵ Sosyolog, Adalet Bakanlığı, sosyolog6606@hotmail.com

İLETİŞİMSEL BİR FIGÜRASYON OLARAK FACEBOOK: BİR DURUM PAYLAŞIMI

Günnur Ertong Attar¹

Sanal platformlar, insanların gerçek kimlikleriyle de bu düzlemde yer almaları ve yaşanan sanallığın gerçek sonuçları olması bakımından sosyolojinin konusu olarak kabul edilebilir. Bu çalışmada ise Facebook'un daha çok örgütlenme amaçlı kullanımı üzerine yoğunlaşıldı. Örgütlenme çerçevesinde sosyal medya üzerinden kurulan ilişkiler, dijital aktivizm teması ile bu ilişkilerin sanal ve gerçekliğin kesiştiği noktaları nasıl etkilediği ele alındı. İlişkisel sosyolojik bakış açısıyla ele alındığında ağlar, sosyal dünyalar, figürasyonlar ve aktörler arasındaki ilişki ile yeniden inşa edilir. Bu çalışmanın amacı, Norbert Elias'ın figürasyonel sosyoloji bağlamında ortaya koyduğu "gerilim dengesi", "kontrollü denge" kavramlarının bir figürasyon olarak sosyal medyaya uyarlanmasının imkanının tartışılmasıdır. Bu tartışmayı yaparken de sosyal medya üzerinden örgütlenmenin bir tüketim nesnesi haline dönüştürülmesi ve bir grubu gerçek sorundan uzaklaştırması ise araştırmanın problemi olarak ele alındı. Bu çalışmada kullanılacak nitel analiz tekniği *durum çalışması* olarak belirlendi. Durum çalışması çerçevesinde veri analizini daha sağlıklı kılmak adına figürasyonel sosyolojinin ele alınan temaları üzerinden çıkarımlarda da bulunuldu. Tartışılan bağlam ve konu başlıkları ise daha çok bir meta değerlendirme (Weed, 2005) niteliğinde olup daha önce alanda yapılan çalışmaların bir yorumlaması şeklindedir.

Elias'ın ilişkisel sosyolojik yaklaşımından hareketle sosyal medyanın tartışıldığı bu çalışmada, tarih boyunca sosyal ağların daha da karmaşıklaşarak çeşitlendiği, bugüne gelindiğinde birçok farklı araçla onların sunduğu platformlar üzerinden içerik üretmenin mümkün olduğu ortaya konuldu. Genelde sosyal medya çatısı altında en yaygın ağ olan Facebook'un kendi kuralları olduğu, bu kuralların ise kullanıcılar ve onların aralarındaki ilişki tarafından belirlendiği yine yapılan bir diğer tespittir. Birçok ilişkisel sosyolog tarafından tartışılan habitus kavramı uygarlaşma süreci boyunca dönüşmüş, Facebook da bugün bünyesinde habitusların olduğu bir alana dönüşmüştür. Fotoğraf paylaşımı, etiketleme ve bulunduğunuz mekanı işaretleme (check-in) ile habitusun görsel hale geldiği düşünülmüştür. Bu habitus beraberinde yeni adap biçimlerini getirmiştir. Öte yandan sosyo-ekonomik eşitsizliklerden kaynaklı bilişim teknolojilerine erişememe ve sayısal uçurum (digital gap / divide) da Facebook'ta kurulan ilişkileri etkilemektedir. Ayrıca gizlilik ayarlarıyla birey yaşam biriminin sınırlarını çizebilmekte, kendi nişi içerisinde ilişkilerini sürdürebilmektedir. Sosyal medya başlangıçtaki "ağ" yaratma işlevini örgütlenmeye imkan tanıma özelliği ile daha da zenginleştirmiştir. Çok geniş kitlelere kısa zamanda ulaşma, yerelin sorunlarını küresele taşıma imkanı veren sosyal medya aynı zamanda örgütlenmenin de hızla tüketildiği bir gerilim azaltma mekanizmasına dönüşebilmektedir. Facebook üzerinden de kurulabilen gerilim dengesi çoğu zaman deşarj mekanizması olarak insanların vicdanı rahatlatmakta ancak profil resminin değişmesi aşamasında kalarak sadece konuya ilişkin farkındalık artırılmasına hizmet etmektedir. Bu çerçeveden bakıldığında sosyal medya üzerinden örgütlenmenin bir tüketim nesnesi olduğunu, slaktivizmin ise bir gerginlik kontrolü olduğunu söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: İlişkisel Sosyoloji, Figürasyonlar, Sosyal Medya, Dijital Aktivizm

---

¹ Dr., TÜBİTAK BİLGEM Yazılım Teknolojileri Araştırma Enstitüsü, gertong07@gmail.com

ÇOCUĞUN KATILIM HAKKI BAĞLAMINDA ÇOCUK MECLİSLERİ

Esmâ Esgin Gündür¹

Çocuklar, yetişkinler tarafından kurgulanmış bir dünyada, yetişkinlerin yönettiği kurumlara ve kurallarla gelişmekte ve sosyalleşmektedir. Yetişkinler tarafından şekillendirilen dünyada “çocuk” a yönelik yaklaşımla minyatür yetişkin, henüz yeterince büyümemiş, korunmaya muhtaç bireyler olduğu yönündedir. Modern çocukluk paradigması olarak adlandırılan bu yaklaşım çocukluğun yetişkinlikten tamamen farklı olduğu ve yetişkin yaşamının dışında tutulması gerektiği anlayışına dayanır. Bu hâliyle sosyal bir kategori olarak çocuğa ve çocukluğa yönelik yaklaşımlar toplumların sosyo-kültürel bakış açısını yansıtır. “Çocukluk” toplumsal bir inşadır. Çocukluğun toplumsal ve kültürel inşasında yaşanan sosyal eşitsizlikler, ortak çocukluk algısının önüne geçmektedir. Çocukların birbirlerinden farklı sosyalizasyon süreçleri ve farklı yaşam pratikleri de çocukluğu tek ve evrensel çocukluk imgesi ile sınırlandırılmayacağını göstermektedir.

Çocukların gündelik hayattaki gereksinimleri (beslenmeden sağlığa, eğitimden oyuna) ve sosyal ilişkileri açısından yetişkinlerden bağımsız, aktif bir özne olarak algılanmaları sağlıklı bir sosyal gelişim için de son derece önemlidir. Çünkü çocuklar, kendilerine hazır olarak sunulan ve müdahale edemedikleri, değiştiremedikleri “pasif” oldukları ortamlarda ve durumlarda tam olarak gelişemezler. Çocukların aktif bir vatandaş ve etkin bir birey olabilmesi, toplumsal rolünü edinebilmesi ve kendini ifade edebilmesi için katılım hakkı önemlidir.

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’yle gündeme getirilen Çocuğun Katılım Hakkı, çocukların ve gençlerin kendilerini ilgilendiren konularda, kararlarda, etkinliklerde ve süreçlerde etkin bir şekilde yer alma hakkına sahip olduğunu hükme bağlamaktadır. Çocukların toplumsal yaşamdaki katılımını arttırmak ve özendirmek için yerel ölçekte hayata geçirilen uygulamalardan biri de çocuk meclisleridir. Kentel alanların düzenlenmesinde, çocuklara danışmak ve onların gereksinimlerini dikkate almak, yeni ve demokratik bir yönetim anlayışının gereğidir. Böylece çocuk ve gençlerin toplumun eşit ve katılımcı aktörleri haline getirilmesi sağlanmış olacaktır. Özellikle UNICEF gibi uluslararası kuruluşlar da kentleri sürdürülebilir kılma amacıyla çocukların katılımının gerekli olduğunu vurgulamaktadır ki bu yaklaşım da çocukları yerelde bir sosyal aktör olarak kabul etmek anlamına gelmektedir.

Bu çalışmada Türkiye’de yerel düzeyde çocuklar açısından katılım hakkının uygulanması konusundaki durum çocuk meclisleri aracılığıyla irdelenecektir. Çocukların gerek sosyal bir kategori olarak toplumsal statülerinin güçlendirilmesinde gerekse sosyo-kültürel eşitsizliklerin giderilmesinde çocukların toplumsal katılımının özendirilmesi son derece önemlidir. Çünkü eşitsizliklerin çoğu, sosyalizasyon sürecinde yetişkinler aracılığıyla çocuklara aktarılmakta ve meşrulaştırılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk, Çocukların Katılım Hakkı, Çocuk Meclisi

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi Salihli MYO Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, esmaesgin@hotmail.com

HUTBELERDE TOPLUMSAL CİNSİYET SÖYLEMLERİNİN YAPILANDIRILMASI

Hande Eslen-Ziya¹

Umut Korkut²

Toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyet rolleri ve toplumsal cinsiyetin yapılandırılması çalışmaları siyaset bilimi, ekonomi, din ve toplumsal politikalar gibi genel toplum bilimi araştırmaları literatürlerinde ilgi çeken konular arasındadır. Bizim çalışmamız, elde olan literatüre ek olarak dini mesajlardaki kadınlık ve erkeklik söylemini incelemektedir. Bu çalışma, öncelikle toplumsal cinsiyet ve toplumsal cinsiyetin yapılandırılmasında dinin etkisini gözler önüne serer. Hak ve sorumlulukların dağıtılmasını etkileyen sosyal bir kurum olarak dini inanç ve bağılıkların, toplumsal cinsiyet rollerini kurmak ve güçlendirmek konusunda merkezi olduklarının altını çizer. Daha sonra devletin bir kolu olarak ve devletle birlikte işleyen dini kurumlar çerçevesinde, Türkiye'deki toplumsal cinsiyet rollerini irdeler. Bu noktada biz ataerkil aile sistemin korunmasının, analığın ve çocuk büyütmenin kadına sorumluluk olarak verilmesi ve toplumsal cinsiyet rollerinin pekiştirilmesiyle sağlandığını savunuyoruz. Türkiye bağlamında konumuz olan pekiştirme, genel olarak din aracılığıyla, özel olarak da çalışmamızın gösterdiği gibi, hutbe söylemleri yardımıyla gerçekleşmektedir. Dolayısıyla, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın toplumsal cinsiyet rollerini nasıl şekillendirdiğini cuma hutbelerini inceleyerek ortaya koymayı hedeflenmekteyiz. Bunun için 2012-2013 yılları arasında Türkiye'de 20 hafta boyunca 10 farklı ilçede sürdürülen ampirik bir araştırmadan elde edilen verileri kullanıyoruz. Bu sunum, hutbe söylemleri ışığında, kadın ve erkeklerin evdeki genel sorumluluklarına ve rollerine işaret eden çeşitli hutbelere dair bir üst bakış sunmaktadır.

---

¹ Doç. Dr., KwaZulu Natal Üniversitesi School of Applied Human Sciences College of Humanities, hande@tacplast.com

² Doç. Dr., Glasgow Caledonian Üniversitesi Glasgow School for Business and Society

“DENİZ AŞIRI ANNELİK”: TÜRKİYE’DE ÇOCUK-BEBEK BAKICILIĞI HİZMETLERİNDE YER ALAN GÖÇMEN KADINLARIN DENEYİMLERİ

Sibel Ezgin Ağılı¹

Ebru Açık Turğuter²

İnsanlar ekonomik, toplumsal, siyasal, çevresel, kültürel ya da bireysel nedenlerle ve daha iyi yaşam koşulları sağlamak amacıyla bölgeler, ülkeler ve kıtalar arasında hareket etmektedirler. 1970’lerden itibaren yaşanan sosyal, siyasal ve ekonomik dönüşümler; refah devletinin çöküşü, kapitalizmin krizi sonucu neo-liberal politikaların izlenmesi uluslararası iş göçünün de artmasına neden olmuştur. Uluslararası göç akımları içerisinde, kadınlar ön planda yer almaktadır. Bu geleneksel toplumsal cinsiyetçi işbölümünü ve rollerini yeniden üreten, göçün feminizasyonu (kadinslaşması) olgusunu ortaya çıkarmaktadır. Refah devletinin çöküşü ve eşzamanlı olarak orta sınıf kadının çalışma yaşamına katılımının artması sonucu göçmen kadınlar, düşük ücretli hizmetler sektörü işleri arasında bulunan ve “sevgi emeği” olarak nitelenerek değeri düşürülen, çocuk-bebek bakım hizmetlerine yönelik işgücü alanlarını doldurmaktadırlar. Bakım hizmetlerine artan talep ve göçün feminizasyonu arasındaki ilişki, küresel bakım zincirleri kavramıyla değerlendirilmektedir. Buna göre göçmen kadınlar çalışan orta sınıf kadınlarının “annelik görevini” üstlenirken, kendi “annelik görevlerini” yerine getirmesi için başka bir kadının emeğine başvurumaktadırlar. Göçmen kadınlar yeni “denizaşırı annelik” rollerine uyum sağlamaya çalışırken, çocuklarına daha iyi bir gelecek sağlamak için onları terk ediyor olma çelişkisiyle de yüz yüze gelmektedirler. Diğer yandan kendi çocuğuyla paylaşmadığı duyguları, ilişkileri bakımını gerçekleştirdiği çocuk ile paylaşması beklenilmektedir. Böylece kadının sadece maddi emeği değil duygusal emeği de sömürülmektedir. Bu nedenle bu çalışmada, çocuk-bebek bakım hizmetlerinde çalışan kadınların “annelik” deneyimleri, çalışma ve yaşam koşulları yapılan nitel görüşmeler sonucunda değerlendirilecektir.

Anahtar Kavramlar: Uluslararası Göç, Kadın, Annelik, Bakım Emeği

---

¹ Arş. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, sblzgn1@gmail.com, sibelezgin@mu.edu.tr

² Arş. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, ebruacik@mu.edu.tr

EV KADINLIĞINDAN MÜKEMMEL ANNELİĞE: TARİHSEL SÜREÇTE ANNELİĞİN KURGULANIŞI

Sibel Ezgin Ağılı¹

Annelik kimliği, bireysel olanla toplumsal olanın kesişme noktasında bulunmaktadır ve hem bireysel deneyimleri hem de toplumsal unsurları içerir. Bu nedenle annelik toplumsal yapı analizlerinde önemli bir yere sahiptir. Annelik bir yandan annenin çocuklarıyla arasındaki ilişkisine işaret ederek bir deneyim özelliği gösterir diğer yandan çocuk bakımının annenin misyonu olduğu, anneliğin kadınlığa içkin bir şey olduğu ve her kadının anne olarak doğduğu savıyla anneliği kadınlar için yoğun pratik haline getirerek kadınları eşitsiz biçimde konumlandıran bir kurum niteliği taşır. Kurum olarak annelik, egemen annelik söylemlerinin ortaya koyduğu ideal kurallar ve standartlarla 'mükemmel anne' olma baskısını da beraberinde getirir. Modernleşmeyle birlikte siyasal ve ekonomik mekânlardan dışkılanan kadın 'ev kadını' mefhumuyla nitelendirilmiş, onların kadınlığa özgü normatif görevleri çocuk doğurmak olarak tanımlanmıştır. Modernleşme döneminde annelik ve kadınlık deneyimleri üst belirlenimci bir şekilde yazılsa da kadınlar dönüşen dünyadaki statik konumlarını (anne-kadın-eş) tahavvül etmek üzere yeni taleplerle mücadele alanlarında yer almışlardır. Bunun sonucu olarak kamusal mekânlar kadınların mevcudiyetini kabullenmiştir. Aynı zamanda, eşit kabul edilen *kadın olmak* ve *anne olmak* farklı anlamlar içermeye başlamış; kutsallık atfedilen aile, ataerkil yapının sürekliliğini sağlayan toplumsal bir kurum olarak eleştirilmiştir. Buna rağmen 1980'ler ve sonrası dönemlerde ev kadınlığı normunun önüne geçen katı bir annelik ideale ulaşmaya çalışıldığı görülmektedir. Çocuk, evde etkin bir özne olarak peşinden koşulan bir varlığa dönüşmüştür. Kadınlar için aşkınlığa ulaşmanın tek yolu bir çocuk sahibi olmak değil aynı zamanda çocuğun bakımını da en güzel şekilde icra etmektir. Yeni dönemde gündeme gelen *ideal/yeni annelik* edimleri, anneliğin uzmanlık alanına dönüştüğünü göstermektedir. Bu minvalde annelik kurumu bir kadının bütün fiziksel, duygusal, psikolojik varlığını çocuğuna harcaması gerektiği üzerinde durmaktadır. Bu yeni annelik ideolojisi ile birlikte çocuk ve anne ilişkisi peyderpey amorf bir fenomen haline gelmiş, dolayısıyla anneler üzerindeki mükemmel olma baskısı da artmıştır. Annelik konusundaki mükemmel olma baskısı modern dönemde görülen toplumsal cinsiyet normlarını daha da aştığını göstermektedir. Bu sorunsal çerçevesinden yola çıkarak tarihsel süreçte kadınlar için belirlenen normların ev kadınlığından mükemmel anneliğe dönüşmesinde ve anneliğin yeniden kurgulanışında etkili olan toplumsal, siyasal, ekonomik koşullar kavramsal çerçevede incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Annelik, Kadın, Toplumsal Cinsiyet

---

¹ Arş. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, sblzgn1@gmail.com, sibelegzin@mu.edu.tr

ORTA YAŞ DÖNÜŞÜMÜ (MENOPOZ) VE YAŞLANMA SÜRECİNDE KADIN DENEYİMLERİ: BENLİK VE BEDEN İNŞASINDA TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ¹

Nazlı Deniz Fenercioğlu²

Geçmişten günümüze feminist çalışmalar kadınları çoğunlukla doğurgan oldukları yaş aralığı içerisinde çalışmalarına konu etme eğilimindedirler. Oysa menopoz olarak adlandırılan orta yaş dönüşüm süreci kadınları bedensel, zihinsel ve toplumsal temelde oldukça derinden etkilemekte olup, bu sürece kadın bakış açısıyla yeniden bakabilmek feminist teoriyi derinleştirmek ve zenginleştirmek açısından oldukça kritiktir. Bu tarz bir yaklaşım aynı zamanda 'beden' kavramını sosyolojik olarak yeniden tartışmaya açmayı gerektirmektedir. Bu amaçla; 'beden' kavramını doğa-kültür, beden-zihin dikotomilerinin ötesine geçerek biyolojik ve sosyal yönleriyle hem birbirlerine bağımlı; hem de birbirleriyle etkileşimli olacak şekilde yeniden kurgulamak bu çalışmanın ana hedeflerindedir.

Nitekim menopoz süreci de kadınların beden ve benlik algılarını derinden etkileyebilecek sosyal dinamikler ile etkileşim halinde olup toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin farklılaştığı ve bir anlamda derinleştiği kırılma noktalarından biridir. Bu sosyal dinamiklerin en belirgin olanları arasında tıbbi kurumlar tarafından menopoz üzerine üretilen bilginin 'tedavi' odaklı olması, gençlik-başarı ilişkisi, yaşlanma ile gelen toplumsal statü kaybı, yaşlanma karşıtı ürünler ve uygulamaların genellikle kadınları hedef alması sayılabilir. Paralel olarak; kadınlar tarafından menopoz sürecinin ve belirtilerinin toplumda var olan yaftalardan ötürü çoğunlukla gizlenmesi, kadınların kendi aralarında bu deneyimleri paylaşma eğiliminde olmaması ve nesiller arası bilgi aktarımının oldukça kısıtlı olması da yukarıda bahsi geçen sosyal dinamiklerin hem sebebi hem de sonucu olarak gösterilebilir. Ayrıca sınıfsal arka plan, çalışma geçmişi gibi diğer etmenler de kadınların orta yaş dönüşümü ile ilgili deneyimlerini birbirinden farklılaştırmaktadır.

Bu çalışmada kadınların kendi beden ve benlik algılarının nasıl şekillendiği inceleneceğinden, kadın deneyimlerini direkt olarak içermesi metodolojik bir zorunluluktur. Bu sebeple feminist duruş kuramı çerçevesinde kadınlarla birebir görüşmeler ve odak grup çalışmaları araştırmanın temel bilgi kaynağıdır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği odağındaki belli ortaklıklar haricinde her kadın deneyiminin kendine özgü olduğu kabul edilerek özcü, indirgemeci ve temelci açıklamalardan kaçınılmış ve kadınların öznelliklerine vurgu yapılmıştır.

Özetle, çalışmanın yaklaşımına göre orta yaş dönüşümü -menopoz kelimesinin çoğunlukla ifade ettiği gibi- yalnızca fiziksel veya biyolojik bir değişim değil; beden-toplum-benlik ekseninde, yapı ve aktör arasındaki çekişme ve pazarlıklar ile kendini gerçekleştiren, bireyin yaşamında önemli bir yer tutan, uzun bir süreç olarak tanımlanmalıdır. Orta yaş dönüşümüne ilişkin bilginin kaynağı ise esas olarak bizzat kadın deneyimlerinin kendisidir.

Anahtar Kelimeler: Orta Yaş, Kadın, Menopoz, Beden

¹ Bu konu halihazırda Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü'nde ve Sayın Prof. Dr. Yıldız Ecevit danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak çalışılmaktadır.

² YL. Öğr., ODTÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, denizfenercioglu@gmail.com

KADIN DINDARLIĞININ SOMUT MODERN TEZAHÜRLERİ: YANMAZ ELDİVEN FABRİKASI/ KIR ÇİÇEĞİ ANAOKULU

Fatma Zehra Fidan¹

Türkiye kadın dindarlığı, İslâmcı kadın hareketinin başladığı 80'li yıllardan günümüze farklı aşamalardan geçerek değişmiş ve dönüşmüştür. Bu çalışma, son on yıllarda önemli ölçüde farklılaşan, dinî ideallerini gerçekleştirmek için farklı yöntemler geliştiren dindar kadın tipolojisinin modern toplum dünyasıyla bütünleşen somut toplumsal eylemlerinin nasıl olduğunu anlamak için yapılmıştır.

Din sosyolojisinin önemli kavramlarından olan *sohbet*, aynı inanca sahip olan kadınların bilişsel ve ruhsal tatmin ihtiyaçlarını giderdikleri sosyal faaliyetlerdir. Dinsel metinlerin okunduğu, yorumlandığı ve muhataplarına aktarıldığı sohbetlerde, kadınlar arasındaki bilgi alışverişinde anlatıcı -> anlayıcı gibi bir etkileşim gerçekleşmekte, anlatıların yorumları dolayimli olarak anlayıcı/ dinleyici kadınlara ulaşmaktadır. Bu süreçte ortaya çıkan refleksif ürün dinleyici sosyal aktörler tarafından çok da sorgulanmadan benimsenmekte ve onlar bu bilgileri toplumsal davranışları *icra etmekte* kullanmaktadırlar. Nihai anlamda anlatıcının dinsel metinlerden yaptığı yorumlara dayanan eylemsel pratikler *dindar kadın* kimlik inşasında önemli rol oynamaktadır.

Bu çalışma, sohbet ortamlarında inşa edilen *üretici* kadın kimliğinin yaptığı faaliyetleri konu etmektedir. Kimlik sunumlarını *nur talebesi* olarak yapan ancak kendilerini nur cemaatlerinden herhangi birine mensubiyetle tanımlamayan bir grup kadın, sohbet ortamlarında aldıkları kararlarla fabrika kurmuş, okul öncesi öğrencilerin eğitimi için anaokulu açmışlardır. Her biri modern toplumun kapitalizme yaslanan argümanlarıyla varlık kazanan bu faaliyetlerin en temel özelliği, kadınlar tarafından yalnızca "Allah rızasını kazanma" amacıyla başlatılması ve sürdürülmesidir. Bu amaç doğrultusunda başlatılan faaliyetler başlangıçta gönüllülük ilkesine dayanarak en ilkel şartlarda sürdürülmüş, daha sonra profesyonel hale dönüşmüştür.

Bu modern girişimlerin dinsel arka planın ne olduğunu ve bunların nasıl yürütüldüğünü anlamak için girişimci kadınlardan ikisiyle derinlemesine görüşme yapılmış, anaokulu faaliyetleri katılımlı gözlem yaparak incelenmiştir. Sonuç olarak, günümüzde modern ile dinsellik arasındaki açının önemli ölçüde daraldığını, dinsel olanın kendi dinamiklerine uygun bir zihin yapısıyla modernlikle bütünleştiğini söylemek mümkündür. Kadınların girişimleriyle ortaya çıkan fabrika ve anaokulu, bahse konu bütünleşmenin somut tezahürlerinden yalnızca ikisidir.

Anahtar kelimeler: Kadın Dindarlığı, Sohbet, Modern Faaliyetler, Dine Hizmet Nosyonu

---

¹ Doç. Dr., Celal Bayar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, fatmazehrafidan@gmail.com

HAYMANALI KÜRTLERDEKİ KÜLTÜREL VE POLİTİK KİMLİK KAVRAYIŞI ÜZERİNE BİR GENÇLİK ARAŞTIRMASI

Mehmet Fiğan¹

Türkiye’de 1990’lı yıllarla beraber, kamusal alanda varolma mücadelesi yürüten çeşitli kimlikler, bir yandan toplumsal bir dönüşüme katkı sunarken, diğer yandan akademik ilginin “kültür ve kimlik” meselelerine yoğunlaşmasını sağlamışlardır. Kimliğin en temel bir insan gerçekliği olması, kültüründe kimliğin oluşumunda oynadığı hayati rol, bu alanların çoğunlukla paralel bir şekilde ilerlemesini kolaylaştırmıştır. Bu çalışmada da amaç, bu kavramların verimli bir saha üzerinden işleme şekillerini analize tabi tutmaktır.

Araştırmada, Haymanalı genç Kürtlerin kültürel ve politik kimlik kavrayışlarını konu alınarak, Haymana’ya yerleş(tiril)miş Kürtlerin, özellikle de son kuşak Kürt gençlerinin, kültürel ve politik kimliklerinin oluşumunda rol oynayan unsurlar ve bu kimliklerin, kavranışlarının nasıl gerçekleştiği betimlenmeye çalışılacaktır. Gençlerin bir kimlik olarak “Kürtlük”e nasıl baktıkları da, çalışmanın ilgi odağını oluşturmakla beraber, kuşaklar arasındaki farklılığa/sınıra dikkat çekilerek, Kürt kimliğinin belirginleşmesinde rol oynayan faktörlerin deşifresi sağlanacaktır. Buradaki amaç ise; esas olarak kırılmanın yeni dönem gençlikle beraber başladığı, yönündeki tezi doğrulamaya çalışmaktır. Daha da spesifik hale getirilmek istenirse araştırmanın temel sorusu şöyledir; *Haymanalı genç Kürtlerin aidiyet/kimlik duygusunun belirlenmesinde etkili olan faktörler neler, etnik kimlikleri siyasal ve sosyal hayata bakışlarını nasıl etkiliyor?*

Araştırma, yoğun olarak Türk nüfusunun iskân alanı olarak bilinen Ankara’da yaşayan ve bir ilçesine neredeyse tamamen yayılmış olan Kürt topluluğunu incelemeye odaklanmasından dolayı önemlidir.

Araştırma betimleyici bir nitelikte olup, esas olarak “teorik” ve “saha” şeklinde iki aşamadan oluşacaktır. Araştırmanın teorik kısmında, “kimlik, kültür, politik kimlik, kültürel kimlik, etnisite ve etnik kimlik” olguları üzerine kaynak taraması yapılacak ve sahaya inmeden önceki kuramsal çerçeve oluşturulmaya çalışılacaktır. Yine Haymana’nın Kürtleşmesindeki tarihsel arka plan, kuramsal tartışmaya dâhil edilecektir. Sahanın bilgisine bağlı olarak, kuramsal tartışma kısmında yeniden bir değişiklik yapılabilmesi mümkündür. Saha da gözlemlenecek kesim, genel itibari ile gençlerden oluşacaktır. Gençliğin seçilmesindeki sebep ise, toplumlar veya gruplar içinde yaşanan sosyal değişimin onlar üzerinde daha net görünürlük kazanıyor olmasından kaynaklanmaktadır.

Araştırma, etnografik bir çalışma örneği olacaktır. Sahada yapılacak görüşmeler de kullanılacak yöntem ise, “derinlemesine mülakat” tekniği olarak belirlenecektir.

Anahtar Kelimeler: Kültürel kimlik, Politik kimlik, Gençlik, Haymana

---

¹ YL. Öğr., Hacettepe Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi İletişim Bilimleri Bölümü, mfigan@gmail.com

TÜRKİYE'DE ÇOCUKLUK SOSYOLOJİSİNİN OLANAĞI ÜZERİNE

Türkan Fırıncı Orman¹

Çocukluk kavramı modernite bağlamında gündeme gelir ve çocukların yetişkinlerden farklı oldukları görüşüne dayanır. İlk olarak bu görüşü dile getiren Fransız tarihçi Philippe Ariès, çocukluğun sosyal olarak inşa edildiğine dikkatleri çekmiştir. Geçtiğimiz yüzyılda çocukların ihtiyaçları doğrultusunda sosyal, ekonomik ve politik kurumsallaşma da zaman içerisinde gerçekleşmiştir. Böylece bu çalışmanın amacı, sosyolojide yeni bir araştırma alanı olarak beliren 'çocukluk' çerçevesinde, bu alandaki ana temaları tanıtmak ve bu sayede Türkiye'de henüz sosyoloji çatısı altında kurumsallaşamamış olan çocukluk çalışmalarının tematik analizini yapmaktır. Bu amaç doğrultusunda öncelikle sosyolojik bağlamıyla çocukluk; sosyalleşme sürecinde yalnızca kültürün çocukları biçimlendirdiği bir kavram olarak değil, aynı zamanda çocukların da kültürü biçimlendirmede rol aldıkları dinamik bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Yeni çocukluk sosyolojisi adıyla 1980'lerden sonra teorik çerçevesini geliştirmeye başlayan bu genç alanda çocukluğa dair süregelen teorik tartışmalar ve yaklaşımlar tanıtılarak ardından Türkiye'de ön plana çıkan çocukluk çalışmalarının bunlar karşısındaki konumu belirlenmeye çalışılmaktadır. Buna göre çocuklukla ilgili dört farklı görüş belirginleşmiştir: Sosyal olarak inşa edilmiş çocuk, kabile çocuk, azınlık grubu çocuğu ve sosyal yapısal çocuk anlayışları. Bu farklı yaklaşımlar toplumdan topluma ve kültürden kültüre değişen çocuklukların olduğu kabulüne ve farkındalığına dayanmaktadır. Bu çerçevede Türkiye'de farklı disiplinler çerçevesinde yapılmış bazı örnek çocukluk çalışmaları incelenerek teoriyle olan bağları değerlendirilerek yorumlanmaktadır. Son olarak Türkiye'de çocuklukla ilgili olarak ön plana çıkan araştırma gündemleri üzerinde durularak yeni araştırma önerileri getirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yeni Çocukluk Sosyolojisi, Geç Modernite, Sosyalleşme, Bireyselleşme

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Başkent Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, turkanfirinci@gmail.com

GÖSTERİŞ PİYASASINDA KUAFÖRLER: ANKARA VE NİĞDE KUAFÖR ÖRNEKLERİNDE GÜNDELİK HAYAT VE KADINLIK İMAJININ YAPILANDIRILIŞI

Ercan Geçgin¹

İmajın ve görselliğin ön plana çıktığı günümüz toplumunda kuaföre gitme pratiği, kentteki her kadının gündelik hayatında, neredeyse vazgeçilmez bir eyleme dönüşmüş gibidir. Estetiğin, imajın ve gösterişin önemli sembolik değer haline dönüşmesinde ve yeni toplumsal cinsiyet rollerinin şekillenmesinde kuaförler ciddi işlevler üstlenebilmektedirler.

Ankara ve Niğde kent merkezlerinde, sosyo-ekonomik durumları açısından alt, orta ve üst sınıf kategorilerindeki kadınların aldıkları kuaför hizmetlerinin ve pratiklerinin araştırıldığı bu çalışmada, kuaförlerin imaj yaratımındaki sosyolojik yeri ve sosyal etkileşim üzerindeki rolleri eleştirel yaklaşım çerçevesinde incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemine dayanan çalışmada her sosyo-kültürel tabakadan 20'den fazla kadınla ve kuaför hizmeti verenlerle derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiş, gözlemlerden istifade edilmiştir. Gerek Ankara, gerekse Niğde'deki sınıfsal profillerin kuaföre gitme sebepleri ve hizmet alma biçimleri birbirine yakınlık arz etmektedir. Alt sınıftakiler daha çok zorunluluk, orta sınıftakiler ağırlıklı olarak estetik kaygı ve gösteriş, üst sınıftakiler ise gösteriş ve statünün sembolik değeri açısından kuaför hizmetleri aldıklarını belirtmektedirler. Bulgulardan hareketle 'evin uzantısı olarak kuaförler' ve 'araçsal olarak kuaförler' olmak üzere iki kategori oluşturulmuştur. İlkinde kuafördekilerle yakın ve sıcak ilişkiler kurulurken ikincisinde sosyal mesafenin yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmada kentsel gündelik hayat içerisinde imajların yeniden üretildiği mekânlardan olan kuaförlerin aynı zamanda önemli sosyalleşme alanları olduğu görülmüştür. Bununla birlikte kuaförlerin pek çok sosyolojik işlevinin olduğu keşfedilmiştir. Kadınların kamusal alandaki görünimleri arttıkça estetik imaja yönelik tüketim davranışları da çeşitlenebilmekte ve kuaför hizmetlerinden faydalanma seyri de yoğunluk kazanmaktadır. Kadınlık imajı, sosyalleşme, psikolojik terapi, farklılık ihtiyacı, dikkat çekmek vb pek çok neden kuaföre gitme gerekçeleri arasındadır. Hem kuaför hizmeti alanın hem de hizmeti verenin aktif rol oynadığı bu etkileşim sürecinde, kapitalist tüketim kültürünün yeni veçheleri ve yeni iletişim araçlarının yaygın etkisi de keşfedilen bulgular arasındadır. Özellikle moda uygun taklit ve medyadaki ünlülerle özdeşim kurma yollarından birinin kuaförden geçtiğine yönelik anlayış, temel bulgular arasındadır.

Sonuç olarak sınıfsal, mekansal ve toplumsal cinsiyet alanlarını kesen bu kültürel pratiğin, yeni kentli hayatın estetik ve imaj benliğinin önemli bir bileşkesi haline geldiği gözlemlenmektedir. Dolayısıyla kuaförün, 'gösteriş piyasası' diyebileceğimiz yeni imaj dünyasının önemli ve hatta çoğu kadın için vazgeçilmez uğraklarından biri haline geldiği söylenebilir. Ayrıca, kadınların çoğunluğunun kuaförde hizmet verenin erkek olma tercihinden hareketle, gösteriş piyasasının 'genişletilmiş ayna benliği' çerçevesinde erkek çalışanın 'imaj ajanı'; kuaförün ve çevresindeki sosyal uzamın da 'imaj ajansı', diğer kadınların ise 'imaj rakipleri' olduğu gündelik hayat dünyasındaki 'imajın yapılandırması' resmedilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kuaför, Toplumsal Cinsiyet Roller, İmajın Yapılandırılması, Gösteriş Piyasası

---

¹ Yrd.Doç.Dr., Niğde Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, ercangcn@gmail.com

SEKS? İMKANSIZ! BU SAATTEN SONRA SEKSLE İŞİM OLMAZI!

Esra Gedik¹

Erkeklerin kadınların bedenlerini ve cinselliklerini namus üzerinden kontrol ettiği ve sosyal değerler/normlar tarafından kadınların evlenmeleri gerektiği fikrinin baskın olduğu ataerkil toplumlarda tek başına yaşayan boşanmış kadınlar toplum tarafından kabul edilmezler. Türkiye'deki boşanma oranı artsa da toplumun boşanmış kişilere olan olumsuz tutumu değişmemektedir ve bu kadınlar toplumun suçlayan ve yargılayan yaklaşımlarından kaçamıyorlar. Boşanmış kadınlar bekâr olmalarından dolayı bu yaklaşımlardan etkileniyorlar. Boşanmış kadınlar kültürel ön yargılar ile damgalanıyor ve bu damgalama onların boşanma sonrası cinsel hayatlarını kısıtlıyor, tanımlıyor ve cinsel hayatlarına yön veriyor. Türkiye'deki sosyal normlar kadınlara bir eve ait olması, evlenmesi, sosyal ve ekonomik olarak bir erkeğe/aileye bağımlı olması ve ailenin reisi olan erkeğe tabi olması gerektiğini söylüyor. Böylece kadın erkeğin koruması ve kontrolüne ihtiyaç duyuyor ve bu eril davranışlar kadının, kadınlığını ve cinselliğini kuruyor. Erkeğin korumasından yoksun olduğu düşünülen kadınlar, cinsel hedef olmak gibi konularda aşırı savunmasız kalıyor. Eğer kadın erkeğin otoritesini yıkarsa, boşanırsa, kadının rahat ve geniş olduğu, erkeksiz kaldığı ve herkesin onunla cinsel ilişkiye girebileceği şeklinde algılanıyor. Türkiye'de evliliklerin sonlanmasında bile kadınların bedenini ve cinsel hayatını namus konusu çerçevesinde aileleri, boşandığı eşleri ve toplum kontrol ediyor. Bu çalışmada Türkiye'deki 21 boşanmış kadının boşanma sonrası deneyimlerini, cinsellik kavramı, onların cinsel yaşamı, namus nedeni ile öldürülme korkularını, bu korkunun cinsel hayatlarını/diğer erkeklerle ilişkilerini/kendi bedenleri ile ilişkilerini nasıl etkilediğini, toplum tarafından damgalanmadan ve öldürülmeden yaşama stratejileri yönünden inceledim. Evliliğin sonlanması sonucu kadınların cinsel hayatı ve cinsel kimliklerinin ataerkil aile, devlet, halk ve iş piyasası tarafından nasıl etkilendiğini inceledim. Ve sonuç olarak Türkiye'de boşanmış kadınları kapsayan yeni bir namus cinayeti çeşidi ile karşı karşıya olduğumuz iddia ediyorum.

Anahtar kelimeler: Boşanmış Kadın, Türkiye, Boşanma, Aile, Evlilik, Namus Suçu, Kadın Cinayeti

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Bozok Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, esragedik.34@gmail.com

KÜLTÜREL VE SINIFSAF FARKLILIKLARA ALIŞVERİŞ MERKEZLERİ ÜZERİNDEN BAKMAK: ANKARA ÖRNEĞİ

Ali Gençođlu¹

Eda Turancı²

Çalışma, alışveriş merkezlerinin (AVM) kültürel sınıfların oluşumundaki ve yeniden üretilmesi sürecindeki rolleri üzerine odaklanmaktadır. AVM'lerin, alışveriş ihtiyacının ötesinde, kişilerin sosyalleşebildikleri, boş zamanlarını değerlendirebildikleri, spor, sinema, tiyatro gibi faaliyetlerde bulunabildikleri, yeme-içme ve eğlenme alanları ile sosyal bir kimlik inşa edebildikleri bir yaşam merkezi olarak kurgulandıkları savından hareket ederek bu merkezlerin, toplumdaki farklı sınıfsal habitusların kristalize oldukları mekanlar olarak görülebileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda çalışmada, Bourdieu'nun sınıf analizindeki kültür olgusu merkeze alınmakla birlikte, onun sosyolojik yaklaşımının önemli noktalarını oluşturan "habitus, sermaye, beğeni, simgesel şiddet" gibi kavramlar da analiz açısından önem taşımaktadır. Bourdieu "habitus" kavramıyla, hem toplumdaki sınıflara kuşaktan kuşağa aktarılan, hem de değişen şartlardan sonra da edinilebilen; "algı, duygu, düşünüş ve eylem" şemalarına işaret etmektedir. Buna göre sınıfsal habitusu oluşturan ve yeniden üreten şey, bireylerin belirli düzeyde sahip oldukları "ekonomik-toplumsal-kültürel" sermayeler ile bunların sonucu olarak ortaya çıkan "simgesel sermaye"dir. AVM'ler ise, bir yandan farklı habitusları işaret eden beğenileri şekillendiren, bir yandan da bu beğenilerle şekillenen yapısıyla, toplumdaki farklı sınıfların tüketim odaklı gündelik yaşam deneyimlerini merkeze alarak sınıfsal bir analiz yapma fırsatı sunmaktadır.

Tüm bunlardan yola çıkan çalışma kapsamında, "Panora AVM, Kızılay AVM, Optimum AVM, Antares AVM, Taurus AVM, Next-Level AVM, Gordion AVM ve Armada AVM olmak üzere sekiz adet alışveriş merkezi seçilmiştir. Merkezlerin seçimindeki temel kıstas, her AVM'nin şehrin farklı bölgesinde yer almasının yanında, mekansal, kültürel ve sosyal açıdan farklı sınıfsal habitusları merkeze inşa edildikleri varsayımdır. Çalışmada, üç basamaklı bir araştırma tasarlanmaktadır. İlk olarak, seçilen merkezlere ilişkin genel bir değerlendirme yapılacak ve sınıfsal-toplumsal dinamiklerin göstergesi olarak kabul edilen unsurlar incelenecektir. Buna göre AVM'de yer alan mağazaların, restoranların, cafelerin nitelikleri, spor salonu ya da kültürel faaliyet alanlarının varlığı, kültürel etkinliklerin kapsamı ve sunumu, dini ve milli bayramlarda yapılan etkinliklerin kapsamı ve içeriği gibi özellikler incelenerek merkezin sınıfsal, kültürel ve simgesel analizi yapılacaktır. İkinci olarak seçilen mekanların, alışveriş ve yaşam merkezi olarak nasıl kurgulandıkları, hangi hedef kitleleri ve işletme anlayışını merkeze aldıkları gibi unsurlar hakkında, yönetim ve işletme sorumlularıyla yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilecektir. Bu görüşmelerde temel amaç, profesyonel olarak mekanın nasıl kurgulandığının ortaya çıkarılmasıdır. Son olarak ise, bu mekanları deneyimleyenler ile yapılandırılmış görüşmelerle, bu deneyimlerini nasıl tanımladıkları ortaya konulmaya çalışılacaktır. Böylece, AVM'lerin ve bu AVM'leri tercih edenlerin birbirlerine karşı aldıkları pozisyonlar, aralarında sınıfsal bir hiyerarşinin olup olmaması ve gündelik hayat pratiklerini anlamlandırma yolları incelenerek, Bourdieu'nun simgesel şiddet olgusunun, yani toplumdaki sınıfların hiyerarşiyi içselleştirmesinin ve alt sınıfların bu hiyerarşiyi doğal olarak kabul edişinin AVM'ler aracılığıyla nasıl üretildiği tartışılmaya çalışılacaktır. Sonuç olarak kentin bir çok bölgesine yayılan ve farklı kültürel sınıflar tarafından deneyimlenen bu mekanların, sınıflara dair özellikleri nasıl inşa ederek temsil ettiği ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Alışveriş Merkezi, Bourdieu, Kültür, Ankara

¹ Arş. Gör., Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü, aaligencoglu@gmail.com

² Arş. Gör., Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, edaturanci@hotmail.com

2012-2013 eğitim yılında Türkiye eğitim sistemi değiştirildi. Bu değişim, temel eğitimi birinci parçası ilkokul ve ikinci parçası ortaokul olmak üzere 8 yıl olarak düzenledi. Eğitim reformuyla beraber 3. kademe olarak da 4 yıllık ortaöğretim öngörülmüştü. Bu orta eğitime geçiş; ortaokul dönemindeki çocukların girecekleri Temel Eğitimden Ortaöğitime Geçiş sınavı sonucuna göre düzenlenmektedir. Başarılı olanlar fen lisesi, sosyal bilimler lisesi veya anadolu lisesi (eskiden var olan, başarılı öğrencilerin tercih edebileceği anadolu öğretmen liseleri 2014-2015 eğitim yılından itibaren kaldırılmıştır) gibi kurumlara kayıt yaptırabilirken başarısız olanların bu derece seçeneği kalmamıştı. Eğer maddi durumları elverişli değilse özel eğitim kurumlarına da gidemeyen başarılı olmayan çocukların tek seçenekleri imam hatip liseleridir.

Çalışmada tartışılacak husus, imam hatip lisesi eğitimi görmüş kişilerin aldıkları eğitim ve edindikleri davranış kültürleri ile emek piyasasındaki vahşi rekabet ortamındaki konumları arasındaki ilişkidir ve bu ilişkinin belli politik tercihler doğurup doğurmayacağıdır. Profesyonel olarak dini eğitim alan bu kişilerin yüksek işsizlik oranları ile boğuşan Türkiye gibi bir ülkede emek piyasasına atıldıklarında karşılaştıkları avantajlar ve dezavantajlar, onların politik tercihlerindeki belirleyenlerden biri olacaktır. Aileden ve eğitim gördükleri kurumdan aldıkları kültürel sermayenin emek piyasasında bir 'değer' olabilmesinin koşulları sorgulanacak, bu koşulların mevcut siyasal iktidarla bağları araştırılacak ve bu kişilerin politik tercihlerinin bu ilişkiden nasıl etkileneceği anlaşılmasına çalışılacaktır.

Çalışmada eğitim sistemi ve kişilerin güttüğü çıkar stratejileri Pierre Bourdieu'nun *habitus*, alan ve sermaye kavramları üzerinden anlaşılmasına çalışılacaktır. Kişilerin edindikleri sermaye biçimlerinin ve onların yarattıkları bireysel tarihlerin, alanın niteliğine göre geliştirecekleri sezgisel eylemliklere etkisi sorgulanacaktır. Buradan da anlaşılacağı gibi emek piyasası ve toplumsal yaşam kişilerin içinde eyleyiciler olarak bilinçli ya da bilinçsiz stratejiler geliştirdiği ve çıkarları için eylemlerde buldukları yerler olarak kabul edilecektir. Türkiye'deki yoğun işsizlik ve yoksulluk bu alanlardaki rekabeti daha da acımasız kılmaktadır.

Bahsi geçen alanlara rengini veren öğelerden biri de AKP iktidarının tesis ettiği hegemonyanın sünni islami niteliğidir. Bu niteliğin kişilerin yatkınlıklarını ve davranışlarını etkileyen bir tarafı vardır. Toplumsal gündelik yaşamdaki acımasız rekabetin AKP'ye ve sünni islami tonla inşa edilmiş neoliberalizme bir direniş odağı olabilme ihtimali, yaygınlaştırılan dini eğitim, özelleştirilmiş eğitim kurumlarının doğurduğu eşitsizlik ve sınav sistemindeki haksız rekabet ile sadece dini eğitim alabilen ve kişisel tarihlerini din üzerinden yazan kişilerin arttırılmasıyla, azalacaktır. Sonuç olarak gün geçtikçe yaygınlığı artan dini eğitimin bir risk yönetim stratejisi olarak yorumlanabilmesinin mümkün olduğu iddia edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Din, Bourdieu, İstihdam

---

¹ Dr. Öğr., Yıldız Teknik Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, ahmetgire@gmail.com

FARKLI BAKIŞ AÇILARI VE BENZER KAVRAMLAŐTIRMALARLA SOSYAL SERMAYE

Maide Gök¹

Son yıllarda çok popüler olan sosyal sermaye, sosyolojik teoriden günlük dile ihraç edilen önemli kavramlardan biri haline gelmiştir. Kökleri klasik sosyoloji teorileri içinde yer alan bu kavram, günümüzde sosyal yaşama olan katkılarından dolayı birçok çağdaş sosyoloji teorisinin dikkatini çekmektedir. Bu çalışmada disiplinler arası birçok çalışmada ele alınan sosyal sermaye kuramının sosyolojik yazında teorisyenler tarafından nasıl tanımlandığı ve hangi konuları incelemek için kullanıldığı ortaya konmaya çalışılmaktadır. Özellikle sosyal sermaye kuramının gelişimine katkı sağlayan teorisyenlerin bakış açılarına ve temel aldıkları kavramlara yer verilmektedir. Sosyal sermaye kavramını sistematik bir biçimde ilk ele alan Bourdieu'den sonra Coleman ve Putnam de kavramı grup halinde yaşamının bir sonucu olarak ortaya çıkan değerli bir kaynak olarak tanımlamışlardır. Kavramı ilk kullanan öncülerin benzer bu tanımlamalarına rağmen, sosyal sermayenin kimlere avantaj sağladığı ve nasıl ölçülebileceği ile ilgili konularda hem fikir olmadıkları gözlenmektedir. Diğer taraftan, sosyal sermayenin diğer sermaye çeşitlerine dönüşebilen sosyal ilişkilerin farklı görünüşleri olarak kabul görmesi ve bu ilişkiler sonucunda bireylerin toplumdaki pozisyonlarını nasıl geliştirip, koruduğunun analiz edilebilmesi sosyal sermayenin bireysel bir değer mi yoksa kamusal bir değer mi olduğu tartışmalarını hızlandırmıştır. Bununla birlikte, ekonomi, aile, hukuk gibi birçok kurumla ilişkili olan sosyal sermaye, son yıllarda Putnam takipçileri tarafından sivil toplum kuruluşlarının geleneksel yapılarını nasıl koruduğunu, amaçlarını nasıl gerçekleştirdiğini, karşılaştıkları engelleri nasıl aştığını ve dayanıklılığını nasıl sürdürdüğünü tespit etmek için önemli bir analiz aracı olarak kabul görmektedir. Bourdieu ve Coleman'ın sosyal sermaye tanımlamalarını eksik bulan Foley ve Edwards ise tarihsel bağlamda kişilerin toplum içindeki pozisyonlarını dikkate alarak, sosyal sermayelerinin açıklanabileceğini savunmakta ve sosyal sermaye ve tabakalaşma arasındaki ilişkiyi odağa almaktadırlar. Bununla birlikte, sosyal sermayenin boyutları ve türleri tanımlanırken, teorisyenlerin farklı bakış açıları benimsedikleri gözlemlenmekte ve birçok teorisyenin sosyal sermayenin negatif yönlerini ve toplumsal cinsiyeti ihmal ettikleri görülmektedir. Bu nedenle bu çalışmanın ileride yapılacak sosyal sermaye çalışmalarına öncülük etmesi ve kuramın bir bütün olarak anlaşılmasına katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Sermaye, Ağ, Güven, Dayanışma ve Karşılılık İlişkileri

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Bingöl Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, mgok@bingol.edu.tr

KÜRESELLEŞME VE YERELLİKLER EKSENİNDE FUTBOL: ESKİŞEHİRSPOR ÖRNEĞİ

Emre Gökalp¹

Çağdaş Ceyhan²

Nadir Suğur³

Küreselleşme olgusunun ivme kazanmasıyla özellikle son 20-25 yılda yoğun bir metalaşma, profesyonelleşme ve endüstriyelleşme sürecine maruz kalan futbol günümüzde devasa bir endüstriye dönüştürmüştür. Neo-liberalleşen ve tüketim kültürüne giderek daha çok eklenilen endüstriyel futbol, küreselleşmenin hemen hemen tüm özelliklerinin ve sonuçlarının tezahür ettiği bir alan görünümündedir; kaldı ki futbolun en küresel spor olduğu da vakiadır. Tarihsel olarak yerel/ulusal kimliğin önemli temsilcisi olan futbolun bugün giderek artan düzeyde kültürel karmaşıklığı ve melezliği söz konusu küreselleşmeyi daha çok yansıtır. Peki küreselleşme süreci futbolun yerel/ulusal aidiyetlerin önemli bir kaynağı ve yeniden üreticisi olma konumunu zayıflatmakta mıdır, yoksa futbolda küreselleşme küresel düzeyde bir homojenleşme kadar eş zamanlı olarak yerelleşme ve farklılaşmayı da mümkün kılmakta ve daha çok küreyerelleşme süreci olarak mı yaşanmaktadır? Eğer öyleyse, bu durum nasıl bir görünüm arz etmektedir?

İşte bu çalışmada bu sorular eşliğinde futbolun endüstrileşmesi ve küreselleşmesi ile birlikte küresel ve yerel dinamiklerin taraftarlığın anlam dünyasını nasıl ve yönde değiştirdiği sosyolojik olarak ele alınacaktır. Endüstriyel futbolun gelişimine bağlı olarak Eskişehirspor taraftar kimliğinin sosyal ve kültürel açıdan nasıl inşa edildiğini anlamaya yönelik devam eden bir alan araştırmasının nitel ve nicel verilerine dayanan bu çalışmada yukarıdaki soruların dışında şu sorulara da cevap oluşturacak bir tartışma hedeflenmektedir. Yerellik ve küresellik etkileşiminde, küreyerel karşılıklı etkileşimler çerçevesinde Türkiye futbolunda 50 yıllık önemli bir mazisi olan bir Anadolu kulübünün taraftarlarının üç İstanbul takımı, A milli takım ve dünyada önemli kimi kulüplere bakışları nasıldır? Yerellik ve küresellik etkileşiminde, Eskişehirsporlu taraftarların “Eskişehirli olan–Eskişehirli olmayan” ya da “yerli-yabancı” futbolcu ayrımı ne düzeyde yapılmaktadır? Çalışmada Eskişehirspor kimliğinin oluşmasında tarihsel olarak hangi sembol, slogan, tezahürat, marş ve ritüellerin küresel ve yerel etkileşiminde nasıl kullanıldığı ile yerel ve ulusal düzeyde rakip ve dost takım algıları 1150 civarında Eskişehirspor taraftarıyla anket ve Eskişehirspor müsabakalarını çok yakından takip eden (içlerinde taraftar gruplarının liderleri, eski tribün liderleri ve camianın yakından tanıdığı isimlerden oluşan) 40 taraftarla gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerden elde edilen verilerin eşliğinde sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Futbol, Küreselleşme, Taraftarlık, Yerellikler

¹ Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, egokalp@anadolu.edu.tr

² Dr., Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Basın-Yayın Bölümü, ceyhancagdas@gmail.com

³ Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, nsugur@anadolu.edu.tr

ESKİŞEHİR YEREL BASININDA “MÜLTECİLER” VE “SURIYELİLER”

Filiz Göktuna Yaylacı¹

Günümüz dünyası küresel ölçekte kitlesel göçlere ve sığınma hareketlerine tanıklık eden bir dönemden geçmektedir. II Dünya Savaşının ardından yaşanan en büyük mülteci akınının yaşandığı bilinmektedir. Türkiye, Suriye’ye sınır komşusu olması ve uyguladığı açık kapı politikası nedeniyle göç eden yaklaşık 3 milyon Suriyeliye ev sahipliği yapmaktadır. Bunun yanı sıra 1951 yılında imzalanmış olduğu Cenevre sözleşmesi ve coğrafi konumu nedeniyle şartlı mülteciler için transit bir ülke niteliğindedir buna bağlı olarak çok sayıda şartlı mülteciye de ev sahipliği yapmaktadır.

Eskişehir, Suriye’ye sınır olan illere göre daha az Suriyeliye ev sahipliği yapmakla birlikte uydu kentlerden biri olduğu için ev sahipliği yaptığı şartlı mülteci sayısı her geçen gün artmaktadır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nden alınan 2 Haziran 2016 tarihli verilere göre 826,716 kişilik nüfusa sahip Eskişehir’de yaşayan Suriyeli sayısı 1656’dır. Söz konusu oran kent nüfusunun %20’sine karşılık gelmektedir. Bunun yanı sıra uydu kent statüsünde olan Eskişehir’de yaklaşık 8000 kadar şartlı mülteci bulunmaktadır. Mültecilerin ve Suriyelilerin şehrin toplumsal yaşamında daha çok yer almaya başlaması, ev sahibi toplum ile mülteciler ve Suriyeliler arasındaki etkileşimi gündeme taşımıştır. Ev sahibi toplumun mülteciler ve Suriyelilerle ilgili algılarının biçimlenmesinde medyanın önemli bir yeri vardır. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı Suriyelilerin ve şartlı mültecilerin Eskişehir yerel basınında nasıl temsil edildiklerini ortaya çıkarmaktır. Buna bağlı olarak çalışmada 300-400 kadar Suriye vatandaşının Hataş’ın Yayladağı ilçesi Cilvegözü sınır kapısından Türkiye’ye ilk giriş yaptıkları tarih 29 Nisan 2011 esas alınacaktır. Giderek kitlesel sığınma hareketine dönüşen bu sürecin daha iyi analiz edilebilmesi için 5. yılını tamamladığı 29 Nisan 2016 arasını kapsayan beş yıllık haber analizi yapılacaktır. Bu bağlamda 5 yıllık süre içerisinde haber sayısı ve içeriklerinde değişim olup olmadığı ve Suriyeliler ile şartlı mültecilerin sunumunda bir farklılık olup olmadığı çalışmanın alt amaçlarını oluşturmaktadır. Bu bağlamda Eskişehir’de yayımlanan ve online erişimi olan gazeteler ve ilgili haberler analiz edilecektir. Haberler, “Suriyeli” ve “mülteci” anahtar kelimeleri ile aranmıştır. Ulaşılan haberler içerik ve söylem analizi yapılarak değerlendirilecektir. Çalışmanın ilk bulgularına göre Eskişehir’deki yerel gazetelerin konuyu ele alış biçimleri ve yoğunlukları farklılık göstermektedir. Suriyelilerle Mülteciler hakkında yapılan haber sayıları da yine mülteci haberlerinin yoğunluk göstermesi bağlamında farklıdır. Ancak 2011’den 2016 yılına kadar geçen 5 yıllık süreçte Eskişehir’de artan Suriyeli ve mülteci sayısına paralel olarak haber sayısında da artış söz konusudur.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli, Mülteci, Yerel Basın, Eskişehir

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, fgoktuna2@yahoo.com

CİNSİYETLEŞMİŞ MESLEKLER BAĞLAMINDA ERKEK HEMŞİRELERE YÖNELİK ALGI: KARŞILAŞTIRMALI BİR DEĞERLENDİRME

Temmuz Gönc¹

İşgücü piyasalarının cinsiyete göre ayrışması bazı mesleklerde yoğun olarak kadınların istihdam edilmesine neden olmuştur. Genellikle erkek yoğun mesleklere göre daha düşük ücret ve prestij sunan ve pembe yakalı meslekler olarak adlandırılan bu mesleklerin en önemli örneklerinden biri hemşireliktir. Türkiye’de erkeklerin hemşire olarak istihdam edilebilmesi 2007 yılında Hemşirelik Kanunu’nda yapılan değişiklik sonrası mümkün olmuş ve bu tarihten itibaren erkek hemşire sayısı artmaya başlamıştır. İşsizliğin yüksek oranda seyretmesi ve yükseköğrenime giriş sistemi erkekleri hemşirelik mesleğine yönlendirmekte, ancak mesleğin kadınlıkla ilişkilendirilmesi erkek hemşireler açısından sorun oluşturmaktadır. Hegemonik erkeklik normlarının hemşireliğin gerektirdiği bazı nitelikleri reddetmesi nedeniyle bir yandan erkeklerin yeterince iyi hemşireler olup olamayacağı konusunda tereddütler oluşmakta, diğer yandan erkek hemşireler toplumsal cinsiyet kimlikleri ile meslek kimlikleri arasında sıkışmaktadır.

Bu bildirinin amacı 2015-16 yıllarında yürütülmüş olan bir alan araştırmasının bulguları üzerinden Türkiye’de çalışmakta olan hemşirelerin, hemşirelik öğrencilerinin ve toplum genelinin erkek hemşirelere yönelik algısını karşılaştırmalı olarak incelemek ve sosyolojik olarak değerlendirmektir. Alan araştırması, yöntemsel çoğulculuk çerçevesinde eşzamanlı olarak yürütülen üç araştırma fazından oluşmaktadır. Birinci fazın yöntemi niteldir, veriler aktif olarak çalışmakta olan, yarısı erkek yarısı kadın 42 hemşire ile yapılan derinlemesine mülakatlarla toplanmıştır. Örneklem kota örnekleme tekniğiyle seçilmiştir, kadın hemşirelerin tamamı Eskişehir’de, erkek hemşirelerin ise yarısı Urfa’da, yarısı Eskişehir’de görev yapmaktadır. İkinci ve üçüncü fazlar nicel yöntemle yürütülmüştür. İkinci fazın evreni Eskişehir’de hemşirelik lisans eğitimi görmekte olan 516 öğrenciden, örneklem ise 232 hemşirelik öğrencisinden oluşmaktadır. Veriler yüz yüze anketler yoluyla toplanmıştır, anket formlarında 106 kapalı, 15 açık uçlu soru yer almıştır. Üçüncü fazın evreni Eskişehir’in merkez ilçelerinde yaşayan 700.281 kişidir, örneklem orantısız tabakalı örnekleme tekniğiyle seçilen 707 kişiden oluşmaktadır. Üçüncü fazda da veriler yüz yüze anket yoluyla toplanmıştır, anket formlarında 96 kapalı, 12 açık uçlu soru yer almıştır. Birinci fazın verileri nitel yöntemle analiz edilmiş, ikinci ve üçüncü fazlarda elde edilen veriler SPSS programıyla analiz edilmiştir.

Bu bildiride, çalışmakta olan hemşirelerin, hemşirelik öğrencilerinin ve hizmet alıcıları olarak toplum genelinin erkeklerin hemşirelik yapmasına nasıl yaklaştıkları, meslek ve cinsiyet arasında bir ilişki kurup kurmadıkları ve erkek hemşirelerin geleceğini nasıl değerlendirdikleri karşılaştırmalı olarak betimlenmekte ve hemşirelik mesleğinin gelecekte cinsiyetleşmiş bir meslek olmaktan çıkıp çıkmayacağı tartışılmaktadır. Araştırma sonucunda üç örneklemin de erkeklerin hemşirelik yapmasını benimsedikleri, ancak hemşirelikle kadınlık arasında kurdukları bağı tamamen çözmedikleri gözlenmiştir. Mesleğin cinsiyetsizleşmesi yönündeki en güçlü tutum kadın hemşirelik öğrencilerinden gelmektedir. Çalışmakta olan hemşireler, hemşirelik öğrencilerine oranla mesleği toplumsal cinsiyetle daha yoğun şekilde ilişkilendirmektedir. Toplum genelinde bazı açılardan erkek hemşirelerden bakım alma konusunda tereddütler olmakla birlikte erkek hemşireler büyük ölçüde benimsenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Erkek Hemşireler, İşgücü Piyasaları, Pembe Yakalı Meslekler, Toplumsal Cinsiyet

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, tgonc@anadolu.edu.tr

OKUL YÖNETİCİLERİNİN SAHİP OLDUĞU SERMAYE KÜLTÜRÜNÜN OKUL BAŞARISINA ETKİSİ

Mine Gözübüyük Tamer¹

Sosyal bir kurum olan okullar, çocuk ve gençlerin yaşamlarının önemli bir bölümünü geçirdikleri yapılardır. Okullarda, sosyal sermayenin inşasında ilişki ağının aşağıdan-yukarıya ve yukarıdan-aşağıya doğru akışkanlığı süregeldikçe başarı kaçınılmaz olarak ön plana çıkmaktadır. Bu başarıya etki eden temel faktörler arasında okul yöneticilerinin sahip olduğu sosyal sermayenin rolü oldukça büyüktür. Nitekim okulların sosyal sermayesini anlamının temel referans noktaları, okul yöneticileri ile öğretmenlerdir. Zira okulda çalışan öğretmen ve idarecilerin sahip olduğu ve aynı zamanda sosyal sermayenin unsurları olan örgütsel bağlılık, güven, sosyal ilişkiler, farklılıklara gösterilen tolerans, öğretmen ve idarecilerin öğrencilerin geleceği için gösterdiği çaba ve normlar ile okulun sahip olduğu fiziki ortam okulun başarılı ya da başarısız olarak atfedilmesinde doğrudan etkili olmaktadır. Okulun başarısından kast edilen sadece akademik düzeydeki bir başarı değil aynı zamanda okulun sosyo-kültürel, sportif ve diğer alanlarda da gösterdiği başarılar kast edilmektedir. Bu çalışmada sosyal sermaye kavramından hareketle, okul yöneticilerinin (müdürlerin) sahip olduğu sosyal sermayenin okulun başarısı üzerindeki etkisi irdelenmiştir. Bu bağlamda, okul yöneticilerinin sahip olduğu sosyal sermayenin göstergeleri olarak "karşılıklı güven ortamının oluşturulması, görev yaptıkları okulda öğrencilerin geleceğine yönelik çalışmalar gerçekleştirilmesi, okul içindeki bireyler(yönetici, öğretmen, öğrenci, veli, memur vs.) arasında sosyal ilişkilerin ağının kurulması ve geliştirilmesi, okul personeli ile öğrenci ve velilerinin bir araya gelebilecekleri sosyal ortamların sunulması, okula yönelik bir aidiyet duygusunun yaratılması ve işbirliği gibi hususlar çalışmanın odağına alınmıştır. Araştırma kapsamında Trabzon ili ortaöğretim okullarından(liselerden) farklı okul türleri arasında kıyaslamaya olanak verecek şekilde okul seçimine gidilerek betimsel bir çalışma yürütülmüştür. Bu bağlamda, belirlenen on okulda görev yapan müdürlerle gerçekleştirilen mülakatlar neticesinde okul müdürlerinin sahip olduğu sosyal sermaye ile okulun başarısı arasında pozitif yönde ilişkiler olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sermaye Kültürü, Başarı, Okul Yöneticisi

---

¹ Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, mgozubuyuk@hotmail.com

KOCA USTADAN ISSIZ ADAMA AŞÇILIK MESLEĞİNİN DEĞİŞİMİ

Osman Güldemir¹

Erhan Akarçay²

Bu bildirinin amacı Türkiye’de aşçılık mesleğinin tarihsel ve sosyolojik olarak geçirdiği değişimi ele almaktadır. Meslekler sosyolojisi içerisinde değerlendirilebilecek bir perspektiften mesleğin değişen statüsü, günümüzde farklılaşan algısı bu çalışmanın odağında yer almaktadır. Aşçılık mesleği mesleki itibar bakımından son dönemde yukarı doğru bir eğilim göstermektedir. Bu eğilimde gastronomi ve aşçılık eğitiminin üniversitelerde ve özel kurumlarda yaygınlaşması, yemek medyasının katkısıyla mesleğin popüler hale gelmesinin katkısı yadsınamaz. Geleneksel ve alaylı ustalar olarak tanımlanan “koca usta”lardan, okullu, eğitilmiş aşçılara bir geçiş süreci yaşanmaktadır. Bu çalışmanın verileri 14 alaylı aşçı ile gerçekleştirilen yarı-yapılandırılmış görüşmeye ve eğitilmiş, okullu olarak tanımlanan yeni nesil aşçılarla yapılan 14 yarı-yapılandırılmış derinlemesine görüşmeye dayanmaktadır. Böylelikle iki farklı aşçı grubunun karşılaştırılma olanağı bulunmaktadır. Alaylı aşçılar değişime ve yeni mutfak akımlarına kapalı iken, okullu aşçıların küresel ve yerel ikiliğini bir fırsata dönüştürme potansiyeli taşıması sosyolojik açıdan önemlidir. Türk mutfağına yaklaşım açısından iki kuşak aşçılar arasında belirgin bir farklılık bulunmaktadır. Kadınların kamusal alanda aşçılık mesleğinde arka planda kalması ve bunun toplumsal cinsiyet örüntüleri ile gerekçelendirilmesi her iki kuşak aşçılar arasındaki nadir ortaklıklardan biri olarak görülmektedir. Her iki grup aşçı kadının özel alanda, erkeğin ise kamusal alanda mutfakta olması gerektiğini düşünmektedir. Türkiye’de yeme içme mekânlarının sayısında yaşanan hızlı artış aşçılık mesleğine duyulan ihtiyacı ortaya koymakla birlikte aşçıların ortalama ücretlerinin hiyerarşik skala içerisinde (alt sınır ile üst sınır) muazzam farklılığa sahip olması önemli bir sorun olarak düşünülmelidir. Zira çalışma koşullarının ağırlığı, uzun saatler çalışma zorunluluğu mesleğin popüler algıda yer alan mutfak sanatı imajının aksinde bir görünüm ortaya çıkarmaktadır. Emek-yoğun bir iş olarak tanımlanabilecek aşçılığın “gastronomi ve mutfak sanatları” olarak popüler kullanıma sahip olması mesleğin çelişkili konumunu ve statüsünü de göstermektedir. Tüm bunların dışında Türkiye’de aşçılık mesleğinin pek çok dernek, federasyon tarafından örgütlü olduğu bilinse de, bu örgütlülüğün mesleğin çalışma koşullarında tatmin edici bir değişim yaratamadığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Meslekler Sosyolojisi, Mesleki Kuşak, Alaylı ve Eğitilmiş Aşçılar, Aşçılık

---

¹ Öğr. Gör., Anadolu Üniversitesi Turizm Fakültesi Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, osmanguldemir@anadolu.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, eakarçay@anadolu.edu.tr

GELECEĞİ İNŞA ETMEK YA DA HEBA ETMEK: TÜRKİYE'DE SURİYELİ GÖÇMENLERİN EĞİTİM VE BÜTÜNLEŞME SORUNLARI ÜZERİNE SAHA ÇALIŞMASININ DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

Fuat Güllüpinar¹

Suriye'de 2011 yılından bu yana yaşanan iç savaş, Türkiye'nin mevcut kutuplaşma dinamiklerine yeni boyutlar kazandırmaktadır. Suriye'deki iç savaş Türkiye'deki kutuplaşmanın tarafları olan dindar kesim ile seküler kesim arasındaki fay hatlarını pekiştiren ve radikalleştiren bir takım etkilere sahip görünmektedir. Suriye'deki iç savaşın mağdurlarının yeni gelen yerlerde bu çatışma gündemini oluşturan dini, mezhebi veya ideolojik angajmanlarını tümüyle ve hızlıca terk etmeyecekleri de söylenebilir. Bu açıdan, Suriye'deki iç savaşın mağdurları ülkelerindeki çatışma ikliminin etkisiyle kimliklerini ideolojik, mezhepsel, etnik veya dini özellikler etrafında inşa ederek radikalleşmeleri güçlü bir ihtimal olarak değerlendirilmelidir. Savaş ortamından kaçan ancak yeni geldikleri yerlerde toplumsal kabul ve kurumsal destekten yoksun kalan Suriyeli göçmenleri tehdit eden en önemli olgu belirsizlik, istikrarsızlık ve geleceksizlik duygularıdır. Suriyeli mültecilerin bazılarının yaşamlarındaki istikrarsızlık, gelecek konusundaki belirsizlik ve umutsuzluk onların, reaksiyoner ve radikal örgütlere yönelmesinin zemini olabilmektedir. Kamp içinde veya kamp dışında eğitim, barınma, sağlık vb. konularda sunulan kurumsal desteğin boyutları ve niteliği, Suriyelilerin Türkiye toplumunda uyum ya da uyumsuzluk/radikalleşme eğilimlerini doğrudan etkileyecek unsurlardır. Ayrıca, Suriyeli göçmenlerin toplumda kabul görmemesi, marjinalize edilmesi ve dışlanması vb. durumların da göçmenlerde kendi grup aidiyetlerine, dinsel ve etnik kimliklerine güçlü bir bağlılığın gelişmesini ve "tepkisel kimlik oluşumunu" besleyeceği öne sürülebilir. Bu çalışma, Kilis ilinde Suriyelilerin eğitime devam ettiği okullarda, eğitime erişimleri ve başarılarını etkileyen temel dinamikler olan Suriyelilere sağlanan kurumsal imkânlar; Suriyelilere yönelik uygulanan eğitim müfredatı; Suriyelilere yönelik uyum politikalarını analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda, Suriyeli sığınmacılar için eğitim ve sosyal alanlarda ne tür bütünleşme ve uyum stratejileri geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaya çalışacaktır. Bu amaçla, Kilis ve Urfa'nın kamp merkezlerinde ve kent merkezlerinde Suriyeli öğrencilerin devam ettiği farklı kademelerdeki devlet okulları, geçici eğitim merkezleri, yaygın eğitim hizmetleri veren kurumlarda çalışan 20 eğitimci, 10 profesyonel uzman (AFAD yetkilisi, Eğitim sendikaları temsilcileri, kamp yöneticileri ve çeşitli kademelerden 20 Suriyeli öğrenci ile derinlemesine mülakat gerçekleştirilecektir. Sahadan alınan veriler ışığında, çalışmada Türkiye'de Suriyeli öğrencilerin eğitiminin çatışma çözümleri, kültürler arası diyalog, uzlaşma, tolerans, vb. değerler açısından nasıl düzenlenmesi gerektiği üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli Göçmenler, Eğitim, Entegrasyon, Radikalleşme, Göç Politikaları, Kilis, Urfa

---

¹ Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, fgullupinar@anadolu.edu.tr

KADINLARIN SAHNEYE TAŞIDIĞI: ARİSTOPHANES İLE BUGÜNÜN SAVAŞ KARŞITLIĞINI VE KADINLARIN GÜNDELİK YAŞAMDAN BURADA EYLEME BİÇİMLERİNİ DÜŞÜNMEK

Derman Gülmez¹

Bu çalışmada “oyun oynamak” ve kadın direnişi bir arada düşünülecektir. Toplumsal değişimi hedefleyen kadınların bunu bedenleriyle, metinleriyle tiyatro veya film yaparak göstermeleri üzerine düşünülecektir. Aristophanes’in Kadınlar Savaşı ya da diğer bilinen ismiyle Lysistrata, MÖ 411 yılında yazılmış, tek perdelik, seyirlik bir oyundur. Tiyatro tarihinin ilk savaş karşıtı oyunlarından birisi kabul edilir. Erkeklerinin savaştan dönmelerini beklemekten usanan kadınların savaşa son vermek için farklı savaşa bitene kadar erkeklerle yataklarını paylaşmamak kararı almaları ile gelişen olayları konu alır.

Resmi tarihin yazdığı kitaplarda erkekler savaşır, kadınların bahsi geçmez bile. Oysa bugün feminist tarihçilik kadınların tarihini hiçbir yere ekleme yapmadan, eril tarihe yama yapmadan yeniden yazmaktadır. Bu eserle de kadınların yüzyıllardır politikanın tam ortasında olduğunu tiyatro aracılığı ile görürüz. Benzer şekilde Türkiye’de Şalvar Davası adlı film olarak kadınların politikleşme süreci, dayanışma ve olayları değiştirebilme gücü görülür. Bu eserlere bir üçüncü ek de Nadine Labaki’nin yazar, yönetmen ve oyuncu olarak yaptığı film “Peki Şimdi Nereye” yi eklemek istiyorum. Benzer şekilde burada da savaşı durdurmak için kadınların kendi zekalarını kullanarak ve bilindik savaş yöntemlerinin dışında biraz da kültürel feminizm diyebileceğimiz ve onu savunur yerden kadınlık kültüründen faydalanarak buldukları yöntemlerle gündelik hayata ve tarihe dahil olur/ özne olurlar.

Hegel, aşına olanın tanınamayacağını söyler, çünkü böyle bir ihtiyaç yoktur. Lefebvre de ona katılır. Zaten sınırlı da olsa tanımlanmıştır ve o sınırlarda kalır. Kadınlar da erkekler de yani toplumsal cinsiyet belli kalıplara oturtulmuş, sorgulanamaz hale gelmiştir. Fakat en çok bu tezler kadınlar üzerinden yürütülür. O yüzden aşinalığı yapı sökümüne uğratmak gerekir. Bu bahsedilen üç eser de hem feminist bir yerden bir şeyler söyleme çabasıdır, hem aşına olunanı yıkar hem de oldukça politik bir amacı ve işlevi vardır.

Anahtar kelimeler: Gündelik Yaşam, Siyaset, Tiyatro, Kadınlar

---

¹ Dr. Öğr., Ankara Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları, dermangulmez@gmail.com

CEMEVLERİ Mİ? ZİYARETLER Mİ? DERSİM'DE ALEVİLİĞİN DÖNÜŞÜM DİNAMİKLERİ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Ahmet Kerim Gültekin¹

Günümüzde Alevilikle ilgili birçok araştırma, “gelenek” ve “modernlik” ikilemi üzerine kuruludur. Alevilik örüntülerine dair bu yöntemle yeniden (ve siyasal, dinsel vd. saiklerle) kurgulanan tarihsel süreklilik ilişkileri, “dinsel inanma biçimi olarak” Aleviliğin gösterdiği uyum/varlık stratejilerini anlama konusunda tartışmalı yaklaşımlar ortaya çıkarmaktadır. Bu düşünsel eğilimden farklı olarak, Alevilik araştırmalarında ve özellikle “Dersim Çalışmaları”(Dersim Studies) başlığı altında derleyebileceğimiz akademik yazında, yeni bir araştırma yöntemi ve analiz çerçevesi için tartışmalar açabilmeyi umuyorum. Tartışmamada Dersim’in gündelik dinsel pratiklerinde güçlü ve özgün karşılığı olan yerel “Jara” (Kutsal Mekân) kültlerini etnografik perspektifle ele alarak, Alevi Kürt topluluklardadönüşen tarihsel, toplumsal ve mekânsal olgular itibarıyla toplumsal ve dinsel yaşayışın nasıl sürdürülebilir hale getirildiğini irdelemeye çalıştım. Bu çalışmada değerlendirilen bulgular, Dersim’in popülerleşen kültür öğelerinden “Düzgün Baba”da gerçekleştirilen etnografik bir alan araştırmasına dayanmaktadır.

Dersim Aleviliği teolojisini ayırt edici özellikler katarak tamamlayan ve tartışmamada asıl olarak odaklanacağımız konu, kutsal mekân (yerel söylenişle “jara”) kültleridir. Karşımızda dağlar, nehirler, göller, belirli mıntıklar, taşlar, ağaçlar, bitkiler, (dağ keçisi, geyik, ayı, balık gibi) bazı yaban hayvanlar vb. canlı-cansız nesnelerin çevresinde şekillenmiş zengin inanışlar ve uygulamalar vardır. Bu kültleri oldukça derin, özgün ve canlı mitolojik bir kozmoloji bütünlemektedir. Kolektif toplumsal bellekte yaşatılan ve sözlü kültürle asırlardır yeniden üretime tabi olan söylenceler ise bu kutsalları günümüzde de ayrıcalıklı kılmaktadır. Dersim’de seyit (kutsal) ailelerinden ve (talip/mürit) aşiretlerden oluşan sarmal toplumsal-dinsel örgütlenme modeli, böylelikle, kişileştirilmiş kutsal mekânlarla ilgili efsaneler ve yine onlarla ilişkili büyüsel işlemler gibi pagan kült öğeleriyle birlikte önümüzde durmaktadır.

Düzgün Baba dağının yüzyıllardan buyana bir tür hac mekânı olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Her yıl binlerce kişi dağı ziyaret etmekte, kurbanlar kesmekte, çıralıklar dağıtılmakta ve çeşitli dinsel pratikler sergilenmektedir. Bugün dağ üzerindeki iki noktada (Türkiye’nin ve özellikle Dersimli Alevi toplulukların çalkantılarla travmalarıyla yaşadığı son çeyrek asrın ürünü olarak ortaya çıkmış bulunan) Cemevleri vardır. Üstelik Cemevlerinin kuruluş ve kurumsallaşma süreçleri henüz oldukça yenidir.

Dinsel, sosyal ve ekonomik ilişkilerin canlılıkla görünür olduğu “Düzgün Baba” örneği, Aleviliğin geride bırakılan çeyrek asırda yaşadığı ekonomik, sosyal, siyasal dönüşümü çarpıcı biçimde ortaya koyan çok boyutlu (ve yaşayan) tarihsel ve sosyolojik örnektir. Çalışma, Dersim Aleviliğinin özgün toplumsal/ekonomik örgütlenişi ve teolojik temelleri bağlamında, “Düzgün Baba Dağı” örneğini antropolojik perspektiften incelemeyi hedeflemektedir. Dersimli Alevilerin sosyo-dinsel ve etno-politik bir kimlik olarak yerel Aleviliği nasıl yeniden görünür kıldıkları, ne şekilde yaşattıkları ve hangi dinamiklerle ne gibivarolma stratejileri ürettiklerini irdeleyebilmek, araştırmanın öncelikleri olarak kaydedilmelidir. Böylelikle, Türkiye’de akademik planda üretilen Alevilik çalışmaları literatüründe nitelikli etnografik katkılar sunmak hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dersim Alevilik, Kürt, Kutsal Mekân

---

¹Yrd. Doç. Dr., Tunceli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, ahmetkerim78@gmail.com

MEKANIN VE YAŞAMIN DÖNÜŞÜMÜ: KAYSERİ YILDIRIM BEYAZIT MAHALLESİ ÖRNEĞİ

Oğuz Güner¹

Bu çalışmada² kentsel dönüşümün Kayseri Yıldırım Beyazıt Mahallesi üzerindeki etkileri irdelenmektedir. Çalışmanın amacı, Türkiye’de hızla gelişen kentsel dönüşümü Kayseri ilinin önemli örneklerinden olan “Yıldırım Beyazıt Mahallesi” kapsamında ele almaktır. Kentsel dönüşümün; hızlı kentleşme, soylulaştırma, entegrasyon, marjinalleştirme, mekânsal ayrışma ve gecekondulaşma gibi başlıklar etrafında teorik arka planı oluşturulmaktadır. Bu başlıklar etrafında ise kavramlar literatür desteğiyle ele alınmaktadır. Kentsel dönüşümün Türkiye’deki birkaç örneğine yer verilmekte, bunlardan önemli görülen Sulukule’nin kentsel dönüşümü ise detaylandırılmaktadır. Bu sürecin devamında çalışma kendi alanına, Kayseri ili Yıldırım Beyazıt Mahallesi’ne yönelmektedir. Alanda kartopu örnekleme ile seçilmiş olan dokuz aile ile yapılandırılmamış derinlemesine mülakat gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmelerde elde edilen bulgular içerisinde çalışmanın teorik arka planını destekleyici argümanlar ortaya çıkmıştır. Çalışmanın sonucunda, kentsel dönüşümün mekânı dönüştürmek ile sınırlı olmayan mekânın dönüşümün yanı sıra insan hayatını da doğrudan dönüştüren bir özelliği bulunduğu saptanmaktadır. Bu hususta Yıldırım Beyazıt Mahallesi kentsel dönüşüm kapsamında bir laboratuvar özelliği taşımaktadır.

Çalışma kapsamında kentsel dönüşümün doğrudan mekânın dönüştürülmesi ile kısıtlı kaldığı öne sürülmektedir ve elde edilen bulgularda Yıldırım Beyazıt Örneğinde kentsel dönüşümün sadece mekânı dönüştürmediği, aynı zamanda yaşamı da dönüştürdüğü gözlemlenmiştir. Yapılan mülakatlarda elde edilen diyaloglarda bu durum ortaya çıkmıştır. Bahsi geçen kısıtlı çabanın da rant ekonomisi ile bir bağı olduğu gözden kaçmamaktadır. Dönüşüm, genellikle Türkiye’deki diğer örneklerde de görüldüğü üzere yoksul, azınlık gibi toplum tarafından “ayrıcalıksız” olan kesimin yaşadığı yerlere uygulanması ya da uygulanmak istenmesi savımızı doğrulayıcı niteliktedir. Sulukule Mahallesi gibi Roman kimliğinin çok olduğu bir yer ya da Yıldırım Beyazıt Mahallesi gibi yoksul kesimin çok olduğu bir yer savımıza bir örnek teşkil etmektedir. Kentsel dönüşümün uygulandığı bölgedeki insanların yerlerinden edilmelerinin şartlarının iyileştirilmesi, bölgeye göre şehrin ekonomik değeri düşük olan kısımlarına insanların ötelenmemesi öneri olarak öne sürülmektedir. Yıldırım Beyazıt Mahallesi’nde yaşayan insanların bir kısmı üç kuşaktır bölgede ikamet ettiklerini belirtmektedirler. Bugün, paranın neredeyse her şeyleştiği bir dünyada rant ekonomisinin ya da soylulaştırılmak istenen bir mekânın mevcut bölgenin ruhunu dikkate alınmadan işleme tabi tutulacağını söylemek abartı teşkil etmeyecektir. Çalışma son olarak, Kayseri’de gelişen ve gelişecek olan diğer kentsel dönüşüm projelerine insan merkezli bir öneri sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kayseri Yıldırım Beyazıt Mahallesi, Kentsel Dönüşüm, Soylulaştırma, Mekânsal Ayrışma

¹ YL. Öğr., Erciyes Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, oguzguner@outlook.com

² Bu çalışma bir grup çalışması olarak tarafımda koordine edilerek 2015 yılında gerçekleştirilmiştir. Çalışmada özellikle mülakatlar yapıldığında emeği geçen Nermin Sekmen, Sena Gökçeğöz ve Şerife Dağlıoğlu’nun katkılarından dolayı teşekkür ederim.

KÜLTÜREL VE EKONOMİK UYUM PARADOKSU: GÖÇMENLERİN TOPLUMSAL KABUL SÜREÇLERİNE YÖNELİK KENT ÖLÇEĞİNDE ÇIKARSAMALAR

Feriha Nazda Güngördü¹

Bu sunuş, kentsel krize eklenilen Suriyeli göçmen krizine odaklanarak, göçmenlerin kentsel mekanlarda yeniden üretilen kültürel ve ekonomik kriz süreçlerine uyumlarına dair eleştirel bir yaklaşım geliştirmeyi amaçlamaktadır. Suriye Mülteci Krizi, Türkiye’de halihazırda derinleşmekte olan, toplumsal ayrışma ve ötekileştirme süreçlerine dayalı kültürel kriz ile özellikle 2008 ekonomik krizi sonrasında daha görünür hale gelen adaletsiz birikim-bölüşüm ve rekabet süreçleri ile derinleşen ekonomik kriz tartışmalarının tam ortasına oturmuş ve kentsel krizlere yeni bir boyut kazandırmıştır. Mülteci krizi ayrıca, devlet ve yerel yönetimlerin kriz ve göç yönetimindeki başarısızlıklarını görünür kılmıştır. Araştırma, Mart, 2015 tarihinde, İstanbul Beyoğlu’nda gerçekleştirdiğim 40 yarı-yapılandırılmış görüşmelerin bulgularından yola çıkarak, Suriye Mülteci Krizi’nin Beyoğlu’nda yaşayan alt sınıfa mensup mahalleliler üzerindeki etkisini ve sosyal dışlama pratiklerini nedensellik (kültürel ve ekonomik faktörler) çerçevesinde sorgulayacaktır. Böylece, göç yazınında karşılaşılan kültürel indirgemeciliğin ötesine geçen bir tartışma zemini kurulmaya çalışılacaktır. Beyoğlu özelinde yapılan araştırma sonucunda, özellikle 2008 ekonomik krizi sonrasında daha görünür hale gelen sermaye ve kaynakların yeniden dağıtım sürecindeki adaletsizliklerin, esnek, enformel ve güvencesiz çalışma düzeninin, teşvik edilen rekabet sisteminin; Suriyeli göçmenlere yönelik dışlayıcı bir algının oluşumunda büyük rol oynadığı görülmüştür. Çoğunlukla ulusal ölçek analizlerine dayanan göç yazınındaki çalışmalar, toplumsal dışlama süreçlerini açıklamakta yetersiz kalmış; kültürel entegrasyonu ön plana çıkaran tek taraflı yaklaşımları benimseyerek; toplumsal kabul süreçlerinin en önemli boyutunu oluşturan sosyo-ekonomik faktörleri (kısıtlı kaynak ve fırsat bölüşümü, rekabet, ekonomik belirsizlikler, değişen çalışma koşulları vs.) göz ardı etmişlerdir. Sunuş, yazındaki söz konusu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır.

Bilgiler ışığında, bu sunuşun hipotezi, ekonomik uyum süreçlerinin (rekabet ve kaynaklara erişim), kültürel uyum süreçlerine göre, göçmenlerin toplumsal yaşantıya dahil edilmesinde, daha baskın bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktır. Buradaki en temel bulgu, yerel ölçekteki dayanışma, kültürel-etnik benzerlik gibi söylemlerin, zaman içinde, rekabet odaklı neoliberal kentleşme ve mülksüzleştirme politikalarının da etkisiyle, toplumsal ilişkileri tanımlamada yetersiz oluşudur. Bir başka deyişle, kültürel benzerlikler ve kültürel uyum süreçleri, göçmenlerin toplumsal kabulünün ilk aşamalarındaki (ilk karşılaşma ve birlikte yaşama pratiğinin deneyimlendiği ilk zamanlar) belirleyici rollerini, zaman içinde, yukarıda detaylandırılan ekonomik belirsizlikler ve artan rekabet süreçleriyle birlikte kaybetmektedirler. Çalışmanın ikinci bulgusu, göçün kültürel yönüne odaklanan politika ve stratejilerin, sürecin sadece ilk aşamasını açıklayabildiği ve kentsel krize dönüşen dışlama süreçlerini betimlemede yetersiz kalışıdır. Bu sebeple, göçmenlerin dışlanma süreçlerinin önüne geçilebilmesi için yerel yönetimlerin, göçmenlerin ekonomiye ve rekabet süreçlerine yönelik etkilerini ortaya koyan, planlayan ve bütçeleyen yaklaşımlar (göçmenlerin ülkede barınma, çalışma koşullarının, politika öncelikleri belirlenmesi vs.) geliştirilmesi ve bu politikaları kamuoyu ile paylaşması gerekliliği bu çalışmanın üçüncü temel bulgusudur.

Anahtar Kelimeler: Göç, Toplumsal ve Mekânsal Dışlanma, Kentsel Kriz

---

¹ Dr. Öğr., ODTÜ Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler, nazdagungordu@gmail.com

KENT ÇALIŞANLARI: ALIŞVERİŞ MERKEZLERİNDE ÇALIŞMA HAYATI

Aslı Gürtunca¹

1980 sonrası dönemde hızla metalaşan kentler sermayenin mekanları haline gelmiştir. Bu süreçte üretim mekanı olarak fabrika baskınlığını yitirdikçe emek de görünmezleşmiştir. Oysaki insanlar hala çalışmaktadır ve yeni dönemde kentler, merdiven altı atölyelerinden plazalarına kadar, çok çeşitli işlerde çalışan emeğe ev sahipliği yapmaktadır. Bu haliyle kentin kendisinin dev bir fabrikaya dönüştüğü de belirtilmektedir. Bu benzetmeden yola çıkan çalışmanın amacı, literatürde baskın hale gelmiş olan küresel kent, yarışan kentler, marka kentler vb. temaların gölgesinde kalan emeği görünür kılmak için bu yeni, kent formundaki fabrikanın çalışanlarına odaklanmaktır. Bu amaç doğrultusunda kent ve emek arasındaki ilişki, kentteki yeni çalışma alanlarından, buralarda çalışan insanların çalışma hayatlarından yola çıkarak kurulmaktadır. Bu aynı zamanda, kentsel kriz durumunun insanların gündelik hayatlarına sirayet eden tarafını, çalışma hayatındaki pratikler bağlamında görebilmek açısından da fırsat sunmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın odağında alışveriş merkezi çalışanları vardır. Değişen tüketim kalıplarının kentte yoğunlaştığı yapılar olan AVM'ler, bir tüketim mekanı olmanın ötesinde, yeni çalışma alanları olarak vurgulanmaktadır. Alan araştırması, tüketim kenti olarak öne çıkarılmasıyla paralel olarak son yıllarda AVM sayısı hızla artan Ankara'nın en büyük alışveriş merkezlerinden biri olan Ankamall'de, Temmuz-Ağustos 2015 döneminde gerçekleştirilmiştir. Temizlik işçileri, güvenlik çalışanları ve satış danışmanlarından oluşan toplam 26 AVM çalışanı ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerden ve AVM'de yapılan gözlemlerden yola çıkarak; tüketimin kolaylaştırılmasına ve tüketim arzusunun sürekli canlı tutulmasına yönelik tasarlanmış bir mekan olan ve tüketimin bir boş zaman aktivitesi haline gelerek anlamının değiştiği, kültürel bir içerik kazandığı AVM'de satış, güvenlik ve temizlik işinin dönüşümü eşliğinde, çalışanları birbirinden yalıtıran dinamikler esneklik, vasıf ve kontrol olguları çerçevesinde tartışılmaktadır.

Bu tartışmanın nihayetinde çalışmanın temel bulgusu ise; AVM'de dayatılan tüketim değerleri eşliğinde yaratılan kurgusal dünyanın bir parçası olan çalışma hayatı ve çalışanların, yoğun ticari etkiler altında olduğu ve bunun, çalışanların vasfı, işveren karşısındaki konumu ve çalışanlar arası ilişkiler açısından belirleyici olduğudur. Aynı zamanda, AVM'de çalışanlar açısından yabancılaşmanın etkisini artıran kurdukları iletişimden, beden dillerine ve dış görünüşlerine kadar maruz kaldıkları metalaşmanın, AVM'nin tüketim değerleriyle şekillenen dünyasında bir meşruiyet kazandığı da görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Alışveriş Merkezi, Kent ve Emek, Çalışma Hayatı

---

¹ Dr. Öğr., ODTÜ Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler, asligurtunca@gmail.com

LEFEBVRE VE TOLAN SOSYOLOJİSİNDE MEKÂNSALLIK KAVRAMI VE EŞİTSİZLİKLERLE İMLENEN KENT KÜLTÜRÜ

Uğur Zeynep Güven¹

İçinde bulunduğumuz post-endüstriyel çağın üretim ilişkilerinin, yapı ve kurumların varoluş ve işleyiş mekanizmalarının ve hızlı toplumsal dönüşümlerin, postmodern yaklaşımlar ile açıklanmaya çalışıldığı günümüz toplumlarında, metropoller başta olmak üzere büyük şehirlerin gündelik yaşam pratiklerini belirleyen eşitsizlik olgusu, 'kent kültürü' kavramını tanımlama çabalarındaki temel dinamiklerden biri konumundadır. Kentin homojen olmayan, çok katmanlı ve parçalı mekânsallık sergileyen yapısının ve bu doğrultuda tabakalaşan kültürünün altı çizildikçe, konuya yaklaşım ve ele alış biçimlerinin, değişik odaklar ve bağlamlar açısından kaçınılmaz olarak farklılıklar taşıma potansiyeli kolayca fark edilmektedir. 'Kent kültürü' kavramından bahsetmenin mümkünlüğü ya da 'Kimin kenti?' sorularına aranılan yanıtlar, özellikle 1970'li yıllardan itibaren, farklılıklar, eşitsizlikler ve çatışmalara yaptığı vurgu ile Henri Lefebvre'in yaklaşım ve kavramları ile yeniden şekillenmiştir. Benzer sorular ve kavramlar, ülkemizde ise Lefebvre'in öğrencisi olan ve 2014 yılında kaybettiğimiz kıymetli bilim insanı Barlas Tolan sosyolojisinin öne çıkan temaları arasında yer almaktadır. Bu çalışmanın amacı, dünyada ve ülkemizde çatışmaların mekânsallığı bağlamında tabakalı kent kültürü olgusunu, geçtiğimiz yüzyılın önemli iki sosyoloğunun kavramları ışığında yeniden ele almak ve yorumlamaktır. Bu amaçla çalışmanın yöntemi olarak, literatür taraması, düşünürlerin eserlerinin ayrıntılı incelemesi gerçekleştirilmiş ve ele alınan konulara ilişkin uluslararası kurumlarca gerçekleştirilmiş araştırmaların verilerinden faydalanılmıştır. Bu doğrultuda, çalışmanın birinci kısmında, Lefebvre'in 'şehir hakkı' (le droit à la ville) kavramı ile Tolan'ın 'yabancılaşma' ve 'anomi' kavramlarına yaptığı vurgu özelinde, iki düşünürün ortak ve ayrılan kavrayışlarına dikkat çekilerek, dünyada ve ülkemizde, kent kültürü, mekânsallık, ve tabakalaşma olguları yorumlanmaktadır. Günümüzde, çok merkezli ve çok-katmanlı bir tabakalı kent kültürünün toplumsal mekânın nihai temelinde yer aldığı dikkat çekmektedir. Bu sebeple çalışmanın ikinci kısmında, güncel kentleşme örüntüleri ve 'çok merkezli' kentin açık ve örtük olarak ayrılmış yapılanması, güncel yaklaşımlar ve uluslararası verilerle desteklenerek analiz edilmektedir. Son bölümde ise, Lefebvre ve Tolan sosyolojisinin öne çıkan anahtar kavramları, özellikle eşitsizlik ve çatışma olgularına ek olarak, daha ziyade kültürel antropolojide öne çıkan 'eşiksellik' ve 'communitas' kavramlarından faydalanılarak, günümüzde parçalı kentin etnografik mekân okuması yapılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Henri Lefebvre, Barlas Tolan, Kent Kültürü, Tabakalaşma

---

¹ Yrd. Doç. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, ugurzeynepguven@yahoo.com

GÜVENCESİZLİĞİN SINIF İÇİ KÖKLERİ ve TOPLUMSAL CİNSİYET: HANE ve İŞYERİ TEMELLİ BİR ANALİZ

Elif Hacısalıhođlu¹

Bu alışma, güvencesizlik ve toplumsal cinsiyet arasındaki ilişkinin çok yönlü boyutlarına odaklanmaktadır. Kadınların, güvencesiz çalışma koşullarıyla özdeşleşen esnek ve enformel çalışma biçimlerinde istihdam edilme eğiliminin, görece güvenceli istihdam koşullarına oranla yüksek olduğu bilinmektedir. Türkiye için de benzer bir eğilim söz konusu olmakla birlikte, bu durum toplumsal cinsiyet rolleri/cinsiyetçi işbölümü ile örtüştürülerek normalleştirilmektedir. Güvencesizlik, kavram olarak daha çok işgücü piyasasında belirsiz süreli, standart istihdam biçimlerinin istisnaileşerek, belirli süreli istihdam biçimlerinin yaygınlaşması, sendikasızlaşma, iş güvencesinden yoksunluk gibi ana hatlarla tanımlanabilecek eğilimlerin 2000'li yıllarda işçi sınıfı üzerindeki işdşmn tanımlamada kullanılmaktadır. Kapitalist retim koşulları altında, işçi sınıfı ve sermaye sınıfı arasında gerçekleşen güvencesizlik ilişkisinde, kadınların deneyimleri, toplumsal cinsiyet odaklı bir analiz yapılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Zira sınıflararası ilişkide ortaya çıkan güvencesizliğin, kadın ve erkeklerin içerisinde buldukları sınıf içi ilişkiden beslendiği görülmektedir.

Bugünün koşullarıyla ataerkil ve kapitalist bir toplumda, işçi sınıfının bir yesi olan kadınların güvencesizleşme süreci, söz konusu toplumsal koşullara dâhil olduğu andan itibaren başlamaktadır. Bugün, ataerkil toplumda, işçi sınıfının bir yesi olarak kadının yaşadığı güvencesizleşme süreci, erkeklerden farklı olarak, ataerkil ve kapitalist toplum özellikleriyle daha şiddetli biçimde deneyimlenmektedir. Toplumsal cinsiyet, sınıf içi ilişkide güvencesizlik sürecini kadınların aleyhine şiddetlendiren bir etkiye sahiptir. Güvencesizliğin sınıf içi kökleri ve kadınlar/toplumsal cinsiyet açısından yeniden beslenmesi sürecine bakıldığında, işgücü piyasasına girişin erkek tarafından belirlenmesi/erkeğin iznine tabi oluşu, hangi işler dolayımıyla gireceğinin belirlenmesi, şiddetle bastırılma, girilen işlerde tacizle karşılaşma, bakım hizmeti verme beklentisi gibi hanei ataerkil denetim mekanizmaları bu çalışmada ne çıkan bulgular arasındadır. Bu bulgular, güvencesizliğin sınıflararası ilişkinin yanı sıra, sınıf içi ilişkiler ile de beslendiğini göstermektedir. Çalışmanın bulguları, Türkiye'de işgücü piyasasının farklı konumlarında istihdam edilen kadın işçilerle, tamamlanmış bir araştırma kapsamında yapılan derinlemesine mülakatlara dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Güvencesizlik, Toplumsal Cinsiyet, İşçi Sınıfı, Kadın

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi alışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, elifhasal@yahoo.com

ÜNİVERSİTE KAMPÜSLERİNDE ÖTEKİLEŞTİRME: ETNİK KİMLİĞİ ÜZERİNDEN ÖTEKİLEŞTİRİLEN ÖĞRENCİLERİN TECRÜBELERİ VE GELİŞTİRDİKLERİ TEPKİLER

Barış İşçi Pembeci¹

Bu çalışmanın amacı üniversite kampüslerinde etnik kimliği üzerinden ötekileştirilen üniversite öğrencilerinin günlük hayatlarında damgalanmayı, dışlanmayı, ön yargıları, ırkçılığı ve ayrımcılığı tecrübe etme biçimlerini ve bunlara nasıl tepki gösterdiklerini analiz etmektir. Çalışmada, ötekileştirmeye karşı geliştirilen günlük tepkiler adı altında ötekileştirilen gruplara dâhil olan bireylerin damgalanma, ırkçılık ve ayrımcılık olarak algıladıkları tutumlara karşı geliştirdikleri ve kullandıkları retorik ve stratejik mekanizmalar incelenmektedir. Çalışmada sosyal psikolojinin ötekileştirme ile mücadele mekanizmaları üzerine geliştirdikleri teorilerden yararlanılmaktadır. Ayrıca, psikolojik süreçlerin geniş sosyal faktörlerle bağlantılı olması dikkate alınarak kültürel ve yapısal bağlamların bireysel ve grup tepkilerini mümkün kılma ve kısıtlama biçimleri incelenmektedir. Analiz, ayrıca ulusal bağlamların, ulus ideolojilerinin ve kültürel repertuarların ötekileştirmeye karşı geliştirilen tepkileri şekillendirmedeki önemi ve rolü gösterilerek derinleştirilmiştir.

Bu çalışma için gerekli veriler, yirmi üniversite öğrencisiyle yüz yüze yapılan derinlemesine görüşmeler aracılığıyla tümevarımsal ve aşağıdan yukarıya yaklaşım tarzına dayalı bir yöntem izlenerek elde edilmiştir. İzlenen bu yöntem sayesinde önceden tahmin edilmeyen üniversite ortamında geliştirilmiş etnik ve ırksal kavramsallaştırmalar ve ötekileştirmeyle mücadele yöntemleri ortaya çıkarılmıştır. Veriler, etnik kimliği üzerinden ötekileştirilen öğrencilerin üniversite dersliklerinde, yurtlarında, yemekhanelerde ve spor takımlarında damgalanmaya, ayrımcılığa, etnik ve hatta ırkçı tutumlara maruz kaldıklarını göstermektedir. Öğrenciler, günlük hayatlarında devamlı olarak hayal kırıklığı, zihinsel yorgunluk, kendinden şüphe etme ve yalnız bırakılma duyguları ile baş etmek zorunda kalmaktadırlar. Öğrencilerin ötekileştirmeye karşı geliştirdikleri tepkiler arasında yer alan üniversiteyi bırakma, etnik kimliğini çeşitli yollarla görünmez kılmaya çalışma, ayrımcılığa maruz kaldıklarında sözel ve fiziksel savunmaya geçme, diğer etnik kimliklere sahip bireylerden uzaklaşarak etnik kimliklerini vurgulayan gruplar oluşturma gibi stratejilerin hangi bağlamlarda ne şekillerde uygulandığı derinlemesine tartışılacaktır. Farklı disiplinlere ait teorileri bir araya getiren ve kişisel ve kişiler arası düzlemde işleyen düşünceleri ve eylemleri ulusal ve kültürel bağlamlara bağlayan bu çalışmanın sosyal eşitsizliğin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunacağı umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ötekileştirme, Sosyal Eşitsizlik, Üniversite, Etnik Ayrımcılık

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, bpembeci@gmail.com

KADIKÖY ÖRNEKLEMİ ÜZERİNDEN YAŞLILIK POLİTİKALARININ GELİŞTİRİLMESİNDE AKTİF YAŞLANMA OLGUSUNUN MAHALLE BAZLI ARAŞTIRMASI

Duygu Kahraman¹

Ece Çizel²

Nazlı Gümüş³

Nüfusun yaşlanması son yüzyılda ön plana çıkan en önemli kavramlardan biri haline gelmiştir. Toplumsal yapının değişmesi ve bilimin ilerlemesiyle beraber, dünya genelinde yaşlı nüfus artmaktadır. Yapılan son çalışmalar, şu anda genç nüfusa sahip olan Türkiye'nin de, yaşlanma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Yaşlı nüfus oranındaki artış ile yaşlılık konusu; toplumsal değişimler, toplumun yaşlı ve yaşlı olmayan diğer tüm farklı kesimler ve aidiyetler arası çatışmalara işaret etmekte, ayrıca bir kültür ve geleneğin temsili olması sebebi ile son dönemlerde özellikle sosyolojik olarak önemli bir gerçekliğe vurgu yapmaktadır. Yerelden genele doğru geliştirilmesi gereken sosyal politikaların üretilmesinde, nüfusun yaşlanması alanında da yerel yönetimlere aktif rol düşmektedir. Bu doğrultuda, Kadıköy Belediyesi, yaşlıların kentte aktif olmasını hedeflerken yerel yönetimlerin karar süreçlerine katılımın sağlanması için çalışmalar yapmaktadır.

Yerel yönetimler, tüm yaşam alanlarını kapsayan, kültür-sanat ve sosyal alanlara sirayet eden birçok başlıkta stratejik etki alanını ve önemini korumaktadır. 5393 sayılı Belediye Kanunu, yerel yönetimlere sadece alt yapı hizmetleri yüklemeyi aynı zamanda yerel yönetimleri, sosyal sorunların çözümünden sorumlu tutar. "... ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek..." maddesi ile belediyeler geliştirdikleri sosyal politikalar ve uygulamalarla bir yandan kent halkının refahını artırarak sosyal barışı ve dengeyi sağlamakta, bir yandan da yerel düzlemde sosyal kalkınmayı gerçekleştirmektedir. Kendi ilçe sınırlarında ikamet eden bireylerin demografik ve sosyo-ekonomik yapısını tanıması, ihtiyaçları doğru tespit etmesi ve beraberinde etkin projeler üretebiliyor olması gereken belediyelerin, bu bağlamda sosyal politikalar geliştirmesi gerekmektedir. Sosyal belediyeçilik, yalnızca beldedeki ihtiyaç sahiplerine maddi yardım yapmak anlamını taşımadığı gibi, asıl amacı bireyleri ve grupları muhtaç olmaktan kurtarmak ve sosyal dokuya müdahale ederek birey ve gruplarda ortaya çıkan değer/davranış farkını azaltmaktır. Dünya Sağlık Örgütü Raporu'na göre, yaşlanma eğiliminde olan Türkiye'de, 2014 yılı itibariyle 14.377.018 nüfuslu İstanbul kentinin % 6'lık oranı 65 yaş üstü iken, 482.571 nüfuslu Kadıköy'de bu oran % 17'dir. Bu bağlamda, Kadıköy yaşlı nüfus oranının en yüksek olduğu İstanbul ilçesidir.

Yaşlı Dostu Kentler Ağı'na katılan Kadıköy Belediyesi, sosyal politikalarını geliştirirken yereli anlayarak, yerelden gelen ihtiyaçlara yönelik çözümler üreten bir anlayışla hizmet vermektedir. Bu bağlamda, Kadıköy'ün 21 mahallesinde, 65 yaş üstü yaşlı bireylerden oluşan 200 örneklem ile derinlemesine incelemeler yapılarak, yaş alan Kadıköy'ün yaşlılık olgusuna, yaşlılık politikalarına, aktif yaş alma alanına yönelik sosyal doku analizinin yapılması hedeflenmektedir. Gerçekleştirilmesi planlanan araştırma ile Kadıköy'de yaşlıların, kendi yerel yönetimlerinden beklentilerinin, kentsel hayata mahalle bazlı katılımlarının, sağlık/kültür/sosyal hizmetlere erişimlerinin, kurum bakımına veya yerinde ve aktif yaş alma konularına bakış açılarının ve kendilerini kentte toplumsal bütünleşmenin neresinde konumlandıklarını tespitini yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yaşlılık, Yerel Yönetim, Kadıköy, Katılım

¹ Sosyolog, Kadıköy Belediyesi Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü Sosyal Servis, duygu.kahraman@kadikoy.bel.tr

² Sosyolog, Kadıköy Belediyesi Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü Sosyal Servis, ece.cizel@kadikoy.bel.tr

³ Sosyolog, Kadıköy Belediyesi Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü Sosyal Servis, nazli.gumus@kadikoy.bel.tr

UYDU KENTLERE SIKIŞMIŞ HAYATLAR: ISPARTA-BURDUR ÖRNEĞİNDE MÜLTECİLERİN KENTLE İMTİHANI

Özlem Kahya Nizam¹

Songül Sallan Gül²

Günümüzde küreselleşen uluslararası göç haritasında önemli bir yere sahip olan Türkiye, sayıları 3,5 milyonu bulan mültecilerin yerleştirilmesinde özgün bir uygulama başlatmıştır. Neredeyse tümü Anadolu kentlerine yayılan ve adına uydu kent verilen uygulama, küresel ile yerelin etkileşimini farklı dinamiklerle ortaya koymaktadır. Metropol kentlerdeki göçmenlerden farklı olarak, yabancı olmanın daha görünür olduğu kent mekanları ve ilişkileri ortaya çıkmaktadır. Dinsel ve etnik farklılıklar belirginleşmekte, hatta tensel ayrışma, milliyetçilikten emeğe kadar uzanmaktadır. Kentsel mekânsal ayrışmaları da artıran bu gelişmeler, mültecilere yoksullukla kesişen ve sosyal yardımlara bağımlı hayatları sunmaktadır. Bu çalışmanın konusu Isparta ve Burdur'daki uydu kentlerde yaşayan mültecilerin kenti yaşama deneyimleri, gündelik yaşamlarının sınırlarıdır. Isparta ve Burdur, 62 uydu kentten ikisidir. 2013 yılında gerçekleştirilen çalışma kapsamında, iki kentte toplamda 30 mülteciyle derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca kentlerin yerel yöneticileriyle (6 bürokrat) yapılan görüşmelerle de, kentin mültecilere yönelik bakış ve olanakları sorgulanmıştır. Araştırma bulguları uydu kent uygulamasının kent mültecilerinin mekânsal hareketliliklerini engellediğini, gündelik yaşam deneyimlerini sınırladığını ortaya koymaktadır. Ne kadar süre bu kentlerde yaşayacakları belirsiz olan mülteciler, çalışma, sağlık, barınma, sosyal yardım gibi temel haklarda yerli ile rekabete girmektedir. Bu durum toplumsal dayanışmayı ve birlikte yaşama deneyimini zorlaştırmaktadır. Sınırlı kentsel kaynakların paylaşımının yanında, mültecilerin farklı mekânsal ve sosyal niteliklerinin yol açtığı güvenlik, denetim-kontrol ilişkilerinin yoğunluğu, bu iki Anadolu/taşra kentinde, mültecileri ayrıştırmaktadır. Özellikle ırk/tensel özellikler mültecileri daha görünür hale getirmektedir. Mekânsal ayrışmayı da deneyimleyen uydu kentin mültecileri, kent merkezine yakın yoksul mahallerde yaşamamakta, kentsel alt yapı ve hizmetlerdeki yetersizlikler ve eşitsizliklerle de karşı karşıya kalmaktadır. Ancak kent mültecilerinin sesleri duyulmamakta, direnişleri ise, görülmemektedir. “Yerleşik ile yabancının” ayrışması, farklı sosyal dışlanma süreçlerine de yol açmaktadır. Bu anlamda küreselleşmenin kentlere ucuz emek olarak kattığı mülteciler, kent ekonomisi ya da piyasası için bir fırsat olabilirken, mülteciler için kentler, yeni sınırlamalar ve kontrol ilişkileri anlamına gelebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mülteci, Sığınmacı, Uydu Kent, Kent Mültecileri

---

¹ Arş. Gör., Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, ozlemkahya09@gmail.com

² Prof. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, songulsallangul@yahoo.com

BİYO-İKTİDARIN AĞLARINDA SALINAN BİYOTEKNOLOJİ VE GIDAYA TAHAKKÜM

Ayşe Kalav¹

Foucault'un biyo-iktidar kavramı ile iktidar tartışmalarının zemini genişleyerek siyaset bilimi dışında ekoloji alanında da bu kavramın açtığı yoldan farklı tartışma alanları doğmuş ve bu temasların sonucunda yeni kavramlar ortaya çıkmıştır. Foucault'un "hükümlerliğin iktidarı" olarak adlandırdığı eski iktidar biçiminden bilgi üreten, sürekli bir iktidara geçilmesiyle yaşamın her alanının bu iktidarın içinde "özne"leşmesi söz konusu olmuştur. Bu çalışmada, biyoteknoloji pratiklerinin biyo-iktidarın bir aracı olduğu sorunsalından hareket edilerek, toprak, su, hava, tohum gibi doğal değerlerin biyo-sermayeye dönüşümü ekolojiyi temel alan kapitalizm karşıtı bir bakış açısıyla irdelenecektir.

Biyoteknoloji olgusunun "işe yararlılığı" ve "avantajları" mühendislik literatüründe sıkça dile getirilmesine rağmen meselenin siyasal ekolojisi son zamanlara kadar araştırılmayı bekleyen önemli bir boyuttur. Biyoteknoloji pratiklerinin neoliberal gıda politikalarını şekillendirmekte bir araç olarak "geliştirildiği" tezinden hareketle kurulan biyo-iktidar kavramı üzerinden bir okuma denemesi yapmak araştırmanın özgünlüğünü oluşturmaktadır.

Foucault'un biyo-iktidar kavramından hareketle temellendirilen kuramsal kısımda, *biyo-kapital* (*biyo-sermaye*), *yeni sömürgecilik*, *biyoteknoloji kapitalizmi* bağlamında kavramsal bir çerçeve çizilmeye çalışılacaktır. Teknolojinin sınıfsal eşitsizlikleri yeniden üreten, toplumsal adaleti ve demokratik katılımı göz ardı ederek ekolojik yıkıma yol açması gerçeği karşısında geliştirilen teknolojinin politik olarak tarafsız olduğu miti, belirtilen kavramlar ışığında sorgulanacaktır. Birbiriyle ilişkili kavramsal bir analizin ardından biyoteknolojinin tarihsel gelişimi ve uygulama alanları sunulacaktır. Gıda egemenliğinin önünde bir engel olduğu düşünülen biyoteknolojinin tarım alanındaki uygulamaları eleştirel bir analizle ortaya konulacaktır. Tohumun fikri mülkiyet hakları temelinde patentlenebilir bir metaya dönüşümünü hazırlayan bu uygulamalarla, neoliberal gıda politikalarının yaratılmasına bilimsel ve teknolojik anlamda bir temel oluşturulduğu sonucuna varılacaktır. Ekolojik tahakkümün bilimsel meşruiyet alanlarından bir olarak "geliştirilen" ve pazarı yaratılan biyoteknoloji, "biyoteknolojik kapitalizm" tartışmalarına da böylelikle temel oluşturmuştur. Çalışma, teknolojinin ekolojik, özgürlükçü, katılımcı, yerel deneyimleri ve bilgileri merkezine alarak yeniden kurulabileceği tahayyülü ile başka bir teknolojinin mümkün olduğu ya da olması gerektiği önermesiyle sonlandırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Siyasal Ekoloji, Biyoteknoloji, Gıda Politikaları, Biyo-iktidar

---

¹ Arş. Gör., Akdeniz Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü, aysekalav@gmail.com

BAKIM SEKTÖRÜNDE KAYIT-DIŞI KADIN EMEĞİNİN FARKLI AKTÖRLERİ VE BOYUTLARI¹

Sibel Kalaycıođlu²

Helga Rittersberger-Tılıç³

Kezban Çelik⁴

“Bakım Sektöründe Kayıt-dışı Kadın Emeğinin Farklı Aktörleri ve Boyutları” başlıklı araştırmanın temel amacı, bakım sektörünü arz ve talep boyutları ile ve bütüncül olarak ortaya çıkarmak olarak belirlenmiştir. Çalışmada, Türkiye’deki istihdamın yapısı içinde ve özellikle de kadın istihdamı için, enformel yapıların ve buna bağlı kurumların önemini ve farklı özelliklerini anlamak hedeflenmiştir. Türkiye kadının işgücüne katılım oranının düşük olduğu bir ülkedir ve kadınların kayıtlı sektöre katılımlarının arttırılması önemli politika konularından birisi olarak görülmelidir. Öte yandan kadının işgücüne katılımının çoğunlukla enformel/kayıt dışı sektörde gerçekleşiyor olması bir çelişki ortaya çıkarmaktadır. Buradan hareketle bu çalışma, “kayıt-dışı” olarak isimlendirilen enformel sektörü ve içindeki heterojenliği, farklı aktörleri (arz ve talep açısından) ve boyutları üzerinden çeşitlenmesini, bütün bu özelliklerin de kadın istihdamı ve kayıt-dışı kadın emeği üzerindeki etkilerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır.

Bu çalışmada, kadınların ücretli çalışma oranlarını artırma kapasitesi en yüksek alanlardan birisi olan bakım sektörü/mor işler çok boyutluluğu ve heterojenliği içinde irdelenmiştir. Evde bakım sektörünün istihdama konu olduğu ve öncelikli olarak kadınların bu sektörde işgücüne katılımlarının amaçlandığı ülke deneyimleri; kadınların istihdama katılımlarının araçsallaştırıldığını, kadın-erkek eşitliğini gözetmediğini, dikey ve yatay farklılaşmalara neden olmakta olduğunu göstermektedir. Bu nedenlerle cinsiyet ayrımcılığından kaçınabilmek, sektörde sürdürülebilir ve eşitlikçi bir işgücü ve istihdam politikası geliştirebilmek ve bu sektörde yer alan kadınların ücretli çalışmadan elde edebilecekleri kazanımları arttırabilmek için sektörün tüm boyutlarına odaklanması gerekmektedir. Bu çalışma tüm boyutları dikkate alarak yürütülmüştür. Evde bakım emeği çocuk-hasta-yaşlı-engelli bakım alanları olarak belirlenmiş, bu alanda çalışan yerli ve yabancı kadınlar, kadınların istihdam biçimlerini etkileyen talep ile talep ve arz arasında yer alan firmalar irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bakım Emeği, Kayıtdışı Çalışma, Kadın Emeği, Farklı Aktör ve Boyutlar

---

¹ Bu çalışma, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü’nün yararlanıcısı olduğu, İsveç Uluslararası Kalkınma ve İşbirliği Ajansının (SIDA) mali desteğinde ve Dünya Bankası ile ortaklaşa olarak gerçekleştirilen "Kadınların Ekonomik Fırsatlara EriŐiminin Artırılması Projesi" kapsamında desteklenmiştir.

²Prof. Dr., ODTÜ Sosyoloji Bölümü, ksibel@metu.edu.tr

³Prof. Dr., ODTÜ Sosyoloji Bölümü, helgat@metu.edu.tr

⁴Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, kezban.celik@omu.edu.tr

“ARAF”TA KALMAK: DENİZLİ’DE YAŞAYAN İRANLI SİĞİNCİ VE MÜLTECİLERİN ÇALIŞMA DENEYİMLERİ

Aslıcan Kalfa-Topateş¹

Nursel Durmaz²

Hakan Topateş³

Bu araştırmanın amacı, İran’daki baskıcı şeriat rejiminden kaçan ve Denizli’de yaşayan İranlı sığınmacı ve mültecilerin çalışma deneyimlerinin analiz edilmesidir. Araştırma örnekleminin Denizli kenti içinden seçilmesinin nedeni, Denizli’nin sığınmacı ve mülteciler için uydu kent olarak belirlenen iller arasında yer alması ve beş bin ile sekiz bin kişi aralığında değişen, nicel anlamda ciddi bir İranlı nüfusu barındırmakta olmasıdır.

Sığınmacı ve mülteciler için hedef ülke konumunda olmayan, transit bir ülke niteliği taşıyan Türkiye’de, İranlı sığınmacı ve mültecilerin göç nedenleri, kimi zaman birbirinin içine geçen, ara formlar oluşturan değişik kategoriler altında farklılaşmaktadır. Bu kategoriler cinsel yönelim, politik nedenler, rejimin egemen dini inancın dışında yer alan inanışları baskılaması gibi göç kararını etkileyen itici faktörler ekseninde biçimlenmektedir. Böylelikle, yetkililer tarafından bir uydu kent olarak belirlenen Denizli’de LGBT’ler, Hıristiyanlar, Bahaîler, ateistler, rejim karşıtları ve yaşam koşullarını iyileştirmek üzere göç edenlerden oluşan heterojen bir İranlı nüfus yaşamaktadır.

Birleşmiş Milletler’in konuyla ilgili sistematik bir politika geliştirememiş olmasından dolayı Türkiye’deki kalış süreleri belirsizleşen, bu bağlamda genellikle kendilerine taahhüt edilen sürelerden daha uzun zaman boyunca ülkede kalan İranlılar, yaşamlarını sürdürebilmek için bir sanayi kenti olan Denizli’de işgücü piyasasına yoğun bir biçimde katılmaktadırlar. Çalışma izinleri olmamasına, büyük ölçüde eğitilmiş ve nitelikli bir işgücü profiline sahip bulunmalarına ve ülkelerinde nitelikli işlerde istihdam edilmiş olmalarına karşın İranlı sığınmacı ve mülteciler vasıfsız, düşük ücretli, geçici, eğreti ve insani koşullardan uzak bir çalışma düzeni içinde bulunmak zorunda kalmaktadırlar. İranlılar Denizli’de özellikle tekstil ve inşaat sektörlerinde, ayrıca garsonluk, açıcılık, bulaşıkçılık, temizlik işleri, oto-yıkama gibi gelir getirici etkinlikleri kapsayacak şekilde hizmetler sektöründe çalışmaktadır. Bunun yanı sıra internet üzerinden, kente yeni gelen, barınma ihtiyacını karşılamak zorunda olan ve Türkçe bilmeyen İranlılar’la Denizli’deki emlakçıları buluşturmak üzere bir tür aracılık hizmeti yürüten sığınmacı ve mülteciler de vardır. Tüm bunlar Denizli’deki işgücü piyasasını son yıllarda daha katmanlı bir hale getirerek kentsel sosyo-ekonomik eşitsizlikleri beslemiştir. Çalışma yaşamına katılmanın yanı sıra İranlıların kentin belirli semtlerinde yoğunlaşmış olmalarıyla birlikte barınma ve sosyalleşme gibi ihtiyaçlarını karşıladıkları bir altkültürün oluştuğu gözlemlenmiştir.

Araştırma kapsamında nitel araştırma yöntemi kullanılarak Denizli’de yaşayan yirmi bir İranlı sığınmacı ve mülteciyle yarı-yapılandırılmış, derinlemesine mülakatlar ve odak grup görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Böylelikle İranlıların çalışma yaşamı deneyimleri keşfedici bir yaklaşımla analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mültecilik, Sığınmacılık, İşgücü Piyasası, Altkültür

¹ Yrd. Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, aslicankalfa@gmail.com

² Arş. Gör., Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, ndurmaz@pau.edu.tr

³ Yrd. Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, hakantopates@gmail.com

SANAL ZENOFOBİ: SOSYAL MEDYADA SURIYELİ MÜLTECİLERE YÖNELİK NEFRET SÖYLEMİ VE HUKUKİ YANSIMALARI

Fatih Karamete¹

Alper Akgül²

Arap Baharı'nın etkisiyle başlayan Suriye'deki iç savaş nedeniyle ülkemize gelen mültecilerin sorunları devlet, uluslararası örgütler ve sivil toplum kuruluşları tarafından çözülmeye çalışılsa da yapılanlar geçici çözümler olarak kalmaktadır. En temel insani haklarına erişmekte güçlük çeken bu insanlar 'yabancı düşmanlığı' nedeniyle sosyal medyada nefretin nesnesi durumuna getirilmektedirler. Günümüzde en etkili kitle iletişim araçlarından biri etkileşimsellik ve yayılım gibi özellikleriyle sosyal medyadır. Sosyal medya demokratik taleplerin, ifade özgürlüğünün alanı olabileceği gibi nefret söylemi için de kullanılabilir. Özellikle ülkemizdeki 'Suriyelileri İstemiyoruz' eylemlerindeki saldırılar nefret söyleminin nefret suçuna dönüşmeden sosyal medyada tespit edilerek önlemlerin alınması gerekliliğini göstermiştir.

Bu bağlamda; sosyal medyada özellikle Suriyeli mültecilere yönelik nefret söylemini T. Van Dijk'in söylem analizi çalışmaları çerçevesinde incelenecek, bu nefret söylemine ilişkin olarak bir profillemeye çalışması yapılarak, karakteristikler ve risklerin neler olduğu ortaya koyulacaktır. Bu amaçla Mülteci, sığınmacı, göçmen, Suriyeli, Arap gibi anahtar kelimelerle ve #Suriyelileriİstemiyoruz gibi başlıklarla ulaşılabilecek, Twitter vb. platformlardan elde edilen veriler çalışmanın veri havuzunu oluşturacaktır. Seçilen tweet ve mesajlar Bayraktutan vd. tarafından Twitter'a uyarlanan söylem çözümleme şablonları yardımıyla incelenecektir. Makro yapı ve mikro yapı olmak üzere iki temel başlık altında analiz yapılmıştır. Makro yapıda daha çok tepkici ve politik bir temayla karşılaşmış; mikro yapıda ise kelime seçimlerinde küfür ve hakaretin ön planda olduğu kışkırtıcı kelimelerin yoğunluğu görülmüştür. Ayrıca Suriyelilerin temel haklarını kullanmaları, sokaklarda dolaşıyor olmaları sorun olarak gösterilmiştir.

Nefret söylemi ve ifade özgürlüğü arasında hassas dengenin bozulmaması önemlidir. Ancak ifade özgürlüğü zırhına sığınan nefret söyleminin yanlışlığı ve nefret suçuna dönüşme potansiyeli de unutulmaması gerekmektedir. Bu anlamda söz konusu söylemin Türk hukuku açısından hangi suçları oluşturduğu ve bu konuya ilişkin yargı kararları da irdelenerek, çözüm önerileri kaleme alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya, Nefret Söylemi, Suriyeli Mülteci, Zenofobi

---

¹ Okutman, Karadeniz Teknik Üniversitesi Abdullah Kanca MYO, fkaramete@ktu.edu.tr

² Arş. Gör., Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk ABD, alakgul@gmail.com

ÇALIŞMA HAKKI VE ÜCRETSİZ EMEK TARTIŞMALARI BAĞLAMINDA STAJ VE STAJYERLİK

Funda Karapehlivan¹

Staj, okul ve iş arasında kalmış, stajyerlere deneyim, mesleki vasıflar kazandırdığı ve böylece sürekli bir iş bulmayı kolaylaştırdığı ileri sürülen, özellikle üniversite öğrencilerini ve yeni mezunlarını hedefleyen geçici bir iş biçimidir. Ancak pratikte çok sayıda gencin işverenler tarafından ucuz emek olarak kullanıldıkları bir süreç olarak işlemektedir. Son dönemlerde sosyal bilimler literatürü içinde staj kavramı güvencesizlik, esnek çalışma, prekarya, genç işsizliği, yükseköğretimde dönüşüm, meslek edinme ve istihdam konuları çerçevesinde ve genellikle kuramsal tartışmalar kapsamında ele alınmıştır. Staj yapılan sektörler ve kurumlar çeşitlenmiş ve staj yapanların sayısı hızla artmıştır. Ancak stajyerlikle ilgili hem niceliksel hem de niteliksel çalışmalar çok sınırlı kalmıştır. Bu bildiride, staj ve stajyerlik üzerine yapılmakta olan niteliksel bir araştırmanın ön bulguları üzerinden staj konusu çalışma hakkı ve ücretsiz emek tartışmaları bağlamında eleştirel yaklaşımla ele alınacaktır. Söz konusu araştırma, dünyada ve Türkiye’de giderek yaygınlaşan staj olgusunun çalışma ve istihdam üzerindeki etkilerini incelemeyi; staj uygulamasının yaygınlaşmasına paralel olarak sayıları artan stajyerlerin deneyimlerini, staj sürecini nasıl algıladıklarını ve anlamlandırdıklarını ortaya koymayı ve bu gençlerin stajla ilgili beklentilerini, kaygılarını, umutlarını anlamayı ve onları staj yapmaya yönlendiren koşulları açıklamayı amaçlamaktadır. Bu bildirinin amacı, çeşitli uluslararası ve ulusal metinlerde tanımlandığı haliyle çalışma hakkının içeriğindeki ve yansıttığı emek anlayışındaki dönüşümleri ücretsiz emek tartışmaları ışığında eleştirel bir okumaya tabi tutmaktır. Bu eleştirel okuma yapılırken aynı zamanda, özellikle sosyal bilimler alanında öğrenim gören üniversite öğrencilerinin ve bu bölümlerden yeni mezun olmuş gençlerin, sürekli bir iş bulmalarında kendilerine deneyim ve bazı mesleki vasıflar kazandırarak olumlu etkisi olacağını düşündükleri için yaptıkları staj sürecini ve stajyerlik deneyimlerini aktardıkları yukarıda sözü edilen araştırmanın bulgularından yararlanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Staj, Çalışma Hakkı, Güvencesizlik, Ücretsiz Emek

---

¹ Dr., Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, fundakarapehlivan@gmail.com

DENETİMLİ SERBESTLİK ALTINDAKİ BİREYLERİN İSTİHDAM İLİŞKİLERİNE DÂHİL OLMA BİÇİMLERİ VE İŞ SÜRECİNDEKİ DENEYİMLERİ

Elife Kart¹

Meral Timurturkan²

Cihan Ertan³

Gönül Demez⁴

Selim Cankurtaran⁵

İstihdam ilişkilerine dâhil olma biçimleri, bireylerin yaşamını sürekli kılabileceği ekonomik haklara erişim/erişememe koşullarını belirlediği gibi, sosyal bütünleşme süreçlerini genişleten olanaklara erişimini sınırlayan, dolayısıyla sadece ekonomik bağlamıyla değil, duygusal, düşünsel ve sosyal bütün boyutlarıyla sosyal dışlamanın etkilerini besleyen süreçleri de etkilemektedir. İstihdam ilişkilerinden dışlanma; özellikle ekonomik ve sosyal boyutlarda dezavantajlı konumda (her hangi bir nedenden kaynaklı, 'hükümlü' etiketi altında toplum içerisinde var olmaya çalışan, düşük eğitilmiş ve yetersiz vasıf sahibi bireyler) yer alanların, bir bütün olarak toplumsal alanın dışına itilme süreçlerini hızlandırmaktadır. Bu argümandan hareketle bildiride, denetimli serbestlik uygulaması altındaki bireylerin, istihdam koşulları ve ilişkilerine odaklanılarak, işgücü piyasasına içerilme ve süreçten dışlanma biçimlerinin, bireylerin (hükümlülerin) ailesiyle olan ilişkisi de dâhil, bütün sosyal ilişkilerini yeniden düzenleyebilme ve sosyal aidiyetler geliştirme olanaklarını, ekonomik ve sosyal boyutlarda doğrudan nasıl etkilediğinin, birey ile toplum arasındaki karşılıklı ilişkinin yeniden nasıl kurulduğunun analizi amaçlanmaktadır. Bunun yanında denetimli serbestlik çerçevesinde sunulan hizmetlerin, bireyin sosyal itilmişlik/dışlanmışlık duygusunu iyileştirmeye katkıda bulunarak, sosyal alana katılımını destekleyici niteliğinin giderek önem kazandığı varsayımından hareketle, söz konusu hizmetlerin iş sürecinde bireyler üzerindeki işlevi sorgulanmaktadır. Çalışma TÜBİTAK tarafından desteklenen projenin (114K569 no'lu, "Yeniden Sosyalleşme ve Toplumsal Bütünleşme Süreçleri: Denetimli Serbestlik Altındaki Bireyler Örneği" başlıklı proje), Antalya Denetimli Serbestlik Müdürlüğü'nde denetimli serbestlik hizmetinden faydalanan bireylerle uygulanan alan çalışmasının verilerine dayanmaktadır. Bu çalışmada, genel olarak alana ilişkin bilgin edinme ve aynı zamanda bu konuda yapılacak çalışmalara özgün veriler sağlamak bakımından nicel bir yöntem tercih edilmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler, denetimli serbestlik altındaki bireylerin, iş piyasasına dâhil olamama (işsizlik) sorunuyla karşı karşıya kaldıklarını gösterdiği gibi istihdam ilişkileri içerisinde var olma biçimlerinin, daha çok enformel iş piyasasında, sosyal güvenceden yoksun ve yetersiz gelire var olmaya çalıştıklarını ve denetimli serbestlik çerçevesinde sunulan hizmetlerin ise, iş sürecinde kişisel ve sosyal gelişimlerine katkısı olmakla birlikte, yine de bireylerin, 'hükümlü' etiketini iş sürecinde daha çok gizleme eğilimi sergilediklerini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: İstihdam İlişkilerine İçerilme ve Süreçten Dışlanma, Denetimli Serbestlik, Yeniden Sosyalleşme

¹ Yrd. Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, elifekart@hotmail.com

² Yrd. Doç. Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, meralgulkaya@gmail.com

³ Yrd. Doç. Dr., Düzce Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, cihanertan1@gmail.com

⁴ Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, gonuldemez@gmail.com

⁵ Sosyolog, Adalet Bakanlığı, sosyolog6606@hotmail.com

İLİŞKİSEL SOSYOLOJİK ÇALIŞMALAR İÇİN KURAMSAL BİR YOL HARİTASI

Aytül Kasapođlu¹

Klasik ve çağdaş sosyolojinin her ikisinde de sosyo-kültürel süreçleri anlamada sosyal ilişkiler konusu ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Bu yüzden son yıllarda sosyologların ilişkisel sosyoloji (relational sociology) alanında yaptıkları sistematik çalışmaların değerlendirilmesi önem kazanmaktadır. Öncekilerden daha sistematik ve kuramsal -özellikle de ontolojik vurgusu yüksek- bir ilişkisel sosyoloji yazını yeni bir paradigma olma iddiası ve uygulama örnekleriyle son yıllarda hem ABD hem de Avrupa'da oldukça popüler hale gelmiştir. Öte yandan tek bir ilişkisel kuram yerine birbiriyle yarışan görüşler bulunması, onun yeni bir paradigma olma iddiasını zayıflatırken, konunun ontolojik yönünün daha ağırlıklı olarak ele alındığını da göstermektedir. Aslında felsefenin sosyolojiye ontolojik tartışmalarla müdahalesini önleyebilmek için daha bilimsel tercihlerle epistemoloji düzeyinde kalmak zorunlu olmasa da önemli bir tercihtir. Öte yandan risk ve güven, aynı paranın iki yüzü gibidir ve H.White'ın da belirttiği gibi belirsizlikten kurtulabilmek için onu kontrol etmek gerekir. Sosyolojide ilişkisel incelemeler yapacaklara yol haritası niteliğindeki bu çalışma, ilişkisel sosyolojinin nasıl yapılacağı hakkındaki belirsizlikleri en aza indirmek amacıyla epistemolojik olarak hem klasik ve ilişkisel sosyoloji hakkındaki mevcut literatürü karşılaştırılmasına hem de yakın zamanda Türkiye'de gerçekleştirilen önemli sayıdaki uygulamalı araştırmadan kazanılan deneyimlere dayanmaktadır. Sistematik analiz sonuçları, gündelik yaşamın dinamik, akışkan ilişkilerini incelerken anadamar/klasik sosyolojinin tüm kabullerini(özcü, determinist, nesnel, düalist, tümünden gelimsel v.b.) hemen hemen ret eden; ancak sembolik etkileşimcilere oldukça yakın bir yerde konumlanan(diyalektik ilkelere uygun bütüncül ve süreç temelli, anti-özcü, pragmatist, tüme varımsal, düşünömsel olarak) ilişkisel sosyolojinin özellikle de bir kanadının (derin/deep olanının), sosyologlara çok yeni olmasa önemli hatırlatmalarda bulunarak hafıza tazelediğini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: İlişkisel Sosyoloji, Klasik Sosyoloji, Epistemoloji, Sistematik Analiz

---

¹ Prof. Dr., Ankara Üniversitesi DTCF Sosyoloji Bölümü, kasap@humanity.ankara.edu.tr

GENÇLİK, ÖZ-DUYARLIK, DEĞER YÖNELİMLERİ ve DINDARLIK EĞİLİMLERİ

F.Şule Kaya¹

Bu araştırma, üniversitede okuyan gençlerin öz-duyarlık, değer yönelimleri ve dindarlık eğilimleri arasındaki ilişkileri konu edinmektedir. Aynı zamanda cinsiyet, sosyal çevre, orta ve yükseköğrenim, gelir durumu ve yaş vb. demografik özelliklerin incelenen tutumlar üzerindeki etkisini sorgulamaktadır.

Araştırma grubu İstanbul'un çeşitli ilçelerinde kalan ve ikisi devlet, diğeri özel olmak üzere üç üniversitenin öğrencilerinden oluşmaktadır. Örneklemin sayısı toplam 437 kişidir. Bu araştırmada kullanılan veriler 2014 yılı Mart ve Nisan aylarında anket yoluyla toplanmıştır.

Bu çalışma, katılımcıların "öz-duyarlık, değer yönelimleri ve dindarlık" ile ilgili tutum ve davranışlarını belirlemeye yönelik bir araştırmadır. Bu araştırma rastgele seçilmiş bir örneklem üzerinden tarama ve ilişkisel model olarak kurgulanmıştır.

Araştırmada üç ölçek kullanılmıştır. Öz-duyarlık Neff (2003b) tarafından geliştirilen ve yeni bir ölçek olan Öz-duyarlık Ölçeği ile ölçülmektedir. Dini tutumları incelemek için "Dini Tutum ve Davranış Ölçme Envanteri" ve kişisel değerlerin ölçümünde "Schwartz Değer Listesi" (SDL/ Schwartz Value List) ölçekleri değerlendirilmiştir.

Verilerinin değerlendirilmesinde sosyal bilimlerde kullanılan SPSS-20 istatistik paket programı kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda; katılımcıların öz-duyarlık ve dini yönelimleri arasında manidar ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca katılımcıların genel dindarlık düzeyi yükseldikçe öz-duyarlığın aşırı-özdeşleşme boyutuna giren tutumlarının da yoğunlaştığı görülmüştür. Bu veriler, öz-duyarlıkta, mezun olunan okulun kurumsal yapısından daha çok aile ve yakın çevrenin etkili olduğunu düşündürmektedir. Özetle, "Evrensel değerler ve öz duyarlılığın sevecenlik ve bilinçlilik alt boyutları arasında pozitif ilişki vardır" yorumu yapılabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gençlik, Öz-Duyarlık, Değer Yönelimi, Dindarlık

---

¹ Yrd. Doç. Dr., İstanbul Bilim Üniversitesi Psikoloji Bölümü, kaya.s2565@gmail.com

1960'LI VE 1970'Lİ YILLARIN DÜŞÜNSEL ORTAMINI YANSITAN VE GÜNÜMÜZÜ BESLEYEN BİR POTANSİYEL DAYANAK: ALİ GEVGİLİLİ'NİN DÜŞÜNSEL METİNLERİ

Kurtuluş Kayalı¹

1960'lı ve 1970'li yılların perspektifi ve zamanın ruhu belirgin bir biçimde farklıdır. Türkiye'nin son dönem düşünce ortamının oluşumunda o dönem ortamının etkisi vardır. Ali Gevgilili de o dönemin sıra dışı entelektüellerinden biridir. Gazetecilik çerçevesinde dış haberler eksenli çalışmaları dönemin ortamı doğrultusunda bir biçimde Türkiye'yi anlama denemesi olarak şekillenmiştir. Güncel gibi görünen çalışmaları zaman içinde derinlikli bir tahlil denemesi olarak tezahür etmiştir. Metinleri ekonomik ve sosyolojik açıdan dönemin yaklaşımlarından farklı mahiyet arz etmektedir. Kitap boyutunda ilk metni Atatürkçü Dış Politika ve NATO ve Türkiye başlığını taşımaktadır. Daha sonraki kitabı Yükseliş ve Düşüş ise Türkiye'nin modernleşme sürecini gene ekonomik temelli fakat sosyolojik ve tarihsel boyutlarıyla da inceleyen bir çalışma mahiyetindedir. Aslında 1950'li yılların sonlarında başlayan sinema yazıları-daha sonraki yıllarda da süren sinema yazıları- modernleşme sürecinin kültürel boyutunu da atlamadığını ortaya koymaktadır. Edebiyat üzerine tahlilleri de vardır. Meseleye dünya eksenli çerçevesinde baktığının en bariz göstergesi sosyolojik tahlillerinin içeriğinden de anlaşılacağı gibi dünya sineması üzerine Türkiye'de en gelişkin metni, Çağın Sorgulayan Sinema metnini yazmasından bellidir. Bir de Ali Gevgilili'nin o dönemde Türkiye'nin düşünsel ortamının nabzını tuttuğu ve değişik düşünce odaklarıyla diyalog halinde metinlerini kaleme aldığı söylenebilir. Bu savın somut dayanağı da o dönemde *Milliyet* gazetesinde "Haftanın Forumu" tartışmasını yaparken Türkiye'nin en kapsamlı şekilde rengârenk düşünce ve sanat adamlarıyla tartışmalı bir diyalog halinde olmasıdır. Türkiye'nin daha sonraki dönemde etkili olan ve fakat o dönem önemsenmeyen entelektüellerinin onun forumlarında düşüncelerini dile getirdikleri söylenebilir. Onun forumu o dönemin hemen her dergisinden ve akademik düşünce mirasından daha çeşitli çevreleri bünyesinde barındırmaktadır. Ve yazdıkları da doğal olarak bu ortamdan beslenmektedir. Onun metinleri sadece 1960'lı ve 1970'li yılların düşünce dünyasını yansıtmamakta ve bugünün düşünce dünyasını da besleyecek mahiyette bir potansiyel içermektedir. Ancak bu potansiyel bariz bir biçimde ıskalanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk Düşünce Hayatında Farklılaşma, Toplumsal Yapı Tartışmaları, Modernleşme Sürecinin Sosyolojik ve Kültürel Tahlili

---

¹ Prof. Dr., Emekli Öğretim Üyesi, k_kayali@yahoo.com

BURSA SETBAŞI MAHALLESİ ÜZERİNDEN KENTSEL MEKÂNIN ÜRETİMİNİN İNCELENMESİ

Işıl Kayazan¹

Kentler, sosyal, ekonomik, kültürel ve mekânsal bileşenleri olan, toplumsal hayatın karmaşıklığının yoğunlaştığı ve bu karmaşanın içinde oluşmuş mekânsal biçimlenmeler/karmaşık bütünlerdir (Sennet, 2002). Kentin yapı taşı olan mekân, değişimin, ayrımın ve biçim vermenin canlı, üretken üyesidir. Bu nedenle onun ölü, durağan ve sabit olduğu fikrini bir kenara atmak gerekir. Mekân özünde, organik, canlı ve değişken bir şeydir. Lefebvre, mekân felsefesinin mekânı “zihinsel şey”, “zihinsel yer” olarak kabul ettiğini ve “zihinsel mekân olarak genelleştirdiğinden bahsederek mekânda bulunan insanı göz ardı ettiklerini eleştirir. Oysaki mekân zihinsel çok daha ötesinde toplumsal, fiziksel ve zihinsel bir bütündür. Bu bağlamda, mekânı en bütünlüklü ve derinlikli kavrayış tarihsel koşulları, toplumsal oluşumları hatta bedeni de içerecek şekilde yeniden biçimlendirmekle mümkün olmaktadır. Bu çalışmanın amacı, kentsel mekânın sadece zihinsel bir şey ya da yer olmadığını aynı zamanda toplumsal bir yapı olduğunu ve tarihsel süreçte mekânın yeniden üretildiğini göstermektir. Araştırma, tarihsel doku bakımından zengin olan aynı zamanda tarihsel süreçte çok farklı toplumsal oluşumlara mekân olmasıyla birlikte toplumsal değişimlere ve dönüşümlere tanık olan, bunlar yaşanırken mekânın da bu süreçte değiştiğini, şekillendiğini ve mekânın yeniden üretildiğini gösterebileceğimiz Bursa'nın Setbaşı Mahallesi'nde gerçekleştirilecektir. Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılarak mahallede ikamet eden toplam 5 kişi ile görüşme gerçekleştirilecek ve bulgular raporlanacaktır. Aynı zamanda, konu ile ilgili olarak mahalle hakkında arşiv taraması yapılması planlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mekânın Üretimi, Toplumsal Mekân, Zihinsel Mekân, Kent

---

¹ YL. Öğr., Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Bölümü, isilaykazan@gmail.com

YİRMİ YILDA İKİNCİ KEZ YERİNDEN EDİLMEK: SUR- CİZRE- NUSAYBİN ÖRNEĞİ

Mehmet Zana Kibar¹

1990'lı yıllarda devlet politikaları ile yerlerinden edilen Türkiyeli Kürtlerin günümüzde bir kez daha ve yine "güvenlik" sebebiyle yerinden edilme deneyimine Sur, Cizre ve Nusaybin örnekleri üzerinden bakılacaktır.

Sur, Cizre ve Nusaybin ilçelerinde yaşayanların bir bölümünü, 90'lı yıllarda devlet politikaları sonucu köylerinden göçe zorlananlar oluşturmuştur. Aynı kesim bugün bir kez daha 'güvenlik' gerekçeleri ile ilan edilen sokağa çıkma yasakları sonucu ikinci bir zorla göçe maruz kalmıştır. Bu çalışmada, söz konusu ailelerin yaklaşık 20 yıl sonra ikinci kez yerinden edilme deneyimleri ve bunun toplumsal neticeleri ele alınacaktır. Yaşanan bu süreçte kamuoyuna birçok hak ihlali örneği yansımıştır. Yerinden edilenlerin yaşam, barınma, serbest dolaşım, eğitim, sağlık vb. birçok alanda temel insan haklarından mahrum bırakıldıkları görülmüştür. Yaşanan çatışmalar sonucu birçok ev, sokak ve mahalle tahrip edilerek yaşanamaz hale gelmiştir. Sözü edilen hak ihlallerinin yanında, ayrıca evlerini terk etmeyen birçok sivil yurttaşın da yaşamını yitirdiği bilinmektedir. Hak ihlalleri ve sivil kayıplarına rağmen insanların yaşadıkları çevreyi terk etmek istememe nedenleri de yine temel insan hakları bağlamında bu çalışmanın önemli bir başka noktasıdır.

Çalışmada Türkiyeli Kürtler üzerinde bir devlet politikası olarak süreklileşen zorla göç pratiğinin yarattığı hak ihlallerine bakarken, bu pratiğin topluluk üzerindeki aidiyet duygusuna ve kolektif hafızalarında mekan/mekansallık tasavvuruna etkisi de göz önünde bulundurulacaktır. Zorla göç ettirme hem çoklu hak ihlali içeren bir pratik olduğundan hem de bu pratiğe maruz kalanları mülksüzleştiren, topraksızlaştıran, belleksizleştirmeyi amaçlayan ve yaşam alanlarından koparılıp hızla fırlatılmalarına yol açan bir yapısı olduğundan bu mesele hem hak ihlali hem de aidiyet duygusu ve kolektif hafızayı esas alan ikili bir bakışı zorunlu kılıyor.

Bununla birlikte, çalışmanın aynı zamanda yaşanan hak ihlallerinin telafisi ve mağduriyetlerin giderilmesi konusunda üretilecek politikalara katkı sunması hedeflenmektedir.

Bu araştırma ile Türkiye'nin yerleşme, çalışma ve seyahat özgürlüğü ve dolayısıyla eğitim, sağlık ve güvenlik alanında köklü bir hukuki düzenlemeye ihtiyaç olduğunu göstermek amaçlanmaktadır. Politika yapıcılara, zorla yerinden edilmenin önemli toplumsal travma ve yaralanmalara sebebiyet verdiğini ve bu nedenle bu alanda köklü engelleyici yasal düzenlemelere ihtiyaç olduğunu göstermek amaçlanmaktadır.

Bu çalışmada; 1990'lı yıllarda yerlerinden edilen ve 2016 yılına kadar Sur, Cizre ve Nusaybin ilçelerinde yaşayan her bölgeden en az 15 aileden 30 kişi ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilecek ayrıca bölgede faaliyet yürüten yerel yöneticiler ve sivil toplum kuruluşları ile görüşme.

Anahtar Kelimeler: Mekan/Mekansallık, Yerinden Edilme, Toplumsal Hafıza, İnsan Hakları

---

¹ YL. Öğr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel Sosyoloji ve Metodoloji, zanakibar@gmail.com

MUHAFAZARLIK VE FARKLI ERKEKLİKLER

Erdiñ Kineşçi¹

Toplumsal Cinsiyet çalışmaları alanında ve kuir çalışmaların etkisiyle şekillenen ve yeni boyutlar kazanan cinsiyet çalışmaları içerisinde, kadın ve kadınlıklar konseptlerinin yanı sıra; erkek ve erkeklikler konseptinin de araştırma ve incelemelere dahil edilmesinin gerekliliği sıklıkla gündeme getirilmiştir.1980'lerin ilk yarısından önce birkaç öncü çalışmayla dikkat çekilen erkeklik meselesi, 80'li yılların politik olarak alt üst olmuş ortamında ve kimlik politikalarının yaygınlık kazandığı bir konjektür içinde araştırma sahası olarak kendinden daha çok söz ettirir. Connell ve diğerlerinin bu dönemde, hegemonik erkeklik nosyonundan bahsetmeleri, bir toplum ve kültür içerisinde tek bir erkeklikten bahsedilemeyeceği, birbirinden farklı erkekliklerin sosyal, kültürel, ekonomik ve politik kurulumlarının ele alınmasının önemi, erkeklik çalışmalarında önemli bir varışı teşkil eder. Bu yaklaşım çerçevesinde, egemen erkeklik, ataerkil yapının ve heteroseksüel yapının belirli biçimlerde kurumsallaşması, kadının ve diğer erkeklerin kontrol edilmesine yönelik belirli stratejileri barındırır. Öte yandan Butler, Sedwigck, Halperin, Halbersteam ve diğerlerinin "kuir teori" çerçevesinde değerlendirilebilecek, cinsiyete dair yapı sökümsel incelemeleri farklı erkeklikler mevzusunu daha da katmerlendirmiştir. Bu çalışma çerçevesinde muhafazakarlık kavramı ve farklı erkekliklerin kurulumu, Karaman ili merkezi örneğinden hareketle incelenecektir. Politik bir kavram olarak "muhafazakarlık" meselesinin cinsiyetle ilgi, ilişki ve etkileşimlerinin incelenmesi önem arz etmektedir. Muhafazakârlığın neliğine dair bir soruşturmanın ardından muhafazakârlık ve cinsiyet rejim(ler)i arasında kurulabilecek, olası bağlantılar üzerinde durulacaktır. Nihayetinde bu bağlantılar, muhafazalık ve erkekliklerin kurulumunun karşılıklı etkileşimi temelinde incelenecektir. Bir etkileyici olarak, muhafazakârlığın cinsiyet ekonomisi içerisindeki yeri, Karaman ili merkezinde gerçekleştirilmiş alan çalışması verilerine dayanarak yorumlanacaktır. Bu yorumlamada amaç, muhafazakârlıkla şekillenen hegemonik erkekliğin ve diğer madun erkeklerin panoramik bir görüntüsünü mevcut literatürdeki tartışma noktalarından hareket ederek sunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Muhafazakarlık, Erkeklik, Hegemonik Erkeklik, Madun Erkeklik

---

¹ Arş.Gör., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, erdkines@gmail.com

GENÇLERİN DAVRANIŞLARINA YÖN VEREN DEĞERLERİN KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI TEMELİNDE İNCELENMESİ

Özgür Kıran¹

Bireyler ve toplumlar üzerinde etkisini her geçen gün artıran kitle iletişim araçları (özellikle televizyon, internet ve sosyal medya) toplumların değişim süreçlerini hızlandırırken, gerek bireysel gerek toplumsal değerlerin değişimi üzerinde de oldukça etkili bir rol oynamaktadır.

Gençlerin davranışlarına yön veren değerlerin kitle iletişim araçları kullanımı temelinde incelendiği bu araştırmada, kitle iletişim araçlarının yaygın kullanımı ile üniversite gençlerinin davranışlarına yön veren değerleri arasında nasıl bir ilişki olduğunu ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırma, kitle iletişim araçları içerisinde yaygın kullanıma sahip olan internet ve televizyon kullanımına dayalı olarak yapılmıştır. Gençlerin değer sistemlerinin kitle iletişim araçları temelinde ne derece değişiklik gösterdiğinin tespiti, gerek değerlerin gelecekte seyredeceği yönü, gerekse kitle iletişimine bağlı sorunlara çözümler bulunmasını sağlaması bakımından işlevsel bir öneme sahip olacaktır. Toplumsal değerlerden giderek uzaklaşma (bireyselleşme, bencilleşme, hazcı davranışlara yönelme) eğiliminde olduğu gözlenen günümüz gençlerinin davranışlarında, gelişen kitle iletişim araçlarının etkisinin olup olmadığı, eğer varsa ne düzeyde etkili olduğunun tespit edilerek toplumsal yapının zarar görmemesi amacıyla alınan/alınmaya çalışılan önlemlere katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Araştırma teorik açıdan Sosyoloji ve İletişim alanının kaynaklarına dayanmaktadır. Araştırmada kitle iletişim teknolojileri (televizyon ve internet) karşısında bireyleri pasif değil aktif kabul eden “kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı” benimsenmiştir. Bir saha araştırması olan bu çalışmanın örneklemini, Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi’nde öğrenim gören 792 öğrenciden oluşmaktadır. Öğrencilerin sosyo demografik bilgilerini, kitle iletişim araçları kullanım sıklığı ve amaçlarını ölçen 26 soruluk anketin yanı sıra öğrencilerin davranışlarına yön veren değerleri belirlemeye yönelik, 57 maddeden oluşan Schwartz Değer Ölçeği kullanılmıştır.

Verilerin SPSS analizi sonucuna göre, gençlerin davranışlarına yön veren değerlerin kitle iletişim araçları kullanımlarıyla ilişkili olduğu saptanmıştır. Gençlerin en yüksek önemi özaşkınlık değerlerine sonra sırasıyla muhafazakârlık, yenilikçilik ve özgenişletim değerlerine verdikleri tespit edilmiştir. Ancak muhafazakârlık, özaşkınlık, yenilikçilik ve özgenişletim değerlerine verdikleri önemin, internet ve televizyon kullanım sıklığına ve amaçlarına göre farklılaştığı görülmüştür. Genel olarak internet kullanım sıklığı televizyon izleme sıklığından yüksektir. İnternet en çok sosyal medya kullanım amacıyla kullanılırken televizyon ise eğlence ve zaman geçirmeye yönelik kullanılmaktadır. Televizyon ve internet kullanım sıklığı arttıkça muhafazakâr değerlere verilen önem azalmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İnternet, Televizyon, Gençlik, Değerler

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Sinop Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, ozgurkiran55@hotmail.com

GÖÇ FİMLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA GÖRSEL ANALİZİ: “ALMANYA ACI VATAN” VE “POLIZEİ” ÖRNEĞİ

Selen Koçak¹

Yakın tarihimizde yaşanan en büyük kitlesel göç hareketlerinden biri İkinci Dünya Savaşı'nın ardından işgücü oranı azalan başta Almanya olmak üzere, Batı Avrupa ülkelerinin sanayileşmelerini tamamlamak amacıyla çevre ülkelerden rotasyona dayalı işgücü talep etmesiyle gerçekleşmiştir. Türkiye'den Batı Avrupa ülkelerine olan işçi göçü de bu talep doğrultusunda başlamış, ancak giden işçilerin çoğunun geri dönmemesi ve daha sonraki dönemlerde ailelerini de yanlarına aldırmasıyla, Batı Avrupa ülkelerindeki Türk göçmenlerin ve ailelerin durumu önemli bir toplumsal olgu haline gelmiştir. Bu toplumsal olgu, toplumsal olguların ve değişmelerin bir yansıtıcısı niteliğinde olan sanat alanını da etkilemiş ve Türk sinemasında özellikle Almanya'da yaşayan Türk göçmenlerin geleneksel ataerkil yapısına ve namus kavramına ilişkin değerlerini ve kültürel kodlarını ele alan filmler yapılmaya başlanmıştır. Bu bağlamda çalışmada, Almanya'daki Türk göçmen ailelerdeki kadın-erkek, karı-koca, ebeveyn-çocuk ilişkisi ve Türk göçmen erkeklerin Alman kadınına bakışı daha çok göçün ilk dönemlerini işleyen “Almanya Acı Vatan” ve Almanya'daki ikinci kuşak göçmenlerin yaşamına odaklanan “Polizei” filmleri üzerinden ele alınmaktadır. Teori temelli nitel metodolojinin kullanıldığı bu çalışmada, filmler görsel analiz yöntemi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda filmlerde Almanya'daki Türk göçmenlerde geleneksel ataerkil değerlerin hem birinci hem ikinci kuşak göçmen erkekler tarafından korunduğu, erkek göçmenlerin sahip olduğu namus anlayışının eşlerine, kız çocuklarına ve genel olarak kadınlara yönelik sözlü ve fiziksel bir şiddete neden olduğu, kadın göçmenlerin erkek göçmenlere göre, ataerkil değerlerde daha fazla kırılmalar yaşadığı ve bu kırılmaların da ikinci kuşak göçmen kadınlarda birinci kuşak göçmen kadınlara oranla daha fazla olduğu saptanmıştır. Ayrıca Türk göçmen erkeklerin Alman kadınlarına cinsel bir obje olarak yaklaştığı da yine filmlerden elde edilen bulgular arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Toplumsal Cinsiyet, Ataerkil Söylem, Şiddet, Görsel Analiz

---

¹ Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, selen.kocak@hacettepe.edu.tr

BİR SOYLULAŞTIRMA ÖRNEĞİ OLARAK DİYARBAKIR'DA TOPLUMSAL DEĞİŞME VE KENTSEL DÖNÜŞÜM İLİŞKİSİ: YEREL KAPİTALİSTLEŞME SÜREÇLERİNDE SINIFSAK AYRIŞMANIN MEKANSAL TEMSİLİ

Vedat Koçal¹

Türkiye'de kentsel dönüşüm uygulamasının, TOKİ örneğinde olduğu gibi, ulusal ekonomi politik yapının inşaat sektörüne ve bu kapsamda arazi rantına dayalı sermaye birikimi rejimi ile ilişkisi bilinmekte, entelektüel ve akademik metinlerde sıklıkla işlenmektedir. Bununla birlikte, kentsel dönüşümün aynı zamanda yerel kapitalistleşme süreçlerinin de bir sonucu ve görünümü oluşu, ulusal ekonomik politikalarla ilgisine oranla daha az dikkat çekmektedir. Bu durumun temel nedenlerinden biri, devlet merkezli düşünce geleneğidir. Muhafazakâr siyasetin son otuz yıllık yükselişinin ve nihayet iktidarlaşmasının toplumsal kaynağını oluşturan kentlerin, aynı zamanda 'Anadolu Kaplanları' diye adlandırılan yerel kapitalistleşme ve kentsel büyüme süreçlerinin de merkezleri oluşu, bu anlamda en çok kullanılan örneklemdir.

Türkiye'de kentsel dönüşümün, genellikle, konutsal alanın kent merkezlerinin dışına yöneldiği, buna karşılık, eski kent merkezlerinin de giderek ticarileşme eğilimi içine girdiği bir değişim ve büyüme süreci olarak gerçekleştiği bilinmektedir. Eskiyen ve yeniden imarı hem malî hem de fizikî bakımdan zor olan kent merkezlerinin, küreselleşme sürecinde yaygınlaşan orta sınıflaşmanın yenilik ve konfor talebi karşısındaki sınırlılıkları ve yetersizlikleri, maliyeti ve fizik kapasite bakımından dönüşümü daha olanaklı, görece daha yeni yerleşim sahalarını veya henüz imara konu olmamış boş alanları, konut talebinin ve dolayısıyla inşaat sektörünün hedefi haline getirmektedir. Bu süreçte, 1960'lı yıllardan başlayarak kırsaldan kentlere yönelen ve kentleri metropolleşme sürecine sokan yığınsal göç dalgasının ürettiği gecekondu semtleri, konutsal dönüşümün öncelikli hedefi olmaktadır. Sonuçta, kentsel alan, sadece fiziksel bakımdan değil, toplumsal bakımdan da dönüşüme uğramaktadır ve kentsel dönüşüm, esasen, bu değişimin göstergesi olmaktadır.

Diyarbakır'da da, Sur semti örneğinde olduğu gibi eski kent merkezi ticarî bir alan olarak kurgulanıp bu kurguya göre yeniden inşa edilirken ve bu kapsamda alt gelir grubuna özgü konutsal yerleşimden arındırılırken, konutsal alan ise, Kayapınar, Diclekent, Dicle Vadisi örneklerinde gözlemlendiği gibi çoğunluğunu kente yakın eski köylerin oluşturduğu alanların imara açılmasıyla üretilen ve orta-üst gelir grubuna özgülenen kapalı site biçimli yeni yerleşim sahalarına kaymaktadır. Bu haliyle, Diyarbakır'da da kentsel büyüme ve dönüşüm, yerel toplumsal yapının ekonomik farklılaşmasını ve bu bağlamda sınıfsal ayrışmasını göstermekte ve işaret etmektedir.

Bu çalışma, kentsel büyümeyi ve dönüşümü, yerel toplumsal değişimin sonuçlarından biri ve bu bağlamda sınıfsal ayrışmanın mekânsal temsili olarak, bu bakış açısına uyan *Soylulaştırma* kavramı ve kuramı ışığında ve Diyarbakır örneğinde ele almak amacıyla hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Değişme, Soylulaştırma, Kentsel Dönüşüm, Diyarbakır

---

¹ Arş. Gör., Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, ahmetvedatk@gmail.com.

ALEVİLİĞİN YEREL MEKANLARI BAĞLAMINDA CEMEVLERİ: ANKARA MAMAK ÖRNEĞİ

Fırat Konuşlu¹

Uzun soluklu bir çalışmanın ilk bulgularını içeren bu çalışma Alevi siyasetini cem evleri ekseninde ve yerellik olgusu üzerinden ele alacaktır. Alevilik, ilgili yazında tarihi, sosyolojik veya siyasal olarak incelenmiş bir olgu olarak karşımıza çıkıyor. Bu konu dahilinde Alevi siyasetine “cem evleri” bağlamında bakan çalışmalar cem evlerinin mimari yapısına, cem evleri üzerine geliştirilen siyasal söyleme ya da Alevi ibadethanesi/ibadeti tarihine ya da “cem” ibadetinin değişen koşullar altında değişen biçimleri çerçevesinde kısıtlı olarak inceleniyor. Fakat özellikle Alevilerin yoğun olarak yaşadığı mahallelerde cem evlerinin bu bağlamları dışlamayan fakat bunları aşan işlevleri ve mevcudiyetleri var. Her şeyden evvel bir mekan üretimi sürecinin parçası ve sonucu olarak anlaşılması gereken cem evleri, söz konusu mahalleler içinde kültürel, sosyoekonomik ve gündelik ilişkileri örgütlemek, Alevilik ile ilgili dini-kültürel-siyasal bilgiyi kurmak ve yeniden üretmek, siyasal süreçlerle ilişkilenecek ya da sembolik bir temsil oluşturmak gibi birçok etkiye sahip. Tüm bu sebeplerden ötürü “cem evi” olgusunun dini, sosyolojik, siyasal veya kültürel boyutlarına gönderme yapan genellemeler üzerinden anlaşılmasının çok mümkün olmadığını iddia edebiliriz. Her şeyden önce sembolik bir değer ya da siyasal bir söylem olmanın dışında pratikte, gündelik hayatta “cem evlerinin ne olduğu/ne olmadığı” sorunsalı üzerinden düşünmek gereklidir. Mekanları “soyut” yerler olarak değil sosyal ilişkiler içinde analiz etmek gerektiği düşüncesinden hareketle cem evlerinin içinde bulunduğu mahalleyle ilişkiselliği bağlamında incelenmesi gerekmektedir. Bundan dolayı, bu çalışma cem evleriyle ilgili savlarını Ankara Mamak'ta yer alan cem evlerinde yapılan yerinde gözlemler ve mülakatlardan edinilen bulgular üzerinden geliştirmektedir. Bu noktada da farklı cem evlerinin birbirleriyle hem de aynı cem evi içindeki farklı yorum ve kullanımların birbirleriyle çatışma içerisindeki yapısı karşılaştırmalı olarak analiz edilecek ve Alevi meselesinin ilişkilendiği temel sorunsal alanları olan din, devlet ve sınıf ilişkilerinin ve bu ilişkileri biçimlendiren çelişki ve mücadelelerin cem evleri bağlamında nasıl ete kemiğe büründüğü ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Alevilik, Cem Evleri, Din, Gündelik Hayat

---

¹ Arş. Gör., Başkent Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, firatkonuslu@gmail.com

KİM OLACAĞIMIZA “KİM” KARAR VERİYOR?

Feyza Korkmaz Sağlam¹

Bu çalışmada kimlik oluşturma sürecine hem sosyolojik hem de sosyal psikolojik açılarından bakılmaya çalışılmıştır. Gelecek muhtemel kimlikleri oluştururken kullandığımız itici güç pozisyonundaki motivasyonlar toplumsal dinamiklerin etkisiyle bireyci ya da kolektivist kültürlerde değişmekte midir? Bireyci ya da kolektivist kültür kodlarına sahip bireyler muhtemel kimliklerini yapılandırırken öz saygı, devamlılık, ait olma, etkililik, anlamlılık ve farklılık motivasyonlarının kullanımında farklılaşmaktadır genel varsayımından hareketle Türk örneğinde bu motivasyonların kullanım dağılımı incelenmiştir. Bu motivasyonel baskıların kimlik oluşum sürecindeki önemlerini değerlendirmek için kimlik elementlerinden algılanan mutluluk modeli kullanılmıştır, yani algılanan mutluluk kimlik sürecinin bir çıktısı olarak kullanılmıştır. MLM kullanılarak yapılan analiz sonuçları göstermiştir ki yaşları 18 ile 57 arasında değişen 44 erkek ve 54 kadın katılımcıdan oluşan 98 kişilik örnekte bireyler öz-saygı, anlamlılık ve etkililik motivasyonları ile ilişkilendirdikleri kimlik yapılarından daha çok mutluluk algılamaktadır. Grup içi seviyesindeki analiz sonuçlarına göre farklılık ve öz-saygı motivasyonları yaş değişkeni bağlamında değişkenlik göstermektedir. Öz-saygı daha yaşlı katılımcılarca daha yüksek mutluluk algısına neden olurken, daha genç katılımcılarca farklılık motivasyonu daha çok mutluluk algısına neden olmaktadır. Öyle ki farklılık yaş ilerledikçe algılanan mutluluk üzerinde negatif olarak ilişkilendirilmiştir. Bulgulara toplumsal boyutta bakıldığında bireyselliğin ön plana çıktığı toplumların kimlik yapılandırma sürecinde temel elementlerden biri olarak bulunan farklılık, yani kendini diğerlerinden farklı ve ayrı görme, bireyi mutlu eden dolayısıyla sıklıkla başvurulan bir motivasyon olarak karşımıza çıkıyor. Peki kolektivist kültürlerde bunun tam tersini söylemek mümkün müdür? Yapılan araştırmalar gösteriyor ki kolektivist toplumlarda da, hatta bireyselci toplumlardan daha fazla, kendini farklı görmek kimlik oluşturma sürecinde kuvvetli bir itkidir. Sadece bu toplumdaki bireylerin kendini farklı ve biricik görme ihtiyacını karşısına şekilleri kendilerine özgüdür. Yukarıdaki sonuçlara dönecek olursak, öz-saygı, anlamlılık ve etkililik motivasyonlarını Türk örneğindeki bireyler için kendilerini bir anlamda diğerlerinden farklı görme ve ayrı konumlandırma yolu olarak düşünülebilir. Her durumda kişinin kim olacağına karar verirken seçtiği referans noktası yine çevresindeki diğerleri ise kişi kim olacağına ya da olmayacağına gerçekten kendisi karar vermekte midir?

Anahtar Kelimeler: Kimlik, Kültür, Kimlik Motivasyonları, Muhtemel Kimlikler

---

¹ Arş. Gör., Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Sosyoloji Bölümü, fyzkorkmaz@gmail.com

TARİHSEL PERSPEKTİFTEN ÖĞRENCİ GENÇLİĞİN YAŞAM MEMNUNİYETİ: ON ALTINCI YÜZYIL OSMANLI DEVLETİ'NDEKİ MEDRESELİ İSYANLARI ÖRNEĞİ

Ece Köse¹

Çalışmada yaşam memnuniyeti ve protesto davranışı arasındaki ilişki, on altıncı yüzyıl Osmanlı Devleti'nde ortaya çıkan medreseli isyanları örnek olayı üzerinden ele alınmakta ve ilgili çalışma başlıca iki ana bölümden oluşmaktadır: İlk bölümde çalışmanın temel kavramları ve bu kavramların yaşam memnuniyetiyle olan ilişkisi anlatılmaktadır. İkinci bölümdeyse yaşam kalitesi göstergeleri konu edilmekte, on altıncı yüzyıl medreselilerinin yaşamlarında bu göstergelerinden hangilerine bakılabileceği, yaşam memnuniyetsizliklerinin bu göstergeler üzerinden nasıl okunabileceği ve ortaya koydukları protesto faaliyetleri tartışma konusu edilmektedir. On altıncı yüzyıl Osmanlı Devleti ve bu dönemde ortaya çıkan medreseli isyanları, bunlar üzerine ortaya konan literatür üzerinden ve tarihsel bir yaşam memnuniyeti perspektifi üzerinden anlaşılmaya çalışılmaktadır. Tarihsel perspektif ile kastedilen, literatürde genel bir eğilim olarak görüldüğü şekliyle, yaşam memnuniyetini içine alan yaşam kalitesi kavramının sosyal teori içerisindeki gelişimini ele almak değil, geçmiş bir tarihsel dönemde yaşamış öznelerin yaşam memnuniyetlerinin izi sürmektedir.

Bu perspektiften çalışmanın temel iddiası, on altıncı yüzyılda Osmanlı Devleti'nde ortaya çıkan medreseli isyanlarının yaratıcısı olan öznelerin, yaşam memnuniyetleri açısından ihtiyaçlarının karşılanmaması ya da bu ihtiyaçlarını karşılayabilmek için onlara fırsatlar sunulmaması dolayısıyla protesto faaliyetleri içine girdikleridir. Osmanlı Devleti'nin makro yapısındaki değişmelerin dönemin aktörlerinin yaşam memnuniyetlerine etki ettiğinin ve aktörlerin bu değişmelere protestonun bir biçimi olarak çalışmada kavramsallaştırılan isyanlar şeklinde tepki verdiğinin görüldüğünü dile getirmek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Yaşam Memnuniyeti, Tarihsel Perspektif, Protesto, Öğrenci Gençlik

---

¹ Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, ece.kose@hacettepe.edu.tr

YAŞAM ALANLARININ METALAŞTIRILMASINA KIRSAL MUHALEFET: TONYA ÇİMENTO FABRİKASI PROTESTOLARI ÖRNEĞİ

Ayşula Kurt¹

Toplumsal yaşam ve çevre arasındaki ilişki sadece yaşam biçimlerinin oluşması noktasında değil, toplumsal kültürel kimliğin şekillenmesinde de etkilidir. Bu açıdan bakıldığında çevresel faktörler, sosyo ekonomik faaliyetler ve kültürel yapı arasında karşılıklı bir ilişki söz konusudur. Öyle ki yaşam dünyasının bir parçası olarak çevrenin kullanımı ve üretim faaliyetleri kültürel yapıyı oluşturan unsurlar arasında yer almaktadır. Gündelik yaşamın birçok faaliyetini içinde barındıran yaşam alanı, belirli bir mekânda yaşam biçiminin dilini de belirleyebilmektedir. Yaşamın belirgin unsurlarını barındıran bu dil, aynı zamanda kültürel anlam ve motiflerin oluşturduğu bilgi, gelenekler ve alışkanlıkları içerir. Alana yapılacak dışarıdan bir müdahale ve bu müdahalenin belirli bir coğrafyanın yaşam biçimiyle içiçe girmiş kültürel ritüellerini yok etme ya da azaltma tehdidi, toplumsal tepkinin oluşmasına neden olabilmektedir. Söz konusu toplumsal refleksler, kimi zaman bireysel olarak kalabilirken çoğu zaman da örgütlü bir yapı oluşturarak hukuksal mücadeleyi de içinde barındıran toplumsal bir harekete de dönüşebilmektedir. Buradan hareketle bu bildiri, 2012 yılında Trabzon'un Tonya ilçesinde çimento fabrikası yapılması kararının alınması ve sonrasında yaşanan toplumsal hareketi konu edinmiştir. Çalışmanın amacı ilçede ortaya çıkan toplumsal hareketin analizi ve bu hareketi tetikleyen, bölgenin toplumsal ve kültürel yapısından kaynaklı motif, değer ve kültürel alışkanlıkların belirlenmesidir. Bu amaçla çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup, mitinglerde yapılan konuşmalar ve kullanılan pankart metinlerine içerik ve betimsel analiz teknikleri uygulanmış ve belirli temalara ulaşılmıştır. Fabrika yapımı için belirlenen arazinin ilçe belediyesi tarafından satışıyla başlayan ve birbirini takip eden eylemlerle ilçe halkının sürdürdüğü bu mücadele, 2016 yılında satışı yapılan arazinin tapu iptalini sağlayan mahkeme kararıyla son bulmuştur. Tapu iptali için hukuksal mücadele, bilimsel açıdan bilgilendirme ve bilinçlendirme toplantıları ve başta kadınlar olmak üzere yöre insanının ilçe, il ve il dışında gerçekleştirdikleri mitingler hareketin sacayaklarını oluşturmaktadır. Sonuç olarak, Tonya'da ortaya çıkan bu toplumsal hareketlilikte, yaşam alanına müdahale temasının ilçenin temel geçim kaynaklarının yok olması algısı üzerinden üretildiği görülmüştür. İlçenin sosyo ekonomik koşulları çerçevesinde hayvancılığın geçimlik ekonomi olması nedeniyle fabrikanın yanı sıra taş ocaklarının mahallelere sınır meralarda açılmasının planlanması yaşam alanına yönelik bir müdahale ve yok etme tehdidi olarak algılanmıştır. Bu algıdan hareketle, kırsal yaşamın çeşitli unsurlarının mitinglerde tema olarak kullanılması yaşam alanlarının metalaştırılmasına karşı kırsal bir muhalefet örneği olarak okunabilir. İlçe halkının bu algıyla yaşam alanlarını korumak için verdiği mücadele de, mizahi unsurları da içerisinde barındıran, toplumsal ve kültürel yapının belirlediği kırsal bir muhalefet dilinin kullanıldığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Yaşam Alanı, Çimento Fabrikası, Çevre Hareketi, Tonya

---

¹ Arş. Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, aysulakurt@ktu.edu.tr

SURİYELİ KADINLARIN KONUMLARININ DEĞİŞİMİ

Sevgi Kurtulmuş¹

Emel Topçu²

Çalışmanın amacı Türkiye'ye göç eden Suriyeli kadın mültecilerin Türkiye'deki durumlarının nasıl değiştiğini, bu değişimin iyi ve olumsuz yanlarını anlamaktır. Suriye Savaşı zorunlu göçe neden olmuştur ve Türkiye en büyük Suriyeli mülteci nüfusuna sahiptir. Göç edenlerin % 75'ini kadın ve çocuklar oluşturmaktadır. Birçok kadın çocuğuyla yalnız yaşamakta ve kendi ailesinin sorumluluğunu tek başlarına almaktadır. Buna rağmen çoğu aile tek bir erkeğin sorumluluğu altında yaşamaktadır. Suriyeliler amca, teyze, hala, dayı gibi yakın ve uzaktan akrabalarıyla geniş ve büyük aileler olarak yaşamaktadır.

Özellikle eşlerini kaybeden kadınların durumu, erkek aile üyelerinin himayesinde olsalar bile değişmektedir. Eşi vefat eden Suriyeli bir anne önce okul çağındaki oğlunu işe koymuştur. Sonra kendisi iş bulup, oğlunu işten çıkarmış, okula yollamıştır. Görüldüğü gibi, işe gitme, eğitim alma, ailenin sorumluluğunu yüklenme, mağdur olma gibi çok çeşitli tecrübeler yaşanabilmekte bu da Suriyeli kadınların Türkiye'deki yeni hayatlarında belirleyici olmaktadır. Bu ve benzer hikayeler Türkiye'deki Suriyeli kadınların hayatındaki önemli değişimleri göstermektedir.

Yine yapılan gözlemler sonucu Suriyeli kadınların Türkiye'de sorumluluk aldığını, kendi gücünü fark ettiğini belirttiği anlaşılmıştır. Ayrıca, Suriyeli kadınlar, Türkiye'de kadın haklarının daha iyi olduğunu ve burada bulunmanın onlar için bir şans olduğunu belirtmektedir. Savaş ve travmanın kadınlar için bir çok dezavantajının yanında yeni bir ülkede yeni bir hayat bir fırsata da dönüşebilmektedir.

Çalışmanın metodu literatür taraması, katılımcı gözlem ve derinlemesine mülakattır. Ankara'daki 20 Suriyeli kadınlarla derinlemesine görüşme yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Göç, Kadınların Statüsü

---

¹ Prof. Dr., Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, sevgi.kurtulmus@asbu.edu.tr

² Doç Dr., Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, emel.topcu@asbu.edu.tr

TÜRKİYE’DE YEDEK İŞGÜCÜ ORDUSUNUN YENİDEN ÜRETİMİ, SOSYAL YARDIMLAR VE SOSYAL YARDIM ALANLAR: “SEFALET ALANI”NDAN GÖZLEMLER

Denizcan Kutlu¹

Bu çalışma, Türkiye’de yedek işgücü ordusunun yeniden üretimi ve sosyal yardımlar arasındaki ilişkiyi ekonomik ve sosyolojik yönleriyle tartışmayı amaçlamaktadır. Türkiye’de neo-liberal dönemde ve özellikle 2000’li yıllarda birikim süreçleri, korunma ve beslenme zorunluluğu temelinde, hanehalkı bazında sosyal yardımlara artan ölçüde gereksinim duyan bir yoksul artı nüfusun açığa çıkması ile sonuçlanmıştır. Geçici ve belirli süreli çalışma, düzensiz işler, uzun süreli işsizlik, tarımdan kopma, mülksüzleşme ve işçileşme örüntüleri, enformel sektör kapsamında çalışanlar gibi işgücü piyasası ile bağı güçlü ve çalışamayacak durumdakiler, lümpen proletarya, işbölümü ve toplumsal cinsiyet örüntüleri nedeniyle işgücüne dahil olamayanlar, dullar, öksüz ve yetimler, işe bağlı yaralanma ve ölüm/maluliyet sonucu gelir kaybı yaşayanlar gibi işgücü piyasası ile bağı görece daha zayıf nüfus gruplarından oluşan bu artı nüfus, aynı zamanda yedek işgücü ordusunun toplumsal varlığını da oluşturmaktadır. Nitekim Türkiye toplumu, kapitalist gelişim süreci içerisinde, özellikle neo-liberal evrede giderek, toplumsal sınıf oluşumu özellikleri bakımından, Marx’ın yedek işgücü ordusu analizinin akıcı, saklı ve durgun olmak üzere farklı katmanlarının gözlemlenebileceği bir karakter kazanmaktadır. Bu karakterin, özellikle 2000’li yıllarda yedek işgücü ordusunun farklı katmanlarına yerleşen çalışan ve işsiz yoksullara yönelen bir niteliğe sahip olan sosyal yardımlar ile tamamlandığı bu çalışmanın temel bulgu ve gözlemleri arasındadır. Bu haliyle sosyal yardımlar, yedek işgücü ordusunun toplumsal varlığını tamamlayan temel bir öge niteliğindedir. Öte yandan, Marx’ın yedek işgücü ordusu analizinde, durgun artık nüfusun en altına yerleştirilen ve “sefalet alanı” olarak nitelenen katmanın, genel özellikleri bakımından, yedek işgücü ordusunun tüm dilimlerine yaygınlaşma eğilimi taşıdığı da temel bir gözlem olarak dikkat çekmektedir. Çalışma, Türkiye’de sosyal yardımlar ile yedek işgücü ordusunun varlığı ve analizi arasında kurulan kavramsal ve ampirik bağın üzerine oturmaktadır. Çalışma, kapitalist birikim, yedek işgücü ordusunun yeniden üretimi ve sosyal yardımlar arasındaki ilişkinin ekonomik kök ve yönlerini, emek gücünün yeniden üretimi çerçevesinde ele almaktadır. Bunun yanı sıra bu yapı içerisinde, yedek işgücü ordusunun farklı dilimlerine dağılmış sosyal yardım alanları da işgücü piyasası deneyimi, geçim ve hayat şartları, yoksulluk, sefalet örüntüleri ve güvencesiz yaşam gibi başlıklar etrafında sosyolojik açıdan incelemeyi hedeflemektedir. Çalışma, Ankara ilinde, sosyal yardım alanlarla yapılan görüşme ve gözlemleri de içeren tamamlanmış bir alan araştırmasındaki veri ve bulgulara dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yedek İşgücü Ordusu, Kapitalist Birikim, Sefalet Alanı, Emek Gücünün Yeniden Üretimi, Sosyal Yardım

---

¹ Dr., Namık Kemal Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü

ALMANYA'DAKİ SAĞLIK SİSTEMİ VE GÖÇMENLER

Filiz Kutluer¹

Alman sağlık sistemi içinde göçmen kökenli insanların sağlık hizmetlerinden yararlanması ve psikososyal bakımı konuları uzun zamandan beri, hem akademik çalışmalarda hem de sosyal, kurumsal ve politik alanlarda değişik yansımalarıyla kamuoyunun gündeminde yer almaktadır. Bu durum daha çok, göçmenlerin sağlık sisteminden gerektiği gibi yararlanamaması ve psikososyal bakım alanındaki eksiklikler şeklinde yansımaları bulmaktadır. Bütün bu tartışmalar, özellikle sosyal ve sağlık kurumlarının kültürlerarası açılımının gerekliliğini de gündeme getirmiştir.

Göç, bir engellilik durumu ya da toplumsal bir sorun değildir. Psikolojik ya da kronik hastalığı olan göçmen kökenli insanları da, otomatik olarak problem grubu teşkil eden insan toplulukları şeklinde tanımlamak ve bu şekilde kategorileştirmek bir yanılgıdır. Bu bağlamda gözönünde bulundurulması gereken en önemli şey, göçmen kökenli insanların buldukları ülkelerde hangi politik, ekonomik, toplumsal ve kültürel ilişkiler kapsamında ele alındıklarıdır. Diğer önemli bir durum da, bunun kamuoyuna nasıl yansıtıldığıdır.

Bu bildirinin amacı, Almanya'daki Türk ve Rus kökenli göçmenlerin genel sağlık sistemi içindeki durumlarını bir empirik araştırma çerçevesinde sunmaktır. Araştırmanın sorunsalını Türk ve Rus kültürlerinde engelliliğin tanımı ve algılanışı, engellilikle başetme ve bunun Almanyadaki sağlık sistemine yansımaları biçimleri oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra, bu göçmen gruplarının sağlık sisteminden gerektiği gibi yararlanıp yararlanmadıklarına, yararlanamıyorlarsa bunun sebeplerine bakılarak, kültürlerarası kurumsal açılım tezinin bu soruna yaklaşımda nasıl bir katkı sunabileceği üzerinde durulacaktır.

Araştırmanın mekansal alanı Bielefeld şehridir. Araştırmanın metodunu yapılandırılmış mülakat ve katılımcı gözlem oluşturmaktadır. Mülakatta yer alan kişiler engelli çocuğu olan göçmen kökenli aileler, bu kişilerle çalışan uzmanlar ve yönetici kadrolardır.

Araştırma sonucu elde edilen bulgular, bir sempozyum dahilinde kamuoyuna sunulmuştur. Ayrıca bu bulgular eşliğinde, bahsi geçen göçmen gruplarına uygun çalışma ve hizmet konseptleri geliştirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sağlık ve Bakım Sistemi, Göçmenler, Kültürlerarası Kurumsal Açılım, Engellilik ve Kültürel Farklılıklar

---

¹ Sosyolog, Bielefeld Üniversitesi Sosyoloji Fakültesi Fachstelle Behinderung und Migration, filizkutluer@hotmail.com

KENTSEL KORUMA VE MİRASLAŞTIRMA BAĞLAMINDA MEKANSAL ÜRETİM: TÜRKİYE'DEN ÖRNEKLER

Murat Küçük¹

Bu çalışma “mekân üretimi” (Lefebvre) yöntemi olarak koruma, miraslaştırma ve turistikleştirme söylemlerinin kent kültürü bağlamında bir değerlendirmesini yapmayı amaçlamaktadır. Metodolojik olarak, görsel ve söylemsel veriler üzerinden analiz yapılacaktır. Bu amaçla Türkiye'nin farklı kentlerinden resmi kurumlarca tanıtım amaçlı yayınlanan broşür, kitapçık, internet sayfaları gibi ortamlarda kullanılan söylemler ve görseller kullanılacaktır. Seçilen kentler miras, kentsel koruma ve turizm konularının kent politikasında önemli yer tuttuğu farklı kentlerdir.

Kent ekonomisinin turizm üzerine yoğunlaştırılmasıyla yeni bir kentsel dönüşüm ve tasarım süreci başlamıştır. Şehrin eski yerleşim alanları, tarihsel değer taşıyan yapılar genellikle “SİT Alanı” ilan edilmesiyle başlayan bir “miraslaştırma” sürecine dahil edilmekte ve böylece kültür ve inanç turizmi geliştirmek üzerinden ekonomiye kazandırılmaya çalışılmaktadır. Ülkeler ve kentler için “miras” söylemi dünyada giderek yükselmektedir. Miras politikaları, miras turizmi, miras endüstrisi, miras yönetimi gibi kavramlar, buna ilişkin akademik çalışmalar, hukuki mevzuatlar ve bürokratik düzenlemeler giderek kent politikalarının önemli bir parçası olmaktadır. Bu bağlamda, “UNESCO Dünya Mirası Listesi” birçok kent için miraslaştırma süreçlerinin en önemli hedefi olmaktadır. “Somut” ile “somut olmayan” üzerinden yapılan bir ayırımla miras, fiziksel olanla birlikte dilsel, görsel ya da performatif olanı da içerir. Böylece “miras”, korunması gereken kültürel ya da endüstriyel öğelerin seçimi, tespiti ve böylece envanterlerinin çıkarılması (listeleme) süreçleriyle başlar, dolayısıyla bazı şeyler dahil edilirken bazıları da dışarıda bırakılır. Uluslaşma sürecinde “geleneğin icadı” (Hobsbawm & Ranger) için yapılanlara benzer şekilde, kentsel ölçekte miraslaştırma süreci de geçmişi/geleneği inşa ve icat süreci olarak düşünülebilir. Kent politikalarında uzun, güçlü ve varlıklı bir geçmiş, kent imgeleri kurmak için önemli belirleyiciler olmaktadır. Böylece kent kültürünün şekillenmesinde bu yeni mekan üretimi sürecinin yeri gösterilmiş olacaktır. Ayrıca müze inşaları ve çeşitlenmesi, şehirleri “açık hava müzesi” olarak tahayyül etme ve donatma gibi “müzeleştirme” süreçleri, müzelerin kent geçmişinin ve kimliğinin somut bir göstergesi olarak düşünüldüğünün işaretidir. Bütün koruma ve yenileme süreçleri neyin, nasıl ve kimler için miraslaştırılacağına ve kullanılacağına dair pratiklerdir. Bu ayrıca kentsel mekanı estetize etme olanağı sunar.

Çalışma Lefebvre'in “temsil mekanları”, “mekan temsilleri” ve “mekânsal pratik” şeklindeki kavramsallaştırmasının turizm odağında gelişen kent ekonomilerinde mekân üretiminin ve kent kültürünün analiz edilmesinde nasıl kullanılacağı üzerine bir teorik tartışma yaparak son bulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mekan Üretimi, Kentsel Koruma, Miraslaştırma, Turistikleştirme

---

¹ Arş. Gör., Mardin Artuklu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, muratku@gmail.com

INSTAGRAM PROFİLLERİNİN GÖSTERGEBİLİM ANALİZİ: GÜNDELİK YAŞAMIN ESTETİKLEŞTİRİLMESİ

Pınar Laloğlu¹

Birey sosyal ağlar aracılığıyla kendisini sadece bedeni üzerinden değil; gündelik hayata bakış tarzı dolayımında yaşadığı her anı üsluplaştırarak sunmaktadır. Bu sunum bireyin evi, mobilyaları, dekorasyonu, otomobili, çalışma masası, okuduğu kitap, içtiği kahve üzerinden estetik bir sunumla gerçekleştirilmektedir. Geleneksel fotoğrafçılık anlayışını değiştiren bir sosyal ağ olan instagramda bireyler paylaştıkları bu fotoğraflar ile anı dondurup kendilerini bu gerçeküstü mekân içerisinde yeniden inşa edebilmektedirler. Bu doğrultuda çalışmanın konusunu bir fotoğraf paylaşım uygulaması olan instagramda estetik sunumlarla paylaşılan fotoğraflar oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı ise bireylerin instagram hesapları yoluyla paylaştıkları fotoğraflar ya da göstergeler ile yaratmış oldukları bu yapay ortam içerisinde gündelik yaşama dair estetik anlayışları, beğenileri ve üslupları üzerinden inşa edilen öznelliklerinin anlamlandırılmasıdır. Çalışmada Roland Barthes' in göstergebilimsel tekniği kullanılmış olup, Barthes' in söylensel dizgesinin terimleri olan gösteren, gösterilen ve gösterge ilişkisinden hareketle çözümlenmeler yapılmıştır. Post modern bir anlayışın sezildiği fotoğraflarda yaşamın estetikleştirildiği ve insanların bu amaçla geçirdikleri her anı koreografik bir sunumla paylaştıkları görülmektedir. Instagram hesaplarında paylaşılan fotoğraflara yapılan analizler sonucunda fotoğrafların nesnel durumlarının dışında bireylerin estetik kaygılarına yönelik çoklu anlamlar içeren göstergelere dönüştüğü görülmektedir. Yaşam alanlarının dekore edilerek, fotoğraflanıp sergilenmesi post modern öznelerin hepsini tek tek bir post modern sanatçıya dönüştürmektedir. Yaratılan bu yapay ortamlarda bireyler ya da kullanıcılar paylaştıkları kareler ile tüketim kültürünün geçici hazzını da yaşamaktadırlar. Günümüz tüketim kültürü içerisinde gündelik hayatın estetikleştirilmesi bireyselliği, bireylerin bir beğeniden yoksun olup olmadıklarını gösterecek şekilde kendini ifade etmeyi ve üslupçu bir öz bilinci çağrıştırmaktadır. Bu bağlamda gündelik hayatın ya da yaşamın her anının estetikleştirilmesi hayatı bir sanat eserine dönüştürmektedir. Hayatın estetikleştirilmesi modern toplumdaki gündelik hayatın kendisine işaret ettiği gibi bireyler tarafından arzulanan bir gerçekliği de gözler önüne sermektedir. Bu gerçeklik göstergeler ve ikameler aracılığıyla yaşamın estetikleştirilmesi olarak instagram gibi yaratılan yapay ortamlarda kendisine yer bulabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gösterge, Gündelik Hayat, Post Modernizm, Tüketim

---

¹ Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, pinar.laloglu@atauni.edu.tr

JOHN KENNETH GALBRAITH, ENTELEKTÜELLER VE KAPİTALİZMİN GELECEĞİ

Adem Levent¹

John Kenneth Galbraith (1908-2005), II. Dünya Savaşı sonrası Amerikan ekonomik ve politik yaşamını etkilemiş sıradışı bir iktisatçıdır. 1952 yılında *Amerikan Kapitalizmi*, 1958 yılında *Bolluk Toplumu* ve 1967 yılında *Yeni Sanayi Devleti* adlı eserleriyle Amerikan ekonomisini analiz etmiştir. Galbraith, 20. yüzyıl kapitalizmi ile 19. yüzyıl kapitalizmi arasında bir ayırım yapmaya çalışmış ve yeni toplumsal sınıflar üzerinden genel olarak iktisat disiplini özel olarak da Amerikan ekonomisini incelemiştir.

Galbraith'a göre 20. yüzyıl kapitalizmi, 19. yüzyıl kapitalizminden radikal bir şekilde ayrılmaktadır. 19. yüzyılda bireysel ve aile şirketlerine dayanan ve daha çok girişimci burjuva sınıfı ile özdeşleşen kapitalizm, 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren büyük şirketlerin yeni yönetici sınıfı olan tekno-strüktür egemenliğinde biçimlenmektedir. Dolayısıyla 20. yüzyılın ikinci yarısı büyük şirketlerin yeni yönetici sınıfı olan tekno-strüktür, ekonomik, sosyal ve siyasal gücü elinde bulundurmaktadır. 19. yüzyılda ekonomik kararların alınmasında şirket sahipleri etkiliyken, 20. yüzyılda bu kararların alınmasında yeni yönetici sınıf olan tekno-strüktür etkili olmuştur. Galbraith'in düşünce sistemine göre büyük modern şirketlerin yeni yönetici sınıfı analiz edilmeden 20. yüzyıl kapitalizminin anlaşılması güçtür. Yeni yönetici sınıf birçok meslek grubundan (avukatlar, muhasebeciler, mühendisler vs.) oluşmaktadır. Galbraith'in terminolojisinde söz konusu meslek grupları toplumu şekillendiren entelektüellerdir. Entelektüellerin modern dünyanın geleceğinin biçimlendirilmesinde almış oldukları rol, Galbraith'in düşüncesinin temel dayanaklarından birini oluşturmaktadır. Galbraith, entelektüellere vermiş olduğu bu rolle aydınlanmacı bir düşünür profili çizmektedir. Aydınlanma bağlamında Galbraith'in düşüncelerinin değerlendirilmesi, konunun temel sorunsalını ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada Galbraith'in modern büyük şirket ve tekno-strüktür ile ilgili düşünceleri analiz edilerek, entelektüeller üzerinden kapitalizmin geleceğinin sorgulanması amaçlanmaktadır. Ayrıca Joseph Schumpeter ve Milton Friedman gibi 20. yüzyılın önemli kamusal entelektüellerden yararlanılarak Galbraith'in düşünceleri analiz edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: John Kenneth Galbraith, Tekno-strüktür, Kapitalizm

---

¹ Dr., Muş Alparslan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü, levent49@gmail.com

GÖÇ, AİLE VE SERMAYE: GAZİANTEP’TE YAŞAYAN SURİYELİLER ÖRNEĞİ

Şenay Leyla Kuzu¹

Göç, vatandaşlık tartışmaları kapsamında ulus devlet politikalarını eleştiriye tabi tutarken günlük yaşamda iş ararken, ev tutarken, sokağa çıkarken, çocuklar için okul ararken her gün göçün etkileri ve yarattığı değişimlerle karşı karşıyayız. Göç süreci, grup kimliğini olduğu kadar akrabalık ilişkilerini ve özellikle aile içi ilişkileri de etkilemektedir. White (2014:60) insanların birbirini tanımasa bile ‘genişleyen eşmerkezli topluluklar dizisi’ne (genişletilmiş aile, komşuluk, İslam) ulaşmanın mümkün olduğunu belirtir. Örneğin akrabalığın göç süreciyle birlikte özellikle borç alıp verme, evde misafir etme ya da başkalarının geçimlerini dert etme gibi biçimlere bürünebildiği görüşmelerde sıkça ön plana çıkmıştır. Bununla birlikte kadınlar ve erkeklerle yapılan görüşmelerde toplumsal cinsiyet rolleri ve toplumsal cinsiyete dayalı işbölümüne yönelik yaygın onaya rağmen, Gaziantep’te geçen süre içinde belli değişimler de dikkat çekmektedir. Özellikle kadının çalışması, ev içi roller ve ev dışı mekanın kullanımında değişimin izlerini takip etmek mümkündür. Suriyeli erkeklerin geçimi sağlayabilmek için uzun süreler çalışmak durumunda olmaları kadınları biraz daha ön plana çıkarmaktadır. Ancak ailenin yaşadığı *değer kaybının* telafi edilmesi için belli stratejilerin daha çok erkekler tarafından uygulandığı gözlemlenmektedir.

Bu bildiri Gaziantep’te yaşayan 10 aileyle yapılan derinlemesine görüşmelere dayanmaktadır. Çalışma, göç deneyimi yaşayan ailelerin aile içi ilişkileri, toplumsal cinsiyet rolleri, kadın ve erkeklerin güçlenme stratejileri üzerine odaklanmaktadır. Ayrıca ‘evi geçindiren erkek modelinin’ göç süreciyle birlikte nasıl yeniden gözden geçirildiğine dair alan araştırmasından bazı notlar paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Aile, Kültürel Sermaye, Sosyal Sermaye

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, leyla@gantep.edu.tr

GENÇLİK VE KATILIM KAVRAMLARINA KENT ÜZERİNDEN BAKMAK: ESKİŞEHİR ÖRNEĞİ

Demet Lüküslü¹

Berrin Osmanoglu²

Bu çalışmada, Avrupa Horizon 2020 araştırma projesi PARTISPACE (www.partispace.eu) kapsamında Eskişehir’de yapılan saha araştırmasının bulguları tartışılacaktır. Partispace projesi 8 farklı kentte (Frankfurt, Manchester, Bologna, Rennes, Göteborg, Zürih, Plovdiv (Filibe), Eskişehir) gençlerin kent yaşamına katılım biçimleri üzerine düşünmeyi hedeflemektedir. Proje kapsamında üniversite şehri olarak ün kazanmış olan Eskişehir’de gençlerin kent yaşamına katılımları üzerine niteliksel bir araştırma gerçekleştirilmektedir.

Gençlik ve katılım konusu sosyal bilimlerde son dönemlerde tartışılan bir konu olagelmıştır. Gençlerin siyasal ve toplumsal katılım eksikliği üzerine egemen tezin dışında, farklı katılım biçimlerinin gelişmekte olduğu üzerine de tezler öne sürülmüş ve bu bağlamda gençlerin özellikle sivil toplumda ve sosyal medyada katılımları üzerine çalışmalar üretilmiştir. Ancak gençlerin kent yaşamına katılımları üzerine odaklanan çalışmaların sayısı oldukça sınırlıdır. PARTISPACE projesi bu boşluğu doldurmayı hedeflemektedir. Gençlik ve katılım sorunsalı üzerine kent üzerinden bakmak aynı zamanda çok disiplinli bir bakış açısını da gerektirmektedir. Böylece katılım üzerine kafa yoran siyaset bilimi ile gençlik sosyoloji ve kent üzerine analizler yapan kent sosyolojisi harmanlanabilir.

Bir üniversite kenti olarak Eskişehir gençlere katılım açısından ne gibi olanaklar sunmaktadır, kente gençlerin katılımı ne açılardan teşvik edilmektedir, gençlerin kent yaşamına katılımları konusunda hangi engeller vardır, gençler kent yaşamına nasıl farklı yollardan katılmaktadır, gençlerin kentteki varlığı kenti nasıl şekillendirmektedir, gibi sorular Eskişehir’de gençlerle yapılan görüşmeler ve odak gruplar ışığında tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gençlik, Katılım, Kent, Eskişehir

---

¹ Doç. Dr., Yeditepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, dlukuslu@yeditepe.edu.tr

² Dr. Öğr., Yeditepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

ENFORMEL İSTİHDAM, ETNİK BAĞLAR VE SINIF KİMLİKLERİ: İSTANBUL'DA EV HİZMETLERİNDE ÇALIŞAN ERMENİSTANLI GÖÇMENLERİN DENEYİMLERİ

Monika Manışak-Paksoy¹

Bu çalışmada ev hizmetinde çalışan Ermenistanlı göçmenlerin İstanbullu Ermenilerin evlerinde kaçak işçi olarak edindikleri deneyimler incelenecektir. Yanı sıra, İstanbul'da yaşayan Ermenilerin gündelikçi, bakıcı, temizlikçi gibi ev hizmetlerinde çalıştırdığı Ermenistanlı göçmenlerle olan ilişkileri ve etkileşimleri sosyo-kültürel farklılıklar ve etnik bağlar özelinde göçmenlerin bakış açısından ele alınacaktır. Bu araştırmanın veri toplama sürecinde katılımcı gözlemi, derinlemesine görüşme ve anket yöntemleri kullanılacaktır. Araştırmacının Ermeni diline hâkim oluşu, veri toplama sürecinde görüşmecilerle güven ilişkisi kurması ve verilerin güvenilir olması bakımından önemli bir avantaj olarak görülmektedir. Hali hazırda iletişime geçilmiş ve araştırmaya katılmayı kabul eden göçmenlerden yola çıkarak kartopu tekniği ile örneklem oluşturulacaktır; dil bariyerinin olmayışı da hedef kitleye ulaşmada önemli bir araç olacaktır. Türkiye'de göç araştırmaları, kaçak işgücü ve Ermeni çalışmaları alanlarında belli başlı bir literatürün mevcut olmasına karşın, Ermenistanlıların İstanbullu Ermeniler ile kurduğu ilişkilere sınıf ve etnisite tartışması üzerinden odaklanan bir çalışmanın eksikliği bu araştırmanın çıkış noktasını oluşturmuştur. Bu tür bir araştırmanın ilgili literatüre mütevazı de olsa bir katkıda bulunması hedeflenmiştir. Çalışmanın bir diğer amacı ise Ermenistanlı göçmenlerin karşılaştığı sorunları tespit ederek konuyla ilgili çalışmalar yapan kuruluşlara, STK'lara ve gelecekte bu konu üzerinde çalışma yapacak araştırmacılara rehberlik etmektir. Yapılan literatür taraması ve araştırmacının ön hazırlık aşamasında gerçekleştirdiği enformel gözlemler ile geliştirilen hipotezler ışığında, ilk bulgular söz konusu iki grup arasında adı konmamış ve daha önce derinlemesine irdelenmemiş bir sınıf çatışması olduğuna işaret etmektedir. İstanbul'da bir Ermeni toplumunun varlığı Ermenistanlı işçilerin çalışmak için Türkiye'yi tercih etmelerinde bir etken olmasına rağmen, ortaya çıkan kültür ve kimlik çatışmaları beklenen dayanışma ortamı yerine aksi yönde bir atmosfer yaratmıştır. Yapılan son araştırmaların gösterdiği çarpıcı bir bulgu ise, Ermenistanlıların Ermeniler yerine ağırlıklı olarak Türk işverenlerle çalışmayı tercih etmesidir. Bu bulgunun geçerli olup olmadığı yeni bir örneklem ile test edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Ermenistanlı Göçmenler, İstanbul Ermenileri, Kaçak İşçiler, Güvencesiz Ev Hizmeti

---

¹ YL. Öğr., ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Medya ve Kültürel Çalışmalar ABD, monika.manisak@gmail.com

ÜÇ KURUŞLUK OPERA: DEVLET OPERA VE BALEİNDE GÜVENCESİZ SANATÇI

Begüm Mengü¹

Neo-liberal kapitalist aklın, tırmandırılmış bir rekabetle maksimize edilmiş verimlilik saplantısı sanat alanına da kendini dayatmaktadır. Esnek çalışma koşullarının sanatın üretimi noktasına sokulma çabaları Türkiye’de, öncelikle sanatın üretim noktasını yapısal olarak dönüştürmek (devlet destekli sanat kurumlarının yeni bir yapılanmayla sanat kuruluşlarına dönüştürülmesi) ve devamında da personel rejimlerinin neoliberal istihdam politikalarıyla uyumlu bir biçimde esnekleştirilmesi şeklinde TÜSAK kanun taslağı metninde somutlaşmaktadır. Tüm dünyadaki dönüşümlere benzer biçimde Türkiye’de de kamu hizmetlerinin “reform” adı altında yeniden inşa edilmeye çalışılması, yeni yönetim tekniklerinin uygulanması, kamu kurumlarının örgütsel yapılarının dönüştürülmesi, istihdam ve ücret rejiminin revize edilmesi gibi politikalar sanat alanında da uygulanmaya çalışılmaktadır. Bu çerçevede bu çalışmanın temel sayılması, devletin genel olarak kamu hizmetlerindeki, özel olarak sanat politikalarındaki dönüşüm ile birlikte sanat alanında gerek çalışma ilişkileri gerekse emek süreçlerinde de dönüşüm yaşanmaya başladığıdır. Yukarıda vurguladığımız TÜSAK benzeri kanunların halihazırda başlamış olan bu dönüşümün yasal temellerini oluşturmayı hedeflediğini söylemek yanlış olmaz. Bu anlamda bu çalışmanın problemi, değişen emek süreçlerinin ve çalışma ilişkilerinin sanat emekçileri tarafından nasıl algılandığını ve onlar arasındaki ilişkileri ve dayanışma örüntülerini nasıl biçimlendirdiğini anlamak ve açıklamaktır.

Bu çalışma sanat alanında yaşanan değişimi anlamaya yönelik sosyolojik bir çabadır. Yukarıda belirtilen problem çerçevesinde çalışmanın temel üç amacı; (1) Cumhuriyetten günümüze kadar olan süreçte devletin sanat politikalarındaki değişim ve dönüşümleri anlamak; (2) sanat alanında çalışan sanat emekçilerinin sınıf ve statü konumlarının neden ve nasıl dönüştüğünü açıklamak, ve (3) emek süreçlerinde farklı çalışma rejimlerinin (kadrolu ve güvencesiz istihdamın) biraradalığı ve çalışma ilişkilerinde personel rejimine ilişkin dönüşümlerin sanat emekçilerinin birbirleriyle ilişkilerinde ne tür yarılma/çözülme ya da kutuplaşmalar oluşturduğunu kavramaktır.

Çalışmada bu sorulara nitel araştırma teknikleri kullanılarak yanıt aranırken elde edilen bulgulara araştırmacının 18 yıla yayılan alana dair biriktirdiği katılımcı gözlemleri de eklenmiştir. Farklı çalışma rejimlerinde çalıştırılan 26 sanatçıyla yapılan görüşmeler sonucunda neoliberal istihdam politikalarının sanat üretiminin bütüncül yapısını zedelediği, farklı rejimlerin biraradalığının (güvenceli-güvencesiz çalıştırılanlar) kutuplaşmalara neden olduğu, yabancılaşmayı derinleştiren güvencesiz çalıştırılmanın insanı değersizleştirirken bir gelecek kurgulamasını da imkansızlaştırdığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Neo-liberal Dönüşüm, Sanat ve Kültür Politikaları, Güvencesiz Çalışma, Sanat Emegi

---

¹ YL. Öğr., Ankara Üniversitesi DTCF Sosyoloji Bölümü, mengubegum@gmail.com

JERVENİ'DEN MUSTAFAPAŞA'YA: KAPADOKYA'DAKİ MAKEDONCA KONUŞAN İKİ DİLLİ TÜRKLER

Marcel Mečiar¹

Bu çalışma Yunanistan ve Türkiye arasındaki 1923 Mübadelesi'nden hatıra anlatımlarını ve Slav Makedonca lehçesi konuşulan Yunanistan'daki Kastorya'dan Türkiye'deki Kapadokya'ya yerleştirilen Müslüman Türklerin adaptasyonunu incelemektedir. Bu çalışmanın amacı toplumsal süreç ve değişim içerisinde kimliğin nasıl inşa edildiğini tetkik etmektir. Böyle bir grubun varlığı birçok düşündürücü soruları da gündeme getirmektedir. Türk köylerinde yaşayan insanlar niçin, günümüzde Makedonca ve Bulgarca konuşan insanların da anlayabileceği bir Slav Makedon lehçesi konuşmaktadırlar? Ayrıca üçüncü kuşaktan insanların bile halen kendi aralarında bu dili konuştuğu görülmüştür. Diğer taraftan, kendileri her zaman Müslüman olduklarını düşünmekte; kökenlerinin Konya'dan geldiğini nesilden nesile aktarmakta; gururla vatansever Türkler olduklarını dile getirmektedirler. Yine de evlerinde konuştukları yabancı lehçelerini konuşabilen bir yabancıyla karşılaştıklarında, severek bu dilde konuşmaktadırlar. Metnin amacı, Mayıs 2015'te yürütülen niteliksel araştırmanın sonuçlarını ortaya koymaktır. Sonuçlar göstermektedir ki, geçmişte göç etmiş bu grup, Makedon lehçesini konuşarak kendi bağımsız sosyal kimliğini inşa etmiş ve korumuştur. Bu lehçe simgesel bir bağlantı ögesi olarak işlev kazanmıştır. Bu durum çok nadir görünen bir durum değildir, örneğin Türkiye'de yaşayan Çerkez ve Lazlar da kendi dillerini konuşmaya devam etmektedir. Türk ve Türk vatandaşı olmayı bir bakıma kendileri seçmiş olan birçok farklı etnik kökenden insan bulunmaktadır. Eski göçmen Mustafapaşa sakinleriyle ilgili olarak sürpriz edici ve karakteristik olmayan durum ise, kendi etnik kökenlerini Türk (Karamanlar) olarak açıklamaları değil, üç kuşak boyunca Türkiye'de yaşamlarını sürdürüp, Balkanlardaki eski hayatlarına dair hatıraları da canlı tutarlarken, Türk kökenli olamayan bir Slav diline karşı güçlü bir meyili korumuş olmalarıdır. Bu çoklu sosyal kimliğin söylemsel inşası; çeşitliliğin ve zenginliğin geçmişte ve bugünde, Türk ve Müslüman kimliği ve ikidillilik arasında birbirinden ayrılmaz ve kompleks bireysel bir deneyim oluşturduğunu sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mustafapaşa(Sinasos), Mübadil Kimlik, İkidillik

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Beykent Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, marcelmeciar@beykent.edu.tr

EV İÇİ SORUMLULUK PAYLAŞIMINA KADIN VE ERKEKLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET İDEOLOJİLERİNİN ETKİSİ

Aslı E. Mert¹

Eşit olmayan ev içi sorumluluk paylaşımı Türkiye’de kadınların iş yaşamına katılımını engelleyen başlıca faktörlerdendir. Özellikle yüksek eğitilmiş kadınların neredeyse tümü kadın istihdamını desteklerken, erkeklerin de kadının ücretli çalışmasına teorideki bakış açısı oldukça pozitifdir. Ancak ev içi iş bölümü söz konusu olduğunda, kadınlar toplumsal şartlandırma ve sosyal beklentilerle eşitsiz iş dağılımını içselleştirmiş görünürken, erkekler teorideki desteklerini özellikle kadınlara yüklenmiş geleneksel ev işlerine katkı bağlamında göstermemektedirler. İkinci argüman bu çalışmada Aile Yapısı Araştırması (2006) verisi kullanılarak uygulanan iki değişkenli olasılık modeliyle desteklenmiş olup, erkeklerin hem kadın istihdamını destekleyip hem de geleneksel kadınsı ev içi sorumluluğu üstlenme olasılığının oldukça düşük olduğu analiz sonrası marjinal etki analiziyle gözlemlenmiştir. Bunun yanı sıra, kadınların çalışıyor olmasının ve yükselen kazanç düzeylerinin çocuk bakım sorumluluklarını esas sorumlu anne olmaya devam etse de (farklı başa çıkma mekanizmalarının da etkisiyle (aile büyükleri, kreş, bakıcı vb.)) başka kişi ve kurumlarla paylaşımlarını sağladığı saptanırken, bu belirleyicilerin geleneksel olarak kadına atfedilmiş ev içi görev paylaşım oranları üzerinde beklenen etkiyi yapmadığı görülmüştür. Bu bulgu, Türkiye bağlamında “zaman elverişliliği” (time availability) ve “kaynak pazarlığı” (resource bargaining) yaklaşımlarından ziyade toplumsal cinsiyet yaklaşımının (gender ideology) eşitsiz ev içi görev dağılımını açıklama gücü olduğunun altını çizmiştir. Kadınların ev içi iş bölümü konusuna bakış açılarına bakıldığında ise yüksek eğitilmiş ve çalışan kadınların da yüksek oranda mevcut dağılımı ve rol ayrışmasını adil olarak nitelendirme eğiliminde oldukları belirlenmiştir. Artan eğitim düzeyi hem kadınların hem de erkeklerin kadın istihdamına bakış açısı yönündeki cinsiyet ideolojilerini olumlu yönde etkilerken, kabul edilmiş bir örüntüyle devam eden eşitsiz ev içi rol dağılımı sorunu halen sürmektedir. Bu çalışmanın bulguları, kadının iş yaşamının desteklenmesi kadar erkeklerin eş ve baba rollerinin öneminin öncelik edinilmesinin, medya ve sosyal politikalar desteğiyle eşitsiz ev içi görev dağılımı sorununa çözüm olacak mekanizmalar ile hem kadınlar hem de erkeklere yönelik eşitlikçi toplumsal cinsiyet ideolojilerinin geliştirilmesinin gerekliliğine işaret etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kadın İstihdamı, Ev İçi Görev Dağılımı, Toplumsal Cinsiyet İdeolojisi, Aile ve Sosyal Politika, Cinsiyet Eşitsizliği

---

¹ Dr., Oxford Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, asli.e.mert@gmail.com

MUTLULUK ÇILGINLIK NEFRET HER ŞEY BURADA SEN NEREDESİN? ŞEHİRLERDEN KAÇARKEN ALIŞVERİŞ MERKEZİNE YAKALANMAK

Kazım Mert¹

Emila Zola'nın "Kadınların Cenneti" romanında tüketimin mekânsal ilgiyi çekmenin yolunu şu şekilde anlatmaktadır. Kadınların Cennetine sadece satın almak için gidilmez, belki daha önemlisi görmek için gidilir. Bir ihtiyaç listesiyle gidilmez, kendileri için planlanmış ihtiyaç listeleriyle tanışmak için gidilir. Kadınların Cenneti gerçek bir mağazadan esinlenerek 1883 yılında yazılmıştır. Tüketim mekanlarının yaşam tarzlarını nasıl etkilediğini anlatan romanı günümüze uyarlamak gerekirse alışveriş merkezlerinin de tüketicileri sadece alışveriş olarak değil alışveriş ile eğlenceyi ve hatta yaşamın merkezi olarak nasıl biçimlendirdiğini görmekteyiz.

Alışveriş merkezleri; tüketim hayatını kolaylaştıran ve tüketicilerin kendilerine zaman ayırması olanağı sağlayan imkanlar sunmaktadır. Bu sade tanım tüketiciyi mutlu eden ve alışveriş sürecini kolaylaştıran bir durumdur. Ancak büyüdü kapıdan içeriye girildikten sonra beklenenin ötesinde sunulan paylaşımlar sonucu çılgınlık derecesinde vazgeçilmez mekana dönüşen masal diyarı ile baş başa kalmamıza neden olmaktadır. Baş döndürücü renkli masal aleminin içinde kaybolma imkanı sunarken zaman kavramının unutulmasına neden olmaktadır. Mutluluk ve çılgınlığa dönen bu durum bir süre sonra alışkanlığa dönüşerek vazgeçilmezlik ve bağımlılık etkisi yapmaya başlamaktadır. Alternatifsizliklerin çokluğu alışveriş merkezlerini yaşamın olmazsa olmazı haline getirmektedir. Söz konusu bağımlılık; insanı esir alır ve nefret tohumları yeşermeye başlamasına neden olur. Ancak iş işten geçmiştir. Alternatif mekanlarının azlığı nedeniyle kaçmak isterken gitmek zorunda kalınması tüketiciyi alışveriş merkezine mahkum eder. Sonuçta içinde yaşamayı sevmek zorunda kaldığımız kaçmak için çıkış yolları arasak bile bütün yolların bulunduğu ortak mekan haline gelen alışveriş merkezleri bizim vazgeçilmezimiz haline gelmiştir. Tüketim yaşamımıza küçük mutluluklar katarak başlayan alışveriş merkezleri serüvenimiz çılgınlık boyutuyla çığ gibi büyüyerek sadece tüketim yaşamımızda değil hayatımızın önemli parçalarından biri olmayı başararak yerini almıştır.

Neden alışveriş merkezleri? Hayatımıza ne zaman girdiler? Niçin alışveriş merkezlerinden vazgeçemiyoruz? Hayatımızdan çıkarmak istiyor muyuz yoksa biz bu oyunun başrolünde olmaktan mutluyuz? Sorularının cevaplarını aramak amacıyla bu çalışmada; pozitivist araştırma yaklaşımı benimsenmekle birlikte yorumlayıcı yaklaşıma yönelik nitel bir uygulamada gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda, araştırma tam anlamda karma bir yaklaşımı temel almamakla birlikte, nicel bulguların desteklenmesi amacıyla nitel bulgulara da yer verilmiştir.

Tüketiciler ile yüz yüze görüşerek, 1034 gönüllü katılımcı ile çalışma yapılmıştır. Çalışmada, hazırlanan anket formunda yer alan sorular yöneltilmiştir. Soru formunda açık uçlu sorulara da yer verilmiştir. Alışveriş merkezlerine yönelik düşüncelerin daha detaylı öğrenilmesi amacıyla metafor tekniği kullanılmıştır.

Alışveriş merkezleri, "yokluğun göstergesi" olarak tüketici yaşamının merkezinde vazgeçilmez yerini almıştır. Her türlü eleştirilere rağmen tercih edilmek zorunda bırakılan bir mekanın ötesinde karşımıza çıkan yokluğu ortaya çıkaran nedenlerin sonucu alışveriş merkezleri yaşamın, tüketimin tam ortasında yerini almayı başarmıştır.

Anahtar Kelimeler: Alışveriş Merkezleri, Yaşam Tarzı, Tüketim

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi İşletme Bölümü, kmert@sakarya.edu.tr

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ DERSİ BAĞLAMINDA BİR TAŞRA ÜNİVERSİTESİ TARTIŞMASI

İlknur Meşe¹

1990'lı yıllardan beri kurulmaya başlanan taşra üniversiteleri, 2000'lerde hız kazandı ve her ile bir üniversite kurma yönünde bir hükümet politikası olarak yaygınlık kazandı. Çalıştığım iki üniversite de bu politikaların ürünü olarak 2006 yılında açıldılar. Ekonomik ve sosyal sermaye eksikliği nedeni ile merkezdeki büyük üniversiteleri kazanamayan öğrenciler için veya yaşadığı taşra ili veya yakınlarındaki iller dışında uzak bir yere üniversiteye gitmesine ailesi tarafından izin verilmeyen kız öğrenciler için taşra üniversiteleri iyi bir imkân oluyor. Akademisyenler açısından ise, büyük üniversitelerde eğitim almış, ama kadro doluluğu nedeniyle oralarda iş bulamayanlar için bir istihdam alanı yaratıyor. Fakat bunun yanında birçok olumsuzluğu da beraberinde getiriyor. Taşra üniversiteleri en çok mevcut siyasi yapıda adeta bir devlet ideolojisi haline getirilen milliyetçi, muhafazakâr ve dindar zihniyetin yaşatıldığı, öğretildiği, beslendiği ve pekiştirildiği yer işlevi görüyorlar. Zaten geldikleri yerler ve sınıfsal aidiyetleri açısından çoğu öğrenci bu tedrisata yabancı değil. Eğitimin içeriği, sınav ve not verme sistemi öğrenciyi zorlamadığı için taşra üniversiteleri sadece meslek diploması veren yerler haline geldiler. Üniversite yönetimleri bunları sorun olarak görmediği gibi, daha fazla fakülte ve daha fazla bölüm açarak öğrenci sayısını artırma yönünde niceliksel büyümeyi hedefleyen politikalar işleterek taşra üniversitelerinin sorunlarını daha da artırıyorlar. Rektörler oldukça fazla yetkiye sahipler ve seçimle değil giderek daha fazla atanmayla geline bir konumda olmaya başladılar. Bu durum, rektörlerin, iktidarın dilini üniversitede sürekli olarak dillendirmelerine, gerekirse iktidarın şiddetini akademisyenler üzerinde rahatça işletmelerine; üniversitenin kaynaklarını ve imkânlarını herkese açık ve herkes için eşit olacak şekilde kullanmamalarına; özlük haklarını alınan değil verilen ve karşılığında da sadakat ve itaat beklenen bir şey haline dönüştürmelerine sebep olmuştur. Bu nedenle taşra akademisyenleri her zamankinden daha fazla devletin ideolojik aygıtlarından biri olmuştur. Çünkü devletin ideolojik propagandası daha önce hiç bu kadar kendine geniş bir alan (taşra üniversiteleri) ve akademik kitle (hocalar ve öğrenciler) bulmamıştı. Fakat farklı 'homo academicus'lar için Türkiye'nin akademik tarihini düşündüğümüzde değişen bir şey yok. Akademik ve siyasi iktidar onları hep yalnız ve güvencesiz bırakmıştır, halen de bırakıyor.

Bu habitus içinde, bütün üniversitede zorunlu bir ders olarak okutulma kararı alınan (koordine edilmesine ve içeriğinin hazırlanmasına aktif olarak katıldığım) toplumsal cinsiyet eşitliği dersini vermek benim için zorlayıcı ve farklı bir deneyim oldu. Kırsal kökenli ve alt sosyo-ekonomik sınıftan öğrencilerin ağırlıklı olarak bulunduğu bir taşra üniversitesinde, sağ siyasetin kutsallarından olan "aile, kültür, devlet, erkeklik" gibi kavramları sorgulamaya ve tartışmaya açmak belli zorlukları da beraberinde getirdi.

Bu bildiride, taşra üniversitesine hâkim olan yapı ve pratikleri, iktidar, okul ve eğitim kavramları çerçevesinde ortaya koyduktan sonra, bu yapı ve pratiklerin toplumsal cinsiyet eşitliği dersini verirken yol açtığı güçlüklerden bahsedeceğim. Sonrasında bu dersin taşrada okul ve eğitim kavramına eksik olan şeyi, yani eleştirel ve özgürleştirici içeriği katan önemli bir araç olabileceğini tartışacağım.

Anahtar Kelimeler: Taşra, Üniversite, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

---

¹ Doç. Dr., Giresun Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, inurmese@gmail.com

TÜKETİM KÜLTÜRÜ BAĞLAMINDA GEÇMİŞİN ARAÇSALLAŞTIRILMASI: SEKSENLER DİZİSİ

Gönül Morsünbül¹

“Tüketim Kültürü Bağlamında Geçmişin Araçsallaştırılması: Seksenler Dizisi” başlıklı bu çalışma, geçmiş bilgisinin bugüne uyarlanarak nasıl araçsallaştırıldığını Seksenler Dizisi’nden yola çıkarak açıklamaya çalışmıştır. Geçmiş bilgisinin özellikle ana akım medya tarafından yeniden üretildiğinde manipülatif bilgiler oluşturarak kolektif belleklerin inşasında belirleyici olma sebebi çalışmanın gerekçesini oluşturmaktadır.

Çalışma yapılırken kuramsal bilgi olarak, kolektif bellek, belleği çarpıtma dinamikleri, tüketim kültürü ve ötekileştirme kavramından yola çıkarak kuramsal bir art alan oluşturulmak istenmiştir. Uygulama kısmı ise dizinin belli bölümler üzerinden eleştirel söylem analizi yapılarak açıklanmaya çalışılmıştır. Yapılan çalışma neticesinde elde edilen bulgular şöyledir; Tüketim kültürü yaşamın her anına müdahale ederek her anın “paketlenmiş” olarak alıcısını beklediği bir ortam sağlamıştır. Postmodern bir dönemde kimlik bunalımı yaşayan bireylerin en büyük sorunu kendisini ait hissedecek bir şeyler bulamaması, her şeyi tüketmiş olmasıdır. Sistem bu duruma yanıt olarak özellikle kitle iletişim araçları ile nostalji yaratarak bireylerin kaybettiklerini, retro ve kitsch nesnelere aracılığıyla bireye kazandırmaktadır. Nostalji duygusunu yaratabilecek en önemli araçlardan biri medyadır. Bu nedenle geçmişe dair bir yığın dizi, film çekilmektedir. Nitekim, geçmişin ayrı bir endüstrisi söz konusudur. Seksenler dizisine baktığımızda ise bireylerde nostaljik duyguların yeniden üretildiği görülmekle birlikte Türkiye’nin geçen 36 yıl boyunca nasıl küreselleşip tüketim toplumuna dönüştüğü fark edilmektedir.

Egemen ideoloji tüketim kültür aracılığıyla geçmişi çarpıtarak diziler aracılığıyla sunmaktadır. Kolektif belleğin oluşmasında diziler son derece etkilidir. Egemen olan gruplar kendi çıkarları için tehdit olan grupları ötekileştirerek ifade etmektedir. Böylece geçmişte yaşananların hesabı verilmediği gibi egemen olanın aklanması da söz konusudur. Dönem dizileri hem ideal geçmiş bilgisi inşa etme hem de nostalji duygusu yaratarak Retro ve kitsch gibi nesnelere dayalı farklı endüstriler yaratması nedeniyle önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Tüketim Kültürü, Belleği Çarpıtma Dinamikleri, Nostalji, Retro

---

¹ YL. Öğr., Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik ABD, gonulmorsunbul@gmail.com

OTORİTER DEVLETLERDE ŞİDDETİ MEŞRU KILAN FAKTÖRLER

Seyedmorteza Mousavi¹

Modern devletler şiddet kullanmayı kendi doğal hakları kabul ederek, yurttaşlarını bastırıp "kamu düzenini korumak ve yasaları uygulamak" hukuki gerekçesiyle hareket ederler. Bu meşruiyetin temeli genellikle Machiavelli'nin egemenlik anlayışına dayandırılır. Machiavelli hükümetlerin şiddet ve baskı kullanmasının gerekli olduğunu düşünür; şiddetin yanında kurnazlık ve hilenin de egemenliğin tesisinde temel bileşenler arasında yer aldığını vazedir. Kuşkusuz çağdaş demokratik sistemlerde, Weber'in de çerçevesini çizdiği gibi kamu yararını korumak için, sadece devletler şiddet kullanma tekeline sahiptir. Zira güç istifleme, toplumu parçalanmaktan ve kaostan korur. Ancak devlet şiddet tekeli, sadece egemenliğini sürdürmek adına kullanırsa sadece otoriter bir devlete dönüşmekle kalmaz, devlet olma yeteneğini de kaybedebilir. Bunun pek çok örneğini tarihte görmek mümkündür. Bu yolla egemenlik kuran bir devlet, giderek meşruiyetini kaybeder; istikrar, güvenlik ve sosyal barışın da çökmesine neden olur.

Devletin egemenlik aracı olarak sadece baskı ve şiddeti kullanması, bu araca çok sık başvurusu bir zayıflık işaretidir de aynı zamanda, zira güçlü devletler siyasi hareketlerden korkmazlar. Ancak otoriter devletler resmi devlet politikasını şekillendiren ideolojiler dışındaki tüm politik hareketleri kendilerine düşman görürler. Bu çalışmanın amacı da katılaşan resmi bir ideoloji çerçevesinde otoriterleşen devletlerin bir egemenlik aracı olarak sadece şiddeti kullanmasını ve bunu ne gibi yollarla meşrulaştırdığını Platon ve Aristo'nun da politik kuramının temelini oluşturan özcülük kavramıyla incelemektir. Bu çalışmanın bir başka kuramsal temelini ise Machiavelli'nin siyasal iktidar kuramı oluşturacaktır. Çalışma için bir seküler, bir dini bir de ırk temelli olmak üzere üç otoriter deneyim karşılaştırma örnekleme olarak ele alınacaktır. Bunlardan seküler temelli olanı Sovyet, dini temelli olanı Suudi Arabistan, ırk temelli olanı için ise Nazi Almanya'sı örnek olarak seçilmiştir. Bu devletlerde belli bir çerçevede tanımlanan ve giderek baskın bir ideoloji haline gelen düşüncenin, şiddetin o devletin yegâne egemenlik aracı haline gelmesinde nasıl araçsallaştırıldığı benimsenen kuramsal yaklaşımlarla incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Yapısal Şiddet, İdeoloji, Siyasal İktidar, Otorite, Otoriter Devlet, Özcülük

---

¹ Dr. Öğr., Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik ABD

ORGANİK DAYANIŞMADAN REKABETE: SOSYAL BİLİMLERİN MEŞRUIYET KRİZİ DÖNEMİNDE SOSYOLOJİNİN DİSİPLİNER KİMLİĞİ ÜZERİNE BİR DENEME

Anıl Mühürdaroğlu¹

Sosyolojinin günümüz dünyası hakkında ne söyleyebileceği ve toplumsal süreçlerin gidişatı üzerinde nasıl etkide bulunabileceği soruları, sosyolojinin kullanılma biçimlerine dair tartışmaları beraberinde getirmektedir. Bu tartışmalar modernist yaklaşımın hakim olduğu dönemlerde çok boyutlu ele alınmaktayken, modernist düşüncenin varlığına imkan tanıyan ekonomik ve siyasal şartların ortadan kalkmaya başlaması ile birlikte sosyolojinin toplumsal süreçlere etki edebildiği düzlemler çeşitliliğini yitirmeye başlamış, sosyolojinin varlık nedeni sorgulanır hale gelmiştir. Toplumu biçimlendirici bir aktör olarak devletin bu rolünün görünürlüğünün kaybolması ile birlikte devletin araçlarından birisi olan sosyolojinin yaşadığı statü kaybı bütünlüklü bir bilgi nesnesi olarak toplumun bu niteliğinin sorgulanmasına neden olan gelişmelerle bir araya gelmiş, sosyoloji, doğa bilimleri de dahil olmak üzere bütün bilim dallarının meşruiyet kaybı yaşadığı bu dönemde bu darbelere karşılık vermekte güçlük çekmiştir. Durumu daha da zorlaştıran ise, sosyolojinin toplumsal süreçler üzerine bilgi üretebilme kapasitesini sınırlayan bu süreçleri eleştirel olarak değerlendirme kapasitesinin de zedelenmiş olmasıdır. Sosyolojinin alt disiplinleri içerisinde araştırmalar sürmekteyken, genel anlamda disiplinin geleceğine dair tartışmalarda sosyolojinin eleştirel kapasitesini kendisine yönlendirdiği görülmektedir. Bu özeleştirici süreci, iki farklı tartışma alanını doğurmuştur. Bunlardan birincisi, sosyoloji ile birlikte tüm sosyal bilimlerin yaşamakta olduğu benzer sorunların çözümünün disiplinler sınırların sorgulanmasından geçtiği yönündeki tartışmaları kapsamaktadır. Bu konuda disiplinler sınırların tamamen yok sayılması gerektiğini savunanlar ile disiplinler sınırların geleceğinin teminatı olduğunu savunanlar ve bunların arasında konumlanmış olan çeşitli görüşler dile getirilmektedir. İkinci tartışma alanı, sosyolojinin kendi içindeki ayrışmaların nasıl çözümlenmesi gerektiğine odaklanmaktadır. Bu konu, Thomas Kuhn'un bilimsel devrimler üzerine ortaya koyduğu iddialar sonrasında sosyolojinin paradigmatik bir bilim olup olmadığı ve bunun bir zorunluluk olup olmadığına yönelik tartışmalar üzerinden şekillenmiş, sosyal bilimlerin meşruiyeti sorununun ortaya çıkması ile birlikte daha da güncel hale gelmiştir. Çalışmanın odaklanacağı bu ikinci tartışma alanı, sosyolojinin disiplinler kimliğini konu edinmektedir. Michael Burawoy kamusal sosyoloji olgusunu tanımlarken sosyolojinin kendi içerisindeki parçalanmışlığının zayıflıktan ziyade bir olanağa işaret ettiğini vurgular. Sosyolojinin farklı kullanım alanlarının birbirini beslediği yönündeki bu görüş, sosyolojinin alt disiplinleri ve farklı kullanım alanları arasındaki ilişkiyi doğru bir şekilde yansıtmamaktadır. Bu çalışmada sosyoloji içerisinde toplumsal süreçleri farklı çerçevelerden açıklayan yaklaşımlar ve çalışma alanları arasındaki ilişki, Burawoy'un dayanışma-merkezli görüşünün yerine Karl Mannheim'ın entelektüel görüşler arasındaki rekabet olgusuna dair argümanları üzerinden değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Sosyolojinin Kullanımı, Kamusal Sosyoloji, Bilgi Sosyolojisi

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İnsan ve Toplum Bilimleri Bölümü, anilmuhurdaroglu@trakya.edu.tr

CUMHURİYETÇİ ENTEGRASYON MODELİ ÇERÇEVESİNDE TÜRKİYE'DE DEVLETİN GÖÇ SİYASETİNDEKİ KONUMU

Damla Mursül¹

Göç, yalnızca sosyolojik bir hareketlilik değil; siyasi, idari ve hukuki bir eylemlilik halidir. Bireylerin ve grupların topluma ve kentsel mekana uyumu sürecinde belirleyici aktörlerden biri ve en önemlisi devlettir. Devlet göçle gelenlere ya uzlaştırıcı bir rol üstlenerek müdahale edecek ya da bir şekilde kitleleri yeniden göçe yönlendirecektir. Böylece kitle(ler), devlet(ler) tarafından uygulanan politikalara karşı göç edilen topluma entegre olup olmama konusunda bir irade göstereceklerdir.

Son dönemde uluslararası gündemin ve Türkiye'nin sıklıkla ele aldığı konulardan biri göç konusudur. Türkiye'nin göç alan bir ülke olduğu gerçeği, geçmişten bu yana bilinmektedir. Fakat son dönemdeki göç yoğunluğu gerek hedef ülke gerekse transit ülke konumundaki Türkiye'yi her türlü göçe yönelik ayrıcalıklı ve stratejik bir politika oluşturmaya yöneltmiştir. Hukuki ve yönetsel altyapı, Avrupa Birliği ile uyum yasaları çerçevesinde eşgüdümlü olarak yürütülmeye çalışılmaktadır. Bu anlamda Nisan 2014 tarihinde yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve kanun kapsamında kurulan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, göç yönetiminde başat rol oynamaktadır.

Çalışmanın temel amacı, Türkiye'nin göç yönetimine ilişkin siyasal ve yönetsel yaklaşımını ortaya koymaktır. Özellikle kültürel çeşitliliğin yönetimi konusunda nasıl bir siyasetin izlenmekte olduğu/izleneceği, *çokkültürcü* ve *Cumhuriyetçi entegrasyon modelleri* üzerinden ele alınacak; Cumhuriyetçi entegrasyon modelinin öne çıkan özellikleri *İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Ulusal Eylem Planı* kapsamında ortaya konmaya çalışılacaktır. Oldukça detaylı alt başlıkları olan Ulusal Eylem Planı, 'Öncelikler' başlığı altında yer alan 'Entegrasyon' bölümü ile çalışmanın veri kaynağını oluşturmaktadır. Çünkü bu başlık altındaki düzenlemeler, eğitim-sağlık-toplumsal yaşam-çalışma hayatı ve kültürel haklar gibi pek çok alana ilişkin devletin belirlediği kuralları ve politikaları içermektedir. Kuralların uygulanması ve politikaların hayata geçirilmesi konusunda devletin toplumun bütünlüğüne yönelik tutumu, entegrasyon konusundaki yaklaşımını da ortaya koymuş olacaktır. Çalışmada Ulusal Eylem Planı, kurumsal doküman türlerinden biri olarak değerlendirilmiştir. Doküman analizinde Türkiye Devleti'nin entegrasyona bakış açısının tektipleştirici ve grup içerisinde eritici bir yöntemi benimsediği; bu bağlamda Cumhuriyetçi entegrasyon modeli ile uyum sağladığı sonucuna varılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Devlet, Çokkültürcü ve Cumhuriyetçi Entegrasyon Modelleri

---

¹ Arş. Gör., Nuh Naci Yazgan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, d.kabakusak@gmail.com

ULUSÖTESİ ÜREME HAREKETLİLİKLERİ: TÜRKİYE'DEN YURTDIŞINA "TÜP BEBEK TURİZMİ"

Burcu Mutlu¹

Sağlık turizminin bir alt alanı olan "üreme turizmi" genel olarak üreme ile ilgili hizmet ve tedavilere(tüp bebek tedavileri, doğum, kürtaj vb.) ulaşmak ve/ya bu hizmet ve tedavileri sağlamak için bir ülkeden başka bir ülkeye yapılan seyahatleri ifade eder. Daha geleneksel formları, çocuk bakıcısı kadınların uluslararası göçlerini kapsayan ulusötesi üreme hareketlilikleri(transnational reproductive mobilities), günümüzde özellikle yeni üreme teknolojileriyle mekansal, zamansal ve bedensel/bedenler-arası olarak üremenin aldığı yeni biçimlerle daha önce benzeri görülmemiş boyutlara ulaştı. Çeşitli aşamalara ayrılan ve bedenler-arası değiş-tokuş edilebilir haller alan üreme süreci yeni geliştirilen (sperm, yumurta, embriyo vb) dondurma teknikleriyle farklı zamansal anlamlar ve boyutlar kazandı. Mekansal olarak ise tüp bebek kliniklerini ve bunun da ötesinde artık hotelleri, turizm acentaları, internet ve havaalanlarını kapsar hale geldi. Bu bildiri, bir ulusötesi üreme hareketliliği formu olarak, Türkiye'den yurtdışına doğru gerçekleşen "tüp bebek turizmi"ne odaklanmaktadır. Bir yandan sağlık turizmi alanında cazibe merkezi olmaya çalışan ve son yıllarda nüfus artırıcı(pronatalist) politik söylemlerin yoğunluk kazandığı Türkiye, diğer yandan 2010 yılında ulusötesi üreme turizmini(Türkiye'de yasak olduğu için sperm ve/ya yumurta donasyonu için yurtdışına yönlendirmek, aracılık etmek veya bizzat gitmek) yasal olarak kısıtlayan dünyadaki ilk ülke oldu. Bu bildiri, bu biyopolitik paradoksu yasal kısıtlamalara rağmen Türkiye'den yurtdışına doğru artarak devam eden "tüp bebek turizmi" üzerinden açıklamayı amaçlamaktadır. Bu amacı gerçekleştirmek için, ağırlıklı olarak Türkiye'den gelen çiftlere hizmet sunan KKTC'de bir tüp bebek kliniğine odaklanan ve Türkiye'ye uzanan bir(Kasım 2015- Ocak 2016) alan araştırmasına ve üreme turizminin farklı aktörleriyle gerçekleştirilen yarı-yapılandırılmış derinlemesi mülakatlara dayanır. Çocuk sahibi olmak isteyenlere ulusötesi teknolojik imkanlar sunan tüp bebek turizminin toplumsal eşitsizlikleri ve tabakalaşmayı (sınıf, toplumsal cinsiyet, medeni durum vb) derinleştiren ve yeniden üreten boyutlarını da gözardı etmeden ele alan bu araştırma, ulusötesi üreme hareketlilikleri örneği üzerinden globalleşmenin sadece hareketlilik, akışkanlık ve ağ oluşumlarından (network) ibaret olmadığını, tersine eşzamanlı olarak gerçekleşen hareketsizlilikleri, sınır(lama)ları ve çatlakları da kapsadığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Yeni Üreme Teknolojileri, Sağlık Turizmi, Aile, Biyopolitika

---

¹ Dr. Öğr., Massachusetts Institute of Technology HASTS, bmutlu@mit.edu

TEK PARTİ DÖNEMİNDE PARTİ-DEVLET BÜTÜNLEŞMESİNE BİR ÖRNEK: “DİLEK SİSTEMİ”

Sevda Mutlu¹

Bu araştırmanın konusu, Türkiye’de Tek Parti döneminde CHP’nin uygulamalarından biri olan, Dilek Sistemi ile 1939 CHP V. Büyük Kurultayı’nda görüşülen dilek ve isteklerdir. Araştırmanın birbiriyle bağlantılı iki amacı var: Birincisi, Dilek Sisteminin, gerekliliği ve işlevselliği farklı boyutlarda tartışıldıktan sonra, parti-devlet bütünleşmesinin bir göstergesi olarak değerlendirilmesidir. İkincisi, 1939 CHP V. Büyük Kurultayı’na, ocak, bucak, kaza ve vilayet kongrelerinden toplanarak gelen halkın dilek ve isteklerinden hareketle, dönemin Türkiye’sinde öne çıkan sosyo-ekonomik koşulların çözülmesi ve yine bu kurultay örneğinde, Dilek Sisteminin işlevselliğinin tartışılması amaçlanmaktadır. CHP’nin, Tek Partili dönemdeki uygulamalarından biri olan Dilek Sistemi, pek çok açıdan oldukça dikkat çekici işlev ve özelliklere sahiptir. Dilek Sistemi, şu aşamalardan geçerek işliyordu: Öncelikle, CHP’nin ocak, bucak, kaza kongrelerinden başlayıp sırası ile vilayet kongrelerinde halkın sunduğu dilek ve istekler, merkezde Parti Genel Sekreterliği’nde toplanıyordu. Sonraki aşamada, CHP Umumi İdare Heyeti¹ (Parti Genel Yönetim Kurulu), kurultay başlamadan önce, ülkenin her noktasından gelen ve bir araya getirilen bu dilek ve istekleri, “yapılması mümkün olanlar” ve “öncelikli olanlar” kriterine göre ayırıp, Bakanlıkların ilgi alanlarına göre başlıklandırarak tasnif işlemini tamamlıyordu. Tasnif edilen bu dilekler, Büyük Kurultay’da oluşturulan Dilek Encümeni’ne sunuluyordu. Kurultay Dilek Encümeni, tasnif edilen ve kendisine sunulan bu dilek ve istekleri, Kurultay’ın açılışını takiben ayrı bir odada toplanan Bakanlar ve Genel Müdürlerin huzurunda görüşerek karara bağlıyordu. Parti-devlet bütünleşmesinin bir göstergesi olarak ele alınıp değerlendirilen Dilek Sistemi, işlevselliği tartışmalı olmakla birlikte, Tek Parti döneminde, katılımcı demokrasinin yaşatılma çabası ve küçük çapta da olsa bir demokrasi platformu oluşturması açısından, demokrasiye geçiş hazırlığı olarak değerlendirilebilir.

Araştırmada ulaşılan bazı sonuçlar kısaca belirtmek gerekirse;

1. Dilek Sistemi çerçevesinde, isteklerin tümünün gerçekleştirilmesi söz konusu değildi. Dileklere verilen olumlu yanıtlar oldukça sınırlı kaldığı, genellikle isteklerin büyük bir çoğunluğuna, isteksiz ve olumsuz cevap verildiğini, sürüncemede bırakılarak askıya alındığı;
2. Halkın yerel yönetimlerin yapması gereken bazı işleri de merkeze taşıdığı;
3. Dileklerin iletilmesi, görüşülmesi, karara bağlanması ve en önemlisi de uygulamaya konması oldukça zaman aldığı;
4. “Tek Partili yıllar boyunca dilekler genellikle siyasal konuları kapsamadığı;
5. Hükümetin, yerelden ve halktan gelen dileklerden bazılarını, çözüm noktasında tekrar yerel yönetimlere, bazen de halka devrettiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dilek Sistemi, 1939 CHP V. Kurultayı, Parti-Devlet Bütünleşmesi

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, mutlusevda75@gmail.com

KAVGA ORTAMINDA GENÇLERİN BİÇAK KULLANMA DAVRANIŞLARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ (SİVAS MERKEZ İLÇE ÖRNEĞİ)

Güney Nair¹

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) verilerine göre, şiddet türleri arasında “gençlik şiddeti” hızla artmakta, neden-sonuç ve maliyetleri açısından tüm dünya toplumlarının öncelikli sorunları arasında sayılmaktadır. Konu ülkemiz açısından değerlendirildiğinde, yapılan çeşitli ¹araştırmalarda elde edilen veriler sorunun göz ardı edilemeyecek noktaya geldiğini ortaya koymaktadır. Şiddet davranışı sergileyen gençlerin buldukları kavga ortamında hasımlarına karşı, kendilerini korumak için kesici-delici alet kullanma eğilimleri ise sorun yumağı içerisinde dikkatle değerlendirilmesi gereken bir başka noktadır. “6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun”un 4 maddesi 1. fıkrasında yer alan bıçak ve aletlerin satılması, satın alınması, taşınması ve bulundurulması yasaklanmasına karşın, gençler arasında bu türden kesici-delici alet bulundurulması, taşınması davranışının sanıldan daha yaygın olduğu düşünülmektedir.

Özellikle Sivas bağlamında konunun daha dikkat çekici olmasının temel nedenlerinden biri “bıçakçılık” olgusunun kent kültürü içinde önemli bir yere sahip olmasıdır. Sivas bıçakçılığının tarihsel geçmişi, İbn-i Batuta ve Evliya Çelebi’nin seyahat notlarında konu edilecek kadar derindir. Bir başka önemli neden, 20. yüzyıl ortalarından sonra özellikle Çavuşbaşı (Yüceyurt), Çayırağzı (Kızılırmak) mahalleleriyle özdeşleşen “kabadayılık” kültürü içinde bıçağa atfedilen önemdir. Kabadayının tek saldırı ve savunma silahı olarak bıçak kabul edilmektedir.

2001-2010 yılları arasında Sivas Emniyet Müdürlüğü kayıtlarına yansıyan bıçakla yaralama olayları değerlendirildiğinde yılda ortalama 257.4 olayın kayıt altına alındığı ve bu olaylara karışan şüphelilerin %60’ının, mağdurların ise %66’sının 25 yaş altı gençler olduğu görülmektedir. Kongrede verileri değerlendirilecek olan araştırmaya dahil gençlerin %16’sının “sık sık” veya “birkaç kez” bıçaklı saldırıya uğradığı, %18,9’unun kendilerini korumak için “sık sık” veya “birkaç kez” bıçak kullandığı, %10,1’inin son bir yılda bir saldırı sonucunda yaralandığı düşünülürse durumun ciddiyeti daha net anlaşılacaktır.

Gençlerin kavga ortamında bıçak kullanma davranışlarını çeşitli sosyal değişkenler açısından incelemeyi amaçlayan araştırma Mayıs-Ekim (2014) ayları arasında Sivas merkez ilçede gerçekleştirilmiştir. ADNKS 2013 verilerine göre 315107 olan Sivas merkez ilçe nüfusunun 66626’sını genç tanımı içinde yer alan 15-25 yaş arası nüfus oluşturmaktadır. Araştırma evreninden 905 genç (338 (%37.3) genç kız/ 567 (%62,7) genç erkek) tesadüfi örnekleme yoluyla seçilmiş, uygulanan anket formundan elde edilen veriler SPSS 17 programında değerlendirilmiştir. Araştırmanın bağımlı (sonuç) değişkeni bıçak kullanma davranışdır. Bağımsız (sebeup) değişkenler ise cinsiyet, yaş, aile yapısı, akademik başarı, okul devamsızlığı, model alma, yaşanan yer, huzursuz aile ortamı, başkalarından şiddet görme, ihmal edilme duygusu vb. olarak belirlenmiştir.

Araştırmada elde edilen ki kare analizi sonuçları tablolar halinde sunulacak, değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığı oranlarıyla ortaya konulacak ve elde edilmiş bulgular çeşitli benzer araştırma sonuçları ile karşılaştırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gençlik, Bıçak, Şiddet, Kesici Alet, Bıçak Kullanma

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Cumhuriyet Üniveristesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, guneynair@gmail.com

ZANAATKÂRIN ELVEDASI ÇALIŞMA YAŞAMINDA “YÜKSEK VASIFLI İŞÇİ” RETORİĞİNE GÜNCEL BAKIŞ

Bahadır Nuro1¹

Bu çalışmanın amacı vasıf kavramını Türk çalışma yaşamında yönetici pratikleri açısından incelemektir. Çalışmanın temel varsayımı, günümüz işyerlerinde vasıf anlayışının Aristoteles’in *techne*, “yani bir şeyin olmasını sağlayan ya da onu daha iyi yapan şey” ya da İbn-i Haldun’un “zanaatkârın özel uzmanlık alanı” olarak gördüğü yeti ile bağını kopartmış olduğudur. Söz konusu saptamanın tarihsel ve ekonomik gerekçeleri vardır. Öncelikle, rekabet baskısı 1980’lerden beri Türk firma yöneticilerini modern işletmecilik tekniklerini benimsemeye zorlamıştır. Onlar bu amaçla ileri teknoloji ve yüksek vasıflı işgücüne geniş ölçekli yatırım yaptılar. Bu eğilim 2000’li yıllarda daha da artarak devam etti. Ancak bu çalışmada yüksek vasıflı işgücü ile ileri teknoloji birlikteliğinin yöneticiler açısından umulan sonuçları vermediğini öne süreceğim. Bu saptamaya dayanak sağlayan bulgular, 20013 yılında Ankara ve İstanbul’da banka çalışanları ve yöneticileriyle gerçekleştirilen derinlemesine mülakatlardan oluşan bir alan araştırmasına dayanmaktadır. Buna göre söz konusu uyumsuzluk kendisini bir dizi nedene dayanarak var etmektedir. İlk olarak, Türk yöneticiler belli bir sanayide artan sayıda yüksek vasıflı işçinin yine artan sayıda uygun pozisyon gerektirdiğini gözden kaçırmıştır. Bu sebeple pek çok yüksek vasıflı çalışan, yaratıcılık gerektirmeyen pozisyonlara mahkûm olmuştur. İkinci olarak, günümüzde vasıf ağırlıklı olarak pazarlama becerileri üzerinden değerlendirilmektedir. Ancak Türkiye’de yükseköğrenim, öğrencileri daha çok teknik ve bilimsel bilgiyle donatmaktadır. Bu yüzden işin gereklilikleri ile vasıf profilleri arasında bir uyumsuzluk kaçınılmaz olmuştur. Üçüncü olarak, pek çok teknolojik yenilik kısa bir alışma sürecinin ardından işi çoğu kez temel düzeyde bir teknik yeterlikle görmeye imkân tanımaktadır. Dolayısıyla teknik lise veya meslek yüksekokulu eğitimi pek çok işi yerine getirmek için yeterlidir. Araştırmanın sonuçları, günümüzde vasıf anlayışının Richard Sennet’in deyişiyle, sadece “insanların kokteyl sohbetlerinde başarılı olmalarını ya da ihtiyacınız olmayan şeyleri size satmada becerikli olmalarını tavsiye eden” bir tür sosyal beceriye indirgelediğini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çalışma Yaşamı, Bilgi Toplumu, Vasıf, Teknoloji

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Niğde Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, bahadirnuro1@gmail.com

TÜRK ULUS DEVLETİNİN YER EDEMEDİĞİ YERDE YERİNDEN ETME GELENEĞİNİN BİR İLK ÖRNEĞİ OLARAK; “ŞARK ISLAHAT PLANI”

Ahmet Nursoy¹

Şark Islahat Planı, kimi araştırmacılara göre “Cumhuriyet’in Kürt meselesinin rehber metnidir.” Metin; uygulamaya başlandığı tarih, içeriği (maddeleri) ile üzerinde çokça durulması gereken bir plan olmasına rağmen akademik yazında gereken ilgiyi görmemiştir, hatta hiç ilgi görmemiştir de diyebiliriz. 1920 tarihinde, kurucu iki aktörden biri olması yanında, ilk dönem metinlerinin hepsinde, etno-kültürel hakları, coğrafyaları ve özerlik de dahil olmak tüm kolektif haklarının altı çizilen Kürtler, 1924 anayasası ile birlikte “görünmez” kılınmıştır. 1925 tarihinde ise Şêx Saîd önderliğinde bir isyan gerçekleştirmişlerdir. İsyanın ardından 1925 Eylülünde 2536 nolu kararname olan “Şark Islahat Planı” bakanlar kurulu kararıyla kabul edilmiştir. Türkiye’yi 5 Umumi Müfettişlik mıntikasına ayıran bu plan; 5. Umumi Müfettişliği olarak “Doğu” bölgesinde isyana katılmış olanlar, isyana destek vermiş aileler ve aşiretler hakkında düzenlemelerden Ermenilerden kalan malların el değiştirmesi konusu hakkında düzenlemelere, Yugoslavya, Kafkas, Bulgaristan, Azerbaycan ve Kafkas’lardan getirilen Türk muhacirlerin yerleştirileceği bölgelerin nereler olacağına, memuriyete seçilecek olanların etnik kimliklerinden, Kürtçe konuşanların cezalandırmasına, demiryolu ve yol yapımından, eğitim politikalarına kadar onlarca ayrıntılar içerecek şekilde ‘plan’lanmıştır. 1925-1947 yılları arasında yürürlükte kalan planın uygulamalarını, zorla yerinden edilen nüfusu (iskân edilmelerini), bu nüfus yerine iskân edilenlerin ‘sıkı’ bir analizi yapılacaktır. Bu araştırma, araştırma konusunu oluşturan “Şark Islahat Planı”nın Erken Cumhuriyet döneminde başlayan ve neredeyse isyansız gün geçirmemiş olan, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin etnik kimlikler ile ilgili nüfus ve iskân politikalarını incelemek adına başat bir “metin” olduğunu iddia etmektedir. Türkiye’de Erken Cumhuriyet döneminde karşımıza çıkan Cumhuriyet tarihinin ilk “tedip” ve “tenkil” politikası olan Şark Islahat Planı üzerinde yapılacak olan bu araştırma, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin yakın siyasi tarihini daha iyi okumak, adlandırmak ve değerlendirmek açısından önemli bulgular içermektedir. Aynı zamanda bu çalışmanın ikini bir bölümü de, Şark Islahat Planı’nın maddelerinin, ilgili maddelerinden hangilerinin günümüz siyasetinde hâlâ geçerli olduğunu veya bu planın maddelerinin geçerli olup olmadığı da tartışmanın ikini kısmını oluşturacaktır.

Anahtar Kelimeler: Şark Islahat Planı, Kürt Meselesi, Nüfus ve İskân Politikaları

---

¹ YL. Öğr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel Sosyoloji ve Metodoloji, nursoyahmet@gmail.com

ANNELİĞİN POLİTİK İNŞASI: İLİŞKİSEL SOSYOLOJİK BİR DEĞERLENDİRME

Zuhal Yonca Odabaş¹

Sosyoloji disiplini içinde hakim olan ikililikler yaratma eğiliminin sınırlılıklarını aşma amacını taşımada ortaklık gösteren ilişkisel sosyoloji perspektifi, kendi içinde farklı tartışmaları da barındırmaktadır. Bu çalışmada, Depelteau'nun Transaksiyonel Pragmatist İlişkisel Sosyoloji perspektifinden yola çıkılarak, anneliğin siyasal alanda inşası problemi üzerine odaklanılmaktadır. Bu problem ile bağlantılı olarak çalışmada aşağıda yer alan sorular yanıtlanmaya çalışılmıştır: Annelik fenomenine kültürel, siyasal ve ekonomik alanlarda yüklenen anlamlar nelerdir? Bu anlamların yaratılması ve geniş kitlelere aktarılması süreci nasıl gerçekleşmektedir? Yaratılan annelik fenomeninin pragmatist ilişkisel sosyoloji bakış açısı ile sınırlılıkları nelerdir ve bu sınırlılıkların ortadan kaldırılması için neler yapılabilir?

Anneliğin siyasal alandan inşa edilmesi problemi, bu araştırmada annelik ideolojisi başlığı altında ele alınmakta ve ideoloji ile pratik arasındaki karşılıklı bağlantıların iktidar partisi (AKP) ile ana muhalefet partisinin (CHP) farklı organları tarafından nasıl inşa edildiği söylem analizi çerçevesinde incelenmektedir. İktidar Partisi'nin söylemlerini analiz etmek için Sağlık Bakanlığı'nın, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın ve il belediyelerinin web sayfalarında yer alan haber, duyurular, pratikler, proje ve hizmetler kullanılmıştır. Ana Muhalefet Partisi'nin ise, il belediye başkanlıklarının proje, hizmet, haber ve duyuruları web sayfalarında gerçekleştirilen tarama ile annelik söyleminin nasıl inşa edildiği ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Ana Muhalefet Partisi'nin 14 il belediye başkanlıklarının web sitesi, İktidar Partisi'nin ise 49 il belediye başkanlığı web siteleri biraz önce dile getirilen kriterler çerçevesinde incelenmiştir. Bununla birlikte, web sayfalarında yukarıda belirtilen kriterlerin yer almadığı il belediye başkanlıklarının web sayfalarında, anahtar kelimeler (anne, bebek, kadın) yazılarak, annelik ile ilgili duyuru, haber ve hizmetlere ulaşılmaya çalışılmıştır. Buna ek olarak, metropol kentlerden Ankara'da Ana Muhalefet Partisi'ne bağlı Çankaya Belediyesi'nin web sayfası da belirtilen kriterlere göre analiz edilmiştir. Ankara'nın başkent olmasının siyasal anlamı, farklı bir deyişle sembolik anlamı nedeniyle Ana Muhalefet Partisi'nin başkentteki temsilcilerinden biri olan Çankaya İlçe Belediye Başkanlığı'nın söylemlerinin de bu araştırmaya dahil edilmesi gerekliliği konusundaki araştırmacının izlenimi bu tercihin arkasında yer alan önemli etmendir.

Çalışmanın sonucunda ise, Türkiye'deki siyasal alanda karşıt iki ucu temsil eden iki siyasal partinin farklı organları tarafından üretilen söylemlerinin sınırlılıkları ortaya çıkmaktadır. Söz konusu sınırlılığı, annelik (motherhood) ve annelik pratiği (mothering) arasındaki organik bağlantılardan yola çıkılarak, her iki siyasal görüşün taraflarının söylem ve pratiklerinde gömülü ya da açık şekilde annenin sosyal düzenin devamlılığında bir araç olarak ele alınması şeklinde ifade etmek mümkündür. Böylesine bir bakış açısı, tepeden inme politikaların temel özelliğini ifade eder. Evrensel iddialar içeren tepeden inme politikalar ile ikililikler arasında sınırlı ve çoğunlukla tek yönlü doğrusal ilişkiler yaratılmakta ve bu bağlantıların verimlilik ve kontrol talepleri ile paralellik gösterdiği ileri sürülebilir.

Anahtar Kelimeler: Annelik, İlişkisel Sosyoloji, Söylem Analizi

---

¹ Doç. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, yoncaodabas@yahoo.com

KADIN AVUKATLARIN KADINA KARŞI ŞİDDET DAVALARIYLA İLGİLENMEKTEKİ KONUM VE ALGILARI: ANKARA BAROSU ÖRNEĞİ

Cansu Okan¹

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı bir şiddet biçimi olan kadına karşı şiddet, hukuktan ayrı ele alınamaz. Hukuk, infaz şeklini tanımladığı için kadına karşı şiddetin önlenmesi için bir alan açmakla birlikte cezasını da sağlamaktadır. Bireylerin gerekli durumlarda hukuka erişimini sağlayanlar ise avukatlardır. Avukatlar bu arabulucu konumları sebebiyle sistemde bireylerin haklarını savunan ve aynı zamanda kanun yapma sürecine katkıda bulunabilen önemli aktörler haline gelmektedir ve dolayısıyla kadına karşı şiddet meselesine yaklaşırken avukatların konumlarını anlamak ve tartışmaya açmak önem kazanmaktadır. Kadına karşı şiddet meselesini hukuk unsuruna odaklanarak çalışmanın gerekliliğini ve avukatların bu hukuksal sisteminin elzem bir ögesi olduğunu kabul ederek; bu çalışma, avukatların kadına karşı şiddet meselesine dair diskurlarını araştırmayı hedeflemektedir. Aynı zamanda, kadına karşı şiddetin toplumsal cinsiyet temelli bir şiddet biçimi olmasından yola çıkarak “tüm dünyada toplumsal bir sorun olarak kabul edilen kadına karşı şiddet meselesiyle ilgilenen kadın avukatlar bu meseleyi nasıl yorumlamaktadır?” sorusu belirmiştir.

Bu çalışma Ankara Barosu’na kayıtlı kadın avukatlar örneğinde kadına karşı şiddet davalarıyla ilgilenen, toplumsal cinsiyete duyarlı kadın avukatların genel olarak söylemlerinde ve özel olarak algı ve konumlarında kadına karşı şiddetin nasıl yer aldığını araştırmaktadır. Çalışmanın amacı, kadın avukatların günlük yaşamlarının ve toplumsal cinsiyet deneyimlerinin mesleki deneyimleriyle nasıl ilişkilendiğini ve bu deneyimlerin kadına karşı şiddet meselesine yaklaşımlarını nasıl şekillendirdiğini anlamaktır. Ankara Barosu’na kayıtlı olan 15 kadın avukatla yapılan mülakat ve 5 adet duruşma gözlemine dayanan bu çalışma kadın avukatların kendilerini, hem mesleki hem kişisel olarak, hukukun çelişkili yapısında nasıl konumlandıklarını irdelemektedir. Bu çalışma, görüşülen toplumsal cinsiyete duyarlı kadın avukatların feminist bir bakış açısıyla ve kadın hakları savunucuları olarak hukuku bu bağlamda bir mücadele aracı olarak gördüklerini iddia etmektedir. Kadın avukatlar, hukuk ve hukuki yollara başvurmak isteyen bireyler arasında aracı bir konuma sahiptir ve bu konumlarıyla mevcut yasal süreçleri, düzenlemeleri ve diğer hukukçuların yaklaşımlarını eleştirmekte ve dönüştürmeye çalışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadın avukatlar, Kadına karşı şiddet, Deneyim, Feminist duruş

---

¹ Arş. Gör. Ankara Üni. DTCF Sosyoloji Bölümü, cansuokan@gmail.com

HABERCİNİN DEĞİŞEN HABİTUSU: TÜRKİYE’DE HABERCİ OLMAK

Cem Koray Olgun¹

Türkiye’de haber üretim sürecinin işleyişindeki sorunlar kamu ve özel televizyon kanallarında çalışan haberciler üzerinden analiz edilerek değerlendirilmektedir. Medya tecimsel bir kurum olarak hem ekonomik alanın hem de siyasi alanın etkisi altında kalmaktadır. Türkiye’de özellikle son on yıl içinde siyasi alanın medya üzerindeki baskısıyla birlikte, medyanın eleştirel aleniyetini yitirmekte olduğu gözlemlenebilmektedir. Medya üzerindeki bu baskı çok açık bir biçimde haber medyası üzerinden görülebilir. Haber medyası üzerindeki baskı siyasi alan tarafından iki farklı yoldan uygulanmaktadır. İlki siyasi alanın doğrudan medyaya müdahale etmesi şeklinde gerçekleşmekte iken, ikincisi ise dolaylı olarak siyasi alanın ekonomik alan üzerinden tecimsel bir kurum olan medyaya uyguladığı yaptırımlar biçiminde gerçekleşmektedir. Bu doğrultuda medya baskı, sansür ve otosansür ile karşı karşıya kalmaktadır. Dolayısıyla medyanın sahip olduğu görelî bir özerklikten bahsetmek mümkün olmamaktadır. Kamu yararına yayın yapması beklenen medya, kamu yararını düşünmekten çok reyting haberciliğine doğru bir gidişata doğru yönelmektedir.

Bununla birlikte, burada sorulması gereken en önemli soru bir fail olarak habercinin bu yapıyla nasıl mücadele edebileceğidir. Haberciler, haber üretim süreci içinde etkin bir biçimde yer alabilmekte midir? Haberci kamu yararına haber yapabilmekte midir? Sansür ve otosansür giderek haberci tarafından içselleştirilmekte midir? Güvencesiz koşullar altında çalışan haberciler bu yapı içinde ne kadar “haberci” olabilmektedir? Habercilerin habitusu son on yılda nasıl bir değişime uğramıştır? Bu soruların ışığında, bu çalışmada haber üretim sürecinin işleyişindeki sorunların, haberi ve haberciyi nasıl etkilediği iletişimin ekonomi-politiği ve Pierre Bourdieu’nün alan teorisinden destekle incelenmiştir. Bu doğrultuda kamu ve özel televizyon kanallarında çalışan yirmi üç haberciyle derinlemesine görüşmeler yapılmış ve bu görüşmelerin transkriptleri MAXQDA programında analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Haber Üretim Süreci, Sansür- Otosansür, Görelî Özerklik, Alan Teorisi

---

¹ Arş. Gör. Dr., Adıyaman Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, colgun@adiyaman.edu.tr

SOSYAL ÇEVRE VE DİNDARLIK, DANİMARKA TÜRK TOPLUMUNDA DİNİ ETKİLEŞİM VE DEĞİŞİM

Ahmet Onay¹

Son yıllarda Batı Avrupa ülkelerinde artan İslam karşıtlığı ve daha çok bu anlayış paralelinde şekillendiği görülen yabancı düşmanlığı ve ırkçılık yanında, anılan bölge ülkelerinde İslami dindarlık tezahürlerinde de bir artış gözlenmektedir. Bu da anılan coğrafyada caminin, cemaatin, Diyanet'in din eğitiminin ve nihayet dinin ve dindarlığın öneminin arttığı şeklindeki yorumlara neden olmaktadır. 2005 yılı sonlarında patlak veren karikatür kriziyle bir anda dünya gündemine oturan Danimarka'nın nüfusu yaklaşık 5.5 milyondur. Ülkede yaşayan yabancı kökenlilerin sayısı 550 bin civarındadır. Ülkede yaşayan Müslüman nüfus yaklaşık 240 bindir ve bunlar arasında Türkler yaklaşık 70 bin ile en büyük Müslüman grubu oluşturmaktadır. Karikatür krizi olayı bir milat olarak alındığında, o günden bu yana Danimarka'da göze hitap eden yönleriyle Müslümanların görünürlükleri ve dinî aktivitelerinde de bir artışın olduğu dikkat çekmektedir. Aynı dönemde, sık sık gündeme gelen "dinler arası diyalog" aktiviteleri ve Hükümet destekli organizasyonlar yanında, Danimarka'da Müslümanların durumu, cami sayıları, resmi ve/veya gönüllü verilen-alınan din eğitimi faaliyetleri, sünnetin yasaklanması, ülkeye dışarıdan gelen imamlar ve imamların Danimarka'da yetiştirilmesi gibi pek çok konu yoğun şekilde kamuoyunda tartışılmakta ve konuşulmaktadır.

Bu çalışmada, özgürlükleriyle bilinen ve karikatür kriziyle anılan Danimarka'da yaşayan Türklerin (Danimarka vatandaşlığına geçenler de dahil) dini yönelimleri sosyal çevre faktörü dikkate alınarak araştırılmıştır. Resmi veya gönüllü alınan din eğitimi, dini cemaatler, camiler, okul ve iş ortamı, ayırıcılık vb. bağımsız değişkenlerle ifade edilen sosyal çevre faktörü, yanında yaş, cinsiyet ve eğitim gibi bağımsız değişkenlerin oluşturduğu bireysel faktörler de dikkate alınarak kişilerin duygu, düşünce ve davranış boyutlarıyla ifade edilen dini yönelimleri analiz edilmiştir. Alan araştırması olarak yürütülen çalışmada Dini Yönelim Ölçeği (DYÖ-2012) kullanılmış ve 2016 yılı içerisinde Danimarka'da 800'den fazla kişiye anket uygulanmıştır. Bunun yanında çalışmanın yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmelerinden elde edilen veriler anket yoluyla elde edilen bilgiler de kullanılarak değerlendirilecektir.

Müracaatımızın kabulü halinde, 2016 yılı yaz aylarında tamamlanacak olan bu çalışmanın ilk bulguları ve analiz sonuçları VIII. Ulusal Sosyoloji Kongresinde sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dindarlık, Sosyal Çevre, Değişim, Danimarka

---

¹ Prof. Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü ve Din Sosyolojisi, aonay@mehmetakif.edu.tr

“ERKEN CUMHURİYET İSKAN POLİTİKASININ İKİNCİ BİR HATTI OLARAK PANSİYON OKULLAR: ELAZIĞ KIZ ENSTİTÜSÜ ÖRNEĞİ (1939- 1943)”

Nilay Orhan¹

Bu çalışma, erken Cumhuriyet iskan politikası ile erken Cumhuriyet Milli Eğitim Sistemi arasında önemli benzerlikler olduğunun fark edilmesi üzerine şekillenmiştir. Erken Cumhuriyet yıllarında uygulanan eğitim ve iskan politikası, birbirinden farklı birtakım özelliklere sahip olmakla birlikte birbirleriyle iç içe geçmiş iki unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu iki unsurun, erken Cumhuriyet iskan politikası ile eğitim sisteminin, hizmet ettiği ortak amaç ise Türkleştirme politikasıdır.

Birbirinden farklı, iki ayrı konu olarak karşımıza çıkan erken Cumhuriyet iskan politikası ile eğitim-pansiyon okulları politikasını bir araya getiren, birbirine benzemesine yol açan şey, hem İskan Kanunu’nda (1934) hem de Pansiyon Okul Yönetmeliği’nde geçen “mahrumiyet bölgesi” tanımı olmuştur. 1934 İskan Kanunu’nun sekizinci maddesi, “mahrumiyet bölgesi”nde yaşayan - bataklık, dağlık, taşlık bölgelerde yaşayan- kişileri düzene sokmayı, yeniden yerleştirmeyi amaçlamaktadır. Kanunda, iskan ettiği yerlerden alınıp yeniden yerleştirilecek olan kişiler üç numaralı mıntıklar halkı olarak belirlenmiştir. Üç numaralı mıntika halkı ise, Kürtler, Ermeniler, Rumlar ve Romenler’dir.

1934 İskan Kanunu’nun bir diğer maddesi olan dokuzuncu maddesinde ise, Romenler ve Türk olmayan göçebelerin, Türk bölgelerine yerleştirilerek Türkleştirilmesi fikri ele alınmaktadır. Dolayısıyla kanunun sekizinci ve dokuzuncu maddesi birbirlerini tamamlar niteliktedir. Kanunun sekizinci maddesi ile Türk olmayan halkın yerlerinden edilerek yeniden bir yerleştirilmeye tabi tutulması öngörülmüş, dokuzuncu maddesi ile de Türk nüfusunun fazla olduğu yerler, iskan politikasına tabi tutulan halkın yeniden yerleştirilecekleri yer olarak belirlenmiştir. Türk olmayan halkın, iskan ettikleri yerlerden alınıp Türk nüfusunun fazla olduğu yerlere yerleştirilme politikasına, Türkleştirme politikasına, İsmet İnönü’nün “Kürt Raporları”nda da rastlamaktayız.

Erken Cumhuriyet iskan politikası ile aynı amaca hizmet ettiğini düşündüğüm diğer hat ise, erken Cumhuriyet pansiyon okul politikasıdır. İskan Kanunu’nun “mahrumiyet bölgesi” tanımı, pansiyon okul yönetmeliğinde de karşımıza çıkmaktadır. Bu yönetmeliğe göre, pansiyon okullarda öncelikli olarak eğitim görmesi gereken kişiler mahrumiyet bölgelerinde yaşayan ve bu mahrumiyet bölgelerinde yeterli nitelikte okul bulunmayan öğrenciler olarak belirlenmiştir.

Erken Cumhuriyet yıllarında “mahrumiyet bölgesi” olarak adlandırılan, azınlıkların yaşadığı bölge ile ilgilenen bu iki belge, İskan Kanunu ile Pansiyon Okul Yönetmeliği, 1935 yılında İsmet İnönü tarafından kaleme alınan Kürt Raporu ile tam olarak siyasi bir forma büründürülür. Öyleki 1935 tarihli bu rapor, Türk camiası içinde kaynaştırmak istenilen kimseleri Kürtçe yerine Türkçe konuşur hale getirmek için, köyünden, ailelerinden, evinden ayırarak, köy çocuklarını alıp yatılı mekteplere yerleştirmeyi öngörmektedir. Çalışmada bu fikrin, somutlaştırılacağı yer ise Elazığ Kız Enstitüsü’dür. Çalışmada, 1938 yılında Dersim’de aileleri öldürülen çocukların, İsmet İnönü tarafından görevlendirilen Türk misyoneri Sıdika Avar öğretmen tarafından Elazığ Kız Enstitüsü’ne getirilmesi ve Elazığ Kız Enstitüsü’nün erken Cumhuriyet 1939 yılında eğitim üzerinden nasıl bir Türkleştirme politikası uyguladığı ele alınacaktır.

Çalışma belge, arşiv inceleme ve söylem analizi yöntemlerinden yararlanılarak oluşturulacaktır. Çalışmada, Sıdika Avar anıları, Milli Eğitim arşivleri kullanılacaktır.

---

¹ YL. Öğr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel Sosyoloji ve Metodoloji, nilayorhan@gmail.com

Anahtar Kelimeler: Kız Enstitüleri, Eğitim, İskan, Sıdika Avar

ULUSAL BASINDA SUÇ OLGUSUNUN SINIFSAK GÖRÜNÜMÜ

Mine Osan¹

Günümüz tabakalaşmış toplumlarında suç olgusu ve suçlu olma durumu genel olarak toplumun yoksul kesimi ile bağdaştırılmaktadır. Ekonomik erke sahip olmayan bu sınıfın, toplumsal düzene ayak uyduramaması ve dayatılan sistem kurallarına uygun davranamaması, diğer bireyler tarafından dışlanmalarının da en önemli sebeplerinden biridir. Bu nedenledir ki yoksullar 'kural dışı' davranmakla ve toplumsal sistemi bozmakla yaftalanırlar. Birçok sosyolog, antropolog, kriminolog ve ekonomist de suç ile yoksulluk arasında etkiel bir ilişkinin olduğunu kabul etmektedir. Bu açıdan tüm sosyal bilimlerin ilgi alanına giren suçun, özellikle nedenleri ve sonuçları açısından ekonomik boyutunun göz ardı edilemeyecek derecede önemli bir olgu olduğunu söylememiz pek tabii mümkündür. Ancak suçlu olma durumunu ve suç işleme eğilimini sadece toplumun yoksul kesimine ait bir özellik olarak ele almak kesinlikle yanlış bir yaklaşım olacaktır. Her ne kadar suç eğilimi ekonomik güç ile doğru orantılı görünse de, toplumun üst ve orta sınıflarında da suç işleme alışkanlığı yüksek olarak değerlendirilebilecek bir ölçüdedir. Tam da bu noktada tabakalaşmış toplumlarda, suç olgusunun sınıfsal olarak nasıl konumlandırıldığının da üzerinde durulması gerekmektedir.

Bu çalışma, 30 Mayıs 2016 tarihinden itibaren ülkemizde oldukça ses getiren ve toplumsal olarak orta-üst sınıf mensubu bir bireyin suç işleme davranışının, Türk basınında nasıl anlatıldığının ve konumlandırıldığının izini sürmeyi amaçlamaktadır. Atalay Filiz adlı bu kişinin işlediği cinayetler ile ilgili ulusal-yazılı basında çıkan haberler üzerinden yürütülen bu çalışmada, daha sağlıklı veriler elde edebilmek adına, olayın medyaya taşındığı günden itibaren 10 gün boyunca örneklem olarak seçilen gazetelerde yer alan, bu konu hakkında yapılan haberler derlenmiş ve yine bu gazetelerdeki, aynı suç tipini(cinayet) içeren diğer haberlerle karşılaştırması yapılmıştır. Örneklem ise çalışma verilerinin toplandığı süre baz alınarak belirlenmiş olup, 30 Mayıs ve 10 Haziran tarihleri arasında, en yüksek tiraja sahip 5 gazete _ Hürriyet, Sabah, Posta, Sözcü ve Haber Türk gazeteleri _ kaynak olarak kullanılmıştır. Elde edilen verilerin çözümlemesinde söylem analizi ve destekleyici olması açısından ise nitel içerik analizi tekniklerinden yararlanılmıştır.

Sonuç olarak, elde edilen veriler ışığında, günümüz tabakalaşmış toplumlarında suç olgusunun sınıflara göre farklı anlamlar taşıdığını söylememiz mümkündür. Özellikle medya tarafından yaratılan suç ve suçlu olma durumu, suçu işleyen bireyin ya da bireylerin ait oldukları sınıflar çerçevesinde yeniden tanımlanır ve o tanım çerçevesinde bir sunu gerçekleştirilir. Dolayısıyla aynı tip suç eylemini gerçekleştiren farklı bireylerin, 'günümüz toplumu'nun bakış açısına göre 'nasıl ya da ne kadar' suçlu olduğu, bireylerin ait oldukları sınıflar dahilinde değerlendirilir dememiz mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Suç, Yoksulluk, Toplumsal Sınıf, Medya

---

¹ YL. Öğr., Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, mineosann@gmail.com

MEDYA ANTROPOLOJİSİ: OLANAKLAR, FIRSATLAR, SINIRLILIKLAR

Burak Özçetin¹

Işıl Demir²

Lila Abu-Lughod *Dramas of Nationhood* (Abu-Lughod 2005: 4) başlıklı çalışmasında medya çalışmaları ile etnografik mesai arasındaki yakın rabıtayı şu sözlerle özetliyordu: “Benim için yirminci yüzyılın son on yılında saha çalışması yapmak, kitle medyasının bu her yerde olma halinin, insanların toplumsal hayatlarında ve imgelemlerindeki yeri hakkında bazı şeyleri anlamaya çalışmak anlamına gelmektedir”. Bir doktora dersinin her şeyiyle ortak okuma, düşünme ve yazma mesaisinin çıktılarında biri olan bu çalışmada amacımız iletişim çalışmaları alanında antropolojik ve etnografik bir gözün gerekliliği, temel esasları ve sınırlılıklarını tartışmaya açmaktır. Çalışma, medyaya antropolojik ve etnografik bir bakışın, Türkiye’de (genelde sosyal bilimlere, özelde de) iletişim araştırmaları alanına hâkim olduğunu düşündüğümüz konformizmin eleştirilmesi ve sarsılması için bir fırsat olarak ele alacaktır. Yeni ve “eski” formları ile medyanın gündelik hayatın inşasında ve tüm toplumsal pratiklerde edindiğini yeri anlamak için antropoloji ve etnografinin sunduğu olanaklardan ve perspektiften faydalanmak elzemdir.

Kitle iletişim çalışmaları ile izleyici ve etki çalışmalarının tarihi neredeyse koşut gider. Medyanın izleyiciler üzerindeki –çoğunlukla olumsuz– etkileri hakkındaki tartışmalara yirminci yüzyılın ortalarında medyanın farklı kullanımları meselesi katılır. İngiliz Kültürel Çalışmalar Okulu ile birlikte ideoloji, söylem ve alımlama meselesinin tartışmalar dâhil olmasıyla birlikte alanın yapısında önemli dönüşümler yaşanır. Edebiyat eleştirisinin metin temelli okumaları ise metnin izlerkitle üzerindeki etkilerini varsayması açısından farklı bir yönelimi benimser.

Sunumun ilk bölümünde alanın kurucu figürlerinin (Malinowski, Boas, Mauss, Radcliffe-Brown gibi) ve bu figürler tarafında ortaya atılan soruların medya çalışmaları için taşıdığı önem kısaca ele alınacaktır. Özel bir dikkat ise Türkiye’de iletişim bilimciler tarafından çokça ihmal edilen Chicago Okulu’nun etnografik çalışmalarına (ve bu çalışmaların medya çalışmaları için ne söylediğine) verilecektir. İkinci bölümde ise medya antropolojisi ve etnografisi ana hatları ile ortaya konulacak ve alandaki ilham verici çalışmalar eleştirel bir şekilde ele alınacaktır.

Üçüncü bölümde ise Türkiye’de iletişim araştırmalarında temel yönelimlerin eleştirel bir değerlendirmesi sunulacaktır ve alanda hakim olan konformist eğilimler sorgulanacaktır: metin ve temsil bazlı çalışmalar, yenilik içermeyen ve araştırma sorusundan yoksun kuramsal derlemeler, medya tüketim pratiklerinin ve örüntülerinin anlaşılmasına dönük saha çalışmalarından uzak durma... Sunumumuz, Türkiye’de iletişim çalışmaları ile sosyolojik ve antropolojik araştırma gündemlerinin birbirlerine yaklaştırılmalarını, bu konformist eğilimlere karşı çıkma bakımından da ayrıca önemsemektedir.

İletişim bilimlerine antropolojik bakış Geertz’in ‘yoğun betimleme’sinden ilhamla insanı kendi ördüğü anlamlılık ağında konumlanmış bir hayvan ve kültürü de bu ağların kendisi biçiminde ele alır. Medya ve medya tüketim pratikleri bu anlam dünyasının, muhayyilenin örülmesinde; benlik inşası ve sosyalleşme pratiklerinde; egemen ve alternatif toplumsal muhayyilelerin inşasında hayati bir rol oynar. Antropolojik bakış ve etnografik yöntem bu rolün anlaşılması için son derece değerli olanaklar arz etmektedir.

¹ Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, burakozcetin@gmail.com

² Dr. Öğr., Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü

Anahtar Kelimeler: Medya Antropolojisi, Antropoloji, Etnografya, Medya Pratikleri

AKADEMİDE HEGEMONİK ERKEKLİĞİN ÖTEKİ ÜZERİNDEN YENİDEN İNŞASI

Pelin Önder Erol¹

Duygu Altınoluk²

Erkeklik çalışmaları içerisinde önemli bir konum işgal eden hegemonik erkeklik kavramı, belirli erkek gruplarının gücü ellerinde nasıl tuttıklarını, tahakkümü yaratan toplumsal ilişkileri nasıl meşrulaştırdıklarını ve yeniden ürettiklerini anlamayı sağlar. İçine doğduğu toplumun değer ve normlarıyla sosyalize olmuş erkek akademisyenlerin, akademiye geçtikten sonra toplumsal cinsiyete yönelik erkeklik söylemlerinde herhangi bir dönüşüm tecrübe edip etmedikleri ve bu bağlamda akademinin toplumsal cinsiyetleştirilmiş bir kurum olup olmadığı çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır. Daha özde çalışma, erkek akademisyenlerin kadın akademisyenlerle, bir başka deyişle “öteki”lerle kurdukları sosyal ilişkilerini, kendilerini “öteki” üzerinden konumlayışlarını, “öteki” ile yaptıkları bilgi alışverişinin akademik konuları kapsayıp kapsamadığını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu amaca paralel olarak alan araştırmasını, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi’nde hâlihazırda doktora yapmakta olan araştırma görevlileri ile doktora derecesini almış diğer akademik seviyelerdeki öğretim üyelerinden oluşan “erkek akademisyenler”le gerçekleştirilmiş yarı yapılandırılmış görüşmeler oluşturmuştur. Yukarıda sayılan farklı seviyelerdeki erkek akademisyen sayıları dikkate alınarak 4 profesör, 1 doçent, 3 yardımcı doçent ve 3 araştırma görevlisi olmak üzere toplamda 11 erkek akademisyene kartopu örnekleme tekniği yoluyla ulaşılarak görüşmeler tamamlanmıştır. Görüşmelerden elde edilen nitel veri, her kurumun aslında toplumsal cinsiyet temelinde örgütlendiğini iddia eden Joan Acker’ın “Toplumsal Cinsiyetleştirilmiş Kurum” (gendered institution) kuramının sunduğu kuramsal çerçeve dâhilinde yorumsamacı bir yaklaşımla çözümlemeye tabi tutulmuştur. Acker, kurumlarda toplumsal cinsiyete dayalı sosyal yapılanmanın “toplumsal cinsiyetleştirilmiş işbölümü”, “toplumsal cinsiyetleştirilmiş semboller”, “toplumsal cinsiyetleştirilmiş işyeri etkileşimi”, “toplumsal cinsiyetleştirilmiş bireysel kimlik” ve “toplumsal cinsiyetleştirilmiş örgütlenme mantığı” olmak üzere birbiriyle etkileşim içerisinde olan beş farklı süreçte gerçekleştiğini öne sürmektedir. Araştırma bulguları, Acker’ın tanımladığı bu süreçlere ilişkin pek çok ögenin, çalışma demokrasisinin yüksek düzeyde olduğu varsayılan bir araştırma alanında dahi örtük biçimlerde de olsa var olduğunu göstermiştir. Erkek akademisyenlerin “öteki” ile kurdukları sosyal ilişkilerin oldukça kısıtlı olmasına ek olarak “öteki” ile yaptıkları bilgi alışverişinin akademik konulardan ziyade gündelik hayata dair konuları içeriyor olması çalışmamızın dikkat çekici bulgularındandır. Görüşmecilerin çoğunun “hegemonik erkeklik” tipiyle örtüştüğü, buna karşın sadece birkaçının “muhalif erkeklik” tanımına uyduğu görülmüştür. Muhalif erkeklerin dahi zaman zaman söylemlerinde akademi içerisinde toplumsal cinsiyeti yeniden inşa ettikleri yorumsanmıştır. Yapılan görüşmeler sırasında erkek akademisyenlerin verdiği yanıtlar, akademi içerisinde doğrudan hegemonik bir erkekliğin olmadığına işaret etse de verilen yanıtlarda dolaylı olarak erkek akademisyenlerin toplumsal cinsiyetleştirilmiş bir sosyal yapılanmayı yeniden inşa ettikleri bulgusuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Erkeklik Çalışmaları, Hegemonik Erkeklik, Toplumsal Cinsiyetleştirilmiş Kurum

¹ Yrd. Doç. Dr., Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, pelinondertr@yahoo.com

² Arş. Gör., Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

RİSKLİ ALANLAR VE YENİDEN YERLEŞİM SÖZLEŞMELERİ: ELAZIĞ, CUMHURİYET MAHALLESİ BEYAZ (SARI EVLER), AFET KONUTLARI ÖRNEĞİ

İlknur Öner¹

Günümüzün sosyal şartlarında kelime ve kavramlara yüklenen anlamlarla yerleşimlerin sakinleri tanımlanırken farklı anlamlar yüklenmesiyle karşı karşıya kalabilmekte geçmişte yaşatılan yeniden yerleşim deneyimlerine bakılmaksızın yeniden yer değişmelerine ve yeniden yerleştirilmelerine yönelik projelere konu olabilmektedirler. Karşı karşıya kaldıkları tanımlamalar ve onlara karşı uygulanan yeniden yerleşim politikalarının gerekçeleri de değişip dönüşebilmektedir. Bu süreçler farklı şekillerde irdelenebilmektedir.

Bu çalışmada, Elazığ İli Cumhuriyet mahallesinin bir kısmı riskli alanlar kapsamında kentsel dönüşüme tabi tutulmaya çalışılan Beyaz (Sarı) evler, afet konutları sakinlerinin Elazığ'a gelişlerinden 2016 tarihine kadar geçen süreçleri, kaynaklar ve görüşmeler üzerinden değerlendirilmeye çalışılmaktadır.

Çalışma 4 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kavramsal ve kuramsal çerçevenin yer aldığı giriş bölümü yer almaktadır. İkinci bölümde çalışmanın metodolojik yapısı özetlenmektedir. Üçüncü bölümde, ilgili yerleşim alanı sakinlerinin kendi arasındaki farklı grupların Elazığ'a gelişlerinde geçirdikleri sosyal kontrat süreçleri (afet konut sakinleri-Sarı evler (beyaz evler) Beritan göçmenleri) ayrı ayrı detaylandırılarak tartışılmaktadır. Daha sonra mahalle sakini olarak beraber karşılaştıkları sosyal durumlar, ilgili sözleşmeleri, çatışma ve uyumları, talep ettikleri meclis destekleri, karşı karşıya kaldıkları uygulamalar karşısında aldıkları pozisyonlara göre farklı etiketlenmeleri ele alınmaktadır. Takip eden süreçte bu sakinlerin durumuna ilişkin üretilmeye çalışan proje ve alternatifleri değerlendirilmektedir. Bu tartışmalar yapılırken riskli alan, yeniden yerleşim, soylulaştırma, afet açık alanları gibi konulara ilişkin değerlendirmeler de yapılmaktadır. Son bölümde, genel bir değerlendirme yapılmaktadır.

Anahtar Kavramlar: Yeniden Yerleşim, Riskli Alan, Sosyal Sözleşme, Elazığ, Beyaz Evler ve Afet Konutları

---

¹ Doç.Dr., Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Sosyoloji Bölümü, ioner@firat.edu.tr

TÜRKİYE'DE ÇOCUK İSTİSMARININ MEDYAYA YANSIMASI

Özlem Ördem¹

Toplumsal bir olgu olarak çocuk istismarının Türkiye'de devamlı gündemde kalması bu sorunun çok derin olduğunun göstergelerinden biri olabilir. Çocuk istismarı konusuna Foucault'nın iktidar ilişkileri kuramı çerçevesinde ele alınmıştır. İktidar ve medya ilişkileri bağlamında çocuk istismarına postmodern çocuk sosyolojisi yaklaşımları açısından bakılması çocuk istismarı ile ilgili sorunun farklı bir zeminde anlaşılmasına olanak sağlamıştır. Özelde ise bu sorunsala medyanın yaklaşımı oldukça önemli görünmektedir çünkü medyanın ve sivil toplum kuruluşlarının çocukla ilgili toplumda yarattığı imaj ve kullandığı dil bu sorunsalı anlamımızda bir ipucu olabilir. Çalışmaya tarama yöntemiyle 6 farklı gazete alınmış ve 2014-2016 yılları arasındaki çocukla ilgili medyaya yansıyan sivil toplum örgütlerinin pankartları ve medyanın bu pankartlarla ilgili yazıları incelenmiştir ve sınıflandırılmıştır. Daha sonra pankartlardaki tümceler ve sözcükler incelenerek hakim olan kavramlar ve bu kavramların sıklığı çıkarılmıştır. Çalışma postmodern çocuk sosyolojisi kuramları çerçevesinde ele alınmıştır ve sonuçlar çocuk istismarı ile ilgili beden, politika, din, sessizlik kültürü, suç ve çocukluk gibi kavramlarını ortaya çıkarmıştır. Pankartlarda en çok vurgunun beden ve sessizlik kavramlarına yapıldığı görülmüştür. Bu iki kavram çocuğun sessiz kalmasının toplumda derin bir yeri olduğunu gösterebilir ve bu durum Türkiye'nin açık toplum yapısına sahip olmamasıyla açıklanabilir. Türkiye ortamında beden ve sessizlik arasındaki ilişki çocuk sosyolojisinde yeni bir bakış açısı sağlayabilir. Ayrıca medya ve iktidar ilişkileri ile birlikte göz önünde bulundurulduğunda çocuk sorununun daha derin olduğu pankartlar üzerinden anlatılmaya çalışılmıştır. Çocuk sosyolojisi açısından Türkiye ortamında çocuğun ikincil, sessiz ve kendini dile getirememe gibi sosyolojik sorunlarla karşı karşıya kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmanın diğer bir sonucu da çocuk bedeni ve politika arasında derin bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Türkiye ortamında çocuğun sosyolojik olarak tanımı yeniden değerlendirilmeli ve çocuğun sessizlik kültüründen kendini dile getirebilen bağımsız bir varlık olarak ortaya konması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk İstismarı, Medya, Sivil Toplum Örgütleri, Çocuk Sosyolojisi

---

¹ Uzman Sosyolog, Adalet Bakanlığı Denetimli Serbestlik Müdürlüğü, ozlemordem@gmail.com

TEORİK BİR TARTIŞMA: ÇİFTÇİLERDE YABANCILAŞMA

Burhan Özalp¹

Rockefeller öncülüğünde Yeşil Devrim'in 1940 sonrasında Meksika'da başlamış, 1960'larla yaygınlaşmış, böylece tarımsal üretim biçimi farklı bir evreye girmiştir. Kapitalist üretim ilişkileri temelinde tarımı verim ve kara indirgeyen endüstriyel tarım merkeze oturmuştur. Endüstriyel tarım ile birlikte yerel tohumların yerine tarım şirketlerinin yüksek verimli hibrit tohumların kullanımı hızlanmıştır. Fakat bu hibrit tohumların yerel tohumlara nazaran daha çok verimli olması kimyasal ilaçlar ve kimyasal gübre kullanımına bağlıdır (Engdahl, 2009; Foster, 2013). Bitkisel üretim açısından dünya tohum pazarının % 75.3'ü, bitki koruma ilaçları pazarının % 94.5'i, kimyevi gübre pazarının da % 41'i bu alanlarda söz sahibi 10 firma tarafından kontrol edilmektedir (Anonim, 2013). Bu süreçte özellikle tohum ıslahı ve gübre üretimi çiftçilerin denetiminden çıkmış ve şirketlerin kontrolüne girmiştir. Bununla birlikte, endüstriyel tarıma tarım politikalarında serbestleşme ve piyasalaşma eşlik etmiştir. Böylece, endüstriyel tarım ve piyasalaşma çiftçiler üzerinde hegemonya kurmuştur. Çiftçilerin hangi ürünü üreteceğine ve bunun içinde hangi tohum çeşidini kullanacağını piyasa karar vermektedir. Bu da biyoçeşitliliğin yok olmasına neden olmaktadır. Piyasa hangi ürünü isterse istesin, çiftçiler tarımsal üretimi sadece yüksek verim ve kar elde etmek için yapmaktadırlar. Ancak çiftçiler yüksek verim elde etmek için şirket tohumlarının yanında yine şirketlerin kimyasal gübre ve ilaçlarını kullanmaktadırlar. Fakat çiftçiler kimyasal gübre ve ilacın doğaya ve insan sağlığına zararlı olduğunu bildiği halde kullanmaktadırlar. Böylece çiftçiler tarım yaparken ürettikleri ürüne, kendilerine, doğaya ve diğer insanlara yabancılaşmaktadır. Tarımın kapitalist üretim ilişkileri temelinde sürdürülmesi çiftçilerde yabancılaşmaya neden olmaktadır. Buna ek olarak, tarım politikalarında yaşanan serbestleşme nedeniyle çiftçiler ürün-girdi piyasasını kontrol edenlere karşı yalnız kalmıştır. Bu da ürün fiyatlarıyla, girdi fiyatları artış hızı arasındaki farkı açmıştır ve ürün girdi pariteleri düşmüştür. Yani çiftçiler sattıkları 1 kg ürün ile daha az miktarda girdi alabilir duruma gelmiştir. Dolayısıyla, çiftçiler tarımsal üretimi devam ettirebilmek için bankalara daha da borçlanmaya başlamıştır. Çiftçilik, çiftçiler açısından kısır bir döngü içinde anlamsız bir faaliyete dönmüştür. Bu koşullar altında çiftçiliğe devam edemeyen çiftçiler tarımdan kopmaktadır. Ayrıca, çiftçilik çiftçi çocukları açısından itibarını kaybetmekte ve çiftçi çocukları tarım dışı alanlara eğilim göstermektedir. Bu da kırsalın boşalmasına ve köy sosyolojisinin değişmesine neden olmaktadır. Bu tarz bir tarımsal üretim biçimi hem çiftçiler ve kırsal hem de doğa ve insan açısından sürdürülemez hale gelmiştir. Bu durum sürdürülebilir tarım ya da organik tarımı gündeme getirmektedir.

Bu çalışmanın amacı, literatüre dayalı olarak çiftçilerde yabancılaşmayı kapitalist üretim ilişkileri temelinde tartışmaktır.

Anahtar Kelimeler: Çiftçiler, Yabancılaşma, Kapitalizm, Endüstriyel Tarım

---

¹ Arş. Gör., Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, bozalp@cu.edu.tr

HAZİRAN VE EKİM 2015 SEÇİMLERİNDE SOSYAL POLİTİKANIN SEÇMEN TEMAYÜLÜNE ETKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Osman Özarslan¹

Gönül İçi²

2015 Yılı Haziranından çıkan sonucun ülkeyi bir koalisyona mecbur etmesi ve bu koalisyonun kurulamamasının ardından, Ekim 2015'te bir seçim daha yapıldı ve AKP yeniden tek başına iktidar olmaya hak kazandı. İkinci seçimde AKP doğuda HDP ile batıda da MHP ile kesişen seçmen tabanını geri kazanabilmek için ciddi bir mücadele sergiledi. Bu mücadelenin pek çok aracı ve biçimi olmakla birlikte, sosyal devlet ve sosyal politika uygulamaları özellikle Türkiye'nin batısında iktidarını korumaya çalışan AKP'nin en büyük kozu oldu.

Bu çalışmada, Burdur'un Çavdır ilçesinde, iki seçim arasındaki oyların korelasyonu üzerinden; öncelikle Türkiye'deki sosyal devlet uygulamalarının hak ile lütuf arasındaki salınımına ardından, hangi mahallelerde hangi sosyal politika araçlarının uygulamaya sokulduğuna, son olarak da bu uygulamaların sandığa nasıl yansıdığına ya da yansımadığına bakılmaya çalışılacak.

Bu çalışma süresince, sosyal yardım ve sosyal politikaların bir şekilde tarafı, uygulayıcısı ya da muhatabı olmuş kişilerle derinlemesine mülakatlar yapılacaktır. Çalışmanın örneklemini 5000 kişilik ilçe toplam nüfusu içerisinde, 130 kişi civarında olan ve tam da seçim sürecinde, İŞ-Kur'dan işe alınan mevsimlik işçilerin %20 kadarı olacak.

Mülakatlar yarı yapılandırılmış olacak. Mülakatlarda elde edilen sonuçlar, kişisel gözlemlerin de yardımıyla, aynı sandıklarda iki seçim arasındaki değişen eğilimleri açıklamak için kullanılmaya çalışılacaktır.

Böylelikle, çalışmanın bulgularıyla, Sosyal Devlet ile Sadaka Devleti arasında salınan memleketin, popülizm ile hukuk arasındaki fay hatları ifşa edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Eşitsizlikler, Tabakalaşma ve Sınıflar, Yoksulluk ve Sosyal Politika, Gündelik Yaşam

---

¹ Dr. Öğr., Pamukkale Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, osmanozarslan@gmail.com

² Prof. Dr., Pamukkale Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

BORÇLU ÖZNEĞİN ÜRETİMİ ÜZERİNE DÜŞÜNMEK: KAPİTALİST MAKİNEDE BORCUN AKSİYOMATIĞI NASIL ÇALIŞIR?

Emre Özcan¹

İnsanın varoluşunun her anını değerlendirme sürecine tabi kılan birikim rejimini betimleyen biyopolitik boyunduruk sürecinde, sermayenin temel dayanaklarından biri olarak borçlu özneğin yeniden üretiminden söz etmekteyiz. Yaşama zamanı-üretim zamanı ayrımını ortadan kaldıran işin dayatılması rejimi, borç ilişkisi (alacaklı ile borçlu arasındaki asimetrik güç ilişkisi bağlamında) etrafında şekillenmektedir; toplumsal fabrikada sömürü, mübadeleden ziyade artık borç zemininden işlemektedir. Bu rejim altında ücretlendirilen ve ücretlendirilmeyen emekçilerin gelecekleri, bir anlamda bütün yaşamları karşılığı hiçbir zaman tam olarak ödenmeyen “sonsuz borç” girdabı üzerinden sermayenin tahakkümündedir. Dolayısıyla borçluluk, Lazzarato’daki gibi, “istisnai bir durum” değil, “daimi bir varoluşsal” durum olarak karşımıza çıkmaktadır; yalnızca emek ya da yaşama zamanı değil, gelecek olan zaman da “şimdi” ile “gelecek” arasına köprü kuran borçluluğun batağındadır.

Borç ilişkiselliğinin çözümlenmesi borcu, salt neoliberalizm referanslı ekonomik bir dispoitif’e indirgemek ve bu eksende neoliberal hakikati yalnızca ekonomik süreçler etrafında ele almakla mümkün değildir ki, borcun varoluşsal anlamı, yönetimsellik ve biyopolitika mefhumlarını mikro-iktidarlar alanının dispoitif’leri üzerinden, yani özneleşme süreçlerinin içinden okumak için önemli bir hat sağlamaktadır. Dolayısıyla borçluluğu “üretim” ve “özneleşme üretimi”nin eklenmesi üzerinden irdelemeliyiz. Oysaki borç olgusunu, Foucault’ya referansla, bir yönetimsellik biçimi olarak vurguladığımızda, mülkiyet ilişkilerine (üretim araçları değil, sermayenin sahipliği etrafında) ve sermayenin değerlendirme sürecine bağlı olarak özneleşme üretiminin tartışılmasına kapıları kapatmaktayız. Deleuze’den hareketle Lazzarato, çağdaş kapitalizmde ve özellikle borç ilişkisinde bir taraftan kim kimi, neyi ve nasıl yönetiyor, devlet mi, finans mı, özel şirketler mi; diğer taraftansa kapitalizmde yönetilen şey nedir, yalnızca insanların tutumları/davranışları mı, eğer öyleyse hangi tekniklerle, devlet tarafından düzenlenen tekniklerle mi şeklindeki sorularının ardından, “çağdaş kapitalizmde toplumsal makineler (aksiyomatik) ve bu makineler için özneleşmeler (aksiyomatik gerçeğe dönüşmesi) yönetilir” cevabını veriyor. O halde borçluluğu “aksiyomatik” kavramıyla birlikte düşünmek zorundayız. Borç dispoitif’ini, kapitalist makinede çalıştıran aksiyomatiktir ve borcun, finans üzerinden nasıl çalıştığını anlamının yolu aksiyomatik kavramından geçmektedir. Deleuze ve Guattari’de sermayenin işleyişi toplumsal bir aksiyomatik üzerinden tanımlanmaktadır; aksiyomatik, toplumsal bir denetim ve kapma makinesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yazarlara göre kapitalizmin aksiyomları, “kuramsal önermeler veya ideolojik göndermeler değil, sermayenin semiyolojik biçimini inşa eden ve üretim, dolaşım ve tüketimin düzenlenişlerine tamamlayıcı parçalar olarak dahil olan işlemsel sözcelemelerdir.” Lazzarato açısından, borç krizinde sözceleyenler ise finans kurumları, bankalar ve devletleri kendi kurumları olarak içine alan ulus-ötesi politik kurumlarıdır.

Tüm bunların doğrultusunda bu çalışma, Deleuze, Guattari ve Lazzarato’dan hareketle borçluluğun ilişkiselliğinin, borcun aksiyomatik düzleminde özneleşme üretiminin içinden okunmasını hedeflemektedir neoliberal yönetimsellik biçimi olarak eleştirisini sunup kapitalist makinede finans üzerinden kurulan borç.

---

¹ Arş. Gör., Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, eozcan@baskent.edu.tr

Anahtar Kelimeler: Borcun Aksiyomatığı, Kapitalist Makine, Öznellik Üretimi, Neoliberal Yönetimsellik

TAŞERON ÇALIŞMA VE KİRALIK İŞÇİLİK ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME

Uğur Özcan¹

İmalat sektöründe uygulanmakta olan taşeron işçiliğinin emek sürecinde ve emek süreci dışında, işçiler arasında dayanışma örüntülerini zayıflatması ve sendikal örgütlenmeyi imkânsız hale getirmesi, işçiler ve işçi örgütleri açısından güncel sorun alanını oluşturmaktaydı. Bu tartışmalar sürerken, hizmet sektöründe uygulanan istihdam için aracı kurum olan özel istihdam büroları imalat sektöründe de yasallaştırılmıştır. Bu bağlamda, işçiler için güncel bir sorun olan taşeron işçiliğe, yeni yasal düzenlemeyle kiralık işçilik eklenmiştir. TÜİK verilerine göre, özel istihdam bürolarına başvuran işsiz sayısı -yıllık ortalama olarak- 2014'te 447 bin iken, bu rakam 2015'te 542 bine ulaşmıştır. İŞKUR verileriyle de özel istihdam büroları aracılığıyla istihdam edilenlerin sayısı ve hangi iş kollarında istihdam edildiklerine ulaşılabilmektedir. Bu veriler doğrudan imalat sektöründeki iş kollarında kiralık işçi olarak çalışan işçi sayısını vermese de, söz konusu artış istihdam etmede özel istihdam bürolarının etkinliğine dair bazı yorumlar yapmak açısından önem taşımaktadır. Bu bildiride emek çalışmaları tartışmalarının odağında olan özel istihdam bürolarının yasal çerçevesi, istihdam yöntemi ve dünyadaki uygulama örnekleri ele alınacaktır. Bu bağlamda çalışma kapsamında TÜİK ve İŞKUR verilerinin yanı sıra, karşılaştırmalı bir analiz yapmak için taşeron işçilik üzerine yapılmış diğer çalışmaların sunduğu verilerden de yararlanılması düşünülmektedir. Çalışmada sendikal çevrelerde yer alan tartışmalar da dikkate alınacaktır.

Söz konusu tartışmalara paralel olarak taşeron işçiliğinin, işçiler arasında dayanışma ve ortak yaşam pratikleri üzerinde yarattığı tahrip edici etkiler tartışmaya açılacak, kiralık işçiliğinin doğuracağı sorunlar incelenecektir. Çalışma, kiralık işçilikle ilgili işçiler arasındaki ücret, çalışma saati ve istihdam biçimi temelli farklılaşmaları ve bu farklılaşmaların işçiler açısından yaratacağı etkiyi incelemeyi ve bu alandaki tartışmalara katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Taşeron İşçilik, Kiralık İşçilik, Farklılaşma

---

¹ YL. Öğr., Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji ABD, ugurozcan@gmail.com

DAMGALAMA PRATİKLERİ OLARAK AYRIMCILIK, NEFRET SÖYLEMİ/SUÇLARI, TRANSFOBİ VE TRANS KADINLAR

Dicle Özcan Elçi¹

Ayrımcılık ideolojisi, dışlama/damgalama/ötekileştirme pratiklerine dayanarak, insanların sahip oldukları ırk, etnik köken, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği gibi doğal/doğuştan olan farklılıklarını politik kutuplaşmalara dönüştüren anti-barışçıl bir ideolojidir. LGBTİ bireyler ve bunlar içerisinde ayrı bir kategori olarak “trans kadınlar” da ayrımcılığa en çok maruz kalanlardandır. Ataerkil bir cinsiyet kültüründe trans kadın olmak, ataerkilliği kutsadığı hegemonik erkeklik söyleminden kovularak doğrudan “öteki” konumuna indirgenmeye maruz bırakılma riski taşımak demektir. LGBTİ bireylerden söz eden bir çalışmada ayrımcılık, nefret suçları ve homofobi-transfobiden bahsetmemek ne yazık ki imkansız olup, özellikle de trans bireylere yönelik dışlama, ötekileştirme, ayrımcı ve transfobik tepkiler, onların gündelik yaşamlarına ve bedenlerine yapışmış bir “etiket”e dönüşmüştür. Ayrımcı ve transfobik dışlayıcı pratikler, trans kadınların ailelerinden başlayarak toplumun tümüne yayılan, bireylerin demografik niteliklerine bakmaksızın her türden insanın üzerinde söz birliğine varmışçasına uyguladığı ötekileştirme mekanizmalarını içermektedir.

Bu çalışma, insanlar arasındaki doğal farklılıkları ideolojik-politik bölünmelere dönüştüren ayrımcılık ve nefret suçları olgularından beslenen homofobik ve transfobik tepkilere maruz kalan trans kadınlara odaklanmaktadır. Çalışmanın amacı, dışlayıcı söylem ve pratiklerden en çok etkilenen bir toplumsal kesim olarak trans kadınların uğradıkları haksızlıklar ve mağduriyetleri görünür kılmak, öte yandan da maruz kaldıkları dışlama/ötekileştirme/damgalama stratejilerinin kendi anlam dünyalarındaki karşılıklarını açığa çıkarmaktır. Bu bağlamda 2014 yılında Mersin’de yaşayan 12 trans kadınla yüz yüze mülakatlar gerçekleştirilmiş, yapılan mülakatlar söylem-anlatı analizi tekniğiyle yorumlanmıştır. Çalışma sonunda, homofobik-transfobik pratiklerin, trans kadınların yaşamına yapışmış bir damgalanma ve ötekileştirme pratiği olduğu, ancak trans kadınların da bununla başa çıkmak için çeşitli stratejilere başvurduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ayrımcılık, Nefret Söylemi/Suçları, Homofobi/Transfobi, Trans Kadınlar

---

¹ Dr. Öğr., Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji ABD, dicleozcan88@gmail.com

Türkiye’de Modern Gündelik Yaşamın Dizilerde Devlet Eliyle Kurulması: 46 YOK OLAN DİZİSİ ÖRNEĞİ

Gözde Özhan¹

Halide Tonga²

Toplumsal yaşamdaki davranış pratikleri ile birlikte anılan gündelik yaşam kavramı, kişilerin birbirleriyle etkileşim halinde oldukları, hem üretim hem de tüketim eylemlerini gerçekleştirdikleri kalıplaşmış davranış biçimleridir. Gündelik yaşam, tarihsel süreçte çeşitli dönüşümlere uğramıştır.

Gelenekselliğin karşısında yer alan modernite kavramı, yenilik ve değişim anlayışı temeline dayanmaktadır. Gelenekselden modern yaşama geçiş sürecinde, sıradan olan ne varsa radikal bir dönüşüme uğramıştır. Modernizmin beraberinde getirdiği bu yenilik ve değişimleri anlamak için gündelik yaşam kusursuz bir alandır. Türkiye’de ise modernleşme süreci, devlet yöneticilerinin tahakküm yapıları altında şekillenmiştir. Modernizm ile birlikte gündelik yaşam anlayışı içerisinde, geleneksel yapının değerleri de korunmak istenmiştir.

Hegemonik iktidarın uyumlu yurttaş yaratma tasavvuru, geleneksel aile kodları, kent tasvirleri, şehir yaşamına özendirme ve dahası konulardaki ideolojilerinin dolaşıma sokulduğu en önemli gündelik yaşam mecralarından biri ise Althusser’in ifade ettiği biçimiyle devletin ideolojik aygıtları arasında olan kitle iletişim araçları olmuştur.

Bu bağlamda, bu çalışmada Türkiye’nin modernleşme sürecinde devletin görünmez eliyle, gündelik yaşam pratikleri içerisinde nasıl müdahale ettiğini ortaya koymak amacıyla örneklem olarak seçilen 46 Yok Olan Dizisi yapısalcı yöntem ile analiz edilecektir. Zira, televizyonun geniş kitlelere hitap etme ve kitleleri etkisi altına alma özelliği olduğu bilinmektedir. Televizyon, kendi içerisinde yarattığı gerçeklikle devletin yaratmaya çalıştığı uyumlu yurttaşını biçimlendirmeye hizmet etmektedir. Bu tahakküm ve denetim yapılarının dışında kalan her türlü yapımlar ise yine devlet eliyle ya kontrol altına alınmakta ya da tamamen yok edilmektedir. 46 Yok Olan dizisi de, farklı dinsel ritüeller (Şamanizm gibi), psikolojik gerilimler, doğa kültürü ile bilim kültürü arasındaki çatışmaları ifade etmesi nedeniyle ana akım medyada sergilenenlerden farklı bir tavır sergilemiştir.

Bu çalışmanın kuramsal ard alanını Henri Lefebvre’in Modern Dünyada Gündelik Hayat ve Gündelik Hayatın Eleştirisi ile ilgili kavramsal tartışmaları oluşturacaktır. Egemen pozitivist anlayışa dinsel ritüelleri de içerisine alan diyonizyak bir meydan okuma biçimine sahip olan 46 Yok Olan dizisi, yapısalcı yöntem ile analiz edilecektir. Ingolf Gabold modeline göre dizinin dramatik kuruluşu çizilecektir. Araştırma şu sorulara yanıt vermeyi amaçlamaktadır:

-Türkiye’de ‘modern’ gündelik yaşam devlet müdahaleleri ile şekilleniyor mu?

-Modern gündelik yaşam anlayışı oluşturulmaya çalışırken aynı zamanda geleneksel yapının korunmak istenmesinde kitle iletişim araçlarının rolü nedir?

- Örneklem olarak seçilen 46 Yok Olan dizisinde egemen yapıya nasıl bir karşı çıkış vardır?

Anahtar Kelimeler: Gündelik Yaşam, Modernite, Lefebvre, 46 Yok Olan

¹ YL. Öğr., Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel Gazetecilik Bölümü, gozdeozhn@gmail.com

² YL. Öğr., Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel Gazetecilik Bölümü

TÜRKİYE'DE KÜRTAJ HAKKINA ERİŞİMİ OLMAYAN MADUN KADINLAR

Yasemin Antik Özkut¹

Bu çalışmadaki amaç, madunun durumunu yansıtmak, toplumsal cinsiyet ilişkileri ve hükümetin söylemiyle kürtaj hakkından faydalanamayan kadınların durumlarını yansıtmak, ortaya çıkarmaktır. Madunu özne konumuna getirerek, bilginin akış yönünde bir kayma yaparak katkı sağlamaktır. Madun çalışmaları grubundan ve feminist teoriden öğrenilenlerle, iki açıdan kurban durumuna düşürülen kadınların; ilki devletin baskı ve zorlaması, ikincisi seslerinin duyulmamış olmasıdır, tecrübeleriyle günümüz Türkiye'sinde sessiz kadınların kürtaj hakkından faydalanamaması durumu anlatılmaktadır. Bunun için ilk önce Türkiye'de kürtaj meselesi açıklanmıştır. Cumhuriyet tarihi boyunca gerçekleştirilen yasal düzenlemelerin üzerinde durulmuştur. Cumhuriyetin ilanından beri nüfus politikaları ve kürtaj meselesi kadının otonomisi ya da hakları üzerinden değil, devletin menfaati üzerinden tartışılmış ve düzenlenmiştir. Kürtaj yasağının kaldırılışı da kadın hakları mücadelesinin bir sonucu değil, nüfus artışının durdurulmasının bir aracıdır. Adalet ve Kalkınma Partisi döneminde İslami vurgularla ve genç nüfus istenciyle yaratılan söylem tartışılmıştır. Yaratılan söylem sonucunda bir pratik te oluşmuş, sonuç olarak ta devlet hastanelerinde kürtaj hizmeti, yasada bir yasak olmamasına rağmen verilmemektedir. Çalışmanın son kısmında ise, madun kadınların tecrübeleri anlatılmıştır ve analiz edilmiştir. Madun çalışmaları grubu tarih yazımını, daha önce tarihin sayfalarından silinmiş insanların da etkilerinin belirlenmesiyle değiştirmiştir. Benzer bir şekilde feminist tarih te daha önce tarihsel veri olarak kabul edilmeyen kaynakları yeniden keşfetmiştir. Bu çalışmada hikaye anlatımının tercih edilmesinin sebebi de kadın/madunların durumlarının onların kendi gözlemlerinden görülebileceğine inanılmasıdır.

Çalışmanın saha aşamasında, kürtaj hakkına erişemeyen madun/kadınların özne olmaları amacıyla, derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Kadınların kendi hikayelerini, kendi tecrübe ettikleri şekilde anlayabilmek için yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmış, aktif bir dinleme gerçekleştirilmiştir. İkisi abla kardeş olmak üzere 4 kadınla görüşülmüştür. Abla kardeş kendilerini daha rahat hissettikleri için ikisiyle toplu bir mülakat yapılmıştır. Tuğçe, 50 yaşında, çiçekçilik yapan Roman bir kadındır. Müge son senelerde çalışmamakta, Mine ise evlere temizliğe gitmektedir. Dilara 16 yaşında evlenip İstanbul'a gelmiş, hayatında hiç çalışmamıştır. Toplumsal cinsiyet rollerini kavrayabilmek için sadece kadınların kürtaj olma/olamama dönemleri değil, önceki yaşantıları, sosyal ve ekonomik koşulları, aileleri de tanınmaya çalışılmıştır. Görüşülen kadınlardan ikisi, Tuğçe ve Müge, devlet hastanesinde kürtaj olamayacakları cevabını alınca, maddi durumları olmadığı için özel bir hastaneye de gidememiş çocuklarını doğurmuştur. Müge'nin kardeşi Mine, dış gebelik yaşayışını ama devlet hastanesinde alınmayıp, borç bulup özelde tedavi görüşünü anlatmıştır. Dördüncü kadın Dilara ise devlet hastanesinde kürtajın yasak olduğunu öğrendikten sonra kendisi düşürmek için çabalamış ve 8 aylıkken karnında ölen bebeğini doğurmak zorunda kalmıştır. Kadınların hayatta kalmak için son çareleri olarak gördükleri geleneksel düşük metotları öğrenilmiş, hamilelik süreçleri, kürtaj olamayınca yaşadıkları ve doğum sonrası dönemleri dinlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Madun, Kadın, Kürtaj, AKP

---

¹ Dr. Öğr., İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ABD, yaseozkut@gmail.com

“USTA NASIL BİR ÇIRAK ARIYOR?": ESNAFIN VE ZANAATKÂRLARIN İŞLERİNİ/SANATLARINI YENİ KUŞAKLARA AKTARMALARI MESELESİ

Gül Özsan¹

Bu bildiri, günümüzde zanaatkârın-esnafın, giderek “kaybolmakta olduğu” ve bunun da ana nedenlerinden birinin çırak bulamamak olduğu yönündeki yaygın imge ve görüşü bir yana bırakarak, bu iş alanlarında “çırak bulma ve yetiştirme” konusunu ele almayı amaçlamaktadır. Usta ve çırak ilişkisini görebileceğimiz bir yere taşıyarak, çalışma biçimlerini, çalışma mekânlarını, işyerlerini devretme, bilgi ve beceri birikimlerini aktarma koşullarını da dâhil edebileceğimiz bir çerçeve oluşturarak bu meseleyi incelemeyi hedefliyorum. Söz konusu grubun kendi işlerine, çalışma süreçlerine nasıl baktıklarını, aileden ya da yakın çevreden kişilerin içinde olduğu bu tür bir üretim ve satış evreninde mesleki hüner ve becerilerini devretmek için kimi seçtiklerini, dahası aktarıp aktarmama konusundaki istek ve arzularını görmek için bunun verimli bir zemin olabileceğini düşünüyorum. Aslında usta ve çırak arasındaki ilişki, pek çok girift ilişkinin olduğu (özel ve kamusal alanın iç içe olduğu) bir güç, arzu ve değer ortamında mümkün olabiliyor. Burada çırak olarak çalıştırılmak üzere alınan kişilerin, daha çok hangi sosyal sınıftan olduğuna, sıklıkla aileden, akraba veya yakın çevreden kişiler olup olmadığına bakmak gerekiyor. Esnaf ve zanaatkâr hakkında elimizde olan literatür bu konuda bir takım ipuçlarını taşıyor. Bildiride, esnaf ve zanaatkâr açısından çırak bulma ve yetiştirme konusunu ele alırken, daha önce İstanbul’un çeşitli semtlerinde esnaf ve zanaatkâr üzerine gerçekleştirdiğim araştırmaların sonuçları (Özsan, 2008; Özsan, 2010, Özsan, 2011; Özsan; 2013: Özsan, 2016) ile Moda, Caferağa Mahallesi’nde toplam 38 küçük dükkân işleticisi kadınla yaptığım görüşmelerin (2015 yılı -) verilerini birleştirme çabasında olacağım. Bu araştırmaların bulguları, bu meslek grupları için “çırak bulma ve yetiştirmenin” tam da “çıraklar” ve “oğullar” (“kızlar?”), “atölye” ve “ev”, “zanaat işi” ve “sanat icra etme” ve “ustanın hünerini aktarması” ya da “saklaması” (yani geçmişe bırakma) gibi temel tartışmaların bulunduğu bir odakta yer aldığını göstermektedir. Burada ileri sürülmesi gereken asıl soru “ustanın nasıl bir çırak aradığıdır”. Başka bir ifadeyle, “çırak bulamama” anlatısının, bu tür bir yakınmanın, hangi temel toplumsal anlam şemaları içine yerleştirilerek okunabileceği burada asıl olan. Bu sorulara verilebilecek yanıtlar, aynı zamanda Türkiye’de mesleki becerinin ve bilginin yeniden üretimi ve seçkinleştirme biçimlerini, bir takım kurumlardaki pozisyonların aktarımına ilişkin örüntüleri, farklı düzlemlerde yaygın bir biçimde gözlemlediğimiz yakınlık ve akrabalığa ilişkin kültürel kodların (hatta sosyal sınıf ve cinsiyet kodlarının) yeniden üretimini ve sürekliliğini de görme fırsatı verebilir.

Anahtar Kavramlar: Esnaf, Zanaatkâr, Kadın Esnaf, Çıraklık, Ustalık, Sanat

---

¹ Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Antropoloji Bölümü, gulozsan@gmail.com

MÜHENDİSLİK, TEKNOLOJİ VE İŞ YERİNDE CİNSİYETE DAYALI AYRIMCILIK

Ece Öztan¹

Setenay Nil Doğan²

Mühendislik maskülen değerlerle şekillenmiş prestijli profesyonel kültürlerden biridir: kadınlar ve erkekler arasında eşit nitelikler söz konusu olsa da eşitsizliklerin bariz olduğu mesleklerdendir (Saavedra, vd. 2014). Türkiye’deki büyük Ar-Ge merkezleri ve bir üniversite teknoparkında kadın ve erkek Ar-Ge mühendisleri ve teknisyenleri ile yürüttüğümüz saha araştırmasının sonuçlarından hareketle bu bildiride Türkiye’de bilim, teknoloji, mühendislik alanlarında cinsiyete dayalı ayrışmaları, meslek ve işyeri düzeyinde analiz ederek, iş yerinde cinsiyete dayalı ayrımcılığın görünmez kılınmasına yönelik mekanizmaları tartışacağız. Çalışmamız büyük Ar-ge merkezleri ve bir üniversite teknoparkında yürütülen bir anket ile 55 Ar-Ge çalışanı ile yürütülen derinlemesine görüşmelere dayanmaktadır. Görüşmelerde meslek seçim sürecinden, işe giriş, yükselme ve yenilik ve patent süreçlerine ilişkin yarı yapılandırılmış sorular sorulmuştur.

Çalışmamızda, teknolojinin, teknolojik “hünerin”, yaratıcılık ve yenilikçiliğın eril bir alan olarak inşası; bilim, teknoloji ve mühendislik alanındaki özel sektör bilimsel işgücünün yatay, dikey ve içsel ayrışmaları ve eril kültürü yeniden üretme ve görünmez kılma mekanizmaları ile kadın Ar-Ge çalışanlarının bu mekanizmalar karşısındaki farklı taktik ve stratejilerine yer verilmiştir. Ar-Ge çalışanlarının alan, meslek ve iş seçim süreçlerindeki yatay, dikey ve iç ayrışma biçimleri, literatürde vurgulanan ayrışma biçimlerine benzer nitelikler gösterse de, Türkiye’deki toplumsal cinsiyet rejimine özgü nitelikler de taşımaktadır. Bu alandaki kariyer süreçleri, mevcut toplumsal cinsiyet rejimleri ile bir pazarlık ve strateji sürecinin de yansımasıdır. Faulkner (2000), mühendis kadınların mesleki grupları, kendi çevreleri içerisinde bir kadın olarak oldukça görünür olmalarına karşın, mesleki ve teknik nitelikleri ile bir o kadar görünmez olmalarına ilişkin olarak ‘görünmezlik paradoksu’ kavramını kullanmaktadır. Bu paradoks toplumsal cinsiyet kimlikleri ile mühendislik kimliklerinin uyumsuz olarak görülmesi ile ilgilidir. Kadınlar eğitim hayatlarından başlayarak bu paradoks ile karşılaşır ve paradoksun kendisi iş yaşamının pratikleri içerisinde düşünmeksizin yapılan, olağan, “içselleştirilmiş” bir sürece dönüşmüştür. Dolayısıyla bu “adaptasyon süreci”, cinsiyete dayalı ayrımcılığın ya da ayrışmanın bir görünümü olarak değil de, çalışma alanına göre, mühendislik mesleğinin veya sahanın, fabrikanın veya “bir Ar-Ge toplantısının” doğallaştırılmış bir “kodu” olarak benimsenir.

Oldukça nitelikli bir işgücü alanındaki cinsiyete dayalı ayrımcılığın (söylemler, pratikler, mücadele stratejileri vb.) Türkiye’deki cinsiyet rejiminin nitelikleri ile birlikte analiz etmek, iş piyasalarındaki ayrımcılık mekanizmalarının anlaşılması ve bu alandaki cinsiyet eşitsizlikleri ile mücadele edilmesi açısından önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: İşyerinde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrışma, Bilim-Teknoloji-Mühendislik (BTM) ve Toplumsal Cinsiyet, Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık

---

¹ Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, ece.oztan@gmail.com

² Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi İnsan ve Toplum Bilimleri Bölümü

“HAVALI” MEKANIN, “HAVASIZ” MAĞAZALARINDA SATIŞ İŞİ: ESTETİK EMEK, BEDEN VE CİNSİYET

Ece Öztan¹

Ester Ruben²

Nurcan Özkaplan³

İşler/meslekler cinsiyet-nötr değil, sürekli olarak karşılıklı ilişki içerisinde cinsiyetlenmektedir. Örneğin hizmet sektöründe salt kadınların yoğun olarak çalışmasının ötesinde, bu alandaki meslekler sadece sabit kadınsı/feminen özellikler taşımamaktadır. İşler/meslekler, cinsiyetleme eylemlerinin kadınlar ve erkekler tarafından, sürekli ve yeniden yapıldığı çatışmalı bir süreç olarak oluşmaktadır. Dolayısıyla, kadın işi/erkek işi sınırlarının daha esnek olduğunu, pek çok kadının erkek işi olarak algılanan daha çok sayıda mesleğe girmeye başladığını, benzer şekilde erkeklerin de daha fazla sayıda kadın işine girmeye başladığını gözlemliyoruz. Özellikle, hizmet sektöründeki pek çok yeni işte, kendini stilize etmiş halde sunma performansının önem kazandığı satış danışmanlığı, müşteri temsilcisi vb. mesleklerde bu eğilimi yakalayabiliyoruz. Çünkü aslında bu tip işlerde feminizasyon, işin ve çalışanın görünüşü, imaj, stil, satılan mal ve sunulan hizmetin özellikleri açısından kadınsı estetikle tanımlanmaya başlanması anlamına gelmektedir.

Müşteri ile ilişki satış işinin kurucu unsurudur. Dolayısıyla bu ilişkinin sınıf, cinsiyet ve hatta cinsellik, beden ve cinsel kimliklerin dahil olduğu, meta ilişkileri, öznellik ve gündelik hayatın iç içe geçtiği bir ilişki olarak ele alınması gereklidir. Bu bildiride İstanbul’da 10 farklı Alışveriş Merkezi’nde yürütülen daha geniş bir saha çalışmamızın verilerinden hareketle, AVM’lerde yer alan farklı sektörlerdeki (kozmetik, giyim, aksesuar, ev gereçleri gibi) mağaza çalışanlarının satış işinin yürütülmesinde toplumsal cinsiyetlenmiş süreçlerin analizi yapılacaktır. Bu çerçevede müşteri, mekan ve mal ile kurulan ilişkilerin yanı sıra iş arkadaşı ve üstlerle kurulan ilişkiler beraberinde sınıf, cinsiyet ve bedenin dahil olduğu satış işi mikro düzeyde analiz edilecektir.

Satış işinin derinlemesine görüşmeler ve feminist metodolojiye dayanan etnografik analizi gerek meta ilişkileri ve emek denetim süreçlerinin, gerekse neoliberal öznellik formlarının inşa süreçlerinin anlaşılması bakımından önemlidir. Satış mesleğindeki emek tezahürlerini yalnızca çalışan ve müşteri rollerinin dışı vurumu değil, daha geniş sosyal yapıya doğru biriken “ritüel zincirlerinin etkileşimi” olarak güç ilişkileri bağlamında irdelemek mümkündür. Estetik emek, işe girerken ve işe alındıktan sonra, hizmet çalışanlarının davranış, konuşma, gülümseme, göz teması gibi çeşitli ifade biçimlerini kapsayacak şekilde tanımlanır; zaten tüm işyerlerinde söze dayanmayan bir etkileşim biçimi vardır ve kurumsal kimliğin bir bileşenidir. Çalışanlar kurumsal estetik anlayışın bir parçası haline gelir ve böylelikle belirgin bir emek stratejisi -estetik emek- işverenler tarafından uygulanmış olur. Ancak bu süreci yalnızca çalışanların emek ve bedenlerinin denetlendiği bir disiplin rejimi olarak değil, çalışanların öznelliğini de içeren, çalışanların da geliştirdikleri çeşitli taktikler, uzlaşma/rahatlama ve baş etme stratejilerini dahil ettikleri bir rejim olarak ele almak gereklidir.

Anahtar Kelimeler: Mağaza çalışanları, Estetik Emek, Mesleklerin Cinsiyetlenmesi, Emek Denetimi, Çalışma Rejimi

¹ Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, ece.oztan@gmail.com

² Prof.Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, esterrub@gmail.com

³ Prof.Dr., Işık Üniversitesi İktisat Bölümü, nurcanozkaplan@gmail.com

GÖREVLİLERİNİN MOBBİNG DÜZEYİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ ve MOBBİNGİN İŞ DOYUMU İLE İLİŞKİSİ: CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Meral Öztürk¹

Ercan Şahbudak²

Şiddet, insan yaşamının her alanında karşılaşılabilecek sorunlardandır. *Bir kişiye güç veya baskı yoluyla istediği şeyi yapmak veya yaptırmak* (Ergil, 1996) anlamında kullanılan şiddet; fiziksel, psikolojik, ekonomik, cinsel saldırı/ihmal şeklinde kendini göstermektedir. Modern iş yaşamının örgütsel problemlerinden birisi (Tınaz, 2013) olarak kabul edilen mobbing; psikolojik şiddetin iş yerindeki görünümüne verilen addır. Mobbing kavramıyla düşmanca ve ahlak dışı yöntemlerle sistematik bir biçimde bir bireye bir veya birden fazla kişi tarafından yöneltilen psikolojik terör kast edilmektedir (Leymann, 1996). Söz konusu taciz, dikey (üstten asta) veya yatay (eşit hiyerarşi) şiddet şeklinde gerçekleşebilir (Tutar, 2004).

Mobbing; mağdurun ve failin kişilik özelliklerinden, örgütsel yapı/ortamdan ve sosyal kaynaklardan (Cemaloğlu, 2013) beslenen karmaşık bir yapıya sahiptir. Günümüzde ayrımcılığın ve sosyal dışlamanın bir aracı olarak iş yerlerinde sıkça kullanılan mobbing; mağdurların sosyal imajını zedelemekte, sosyal yalnızlaşma, küçük düşürücü işlere nakledilme, yaftalanma, gönüllü işsizlik ve sosyal uyumsuzluk gibi problemlere yol açmaktadır (Leymann, 1990). Mobbing ayrıca örgüt içerisinde ve toplumsal düzeyde sorunlar doğurmaktadır. Yaşadığı psikolojik taciz, çalışanların iş doyumlarının düşmesine neden olmaktadır (Ayan, 2011: 2; Tutar, 2004: 101).

Üniversitelerde mobbingin yaygın olduğu (Björkqvist, Österman ve Hjelt-Back, 1994; Richman, vd., 1999; Öztürk, vd., 2008; Yıldırım ve Yıldırım, 2010); özellikle araştırma görevlilerinin mobbinge maruz kaldığı yönünde bulgular vardır (Ayan, 2011; Çivilidağ, 2011). Usta-çırak ilişkisine dayalı araştırma görevliliği; sınırlı sürede lisans üstü eğitimi gerektirmesi, öğretim yardımcılığı sıfatı altında yerine getirilmek zorunda olunan başka görevlerin bulunması (Ayan, 2011), görev alanının açık olmaması, iş güvencesinin üç yılla sınırlı kalması, akademik anlamda deneyimli olunmaması ve yeterli donanıma sahip olunmaması (Çivilidağ, 2011) gibi nedenlerle mobbingi kolaylaştırmaktadır.

Bu çalışmada Cumhuriyet Üniversitesindeki araştırma görevlilerinin mobbinge uğrama durumunun bazı sosyodemografik özelliklere (cinsiyet, alan, medeni durum ve üniversitede çalışma süresi) göre farklılaşp farklılaşmadığı araştırılmaktadır. Ayrıca mobbingin iş doyumunu ile ilişkisi incelenmektedir.

Tarama yönteminin kullanıldığı çalışmada mobbing düzeyini belirlemek amacıyla “İşyerinde Psikolojik Taciz Ölçeği” (Tınaz, Gök ve Karatuna, 2010), iş doyum düzeyi için “Öğretim Elemanları İş Doyumu Ölçeği” (Kelecioğlu, Bilge ve Akman, 2006) kullanılmıştır. Çalışmaya 147 araştırma görevlisi katılmıştır. Çalışma araştırmaya katılmak isteyenlerle yürütülmüştür. Ancak öncesinde üniversitede mevcut fakülteler; sosyal bilimler, fen-teknik ile sağlık bilimleri olarak üç tabakaya ayrılmış, her alandan katılımcının araştırmada temsil edilmesi hedeflenmiştir.

Verilerin analizinde bağımsız örneklem t testi, tek yönlü varyans ile korelasyon analizleri kullanılmıştır.

Bulgulara göre cinsiyet, alan ve hizmet süresi göz önüne alındığında mobbinge uğrama açısından gruplar arasında farklılık vardır. Erkekler, fen-teknik alanında çalışanlar ile 7 yıl ve üzeri görev

¹ Yrd. Doç. Dr., Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Hizmetler Bölümü, meralyuner@hotmail.com

² Yrd. Doç. Dr., Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Hizmetler Bölümü

yapanlar daha çok mobbinge maruz kalmaktadır. Medeni durum söz konusu olduğunda gruplar arasında farklılık bulunmamaktadır. Mobbing ile iş doyumu arasında negatif yönde ilişki vardır.

Anahtar Kelimeler: Mobbing, Üniversite, Araştırma Görevlisi, Psikolojik Taciz

TARIMDA NEO-LİBERAL MÜLKSÜZLEŞTİRME: TOHUM PATENTLERİ

Özgür Öztürk¹

Elife Kart²

Kapitalizm, küreselleşme sürecinin de getirdiği süratle, tarım ve kırsal yaşam ilişkilerinde, dünya ölçeğinde köklü değişimler yaratmaktadır. Küresel tarım ve kimya şirketlerinin, yerel çiftçileri borçlandıran, aynı zamanda –bir sonraki sezonda ekmek üzere- tohum sakladıklarına dair açtıkları patent davaları dikkat çekmektedir. Tüm bu hızlı değişimler beraberinde dünyanın farklı yerlerinde kitlesel çiftçi intihar vakalarını da görünür kılmaktadır. Bu çalışmada, küresel/ neo-liberal birikimin “mülksüzleştirme” süreçlerini dayatan niteliğinin, diğer bir ifadeyle “mülksüzleştirme yoluyla birikim”in, kapitalizme içkin olmayan süreçlerini ve nesnelere nasıl birer birikim aracı haline dönüştürdüğü tartışması yapılmaktadır. Bu bakış açısından hareketle bildiride, tohum saklamanın, cezai bir suç haline nasıl getirildiği, çiftçilerin kendi tohumlarının mülkiyetini nasıl yitirdikleri ve uluslararası firmaların, çiftçileri hem borçlandırarak hem de mülksüzleştirerek yeni bir birikim alanını nasıl oluşturdukları sorgulanmaktadır. Tohumun mülksüzleştirme sürecinin iki temel bileşeni ele alınmaktadır: Birincisi, tohumun patentlenebilir hale getirilmesini sağlayan biyoteknolojik gelişmelerdir. Biyoteknoloji ile DNA ve gen aktarımları mümkün hale gelmiş ve ortaya yeni nesil melez bitkiler çıkartılmıştır. Küresel tarım, ilaç ve kimya şirketleri, yeni nesil bitkilerin üretilmiş birer meta olduğunu iddia ederek patentlenebilir nesnelere olduğunu iddia etmektedir. Bu noktada mülksüzleştirmenin ikinci ve tamamlayıcı unsuru olan hukuki/siyasi boyutunu içeren fikri mülkiyet hakları, mülksüzleştirmenin bir aracı olarak ortaya çıkmaktadır. Çalışma, çiftçiler ve şirketler arasındaki patent davalarındaki tarafların beyanları ve davaların sonuçlarından elde edilen literatür taramasının verilerine dayanmaktadır. Veriler, tarımın unsurlarının giderek piyasa kurallarına tabi olmasıyla birlikte, rekabet ve bireycilik unsurlarının da kırsal yaşamın içerisine yerleştiğini göstermektedir. Bu çerçevede kırsal yaşamı mekanik dayanışma ve işbirliği temelinde tanımlayan klasik sosyoloji yaklaşımlarının geçerliliği sorgulanmaktadır. Son olarak, çiftçilerin borçlandırılması, daha fazla piyasaya içerilme süreçleri ve kırsal yaşamın dönüşen yapısı tartışılmaktadır. Özellikle Hindistan’daki devasa rakamlardaki çiftçi intiharları dikkate alınarak, kırsalın piyasalaşma ve çiftçilerin borçlan(dırıl)ma süreçlerinin, Türkiye’de de benzer sonuçlar doğurma potansiyeline dikkat çekilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mülksüzleştirme, Tohum Patentleri, Biyoteknoloji, Fikri Mülkiyet Hakları

---

¹ YL. Öğr., Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji ABD, ozgur.ozturk09@hotmail.com

² Yrd. Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

CUMHURİYET'TEN GÜNÜMÜZE DEĞİŞEN “ANKARALI KİMLİĞİ”

Nilüfer Öztürk Aykaç¹

Toplumsal değişim; cereyan ettiği coğrafyalarda siyasi, dini, ekonomik, kültürel yapı başta olmak üzere pek çok alanda radikal değişiklikleri tetiklemektedir. Söz konusu değişimler ülkemizde de derinden hissedilmiş ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte geniş çaplı toplumsal değişimler silsilesi baş göstermiştir. Halkın yaşam biçimini doğrudan etkilediği için özellikle kültürel alanda yaşanan toplumsal dönüşümler, halkın en yakından hissettiği ve en çok reaksiyon gösterdiği değişim olmuştur.

Bu tür deneyimleri, belli bir bölge halkının kimlik ve aidiyetinde gözlemlemek mümkündür. Bunun en çarpıcı örneklerinden biri hiç şüphesiz Ankara'da görülür. Ankara'nın Cumhuriyet'te elde ettiği ayrıcalıklı konum, ülkemizdeki toplumsal değişimler açısından kritik bir yer işgal etmesine ve her daim gündemde olmasına yol açmıştır. Cumhuriyet'le birlikte Ankara'da yaşanan değişim ve dönüşüm, yepyeni bir Ankaralı kimliğini de doğurmuştur.

Ankaralılığın sosyoloji açısından önem arz eden ilk anlamı, yerli olmayı ifade eden belli bir yerde doğma, orada büyüüp oraya ait olma hissini işaret eder. Ancak Cumhuriyet'in kuruluşu sürecinde Ankaralılık “Ankara yerlisi olma”dan öte bir anlam kazanmıştır. Ankaralılık bu dönemden itibaren, yeni Cumhuriyet'in arzu edilen yurttaş tipini simgelemektedir. Belli şekilde giyinen, belli eğlence anlayışları olan, belli düşünceleri olan, belli şekilde gündelik işlerini yerine getiren bu “makbul vatandaşı”, ne yazık ki çoğu yerli Ankara halkını dışlayıcı bir niteliğe sahip olmuştur. Yerli Ankaralılardan çok, İstanbul'dan gelen bürokratların ve ailelerinin sunduğu bu yeni kimlik, çıkarılan kararlarda, benimsenen politikalarda, dönemin edebi eserlerinde birçok yolla pekiştirilmiştir.

1950'li yıllarda iktidarın değişmesiyle birlikte, benimsenen devlet politikaları değişmiş ve buna bağlı olarak çevre illerden gelen göçler artmıştır. Göç edenlerle birlikte Ankara'da yaşayan halk profili de değişime uğramış ve kent kimliği yepyeni bir boyut kazanmıştır. Kente yeni gelen göçmen halkın tutunma gayretleri, kentteki elit bürokrasinin göçmenleri kent merkezinden uzak tutma çabası, yerli halkın önemli bir kısmının da kent çeperinde kalmaya başlaması Ankaralılığın toplumsal anlamında ikinci bir kırılmayı da beraberinde getirmiştir.

90'lı ve 2000'li yıllarla hız kazanan süreçte ise müzik sektöründe “Ankaralılık”ın piyasa ismi olarak kullanılması, zamanla onun bir kimlik temsiliyetine dönüşmesine olanak sağlamıştır. Günümüzde Ankaralı Ayşe, Ankaralı Yasemin, Ankaralı Turgut gibi isimler, Ankara yerlisi olmamalarına ve Cumhuriyet'in ilk dönemindeki “makbul vatandaşı” profiline uymamalarına karşın Ankaralılığın prototipi gibi algılanmaktadırlar. Bunlara bir de son dönemde dikkati çeken Behzat Ç. gibi dizi karakterleri eklenmiştir.

Bu çalışmamızda Ankara'nın yaşadığı siyasal, kentsel ve kültürel değişimin Ankaralı kimliği üzerinde yarattığı tesir ele alınacak ve bu süreç sosyolojik olarak yorumlanmaya çalışılacaktır. İlk dönem Anadolu Ankara yerliliği, cumhuriyetle birlikte modern vatandaş olarak Ankaralılık ve son olarak bir alt kültür olarak değerlendirilebilecek piyasa Ankaralılığı çalışmamızın satırbaşlarındandır.

Anahtar Kelimeler: Ankaralılık, Kültürel Değişim, Kentli Kimliği, Altkültür

¹ Arş. Gör., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, niluferozturk@kmu.edu.tr

DİJİTALLEŞEN EMEK SÜREÇLERİNDE MÜHENDİSLİK PRATIĞİNİN DÖNÜŞÜMÜ

Ezgi Pehlivanlı Kadayıfçı¹

Bu çalışma, yakın zaman Türkiye'sinde dijitalleşen üretim süreçlerine bağlı olarak mühendislik mesleğine dair üretim araçlarının ve mühendisliğe ait toplumsal imajın dönüşümünü ele almaktadır. Fordizm sonrası üretim tarzıyla kullanımı artan dijital üretim araçları, büyük sermaye tarafından yürütülen üretim alanlarında, mühendislik pratiğinin dönüşmesine yol açmıştır. Söz konusu çalışmayı oluşturan bulgular, 2012-2015 yıllarında yürüttüğüm doktora tezimin veri setinden elde edilmiştir. Bu kapsamda, 25 kadın, 15 erkek mühendis ile derinlemesine mülakat yapılmış, Ankara'da bir fabrika ve iki atölyede etnografik çalışma yürütülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Mühendislik, Dijitalleşen Üretim Süreçleri, Türkiye, Post-Fordizm, Dönüşüm

---

¹ Arş. Gör. Dr., ODTÜ Sosyoloji Bölümü, esgi.pehlivanli@gmail.com

ŞİDDET MAĞDURU KADINLARIN SIĞINMAEVİ SONRASI DENEYİMLERİ

Semahat Dicle Maybek¹

Çalışma kapsamında sığınmaevinden çıkan kadınların şiddetten kaçış ve şiddetsiz yeni yaşama entegrasyonları konusunda geliştirdikleri stratejiler araştırılmıştır. Devletin kadına yönelik şiddetle mücadele ve kadın sığınmaevinden çıkan kadınlara sunduğu destekler konusundaki politikalarının başarısını da içine alan sığınmaevleri, sığınmaevlerinin önemi ve eksiklikleri konusu ele alınmıştır. Bu çalışma ile kadınların sığınmaevi sonrasında yaşam stratejileri bağlamında durumlarının saptanması, ihtiyaçlarının belirlenmesi ve alandaki eksikliğin giderilmesine ilişkin politika önerilmesi bağlamında kadın çalışmalarına katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

Bu bağlamda Türkiye'nin metropol bir ilinde bulunan 2 sığınmaevinden çıkan toplamda 10 kadın ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Çalışmaya katılmayı kabul eden kadınlar arasında yüksek can güvenliği riski altında olanlar sebebiyle ve özel hayatın mahremiyeti açısından çalışmanın yapıldığı metropolün adına ve katılımcıların kimlik bilgilerine yer verilmemiştir. Veriler, Maxquada 12.0 veri işleme programı ile analiz edilmiştir. Çalışmada grounded teori yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemin örnekleme tekniği olan teorik örnekleme tekniği ile örneklem tespiti yapılmış ve veriler doygunluğa ulaştık kadar alan çalışmasına devam edilmiştir.

Çalışmada, kadınlara devletten ve sığınmaevinden sağlanan destekler ve bu desteklerin yeterliliği, sığınmaevinin yeni yaşamlarıyla bütünleşmesindeki katkıları ve engelleri kadınların söylemleri bağlamında incelenmiştir.

Kadın sığınmaevlerinden çıkan kadınlara sağlanan aynı ve nakdi destekler Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlükleri Sosyal ve Ekonomik Destek Birimi ile kaymakamlıklara bağlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bilindiği üzere bu yardımlar ihtiyaç sahibi tüm vatandaşlara açık olup kadın sığınmaevinden çıkan kadınlar özelinde mevzuatta özel bir uygulama bulunmamaktadır.

Çalışmanın sonunda sığınmaevinden çıkan kadınların sığınmaevinde en çok sağlık desteği aldıkları ve sığınak içinde aldıkları destekleri yeterli buldukları ortaya çıkmıştır. Kadınlar, sığınmaevinin kendilerine en büyük kazanımının özgüven gelişimi ve kendilerini güvende hissetmeleri olarak beyan etmişlerdir. Kadınların sığınmaevi sonrasında yeni yaşam inşasında karşılarına çıkan en büyük engel ise sığınmaevi içindeyken yapılan mesleki çalışmalardan kaynaklı sıkıntılar (sığınmaevi sonrası aynı ve nakdi yardımların bağlanması konusunda) olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kadın Sığınmaevi, Kadına Yönelik Şiddet, Toplumsal Hayata Entegrasyon

---

¹ Dr., Yenimahalle Belediyesi Kadın Sığınmaevi

ÇİFTE DEZAVANTAJLILIK: SAKAT VE SAKATA BAKAN KADIN OLMAK

Duygu Samav Cantürk¹

Songül Sallan Gül²

Engellilik olgusu bedensel bir durumun tanımından, toplumsal bir statüye ve kimlik inşasına kadar uzanan yaygın anlamları ifade edebilmektedir. Bedensel anlamda “normal” olandan farklılaşan, yeti yitimi, eksiklik ya da işlev bozuklukları nedeniyle bedensel fonksiyonlarını tam olarak yerine getiremeyen kişileri tanımlayan bir kavram olan sakatlık ya da özürlülük, diğerleriyle etkileşim sürecinde bir toplumsal statüye dönüşmektedir. Sakat kişinin kendini diğerlerinin gözünden görmeye başlamasıyla birlikte bu kimlik, çoğu kez bir dezavantajlılığı ifade etmektedir. Türkiye’de 2000’li yıllarla beraber sakat kavramının gündelik pejoratif anlamının getirdiği olumsuzluğu aşmak ve hak odaklı bir kimliğe işaret etmek amacıyla “engellilik” kavramı yasal ve toplumsal düzlemdeki anlamıyla kullanılmaya ve yaygınlaşmaya başlamışsa da, beden in toplumsal kimlik üzerindeki yeniden inşası devam etmektedir.

Sakatlık olgusu II. Dünya Savaşı sonrasında refah toplumlarında kapitalist toplumun kalkınmacı kültürel değerler ve çalışma etiğiyle yeniden biçimlenmiştir. Savaşta sakatlanan ve çalışabilir olanların normalleştirilme süreci Parsoncu bir yaklaşımla, tıbbi modelde, sakat kişinin hasta olarak görülmesine ve dolayısıyla sakatlığının profesyonel kişilerce belirlenerek, iyileştirilme süreçlerine kurumsal bakım hizmetleri de eklenmiştir. Sakat kişiyi birey olarak gören, bağımsız yaşamasını ve yurttaş olarak haklarını temel alan bir sosyal modelin gelişimi ise, ancak 1960 sonrasındaki sakatlık hareketiyle söz konusu olabilmektedir.

Beden in kültürel inşasını ve geleneksel olumsuz sakat kimliğinin yol açtığı iktidar ilişkileri ve ayrımcılıklara karşı başlatılan sakat hareketi, yeni bir tanım olan ve dezavantajlı kimliğin sorgulanmasını ifade eden “engellilik” kavramını, politik ve toplumsal gündeme taşımıştır. Günümüzde engellilik kavramı, beden in toplumsal inşasının neden olduğu eşitsizlikleri ve ayrımcılıkları görebilmek için oldukça kullanışlı bir kavramdır. Aynı zamanda kimliğin diğer kimliklerle kesiştiği giri alanları görme bakımından da oldukça önemlidir. Bu alandaki kesişme noktalarından biri de “sakat ve kadın” kimlikleridir. Engellilerin, özellikle ağır, yani yaşamını başkalarına bağlı ve bağımlı sürdürebilen sakatların bakım hizmetlerindeki arayış ta Türkiye aileyi ve kadın emeğini çözüm olarak sunmuştur.

Kurumsal bakımın kimsesiz engellileri kapsadığı ve oldukça yetersiz olduğu Türkiye’de 2000’li yıllarla beraber artan muhafazakarlık aile odaklılığı sosyal yardım programının odağına yerleştirmiştir. Aile ve aile içindeki rolleriyle kabul gören kadınlar, devlet eliyle “sakatlığa”, yani “muhtaç yoksul”un bakımında bakım hizmetini üstlenen kişiler olarak sunulmuşlardır. 2006 yılından itibaren yoksul engelli (2022 sayılı yasa) ile aile sosyal yardımları (2828 sayılı yasa) kapsamında “engelli bakıcı ücreti” uygulaması yaygınlaştırılmıştır. Bugün bu kapsamdaki sosyal yardım programlarından yararlanan kişi sayısı 500 bine yaklaşmıştır. Ağır fiziksel sakatlığı olan kişilere bakan ve gelir desteği alanların onda dokuzu kadındır. Bu bildiride Türkiye’de sakatlara yönelik bakış ve sakat kimliğinin toplumsal inşası 2015-2016 yıllarında gerçekleştirilen saha araştırması bulgularının ışığında, Isparta ve Van örneklerinde, nitel araştırma tekniklerinden kategorik içerik analizi ve metaforlarla sakatların ve

¹ Öğr. Gör., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Çavdır MYO Sosyal Hizmetler Bölümü, duyugsamav@gmail.com

² Prof. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

sosyal yardım olarak bakıcı ücreti alan kadınların gözünden “sakat ve kadın kimliklerinin kesişme noktaları”, beden ve toplumsal cinsiyet politikaları bağlamında sorgulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sakat, Kadın, Beden-Kimlik, Sosyal Yardım

TÜRKİYE KÖKENLİ AKADEMİSYENLERİN ALMANYA'DAN TÜRKİYE'YE GÖÇÜ VE GÖÇ EĞİMLERİ

Cemal Sarı¹

Ludger Pries²

Küreselleşme ve gelişen teknoloji ile birlikte ülkeler arasındaki sınırlar yapaylaşmaya ve günümüzde insanlar geçmişe göre çok daha mobil, bir ülkeden başka bir ülkeye daha kolay göç edebilmektedirler. Elli beş yıl önce Almanya ile Türkiye arasında yapılan misafir işçi anlaşmasıyla milyonlarca insan farklı bağlamlarda geçici veya kalıcı olarak Türkiye'den Almanya'ya göç etmiş ve bu göç olgusu, günümüzde de karşılıklı olarak devamlılığını sürdürmektedir. Bugün, o göç eden Türklerin çocukları ve torunları artık hem Almanya, hem de Türkiye için büyük bir potansiyel oluşturmaktadırlar. Aralarında işadami, sanatçı, öğrenci, siyasetçi, bilim adamı, futbolcu ve yazar başta olmak üzere her dalda oldukça önemli, olumlu örneklerle sahip olan bu nesiller; Türkiye ve Almanya arasındaki siyasi, ekonomik ve sosyal bağların daha da güçlenmesinde önemli rol oynamaktadırlar.

Son bir kaç yıldır Alman basını ve kamuoyunda yer alan haberlerde Almanya'da doğup büyüyen, bu ülkenin sunduğu olanaklar ve fırsatlarla eğitim gören, iki dil bilen, kalifiye ve Avrupa'nın hukuki ve kültürel yapısına hakim olan Türkiye kökenli akademisyenlerin, farklı nedenlerden dolayı sürekli veya geçici olarak Türkiye'ye göç etmeleri büyük tartışmalara yol açmıştır. Genellikle sanayileşmenin yoğun olduğu, yabancı şirketlerin bulunduğu bölgeler Türkiye kökenli göçmenlerin hedef merkezleri haline gelmiştir. Bugün İstanbul ve İzmir gibi büyük kentlerde Almanya ile Türkiye'yi kültürel ve ticari bakımdan birbirine yakınlaştıran 'ulus aşırı yaşam alanları' bulunmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, yüksek öğrenimlerini Almanya'da tamamlayan, akademisyen olan Türkiye kökenli ikinci ve üçüncü nesilleri kapsayan bireylerin, Almanya'yı geçici veya kalıcı olarak neden terk ettikleri ve terk etme isteklerinde buldukları araştırılmıştır. Bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde 2014 - 2016 yılları arasında hem İstanbul'da hemde Türklerin yoğun olarak yaşadığı Almanya'nın Ruhr-Bölgesin'de, 25 ve 55 yaş arası toplam 10 Türk kökenli akademisyenle, 'biographisch-narratives Interview' (görüşme) metodu kullanılmıştır. Verilerin analizi için ise Alman sosyolog Ralf Bohnsack'ın geliştirdiği 'dokumentarische Methode' tekniğine başvurulmuş ve elde edilen bulgular bu analiz yardımıyla yorumlanmıştır. Elde edilen sonuçlar gösteriyorki; Türkiye, Almanya'daki Türkiye kökenli eğitimli bireyler için dil, çevre, sosyal ilişkiler, ailevi bağlar ve kültür gibi faktörlerden ötürü büyük bir öneme sahip olmaktadır. Erkeklerin genelde büyük şirketlerde çalışmak, kariyer yapmak için Türkiye'yi seçtikleri ve kadınların büyük bir bölümünün ise evlilik gibi ailevi sebeplerden dolayı Türkiye'ye döndükleri tespit edilmiştir. Ayrıca Türkiye kökenlilerin kendilerini Almanya'ya 'ait hissetmeme', iş ve konut arayışında 'dışlanmışlık' gibi nedenlerde azımsanmayacak derecede önemli bulgular arasında yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk-Alman Göçü, Ulus Aşırı Göç, Yüksek Nitelikli Türkler, Göç Niyetleri

---

¹ Dr. Öğr., Ruhr Üniversitesi Bochum Sosyal Bilimler Fakültesi Sosyoloji Bölümü, cemal.sari@ruhr-uni-bochum.de

² Prof. Dr., Ruhr Üniversitesi Bochum Sosyal Bilimler Fakültesi Sosyoloji Bölümü

Anadolu coğrafyasında var olma/varlığını sürdürebilme mücadelesi veren birçok etnik topluluk, yüzyıllardır nüfus politikalarıyla elimine edilmeye çalışılıyor. Bu kimi zaman direkt “asimilasyon” yönelimiyle, kimi zaman da “entegrasyon/uyum” gibi asimilasyonun etrafından dolanan ama en nihayetinde aynı kapıya çıkan pratiklerle vücut buluyor. Osmanlı’dan, Cumhuriyet’in ilk dönemlerine ve sonrasına kadar değişken dozlarda ama hep aynı arka planla bir tek tipleştirme pratiğinden bahsedebiliriz. Yapılan çalışma, bu tarihsel arka planın ışığında bugünün Türkiye’inde nüfus politikaları bağlamında Maraş’ta kurulmak istenen mülteci kampını tartışmaya açmaktadır.

Maraş’ta Alevi nüfusun yaşadığı bölgeye kurulmaya başlanan konteyner kent öncelikle yerel halkın sonra da kamuoyunun büyük tepkisine neden olmuştu. Mecliste birçok soru önergesi ve araştırma teklifi verilen kamp planıyla ilgili hükümetten hala tatmin edici bir açıklama gelmemişken başka Alevi yerleşimler için de benzer bir durum ortaya çıktı. Bu gelişmeler ağırlık merkezine alındığında, Aleviler için kültürel ve demografik bir tehdit haline gelebilecek Suriyeli mültecilerin “neden Alevi bölgelerine yerleştirildiği” sorusu hala şiddetle geçerliliğini korumaktadır.

Maraş’ta kurulan konteyner kent sosyal bilimler açısından birkaç aylık bir gündemdir. Bu çalışma kapsamında Mart ayından bu yana Maraş ile ilgili gerçekleştirilen bir araştırma sürecinin sonucunda bulgular bir araya getirilmiştir. Medya taraması, derinlemesine görüşmeler, arşiv ve güncel literatür taraması ve uzun bir gözlem sürecinin sonucunda ortaya çıkan veriler nüfus politikaları bağlamında tartışılmaya çalışılmıştır.

Bu kapsamda Maraş ilinde Ermeni nüfusu 1970’li yıllardan itibaren şehirde sıfırlanmış ve hatta onlardan geriye hiçbir iz kalmamıştır. 1978 Maraş Katliamı ile birlikte şehir merkezinde görece zenginleşen Alevi nüfus büyük bir oranda o dönem bataklık olan arazilere katliam gözdağı ve aslında devamlı bir katliam tehdidiyle sürülmüştür. Katliamla yüzleşmenin de gerçekleşmemesiyle birlikte Alevi topluluğu bu katliam korkusuyla peyderpey göç etmiştir. Geriye kalan sınırlı nüfus da yaşam alanlarının ortasına yapılacak bu geçici olduğu iddia edilen barınma merkeziyle ciddi bir tehdit hissetmektedir. “Katliam refleksi” olarak ifade edebileceğimiz bu durum Osmanlı’dan AKP’ye uzanan çok büyük bir tarihsel aralıkta bir süreklilik arz eden nüfus politikalarının Maraş yerinde nasıl şekillendiği ile doğrudan alakalıdır. Mülteci kampların inşa edilirken en az fiziksel alt yapıya uygunluğu gözetildiği kadar sosyal ve kültürel uygunluğu da göz önüne alınmalıdır. Alevilerin Suriyeli mültecilerle kurmaya çalıştığı empati, katliam korkusunun önüne haklı olarak geçmemektedir.

Anahtar Kelimeler: AFAD Kampları, Maraş Konteyner Kenti, Nüfus Politikaları, Alevi

¹ Dr. Öğr., Yıldız Teknik Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, semihsavasal@yahoo.de

² YL. Öğr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel Sosyoloji ve Metodoloji

KENTİN DEĞİŞİMİ VE SİNEMADA YENİ SEYİRCİ KİTLESİ

Aylin Sayın Gönenç¹

Yeşilçam sineması seksenlerin sonunda üretim anlamında neredeyse bitmiş ve yeni bir sinema doksanların ikinci yarısında ortaya çıkmıştır. Sanat sineması kurumsal bir alan olarak kendini bu dönemde varedebilmiştir. Bu varoluşun nedeni sadece finansal olanaklar, teknolojinin demokratikleşmesi değil, bu sinemaya değer veren bir seyirci kitlesinin de oluşmasıdır. Bu dönemde sinema seyircisinin demografik yapısı değişmiştir: Yeşilçam sineması seyirci kitlesini oluşturan geleneksel orta sınıf ve işçi sınıfı kentten çekilerek eve kapanmış, kenti sahiplenen ve kenti keşfetmeyi; sinemaya gitmeyi, festivallerde film izlemeyi kimliğinin ayırt edici bir parçası olarak gören yeni bir seyirci kitlesi oluşmuştur.

1980 sonrası neoliberal politikaların uygulamaya konulmasıyla kentler sanayileşmenin ve üretimin merkezi olmaktan çıkıp finans merkezi olmaya ve küreselleşmeyle beraber ulusötesi sermayeye açılmaya başlamıştır. Kentlerin egemen sınıflar lehine dönüşüm geçirmeye başladığı bu dönemde geleneksel mahallelerin yerine uydu kentler/siteler inşa edilmiş, plazalar kentlerin silüetine hakim olmaya başlamış, dünyaca ünlü restoran/kafe zincirleri ülkeye gelmiş, toplumsal yaşam her anlamda bir değişim geçirmiştir.

Neo-liberal politikalar sonucunda büyük kentlerde üretimin hizmet sektörüne kayması ve kentlerde değişen siyasal-ekonomik-kültürel ortam, toplumsal kimlikleri de değiştirerek yeni sınıf kimlikleri ortaya çıkarmıştır. Geleneksel orta sınıf ekonomik ve kültürel anlamda gerilerken çokuluslu şirket, banka, özel sektör çalışanlarının artması, toplumsal iş bölümünün çeşitlenmesi, profesyonel-egitimli-kentli özellikleriyle genelleştirebileceğimiz yeni bir orta sınıf yaratmıştır. Bahsedilen yeni seyirci kitlesi olduğunu iddia ettiğim yeni orta sınıfın ortaya çıkışı ve varlığını göstermesi kentin çehresinin değişmesinden bağımsız değildir.

Bu çalışma, kurumsallaşan sanat sinemasının seyircisinin yeni orta sınıf olduğunu iddia ederken bu sınıfın küreselleşme üzerinden değişim geçiren kentle alışverişini sinemaya gitme pratikleri üzerinden okuyarak *kültürel sermayeyi* bu alışveriş dolayısıyla nasıl biriktirdiğine, kendisini diğer sınıflardan nasıl ayırdığına; Pierre Bourdieu'nün 1970'ler Fransası'ndaki sınıfsal ayrışmayı zevkler üzerinden anlattığı çalışması *Ayrım'dan (La Distinction)* yararlanarak tartışmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yeni Orta Sınıf, Küreselleşme, Sinema, Kültürel Sermaye

---

¹ Dr. Öğr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, aylinserim@gmail.com

AKP'Lİ YILLARDA NEOLİBERALİZME ÖZGÜ BİR KENT YÖNETİM ÖRNEĞİ: GAZİANTEP

Deniz Sert¹

Gaziantep ihracat sıralamasında altıncı sırada yer alan, 5 bölgeden oluşan organize sanayisi ve sahip olduğu ekonomik hacim ile sanayileşen Anadolu kentleri arasında ayrıcalıklı bir konuma sahiptir. Gaziantep'in 1990'lı yıllardan itibaren yakaladığı ekonomik büyüme hızı ve sanayileşme ivmesini anlamak için; siyasal, ekonomik aktörler arasındaki ilişkinin ve koordineli çalışan sivil toplum kuruluşlarının (İslami vakıflar) incelenmesi yerinde olacaktır. Bu üç aktör arasındaki ilişkiden hareketle AKP'li yıllarda neoliberal politikalarla uyumlu bir kent yönetim modelini, Gaziantep şehri örneğinde tartışmaya açacağım.

Gaziantep sermayesi örgütlü ve güçlü temsil mekanizmalarını inşa etmiştir. Kentteki sermaye ihtiyatlı davranmış ve geçmiş hükümetleri yöneten partiler ile çekimser ilişkiler kurmuştur. Sermayenin bu tereddütü AKP iktidarı ile birlikte yerini, tavizsiz bir desteğe bırakmıştır. Sermayenin AKP dönemindeki güçlü angajmanının hangi araçlarla gerçekleştiğini ve kent yönetim pratiğini nasıl belirlediğini anlamak için sermayenin temsil kurumlarının pozisyonuna ve sınıf içi dengelerin nasıl değiştiğine bakacağım. Ayrıca, sermayenin belediyeler ve sivil toplum kuruluşları ile nasıl ilişkiler kurduğunu inceleyeceğim.

Belediyeler ise incelediğim yönetim örneğini oluşturan diğer başat unsurdur. Kentteki aktörler arasında koordinasyonu sağlayan bir kurumdur. Hükümetten aldığı destekle faaliyetlerini çeşitlendiren, kendine yakın sermaye gruplarının serpilmesini çeşitli rant mekanizmaları ile kolaylaştıran, sermaye grupları arasındaki dengeyi sağlayan ve kendi siyasi varlığını yaygınlaştırmak için İslami vakıfların faaliyetlerine alan açmaktadır.

Kentteki sivil toplum örgütlerinin sayıları ve etkisi özellikle AK Parti'nin yerel yönetimde olduğu yıllarda artmıştır. İslami vakıfların belediye desteği ile faaliyet alanı genişlemiş, örgütlülüğü güçlenmiş ve hizmet götürdüğü insan sayısı artmıştır. İslami vakıf ve yardım kuruluşları kentteki karar alıcılar arasında yer almaktadır. Vakıfların yetkin kadroları belediyelerin idari kadrolarında nüfuza sahiptirler. İslami vakıfların kentteki işlevi, diğer iki aktörle olan bağlantısıyla da değerlendirilebilir. Vakıfların finansmanını kısmen üstlenen sermaye grupları; bu sayede birbirleri ile iş ilişkisi kurmakta ve yerel yönetim ile temasa geçmektedirler. Sermaye açısından İslami vakıflar üzerinden siyasi ve sosyal sermaye biriktirmek mümkün olmaktadır. Belediye İslami vakıfların aracılığı ile siyasi varlığını dolaylı yoldan pekiştirmektedir. İslami vakıfların hizmetleri merkezi sosyal politikaların ve yerel yönetim faaliyetlerinin tamamlayıcısı olmaktadır.

Kısaca değindiğim üç aktör arasında kurulan ilişkileri inceleyerek, neoliberal politikaların siyasal, ekonomik ve toplumsal alandaki etkilerini kent ölçeğinde göreceğim ve bu dönemde neoliberal politikalarla uyumlu yönetim modelinin nasıl kurulduğunu açıklamaya çalışacağım. Bu incelemeyi, 2013-2014 yılları arasında Gaziantep'te yaptığım saha araştırmasının bulgularına dayandıracam. Bu tebliğde nitel yöntemler kullanarak 9 sermayedar, 5 belediye yöneticisi, 7 İslami vakıf çalışanı, 1 gazeteci ve 3 ticaret ve sanayi odası temsilcisi ile gerçekleştirdiğim derinlemesine görüşmelere ve saha araştırması süresince yaptığım katılımcı gözleme dayalı verileri kullanacağım.

Anahtar Kelimeler: Neoliberalizm, Gaziantep, Sermaye, Belediye, İslami Vakıflar, Kent Yönetimi

---

¹ YL. Öğr., Karşılaştırmalı Tarih ve Toplum Çalışmaları Programı, denizhsert@gmail.com

MUHALİF BİR SÖYLEM ALANI OLARAK VİCDANİ RET HAREKETİ

Ebru Sevgili¹

Bu çalışmada vicdani ret hareketinin, egemen ideoloji ile olan karşılıklı etkileşimi bağlamında ne tür bir söylem ortaya koyduğu ele alınmaya çalışılmıştır. Muhalif bir söylem alanı olarak kendini sunduğu düşünülen vicdani reddin, bu söylemsel alandaki anlamsal kapanma stratejilerine odaklanılmış ve alanın kendine özgü eklemleme ilkesinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada ideoloji ve söylem ilişkisel bir nitelikte değerlendirilir. Bu doğrultuda, karşılıklılığa yapmış olduğu vurgudan hareketle Antonio Gramsci'nin "karşı hegemonya" kavramından, toplumsal olanı anlamlar üzerindeki mücadele süreci olarak ele alması noktasında Ernesto Laclau ve Chantal Mouffe'un "eklemleme" ve "dikişleme" kavramlarından ve kitleyi pasif konumdan çıkarması noktasında Stuart Hall'ün kodlama ve kod açım tekniğinden faydalanılmıştır.

Çalışmada 1989 yılından 06.02.2016 tarihine kadar retlerini ilan eden tüm vicdani retçilerin (491 kişi) deklarasyonları, söylemin geneline dair bir çerçeve sağlayacağı düşünülerek dikkate alınmış ve böylece söylemlerdeki zamansal değişim yansıtılabilmektedir. Uygulama alanı olarak ise nicelik ve nitelik açısından Türkiye'deki vicdani ret hareketinin genel durumunu en iyi yansıttığı düşünülen 2013 yılı belirlenmiş ve bu yıldaki 134 ret deklarasyonu üzerinden yukarıda adı geçen teorisyenlerin fikirleri çerçevesinde bir söylem analizi gerçekleştirilmiştir.

Vicdani ret söylemi, egemen ideolojilerle karşılıklı etkileşim içerisinde kendini inşa etmesi anlamında statik olmayan ve buna dayalı olarak aktif-bilinçli kolektif özneleri içeren bir alan olarak karşımıza çıkar. Dolayısıyla vicdani gerekçelere dayalı ortaya konan ret, egemen olana karşı gerçekleştirdiği stratejiler anlamında aktif-bilinçli kolektif özneleri içerisinde barındırırken öte taraftan tam da değer yüklü bir eylem biçimi olarak söylemin çağırdığı bir özne yaklaşımına işaret eder.

Yapılan analiz neticesinde, vicdani reddin en temelde militarist ideolojinin önemli enstrümanları olan ordu, eğitim, aile, din ve medya kurumlarına ilişkin anti-militarist ideolojinin hâkim olduğu bir anlamsal kapanma ortaya koyduğu görülmektedir. Ancak aynı zamanda bu söylemsel alan, bütünlüklü bir resim sunmaktan öte, birbirine dikişlenmiş birden fazla ideolojinin varlığını da gözler önüne serer. Bir söylem alanı olarak vicdani ret her ne kadar Gramsci'ci anlamda karşı hegemonya oluşturacak türden bir yapılanma sergilemiyor olsa da egemen söylem alanında mücadele yaratma potansiyeline sahip olması, hareketi kendi başına değerli kılmaktadır. Egemen ve muhalif ideolojiler arasındaki bu karşılıklı mücadele ilişkisinin ortaya konması açısından siyasi atmosferin de göz önüne alındığı derinlikli bir dönemsel analizin yapılması oldukça ufuk açıcı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Vicdani Ret, Muhalif İdeoloji, Egemen İdeoloji, Söylem

---

¹ Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, ebrusevgili1@gmail.com

KÜLTÜREL SERMAYE BAĞLAMINDA AKADEMİSYENLERİN SOSYALİZASYON PRATİKLERİ: TUNCELİ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Emine Sevim Bayar¹

Toplumsal yeniden üretim çerçevesinde, toplumsal yapı ile bireyin ilişkisi sosyolojinin temel inceleme alanlarından birisi haline gelmiştir. Konuya dair çeşitli yaklaşımlar olmakla birlikte temel olarak bu yaklaşımların üç farklı eğilim gösterdiği bilinmektedir. Bunlardan ilki toplumun bireylerin toplamından daha büyük bir anlam ifade ettiğini iddia eden yapısalcı görüş, ikincisi bireylerin ön plana çıkarıldığı tözcü anlayış ve son olarak da bu ikisini birlikte bir mekanizma olarak açıklayan ilişkiyel yaklaşım olarak kabaca özetlenebilir. Bu üç yaklaşım da kendi içlerinde ve aralarında uzunca ve derinlikli tartışmaların yürütüldüğü çok çeşitli argümanlar ortaya koymuştur. Bu çalışmada ilişkiyel sosyolojinin temsilcisi olarak Pierre Bourdieu'nün yapı-fail ilişkisine yaklaşımı, düşünürün hem kavramları yeniden anlamlandırıldığı ve ürettiği düşünce sistemi içinde hem de önerdiği düşünümSELLİK yöntemi kullanarak anlaşılmasına çalışılacaktır. Bu çerçevede bir saha çalışması olarak belirlenen akademisyenlerin sosyalizasyon pratikleri Pierre Bourdieu sosyolojisinin sunduğu olanaklar çerçevesinde çok yönlü olarak incelemeye tabi tutulmaya çalışılacaktır. Akademisyenlerin kültürel sermayelerini alandaki konumları ve pratikleri üzerinden genelde toplumu özelden ise buldukları alanı yeniden üretmek üzere nasıl organize ettiklerini anlamaya ve yorumlamaya çalışmak bu bağlamda çalışmanın temel sorusunu oluşturmaktadır. Ancak bu temel soru, akademisyenlerin habituslarının nasıl şekillendiği, buldukları alanın yapısına nasıl bir etkide buldukları ve ne yönde etkilendikleri, kültürel sermayeleri ile bağlantılı olarak ele almamızı gerektiren diğer sermaye türlerinin (ekonomik, sosyal, siyasal sermaye) yapı ile failin ilişkisinde nasıl bir işleve sahip olduğu gibi bir dizi soruyu da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle çalışmada öncelikle örneklem olarak seçilen alanın Bourdieu'nün önerdiği kavram seti ile çözümlemesi yapılacak, akabinde de ortaya koyulan problem üzerinden akademisyenlerle yapılan derinlemesine mülakatlar verili çerçevede yorumlanacaktır. Konunun etkili bir şekilde incelenebilmesi kaygısıyla kültürel sermaye bağlamında akademisyenlerin sosyalizasyon pratikleri eğitim, aile ve sosyal ilişkiler çerçevesinde sınırlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Pierre Bourdieu, Sosyalizasyon, Kültürel Sermaye, Yapı-Fail İlişkisi

---

¹ Arş. Gör., Tunceli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, eminesevim@tunceli.edu.tr

MEVSİMLİK TARIM İŞÇİSİ ÇOCUKLAR AÇISINDAN SOSYAL DIŞLANMIŞLIK VE TOPLUMSAL YANSIMALARI

Mehmet Reşit Sevinç¹

Müge Kantar Davran²

Gönül Sevinç³

Her yıl çeşitli dönemlerde tarımsal faaliyetlerde bulunmak ve yoksulluğun yarattığı etkileri azaltmak amacıyla, binlerce aile memleketleri dışında çeşitli illerde mevsimlik tarım işçisi olarak çalışmaktadırlar. Özellikle çocuk emeği kullanımının yaygın olduğu mevsimlik tarım işçiliğinde, sürekli göç ve çalışma nedeniyle çocuklar eğitim sürecinden, çocukluklarından ve düzenli toplumsal ilişkilerden uzak kalmakta; bu ise çocukların yalnızlaşmasına ve göçle gittikleri yerlerde toplumsal dışlanmalarına neden olmaktadır. Mevsimlik tarım işçisi ailelerin ve özellikle çocukların mevsimlik işçilikten kaynaklanan sorunlarını çözebilmek amacıyla kamu tarafından yapılan tüm iyi niyetli çabalara (METİP Projesi, MEB Genelgesi vb.) rağmen bu sorunlar süregelmektedir. Özellikle çocukların eğitim süreçlerinin kesintiye uğraması, göçle geldikleri yerlerde yaşadıkları sosyal dışlanmışlık, etnik ve mezhepsel ayrımlar bu sorunların başında gelmektedir. Sosyal dışlanmışlık genel olarak bireyin kendisinin yarattığı ya da kendisi dışındaki etmenler dolayısıyla, toplumla bütünleşememesi ve siyasal, sosyal, kültürel ve eğitim haklarına ulaşamaması şeklinde açıklanabilir.

Bu çalışmada kısaca mevsimlik tarım işçiliği göç hareketinin yapısal durumu ortaya konmuş; bu hareketlilik içerisinde çocukların yaşadıkları sosyal dışlanmışlık olgusu incelenmiştir. Yoğun olarak mevsimlik tarım işçisi göçü alan Adana ilinde yaklaşık 6 ay süren saha araştırması yapılmış; bu araştırma sürecinde yüz yüze görüşme, odak grup görüşmesi ve gözlem yöntemlerinden faydalanılarak 379 çocukla görüşülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre, mevsimlik tarım işçiliğinde çalışan bireylerin yaklaşık %60'ı çocuk ve bu çocukların çoğunluğu (%70) ise kız çocuğudur. Çocuklarla yapılan görüşmelerde, çocuklarda ciddi anlamda sosyal dışlanmışlık duygusunun varlığı tespit edilmiştir. Çocukların özellikle eğitim, sağlık gibi tüm temel haklarından uzaklaştığı, toplumsal/bireysel ilişkilerinin azaldığı, topluma karşı ciddi güvensizlik besledikleri gözlemlenmiştir. Çocukların arasında ortaya çıkan bu olumsuz duyguların azaltılması ve etkilerinin önlenmesi için; öncelikle göçün önlenerek, yerinde ve toplum odaklı kalkınmanın sağlanması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Dışlanmışlık, Çocuk İşçiler, Mevsimlik Göç, Mevsimlik Tarım İşçiliği, Yoksulluk

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Harran Üniversitesi Bozova MYO, rsevinc@harran.edu.tr

² Doç. Dr., Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü

³ Öğr. Gör., Harran Üniversitesi Suruç MYO

YAŞLI YOKSULLUĞU VE YAŞLI YALNIZLIĞI: MUĞLA-MENTEŞE ÖRNEĞİ

Sergender Sezer¹

Tule Gültekin²

Haydar Akdemir³

Sanayileşmeyle birlikte gelen değişim ve dönüşüm toplumları her yönüyle etkilemiştir. Bu değişim ve dönüşümün temel noktasında göç ve kentleşme olgusu bulunmaktadır. Kentlerin iş, sağlık, eğitim gibi alanların gelişmişliğiyle çekiciliği; kırsal bölgelerin yaşam standartlarının düşüklüğüyle iticiliği göçün nedenleri arasındadır. Kırsal bölgelerde, eğitim, sağlık ve güvenlik hizmetlerinin yetersizliği, gelir düşüklüğü ve tarımda makineleşme sonucu işsizlik problemi ile karşılaşan genç nüfus iş ve yaşam olanaklarının daha fazla olduğu kentlere yönelmiştir. Kente göç eden, çalışabilir durumdaki nüfusun yaşlılık açısından iki etkisi olmuştur; birincisi kırlarda kalanların yaşlı bireyler olması, zamanla yaşlanması ve yalnızlaşması, ikincisi ise kente gelenlerin yaşlanması ve yalnızlaşmasıdır.

ADNKS, 2015 sonuçlarına göre, Türkiye nüfusunun % 8,2'sini 65 yaş ve üstü bireyler oluşturmaktadır. Bu oran 1950'de % 5,9 iken, nüfus projeksiyonlarına göre 2023'de % 12, 2050'de % 20, 2075 yılında ise % 27 civarında olması beklenmektedir. Ortalama yaşam süresinin 78 (Muğla'da 80,1) yıl olduğu gözönünde bulundurulduğunda, 2050 yılında 80 yıl civarında ortalama yaşam süresinin olacağı düşünülmektedir.

Araştırma evrenini oluşturan Muğla'nın merkez ilçesi Menteşe'ye bakıldığında, 105 bin civarında olan genel nüfus içindeki yaşlı nüfus sayısı 12 bin civarındadır. Oransal olarak ifade edilecek olursa yaşlı nüfusun oranı % 11,1'dir. Bu açıdan Menteşe için yaşlılık önemli bir sorun olarak nitelendirilebilmekte ve gelecekte de bu sorunun artarak devam edeceği düşünülmektedir.

Araştırmada Menteşe merkez ve kırsal mahallelerinden 65 yaş üstü toplam 340 kişiye ulaşılmış ve önceden hazırlanıp standartlaştırılmış, pilot uygulaması yapılmış, 88 sorudan oluşan soru formu ile yüzyüze görüşülerek veriler derlenmiştir. Elde edilen veriler, SPSS programı ile istatistiksel analizi yapılarak yorumlanmıştır.

Araştırma, Menteşe ilçesinde kentsel ve kırsal alanlarda yaşayan yaşlıların içinde buldukları yalnızlık durumlarının var olup olmadığını ve düzeyini belirlemek; var ise bu yalnızlığa sebep olan toplumsal ve ekonomik sebeplerin neler olduğunu ortaya koymaktır.

Araştırmada "Yaşamdan Geri Çekilme, Yaşa Bağlı Tabakalaşma ve Yaşlanmanın Politik Ekonomisi" teorilerinden yararlanılmış, diyalektik yöntem ve anket tekniği kullanılmıştır. Araştırmada, "yoksulluk, yaşlanmayla birlikte gelen fiziksel zayıflık ve artan sağlık masrafları, yaşlı bireylerde yalnızlığa neden olmaktadır" ve "geçim sıkıntısı, işsizlik ve yoksulluk genç bireylerin yaşadıkları yerlerden göç etmelerine sebep olduğundan, bu durum yaşlıların yalnız kalmasında etkilidir" şeklinde iki temel varsayımdan hareket edilmiştir.

Araştırma örnekleminin % 87'lik bir kısmının 2000 TL ve altı, % 40,5'inin 1000 TL ve altı bir gelirle yaşamlarını sürdürdükleri ve % 2,3'ünün hiçbir gelirinin olmadığı tespit edilmiştir. Yalnız yaşayan yaşlı bireylerin oranı % 29'dur. Eşiyile birlikte iki kişi olarak yaşayanların oranı ise % 55'ten fazladır.

Anahtar Kelimeler: Yaşlılık, Yaşlı Yoksulluğu, Yaşlı Yalnızlığı, Toplumsal Değişme

¹ Yrd. Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, sergender@gmail.com

² YL. Öğr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

³ YL. Öğr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

MUĞLA'DA ÇOCUKLARIN HAYALİNDEKİ KENT VE KENT YÖNETİMİNDEN BEKLENTİLERİ

Sergender Sezer¹

Mevlüde Türkan²

Hatice Gül Bülbül³

Bu bildiriye temel teşkil eden araştırma Muğla'nın "Çocuk Dostu Kent" yapılabilmesi için çocukların kentten ve belediyeden beklentilerini öğrenmek üzere 13 ilçeden 13 ilkokul ve 13 ortaokul olmak üzere 26 okulun öğrencilerine "yaşadığınız kentten beklentilerinizi ve idealinizdeki-hayalinizdeki kenti resim, şiir, karikatür veya yazı ile anlatınız" şeklinde bir taleple gidilmiştir. Çocuklar beklentilerini yazdıkları, çizdikleri kağıtları onlar için özel olarak yapılmış, dibinde kapalı bir sandık olan dilek ağaçlarına atmışlardır.

Bu sandıklardan çıkan yedi binden fazla dilek, talep ve öneriler tek tek incelenip sınıflandırılmış, değerlendirilmiş ve son olarak konuyla ilgisi olanlar yorumlanmıştır. Çalışmada ulaşılmaması hedeflenen sayıdan çok daha fazlasına ulaşılmıştır. Çocukların bu talebe bu kadar içtenlikli ve samimi olarak karşılık vermelerinde çalışma yapılmadan önce okullardaki öğretmenlerin ve öğrencilerin amaç doğrultusunda bilgilendirilmesi etkili olmuştur.

Çalışmanın amacı, çocukların hayalindeki, yaşamak istedikleri kentin nasıl olduğunu ve nasıl bir belediye istediklerini tespit etmektir. Bunun sonucunda Muğla'nın tüm ilçeleriyle birlikte çocuk dostu kent olarak UNICEF tarafından da kabul edilmesini sağlamaktır.

Çocuklar, genelde çocuk hakları özelde ise siyasal hakları konusunda pasif konumdadırlar. Çocukların haklarını bilmeleri kendilerini ifade edebilmeleri noktasında önemlidir. Bu doğrultuda çocukların kentlilik, demokrasi, siyasal katılım hakkındaki bilinçlilik düzeyinin ölçülmesi çalışmanın diğer amacını oluşturmaktadır.

Toplanan veriler hermeneutik yöntemle içerik analizi yapılarak analiz edilmiştir. Toplanan yazı, şiir, karikatür ve resimler, önce 500'e, daha sonra 100'e ve son olarak da 50'ye indirilerek önce bir sergi yapılmış daha sonra da bu bildiride sosyolojik olarak değerlendirilmiştir. Çıkan sonuçlara bakıldığında, çocukların beklentileri üzerinde yaşadıkları kentlerin sorunlarına duyarlı oldukları ve daha demokratik, daha erişilebilir, daha yeşil ve çocuk dostu bir kenti hayal ettikleri tespit etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Çocuk ve Kent, Siyasal Toplumsallaşma ve Katılım, Kent Yönetimi

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, sergenger@gmail.com

² YL. Öğr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

³ YL. Öğr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

KENTSEL YÖNETİME KATILIMIN BOYUTUNU ETKİLEYEN TOPLUMSAL ETMENLERİN SOSYOLOJİK ANALİZİ

Sergender Sezer¹

Kentsel yönetime katılım ülke yönetimine katılımın önemli basamaklarından biridir. Kent yönetimine katılımın boyutu ülkedeki demokrasinin düzeyi ile ilgili ipuçları vermektedir. Türkiye’de siyasal toplumsallaşma ve siyasal katılım süreçleri sorunludur. Bu sorunların kentsel katılım boyutunda ne düzeyde olduğu, nasıl bir etkisinin olduğu ve yasal olan dışında meşru hangi yolların kullanıldığı bu bildiride ele alınıp tartışılmıştır.

Kentsel katılım, 1992 yılında Avrupa Birliği Konseyi tarafından kabul edilen Avrupa Kentsel Şartı’ndaki ilkeler bağlamında ele alınmıştır. Türkiye’de, bahsi geçen kentsel katılım olgusunun pratikte nasıl işlediğinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Bildiriyeye veri sağlayan araştırmanın (dipnotta verilmiştir) asıl amacı, Muğla’da yerleşik olarak yaşayan 18 yaş üstü bireylerin kent yönetimine katılım düzeylerinin belirlenmesidir. Bildirideki amaç ise, bu katılım düzeylerini etkileyen toplumsal etmenlerin neler olduğunu belirlemektir. Bildirinin evrenini 908.877 kişilik nüfusuyla Muğla il geneli, örneklemini ise, yüz yüze görüşülerek anket uygulanan 3672 kişi oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini, Muğla’nın köy, kasaba, ilçe ve il merkezinde yaşayan bireylerden kategorik ve basit tesadüfi örneklem alma tekniği ile seçilmiştir.

Yaşanılan yer, yaş, cinsiyet, eğitim, ekonomik gelir durumu, siyasi parti üyeliği, yaşadığı yeri ilgilendiren olayları ve alınan kararları takip edip etmeme, karar alma süreçlerine katılım ve bu katılımın biçimi ve derecesi gibi kriterler dikkate alınarak bireylerin kent yönetimine katılım biçimleri ve düzeyleri incelenmiştir.

Muğla, 2013 yılında büyükşehir yapılmış bir ildir. Aynı zamanda turizm faaliyetlerinin en yoğun yapıldığı, denize kıyısı en uzun ildir. Sanayileşmenin en az olduğu kentlerden biri olmasına rağmen sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında sekizinci sıradadır. Çok az göç veren ve alan (Genellikle Muğla’dan eğitim düzeyi yüksek bireyler iş amaçlı göç etmektedir) Muğla’nın net göç hızı % 5.8 iken nüfus artış hızı ‰ 18.1’dir.

Bütün bu özelliklerin bireylerin ait oldukları kentin yönetimine katılımlarında nasıl bir etkisi olduğu bildiride çok boyutlu olarak ele alınmıştır. Araştırma kent ve kırsal alanlarda yaşayan bireyler arasında kent yönetimine katılım konusunda; eğitim, gelir durumu, yaş ve cinsiyet gibi değişkenlerle kent yönetimine katılım arasında bir ilişki olduğu varsayımlarından hareket edilmiştir.

Araştırmada elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre Muğla’da yaşayan bireylerin kent yönetimine karşı duyarlı oldukları, buna karşılık yasalar ve hakları konusunda bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Katılım, Siyasal Katılım, Kentlilik, Siyasal Toplumsallaşma

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, sergender@gmail.com

ADALET VE KALKINMA PARTİSİ KÜLTÜR POLİTİKALARININ "YENİ TÜRKİYE" İNŞASINDAKİ ROLÜ

Ahmet Sezikli¹

Türkiye'de 2000'li yıllardan itibaren Adalet ve Kalkınma Partisi'nin yönetimiyle beraber her alanda 90 yıllık cumhuriyet geçmişini ve politikalarını red ederek kendi ideolojisi çerçevesinde yeni bir politika üretmeye başlamıştır. Ak Parti kurucu iradenin oluşturduğu kimliği redderek yeni bir kimlik oluşumu için mücadele etmektedir. Kurucu cumhuriyet modelinin dışladığı, kenarda tuttuğu kesimleri ve değerleri büyük mücadele ve kararlılıkla sistemin merkezine taşıyan, kurucu modelin ayrıcalıklı gruplarıyla, muhafazakâr, dindar kesimler arasındaki dengeyi sosyolojik bir eşitleme hamlesiyle kuran, sistemi ve aktörleri buna göre baştan aşağı yenileyen, en önemlisi bu eşitleme halini bir kimlik politikasına dönüştürüp, dış politikadan iç politikaya yeni sonuçlar doğuran ve yüksek bir özgüven söylemi üretebilen bir siyasi hareketten ve yaptıklarından bahsediyoruz.

2002'de siyasi iktidarın değişmesiyle Türkiye'nin yeni ve uzun bir döneme girdiğinin belirtileri kendini ilk günlerden itibaren göstermeye başlamıştır. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin devleti yönetmeye başladığı ve hala devam ettiği bu iktidar süreci küreselleşen dünya düzeni ile beraber devam ediyor. Bu çalışmada Ak Parti döneminin kültür politikaları ele alınacaktır. Bu çalışmada çerçeve merkezi hükümetin yaptıklarıyla sınırlanmıştır. Bir devlet kültüre neden ihtiyaç duyar sorusuyla başlayan kültür-devlet ilişkisi kültür politikaları adı altında işlem görmektedir. Dünyanın birçok ülkesinde çeşitli kültür politikaları uygulanmaktadır. Ülkenin gelişmişlik düzeyine göre kültür politikaları şekillenmekte ve uygulanmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti kuruluşundan itibaren çeşitli iktidarlar ve düşünceler iktidar olmuştur. Kemalist ideoloji üzerinden kendini sürdüren Türkiye birçok seçime rağmen bu zihni durumdan kurtulamamıştır. Mevcut ideolojik düşüncenin başka bir ideolojik düşünce ile yer değiştirmesi Ak Parti ile olmuştur ve olmaya devam etmektedir. Bu mücadelenin kültürel boyutu gün geçtikçe daha da ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmanın hedefi; Cumhuriyet tarihi boyunca uygulanan kültür politikalarının aksine bir kültür politikasının uygulandığı 2002'den sonraki dönemin kültür siyaset ilişkisini merkezi hükümet bağlamında ele alırken, oluşan yeni kimlik sürecini de değişen bu politikaların neden değiştiğinin arka planını da anlatarak Türkiye'nin yeni kültür politikasını ve dönüşümünün ortaya çıkardığı "Yeni Türkiye" olgusunu olumlu ve olumsuz yönleriyle ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: AK Parti, Kültür Politikası, Yeni Türkiye

---

¹ YL. Öğr., Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kültürel Çalışmalar ABD, sezikliahmet@gmail.com

İKİ KÖK BİR BAŞ: TÜRKİYE'DEN LONDRA'YA GÖÇ EDEN KADINLARIN KARMA EVLİLİK DENEYİMLERİ

Ayşegül Sili Kalem¹

Kadınların göç sürecine bağımsız olarak dâhil olmaları ve göçün giderek daha fazla kadınlaşması göç çalışmaları alanında kadın deneyimlerine olan akademik ilgiyi artırmaktadır. Kadın ve göçmen olmanın toplumsal statü açısından yüklediği dezavantajlar, uluslararası göç kararını birey olarak alan kadınları, evlilik göçüyle gelen kadınlardan farklı nitelikte sorunlar yumağıyla yüz yüze bırakmaktadır. Kadın göçmenin, yeni yaşamında ayrı kültürden biri ile evlilik kararı alması ile ev içinde oluşan kültürel anlamda heterojen ortam, birçok açıdan benzeşmeyen nitelik ve alışkanlıklar arasından geleceğe hangilerinin taşınacağı sorusunu gündeme getirmektedir. Bu yönüyle kültürel alışverişin ve ortak değerler üretmenin mikro zemini olan karma aileler, aynı zamanda kesişme ve zıtlıkların da merkezi hâline dönüşebilmektedir. Bu çalışma Türkiye'den Londra'ya yalnız başına göç edip, farklı ülkeden biriyle evlenme kararı alan kadınların, evlilik sürecinde yaşadıkları uyum ve gerilim noktalarını konu edinmektedir. Aile-içi kültürel karşılaşmalarda anlaşmazlıkların hangi mekanizmalarla aşıldığı ya da aşılamadığı kadın deneyimleri üzerinden analiz edilmektedir. Nitel metodolojiye göre inşa edilen araştırmanın verileri Londra'da yaşayan ve karma evlilik gerçekleştiren 15 kadınla gerçekleştirilen derin görüşmelerden elde edilmiştir. Veri analizi sonucunda Türkiye'den giderek Londra'da yaşamaya başlayan ve yabancı kültürden biri ile karma evlilik gerçekleştiren kadınların evlilik sürecinde çeşitli uyum sorunları yaşadığı, bunların bir kısmını karşılıklı anlaşma yoluyla aşabildikleri, aksi takdirde boşanmayı tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Bununla birlikte kadınların genellikle evlendikleri erkeklerin yaşamlarına uyum sağlamaya çalıştıkları, bu süreçte kendilerini çoğu zaman yalnız ve mutsuz hissettikleri, en fazla çocuk yetiştirme noktasında zorluk yaşadıkları sonuçlarına ulaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Türkiyeli Göçmen, Karma Evlilik, Londra

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Sosyoloji Bölümü, siliaysegul@gmail.com

EĞİTİMDE EŞİTSİZLİK NEDİR? EĞİTİMDE EŞİTSİZLİĞİN KAVRAMSAL ANALİZİ VE BİR OKUL ÖRNEĞİNDE İNCELENMESİ

R. Nazlı Somel¹

Günümüzde eğitimde eşitsizlik araştırmaları çok temel bir sorunla karşı karşıyadır ve bu sorun eğitim bilimcilerce eşitsizlik araştırmasının krizi olarak nitelendirilmektedir: Eğitimde eşitsizlik çalışmalarının soruları ve sonuçları çelişkiler barındırmakta ve bu alanda yürütölen çalışmalar birbiriyle iletişim kuramayacak denli farklı varsayımlardan yola çıkmakta, farklı sonuçlara ulaşmaktadır. Bu nedenle, tekrar en temel soruya dönölmüş (Eğitimde eşitsizlik nedir?), eğitimde eşitsizlik kavramını yıllar içinde kurulmuş çelişkili kavramsal ilişkilerden ayıklayacak bir kavramsallaştırma yapılmaya çalışılmıştır. Doktora çalışmamı oluşturan bu çaba, eğitimde eşitsizliği teorik olarak incelemenin yanısıra, 2006 yılında bir ilköğretim okulunda gerçekleştirdiğim alan araştırmasıyla ilişkilendirilmiştir.

Bu amaçla ilkin İlişkisel Sosyoloji'nin (Emirbayer) ve Eleştirel Gerçekçiliğin (Sayer) sosyal bilimler alanındaki araştırma geleneklerine eleştirileri, eğitimde eşitsizlik araştırmalarına uygulanmıştır. Bu eleştirilerin temelinde, toplumsal olguların toplumsal tözlerin içkin özellikleriyle değil, bunlar arasında varolan, değişken ve süreçsel toplumsal ilişkiler olarak kavranması gerekliliğidir. Bir toplumsal olgu, çoğu durumda, tek bir toplumsal ilişkinin sonucunda ortaya çıkmaz ve nitelik olarak birbirinden farklı toplumsal ilişkilerin bir sonucudur. Bilimsel araştırmanın görevi ele alınan olguyu oluşturan toplumsal ilişkilere odaklanmak kadar, bu ilişkileri niteliklerine göre birbirinden ayırabilmektir. Sayer'in içsel ve dışsal ilişkiler olarak adlandırdığı bu ilişki türlerinden ilki, ele alınan olguyu ortaya çıkaran temel ilişki iken, ikincisi bağlama özgü olarak kurulan ve olgunun varlığını açıklamayan ilişki türüdür. Eğitimde eşitsizliğe ilkişisel yaklaşım olarak adlandırılabilir bu yaklaşım, iki önemli ilkişisel sosyoloğun (Tilly ve Bourdieu) kuramlarına dayalı olarak iki farklı toplumsal seviyedeki (örgüt ve alan) toplumsal ilişkileri de dikkate almaktadır. Bu teorik arka plana dayanan kavramsallaştırma girişimi eğitimde eşitsizliğin üç temel özelliğini ortaya çıkarmıştır: (a) *Görelidir. Çünkü mutlak bir eşitlik tahayyölüne değil, toplumsal gruplar arasındaki karşılaştırmalara dayalı olarak kavranabilmektedir.* (b) *Bir toplumsal pratiktir ve toplumsal ortamların (social milieu) kolektif deneyimlerinde gözlemlenir.* (c) *Eğitim örgütlenmesinin (ve dolayısıyla toplumsal güç ilişkilerinin oluşturuğu eğitimsel yapının) bir ürünüdür.*

Yukarıda ancak kabaca ifade edilebilen kavramsal çerçeveden yola çıkarak İstanbul'un bir ilköğretim okulunda alan araştırması yürütölmüştür. Öğrenci, öğretmen ve okul idaresiyle yürütölen anlatımsal görüşmeler (Schütze), Belgesel Yöntem (Bohnsack) kullanılarak yorumlanmıştır. Öğrenci toplumsal ortamları arasındaki eğitim deneyimi farklarının, öğretmen kabul ve pratikleri ve daha sonra okul örgütünün koşulları ve pratikleriyle ilişkilendirildiği analiz sonuçlarına dayalı olarak eğitimde eşitsizliği oluşturan içsel ve dışsal ilişkilerin, bağlamdan bağımsız ve bağlama dayalı eşitsiz ilişkilerin neler olduğu tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Eğitimde Eşitsizlik, İlişkisel Sosyoloji, Okul Örgütü, Charles Tilly, Pierre Bourdieu, Belgesel Yöntem

---

¹ Dr. Öğr., Helmut Schmidt Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakölte, nazlisomel@gmail.com

ULUS-DEVLETİN OLUŞUMUNDAN GÖÇ POLİTİKASININ TEMELE ARACINA VE AVRUPALILAŞMAYA YABANCILARIN TÜRKİYE'DEN SINIRDIŞI EDİLMESİ

İbrahim Soysüren¹

Ali Haydar Soysüren²

Ali Soysüren³

Yabancıların sınırdışı edilmesi Batı Avrupa ülkelerinde 1990'lardan itibaren gittikçe öne çıkarılan ve sık başvurulan bir araç haline gelmiştir. Bu durumun etkisiyle sosyal bilimlerin çeşitli disiplinlerinden gittikçe artan sayıda çalışmaya konu olmuştur. Türkiye sözkonusu olduğunda ise yabancıların sınırdışı edilmesi nispeten sınırlı sayıda hukukçunun üzerine çalıştığı bir konu olmaktan henüz tamamıyla kurtulmuş değildir.

Bu konuda yapılan belki de ilk sosyolojik çalışmalardan biri, bildiğimiz kadarıyla, Neuchâtel Üniversitesi'nden (İsviçre) yapılan karşılaştırmalı bir çalışmanın parçası olarak 2012-2015 yılları arasında gerçekleştirilmiştir. İsviçre Ulusal Bilimsel Araştırmalar Vakfı tarafından finanse edilen "Suç İşlemiş ve Kağıtsız Yabancıların İsviçre, Fransa ve Türkiye'den Sınırdışı Edilmeleri: Karşılaştırmalı İstenmeyen Yabancıların Sınırdışı Edilmesi Sosyolojisi" başlıklı bu araştırma çerçevesinde konuya ilişkin pek çok veri toplanmıştır. Ayrıca avukat, dernek temsilcisi, polis ve Türkiye'den sınırdışı edilen yabancılarla 50'yi aşkın görüşme gerçekleştirilmiştir. Daha sonra Friedrich-Ebert Vakfı tarafından finanse edilen daha küçük çaplı bir araştırma 2015 sonunda Kocaeli'nde gerçekleştirilmiştir. Yeni yasanın ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün faaliyete geçmesinden sonra sınırdışı pratiğinde yaşanan değişimleri ve sınırdışı edilme tehlikesine karşı yabancıların geliştirdikleri stratejileri anlamayı amaçlamıştır. Yakında belirtilen araştırmalar sırasında toplanan verilere 1955'ten itibaren bazı gazetelerin taranması sayesinde Türkiye'den sınırdışı edilen yabancılara ilişkin haber ve makaleler eklenecektir. Kısacası önerdiğimiz çalışma, bilimsel çalışmalar, idari ve hukuki dokümanlar, mahkeme kararları, basında çıkan haber ve makaleler ve yüz yüze yapılan görüşmeler gibi çeşitli kaynak ve verilerin üzerinde yükselmektedir.

Çalışmamızın ilk bölümünde ulus-devletin oluşum sürecinde nüfus hareketlerinin önemi belirtildikten sonra Türkiye'de sınırdışının 2000'li yıllara kadar kullanımı incelenecektir. İkinci ve daha ayrıntılı olan bölümünde ise sınırdışının göç politikasının temel araçlarından biri haline dönüşmesinden sonraki gelişmesi ve değişimi ortaya konacaktır. Sınırdışının pek çok aktörün dahil olduğu yerel, ulusal, uluslararası ve ulusötesi (*transnational*) planda gerçekleşen başarısızlığa uğraması muhtemel bir süreç olduğu gösterilecektir.

Çalışmamızın üçüncü ve son bölümünde ise özellikle son yıllarda sınırdışının bir araç olarak gittikçe öne çıkması ele alınacak ve Avrupa Birliği'ne (AB) üyelik sürecinin başlamasından sonra gelişen ve son yıllarda iyice belirginleşen göç politikasının Avrupalılaşmasının (*europeanization*) bir parçası olduğu gösterilecektir. Ayrıca 16 Aralık 2013'ta AB'yle imzalanan Geri Kabul Anlaşmasının ve Yunanistan'a ulaşan göçmenlerin Türkiye'ye geri gönderilmesini öngeren 18 Mart 2016 tarihli anlaşmanın da gösterdiği gibi uluslararası ilişkilerin bir konusu haline gelmesinin anlamı üzerinde durulacaktır. Sonuç bölümünde ise bir yandan sınırdışının tarihsel süreç içerisindeki kullanımındaki değişimler kısaca

---

¹ Dr. Öğr., Neuchâtel Üniversitesi Edebiyat ve Sosyal Bilimler Fakültesi Sosyoloji Enstitüsü, ibrahim.soysuren@unine.ch

² Yrd. Doç. Dr., Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü

³ Dr. Öğr., Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi

özetlendikten sonra, çok aktörlü, farklı düzeylerde (yerel, ulusal, uluslararası ve ulus ötesi) gerçekleşen başarısızlığa açık bir süreç olarak ele alınmasının konunun incelenmesinde yarattığı olanakların altı çizilecektir.

Anahtar Kelimeler: Sınırdışı, Yabancı, Göç, Avrupalılaşma

ZONGULDAK'TA SANAYİSİZLEŞME VE TTK'NİN TASFİYESİ

Funda Sönmez Öğütler¹

Kentlerin yerel ve küresel düzeyde meydana gelen işbölümünde oynadıkları rol, kentsel gelişmeyi yönlendiren temel etmenlerden biridir. İthal ikameci birikim stratejilerinin terk edildiği 1980 sonrası sanayisizleşme süreciyle birlikte, devletin kentsel alana müdahalesi sınırlı bir hal almıştır. Yatırım için uygun bir yerel birim arayan girişimciler ve bu girişimcileri çekme uğraşı içinde olan yerel birimler sürecin temel aktörleri olmuştur. Bu süreçte, yerel birimlerin kendi yerel potansiyellerini harekete geçirip, mekânsal iş bölümünde iyi bir yer edinme şansı yakalayabilecekleri düşüncesi hakimdir. Fakat kentsel ölçekte yaşanan sorunların boyutları dikkate alındığında bu düşünceye iyimser yaklaşmak zordur. 1980 sonrası liberal stratejiler kimi sektör ve işletmeleri piyasa temelli bir anlayışla kendi kaderine terk etmiştir. İlerleyen süreçte, ekonomik kalkınmayı istenilen sonuca ulaştırmayan ve dışa bağımlılığı artıran özelleştirmeler gündeme gelmiştir. Özellikle imalat sanayiinde ve madencilik sektöründe kamu yatırımlarının payı giderek küçülmüştür. 1990 sonrasında enflasyon ve ekonomik istikrarsızlığın ana nedeni olarak görülen Kamu İktisadi Teşebbüsleri zarar ettiği gerekçesiyle hızla tasfiye edilmiştir. Kamu açıklarının temel nedeni olarak KİT'leri gören anlayış, 1970'li yılların sonlarından itibaren bu işletmelerin özelleşmesini savunmuştur ve bu süreç öncelikle İngiltere'de kömür madeni işletmelerinden başlamıştır. Madencilik sektörünün özel sektöre devrini savunan görüşler 1990 sonrasında Türkiye'de de destek bulmuştur. Bu sunumda, sanayisizleşmeyle birlikte rekabet odaklı bir anlayışla yeniden organize edilen kentlerin yaşadığı çöküş ve yeniden yapılanma süreci Zonguldak ili kapsamında ele alınacaktır. Zonguldak örneği, kömür madenciliğine dayanan tek merkezli bir yerel ekonomide oluşan sanayisizleşmenin ekonomik, toplumsal ve mekânsal etkilerini görmek adına seçilmiştir. Zonguldak ilinde bulunan ve Türkiye'nin tek taşkömürü üreticisi olan Türkiye Taşkömürü Kurumu'nun (TTK) peyder pey özelleştirilmesiyle kent, yeni yatırım alanlarının yokluğu ve işsizlik sorunuyla baş başa kalmıştır. Buradan hareketle kentin yaşadığı sorunlar bağlamında, sanayisizleşmenin etkileri ve yeniden-yapılanma süreci, Zonguldak'ın yerel dinamikleri dikkate alınarak tartışılacaktır.

Zonguldak'ın sorunları ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinin tarihsel süreçte aldığı görünüm, Genel Maden İşçileri Sendikası Çalışma Raporları, Türkiye Taşkömürü Kurumu Faaliyet Raporları, ilki 1978 yılında düzenlenen ve 04-06 Mayıs 2016 tarihinde 20.si yapılan Türkiye Kömür Kongresi'ne ait Bildiri Kitapları ve 2. Zonguldak Kurultayı Bildiri Kitabı analiz edilerek ortaya konmuştur. Bu doğrultuda çalışma arşiv taramasına dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Zonguldak, Sanayisizleşme, Türkiye Taşkömürü Kurumu (TTK), Sosyo-mekânsal Yeniden Yapılanma

---

¹ Arş. Gör., Bülent Ecevit Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, fundasonmezz@gmail.com

“MİLLİ KÜLTÜR” İLE “MİLLİ GÜVENLİK” ARASINDA: 12 EYLÜL DÖNEMİ’NDE TÜRKİYE’DE KÜLTÜR POLİTİKALARI

Erol Subaşı¹

Bu çalışma, 12 Eylül 1980 Darbesi ile açılan yeni dönemde uygulamaya konan ve(ya) konması düşünülen kültür politikalarını “güvenlik” kavramı üzerinden tartışmaya açmayı amaçlamaktadır. Yöntem olarak o dönemde Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) eliyle oluşturulan Milli Kültür Özel İhtisas Komisyonu (MKÖİK), hazırladığı Milli Kültür Raporu ve yine aynı dönemde Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın düzenlediği I. Milli Kültür Şurası (23-27 Ekim 1982) sırasında yapılan tartışmalar ve ortaya konan fikirlerin güvenlik kavramı ışığında çözümlenmesi seçilmiştir. DPT tarafından, ilgili kuruluş temsilcileri ve uzman şahısların katıldığı bir MKÖİK kurularak, Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlık çalışmaları çerçevesinde, 12 Eylül sonrası açılan yeni dönemde uygulanacak kültür politikasının ana hatlarını ortaya koymak amacıyla bir rapor hazırlanmıştır. Milli Kültür Raporu’nun önemi DPT’ce hazırlatılıp, basılması ve bu belgede yer alan görüşlerin büyük çoğunluğunun, açılan yeni dönemde devletin eğitim ve kültür politikalarına temel oluşturmasından kaynaklanmaktadır. Şunu söylemek gerekir ki rapor, Bülend Ulusu darbe hükümetinin (21 Eylül 1980- 13 Aralık 1983) iş başında olduğu bir dönemde hazırlanmış (Haziran 1982) ve basılmıştır (Ekim 1983). Bu açıdan da, 12 Eylül rejiminin doğrudan bir eylemi olarak değerlendirilmelidir. Rapor’un temel argümanı, Türklerin organik, yerel, kendine özgü kültürü olan Türk-İslam Sentezi kültürünün daha önce batılılaşma adına Devlet nezdinde hak ettiği değeri almaması sonucu, bu kültürden nasibini almamış nesillerin aşırı sağ ve sol ideolojiler benimseyerek vatanına/milletine düşman olmuş olmaları ve devletin varlığını tehdit eder hale gelmiş olmalarıdır. Çözüm olarak milli kültüre dayalı bir eğitim ile din derslerinin zorunlu hale getirilerek yaygınlaştırılması gerektiği öne sürülmüştür. I.Milli Milli Kültür Şurası 23-27.10.1982 tarihinde Ankara’da toplanır. Bu şura sırasında da kültürün güvenlik unsuru olarak ele alındığını görmekteyiz. Milli kültürün genç nesillere aksettirilememesi dolayısıyla bir kültür buhranı başgöstermiş, gençler yabancı, kökü dışarıda ideolojilerin oyuncağı haline gelmiştir. Bu milli kültüre yabancı, komünist ve/veya aşırı milliyetçi ideoloji(ler) ülkeyi bir kaosa sürüklemiştir. Milli kültürün yurttaşlar nezdinde daha iyi özümsemesi onları radikal pozisyonlara savrulmaktan alıkoyacaktır. Burada diyebiliriz ki kültür güvenikleştirilerek milli güvenliğin bir alanı olarak sunulmaktadır. Vardığımız sonuçlara göre gerek, Milli Kültür Raporu gerekse de I. Milli Kültür Şurası, “milli kültür” olarak Türk-İslam sentezi kültürel formunun, devr-i sabık yaratılarak güvenikleştirme söylemi üzerinden meşrulaştırıldığı toplantı ve raporlardır.

Anahtar Kelimeler: Kültür Politikası, Güvenikleştirme, Darbe

---

¹ Arş. Gör., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, erol.subasi@erdogan.edu.tr

TÜRKİYE’DE FUTBOL ENDÜSTRİSİNİN DÖNÜŞÜMÜ VE PASSOLİG UYGULAMASI

Nadir Suğur¹

Emre Gökalp²

Çağdaş Ceyhan³

Türkiye’de futbol endüstrisi sürekli bir büyüme içerisinde. Yayın, reklam ve tribün gelirleri, sponsorluk anlaşmaları ve kulüplerin lisanslı ürünlerin satışlarından elde ettiği gelirler her yıl artmaktadır. Ekonomik hacmin büyümesi futbol endüstrisinin yasal olduğu kadar piyasa dinamiklerinin denetimine girmesine neden olmaktadır. Bu çerçevede futbol endüstrisinin büyümesinin önünde engel olarak görülen futboldaki şiddet olaylarının önlenmesi gündeme gelmiş ve stadyumların şiddetten arındırılmasına yönelik önemli kararlar uygulamaya konulmuştur. 2011 yılında yürürlüğe giren “6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun” taraftar gruplarının bireysel ya da grup olarak suç teşkil edebilecek söylem, davranış ve eylemlerini tespit edilmesi, sportif müsabakalarda bu tür davranışlarda bulunanların seyirden men edilmesi, ihlal edilen kurallara göre para veya hapis cezası verilmesi ile ilgili çok çeşitli düzenlemeleri içermektedir. İlgili yasa suçun şahsiliği ilkesinden hareketle, Passolig düzenlemesiyle taraftarların kimlik bilgilerinin kayıt altına alınması, ücretli ve zorunlu Passolig kartı üzerinden e-bilet uygulamasına geçilmesi mümkün hale getirilmiş ve bu konuda Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) yetkili kılınmıştır. İlgili yasayla TFF’nin bu yetkiyi kısmen ya da tamamen 3. şahıslara devredebilmesi mümkün hale getirilmiştir. 2014 yılında yapılan ihaleyi ise Aktifbank 5+5 yıl süreyle almıştır. Aktifbank Passolig kartı uygulaması ile maçları izlemek isteyen milyonlarca taraftarı müşteri durumuna düşürmüştür. Milyonlarca izleyici olan futbolun ve 750 milyon Euro’yu aşan futbol endüstrisinin Passolig uygulamasıyla büyük sermaye gruplarının kontrolü altına girdiği görülmektedir. Passolig kart fiyatları kulüplere göre farklılıklar göstermekle birlikte, taraftarlar kart başına 15-25 TL ücret ödemek zorunda bırakılmıştır. Bu uygulama Süper Lig ve PTT 1. Lig takımlarının taraftarları için zorunlu hale getirilmiştir. Passolig düzenlemesine göre taraftarlar gideceği her maç için bilet fiyatı ne olursa olsun bilet başına Aktifbank’a 2 TL otomatik ödeme yapmak zorunda kalmaktadır. 2016 itibarıyla 2 milyonu aşkın Passolig kart sahibi bulunmaktadır. Passolig kart sahipleri her yıl kartların yenilenmesi için de ayrıca 15 TL ödemek zorundadır. Passolig uygulaması sonucu elde edilen gelirlerin %55 Aktifbank’a, %40’ı kulüplere ve %5’i ise federasyona aktarılmaktadır. Bu çalışmada Türkiye’de futbol endüstrisinin hukuki ve ekonomik düzenlemelerle nasıl ticarileştirildiği, taraftarların nasıl müşteriye dönüştürüldüğü ve sporda şiddetin önlenmesi ile ilgili söylemlerin futbolda kök salan sermaye odaklı düzenlemeleri nasıl kamufle etmeye çalıştığı eleştirel olarak ele alınacaktır. Bu çalışmada ayrıca Eskişehirspor taraftarları üzerine yapılmış olan 1150 anket çalışması ve 40 kişiyle yapılan derinlemesine görüşmelerden elde edilen veriler değerlendirilecektir. Araştırma örneklem grubuna dahil olan taraftarların çok büyük bir bölümünün endüstriyel futbola ve Passolig uygulamasına eleştirel yaklaşımları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Futbol, Endüstriyel Futbol, Passolig

¹ Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, nsugur@anadolu.edu.tr

² Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

³ Dr., Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültesi Basın Yayın Bölümü

TÜRKİYE'DE İŞ VE ÇALIŞMA HAYATI BAĞLAMINDA MESLEKLERİN İTİBARI

Lütfi Sunar¹

Türkiye'de mesleklerin yapısı ve çalışma hayatı, dünyanın geri kalanına nazaran gecikmeyle de olsa endüstri sonrası aşamada değişim süreci içerisinde. Çağdaş sosyoloji alanında, özellikle tabakalaşma ve statü skalalarının gelişimi üzerine yapılan çalışmalarda, meslekler merkezi bir öneme sahiptir. Bu alanlardaki günümüz çalışmalarında, büyük oranda mesleki itibar ölçümü için doğrudan gereklilik arz eden EGP ve CAMSIS gibi skalalar kullanılmaktadır. Mesleklerin itibarının yapısı ve dönüşümünün bu alandaki tartışmalarda ana konum taşıdığını söyleyebiliriz. Buna rağmen Türkiye'de meslekler hakkında yeterli boyutta çalışma yapılmamaktadır. Bunun temel sebeplerinden biri Türkiye'de şimdiye kadar uygun bir biçimde mesleki verinin toplanmamış olmasıdır. Ayrıca değişik disiplinler (eğitim, işletme, sosyoloji vb.) içerisine serpiştirilmiş bir biçimde çeşitli çalışmalar olsa da mesleklerle ilgili yeterli bir literatürün oluştuğu da söylenemez. Bu bildiri, mesleki yaşamın dönüşümü ve mesleklerin itibarı hakkında tespitlerde bulunmayı amaçlanmaktadır. Bildiride TÜBİTAK desteğiyle 2014 yılında Türkiye çapında kır-kent temsili örneklemi oluşturan 2500 kişinin tutumlarını içeren nicel veriyle beraber, bir itibar skalası geliştirmek üzere Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından uyarlanan ISCO-08 mesleki sınıflandırmasını kullanarak yürüttüğümüz araştırma neticeleri ele alınmaktadır. Araştırmamızda, katılımcılardan ISCO-08'in 3. düzeydeki mesleki grupları içerisinden seçtiğimiz meslekleri 1 ile 100 arasında puanlamalarını istedik ve sonrasında elde edilen skorların her birini aynı mesleki grup içerisindeki diğer mesleklere uyarlayarak bütün meslekler için bir puanlama oluşturduk. Sonrasında farklı SES grupları tarafından verilen puanları karşılaştırdık. Bu bildirinin sonucunda, Türkiye'deki mesleki değişimi belirleyen faktörleri belirlemek ve mesleki hayatın dönüşümünü analiz etmek için bir sistematik çerçeve oluşturulmasını hedeflemekteyiz. Böylece mesleklerin sosyal konumlarına dair bir başlangıç çalışmasının teşkil edilmesi ve değişik alanlardaki meslek çalışmalarına katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çalışma Hayatı, Meslekler, Sosyal Statü, Mesleki İtibar, SES

---

¹ Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, Isunar@istanbul.edu.tr

SIYASETÇİLERİNİN GÖZÜNDEN MUHAFAZAKÂRLIK VE İDEOLOJİSİ: MUHAFAZAKÂRLAR MUHAFAZAKÂR İDEOLOJİYİ NASIL TANIMLIYOR VE ALGILIYORLAR?

Yaşar Suveren¹

İdeolojik ve politik bir olgu olarak muhafazakârlık Türkiye'nin siyasal ve toplumsal yaşamında önemli ve gerilimli bir tartışma gündemi olmaya devam etmektedir. Özellikle AKP'nin 2002'de iktidara gelişinden günümüze kadar uzanan yaklaşık 14 yıllık süreç boyunca söz konusu olgu/kavram gerek akademik-siyasal gerekse de popüler alanda/yazında önemli bir gündem maddesi olageldi ve olmaya da devam edecek gibi görünmektedir. Mevcut iktidarın hem siyasal söyleminde hem de pratik-fiili her uygulamasında muhafazakârlığın doğrudan veya dolaylı bir biçimde gündeme geldiği, tartışıldığı; bu yapılırken de bir biçimde kendisine atıf yapılmaksızın konuşabilmenin güç olduğu bir sosyolojik-siyasal olgu ve kavramla yüz yüze olduğumuz söylenmelidir. Söz konusu kavram/olgu gerek yanında gerekse de karşısında yer alan fail ve çevrelerce toplumsal, kültürel, siyasal ve ideolojik bir dizi tartışmanın nesnesi olmayı sürdürmektedir. Muhafazakârlığa yönelik bu yoğun ilgi ve tartışmaya karşın kavramın, bizzatı sahiplenildiği siyasal ve toplumsal kesimlerce nasıl tanımlandığı, algılandığı ve anlamlandırıldığı ise büyük ölçüde belirsizlikler taşımaktadır. Önerdiğimiz bildiride sözünü ettiğimiz bu belirsizliği kısmen de olsa gidermeye yönelik bir girişim olarak, sağ-muhafazakâr siyaset geleneği içerisinde yer alan siyasetçilerin muhafazakâr ideolojiyi ele alış biçimlerine odaklanılmaktadır. Bildiri şu sorulara yanıt verme amacını taşımaktadır: *muhafazakârlık ve muhafazakâr ideoloji başta AKP'liler olmak üzere farklı sağ-muhafazakâr partilere mensup siyasetçiler tarafından nasıl tarif edilmekte ve algılanmaktadır? Farklılık ve benzerlikler, eklemlenme ve ayrışma noktaları nelerdir, sağ-muhafazakârlığı analiz ederken bunların önemi nedir/var mıdır?*

Bildirinin üretilmesine zemin oluşturan çalışma nitel bir alan çalışmasına dayalıdır. Devlet Planlama Teşkilatı'nın Düzey II. kriterlerine göre Türkiye'yi temsil niteliğini haiz 13 il merkezinde 6 siyasi partiye (Adalet ve Kalkınma Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Saadet Partisi, Demokrat Parti, Anavatan Partisi ve Büyük Birlik Partisi) mensup toplam 126 siyasetçi ile yarı-yapılandırılmış bir soru formu eşliğinde, yüz yüze görüşmeler yoluyla gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, söylem analizine dayalı olarak analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

Öncelikle mevcut iktidar partisi elitlerinin ortaya koyduğu muhafazakârlık tanımı ile iktidar partisi adına özellikle yerel düzeyde siyaset yapan siyasetçilerin tanım ve algılarında dikkate değer bir farklılaşma/mesafe bulunmaktadır. AKP dışındaki diğer sağ-muhafazakâr siyasetçilerin, muhafazakârlığı siyasal-ideolojik bir olgu olarak öne çıkarmakta oldukça tereddütlü oldukları anlaşılmıştır. Bu tereddüdün sağ-muhafazakâr siyaset geleneği için dikkat çekici bir ideolojik-politik ayrışmaya da tekabül ettiği düşünülmektedir. Muhafazakârlığın AKP tarafından konsolide edilen veya bu partiye atfedilen bir ideolojik bileşen-unsur olarak algılanmasının, diğer partilere mensup siyasetçilerin 'müstakil' muhafazakârlıklarını ortaya koymalarını bir hayli zorlaştırdığı anlaşılmıştır. Öte yandan, parti ayrımı yapmaksızın söylemek gerekirse, muhafazakârlığın kayda değer bir oranda, kültürel değerler üzerinden alımlandığı ve bu yanı sıra anlamlandırıldığı anlaşılmaktadır. Bu bulgu, ilgili literatürde de vurgulandığı üzere Türk sağ-muhafazakar siyasetinin siyasal hegemonya inşasındaki "kültürelci" eğilimini ampirik olarak bir kez daha teyit etmesi bakımından önemli bir bulgudur.

Anahtar Kelimeler: Muhafazakârlık, Sağ-Muhafazakâr Siyaset, Sağ-Muhafazakâr Siyasetçiler

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, ysuveren@gmail.com

Karadeniz Salyangozu Meta Zinciri ve Küresel-Yerel Bağlantı

Miki Suzuki Him¹

Ayşe Gündüz Hoşgör²

Bu çalışmada *Rapana venosa* (rapa deniz salyangozu) nun nasıl metalaştığını ve deniz salyangozu metalaşmasının Türkiye'nin Karadeniz bölgesinde yaşayan kırsal toplumu nasıl Japonya pazarına bağladığı araştırılmıştır. Rapa deniz salyangozu Türkiye'den Japonya başta olmak üzere uzak doğu ülkelerine yirmi beş yıldır ihraç edilen bir deniz ürünüdür. Aslında, bu salyangoz Karadeniz'e özgün bir deniz canlı türü değildir ve Türkiye'de tüketilmemektedir. Ayrıca, yakın zamana kadar, Japonya'da da tüketilen bir ürün değildir. Bu araştırma keşifsel bir araştırmadır ve çoklu metod kullanılmıştır. Deniz salyangozunun metalaşmasındaki sosyo-ekonomik süreçte ortaya çıkan küresel-kırsal bağlantı ve onun kırsal toplum üzerindeki etkisini anlamak için 2010-2015 yıllarında Japonya ve Türkiye'de üç aşamalı geniş kapsamlı araştırma gerçekleştirildi. Bu çalışmadaki bulgular, döküman incelemesi, Sinop ve Samsun'da bulunan balık işletme fabrikalarında katılımcı olmayan gözlem, işletme sahipleriyle ve Tokyo'da firma yöneticileriyle yapılan mülakatlar ve Sinop'taki balık işleme fabrikasında çalışan ve çalışmayan 217 kırsal kadın ile yapılmış yarı-yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen verilere dayanmaktadır. Araştırmamız, rapa salyangoz ticaretinin Japonya'nın ekonomik dönüşüm yaşadığı bir dönemde büyüdüğünü göstermektedir. Ne Türkiye ne de Japonya'da tüketilen *Rapana venosa*, bir dizi ekolojik değişim süreci (örn. Japon denizlerinde deniz ürünleri üretiminin azalması), Japonya'daki sosyoekonomik dönüşümler (örn. nüfusun azalması ve artan işlenmiş gıdaya olan talebi gibi etkenlerden kaynaklanan gıda piyasasındaki rekabetin artışı ve fiyat düşüşü; ekonomik durgunluğun sonucu artan alım gücü düşük tüketicilere yönelik pahalı Japon ürünlerin yerine geçen alternatif ürünlerin yaygınlaşması) ve üretim ve ticaretin küreselleşmesi (örn. Japonya piyasasında satılabilen deniz ürünü bulunan ve üretim maliyetinin düşük yerlerin arayışı) sonucu küresel piyasada satıp alınan metallerden biri haline gelmiştir. Deniz salyangozu işleme fabrikaları, tarımsal üretimin gerilediği yoksul köylerden ucuz kadın emeğinin sağlanabildiği yerlerde kurulmaktadır. Bu köylerdeki birçok hane salyangozu temizleyen kadınların emeğine bağımlıdır. Bu çalışma geçen yüzyıla nazaran küresel bağlantıların çok yönlü ve eşitsizliklerin daha karmaşık hale geldiği yeni dünya düzeninde, metalaşan deniz salyangozu ticaretinin değişen Türkiye kırsalındaki yoksul üreticiyi değişen Japonya'daki yoksul tüketiciye nasıl bağladığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Küresel Meta Zinciri, Japonya, Türkiye, Toplumsal Değişim

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, mikihim@omu.edu.tr

² Prof. Dr., ODTÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

BİR PARADOKS OLARAK MEDYA VE GÖRÜNÜRLÜK İLİŞKİSİ: ERMENEK MADEN FACIASININ MEDYA TEMSİLLERİ ÜZERİNDEN BİR TARTIŞMA

Uğur Sümbül¹

Günümüz toplumlarında medya insanların kendilerinden zamansal ve mekânsal olarak uzakta meydana gelen olaylar ve bu olayların aktörleri ile karşılaştıkları bir aracı olması anlamında merkezi bir yere sahiptir. Etkileşimin aynı anda ve aynı yerde olma zorunluluğundan kurtulup dolayimli hale geldiği bu “yeni görünürlük” durumunda medyanın olayları ve aktörleri görme-gösterme biçimleri, neyin ya da kimin göstermeye değer olduğu ile bu gösterimin ne şekillerde kurulduğu soruları önem kazanmaktadır. Öte yandan medyanın temsil stratejilerinin kendisine konu edindiği kişiler, olaylar ve yerlerin izdüşümünün medya metinlerinin kendisinden öte toplumsal eşitsizlikler olduğu düşünüldüğünde bu temsillere direniş imkânı ve ihtimalinin de sahip olunan ekonomik, sosyal ya da kültürel sermayenin hacmi ile ilişkili olacağı aşikârdır. Bu çalışmada temel olarak iddia edilen şey medya aracılığı ile kurulan görünürlüğün her coğrafi yer ve toplumsal grup için aynı olmadığı, özellikle dezavantajlı yerler ve sınıflar için medya ve görünürlük ilişkisinin bir paradoks olarak yaşandığı savıdır. Bu paradoks toplumsal olarak dezavantajlı konumda bulunan alt sınıfların bir taraftan tanınmak, sorunlara çözüm bulmak ve seslerini duyurmak için medya tarafından görünür olma ihtiyacı duymalarını; öte yandan tam da bu görünür olma durumunun kendisinin medyanın temsil stratejilerine konu olmayı da gerektirmesi anlamında aslında bu grupların zararına olabilecek durumlar yaratmasına işaret eder. Dolayısıyla bu çalışmada toplumsal olarak alt sınıfların bu temsiller yoluyla inşa edilen görünürlüklerinin çoğunlukla acıma duygusu yaratma, nesneleştirilme, kendi imgesini kontrol edememe ve hatta maruz kalınan bu görünürlüğü bir yara olarak deneyimleme gibi durumlara neden olduğu iddia edilmektedir. 2014 yılı Ekim ayında Karaman’ın Ermenek ilçesinde meydana gelen ve on sekiz maden işçisinin hayatını kaybetmesi ile sonuçlanan maden faciasından sonra yapılan haberleri örneklem olarak kullanan ve analizde eleştirel söylem çözümlemesi metodundan yararlanan bu çalışma, maden faciasının medyatik temsili üzerinden medyanın toplumsal olayların yansıtılmasındaki rolü, medya ve görünürlük ilişkisi ile bu ilişkinin alt sınıflar açısından anlamı üzerine bir tartışma yürütmeyi hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Dolayimli Görünürlük, Paradoks Olarak Görünürlük, Medya Temsili, Alt Sınıflar ve Medya

---

¹ Arş. Gör., ODTÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, usumbul@metu.edu.tr

“BENİM ÇOCUĞUM EN İYİSİNİ YAPAR, EN İYİSİNİ YAPMALI !”: METROPOL VELİLERİ

Osman Sümer¹

2000'lerden sonra, kent yaşamı ve kentli birey üzerinde birçok tartışma gündemimizi meşgul etmektedir. Bu konu aynı zamanda, bireyler arasında farklılığa ve çatışmaya da zemin hazırlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında; başkasını görmeyen, sadece kendi çevresinde, kendi çıkarlarını hedefleyen bir toplum ortaya çıkmaktadır. Bunun sonucu ise, farklılığa tahammül etmeyen, çatışmacı birey ve sosyal kültürün oluşmasıdır. Ne var ki, sosyalleşme bireyi insanı sosyal sistemin üyesi haline getiren süreçtir. Bireyin sosyal ilişkilerde temasta bulunduğu her birey, bir bakıma sosyalleştiricidir. Zira aile, en başta gelen sosyalleştirici kurumdur. Diğer bir ifadeyle aile, çocuğun sosyalleşmesinde temeldir.

Öte yandan, değişen kent yaşamıyla birlikte, gördüğümüz yeni tip “Metropol Velilerinin” tutum ve çocuk yetiştirme davranışları farklılık arz etmektedir. Söz konusu metropol velileri, ne kadar bencilce de olsa hayallerinde kurguladıkları insan davranış ve tutumlarını çocuklarına aktarma hevesindedirler. Dolayısıyla çocuklarını, ayrı bir birey olarak görmek yerine, güdümlü yetiştirmeye çalışmaları, çatışmalara yol açmakta ve üzücü sonuçlar doğurabilmektedir.

Oysa kentsel yaşam, farklı insanlarla aynı mekânın paylaşıldığı yaşamdır. Belli bir yerde nüfusun yoğunlaşması büyük oranda bireysel farklılık gerektirir. Kentsel yaşamın öznesi, kendi çıkarları için kentsel yaşamla uzlaşmalıdır.

Bu çalışmada; kent yaşamı nasıl olmalı, kentli birey nasıl olmalı, ebeveyn nasıl olmalı soruları kuramsal bağlamda tartışılacak ve “Metropol Velisi” kavramda ilgili literatür kapsamında açıklanacaktır. Bununla ilişkili olarak, teorik ve uygulamaya dönük, sosyal paylaşım ağında bulunan orta öğretim çağındaki velilerin blogları taranacak ve “Metropol Velisi” kavramı ekseninde velilerin, adı geçen okul bloglarındaki yorumları ve sohbetleri analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Kent Yaşamı, Sosyalleşme, Sosyal İlişkiler, Metropol Velisi

---

¹ Dr., İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, osmansumer@hotmail.com

MÜLTECİ ÇOCUK EMEĞİNİN TÜRKİYE BASININDAKİ YANSIMASI

Asuman Şahin¹

Çocuk emeği Türkiye’de ve Dünya’da oldukça önemli boyutlara ulaşmış bir problemdir. Kurumlar, ülkeler ve yasalara göre çocuk olmanın sınırı değişse de yaygın olarak 15 ila 18 yaş altı kişiler çocuk olarak kabul edilmektedir. Ülkenin kabul ettiği yaş sınırının altında çalışan kişiler de çocuk işçi veya çalışan çocuk statüsüne girmektedirler. Çocukların çalışma nedenleri birbirinden farklılık göstermektedir. En yaygın sebepler göç hareketleri, yoksulluk, eğitim sisteminin getirilerine dair umutsuzluk ve sosyal politika eksikliği olarak sıralanabilir. Çocukların çalıştırılması işveren için pek çok çekici sebebe sahiptir. Bu sebepler çocukların ucuz iş gücü olması, güvencesiz çalıştırılabilmeleri ve sendika kapsamı dışında oldukları için hak taleplerinin olmamasıdır. İşveren genellikle çocuk emeğini çiraklık adı altında veya aile işletmesine yardımcı olması adı altında kullanmaktadırlar. Ancak bu bahsi geçen çiraklık geleneksel çiraklıktan farklı olarak çocuklara meslek öğretmemekte ve çocuklar için bir gelecek yaratmada yardımcı olmamaktadır. Türkiye’de güvencesiz çalışma şartlarının yaygınlaşması ile çocuklar daha fazla çalıştırılmaya başlanmıştır. Bir yandan da artan iş gücü ihtiyacı ülkeye göç eden mültecilerle doldurulmaya çalışılmaktadır. Ebeveynlerinin çalışma izni bulunmamasından dolayı mülteci çocuklar pek çok iş alanında çalıştırılmaktadır. Mülteci çocuklar düşük ücretler, güvencesizlik ve zorlu koşullarda kayıtsız olarak iş piyasasına sokulmaktadırlar. Türkiye’de uygun bir mülteci politikası bulunmadığından ve onlar için uygun yaşam standartları sunulmadığından dolayı mülteci çocuk işçiliğinin önüne geçilecek herhangi bir adım atılmamaktadır. Henüz yeni bir olgu olduğundan dolayı bu alanda çok fazla akademik yayın üretilmemiştir. Bundan dolayı bu bildiri de çocuk işçiliği hakkında literatür ışığında genel bilgiler verildikten sonra medyadaki haber taramalarına bakılacaktır ve mülteci çocuk işçiliğinin basına nasıl yansıdığı söylem analizi üzerinden değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Emeği, Çocuk İşçi, Mülteci Çocuk Emeği

---

¹ YL. Öğr., Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji ABD

TOPLUMSAL GERÇEĞİN PARALEL-İLETİŞİM DÜNYASINDA YENİDEN KURULMASI: TÜKETİM YÖNETİCİSİ TELEVİZYON VE YARIŞMA PROGRAMLARINDA ÖZNE VE SEYİRCİNİN BİRLİKTE HIÇLEŞMESİ

Hatice Şahin¹

Bireyleri toplumsallaştırma özelliğine sahip olan televizyon, bilgi verme, eğlendirme vb. özelliklerinden önce kar güdüsüyle hareket eden bir üretim ve tüketim mekanizmasıdır. Bu nedenle ilk ve en önemli amacı tüketiciliği artırmaktır. Bu amaçla toplumun kültürel değerlerini işleyerek birer 'tüketim nesnesine' dönüştürür ve bireylerin tüketim alışkanlıklarını şekillendirir. Televizyonun izlenirlik oranı yani rating oranları yükseldikçe televizyonun reklam payı da artmaktadır. Reklam kapma yarışı içerisinde ilgi çeken programların gösterimi önemli bir yer işgal etmektedir. Bu yarış sırasında ortaya çıkan yarışma programları, izlerkitleyi etkileme çabasıyla yarışmacıların hayatlarını değersizleştirmekte ve birer 'gösteri nesnesine' dönüştürmektedir.

İzlerkitle için bu yarışmacılar rutin hayatlarından bir süreliğine sıyrılabilecekleri birer görüntü haline dönüşmekte ve birbirlerine karşı empati kuramayan, duyarsız insanlar topluluğu ortaya çıkmaktadır. Yarışma programlarındaki küfürleşmelerin, kavgaların birer haz duygusu şeklinde sunulması izlerkitlenin insani duygularını da sanallaştıran bir nitelik teşkil etmektedir.

Bu çalışma toplumsal gerçeğin paralel-iletişim (simüle edilmiş) dünyasında yeniden kurulmasını ve televizyondaki yarışmacıların televizyon için anlık bir görüntü olarak gelip geçici bir tüketim nesnesine dönüştüğünü göstermeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla 2000 ve 2015 yılları arasında Star TV, Show TV, Kanal D ve ATV kanallarında yayınlanan 3 ayrı formattaki 24 yarışma programı üzerinde video analizi yapılmıştır. Özellikle 2000 yılında Biri Bizi Gözetliyor programıyla başlayan ve aynı formatın farklı bir sunumu olan ve 2015'te yayınlanmaya başlayan Big Brother yarışmasına kadar on beş yıllık süreçte Türkiye'de televizyon yayıncılığının kitlelerin kültürel gelişiminde etkisi değerlendirilmeye ve televizyonun "özne"si haline gelen toplumsal değer ve görüşlerin seyirci ile birlikte paylaşılması ve yarışmacı ve izlerkitlenin birlikte hiçleşmesi sonucunu çıkarmaya çalışılmıştır.

Televizyon üzerine yapılan önceki çalışmalar izlerkitlenin televizyon yayınlarından nasıl etkilendiği üzerine odaklanırken bu çalışma yarışmalara katılarak aylarca televizyon ekranlarında yer alan yarışmacılara odaklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İzlerkitle, Gösteri Nesnesi, Yarışma Programları, Hiçleşme

---

¹ Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, hsahin_47@hotmail.com

SURİYELİ GÖÇMENLERİN GÜNDELİK YAŞAM PRATİKLERİ: MARDİN ÖRNEĞİ

Hasan Şen¹

Davut Bulut Unat²

Bu çalışma, Türkiye’de yaşayan Suriyeli göçmenlerin gündelik yaşam pratiklerinde Michel de Certeau’nun ortaya koymuş olduğu *stratejiler* ve *taktikler* kavramları ile gündelik yaşam sırasında ortaya koydukları mikro-direnış biçimlerinin ve taktiklerin neler olduğunu analiz etmeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda gündelik yaşam pratikleri içinde bireyin önemini vurgulayan bir yaklaşım çalışmada temel alınmıştır. Türkiye’de yaşayan Suriyeli göçmenlerin gündelik yaşam pratiklerini inceleyen bu çalışmada, klasik göç kuramlarında farklı olarak, sıradan bireyin gündelik yaşam pratikleri içerisinde gerçekleştirdiği eylemlerde iktidara (*stratejilere*) karşı direniş ön plana çıkarılmıştır. Gündelik yaşamın her anında ve alanında mevcut olan iktidarın düzenlemelerine (*stratejilerine*) karşı, sıradan bireyin günlük edimleri yoluyla *taktikler* ortaya koyması ve iktidarı anlık biçimde çarpıtıp, anlık zaferler kazanması çalışmanın temel hareket noktasını oluşturmaktadır.

Türkiye’de yaşayan Suriyeli göçmenlerin, direnişler ve taktikler olarak ele alınan, *çizgi dışılık*, *üyelik ve benlik bilinci sunumu*, *dilin kullanımı*, *varlığın inşası*, *emek sömürüsü*, *kurallara uyma biçimi*, *ayrışma biçimleri olarak dini ve yemek pratikleri* alan çalışmasından elde edilen veriler yoluyla analiz edilmiştir. Çalışmanın saha çalışmasının gerçekleştirdiği Mardin ilinde derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Elde edilen verilerle “*Mardin İlinin Tercih Edilmesinin Nedenleri*”, “*Suriyelilerin Geldiklerinde Hissettikleri İlk Duygular*”, “*Yaşadıkları Deneyim*”, “*Taktikler*”, “*Çoğunluğun Çizgi Dışılığı*”, “*Direnış*”, “*Ayrışma Biçimleri*”, “*Metis Uygulamalar*”, “*Suriyelilerin Geleceğe Dair Beklentileri*”, kategorileri analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gündelik Yaşam, Gündelik Yaşamda Stratejiler ve Taktikler, Direnişler, Göçmen, Mülteci, Sığınmacı, Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Göçmenler

---

¹ Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, senhasan@hotmail.com

² Sosyolog

ULUSAL EMOJİ HAREKETİ: TÜRKİYE'YE ÖZGÜ KÜLTÜREL SEMBOLLER

Gülcan Şener¹

G. Motif Atar²

Dijitalleşen iletişim ve hız çağında uzun uzun mesaj yazmak istemeyen, hatta okumaya bile üşenen, kısa ve öz olanı tercih eden günümüz insanı, sembollere yönelmiştir. Günümüz iletişim değil etkileşim çağıdır ve tam anlamıyla sözün bittiği yerdir. “Toplumsal etkileşim sayısız sözel olmayan iletişim biçimini – yüz ifadeleri, jestler, beden hareketleriyle bilgi ve anlamın değiş tokuş edilmesini gerektirir. Bizler sürekli olarak, söz ile söylenen şeyleri daha da açmak ya da boşa çıkarmak için böyle sözel olmayan işaretleri kullanırız.” (Giddens, 2008: 169). Etkileşim teorisi ‘sembollerin sosyolojisi’dir. Semboller sosyal etkileşme sürecinde şekillenen konuşmayı, düşünmeyi, anlaşmayı sağlayan araçlardır. Etkileşme sürecinde farklı imajların devreye girmesi, bir varlığın değişik sembollerinin oluşmasına neden olur. Etkileşimciler kültürel yapıya vurgu yapmakta, toplum ve bireyin birbirinden ayrılamayacağını ileri sürmektedir. Semboller ve anlamlar, insanın eylem ve etkileşimlerinin devam etmesini sağlamaktadır (Akkuş, 2011). “Sembolik etkileşim teorisinin en önemli özelliği, bireyin sosyal çevresine kendini ifade etmesine yardımcı olmaktır.” (Solomon, 1983: 320).

Bu çağın dijital düşünen ve dijital konuşan bireylerinin duygu ve düşüncelerini ifade ettikleri yepyeni ortak bir dilleri olan emojiler vardır. Emojilerin varlık sebebi olan duyguların basit görsellerle ifade edilmesi tam anlamıyla etkileşim ihtiyacına cevap vermektedir. Böylece birbirinden uzak iki kişi arasındaki ilişkinin kalitesinde büyük fark oluşmaktadır (Ocak, 2015). İletişimin geleceği ve global bir dil olan emojiler, sosyal medya başta olmak üzere gündelik iletişimin bir parçası haline gelerek yeni ve kültürel farklılıkları en aza indiren bir anlaşma yöntemi olmuştur. Seri parmak hareketleriyle hızlı ama kısa mesaj yazan yeni nesil, emojilerle ne düşündüğünü karşı tarafa hissettirmeye çalışmaktadır. Global dünya düzeninde insanlar aidiyetlerini kaybetmeden kültürel anlamların dijital dünyaya aktarılmasını istemektedirler. Böylece tüketici olan birey kendini, sahip olduğu ve tükettiği sembollerle konumlandırmaktadır. Benlik kavramı ile sembolik anlamlar örtüşmektedir. Çünkü semboller anlamlarını toplumsallaşma sürecinde elde etmektedirler (Odabaşı, 2006).

Türkiye’de her beş kişiden dördünün iletişimlerinde emojiyi kullandığı¹ düşünülürken, Türkiye’ye özgü değerleri yansıtan semboller, emoji klavyesinde neden olmasın sorusu akla gelmektedir. Kültürel semboller emoji dünyasında karşılığını bulamamaktadır. Bu araştırmanın amacı, Türkiye’ye ait hangi kültürel simgelerin “emojileştirilmesinin” istendiği sorunsalı çerçevesinde Türkiye’nin kültürel etkileşim sembollerini ortaya koymaktır. Çalışmada genel tarama modeli yaklaşımıyla, nicel araştırma yöntemlerinden anket ile veri toplanacaktır. Türkiye’de bu konuyla ilgili yapılmış bir çalışmaya rastlanmadığından, ülke özelliklerini bu özgün sembollerle global pazara sunması ülke tanıtımı ve markalaşma açısından oldukça değerlidir.

Anahtar Kelimeler: Emoji, Sembolik Etkileşim, Yerel Emoji

¹ Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Fakültesi, gsener@ktu.edu.tr

² Dr., Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi

PROJECİLİK VE SİVİL TOPLUM KISKACINDA BİR DAYANIŞMA AĞI ÖRNEĞİ: HALKLARIN KÖPRÜSÜ DERNEĞİ

Burcu Şentürk¹

Zeynep Altın²

Cem Terzi³

Suriye’de yaşanan iç savaştan kaçanların Türkiye’ye sığınmasıyla Türkiye’de mülteci sayısı büyük ölçüde artmıştır. Sayısal artış ile mültecilerin görünürlük kazanmaları Türkiye’de yeni örgüt tiplerinin ortaya çıkmasını, var olan örgütlerin faaliyet alanlarına mültecilik ve göçü dahil etmesini ve yurt dışındaki örgütlerin Türkiye’deki örgütler ile yeni ilişkiler kurmasını da beraberinde getirmiştir. Sivil toplum alanında mültecilik ve göç alanında ortaya çıkan örgütlerin önemli bir kısmının yardım faaliyeti üzerine odaklandığı ve projecilik temelinde ilerlediği görülmektedir.

Bu çalışma İzmir’de kurulan ve kendisini bir dayanışma grubu olarak tanımlayan "Halkların Köprüsü Derneği" örneğine odaklanacaktır. Dernek 2014 yılında kurulmuş, iki yıl içinde de Diyarbakır ve İstanbul’da şubelerini açmıştır. Derneğin mali kaynağını sadece üye aidatları ve bağışlar oluşturmakta, hiçbir fon ve benzeri kaynağa başvurulmamaktadır. Halkların Köprüsü Derneği, iş bölümü temelli çalışan ve sınırsız örgütlenme tarzında işleyen bir yapı göstermektedir, yani örgütün hedefleri yönünde belirlenmiş işlere üye ve gönüllüler katılır ve bu işler sona erdikten sonra başka işlerde görev alır, aynı kişiler eş zamanlı yürüyen birkaç işte görev alabilir. Dernek, örgüt karar alma mekanizmalarında ve diğer faaliyetlerinde iç ve dış sınırları kaldırmıştır. Bu örgütlenme biçiminin denetim alanı, merkezileşme derecesi, biçimselleşme, yetki, uzmanlaşma ve işin parçalanması ile belirlenen örgütsel tasarımın sınırlarını en aza indirmekte ve demokratik katılımı güçlendirdiği görülmüştür.

Dernekte temel olarak mültecilerin ihtiyaçlarının tespitine yönelik saha çalışması ve sağlık taraması çalışmaları yapılmaktadır. Tam bu noktada üyeler kurumsal olarak yardımseverliğe değil dayanışmaya inandıklarını zira yardımseverliğin geçici olduğunu ve aynı zamanda yoksulu bağımlı kıldığını anlatmakta, amaçlarının kamu otoritelerini zayıf olanları korumak için harekete geçirmek olduğunu belirtmektedir. Bahsi geçen çalışmalar için saha grubu, sağlık grubu, kültür-sanat grubu, hukuk çalışmaları grubu ve tercümanlar grubu vardır. Ancak bu gruplar arasındaki sınırlar net değildir. Örneğin bir kişi hem sağlık alanında uzman hem dil biliyorsa iki grupta da yer alabilir.

Bu çalışma kapsamında gerçekleştirilmekte olan alan araştırmasında derneğin farklı çalışma gruplarında yer alan ve farklı zamanlarda katılan üyelerle derinlemesine mülakatlar ve odak grup çalışması yapılmaktadır. Derinlemesine mülakatların yanı sıra derneğin kuruluşundan beri yaptığı toplantı raporları içerik analizine tutulmaktadır. Bunlara ek olarak derneğin faaliyet raporları, sosyal medya hesaplarındaki paylaşımları da veri kaynakları arasında yer alacaktır. Yapılan görüşmeler ve kaynakların analizleri ışığında toplumsal hareketler ve toplumsal dayanışma ilişkisi temelinde yeni bir toplumsal hareket örgütlenme modelinin izleri tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sivil Toplum Kuruluşları, Örgüt Sosyolojisi, Toplumsal Dayanışma, Toplumsal Hareketler

¹ Arş. Gör., Ege Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü, burcusertrk@gmail.com

² Uz. Dr., Tepecik Eğitim Araştırma Hastanesi İç Hastalıkları Kliniği

³ Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Genel Cerrahi ABD

KÜLTÜREL OLARAK YALNIZLIĞA ZORLANANLARIN “YALNIZ YAŞLANMA” HİKÂYELERİ (MALATYA UYGULAMASI)

Ünal Şentürk¹

Çağımızın popüler bir problemi olan yalnızlık, modernleşme ve sanayileşme süreçleriyle daha çok gözlemlenmeye başlayan bir olgudur. Teknolojik ilerleme; kentleşme, okuma yazma, sosyal hareketlilik ve boşanma oranlarının artması; kadının çalışma hayatına daha aktif katılımı gibi birçok neden, modern insanın yalnız yaşamayı tercih etmesini ortaya çıkarmaktadır. Dünyadaki birçok ülkede görülen tek başına yaşama ve yaşlanma durumu ülkemizde de yüksek rakamlara dayanmıştır. Türkiye’de 2002 yılında yaklaşık 666 bin olan tek başına yaşayan insan sayısı, 2007’de 715 bine, 2010’da 1.141 bine ve 2016’da astronomik bir şekilde aratarak 3.1 milyona ulaşmıştır. Türkiye genelindeki 21.6 milyon hane içinde bu sayı, % 4’e tekabül etmektedir. Oranı, etki alanı, neden ve sonuçları göz önüne alındığında sosyal bir problem olarak değerlendirilen yalnızlık, ülkemizde konuyla ilgilenenleri endişelendirmektedir. Ancak, ülkemizde artan yalnızlık içinde özel bir konumda değerlendirilmesi gereken bir yalnızlık türü bulunmaktadır. Bunlar, yalnızlığa kültürel olarak zorlanan bir kitledir.

Türkiye’de yaşlanan anne babasına bakmak veya kardeşlerinin ihtiyaçlarını karşılamak için kendi hayatından ödün vererek, önceliklerini erteleyerek bekâr kalan, yalnız yaşlanmak zorunda kalan bir grup insan yaşamaktadır. Yerleşik kültürel değerler içinde çocuğun anne baba ya da kardeşlere karşı tartışılmaz yükümlülükleri vardır. “Biz”in öne çıkarıldığı yaşadığımız toplumda, yaşlanan anne babanın bakımlarını üstlenmek ya da ölen anne babasının eksikliklerini kardeşlerine hissettirmemek için kendinden ödün vermek kültürel bir değerdir. Ailevi nedenlerle bekâr kalan bu kişiler belli bir süreden sonra yalnız yaşamak veya yaşlanmak zorunda kalmakta ve bu zorlu süreci deneyimlemektedir.

Bu çalışmada, kültürel olarak yalnız yaşlanmaya zorlanan 27 kişiden oluşmuş örneklem üzerinde, yapılandırılmış gözlem tekniğiyle elde edilen bulgulara yer verilmektedir. Kartopu yöntemiyle oluşturulmuş örneklem üzerinde yapılan çalışmada, elde edilen sonuçların sosyolojik çözümlenmesi hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yalnızlık, Yaşlılık, Kültür, Sosyalleşme

---

¹ Doç. Dr., İnönü Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, unsenturk44@gmail.com

GÜVEN ENDÜSTRİSİ: BİREYSEL EMEKLİLİK SİGORTALARININ SOSYOLOJİSİ

Funda Şerbet¹

Cevdet Yılmaz²

Toplumsal refahın artması, tıbbi olanak ve teknolojilerin gelişmesi sonucu yaşam süresi uzamış, yaşlı nüfusun oranı 1980'li yıllardan itibaren önemli bir tartışma alanı haline gelmiştir. Yaşlı nüfusunda meydana gelen bu artış, genelde ülke ekonomileri özelde ise sosyal güvenlik harcamaları üzerinde bir yük olarak görülmeye başlanmıştır. Eğer sosyal güvenlik sistemleri değiştirilmezse, bu uzun yaşayan nüfusun yükünü hiçbir ekonomik modelin taşıyamayacağı iddia edilerek bireysel güvenlik odaklı yeni bir sosyal sistemin inşasına girilmiştir. Devletler sigorta hizmetlerini karşılama ve olası risk durumlarına yönelik vatandaşlarına güven sağlama konusunda sorumluluklarından uzaklaşarak sorumsuz devlet algısını alabildiğince yaygınlaştırma yolunu seçmişlerdir. Bu amaçla da sosyal nitelikli harcamalarda kısıtlamalara yönelmişler, geliştirilen Sosyal Güvenlik Reformları ve özel sektörü destekleyici neoliberal politikaları kendilerine temel almışlardır. Devletin vermiş olduğu sosyal güvence artık, bireylere yeteri kadar güven vermemektedir. Çünkü sosyal güvenlik sosyal olma özelliğinden uzaklaşmış ve bireysel bir sorun haline getirilmiştir. Bu sayede geleceğin olası risk durumlarına karşı refah içeren bir yaşamı temsil etmesi için, genç yaşlardan başlanılarak birikim yapılması, rasyonel bir davranış olarak tanımlanmaktadır. Özel sigorta fonları, bilhassa özel emeklilik fonları bireylere, bugün sahip olunanların(kazanç, sağlık, itibar, yaşam standartları, refah vb.) gelecek için de sürdürülmesi adına akılcı bir tercih hatta ihtiyaç olarak sunulmaktadır. Bugünün çalışan, genç nüfusunun emeklilik ve yaşlılık dönemlerini düşünerek birikime yönelmesi özel emeklilik fonlarını güçlenen bir endüstri haline getirmektedir. Yaşlılığa riskle ilişkili olarak getirilen her açıklama ve yorum bu endüstriyi alansal olarak genişletmekte ve yaygınlığını arttırmaktadır.

Özel emeklilik fonlarına yönelik ilgi, ülkemiz özelinde, Bireysel Emeklilik Sigortası' (BES) nın (01.01.2013 tarihindeki düzenlemeyle birlikte) % 25 devlet teşviki sunmasıyla artmıştır. 2013 yılındaki bu uygulama ile birlikte gerek sisteme katılımı gerekse de özel emeklilik fonlarının sayısında artış yaşanmıştır. Bu fonları daha da güçlendirmek ve toplum geneline yaygınlaştırmak adına, devlet tarafından otomatik katılım gibi yeni düzenlemeler görüşülmektedir. Bu çalışmada; özel emeklilik fonlarını güçlendiren temel dinamikler; yaşlılık, risk, neoliberal politikalar bağlamında, güven ve yeni insan tipolojisi ekseninde tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Risk, BES, Neoliberalizm, Güven

¹ Arş. Gör., Adnan Menderes Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, funda.serbet@adu.edu.tr

² Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

AKP DÖNEMİNDE TAŞRADAKİ OTORİTE YAPILARININ DÖNÜŞÜMÜ: ELAZIĞ-PALU ÖRNEĞİ

Kürşat Şinik¹

Devam etmekte olan bir yüksek lisans tezi olan bu çalışma, taşradaki otorite yapılarının dönüşümüne sosyolojik bir bakış açısı kazandırmayı ve bu dönüşümün AKP iktidarı sonrasında ne tür bir farklılık gösterdiğini anlamayı amaçlamaktadır.

Çağdaşlaşma, laiklik, modernleşme, neo-liberalizm gibi temalar altında ele alınan çalışmaların taşradaki günlük hayatı ve taşranın kendi kültür ve tarihini göz ardı etmesi sebebiyle etnografik bir araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Michael Buroway'ın "genişletilmiş vaka çalışması"nın benimsendiği bu çalışmada yereldeki geleneksel İslami otorite yapılarının AKP iktidarı esnasında, Cihan Tuğal'ın deyimiyle, nasıl massedildikleri ve bu dönüşüme nasıl tepki gösterdikleri incelenmektedir. Bir ay süren saha çalışmasında örneklem için kartopu metodu tercih edilmiş, katılımcı gözlemlerin yanı sıra, yarı-yapılandırılmış mülakatlar da yapılmıştır.

Araştırma için seçilen vaka, İslami tarikatlar için önemli bir nokta olan Elazığ'ın Palu ilçesidir. Şeyh Said'in doğum yeri olan ve Nakşibendiliğin Halidiyye kolunun bölgede yayılmasını sağlayan şeyh ailesinin hala ikamet ettiği bu ilçe, bugün dahi önemli bir kültür ve inanç noktasıdır. Zaza ağırlıklı nüfusa sahip bu bölge, Tanzimat reformları sırasındaki merkezileşme politikalarına kadar, yarı otonom bir Kürt emirliği (sancak) olarak Osmanlı'ya bağlı kalmıştır. Bu gelişmelere yakın bir tarihte, Halidiyye akımının kurucusu Mevlana Halid tarafından Palu'ya gönderilen Şeyh Ali Sebti, Kadiri şeyhleri ve toprak sahibi *beyler* ile iktidar mücadelesine girişmiştir. Martin van Bruinessen'in de gözlemlediği üzere, Kürt emirliklerinin kaldırılması şeyhlerin güç kazanmalarını sağlayan bir politik boşluk yaratmıştır. Palu'da da *bey* ile şeyh aileleri arasında iktidar mücadelesi yaşanmış ve kırsal kesimdeki oy potansiyelleri sayesinde şeyh ailesi hem yerel belediyelerde hem de ulusal siyasette önemli pozisyonlar elde etmişlerdir. Bunun neticesinde "dini sermaye" ve hemşeriliğe dayanan erkek egemen bir patronaj sistemi oluşmuştur.

2004 yerel seçimleri esnasında, yaklaşık 40 yıldır yerel belediyeyi ellerinde tutan şeyh ailesinin AKP'nin adayı karşısında kaybetmesi, yerelde bir kırılma anı olmuştur. Bu tarihten günümüze kadar şeyh ailesiyle AKP'nin adayı arasındaki seçim mücadeleleri, yerel seçimlerde beliren bir toplumsal yarılmaya sebep olmuştur. Ayrıca, şeyh ailesinden siyasete atılanlar AKP sonrası imtiyazlı konumlarını kaybetmeye başlamıştır.

AKP'nin yerele nüfuz edip, oradaki İslami otoriteyi saf dışı edebilmesi, modern belediyecilik, inşaat ve sermaye ile rant üretimi, kadınların sosyo-ekonomik hayata dahil edilmesi, partinin gençlik ve kadın kolları ve Erdoğan'ın karizması gibi etkenler sayesinde gerçekleşmiş gibi görünmektedir. Merkez-Çevre, hegemonya, pasif devrim gibi kuramsal tartışmaların etnik kimlik, İslamcılık ve muhafazakârlık ile çakıştığı bu çalışma iktidarın taşra ile ilişkilenmesine göz atmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İslamcılık, Taşra, Hegemonya, İktidar

---

¹ YL. Öğr., Boğaziçi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, kursat.sinik@gmail.com

YURTTAŞLIĞIN YARATICI YIKIMI: TUZLUÇAYIR'DAKİ MUHALEFETİN "BAŞKALDIRAN YURTTAŞ" KAVRAMI ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

Duygu Tanış Zaferoğlu¹

Sosyal Bilimler alanında oldukça ilgi çeken, ancak askeri literatüre göndermeler de içeren bir kavram olduğu için araya her zaman bir mesafe de konulan "insurgency" (başkaldırı/isyan) kavramı kent/kent hakkı söz konusu olduğunda yapıcı ve üretken bir kavrama dönüşmekte. John Friedmann'ın çalışmalarında da sorunsallaştırdığı "başkaldıran yurttaş" kavramı, James Holston'ın Brezilya'daki kentsel sosyal hareketleri tanımlaması sürecinde ayrıntılı bir çözümlenmeye tabi tutuluyor. Kavram, yurttaşlığın anlamı ve uyarlanması üzerindeki mücadeleyi ve bu mücadelenin dönüşümünü üstlenen özneleri tarif etmek için kullanılmakla birlikte, kentte var olan, kurulmuş tarihi rahatsız eden yeni kimlikleri ve eylemleri de "başkaldırı" tanımıyla tariflemeyi amaçlıyor. Holston, başkaldıran yurttaşlık kavramının yapıtaşını oluşturan başkaldırıcı günümüz kentlerine tahakküm eden modernizmin mekanlarının muhalefeti olarak nitelendiriyor ve yurttaşlığı modernist siyasi bir proje olarak devlet iradesinin tasarladığı tanımdan çıkarıyor. İsyanın mekanlarında yaşayan başkaldıran yurttaş hak talep eden bir konumdan kendini kurduğu için, modern vatandaş tanımına da bir isyan niteliğinde. Zira bu kurguda, seçkinlerin öncü olmasına ihtiyaç yok; varoşlardaki, çöküntü bölgelerindeki kitleler çıkarlarının devletin tasarımlarından değil, kendi deneyimlerinden elde edileceğinin ve kendi kararlarını kendilerinin vereceğinin farkındalar. Bu açıdan bakıldığında, vatandaşlık yalnızca modern bir kavram değil, dahil etme/eşitlik/dışlanma üzerindeki mücadeleleri içeren dinamik bir süreç olduğu için resmi bir siyasi kurumsallığın ötesinde yaşayan ve sürekli kurulan bir tarihselliğe gönderme yapan bir anlama sahip.

'Başkaldıran Yurttaş' kavramı toplumsal hareketler ekseninde daha çok Latin Amerika'daki barınma, su hakkı, eşit vatandaşlık hakları gibi mücadeleleri yürüten halkların direniş pratiklerini anlamak için kullanılsa da, tanımladıkça Türkiye için daha da anlamlı hale gelmekte. Özellikle siyasal iktidarın kent mekanına rant üzerinden saldırılarını yoğunlaştırdığı 2007'den bu yana, kentte/kentle mücadele veren halklar/sınıflar/toplulukları tanımlamak açısından da oldukça pratik. Kendinden başkasına yaşam hakkı tanımamakta kararlı olan egemen sınıflar, kenti bir savaş alanı, kentte mücadele veren kentlileri "yok edilmesi gereken düşmanlar" olarak görme eğilimindeyken, yarattığı düşmanın da haklarını almak için çetin bir mücadeleye girmesi kaçınılmaz. Bu çalışmada, Tuzluçayır Mahallesi'nin kuruluşundan bu yana içinde bulunduğu aktif muhalif hareketlerin "başkaldıran yurttaş" kavramı çerçevesinde bir değerlendirmesinin yapılması amaçlanmaktadır. Tuzluçayır Mahallesi'nde yaşayan 20 kişi ile gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeler üzerinden, kentte radikal bir değişiklik için mücadele eden ve devletin dayattığı vatandaşlık kavramını yıkararak kendileri yazmayı amaçlayan "yurttaşlar"ın hangi alanlarda "mekânsal sınırı olmayan siyasi topluluklarda, mevcut hakları koruyan ve aynı zamanda yeni haklar talep eden; demokrasinin mekanlarını genişletme mücadelesi veren projelerde aktif rol alan ve sınırların ötesindeki demokratik projelere kendini adayın insanlar" olarak kendilerini tanımladıklarını anlamak amaçlanmaktadır. Kentte/kentle sermayeye/siyasal iktidarın kenti değişim değeri üzerinden pazarlama girişimine karşı yürütülen direnişin bir "savaş" olup olmadığı tartışılacaktır. Bu açıdan isyanın bir yanıyla, sınıf temelli hak arayışlarını içerirken, diğer yanıyla kente dair eşitlik/tanınma taleplerini de içeren "şehri değiştirirken kendimizi değiştirme hakkı" olan "kent kakki"na hangi noktalarda dokunacağı sorgulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kent Hakkı, Başkaldıran Yurttaş

¹ Dr. Öğr., ODTÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, duygutanis@gmail.com

GENÇ KİMLİĞİNİN ŞEKİLLENMESİNDE ÜNİVERSİTENİN ETKİSİ: DÜZCE ÖRNEĞİ

Esra H. O. Taşbaş¹

Metin Kılıç²

Bahar Aykaç³

Emel Coşkun⁴

Toplum açısından genç birey ve bütünüyle gençlik, içinde dünyaya geldiği, yetiştiği, eğitilmekte olduğu sosyal yapıyı ve o yapıya ait temel özellikleri, hem koruyacak hem de çağın gereklerine göre zenginleştirip geliştirerek kendisinden sonra geleceklere aktaracak bir sosyal potansiyeldir. Sosyal, kültürel ve ekonomik yaşamdaki bütün bu özellikleri bünyesinde bulunduran gencin kişiliğinin gelişmesinde diğer kurumların yanında üniversitelerin etkisini göz ardı etmemek gerekir. Üniversiteyi okumak amacıyla olan her gencin toplumda bir ayrıcalığı bulunan yüksek tahsilli olmak sıfatına sahip olmanın bilinciyle hareket ettiğini söylemek yanlış olmaz. Bu düşüncenin temelinde; kültürel hedeflere ulaşmak için üniversite okumanın olmazsa olmaz bir kurumsal araç olarak görülmesinin etkisi günümüzde oldukça önemlidir. Kültürel hedeflere ulaşmak isteyen gencin aldığı eğitimin yanında, memleketinden, aile çevresinden ayrı olmanın serbestliği ile gençlik özelliklerini daha fazla ifade etme ve toplumun meselelerine daha bilinçli bakma isteğinin oluşması, onun kişiliğinin şekillenmesinde önemli paradigmalardan biri olarak görülmektedir.

Bu hususlardan hareketle yaptığımız araştırma, 2015-2016 eğitim-öğretim döneminde Düzce Üniversitesi'nin farklı fakültelerinde okuyan gençler üzerinde yapılmıştır. Örneklem, tesadüfi örneklem tekniğine göre, evreni temsil etme düzeyi kıstaslarına uygun olarak belirlenmiştir. Açıklayıcı alan araştırması olan araştırmada 497 anket uygulaması yapılmıştır. Elde edilen verilerle Spearman Korelasyon, Mann Whitney-U, Kruskal-Wallis analizleri yapılmıştır. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin kimlik gelişiminde, cinsiyetin, ekonomik durumun, yaşanan yerin, okunulan bölüm, üniversite memnuniyeti ve gelecek beklentisi arasında çok boyutlu ve anlamlı bir ilişki vardır.

Anahtar Kelimeler: Genç Kimliği, Sosyal Hayat, Üniversite

---

¹ Arş. Gör., Düzce Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, esraoguz@duzce.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr., Düzce Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

³ Arş. Gör., Düzce Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü

⁴ Yrd. Doç. Dr., Düzce Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji

SİĞINMAEVİNDE KALAN KADINLARIN VE SİĞINMAEVİ ÇALIŞANLARININ BAKIŞINDAN SİĞINMAEVİNİN ANLAMI

Selda Taşdemir Afşar¹

Aylin Görgün Baran²

Canan Koca Arıtan³

Terim olarak “Sığınmaevi”nin kullanımı üzerinde gerek Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı gerekse de bağımsız kuruluşlar tarafından henüz bir uzlaşa sağlanamamıştır. Mor Çatı gibi Sivil Toplum Örgütleri, “Sığınak” terimini kullanırken Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Belediyeler ve bazı bağımsız kuruluşlar tarafından “Konukevi” terimi tercih edilmektedir. Sığınmaevleri/Sığınaklar/Konukevleri fiziki, psikolojik, cinsel, ekonomik, duygusal, vb. bakımlardan istismara uğramış/uğramakta olan, en önemlisi de can güvenliği olmayan kadınlara hizmet vermek amacıyla kurulmuş (KSGM, 2008:51) ve kadınlar için şiddetten geçici olarak uzak durabilecekleri, güvenli olabilecekleri ve kendi gelecekleri hakkında kararlar alacakları fiziksel bir mekan, şiddete maruz kalan diğer kadınlarla iletişime geçmeleri, kadınların yalıtılmışlık ve şiddet gösteren bir eşe sahip tek kadın olma duygusunun üstesinden gelmelerine yardımcı olan (Dobash ve Dobash, 1992:60) yerlerdir. Ancak kullanılan terim sığınmaevinin işleyiş kurallarını da biçimlendirmektedir. Bu farklı anlamlardan yola çıkılarak şiddete uğramış kadınların ve sığınmaevi çalışanlarının birer özne olarak sığınmaevini nasıl tanımladıkları konusunun anlaşılması önemli bulunmuştur.

Araştırma kapsamında Ankara ilinde yer alan dört sığınmaevinde kalan şiddete uğramış 43 kadın ve sığınmaevinin farklı pozisyonlarında görev yapan 50 personel ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Fenomonolojik bir yaklaşımla hem şiddet gören kadınların hem de çalışan personelin sığınmaevini nasıl tanımladıkları ve sığınmaevinin kadınlara katkılarını nasıl anlamlandırdıkları belirlenmeye çalışılmıştır.

Şiddet uğramış kadınların tamamı için sığınmaevinin en önemli anlamı, başlarını sokacakları, sığınacakları, huzurun, güvenliğin ve özgürlüğün olduğu yerler olarak tanımladıkları görülmüştür. Sığınmaevinin kadınlar için ne anlam ifade ettiğini doğrudan gözlemleyebilen ve fark edebilen sığınmaevi çalışanları ise, sığınmaevini çaresiz kadınlar için son durak ve kadınların yeniden hayata hazırlanabilecekleri geçici bir mekân olarak tanımlamaktadırlar. Sığınmaevinin kadınlara en önemli katkısı ise, kendilerine güvenlerinin artması, kendi ayakları üzerinde durabilmeyi öğrenmeleri ve kendilerini toplama gücünü elde etmeleridir. Kadınların tanımlamalarından yola çıkarak sığınmaevinin konukevi, kendilerinin de misafir olmadığını, konukevi yerine doğrudan sığınmaevi ya da sığınak terim(ler)inin kullanılmasında bir uzlaşının sağlanmasının daha uygun olduğu önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Sığınmaevi, Konukevi, Sığınak, Şiddet Gören Kadın, Sığınmaevi Çalışanı

¹ Öğr. Gör. Dr., Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, seldatasdemir@yahoo.com

² Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

³ Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

SOSYOLOJİ VE İKTİSATTA ÖZGECİLİK

Yıldız Zeliha Taşdirek¹

Modern sosyolojinin kurucusu August Comte(1798-1857), sosyoloji terimini ilk kez tanımlamakla birlikte, "altruisme" , başkasını gözetme, diğerkâmlık kavramını da ilk kez ortaya atmıştır. Ona göre, toplumun ortaya çıkışı, çıkardan çok, başkalarını sevmek ve başkaları için yaşamakla olabilecek bir şeydir. Hotkâmlık kavramının karşısına koyduğu özgecilik kavramı, ahlakın yerleşik prensibidir. Özgecilik kavramı, günümüzde sadece sosyoloji ve ahlak değil sosyal psikoloji ve davranışsal iktisadın da tartışmalı konuları arasında yerini almaktadır. İktisadın soyut insan modeli "Homoeconomicus" , sosyal olandan ayrı, kendi çıkarını düşünen bireyin iktisadi dünyayı anlama çabasını ifade etse de, gerçeklikten hayli uzak yapısıyla iktisadın itibarına gölge düşürmüştür. Daha gerçekçi modellerin kurulması amacıyla gelişen davranışsal iktisat, homo-economicus ' u sorgulayarak, ampirik veriler ışığında gerçek insanı, iktisadın araştırma konusu haline getirmiştir. Bireylerin kendi çıkarını gütmeye tercihler, bu anlamda davranışsal iktisadın alanına girerken, bunlardan biri de özgeciliktir. Psikoloji ile iktisadi birleştirme çabasında olan davranışsal iktisat, özgeci davranışı sergileme ve motivasyonlarını ortaya koymak için oyun teorisi, kamu malı oyunları vb. yöntemleri kullanmaktadır. Evrimsel olandan beslenen davranışsal iktisadın karşısına empatiden beslenen psikolojik özgecilik çıkmaktadır. Böylece davranışsal iktisatta özgecilik konusu, özetle daha çok evrimsel olmak üzere, bununla birlikte psikolojik olarak ele alınmakta ve mikro düzeyde karşılıklılık, adalet, utanma/pişmanlık/vicdan güdüleriyle açıklama getirilmektedir. Böylece, yine iktisat, sosyolojik olandan ve bireyin içine doğduğu/içinde bulunduğu toplumdaki ayrı olarak ele alınmaktadır. Modern sosyolojinin kavramlarından biri olan özgeciliğin, davranışsal iktisatta henüz sosyoloji ile ele alınmamış olması bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır. Bu çalışmada, daha çok davranışsal iktisadın özgeciliği ele alışı ve buna karşın özgecilik kavramının sosyolojik boyutlarını ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır. Davranışsal iktisadın özgeciliği ele alış biçimi ve dayandırdığı motivasyonlarla özgeciliğin sosyolojide nasıl incelendiği ve hangi temellere dayandırıldığı araştırılmaktadır. Buradan hareketle, Comte ile anılan özgecilik kavramı ve sosyoloji alanında kavramın gelişimi ve kavramın davranışsal iktisattaki yeri ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İktisat Sosyolojisi, Özgecilik, August Comte, Davranışsal İktisat

---

¹ Arş. Gör., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü, zeliha.hatipoglu@bilecik.edu.tr

BİR GÜNDE KANAT ÇIRPMAYI ÖĞRENMEK

Özlem Ekin Teker¹

Bu çalışma, Yönetmen Ettore Scola'nın İtalya'da gözlemlediği toplumsal hafıza ve mekân ilişkisiyle ilgilidir. Ettore Scola, Özel Bir Gün (1977) filminde, faşizmin bir nostalji olarak benimsenmesinin, tehlikeli bir düşünce biçimi olduğunu gözlemler. Çalışma Scola'nın işaret ettiği İtalyan Faşizmi'nin yapısı ve insanlar üzerindeki hakimiyetine değinecektir. Hakimiyetçi bir yapının dışarıda bıraktığı figürlerin davranışları ve birbirleriyle kurdukları iletişim yoluyla oluşturdukları "karşılaşma alanı" irdelenecektir.

Geçmişin, bugünü anlamak üzere incelenmesinin bir örneği olan Özel Bir Gün filmine baktığımızda, iki karakter öne çıkmaktadır. Bunlar: Antionetta ve Gabriella'dır. Antionetta erkek egemenin sunduğu tarihsel konumundan mutsuz, Gabriella ise farklı olduğunun bilincinde ancak katı diktatörlük altında farklılığını yaşayamayan ve kendi olmayı özleyendir. Film Gabriella karakteri ile sembolik sermayeye sahip entelektüelin hem gücünü hem de güçsüzlüğünü vurgular. Fakat daha önemlisi, bireyin gücünü vurgular.

Bourdieu'nun düşüncesine göre filmde yer alan figürlerin eylemlerinin tutumuna bakarak, kadın ve adamın bir gün içinde karşılaşmalarından doğan özgürleşme ve değişimlerine tanıklık ettiğimiz söylenebilir.

Tanıklığımıza neden olan, iki insanın karşılaşmasını sağlayan Antionetta'nın evinde beslediği kuştur. Kuş kendi bedeniyle yuvasını oluşturandır. Temelde yuva, kuşun bedeninin bir görüntüsüdür. Onun kendi bedeninden oluşturduğu yuva gibi, Antionetta ile Gabriella birbirlerine yuva olur; Bireyleşmenin sınırlarını birbirlerini tanıyarak, konuşarak, severek ve acı çekerek keşfederler; Onları tanımlayan her şeyi belirlemiş iktidara rağmen özgürleşmek için çaba harcarlar; Faşizmin dondurmak istediği zamana karşın, bir gün gibi kısa bir süre içinde özgürleşmeye adım atarlar. Kısaca, "tanrı-insan"nın hegemonyası altında, iki farklı insanın bir araya gelebilmesi, bu filmin yeniden incelenmesini haklı kılar.

Anahtar Kelimeler: Özel Bir Gün, Ettore Scola, Bireysel Dönüşüm/Toplumsal Dönüşüm

---

¹ Dr. Öğr., Çukurova Üniversitesi Sanat Tasarımı Bölümü, ozlemekint@gmail.com

SURİYELİ ÇOCUKLAR VE TÜRKİYE'DEKİ YAŞAMLARI: MERSİN ÖRNEĞİ

Zeynep Tekin Babuç¹

Günümüz itibariyle resmi rakamlara göre, Türkiye'de üç milyonu aşkın Suriyeli mülteci bulunmaktadır ve Türkiye en fazla Suriyeli mülteci barındıran ülke konumundadır. Geçen yıllardan bu yana Suriyeli mülteci ailelerinin yaşam ve barınma koşulları yeni gelen mültecilerin yüksek sayısından ötürü değişime uğramıştır. 2013 yılı başlarına kadar neredeyse tüm mülteciler kamplarda kalırken, şu an her beş mülteci den dördü Türkiye'deki kentlere yerleşmiş durumdadır. Şehre yerleşen mülteci ailelerinin bireyleri yetersiz barınma ve hizmet alma koşulları ile mücadele etmektedir ve de çoğunlukla kayıt dışı ekonomide kötü çalışma ve ücret koşulları ile iş bulmaktadır. Aileler aynı zamanda günlük yaşamda iletişim sorunları ve yeni yerleşmiş oldukları kente adaptasyon problemleri de yaşamaktadır. Evlerinden uzak, tüm bu sorunlarla birlikte gelecek kaygısı da yaşayan ailelerin çocuk olan bireyleri için de durum farklı değildir. Onlar, çocukluk çağına özgü gelişimsel, sosyal ve psikolojik ihtiyaçları ile birlikte aile olarak içinde buldukları bu değişim ve uyum süreci ile de baş etmeye çalışmaktadır. Bu sorunlar onları eğitimsel, gelişimsel ve psikolojik olarak daha kırılgan ve özel ilgiye ihtiyaç duyar konuma sokmaktadır. Türkiye'de yaşayan Suriyeli mülteci çocuklara yönelik olarak onların bakış açılarını ve deneyimlerini ortaya koyan çalışmalar kısıtlıdır ve şehir merkezlerine yerleşmiş aileler ve çocuklarının kamplarda olanlara göre kentteki sosyal yaşama ve sosyal ilişkilere uyum ve dahil olma anlamında farklı deneyimleri, sorunları ve ihtiyaçları olduğu değerlendirilmektedir. Suriyeli mülteci çocukların içinde buldukları bu uyum ve kente dahil olma sürecinin onlara etkilerini ve bu süreçteki deneyimlerini anlayabilmek adına Mersin ilinde kent merkezine yerleşmiş Suriyeli mülteci ailelerinin çocukları ile nitel görüşmeler gerçekleştirilecektir. Görüşmelere ilişkin bilgiler ilişkiel sosyoloji yaklaşımı ve literatürü çerçevesinde tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: İlişkiel Sosyoloji, Çocuk, Mültecilik, Göç

---

¹ Dr. Öğr., Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel Sosyoloji ve Metodoloji Bilim Dalı, zeynepTekinbabuc@gmail.com

ÖRTÜLÜ KADINLARIN KAMUSAL ALAN PRATİKLERİNE YÖNELİK ELEŞTİRİLERE DAİR BİR ANALİZ

Huriye Tekin Önür¹

Türkiye’de modernist ve gelenekçi İslamcıların bireysel ve kolektif hayatın düzenlenmesi konusunda fikir birliği içinde olduklarını söylemek mümkün değildir (Safa, 1988; Tunaya, 2007; Kara, 2014). Bununla birlikte, 2000’li yıllara kadar iktidar mücadelesi İslamcılarının öncelikli hedefi olmuş, farklı düşüncelerin gündelik hayattaki etkisi pek hissedilmemiştir. Ancak, başörtüsünün önce eğitim kurumlarında sonra da çalışma hayatında serbestlik kazanmasıyla başlayan örtülü kadınların kamusal görünürlüklerindeki artış, bazı tartışmaları da beraberinde getirmiştir. “Yıllarca iktidardayız, ama acaba hayalimizdeki Türkiye’yi kurabildik mi?” sorusunda ifade bulan en temel tartışma konusu, “...dinsiz ne konuşuyorsa dindar onu konuşuyor. Laik nasıl yaşıyorsa, dindar öyle yaşıyor” öz eleştirisiyle Müslümanların hayat tarzında somutlaşmıştır (Önsay, Yeni Akit, 06.05.2016). Özellikle günümüz örtülü kadınının hayat tarzına yönelik itirazlar, İslamcı kesimin kendi içindeki gerilimin su yüzüne çıkmasına imkân tanımıştır. Kadına dair her şey tartışma konusu edilmiştir.

Bu tartışmaların içeriğini anlamak, günümüz İslamcılarının “varış noktası”nı tespit etmek bakımından önemlidir. Bu çalışmanın amacı, böyle bir tespitte bulunmaktır. Bu amaçla Yeni Akit ve Vahdet gazeteleri köşe yazıları üç ay süreyle (01.03.2016-31.05.2016) takip edilmiştir. ¹ Bu takip sonunda, Vahdet’e ait 19 adet ve Yeni Akit’e ait 13 adet olmak üzere toplam 32 adet köşe yazısının konuyla ilgili olduğuna karar verilmiştir. Söz konusu yazılar içerik analizi kapsamında incelenmiş ve temalar oluşturulmuştur. Temalar oluşturulurken, araştırma sorumuz olan “gelenekçi İslamcılar kamusal alandaki örtülü kadınları hangi konularda ve nasıl eleştirmektedirler?” sorusuna verilen cevapların çeşitliliği belirleyici olmuştur. Buna göre, oluşturulan temalar şunlardır: 1. Örtülü kadının kıyafetine yönelik eleştiriler, 2. Bu kadınların “iffet”ine yönelik eleştiriler, 3. Modernizmin Müslüman kadın üzerindeki etkisine yönelik eleştiriler, 4. Kadın/erkek bir aradalığına yönelik eleştiriler, 5. Kadının asli görevine yönelik eleştiriler.

Henüz tamamlanmamış olmakla birlikte –şimdiye kadar yapılan çalışmalara dayanarak edinilen ön görüye göre- bu çalışmanın en temel bulgusu şudur: gelenekçi İslamcıların kurmak istedikleri toplum düzeninde kadın renksiz –daha doğrusu, tek renk- tesettürüyle, güzellik çağrıştırmayan görünümüyle, erkeklerden “ayrı kompartımanlar halindeki” (Ortaylı, 2001:118) yaşantısıyla “görünmez” kılınmaya çalışılmaktadır. Daha da ilginç olan şey, başörtüsü serbestliğini elde edene kadarki dönemde İslamcı kadın kamusal alandan dışlanmasını Kemalist ideoloji bağlamında açıklıyordu. Oysa şimdi, benzeri bir dışlama İslamcı kesimin kendi içinden ortaya çıkmakta ve bu dışlayıcı görüş kendini “gerçek İslam” söylemi ile temellendirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Örtülü Kadın, Kamusal Alan, Gelenekçi İslamcılık, Gerçek İslam

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Celal Bayar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, huriye.onur@cbu.edu.tr

SELFIE BİZE NE SÖYLÜYOR? BAKARKEN BAKILMAK VE YENİ TOPLUMSALLIK

Ebru Thwaites Diken¹

Z. Nurdan Atalay Güneş²

Görsellik modern toplumun kurucu unsurlarındadır. Görmenin bireye referansla tanımlandığı perspektif(i.e. Panofsky) Ortaçağ Batı resminden bugüne gelene kadar bütün plastik sanatların görme ve görüntü oluşturma biçimlerini kurmaktadır. Perspektif geleneğinde görüntüyü gören tek bir göz ve onun zihninde oluşturduğu imgeler bütününden bahsetmek gerekir. Öznelliğin kurulması süreci çerçevesinde değerlendirildiğinde perspektif anlayış görme mekanını ampirik görsel mekanın unsurlarına göre inşa etme istencinin ürünüdür.

Oysa son yıllarda teknolojik gelişmelerin yaygınlaşmalarına bağlı olarak görme teknolojilerinin de değiştiği gözlemlenmektedir. Bu teknolojiler üzerinden toplumsallık yeniden üretilmektedir. O halde görme biçimlerini(i.e. Berger) şekillendirenşey ampirik görsel mekan unsurlarından ziyade görüntülerin sosyal medyada temsil edilme biçimleridir. Bu bağlamda günümüzde perspektif üzerinden tanımlanan toplumsallık yerine sosyal medya aracılığıyla dolaşıma sokulan imgeler üzerinden kurulan bir toplumsallıktan bahsedilebilir.

Bu yeniden üretim sürecinde selfie, toplumsallığın üretim biçiminde bir kırılma yaratmış, gösterge sistemlerini değiştirmeye başlamıştır. Selfie, görenle görülen arasındaki ilişkiyi tek gözde yeniden kurmaktadır. Görülmek istemenin bir varolma arzusundan kaynaklandığını biliyoruz. Selfie de özne kendisini görünür kılarken kendisine kameranın gözünden bakar. Kendisini 'en iyi' şekilde çekmeye çalışır. Selfie çekimi sırasında toplum tarafından nasıl görüneceği algısı kendi gözünün filtresinden de geçmiş olur. Burada vurgulanması gereken şudur: çekenin kendi gözünün bakışı da toplumsal tarafından şekillendirilir. Böyleceselfie, seyreden ve seyredilen olarak kurulan özneyi, seyredenler topluluğu için seyirlik bir nesne haline getirir. Selfie çekenin yaşadığının ve eylemlerinin kanıtı olarak işlev görür. Selfie üzerinden kurulan bu yeni toplumsallıkta 'kendini görme ve gösterme' iki aşamalı olarak gerçekleşir: toplumsalın şekillendirdiği bir bakışla kendine bakma ve başkalarının bakışıyla kendine bakma.

Bu bildiride bakma, görme, görme biçimleri ve görme teknolojileri kavramları çerçevesinde selfie ve selfie üzerinden kurulan yeni toplumsallığa dair mevcut çalışmalar incelenecek ve yukarıda tartışılan çerçeve bağlamında yeni bir okumaya tabi tutulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Selfie, Perspektif, Görme Biçimleri, Görme Teknolojileri

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Mardin Artuklu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, ecthwaites@gmail.com

² Yrd. Doç. Dr., Mardin Artuklu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

KAMUSAL/ÖZEL KARŞITLIĞINA BİR CEVAP: “ÖZEL OLAN POLİTİKTİR!”

Gülşah Tırış¹

Kamusal alan ve özel alan kavramları siyaset felsefesi düşünürleri tarafından farklı biçimlerde tanımlanmıştır. Bütün tanımlamaları genelleştirmek doğru bir yaklaşım olmasa da öz itibari ile kamusal alan herkesin katılabildiği bir alan iken özel alan aile alanı olarak tanımlanmıştır. “Özel Olan Politiktir!” ifadesinin altında yatan fikirlerin temelinde, özel alanla özdeşleştirilmiş kadının, özel alanı ifade eden ev içi mekânda yaşadıklarının kamusallaştırılması mücadelesi yatmaktadır. İkinci dalga feminizmin yükselişinin sesi olan bu slogan, özel alanda yaşanan sorunların politikleşerek kadının kamusal alana geçişinin önündeki duvarı yıkmayı amaçlamıştır.

Kamusal alan tanımlaması özel alandaki etkinliklerin karşısında anlamını bulan ve özel alanın kadınsılığını anlatan bir tanımlamadır. Feminist düşünce, bu iki alan arasındaki cinsiyetçi ve erk/ekliği yücelten bu ayrımın adaletsiz ve eşitsiz tutumunu eleştirmiş ve bunun karşısında bir alternatif/karşıt kamusal alanın mümkün olduğunu anlatmıştır.

Bu çalışmada Jürgen Habermas ve Hannah Arendt’in kamusal alan ve özel alan tanımlamalarına yer verilecektir. Her iki düşünürün tanımlamalarından yola çıkılarak yapılan feminist eleştiriler incelenmeye çalışılacaktır.

Kamusal alan ve özel alan arasındaki kalın çizginin tamamen aşılmasının patriarkanın aşılması ile mümkün olabileceği feministler tarafından savunulmaktadır. Bütün zorluklara karşı girişilen mücadeleler ile pek çok kazanımlar elde edilmiş ve özel alandaki birçok konu politikleştirilmiştir. Kadınlar bir anlamda kendi kamusal alanlarını yaratarak bu iki ayrıma çok farklı bir boyut kazandırmıştır. Bu anlamda çalışmada üretilen feminist alternatif kamusal alanlara örnekler verilecektir.

Çalışma literatür taraması yöntemi ile yürütülecektir. Bu anlamda Jürgen Habermas ve Hannah Arendt’in kitaplarının yanı sıra onların görüşlerine eleştirel perspektif ile bakan yayınların karşılaştırmalı bir analizi yapılarak kamusal alan/özel alan kavramları feminist bakış açısı ile incelenecektir. Literatür taraması sonucunda yapılan değerlendirmeye yaratılan kadın kamusal alanlarına örnekler verilecektir. Verilen örnekler doğrultusunda yaratılan(alternatif) kamusal alanlar incelenen kaynaklardaki tanımlamalar ile karşılaştırmalı bir biçimde kısaca irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Kamusal, Özel, Siyaset, Feminizm

---

¹ YL. Öğr., Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü, gulsahiris7@gmail.com

İMKANSIZ MODERNLİK: TANPINAR'IN SAATLERİ AYARLAMA ENSTİTÜSÜ ÜZERİNDEN BİR ZAMAN SOSYOLOJİSİ ÇÖZÜMLEMESİ

Serhat Toker¹

Bu çalışmanın amacı 20. Yy Türk Edebiyatçısı Ahmet Hamdi Tanpınar'ın önemli eserlerinden biri olan Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nün şimdiye kadar yapılmış çok sayıdaki edebi çözümlemesinin yanına bir de sosyolojik çözümlemeyi eklemektir. Bu amaç aynı zamanda Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Zaman konusuna verdiği önemi merkeze aldığım doktora çalışmamda geliştirmeye çalıştığım Zaman Sosyolojisi perspektifi açısından, eserin yazarını bir sosyolog olarak inşa etmeyi de beraberinde getiriyor. Eserin özellikle yakınlarda İngilizceye tercüme edilip, Penguin yayınevi tarafından basılmasının ardından büyük bir ilgiyi üzerine çektiğini görmek mümkündür. Yayımlanan inceleme yazılarında eserin genel olarak modernleşme sürecini özelde Türk modernleşmesini anlatma ve modelleme biçiminin sadece edebi usuller açısından değil ancak bilimsel açıdan da gerçekleştirme başarısı büyük övgüyle ifade edilmektedir. İster bir sosyolojik ya da tarihsel monografi olarak, ister içindeki modernleşme çözümlemesi açısından modernleşme teorilerine katkısı açısından ele alınsın eserin barındırdığı sosyal bilimsel potansiyelin derinlikli bir şekilde incelenmesine ihtiyaç vardır.

Burada bu derinlikli incelemenin temeli zaman kavramı etrafında dönmektedir. Sosyolojide zaman ve mekan vurgusu yeni sayılmayacak bir tema oluşturmaktadır. Sosyolojik teorinin ilk oluşum yıllarında ve muhtemelendirki zaman ve mekan deneyimlerinde o dönemler için daha yoğun olduğu düşünülebilecek farklılıkları alımlamak ve çözümlemek için zaman ve mekan kavramları üzerine daha fazla düşünüldüğü ortadadır. Özellikle zaman deneyimi olarak "*temporalite*" kavramı üzerine çalışan Mauss, Durkheim, Schütz gibi klasik dönem antropolog ve sosyologlarının çalışmalarında zaman vurgusuyla sıklıkla karşılaşmaktadır. İnsanı bir saat gibi ele aldığı romanında Ahmet Hamdi Tanpınar da tıpkı ilk dönem sosyologlar gibi zaman kavramını merkeze alan ve onun üzerinden bir değişim ve dönüşüm analizi yapmaya çalışan bir sosyolog gibi karşımıza çıkmaktadır. Zaman kavrayışı açısından Bergson, Proust ve Benjamin'den etkilendiği sıklıkla ifade edilen Tanpınar'ın bugün Türk Modernleşmesi adlı kendine özgü tarihsel ve toplumsal süreci anlamak ve teorileştirmek için sunduğu imkanlar bugünden bakıldığında modernleşmesi hep imkansız temeller üzerine inşa edilmiş bir toplumu anlamak açısından önemlidir. Romanda bu imkanlar kabaca zaman kavramı üzerinden düşünülmüş ve insanın zamanı deneyimleme biçimleri ve bunun temel aracı olan saat metaforu üzerinden ortaya konmuştur. Kültür ve toplum zaman kavramı üzerinden ifade edilirken, özgürleşme ve toplumsal değişim konuları da eski ve yeni zamanlar üzerinden anlatılmıştır. Temel yapı Tanpınarın Bergson'dan devraldığı "süre", Proust'tan devraldığı "kayıp zaman" ve Benjamin'den devraldığı "şimdi" nosyonları üzerine kuruludur. Tanpınar bu temel nosyonların bir füzyonu üzerinden "ortak bir şimdinin" önündeki engelleri farklı zamanları deneyimleyen insanlar üzerinden anlatmıştır. Farklı saatler, farklı zamansallıklar ve bu farklılıkların bir arada sundukları toplumsallık, Tanpınar eserinde bunları ironik ve trajik bir sosyolog olarak sunmuştur.

Bu bağlamda eser çoğunlukla metinler arası bir okumaya tabi tutulması ile çoğunlukla zaman sosyolojisi olmak üzere, tarihsel sosyoloji, edebiyat sosyolojisi ve zaman kavramının epistemolojik kökenleri açısından da yeri geldiğinde bilgi sosyolojisi üzerinden çözümlenmeye çalışılacaktır. Sonuç açıkça bir edebiyatçı olarak ele alınan Tanpınar'ın imgesini bir sosyolog olarak düşünebilmenin mümkün olduğudur. Bu basit sonuç beraberinde toplumsal ve tarihsel analizin Tanpınarın diğer eserlerinde de olduğu gibi Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nün de birçok yerinde karşımıza çıktığı ve

¹ Arş. Gör., Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, serhattoker@hotmail.com

toplumsal dönüümümün bugün de yaşadığımız problemlerini sadece kişiler ya da ideolojiler üzerinden değil ancak daha maddi tarihsel süreçler üzerinden ortaya koyabildiği gerçeğini beraberinde getirmektedir. Zaman kavramı da, benzerini Simmel’de ya da Elias’da gördüğümüz bu maddi tarihsel sürec analizinin, Tanpınar’ın “sosyolojik bakışındaki” en temel metaforudur.

Anahtar Kelimeler: Zaman, Zaman Sosyolojisi, Türk Modernleşmesi, Toplumsal Dönüşüm

İŞÇİLERİN GÖZÜNDEN RİSK, GÖZETİM VE GÜVEN/LİK DİZGELERİ: SOMA ÖRNEĞİ

Çağatay Topal¹

Bu sunum, Manisa'nın Soma ilçesinde 13 Mayıs 2014'te gerçekleşen ve 301 madencinin hayatını kaybetmesine yol açan felaketin etrafında işçilerin şekillendirdiği risk, gözetim ve güven/lik algıları ve bu algıların açığa vurduğu ilişkiselliklere odaklanmaktadır. Sunum asıl olarak bahsi geçen üç süreci işçilerin nasıl tanımladıklarına, bu süreçleri nasıl birleştirdiklerine ve bu birleşimden ortaya çıkardıkları resmin hangi koşullara işaret ettiğine eğilecektir. Sunuma kaynaklık eden alan çalışmasında 2015 Haziran ayı içinde Soma, Kınık ve Akhisar ilçelerinde işçiler ve sivil toplum temsilcileriyle toplam 19 saatlik görüşme yapılmıştır.

Sunumun kavramsal çıkış noktası Ericson ve Haggerty (1997) ve Lyon'un (2007) çalışmalarıdır. Ericson ve Haggerty için risk kurumsal bir tasniftir; bu tasnif gözetim altına alınması gereken süreçleri tanımlar. Lyon gözetimi etkileme, yönetme veya koruma amacıyla (şahsi) detaylara odaklanmış, sistematik ve rutin ilgi olarak tanımlar. Riskin ve gözetimin ortak zemininde oluşan dayanışmanın resmi yüzü güvenlik, resmi olmayan yüzü güven olarak karşımıza çıkar.

İşçilerin en çok vurguladığı risk işsizliktir ve geçim kaygısıdır. İşçilerin işverene atfen en çok vurguladığı risk ise üretimin durmasıdır. Gözetim altına alınması zorunlu bir risk olarak işsizlik işçiler bakımından resmi olan ve olmayan dayanışma ağlarını gerektirir. Resmi olan güvenlik ağı iyi işleyen bir denetim sistemi, tanımlı iş süreçleri ve çalışanın haklarını gerçekten savunan bir sendikayı içerir. Resmi olmayan güven ağı ise çalışma koşullarının doğal sonucu olan dayanışmayı işaret eder. İşveren üretimin durması riskine üretim baskısı ile karşılık verir. Bir gözetim modeli olan üretim baskısı sürecinde resmi güvenlik ağının etkin çalışması bizatihi üretim baskısını azaltır. Üretim baskısı asıl zeminini kurallar silsilesinin muğlak uygulamaları ve söz konusu muğlaklığa meşruluk kazandıran resmi olmayan güven ağında bulur.

Gözetim, riskin güven/lik ağları içinde yönetimidir. Soma felaketi vesilesiyle risk, gözetim ve güven/lik dizgelerine dair işçilerin dışa vurduğu algılar üzerinden varılabilecek ilk çıkarımlar şöyledir:

Hem işçinin en büyük riski "işsizlik" ve hem de işverenin en büyük riski "üretimin durması" kendi kurumsal anlamlandırma süreçlerinin ötesinde diyalektik bir ilişkiye sahiptir. Bu iki risk karşıt gibi görünseler de birbirini besler ve ortak bir gözetim zemini yaratır. Aynı minvalde, yine birbirinin karşıtı gibi görünen istihdamın sürekliliği ve üretim baskısı ortak gözetim zeminini pekiştirir. Söz konusu zemin resmi güvenlik ağının ve resmi olmayan güven ağının farklı anlamlarının çatışması sürecinde genel itibarıyla işverenden yana bir denge olarak tezahür eder. Sonuç olarak Soma örneği basit gibi görünen emek-sermaye çelişkisinin karmaşık işleyişinin bir örneği olarak okunabilir.

Anahtar Kelimeler: Risk, Gözetim, Güven/lik, Soma

---

¹ Dr., ODTÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, catopal@metu.edu.tr

MADENCİLİKTE RİSKİN BİREYSELLEŞMESİ: GEÇİNMEK VE SENDİKALAŞMAK

Çağrı Topal¹

Bu çalışma, madencilerin madenlerde karşı karşıya kaldığı aslında toplumsal bir ürün olan riskin bireyselleştirilme sürecini incelemektedir. Çalışma, Beck'in (1992, 1994) önermelerini kuramsal çerçeve olarak almaktadır. Beck bireyselleşmeyi, bireylerin yaşam tecrübelerini, refah devleti sonrası ortaya çıkan belirsizlikler içinde, kendilerinin üretip düzenledikleri ve yeni kesinlikler yaratmaya çabaladıkları bir süreç olarak tanımlamaktadır. Bu çaba, kendilerinin denetiminde olmayan özellikle emek piyasasının koşulları içinde şekillenmektedir. Bu çerçeve içerisinde çalışma, 13 Mayıs 2014'te meydana gelen facia sonrası Soma'daki madencilerin riski nasıl tecrübe ettikleri sorusuna odaklanan mülakatları veri kaynağı olarak kullanmaktadır. Çözümlemede, verinin ayrıntılı bir okumasıyla madencilerin ortaklaşa vurguladıkları noktalar ortaya konmaya çalışılmaktadır. Tekrarlanan konular not alınmakta ve konuların Beck'in bireyselleşme kavramıyla ilişkileri incelenmektedir. Bunların içinden, ailenin ihtiyaçlarının karşılanması ve üye olunan sendikanın işlevsizliği konuları, bireyselleşme süreciyle doğrudan bağlantılı olarak değerlendirilmektedir.

Ön bulgulara göre bireyselleşme birinci olarak, ailenin geçindirilmesi meselesinde ortaya çıkmaktadır. Aslında geçim madenci için toplumsal bir baskıya veya zorunluluğa ve bu anlamda riskin toplumsal bir dayatma olduğuna işaret etmektedir. Risk, ailenin ihtiyaçlarıyla koşullanan madenciye dayatılmaktadır. Fakat geçim odak haline geldiği için, şirketlerce yaratılan ve toplumca dayatılan riske, ailenin ihtiyaçları bağlamında bir anlam yüklenmektedir. Yeniden üreticileri ve dayatıcılarıyla şekillenen toplumsal temeli silikleşen risk, madencinin kendi yaşantısına özel bir çerçeveye hapsediği, bireysel bir tecrübeye dönüşmekte ve toplumca kabul edilebilir bir birey (aileyi geçindiren) olmanın da yolu haline gelmektedir. Geçimin merkezde olduğu bu bakışta risk, soyut ve değiştirilemez bir gerçeklik olarak madencinin karşısına çıkmaktadır. Aslında bir dayatma şeklinde tezahür eden fakat dayatılmasının toplumsal temeli geçim ve aile dolayısıyla bir ölçüde kaybolan risk, bireysel bir seçim sorununa dönüşmektedir.

Bireyselleşme ikinci olarak sendikal etkinliğin işlevsiz olmasıyla alan bulmaktadır. Madencilik riski üzerinde bir denetim aracı olması gereken sendika tam tersine riski dayatan bir araç olarak çalışmaktadır. Bu anlamda sendika kendi varlığında, riskin toplumsal dayanaklarından birini gün yüzüne çıkarmaktadır. Fakat aynı zamanda, denetim işlevi olmadığı ve başka örgütlenmelere de izin vermediği için sendika, madencinin diğer madencilerle etkin denetime olanak tanıyacak ortaklaşa hareketini kısıtlamaktadır. Böylece risk, madenci için bir kez daha bireysel tecrübe olarak görünür olmaktadır. Toplumsal düzeyde kaynakları ve koşulları kısmen saptanabilir ve yönetilebilir bir çıktı olan risk, bireysel düzeydeki yönetilemezliğiyle tecrübe edildikçe, soyut, nüfuz edilemez bir gerçeklik olarak görünmeye ve toplumsal anlamını kaybetmeye başlamaktadır. Kısmen de olsa yönetilme olasılığı ortadan kaldırılan risk, bir doğa olayı gibi görülmekte ve yine bireyin seçip seçmemesi sorununa dönüşmektedir. Geçim kaygılarıyla başlayan bireyselleşme süreci, örgütlülükle kısmen aşılabilecekken sendikal işlevsizlikle daha da ilerlemektedir.

Anahtar Kelimeler: Risk, Bireyselleşme, Aile, Sendika

---

¹ Dr., ODTÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü

KAMU HASTANELERİNDE KÜRTAJ: SAĞLIK PERSONELİ GÖZÜNDEN İSTANBUL'DA SON DURUM

Ceren Topgöl¹

Alanur Çavlin²

Tuğba Adalı³

Türkiye’de gebeliğin onuncu haftası tamamlanana kadar gebeliğin sonlandırılması 1983 yılında kabul edilmiş olan 2827 sayılı Nüfus Planlaması Hakkındaki Kanun ile yasallaştı. Nüfus araştırmalarına göre bu tarihten günümüze kürtaj hızları düzenli bir şekilde düşmüştür. Ancak, 2008-2013 arasındaki 5 yıllık dönemde gözlemlenen düşüş daha önceki yıllarda gözlemlenen düşüşün oldukça üzerindedir. 2008 yılında 100 gebelikte 10 olarak tahmin edilen kürtaj oranı, 2013 yılında 100 gebelikte 5 olarak bulunmuştur. Bu düşüşün kadınların kürtaja talebinin azalmasından ziyade, siyasi söylemin etkisiyle, başta kamuya bağlı olmak üzere sağlık kuruluşlarında kürtaj hizmetinin fiili olarak verilmemesinden kaynaklandığına yönelik haberler kamuoyunda yankı bulmuştur.

Bu araştırmayla kürtaj hizmetinden sorumlu sağlık personelinin gözünden kamu hastanelerinde yasal kürtaj hakkının önündeki engelleri ortaya koymayı hedefliyoruz. Çalışmanın birincil veri kaynağı Türkiye’nin son beş yılda kürtajda azalmanın en fazla görüldüğü kenti olan İstanbul’daki büyük doğumevlerinde, derinlemesine görüşme yöntemi ile kadın hastalıkları ve doğum uzmanlarıyla 2016 Haziran-Temmuz aylarında yapılacak saha araştırmasıdır.

Araştırmanın ön çalışmaları siyasi söylemle birlikte Sağlıkta Dönüşüm Programının da düşen kürtaj oranlarında etkili olduğu ve hekime kürtajı reddetme hakkının tanınması ile hastanelerde ilgili kliniklerin kapatılmasının kürtaj hizmeti verilmemesine gerekçe olarak gösterildiğine işaret etmiştir.

---

¹ Bağımsız Araştırmacı, Nüfusbilim Derneği, cerentopgul@yahoo.com

² Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü

³ Dr., Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü

CİTTASLOW İLANI İLE SÜKÛNETİNİ KAYBEDEN ŞEHİR: TARAKLI

Melek Toprak¹

İlk örnekleri 1990'lı yıllarda İtalya'da slow food (yavaş yemek) hareketiyle başlayan ve 1999 yılında birliği kurulan "Cittaslow" esas olarak küreselleşme sürecinde kentlerin yerel kimliklerini koruma; yerel gıda üretim ve dağıtımını destekleyerek bir anlamda sürdürülebilir kalkınma fikrine dayanmakta ve genelde "sakin şehir" olarak tercüme edilmektedir.

Ne var ki Türkiye'de ilk Cittaslow birliğine katılan Seferihisar örneğinde olduğu gibi genellikle zaten "sakin" olan bu şehirler, Cittaslow ilanından sonra hızla ziyaretçiler ve yatırımcılar tarafından hareketli bir alana dönüştürülmektedir. Mekânın ve gündelik hayatın yeniden üretimi anlamına gelen bu toplumsal ve ekonomik hareketlilik söz konusu şehirlerin sükûnetini hızla etkilemektedir. Katlanan nüfus, yeni fiziksel yapının inşası, yeni yollar, parklar, otoparklar, meydanlar vb. kısaca Cittaslow ilanına muhatap olan bu şehirler hızla eski dokusunu yitirmektedir.

Bu bildiride saha araştırması için mülakat ve kısmen sözlü tarih yöntemi kullanılarak, söz konusu durumun özgün bir örneği olarak Sakarya'nın Taraklı ilçesi ele alınmaktadır. Yakın zamana kadar Sakarya'nın ilçeleri içerisinde en sakini olarak kabul edilen Taraklı'nın, Cittaslow ilanıyla birlikte yoğun bir toplumsal, ekonomik ve kültürel hareketliliğe sahip olduğu gözlenmektedir. Bildiride bu değişim sürecinin ekonomik, politik, kültürel yansımaları somut olarak ele alınacak ve bir bütün olarak Cittaslow üzerine kapsamlı bir deneyimsel tartışma yapılacaktır.

Bu araştırmanın temel tartışması şu nedenlerden dolayı önem taşımaktadır: Cittaslow ilan edilen şehirlerde toplumsal ve ekonomik olarak nasıl bir değişim yaşadıkları araştırılarak, bu şehirlerin yerellik ve küresellik bağlantısı ortaya konulmuş olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Cittaslow, Yerel Kimlik, Küreselleşme, Toplumsal Hareketlilik

---

¹ YL. Öğr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyoloji ABD, melek.toprak@gmail.com

ANKARA'DA PARK ÜRETİM STRATEJİLERİ VE KENTSEL KRİZ

İmral Tuç¹

Bu sunuş, sınıfsal ayrışmaların üretimini sağlayan parklaştırma stratejilerinin bir karşılaştırmasını yaparak, yeşil soylulaştırma süreçlerine odaklanacaktır. Yeşil soylulaştırma, genellikle gecekondu bölgelerinde yaşayan alt gelir gruplarının, yaşadıkları meskenin park olarak dönüştürülmesi sonucu mülksüzleşmeleri ve bu mesken bölgelerinde, üretilen konutlara üst-orta veya orta gelirli grupların yerleştirilmelerini anlatan bir kavramdır. Başka bir deyişle, yeşil soylulaştırma kentsel dönüşümün bir aracı olarak alt gelir gruplarının yaşadıkları bölgeleri parklaştırma hareketini betimler. Bu alanlar rant amaçlı kullanılmakta, toplumda gelir grupları arasındaki kutuplaşmayı kuvvetlendirmekte ve kentsel krizi sürekli hale getirmektedir. Yeşil soylulaştırmanın yarattığı toplumsal kutuplaşma ve gerilim, alt gelir grubu mahallelere dönük daha küçük ölçekli, mahalle arası parkların inşa edilmesi ile denetim altında tutulmaya çalışılmaktadır. Yaşanan bu süreçler Ankara özelinde incelenecektir.

Park üretiminde iki farklı strateji izlenmektedir. Bunlardan ilki alt ve orta sınıfları dışlayan üst-orta ve üst sınıflara odaklanan 'yeşil soylulaştırma' stratejileridir. Kent arazileri, üretilen rant ile kentsel krizi aşmak için dönüşüm projelerinde kullanılmaktadır. Yeşil soylulaştırma da son zamanlarda kentsel dönüşüm projelerinin önemli bir aracı haline gelmiştir. Kent arazileri yeşil soylulaştırma vasıtasıyla 'Daha Yeşil Ankara' sloganıyla pazarlanmaktadır. Bu süreç öte yandan da kutuplaşmaya dayalı yeni kentsel krizleri üretmektedir. Bu kutuplaşmayı sağlayan ise süreç sonunda alt gelir grupları yaşam alanlarını üst ve orta gelir gruplu insanlara terk etmek zorunda kalmasıdır. İkinci strateji ise küçük ölçekli parkların üretilmesi ile elde edilmektedir. Mahalle aralarında üretilen bu parklar genellikle alt ve orta sınıflara hitap etmektedir. Küçük ölçekli parklar, alanda yaşayan insanların aktivitelerini gerçekleştirebilecekleri nefes alma alanları olarak düşünülmektedir. Dolayısıyla küçük ölçekli parkların üretilmesi altında yatan temel strateji bu alanlarda yaşayan alt ve orta sınıf üzerindeki egemenliğin sürdürülmek istenmesidir.

Çalışma konusu için inceleme yapılırken her iki strateji için Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından üretilen parklar incelenmiştir. Ankara Büyükşehir Belediyesi'nden alınan 1997- 2013 arası üretilen, üretildiği tarih, konumu ve büyüklüğünü de içeren park listesi ve yeşil soylulaştırma kapsamında kentsel dönüşüm projeleriyle ilişkili üretilen Kuzey Ankara Rekreasyon Alanı, Dikmen Vadisi Parkları, Esertepe Rekreasyon Alanı, 50. Yıl Parkı ve Yeni Mamak Kentsel Dönüşüm alanı içerisinde yer alan Hatip Çayı Parkı ve çevresindeki kentsel dönüşüm ile birlikte parklaştırma analiz edilmiştir. Küçük ölçekli parklar için de Çankaya'da üretilen parkların kullanıcıları ile görüşmeler yapılmış ve belediyenin parklarla ilgili finansman ve yerel politika dokümanları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kent, Mekan, Kentsel Dönüşüm, Park, Soylulaştırma

---

¹ YL. Öğr., ODTÜ Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler ABD, tuc.imral@gmail.com

BİO İKTİDARIN AĞLAYAN YÜZÜ: ACIMA SYASETİ

Saime Tuğrul¹

Çağdaş toplumlar, acıma, merhamet duygularıyla sarmalanmışlardır; birey olarak var olabilmenin yeni koşulu duyguların, en mahrem deneyimlerin ifşa edilebilmesi, özel -kişisel alanların sınırlarının yer değiştirmesine bağlıdır. Bu kaygan zemin sayesinde duygular kamusal alana taşınır. Merhamet duygusu kamusal alanı işgal ederek, en mahrem alanlarımıza girerken, siyasi iktidarlar da bu duyguları kullanarak, yöneterek özel alanların içine girerler. Duyguların, gözyaşların kitle medya aracılığı ile sürekli sergilendiği bir toplumda, siyasetin yeni gücü bu duyguların yönetimidir

Çağdaş biyo siyasetin kullandığı en etkin yöntemlerinden birisi, kitlelerin duygularını harekete geçirecek söylem ve eylemleri en uygun biçimde kullanabilmeleridir.

Duyguları yönetmeyi ve yönlendirmeyi amaçlayan bu siyasetin icra alanı, sosyal sınıf farklarının silikleştiği, ortak kültürel değerlerin paylaşıldığı alanlarda daha da etkinleşir. Siyasi iktidar, bir yandan kitlelerin hassas olduğu konularda, duygularını tetikleyecek ve kolaylıkla kabul edilecek söylemler geliştirirken, diğer yandan bu duygu pazarında kendilerini de ön planda tutmayı unutmazlar. Politikacılar da halka ne kadar benzer olduklarını, acıma duygularını sergileyerek gösterirler. Hatta siyasetin gücü, artık “ben yönetebilirim, çünkü ben de sizler gibiyim”dir. Mağdur insanlar ile birlikte acı çekme kapasitesi, siyasilerin göstermekten çekinmedikleri bir fazilete dönüşür ve acıma duygusu da siyasi alana en yüksek siyasi fazilet olarak taşınır.

Böylece, acıma siyaseti, egemenin biyo-siyasetini yürütebileceği bir özgürlük alanı açmasını sağlar. Yani, bir yandan, örneğin, Türkiye’de olduğu gibi şehit ana-babalarının yanında, “ben sizin acınızı paylaşıyorum. Bu ölenler hepimizin ve vatanın evlatlarıdır, vb....” söylemleriyle, koruyucu egemen rolünü üstlenirken, öte yandan, bu vatan evlatlarını, başka vatan evlatlarını öldürmeye gönderir. İşte, biyo-siyasetin gücü de buradadır. Yaşama ve öldürme yetkisini egemen elinde tutar ama kendi vatandaşlarını korumak adına bu yetkiyi kullandığından, herkes gönüllü olarak bu siyasete katılır. Gazetelerde ki dev dev acılı anne-babaların yanında siyasetçi fotoğrafları da bu katılımı güçlendirirler.

Yukarda kısaca özetlemeye çalıştığımız problematik bağlamında, bu bildirimizde, Türkiye siyaset sahnesinde gördüğümüz şehitlik, terörist, vatan bölünmezliği, milliyetçilik söylemleri çerçevesinde biyo siyasetin yeni gücü olan acıma siyasetini açıklamaya çabalayacağız.

Anahtar Kelimeler: Biyo Siyaset, Acıma Siyaseti, Şehitlik, Egemenlik

---

¹ Doç. Dr., İstanbul Bilgi Üniversitesi Kültürel İncelemeler ABD ve Işık Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Bölümü, saimetugrul@gmail.com

TÜRKİYE’DE KÖYLÜLÜK VE KÖYLÜLÜĞE BAĞLI TARIMIN TASFİYESİ, MUĞLA ÖRNEĞİ

Muammer Tuna¹

Son yıllarda sanayileşme, hizmet sektörünün büyümesi, kentleşme, küresel tarımsal politikalar doğrultusunda endüstriyel tarım ürünlerine kotalar ve benzeri nedenlerle kırdan kente göç hızlanmış ve bunun sonucunda kırsal nüfusta büyük bir azalma görülmeye başlanmıştır. Özellikle genç nüfusun daha iyi yaşam koşulları için kentlere göç etmesi sonucu, kırsal nüfus sadece azalmakla kalmamış aynı zamanda toplam kırsal nüfus içinde yaşlı nüfusun oranı artmaya başlamış başka bir deyimle kırsal nüfus “yaşlanmıştır.” Bunun sonucunda aile işletmelerine dayalı olan ve köylülük olarak adlandırılan tarımsal üretimde de düşüşler görülmeye başlanmıştır. Türkiye ve benzeri ülkelerde yaygın bir eğilim olan bu süreç Türkiye’de hızla yaygınlaşmaktadır.

Köylülük ve köylülüğe bağlı tarımsal üretimin tasfiyesi olarak adlandırılmasının uygun olacağı söz konusu süreç, Muğla ilinin kırsal ilçelerinde yapılan bir alan araştırması ile izlenmeye çalışılmıştır. Araştırma, Muğla ilinin tarımsal üretimin ve kırsal yaşamın ağırlıklı olduğu, iç ilçelerinde 2016 yılın Ocak ve Mart aylarında gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre, Muğla ili kırsal ilçelerinde tarımsal üretimin ve doğrudan tarımsal üretim ile uğraşanların giderek azaldığı buna karşın köyde oturup, köy yakınlarındaki değişik işletmelerde ya da kette çalışanların giderek artmakta olduğu görülmüştür. Bu süreçte tarımsal ürün üretimi azaldığı gibi doğrudan tarımsal faaliyetlerle uğraşanların sayısından çok önemli düşüşler görülmüş buna karşın, köyde yaşadıkları halde işçi olarak çalışanların sayısında önemli artışlar görülmüştür. Doğrudan tarımsal faaliyetler artık birinci derecede ekonomik faaliyet alanı olmaktan çıkmıştır. Dolayısıyla bu süreci, köylülük ve köylülüğe bağlı tarımın tasfiyesi ve buna karşın oluşmakta olan süreci ise işçileşme sürecinin giderek artması olarak ifade etmek mümkün olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Köylülük, Tarım, Tarımsal Üretim, Kırsal Kalkınma, Muğla

---

¹ Prof. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, muammert@hotmail.com

“ÖTEKİ” İLE TEMAS BAĞLAMINDA SURİYELİ SİĞINMACILARIN YAŞADIKLARI ŞİDDETİN ANLAMLANDIRILMASI

Didem Tuncay¹

Suriye’de yaşanan iç savaş nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kalarak başka bir ülkeye sığınan Suriyeliler’in sayısı, Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği’nin verilerine göre, Mayıs 2016 itibarıyla 4 milyon 800 bini aşmıştır. Türkiye’ye gelen ve kendilerine “geçici koruma” sağlanan Suriyeliler’in sayısı ise, 2 milyon 800 bine yaklaşmaktadır. Suriyeliler, ülkelerinden kaçışları esnasında ve sığındıkları ülkelerde yaşamlarını sürdürmeye çalışırken fiziksel, cinsel ya da psikolojik şiddete maruz kalabilmektedirler. Ev sahibi ülkelerde kimi zaman yabancı düşmanlığı ve ırkçılığa varan davranışlarla karşılaşan Suriyeliler’in yaşadıkları şiddet, kendileriyle doğrudan temas kuran ve onlara hizmet sunan kişiler tarafından ise, dolaylı olarak duyumsanmaktadır.

Emmanuel Levinas’a göre, Öteki, Ben’in üzerine titremesi gereken bir emanettir. Öteki’yle karşılaşma; zamanın, dilin ve anlamlandırmanın başladığı noktadır. Ben’i bir özne yapan, bu karşılaşma anıdır. Ben, Öteki ile karşılaştığında, kendi dışında varolan dünyanın farkına varır. Öteki, Ben’in bencilliğini sorgulayan, yüzüne vuran ve ona sorumluluğunu hatırlatandır. Etiği, Öteki karşısındaki sorumluluk ekseninde ilk felsefe olarak konumlandırılan Levinas, insanca bir yaşamın, ancak yaşamın başkasına uyanmasıyla olanaklı olabileceğini belirtir.

Bu çalışmada, Levinas felsefesi ışığında, Suriyeli sığınmacılarla doğrudan temasın, temas eden kişide, temas etmemiş olana göre nasıl bir farklılık yarattığı incelenmiştir. Çalışmada, kurulan temasın, temastan önceki algı ve tutumlarda değişikliğe yol açıp açmadığı sorusuna yanıt aranmıştır. Diğer taraftan, Suriyeli sığınmacılarla temas halinde bulunan kişilerin, onların maruz kaldıkları şiddeti nasıl algıladıkları da irdelenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla, Suriyeli sığınmacılara destek sağlayan Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği çalışanlarıyla derinlemesine yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Önceden hazırlanmış yarı yapılandırılmış soruların yöneltildiği görüşmeler, verilen yanıtlar tekrarlanmaya başlayana kadar sürdürülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Suriye, Sığınmacı, Mülteci, Öteki, Levinas, Yabancı Düşmanlığı, Şiddet

---

¹ Dr. Öğr., Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik ABD, tuncay.didem@gmail.com

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN FLÖRT ŞİDDETİNE İLİŞKİN ALGI ve DENEYİMLERİ: VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Selda Tuncer¹

Tuğba Çoban²

Flört şiddeti, duygusal ilişki içinde olan iki partnerin karşılıklı olarak birbirine ya da birinin diğerine tehdit, baskı, kısıtlama ve kontrol içeren davranışlarda bulunmasıdır. Kadınların her alanda cinsiyetçi uygulamalarla karşılaştığı erkek egemen toplumda, flört ilişkilerinde de genelde şiddete maruz kalan kadınsal şiddetin faili erkektir. Kadına yönelik diğer şiddet vakalarında olduğu gibi, flört şiddetinin de fiziksel, cinsel, ekonomik, psikolojik ve dijital şiddet gibi çeşitli biçimleri mevcuttur. Ancak, toplumun genelinde şiddet sadece fiziksel ve görünür olduğunda şiddet kabul edildiğinden, duygusal ilişkilerde de fiziksel olarak şiddet görmeyen kadınlar, özellikle de lise ve üniversite çağında olanlar, çoğu zaman uğradıkları şiddetin farkına varmazlar. Oysa, ilişki içinde oldukları erkek arkadaşlarından şiddet sayılabilecek çok farklı türde baskı ve denetleme davranışlarına maruz kalabilmektedirler. Örneğin, erkeğin cinsel istek ve fantezilerini kız arkadaşına dayatması ya da ne giyeceğine, ne zaman nereye gideceğine, kimlerle buluşacağına karar vermesi, onu kıskanarak sahiplenmesi, teknolojik araçlarla kontrol veya tehdit etmesi yaygın olarak görülen flört şiddet biçimleri arasındadır.

1980'lerden itibaren flört ilişkilerinde yaşanan şiddet, hem akademik hem de kadın hakları alanlarında daha fazla ilgi görmeye başlamıştır. Bunun başlıca nedeni; bu tür şiddetin düşünüldüğünden çok daha fazla yaygın olmasının ve toplumsal olarak ciddi olumsuz sonuçlar doğurduğunun farkına varılmış olmasıdır. Genç yaşlarda yaşanan ve kanıksanan şiddete karşı önlem alınmazsa bu durum yetişkinlikte de devam ederek öğrenilmiş ve yerleşmiş bir davranışa dönüşmektedir. Bunun en önemli sonucuysa evlilik ve aile içi ilişkilerde kadına yönelik şiddetin çok yüksek oranlarda olmasıdır. Türkiye'de de son dönemde flört şiddeti ile ilgili araştırmalar gittikçe artmaktadır. Lise ve üniversite çağlarında genç erkeklerin duygusal ilişkilerinde partnerlerine sıklıkla baskı ve kontrol içeren davranışlar sergilediği ve bunun yaralanmaya, sosyal ve psikolojik sorunlara ve hatta ölümcül sonuçlara neden olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada, Yüzüncü Yıl Üniversitesi öğrencilerinin duygusal ilişkilerinde ne tür şiddet eylem ve davranışlarıyla ilişkilendikleri ve buna ilişkin algı ve deneyimleri ortaya koyulmaya çalışılacaktır. Öğrencilerin şiddet davranışlarına ilişkin bir farkındalığa sahip olup olmadığı, literatürde şiddet olarak tanımlanan çeşitli davranışları nasıl anlamlandırdıkları ve bunları kendi ilişkilerinde uygulamak konusunda nasıl bir eğilime sahip oldukları çalışmanın cevaplamayı amaçladığı sorulardır. Bu amaçla öncelikle anket yoluyla flört şiddetiyle ilgili genel eğilime ilişkin niceliksel veri elde edilecek ve ardından anket çalışmasına katılanların arasından seçilen öğrencilerle derinlemesine görüşme yapılarak öğrencilerin yaşadıkları deneyimleri ve bunlara ilişkin algıları daha yakından incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Flört Şiddeti, Duygusal İlişki, Üniversite Gençliği

¹ Yrd. Doç. Dr., Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, seldatuncer@yyu.edu.tr

² Lisans Öğr.

BİR İKTİDAR ARACI OLARAK EV VE “ÖTEKİ KADINLAR”

Selda Tunç Subaşı¹

Bu çalışma, Çiğdem Vitriyel'in yönetmenliğini yaptığı *Geriye Kalan* filmi ekseninde Bourdieu'nun “eril tahakküm” kavramından yararlanarak kadınlar üzerinden gerçekleşen “iktidar biçimlerini” incelemeye çalışmaktadır. “Eril tahakküm” kavramını seçmemin nedeni gündelik hayat içinde “sıradanmış” gibi görünen olayların içinde gömülü olan “farklılıkları” açığa çıkarmak için elverişli bir kavram olmasıdır. Bourdieu'ya göre, erkeklik çalışmaları iktidar analizlerine yeni bir yön verebilir. Çünkü “eril tahakkümün” işleyiş sürecinde kadınlar düşünsel ve pratik dışavurumlarını, tavır ve tutum alışlarını belirli alanlardaki “habituslar” üzerinden gerçekleştirirler. Bu “habituslar”, “eril tahakkümün” “doksik” mantığı ile şekillendiğinden “sembolik şiddeti” kadınlar, fark etmeden meşrulaştırmaktadır (Türk, 2007, ss.16- 18) Kavram; kadınların alışkanlıklar, davranışlar, ritüeller içindeki “özne” konumunun tartışılması için de önemlidir. “Kamusal-özel alan” ayrımındaki; kamusalın erkek, özel alanın kadın olarak konumlanması filmde belirgindir. “Özel Alan” olarak “ev” nasıl bir yerdir? Sevda ve Zuhal karakterleri kamusal alandan çok “ev” in içinde gösterilirler. Peki, “ev” bu iki kadın için de “hapishane” midir? Ev hangi anlamlara gelmekte ve nasıl iktidar örüntüleri oluşturmaktadır? *Geriye Kalan* filmi ana ekseninde olmak üzere *Geriye Kalan* filminin *Fatal Attraction (Öldüren Cazibe)* filmi ile karşılaştırması yapılmaktadır. *Fatal Attraction (Öldüren Cazibe)* filmi seçmemin nedeni *Geriye Kalan* filmi ile bazı ortak temalara sahip olmasıdır. 1987 yapımı *Fatal Attraction (Öldüren Cazibe)* filmi ile *Geriye Kalan* filmine baktığımızda *Geriye Kalan* filminin *Fatal Attraction (Öldüren Cazibe)* filminin tersten bir okuması olduğunu söyleyebiliriz. “Öteki Kadın” değişse de “eril tahakkümün” vücut bulduğu alanlar, mekânlar, davranışlar, süreklilikler değişmemektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel Alan- Kamusal Alan, Eril Tahakküm, Cinsiyetlendirilmiş Mekan

---

¹ Dr. Öğr., Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü, seldatun@gmail.com

TÜRK ROMANINDA KALKINMA DÜŞÜNCESİ (1950 – 1980)

Burcu Turan¹

Bu çalışmanın amacı, Türk edebiyatında “toplumsal kalkınma” düşüncesinin 1950 – 1980 yılları arasında kaleme alınmış romanlarda nasıl tartışıldığını ve yorumlandığını araştırmaktır. Çalışmada toplumsal kalkınma konusunun Türk edebiyatında ürün vermiş yazar ve aydınlarca hangi çerçevede ele aldıkları, dolayısıyla toplumsal kalkınmaya ilişkin tartışmaların edebi metinlere nasıl yansıdığı incelenmektedir. Türkiye için sözü edilen dönem, iktisadi açıdan sermaye birikimi, planlama ve ithal ikameci sanayileşme modeli uygulamaları ile karakterize olmaktadır. Siyasal açıdan bakıldığında döneme damga vuran olgular, Soğuk Savaş ve Üçüncü Dünya ülkelerinde görülen bağımsızlık hareketleridir. Toplumsal anlamda dönemi belirleyen olgular ise tarımsal gelişme, kentleşme ve sınıfsal mücadelelerdir. Çalışma, Türk romanlarında sözkonusu değişimlerin izini sürmeyi amaçlamaktadır.

1950 – 1980 yılları arasında yazılmış olan romanlara bakıldığında, yazarların çoğunlukla toplumcu gerçekçi edebiyat akımından etkilendikleri görülmektedir. Sanayileşme, tarımsal ve kırsal gelişme, toprak reformu, kırdan kente göç gibi önemli demografik değişiklikler dönemin romanlarında ele alınan temel konular olmuştur. “Toplumsal gelişme” düşüncesi ve beraberinde getirdiği siyasi tartışmalar, dönemin romanlarını biçimlendiren temel tartışma eksenini olmuştur. Bu nedenle, toplumsal değişimin romanlarda nasıl yansıtıldığının ve tartışıldığının araştırılması, aynı zamanda bize dönemin aydın ve yazarlarının kalkınma düşüncesine, kalkınmanın toplumsal, kültürel ve iktisadi boyutları hakkındaki bakış açılarını anlamak açısından da önemli veriler sunmaktadır.

Çalışmamızda, 1950 – 1980 yılları arasında Türk romanlarının temel konuları arasında yer alan sanayileşme, kentleşme ve kırsal yapıdaki dönüşüm gibi olguların hangi temalar çerçevesinde tartışıldıkları incelenecektir. Özellikle kurgusu sözkonusu temalar çerçevesinde örülmüş romanlar kaleme alan Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Kemal Tahir, Fakir Baykurt, Talip Apaydın, Demirtaş Ceyhun, Tarık Dursun ve Yusuf Ziya Bahadınlının eserlerine değinilecektir.

Anahtar Kelimeler: Kalkınma, Edebiyat Sosyolojisi, Toplumsal Tarih

---

¹ Dr. Öğr., Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi ABD, burcukorucu@gmail.com

KONTROLÜN DİYALEKTİĞİ: TÜRKİYE’DE KÜRTLERİN ZORUNLU ASKERLİK DENEYİMLERİ

Ömer Turan¹

Güven Gürkan Öztan²

Ulus-devletlerin yurttaş ordularında etnik farklar hemen her dönemde gerek orduların kurumsal düzeyinde, gerekse etnik grupların toplumun geneliyle bütünleşmeleri çerçevesinde önemli bir konu olmuştur. Bu tebliğ Türkiye’de Kürtlerin zorunlu askerlik deneyimlerine odaklanmaktadır. Askerliğini 2000 sonrasında yapmış olan 40 Kürt erkek ile yapılmış derinlemesine görüşmelere dayanan bu çalışmada Kürtlük iki unsur üzerinden tanımlanmaktadır. Birinci tanım unsuru, Silahlı Kuvvetler’in kurumsal mantığını takiben nüfusa kayıtlı olunan ili dikkate almaktadır. Bu kapsamda, derinlemesine görüşmeler Diyarbakır, Hakkari, Mardin, Muş ve Van illeri nüfusuna kayıtlı olanlarla gerçekleştirilmiştir. Birinci tanım unsuruna Kürtlüğü öz tanımlama biçimi olarak görmenin eşlik etmesi öngörülmüştür. 2000 sonrasındaki askerlik deneyimlerine odaklanılarak çatışmaların azaldığı, Kürt sorununun demokratik çerçevede daha yüksek sesle tartışıldığı bir dönemde Kürtlerin zorunlu askerlik deneyimleri incelenmiştir.

Tebliğde bulgular dört odakta serimlenecektir: (a) komutanlarının Kürtlere karşı tutumlarına ilişkin algılar; (b) kışlada Kürtçe konuşma deneyimleri; (c) diğer askerlerle ilişkiler ve gerilimler ve (d) kimliğe pozitif değer atfı.

Tebliğde, elde edilmiş olan bulgular, Anthony Giddens’in yapılaşma kuramını bağlamında geliştirdiği kontrolün diyalektiği kavramına atıfla yorumlanacaktır. Giddens’in sosyal kurumlarda gözlenen tahakküm yapılarının robotlaşmış uysal bedenler yaratmadığını söyler. Giddens’a göre tüm bağımlılık biçimlerinde ast konumunda olanlar (*subordinate*) her durumda üstlerinin faaliyetlerini etkileyebilirler. Giddens bu etkileyebilme kapasitesini kontrolün diyalektiği olarak adlandırır. Sosyal kurumların binalarının “tuhaf köşeleri”, dinlenme odaları, tuvaletler gibi mekânlar ast konumda olanlara kendilerini gözetim altında tutanlarla bağlantılarını koparma olanağı tanır. Giddens özellikle törensel birliktelikler üzerinden işlev gören sosyal kurumlardaki, tiyatronun sahne arkasına fiilen ve işlev bakımından benzeyen, arka bölgelerin failerin normlardan sapmalarına ya da bunlara uymamalarına olanak tanıdığını vurgular. Bütün bu mekânlar kontrolün diyalektiğinin geçerli olduğu durumlar yaratır. Kışla bu tür “tuhaf köşeleri” bolca barındıran bir komplekstir. Bu türden “tuhaf köşeleri”in sayıca çok olması kontrollerini imkânsız kılar. Kürtlerin zorunlu askerlik deneyimleri incelenirken, özellikle Kürtçe konuşmak ve diğer Kürt askerler sosyalleşmeye ilişkin bulgular kontrolün diyalektiği kavramı akılda tutularak yorumlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kürtler, Zorunlu Askerlik, Kontrolün Diyalektiği, Sosyalleşme

¹ Doç. Dr., İstanbul Bilgi Üniversitesi Beşeri ve Sosyal Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, omer.turan@bilgi.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü

TIBBİ UYGULAMALARDA CİNSİYET İKİLİĞİNİN SÖYLEMSEL İNŞASI: TÜRKİYE'DE İNTERSEKS ÇOCUKLARA YÖNELİK TIBBİ MÜDAHALELER

Hülya Türker¹

Bu çalışmada Türkiye'de interseks çocuklara yönelik tıbbi müdahale pratiklerinde cinsel farkın inşası ve yeniden üretiminin araştırılması amaçlanmaktadır. "İnterseks" sözcüğü bir kişinin tipik kadın ve erkek kategorilerinden herhangi birine tam olarak uymayan, doğuştan gelen anatomik ve fizyolojik özelliklere sahip olduğu durumları tarif etmek için kullanılmaktadır. Erkek dış genital organlarına sahip bir kişinin dişi iç genital organlarına sahip olması veya tam tersi, dış genital organın dişi mi erkek mi olduğunun belirsiz olması, kromozom yapısının tipik kadın veya erkek kromozom yapısından farklı olması sık rastlanan interseks durumlardandır. Çalışmanın çocuklara yönelik müdahaleyle sınırlanmasının sebebi bu tıbbi işlemlerin beden bütünlüğü konusunda özel sorunlar içermesi ve yaşam boyu etki yaratacak nitelikte olmasıdır. Çalışmada ele alınan müdahale pratikleri çocukların fiziksel sağlığına tehdit oluşturmamasına rağmen beden görünümünün normalleştirilmesi amacıyla gerçekleştirilen işlemlerle sınırlıdır. Fiziksel sağlık açısından zorunlu olan müdahaleler bu çalışmanın kapsamı dışında kalmaktadır. Günümüzde heteroseksizm ve toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılık karşıtı hareketlerin önemli bir odak noktası cinsiyet ikiliğine dayalı normatif beden algısıdır. Toplumsal cinsiyet eksenli normatif söylemler, bedensel varoluşları hukuk, iş yaşamı, eğitim, sağlık alanında açık veya örtük biçimlerde denetlemekte ve yönetmektedir. Bu alanlardaki bedensel denetim pratikleri toplumsal cinsiyetli öznelliklerin kuruluşunu çeşitli düzeylerde kendine has bir biçimde şekillendirmektedir. Tıp biliminin bu konudaki etkisi dikkate değer bir ilgiyi hak etmektedir. Zira bedensel normlara ilişkin toplumsal çatışmaların önemli bir kısmı tıp disiplini ile ilişkilenebilmektedir.

Çalışmada interseks çocuklara yönelik tıbbi müdahale pratikleri sırasında cinsel farkın inşasına ilişkin derinlemesine bir kavrayış geliştirilmesi hedeflendiği için araştırmanın niteliksel bilgiye dayalı olarak yürütülmesi planlanmaktadır. Cinsel farkla birlikte düşünülen cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve toplumsal cinsiyet kavramlarının tıbbi uygulamalarda üstlendiği işlevler, hangi kavramlarla bir arada ele alındığı ve nasıl anlamlandırıldığı analiz edilecektir. Tıp uzmanlığı eğitiminde kullanılan interseksüellikle ilişkili temel metinler, tıbbi işlemlerin işleyişi konusunda benimsenen ilkeleri içeren rehber kaynaklar, tıp protokolleri ve tıbbi işlemler için gerekli görülen hukuki işlemlere ilişkin belgeler tıbbi söylemin analizi için faydalanılacak temel kaynaklardır. Çalışmada feminist bir metodolojinin benimsenmesi ve elde edilen verilerin, feminist teorinin eleştirel toplumsal cinsiyet kavrayışı çerçevesinde ele alınması amaçlanmaktadır. Veriler analiz edilirken ilk başta cinsel farkla ilintili gözüken kavramlar kodlandıktan sonra interseks bir çocuğun tedavi sürecinin başlamasının ardından doktorların çocukla kurduğu ilişkinin kronolojisi çıkarılacaktır. Bu kronoloji aşamalar halinde sınıflandırılacak ve her bir aşamada ortaya çıkan kavramlar ile mevcut aktörler işaretlenecektir. Bu yöntemlerle elde edilen kavramlar ve bağlantıların feminist teorinin eleştirel toplumsal cinsiyet kavrayışı çerçevesinde yorumlanması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tıp, Toplumsal Cinsiyet, Beden Bütünlüğü

---

¹ Dr. Öğr., Ankara Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları, huelya.tuerker@gmail.com

YENİ ÜRETİM BİÇİMİ VE YENİ YOKSULLUK İLİŞKİSİ

Sinem Burcu Uğur¹

Günümüzde yapılan pek çok çalışmanın konusunu oluşturan yoksulluk olgusu, iki temel bakış açısıyla ele alınmaktadır. Kültürel öğeleri ağır basan kavrama göre yoksul bireyler disiplinsiz, tembel, sorumsuz oldukları ve yoksulluktan çıkmak için hiçbir girişimde bulunmadıkları için, içinde buldukları durumun temel öznesi konumundadırlar. Yoksulluğun sorumluluğunu yoksullara yükleyen bu anlayış, tarihte ilk kez olarak günümüz yoksullarının çekip gitmeleri halinde dünyanın daha mutlu bir yer olacağı bir bela olarak algılanmalarına sebep olur. Tembel, sorumsuz, suça yönelimli bireylerin yoksulluğun sorumlusu olarak gösterilmesi, yoksullar için yapılacak yatırımların anlamsız olduğu algısını doğurur. Bu inanış, günümüz yoksullarının ıslah edilemeyecek, yeniden içeri alınma şansı da zorunluluğu da olmayan sınıfdışı kesim olarak damgalanmalarına neden olurken, günümüzdeki yoksulluk kavramını geçmişten ayırır. Yoksulluğun nedenini yoksulların dışında arayan yapısalci yaklaşıma göre ise devletin yeniden dağıtım mekanizmaları, sosyo-ekonomik yapı, sosyal tabakalaşma ile 1970'lerde başlayan teknolojik, demografik, kültürel ve politik değişiklikler yoksulluğun temel nedenleridir. Özellikle 1980 sonrasında küreselleşmenin dinamiğini oluşturan neoliberal politikalar, yoksulluğun yaygınlaşıp derinleşmesinde büyük rol oynamakta, her geçen gün daha büyük bir kitle yoksulluk içinde yaşamaya başlamaktadır. Neoliberal küresel ekonomi, özellikle işgücü piyasalarını büyük bir değişime uğratmıştır. Çoğunlukla, "esnek üretim" kavramıyla tanımlanan yeni üretim biçimi içinde çalışma hayatında yer alan değişiklikler, istihdam düzeyinde önemli düşüslere neden olmakla kalmayıp taşeronlaşma, yarı zamanlı ve düzensiz işlerin önem kazanması, kayıt dışı istihdamın artışı gibi bir dizi olguya yol açarken yoksulluğu da katı bir hale dönüştürmektedir.

Bu bildiride günümüz Türkiye'sinde ortaya çıkan yeni yoksulluk modeli içerisindeki kimi olguların anlaşılabilir kılınması amacıyla, yoksulluğun yaygınlaşıp kronikleşmesinde etkin olan yapısal faktörler olarak günümüzün değişen üretim süreci, bu sürecin kurumlarda yarattığı dönüşüm üzerinde durulmuş, yeni iş koşulları ve bu koşulların yarattığı yeni işgücü belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Sınıfdışı, Neoliberal Politikalar, Esnek Üretim

---

¹ Dr. Öğr., Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, ssinembalkan@live.com

SURİYELİ MÜLTECİ DENEYİMİNİ MÜCADELE PRATİKLERİ ÜZERİNDEN DÜŞÜNMEK

Hilal Uludağ¹

Göç olgusunun ikili karşıt kategoriler üzerinden anlaşılmaya çalışılması zorunlu göçü, gönüllü/iradî göçün karşısına yerleştirmekte ve iradedışı/gönülsüz göç ile eş anlamda görmektedir. Yapılan bu ayırım göçün öznelere göçün nesnelere haline getirerek, onların yalnızca sorunları ve mağduriyetlerine odaklanmaya sebep olmakta; “zorunlu göçün kurbanları” olarak mültecilerin karşı karşıya kaldıkları baskı, şiddet, ayrımcılık, ötekileştirme ve dışlanma süreçlerini vurgulamaktadır. Fakat bu yaklaşım mültecilerin mücadele alanlarını, yaşadıkları tüm zorluklara rağmen onlarla nasıl başa çıkmaya çalıştıklarını görünmez kılmakta; “mağduriyeti” tekrar inşa etmektedir. Çalışmada 2011 yılından itibaren Suriye’de yaşanan savaş sebebiyle Türkiye’ye sığınan Ankara Altındağ ilçesi Önder Mahallesi’nde yaşayan Suriyeli mültecilerle derinlemesine ve informal görüşmeler yoluyla nitel veriler üretilmiş; katılımcıların, savaş deneyimlerinden başlayarak Türkiye’ye göç hikâyelerinde ve Türkiye’deki gündelik hayatlarında karşılaştıkları zorluklarla nasıl mücadele etmeye çalıştıkları, “sıradan” insan olarak iktidarı aşındırma pratikleri irdelenmiştir. Çalışma, zorunlu göç sürecini Suriyeli mültecilerin gözünden anlayıp, mülteci olmanın mücadele boyutlarını görünür kılma amacı taşımıştır. Çalışmanın verileri Suriye’deki savaş koşullarının yarattığı korku, baskı ve belirsizlik halinin katılımcıları bilmedikleri yeni yerlere göç etmek zorunda bırakmış olsa da göç eyleminin öncesi, sırası ve sonrasında etkin bir iradeyle, yaşam ve özgürlük mücadelesinin var olduğunu ortaya koymuştur. Sahanın katılımcılarının gündelik hayatın her alanında zorluklar karşısında edilgen bir tavır alıştan ziyade bireyselden kolektife, bilinçli olarak sessiz kalmaktan karşı çıkmaya giden bir çeşitlilikte mücadele pratikleri sergiledikleri; yaşadıkları mevcut koşulları dönüşüme uğratma çabası taşıdıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli Mülteci, Zorunlu Göç, Gündelik Hayat, Mücadele Pratikleri

---

¹ Arş. Gör., Gazi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, hilaluludag@gazi.edu.tr

TÜRKİYE’NİN İKİ SEÇİMİ: DÖNÜM NOKTALARI VE BELİRSİZLİKLER

İlker Urlu¹

Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) meclis çoğunluğunu elde ederek iktidara geldiği 2002 yılından 7 Haziran 2015 tarihine kadar girdiği her seçimden tek başına iktidarda kalacak oy oranına ulaşmayı başarmıştır. Yakın siyasal tarih içerisinde önemli bir kırılma anı olan 7 Haziran 2015 seçim sonuçları ise, AKP’nin 13 yıldır kesintisiz biçimde sürdürdüğü tek başına iktidarını sekteye uğratmıştır. Ancak Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve AKP iktidarı, siyasal süreçlerinin doğal seyrine “oyunun kurallarını” aşacak biçimde müdahalede bulunarak 1 Kasım 2015 “tekrar” seçimleri ile siyasal alanda ortaya çıkan belirsizliği kendi lehlerine sonuçlandırmışlardır.

Bu çalışmada, 7 Haziran 2015 seçimi ile 1 Kasım 2015 “tekrar” seçimine kadar geçen süreçte siyasal alanı etkileme gücüne sahip olan aktörler ve süreç içerisinde yaşananlar konu edinilmiştir. Belirsizliğin ana tema olduğu bu süreç ve süreci yönlendirme gücüne sahip aktörlerin siyasal hamleleri, ilişkisel sosyoloji çalışmalarına katkı sunan isimlerden Harrison C. White’ın (2008) kuramsal ve kavramsal çerçevesinden yararlanılarak açıklanması amaçlanmıştır. White’a göre dolaylama (ambage) ilişkilerdeki belirsizliği anlatırken, müphemlik (ambiguity) anlamlardaki belirsizlik olarak karşımıza çıkmaktadır. Beklenmedik durum (contingency) ise, sisteme dıştan gelen ve olası değişkenlerin kullanıldığı taklit durumdur. Dönüm noktaları ise, dolaylama, müphemlik veya beklenmedik durum olarak belirsizliklerdeki değişime bağlı olarak ortaya çıkan ve kimliklerde strateji ya da oyun değişiklikleri yapmaya imkan sağlayan durumlardır. Buna göre, Erdoğan ve AKP, süreçteki belirsizlikleri ve kaotik ortamı derinleştirerek oyunu meşru kurallarının ötesine taşımışlar ve bu yolla “dönüm noktalarını” AKP’nin tek başına iktidar olabileceği biçimde yönlendirmeyi başarmışlardır. Bu süreçte yer alan diğer aktörler ise, hem dönüm noktalarını iyi değerlendirememeleri hem de Erdoğan’ın “oyuncu-hakem” olarak sürece yoğun müdahalesi ile başarılı olamamışlardır.

Anahtar Kelimeler: İlişkisel Sosyoloji, Seçimler, Dönüm Noktaları, Belirsizlikler

---

¹ Arş. Gör., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, ilkerurlu@gmail.com

TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM VE HABERLER: 1950'DEN GÜNÜMÜZE ULUSAL BASINDA TARIM İŞÇİLERİ

Elif S. Uyar Mura¹

Tebliğ, ulusal basının tarım işçileri üzerine haber yapma biçimlerindeki tarihsel dönüşümünü konu almaktadır. Tebliğe konu olan araştırma, günümüzde haber içeriklerinin bir parçası olan kurbanlaştırıcı retoriğin ve işçileri ötekileştirici dilin tarihsel kökenlerini sorunsallaştırmıştır. Bu amaçla, 1950'den bugüne Milliyet ve Cumhuriyet gazetelerinin web arşivlerinden anahtar kelime taramasıyla ulaşılan tüm makale, köşe yazısı, görsel ve haberler değerlendirme kapsamına alınmıştır. Tarım işçileri üzerine haberlerin söylemsel ve biçimsel dönüşümü yakın tarihin önemli sosyo-ekonomik dönüşümleriyle birlikte değerlendirilmiştir. Tarım işçilerinin haber konusu olma biçimlerindeki dönüşüm, askeri darbe sonrası baskıcı siyasi ortam, artan kentleşme, kır-kent ve bölgeler arası büyüyen eşitsizlikler bağlamında özellikle 1980'lerdeki kırılma dikkate alınarak incelenmiştir. Tarım işçileri, 1970'lerde işverenle çatışma, işle ilgili anlaşmazlıklar ve hak arayışı gibi esas olarak işçi olmakla ilgili konularla haberleştirilirken; 1980 sonrası bir kurban-yoksul kategorisi olarak bol görselli haberlerin konusu haline gelir. Vatandaşların büyük çoğunluğunun tarımsal üretim süreçlerinden uzaklaştıkları bu dönemde, tarım işçileri kentli Türkiye'nin ibretlik ötekisi, 'değil'i olarak haber boyutlarındaki belirgin büyümeyle beraber gazetelerde sıklıkla haber konusu olmaya başlar. 1980 sonrası tarım işçilerini içeren haber öykülerinde, işverenler gittikçe görünmezleşirken; işçiler ve aracılar (ilki 'mağdur öteki' ikincisi de tarımsal emek süreçlerinin temel sorumlu aktörü olarak) ön plandaki yerlerini korur. Basında aslında her dönem yaygın görülen steryotipik tarım aracısı (elçi, dayıbaşı vb.) temsilleri, bu dönemde (1980 sonrası) tarım iş pazarının giderek etnikleşmesine ve özellikle Kürt işçilerin ulusal basında nasıl ötekileştirildiklerine dair veriler sunar. Tarım aracısı-işçi arasındaki ilişkiye odaklanan haberlerde, işçiler herşeyin ötesinde (kendilerini sömüren aracının otoritesinin müsebbimi olan) kültürlerinin kurbanı olarak resmedilir. Çalışma özetle ulusal basında tarım işçilerinin ele alınışındaki dönüşümü sorunsallaştıran ve işçileri ötekileştiren ve kurbanlaştıran mevcut söylemin handikaplarını sorgulayan bir çerçeveye çizmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tarım İşçileri, Kentleşme, Söylem, Kurbanlaştırma

---

¹ Arş. Gör. Dr., ODTÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, elifuyars@gmail.com

TÜKETİM KÜLTÜRÜNDE ÖZGÜRLÜĞÜN PARADOKSU: YANILSAMADAN FARKINDALIĞA

Selime Ünal¹

Fazilet Dalfidan²

Günümüz toplumunda hakim olan tüketim kültürü, modern bireye seçme olanağı noktasında özgürlüğün belirgin olduğu bir alan sağladığı izlenimi vermektedir. Tüketimin temel mantığı olan ihtiyaç kavramı sistemin mekanizmaları tarafından yönlendirilerek yerinden edilmiş ve “arzu” dürtüsü tüketimin merkezine yerleştirilmektedir. Böylelikle arzu dürtüsünün insanlarda uyandırdığı yeni olanı alma fikri, nihai bir son bulmaksızın sürekli güncellenerek kitlelere sunulmaktadır. Tüketim kültürü ekseninde sürekli yeni olana yönelme haliyle günümüzde katı olanın daha hızlı ve çabuk buharlaştığı bir atmosferi hakim kılmaktadır. Bireyler gerçekleştirdikleri tüketim faaliyetiyle ihtiyacını karşılama ya da kendini gerçekleştirmeden ziyade sistemin sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Bu bağlamda birey ve sistem varoluşunu karşılıklı bağımlılık ilişkisi içinde sürdürüyor gibi görünse de aslında daha belirgin olan sistemin birey (tüketimi) üzerindeki denetimi ve kontrolüdür. Dolayısıyla tüketim kültüründe hakim olan bireyin tüketim konusunda özgür olması değil, sistemin mekanizmaları tarafından üretilen “ayırtma” halinin yarattığı bir yanılsamadır.

Peki bu yanılsama halinden sıyrılma ya da özgürleşme mümkün müdür? Bu konuda toplumumuzda belirgin bir farkındalık söz konusu değildir. Ancak tüketim kültürüne yönelik böyle bir farkındalığın olasılığı imkansız görünmemektedir. Çünkü bu farkındalığa sahip birey ve grup örnekleri mevcuttur. Bu örnekler temel alınarak, araştırmada tüketim kültürüne karşı bir konum sergileyerek ihtiyaçlar temelinde tüketme noktasında farkındalık geliştirmenin imkanları üzerinde durularak, bireylerin deneyimleri analiz edilmektedir. Hareket noktası bireylerin neyi, nasıl, ne kadar tükettiği, tüketim davranışında bilincin ne kadar devrede olduğu soruları ve farkındalığa zemin hazırlayan dinamiklerin sorgulanmasıdır. Araştırma problemimiz tüketim kültürüne karşı geliştirilen farkındalığın gündelik yaşam pratikleri, yaşam dünyaları ile ilişkisi olduğundan dolayı fenomenolojik yöntem tercih edilmektedir. Sosyal medya aracılığıyla ulaşılan bireylerle yapılan derinlemesine görüşmelerden hareketle onların deneyimlerini yorumlama, anlamlandırma düzeyleri analiz edilmektedir. Çalışmamızda tüketim kültürü içerisinde yaygın olan pratikler dışında tutum geliştiren bireylerin tüketim pratikleri üzerinden yaşam dünyalarındaki anlamların çözümlenmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tüketim Kültürü, Denetim ve Kontrol (Panaptikon), Yanılsama ve Farkındalık

¹ Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, unalselime34@gmail.com

² Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

TÜRKİYE'DE GERÇEKLIK TELEVİZYONU: MEDYA SEKTÖRÜNE DAİR ALGI VE BEKLENTİLERİN GERÇEĞİN YENİDEN ÜRETİMİNE ETKİSİ

Deniz Ünan Göktaş¹

Ayşegül Akdemir²

Gerçeklik televizyonu 1990lı yıllardan beri Türk izleyicisi ile buluşmakta ve ilgi görmektedir. Günümüzde pek çok türevinden bahsedebileceğimiz bu yayın türünün değişmez özelliği ise doğallık ve gerçeklik kavramlarıyla olan bağıdır. Gerçeklik televizyonu, kurguyla kurgusal olmayan davranışların iç içe geçtiği bir alanı temsil etmektedir. Diğer medya ürünlerinde olduğu gibi, toplumsal değer ve kalıp yargıların yeniden üretilişini ve toplumsal dönüşümlerin izdüşümlerini gözlemleme imkanı vermektedir. Ne var ki sıradan insanların hayatlarını ve gerçek düşünceleri yansıtmaya iddiası, interaktifliği ve izleyiciyi gözetleyen, katılımcıyı da gönüllü gözetlenen haline getirmesi yönleriyle özgün bir yapısı vardır. Bu çalışma, gerçeklik televizyonunu Türkiye'de gelişen bir sektör olarak ele alarak çözümlemeyi amaçlıyor. Araştırmamız üç temel soruya cevap aramaktadır: gerçeklik televizyonunda yer almak isteyen bireylerin (katılımcıların) bu yayın türüne dair algı ve beklentileri nelerdir? İkinci olarak, günlük ve uzun soluklu yarışma / programları organize eden yapımcılar gerçeklik televizyonunu nasıl değerlendirmekte ve içerik belirlerken nelere dikkat etmektedirler? Bu sorular ışığında, gerçeklik televizyonunda medya endüstrisi, insan ilişkileri ve toplumsal yapıya dair öne çıkan tema ve davranış örgülerinden bahsedebilir miyiz? Çalışmamız bu yayın türünün medya sektörü çalışanları ve program belirleyiciler tarafından nasıl konumlandırıldığını incelemesi yönüyle medya çalışmalarına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Niteliksel araştırma (derinlemesine görüşme ve eleştirel söylem analizi) yöntemlerinin kullanıldığı bu araştırma için, yayınlanan programların yapımcı firma çalışanları, bu programlara katılımcı sağlayan şirketler (kast ajansları) ve gerçeklik televizyonunda yer almış bireyler ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Gerçeklik Televizyonu, Medya, Kimlik

---

¹ Dr., Essex Üniversitesi Sosyoloji Bölümü

² Dr., Essex Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, ayayshegul@gmail.com

BİR KADIN HAKKI OLARAK ÖZ-SAVUNMA: KAMPÜS CADILARI ANKARA ÖZ-SAVUNMA ATÖLYESİ ÖRNEĞİ

İlksen Üstündağ¹

Gökay Akbulut²

Toplumsal cinsiyet rolleri aracılığıyla siyasal, ekonomik ve sosyal hayattan uzaklaştırılmaya çalışılan kadının gücünü keşfettiği, kanıtladığı ve kendi benliğini yeniden inşa etmeye çalıştığı feminist harekette öz-savunma önemli bir rol oynamaktadır.

Erkek egemen toplumun kadını örselemesi fiziksel şiddet de dahil olmak üzere ekonomik, psikolojik, cinsel ve dijital boyutlarda gerçekleşmektedir. Kadına şiddet uygulayan erkeklerin cezalandırılması için çeşitli yasal düzenlemeler ve kadını bu konuda bilinçlendiren kurum ve kuruluşlar mevcuttur. Diğer yandan kadına yönelik fiziksel şiddetin artması önem arz eden konulardan biridir.

Erkeğin toplumsal cinsiyet rollerini avantaja çevirerek fiziksel gücünü kadına yönlendirmeye çalışması, kadına yönelik şiddeti ortaya çıkarmaktadır. Alanyazın incelendiğinde kadına yönelik fiziksel şiddetin oranında ve dozunda artış olduğu görülmektedir. Kadına yönelik fiziksel şiddetin dozundaki söz konusu artış nihai nokta olarak kadın cinayetlerini ortaya çıkarmaktadır. Şiddetin engellenmesi için geliştirilen yasal ve kurumsal çözüm önerilerine rağmen şiddetin artarak devam etmesi durumu, kadının olası fiziksel şiddet karşısında kendi kendini koruma isteğini yaratmakta ve kadını bu doğrultuda korunma yöntemleri geliştirmeye yönlendirmektedir. Buradan hareketle kadın için doğru öz-savunmanın nasıl gerçekleşeceği problemi gündeme gelmektedir. Bu bağlamda öz-savunma atölyeleri kurulması ve yaygınlaştırılma çalışmaları dikkat çekmektedir.

Literatür taramasına başvurularak hazırlanmış betimsel bir çalışma niteliğine sahip bu araştırma, kadınların kendilerini fiziksel şiddetten korumak için başvurdukları öz-savunma atölyelerinin faaliyet ve verimliliğini tespit ederek ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmada feminist harekette öz-savunmanın ne olduğu ve sınırları hakkında detaylı bilgi edinmek için *Kampüs Cadıları* adlı grubun *Ankara Öz-Savunma Atölyesinden* on kadın ile görüşülerek çeşitli veriler elde edilmiştir. Türkiye genelinde bu atölyelere kayıtlı öğrenci sayısı iki yüzden fazladır. Söz konusu atölyelerde yaşları 18-25 arasında değişen kadın öğrenciler, Wing Tsun adlı savunma sanatını öğrenerek, olası fiziksel şiddete karşı kendilerini korumayı amaçlamaktadır. Görüşme yapılan öğrenciler, atölyedeki derslere katılmalarının, olası fiziksel şiddet karşısında kendilerini koruyabileceklerine dair özgüven geliştirmeleri konusunda faydalı olduğunu ifade etmişlerdir. Görüşme yapılan kadın öğrencilerin, kazandıkları bu özgüvenin, feminist harekete katkı sağladığı hakkındaki ifadeleri de araştırmada elde edilen veriler arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Kadına Yönelik Şiddet, Feminist Hareket, Öz-Savunma

¹ YL. Öğr., Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Felsefe Grubu Eğitimi Bölümü, ilksenustundag@gmail.com

² YL. Öğr., Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Felsefe Grubu Eğitimi Bölümü

BİYOGRAFİK BOZULMA KAVRAMININ KANSER HASTALARININ GÜNDELİK YAŞAM DENEYİMLERİ ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Hüseyin Yadigaroğlu¹

Karşılıklı etkileşim yoluyla insanlar arasında paylaşılan, değiştirilen ve yeniden inşa edilen ve davranış, varsayım ve rutinlerin bileşeni olan gündelik yaşamın sürdürülmesinde sağlık temel bir kaynaktır. Sağlıklı olma, etkileşimin sürdürülmesi ve rollerin yerine getirilmesi ve mevcut düzenin devamlılığı için gereklidir. Hastalıklar bu devamlılığı bozan ve gündelik yaşamın yapısını değiştiren etkiye sahiptir. Özellikle kronik hastalıklar, gündelik yaşam üzerinde fazlasıyla etkilidir. Çeşitli nedenlerle değişime uğrayan hücrelerin kontrolsüzce büyümesinden kaynaklanan kanser, çağın hastalıklarından biridir. Her geçen gün kanserli hasta sayısı artmakta ve çeşitli nedenlerden ötürü hastalık yayılmaktadır. Bireysel ve toplumsal düzeyde birçok etkiye sahip olan kanser, diğer kronik hastalıklardan –diyabet ve romatizma gibi- farklı olarak ayırt edici özelliklere sahip olsa da, kronik bir hastalık olarak değerlendirilmektedir. Kronik hastalıklar, uzun dönemli tedavi ve gözlem sürecine gerek duyan ve etkileri her zaman hissedilen rahatsızlıklardır. Bu nedenle, kronik hastalıklar gündelik yaşamın merkezinde yer alırlar. Hatta bu hastalıklar, gündelik yaşama hükmedebilirler. Biyografik bozulma(biographical disruption) kavramı, kronik hastalıkların gündelik yaşama etkilerini rasyonelleştirme araçlarından biridir. Kavram M. Bury'e aittir. Biyografik bozulma, hastalığın teşhisinden sonra, davranışlar ve mevcut varsayımlarda bozulma, olağan yaşantıda insanların kendi durumlarını meşrulaştırdıkları taslaklarda değişim ve hastalığa uyum sağlama amacıyla yapılanları içermektedir. Kanser, diğer kronik hastalıklar gibi, biyografik bozulmaya neden olmaktadır. Kanser hastalarının yaşam akışları bozulmaktadır. Kanser fiziksel ve duygusal etkileri gündelik yaşamı kuşatmaktadır. Beslenme alışkanlıklarının değişmesi, enfeksiyona karşı akranlardan ve sosyal çevreden uzaklaşma, hastalıktan kaynaklanan tedirginlik, korku ve umutsuzluk gibi duygusal sorunlar kanser hastalarının gündelik yaşamlarının yapısını bozmaktadır. Tüm bu sorunlarla mücadele için modern tıp hastalara sınırlı bir yaşam önermektedir. Kanser gündelik yaşama etkilerini konu edindiğimiz bu çalışmada amacımız, kanserin gündelik yaşama etkisini biyografik bozulma kavramı üzerinden değerlendirmektir. Çalışmanın verileri, hastalık deneyimini konu edinen nitel bir araştırmanın ön gözlem ve görüşmelerinden elde edilmiştir. Ön görüşmeler, 3 kanser hastasıyla gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeleri içermektedir. Bu görüşmelerde öne çıkan çerçeve, kanserin hasta ve aile fertlerinin gündelik yaşamlarını fazlasıyla etkilediğidir.

Anahtar Kelimeler: Gündelik Yaşam, Kanser, Biyografik Bozulma, Kronik Hastalık

---

¹ Arş. Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, hyadigaroglu@ktu.edu.tr

ÖĞLEN KOKOREÇ AKŞAM RİSOTTO: YEME-İÇME ALANINDA AYRIM ve KÜLTÜREL HEPÇİLLİK

N. Simay Yalvaç¹

Birçok yazar, geç modern dönemde, tüketim alanının üretim alanına göre, sınıf deneyimlerini tanımlamada daha fazla rolü olduğunu düşünmektedir. Bu nedenle tüketim örüntüleri farklı ulusal-kültürel bağlamlarda artan bir ilgiyle incelemeye tabii tutulmaktadır. Bourdieu'nün kavramsal alet edevatlarından faydalanan araştırmacılar, daha spesifik olarak, kişisel bir mevzu gibi görünen beğenin, nasıl sınıfsal pozisyona dayalı bir farklılaşma aracı olarak kullanıldığını göstermiştir. Ancak 1990 sonrası, beğeni hiyerarşisindeki dinamiklerin değiştiği yönünde tartışmalar ortaya atılmıştır. Özellikle 'kültürel hepçillik' kavramı etrafında dönen tartışmalar, Bourdieu'nün tarif ettiği biçimiyle yekpare bir yüksek beğeni tanımının günümüz kozmopolit toplumlarını anlamadaki sınırlılıklarına değinmişlerdir. Esasen kültürel hepçillik; yüksek statü gruplarının beğeni yargılarının salt yüksek kültür öğeleriyle sınırlı kalmadığını, aynı zamanda popüler kültüre ait pek çok bileşene de açık olduğunu ifade etmektedir. Bu büyüyen literatürde, ayırım ve hepçillik arasındaki gerilimin parametrelerini ve kesişen noktalarını tartışan önemli sayıda ampirik araştırma yapılmıştır. Bu çalışmada, bu eksende görece daha az tartışılan bir alan olan yeme-içme alışkanlıkları ve beğenileri incelenmiştir. Beğenideki eklektikleşme sürecini daha net anlayabilmek için Ankara'da, gündelik kategorileştirmelerde alt sınıf olarak görünen 'salaş', 'otantik' yeme-içme mekânlarının üst orta sınıf müdavimleriyle küçük çaplı grup tartışmaları ile derinlemesine görüşmeler düzenlenmiştir. Çalışmanın amacı, yalnızca bu kişilerin bu mekânları tercih etme sebeplerini anlamak değil, aynı zamanda gündelik rutinleri içindeki yeme-içme alışkanlıklarını, değerlendirme şemalarını, beğenilerini ve yönelimlerini geniş bir perspektiften incelemek ve bu görünen eklektikliğin sınırlarını, işlerliğini, anlamlarını tartışmak. Başka bir ifadeyle, asıl merak edilen, kimi yemek pratiklerinde hepçil görünen bu sınıfın, diğer bütün yeme-içme alışkanlıklarında da benzer hepçil örüntülere sahip olup olmadıklarıdır. Yapılan nitel araştırmanın bulgularına göre, üst orta sınıfın hepçillik nosyonu altında kesişen sınırları, öğün saati, yemeğin konsepti ve tüketim şekilleri gibi dinamiklere bağlı olarak değişkenlik göstermiştir. Ek olarak, modern/geleneksel ikileminden doğan kültürel hiyerarşinin, üst orta sınıfın yeme-içme alışkanlıkları ve beğenilerindeki etkisini henüz yitirmediği ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla, son yıllarda yapılan tartışmaların aksine, bireylerin yeme-içme tüketimi gibi gündelik yaşam pratiklerinde 'ayrımın' halen hissedilir olduğu söylenebilir. Son olarak, bu çalışma kapsamında, hem Türkiye'deki yerel tüketim alanları ve sınıf-kültürel süreçler ile ilgili çalışmalara eklemlenilmiş, hem de ayırım ve hepçillik arasındaki dinamiklerin yeme-içme örüntülerindeki tezahürleri ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Beğeni, Habitus, Kültürel Hepçillik, Yemek Sosyolojisi

---

¹ YL. Öğr., ODTÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, smyyalvac@gmail.com

SOSYOLOJİ CEZA ADALETİNİN NESİ OLUR? TÜRK CEZA ADALET SİSTEMİNİN SUÇ SİYASETİ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Hakan A. Yavuz¹

Türk ceza mevzuatının temel kanunları 2005 yılında yapılan ceza hukuku reformu kapsamında bütünüyle yenilenmiştir. Ancak reform kapsamında yapılan düzenlemeler, suç ve ceza yaptırımı arasındaki ilişkinin, gerek akademik alanda gerekse uygulama alanında dünyada yaşanan gelişmeler dikkate alınarak ele alınmadığını göstermektedir. Yeni ceza mevzuatı yaptırım sistemi bakımından hapis cezasını merkeze almak suretiyle eskisinin bir devamı olarak cezalandırıcı (punitive) görünümünü sürdürmüştür.

Ceza mevzuatı kapsamında öngörülen suç tipleri ve bunlar için öngörülen yaptırım biçimleri suçun salt bir haksızlık olmadığı ve sosyal bir olgu olduğu gerçeği dikkate alınmadan hiçbir sosyolojik gerçekliğe dayanmaksızın kurgulanmıştır. Dolayısıyla suç niteliğindeki eylemlerin toplumsal karşılığına ilişkin sosyolojik bir araştırma ve yaklaşım içermeyen bir yöntemle düzenlenen kanunlar suç işlenmesinin önlenmesini sağlayamadığı gibi, yaptırımların uygulanmasıyla toplumu suçtan koruma, failin ıslahı ve topluma kazandırılması ile mağdurun tatmini gibi amaçları da gerçekleştirememektedir.

Günümüzde Türk ceza adalet sistemi her bakımdan ciddi bir krizle karşı karşıyadır. Sistemin temel kurumları olan kolluk, savcılık, mahkemeler, cezaevleri ve denetimli serbestlik kurumları kapasitelerinin çok üzerinde bir iş yoğunluğu altında çalışmakta, yapılan mevzuat değişiklikleri ise sorunu daha da çözümsüz hale getirmektedir.

Bu tebliğde, disiplinler arası çalışmaların ve özellikle sosyoloji biliminin ceza adaletini gerçekleştirmedeki rolü üzerinde durularak, uygulamadan örneklerle konunun önemi vurgulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ceza Adalet Sistemi, Suç Sosyolojisi, Suç Siyaseti, Ceza Yaptırımı

---

¹ Hâkim, Adalet Bakanlığı, hayavuz@gmail.com

TÜRKİYE'DE MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİME İLİŞKİN ÇALIŞMALARDA FARKLILAŞAN YAKLAŞIMLAR, DEĞİŞEN ANLAMLAR

Çağdaş Ümit Yazgan¹

Araştırmanın konusu, işlevselci ve çatışmacı yaklaşımların, Türkiye'de mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarını ele alış biçimleridir. Araştırma; Türkiye'de mesleki ve teknik ortaöğretime ilişkin çalışmalarda, işlevselci ve çatışmacı yaklaşımların temel argümanlarını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

Teorik düzeyde ve nitel olan bu çalışmada, literatür taramasına dayalı biçimde doküman analizi tekniğinden faydalanılmıştır. Araştırmada; Türkiye'de mesleki ve teknik ortaöğretime yönelik 39 makale, 25 tez, 5 sivil toplum kuruluşu araştırması ile kalkınma planı, şura kararı, ÖSYM istatistikleri, PISA sonuçları, MEB destekli araştırma projelerinden oluşan 18 belge analiz edilmiştir.

Türkiye'de mesleki ve teknik ortaöğretime yönelik çalışmaların analizinde, sosyolojik düzeyde işlevselci ve çatışmacı yaklaşımların temel argümanlarının önemli bir yer tuttuğu tespit edilmiştir. Analiz edilen dokümanların bir kısmında, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları, işlevselci yaklaşımın argümanları ile örtüşmektedir. Bu bağlamda bu kurumlar, sisteme ve bireye katkıları çerçevesinde bütünleştirici düzeyde ele alınmıştır. İşlevselci yaklaşımın baskın olduğu çalışmalarda, mesleki ve teknik eğitim, bireyleri iş gücü piyasasına hazırlayan, çeşitli sektörlerin ihtiyaç duyduğu iş gücünü yetiştiren ve çalışma hayatına genç yaşta katılmak isteyenlerin taleplerini karşılayan bir süreç olarak değerlendirilmiştir. Analiz edilen dokümanların diğer kısmında ise mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları, çatışmacı yaklaşımın argümanları ile örtüşmektedir. Bu bağlamda, bu kurumlar, eşitsizlik, sosyal dışlanma ve yeniden üretim düzeyinde ele alınmıştır. Çatışmacı yaklaşımın baskın olduğu çalışmalarda, mesleki ve teknik eğitim; alıkoyan, dışlayan, mevcut sosyal ve ekonomik eşitsizlikleri yeniden üreten, bir süreç olarak değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak, bütünlüklü bir analiz için farklı yaklaşımların, mesleki ve teknik ortaöğretime ilişkin değerlendirmelerinin özel bir önem taşıdığını söyleyebiliriz. Mesleki ve teknik ortaöğretim ile ilgili farklı yaklaşımlar, değişen hatta çelişen değerlendirmeler içerebilmektedir. Bu durum, farklı yaklaşımların mesleki eğitim ile ilgili gerçekliğin farklı yönlerine ışık tutmasıyla ilişkilendirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Mesleki ve Teknik Ortaöğretim, İşlevselci Yaklaşım, Çatışmacı Yaklaşım, Yeniden Üretim

---

¹ Arş. Gör., Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, cumityazgan@gmail.com

REKTÖRLÜK MAKAMINDA KADINLAR: NEDEN BU KADAR AZ SAYIDALAR?

Elif Yenigün¹

Ülkemizde kadın istihdam oranları hem ekonomik büyüme oranları denk başka ülkelerle karşılaştırıldığında hem de AB (28) ülkeleri ile kıyaslandığında ortalamanın (%63,5; Eurostat 2014) oldukça altında %31,5 (TÜİK 2015) gibi bir oranla karşımıza çıkmaktadır. Buna ek olarak, yönetici pozisyonları ve kadının bu konumda temsil sorunu da başka tartışmaları beraberinde getirmektedir. AB Komisyonu'ndan (2015) elde edilen verilere göre AB (28) ülkelerinde şirketlerde "yönetici" sıfatıyla çalışanların sadece %15'i kadın çalışanlardan oluşurken; bu oran ülkemizde %9 gibi daha düşük bir oranla kayıtlara geçmiştir. Yukarıdaki veriler ışığında, özellikle ülkemizde iş hayatında kadın-erkek eşitliğinin önünde engel teşkil edebilecek toplumsal ve politik unsurların irdelenmesi çalışmanın çıkış noktasını oluşturmuştur.

Özetini okuduğunuz bu çalışmada kadın istihdamı konusu ülkemizde kadın çalışan sayısının en yüksek olduğu alanlardan biri olan akademik çalışma hayatı ele alınarak incelenmiştir. Bu bildiride; kadının çalışma hayatındaki yeri ve üst düzey yöneticilik konularının yanı sıra, çalışma hayatında kadınların yükselirken karşılaştıkları sorunlar ve bunların ne şekilde üstesinden geldiği konusunda bazı saptamalar paylaşılacaktır. Toplumsal cinsiyet rollerinin kodlanıp yeniden üretim halinde olduğu aile yaşantısı ile kadının seçim yaparak ilerlemeye çalıştığı profesyonel kariyerinin hangi çabalarla uzlaştırıldığı konuları ele alınacaktır. Ayrıca, akademik yaşantıda cam tavan kavramının ne şekillerde kadının kariyerinde ilerlemesini ya da üst düzey idari işlerde var olabilmesini etkilediği irdelenecektir. Çalışma niteliksel bir yaklaşımla, kariyeri boyunca "yükselme ivmesinin" düşmediği ve akademik çalışma hayatında üst düzey yöneticilik olarak tanımlanabilen rektörlük makamında görev yapmış ya da yapmakta olan 16 kadınla gerçekleştirilen derinlemesine mülakatlarla desteklenmiştir. "Cam tavan", "cinsiyet ayrımcılığı" ve "dikey katmanlaşma" kavramları çerçevesinde, akademik yaşantıda kadının meslek hayatında üst makam sıçramalarında karşılaştığı zorlukları ve bu zorlukların hangi imkanlar dahilinde ortadan kaldırıldığı resmedilecektir.

Anahtar Kelimeler: Cam Tavan, Dikey Katmanlaşma, Habitus, Sosyal Politikalar

---

¹ YL. Öğr., Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Bölümü, yenigun.elif@gmail.com

ESKİŞEHİR'DE KADIN ÖRGÜTLERİ: İDEOLOJİK VE ÖRGÜTSEL FARKLILAŞMALAR

Hatice Yeşildal¹

Serap Suğur²

Temmuz Gönç³

İncilay Cangöz⁴

Politik bir hareket olarak kadın hareketi genel olarak patriyarkal toplum yapısı içinde kadınların ezilmesinin ve ikincil konumlarının değiştirilip dönüştürülmesini ve kadınların özgürleşmesini hedeflemiştir. Bu hareketin öznesi olan kadınlar oluşturdukları kadın örgütlenmeleri ile yürüttükleri mücadele sonucunda tarih boyunca toplumsal, ekonomik ve hukuksal alanda önemli kazanımlar elde etmişler; akademi içindeki çabalarıyla sosyal teorinin dilini dönüştürmüşlerdir. Kadın hareketi ve kadın örgütlenmeleri günümüze değin geçirdiği değişimlerle kendi içinde hem çeşitlenmiş hem de farklılaşmıştır. Bu çeşitlilik ve farklılaşma daha belirgin bir biçimde ideolojik alan ve politika yapma biçimlerinde ortaya çıkmakla birlikte bunun doğrudan yansımaları kadınların örgütlenme biçiminde de gözlemlenmektedir. Tek bir kadın kimliğinden ve ezilmişlik durumundan farklı kadınların farklı ezilmişlik durumlarını analiz etme ve buna uygun politikalar geliştirme ile başlayan bu değişim, farklı örgütlenme arayışlarını da beraberinde getirmiştir. Formal, katı hiyerarşik yapılanmalardan daha esnek, yatay örgütlenen, hiyerarşik olmayan informal örgütlenme biçimlerine geçiş bu değişimlerin sonucunda ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmada bulgularına değinilecek olan nitel alan çalışması 2015-2016 yıllarında Eskişehir'de yapılmıştır. Çalışmanın amacı Eskişehir'de kadın örgütlerinin ve kadın hareketinin hem tarihsel gelişimini hem de güncel olarak nasıl farklılaştığını ortaya çıkarmaktır. Bu çerçevede kadın çalışması yapan örgütlerin temsilcileri ve kadına yönelik hizmet veren kamu kurumlarının yetkili personeliyle 40 adet derinlemesine görüş alma tekniği ile veri toplanmıştır. Çalışma bulgularına göre kadın örgütleri günümüzde hem niceliksel hem de niteliksel olarak farklılaşmışlardır. Farklılaşmaların temel olarak kadınların yaşadığı sorunların nedenlerini nasıl tanımladıklarından ve bu sorunların aşılması için geliştirdikleri politikalardan kaynaklanmaktadır. Bu ideolojik farklılaşmalar aynı zamanda örgütlenme amaçlarına ve biçimlerine, örgüt yapılarına, kendi aralarında kurdukları ilişkilere belirgin bir biçimde yansımaktadır. İşte bu bildirinin konusu kadın örgütlerinin ideolojik ayrışması ile bu ayrışmanın örgüt yapılarına yansımalarının Eskişehir'de yapılan alan araştırması bulguları doğrultusunda irdelenmesidir.

Anahtar Kelimeler: Kadın Örgütleri, Kadın Hareketi

¹ Yrd. Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, hyesildal@gmail.com

² Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, ssugur@anadolu.edu.tr

³ Yrd. Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, tgonc@anadolu.edu.tr

⁴ Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Basın Yayın Bölümü, icangöz@anadolu.edu.tr

TÜRKİYE ÇİNGENELERİNİN MEKÂNSALLIĞI: TECRİT Mİ? TERCİH Mİ?

Emin Yiğit¹

Pakistan Sarıkaya²

Karar alma süreçlerine, toplumsal kaynaklara ve hizmetlere erişimde engelleri olan ve şehir merkezlerindeki ekonomik, sosyal ve kültürel fırsatlardan uzakta “Çingene mahallesi” olarak damgalanan mekânlarda yaşayan Çingener, “normallerin” dünyasına dâhil olamamaktadırlar. Altyapı ve ulaşım sorunları, kötü konut yapıları ve hatta yarattıkları illegal ekonomi ile her türlü damgayı üzerinde taşıyan mekânlarda yaşayan bu insanlar, yaşadıkları mekânlar üzerinden tanımlanır hale gelmiştir ki bu durum hâkim sosyal gruplar ile ilişkiler üzerinde de belirleyicidir. Oysa gerçekte soyut bir nesne olmayan ve toplumsal bir olgu olan mekân, sadece hâkim paradigmanın sosyo-mekânsal düzenlemeleri içinden okunmamalıdır. Açıktır ki Çingenerler yaşam pratikleri içerisinde gündelik yaşamlarını üretirken mekânlarını da korumuşlardır. Bu haliyle Çingenerlerin mekânının kendisi bir öznedir ve tercih edilendir. Çingene mekânının kendisi bir özne olarak vardır ve Çingene öznesinin mekânıdır.

“Normalliğin” ve “normallerin” dünyasına ait olmamakla birlikte, bir takım dinamikler nedeniyle tamamen bu dünyanın dışında olmayan Çingenerler, hâkim paradigmanın gerçekliği kodlama biçimi üzerinden tanımlanmakta, etiketlenmekte, damgalanmakta ve hatta ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Başka bir anlatımla Çingenerlere ilişkin gerçeklikler hakim paradigma üzerinden analiz edilmektedir. Oysa bu analiz biçimi, verili olsa da Çingenerlerin kendi özelliklerinin ikincilleştirerek kaybolmasına sebebiyet verebilmektedir. Dolayısıyla mevcut analiz biçimi/söylemi toplumsal dünyayı oluşturan ilişkilerin, pratiklerin, özne ve nesnelere yeniden üretilmesine katkıda bulunmaktadır. Hal böyle olunca, mevcut durum kodlanırken toplumsal pratiklerin açıklanma biçimine doğrudan etki edilmektedir. Açıktır ki bu durum, Çingene kimliğinin kendine özgülüğünü, biricikliğini görünmez kılmaktadır. Oysa kendi özneliği içerisinde, hatta kendi mekânı içerisinde Çingene kimliği okunduğunda farklı bir görünüm ortaya çıkmaktadır.

İfade edilen tartışmalardan hareketle bu çalışmada, en genel anlamda Çingenerlerin kendi ürettikleri bir çevre olarak konutlarını, mahallelerini anlamlandırma biçimleri sorgulanmaktadır. Dolayısıyla çalışmada Çingenerlerin mekânlarını anlamlandırma biçimlerinden hareketle konutlarına ve mekânlarına ilişkin sembolik içeriklerin, ideolojik içeriklerin, mekânı anlama ve anlamlandırmaya ilişkin işlev ve etkilerin neler olduğunu yine Çingenerlerin bizzat kendilerine söz vererek irdelenmesi amaçlanmaktadır.

Çalışma alanı olarak Aydın il merkezinde bulunan iki mahalle (Cuma ve İlicabaşı Mahalleleri) seçilmiştir. Bu mahallelerde toplam 40 kişi ile çalışmanın amacı çerçevesinde oluşturulan temalar dahilinde derinlemesine mülakat yapılmıştır. Bulgular çalışmanın temel problemine cevap üretebilecek biçimde analiz edilerek sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çingene, Mekân, Çingene Mahallesi

¹ Yrd. Doç. Dr., Adnan Menderes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, eyigit@adu.edu.tr, yigitemin@yahoo.com

² YL. Öğr., Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji ABD, pakistansarikaya@hotmail.com

SUÇ-CEZA-TOPLUM ÜÇGENİNDE DENETİMLİ SERBESTLİK SİSTEMİ

Ezgi Yiğit¹

Ayşe Gizem Çetin²

Damgalama teorisi suça karşı toplumsal bir tepkinin oluştuğu durumda ortaya çıktığı savından hareketle denetimli serbestlik tedbiri alan kişilere yönelik denetimli serbestliğin esas felsefesinin ışığında bakmanın gerekli olduğu düşünülmektedir. Bunu örnekleyecek olursak; cezaevi geçmişi olmayan ve ilk defa suç işlemiş bir kişinin “suçlu” etiketi yerine denetim tedbiri olarak, verilen eğitim ve iyileştirme süreçlerinde kişiye “denetim tedbirini alan yükümlü” sıfatını verir ve bu şekilde rol edinimi sağlanırsa kişinin bu süreçte “suçlu” etiketini edinmeyeceği, topluma karşı bir risk oluşturmayacağı düşünülmektedir. Bunun yanında suça karşılık verilen ceza kavramına farklı bir bakış açısı da Toplumsal Savunma Öğretisidir. Ceza hukukunun baskıcı politikasına tepki olarak oluşturulan toplumsal savunma öğretisi (Gramatica,2005), bireyi korumak ve hatta iyileştirip düzeltmek kaygısı taşır. Çünkü bu öğretilerde toplumun devamını sağlayan kurallar bütünü sorgulanması gerektiği vurgular. Toplumsal savunma akımının amacı, toplumu savunmak değildir, suçluyu tanıyan ve tanımayı reddeden topluma karşı bireyi korumak, toplumsallaşmaya dek bireyi iyileştirmektir. Toplum, böylelikle, suçluyu toplumdan dışlayarak değil, topluma yeniden döndürerek korunacaktır. Topluma yeniden döndürme ise bireyin kişiliği çözümlenerek ve kişiliğine uygun toplumsal savunma önlemlerinin uygulanması olabileceğini ve bunun da özerk ve bağımsız bir toplumsal savunma hukukunun geçirilmesi olabileceğini önerilir.

Bu kuramsal temellerden hareketle çalışmamızda, modern ceza infaz sisteminin uygulama alanı olan ve on yıllık bir geçmişe sahip denetimli serbestlik sisteminin ceza adalet sistemindeki yeri, dünyada ve ülkemizdeki tarihsel gelişimi ile toplumsal düzenin devamındaki önemi üzerinde durularak; denetimli serbestlik tedbiri alan yükümlülere yönelik yapılan eğitim-iyileştirme çalışmalarının “toplumsal savunma öğretisi” çerçevesinde sosyolojik analizi yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Savunma Teorisi, Damgalama, Denetimli Serbestlik

---

¹ Sosyolog, Konya Cumhuriyet Başsavcılığı Denetimli Serbestlik Müdürlüğü, ezgiyigitsos@gmail.com

² Sosyolog, gzmctn14@gmail.com

SOVYET-SONRASI RUSYA'DA GÖÇ: ZENOFOBİ VE ÇOK-KÜLTÜRLÜLÜK ARASINDA SIKIŞIP KALAN "DIŞARIDANLAR"

Emek Yıldırım¹

20. yüzyılın son çeyreğinden beri, dünya üzerinde, belki de Kavimler Göçü'yle karşılaştırılabilecek düzeyde kitlesel bir göç dalgası yaşanmakta. Doğu Batı'ya doğru, Güney de Kuzey'e doğru bir hareket içinde. İnsanlar, canları pahasına, legal veya illegal tüm yolları kullanarak sınırları aşma çabası içinde. Bu hareketliliğin en önemli anlarından biri de; SSCB ve Varşova Paktı'nın yıkılması sonrası eski sosyalist ülkelerden Batı'ya doğru akan göç hareketidir. Sovyetler Birliği döneminde, hem SSCB sınırları içindeki hem Varşova Paktı'nı oluşturan diğer sosyalist ülkelerle hem de dünyanın çeşitli bölgelerindeki sosyalist olsun olmasın diğer Sovyet müttefiki ülkelerle karşılıklı varolan -bireysel ya da kitlesel, geçici ya da kalıcı- bir mobilizasyon olgusundan bahsetmek mümkün iken bugünün Rusya'sı için geçerliliği tartışma götürür vaziyette. Bir ucu Amerika'da, bir ucu Çin'de, diğer ucu Almanya'da olan bu geniş coğrafyada asırlardır birçok halk ile içiçe çok-kültürlü bir ortama sahip olan Rus toplumu Sovyetler döneminde de aynı atmosferi yaşatmıştır. Hatta Sovyetler Birliği'nin yıkılması sonrası, üniter bir devlet sistemi yerine 85 federe kısımdan oluşan parçalı federatif bir yapı seçen Rusya hem ülke-içi hem ülke-dışı mobilizasyona dair ciddi bir tutum değişikliği dikkate değerdir. Hâlbuki, 22 özerk cumhuriyet, 48 *oblast*, 7 *kray*, 9 özerk *okrug*, 3 federe şehir ve 1 özerk *oblast*'tan (Yahudi Özerk *Oblastı*) oluşan, Ruslar dışında 180 halkın yaşadığı ve Rusça dışında 278 dilin var olduğu Rusya Federasyonu'nda aynı zamanda 90'lardan günümüze kadar her geçen gün yükselişine devam eden aşırı Rus/Slav milliyetçisi ve zenofobik radikal sağın gündelik hayattan politikacıların söylemlerine kadar çeşitli alanlarda ciddi bir biçimde kendini gösterdiği görülmektedir. Özellikle de Rus/Slav ve Ortodoks olmayan yurttaşların karşı karşıya kaldıkları ötekileştirme, yabancılaştırma yaklaşımları nedeniyle yaşanan toplumsal çatışmalara ek olarak eski Sovyet coğrafyasından gelen göçmenlerin maruz kaldığı ayrımcılık ise bir başka açıdan hem siyasi hem de ekonomik milliyetçiliğin değirmenine su taşımaktadır. Bu nedenle, bu çalışmada tüm bu olgular, kuramsal bir çerçeve ile ilişkilendirilmiş pratik örneklemeler üzerinden, bir bir ele alınmaya çalışılacaktır. İlk olarak, Rusya Federasyonu sınırları içindeki göç ve bu ülke-içi göç ile yer değiştiren kesimlerin gittikleri yerlerde karşılaştıkları yabancılaştırma irdelenecektir. İkinci olarak, eski Sovyet coğrafyasından Rusya'ya akan göç ile ülke-dışından gelen eski "dost" yeni "yabancı" kesimlere karşı alınan tavır incelenecektir. Üçüncü olarak, eski sosyalist ve eski Sovyetler müttefiki ülkelerden Rusya'ya doğru olan göç hareketliliğine bakılacaktır. Son olarak da, tüm bu irdelemeler üzerinden, bir yanda mevcut olan çok-kültürlü yapı, diğer yanda sürekli bir artış gösteren aşırı milliyetçi radikal sağ ile yaygınlaşan zenofobi mütalaa edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Sovyetler Birliği, Rusya, Göç, Çok-Kültürlülük, Zenofobi, Radikal Milliyetçilik

---

¹ Arş. Gör., Artvin Çoruh Üniversitesi Hopa İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, emekyildirim@gmail.com

KİMLİĞİN SİYASALLAŞMASI; TUNCELİ (DERSİM) ÖRNEĞİ

Mehmet Edip Yıldız¹

Gülşen Demir²

Dersim coğrafyası sahip olduğu mekânsal koşullar ve kültürel özgünlüklerinden ötürü iktidarlarla arasında mesafeli bir ilişki kurmuş, bu durum Türk ulusalcılığının tesis edilmeye başlandığı 20. yüzyılın başlarına kadar devam etmiştir. Dersim’de yaşayanların büyük bir çoğunluğunun Kürt/Zaza etnik kimliğine sahip olması, halkın Anadolu Aleviliğinin özgün örneklerinden olan Kızılbaş Aleviliğe sahip olması ve Dersim’in geleneksel toplum yapısı Türk ulusalcılığı açısından bölgenin sorunlu bulunmasına sebebiyet vermiştir. Türk ulusalcılığının etnik anlamda Türklüğü merkeze alan üst/ulusal/tek kimlik, örtük bir biçimde Sünni Hanefi İslam’ı içermesi, ulus devletin Dersim’e temas tarzının yoğunluğunu önemli ölçüde şekillendirmiş, coğrafyada yoğunluğuna çok rastlanılmayacak düzeyde siyasal, toplumsal ve militarist şiddetin vuku bulmasına neden olmuştur. Katliam, sürgün ve asimilasyon süreçleri refleksif sonuçlar üretmiş, Kürt ulusalcılığı ve Kürt siyasal hareketinin bölgede ve Tunceli’de karşı politik bir güç olarak yer alacağı ve güçlenebileceği geniş bir alan açmıştır. Siyasal şiddetin ve mücadelenin etnik, dinsel ve kültürel temelde vücut bulması kimliğin siyasal bir özne olarak merkeze alınmasına, siyasallaşmasına ve bağlantılı olarak kimlik temelli sorunların siyasal alanın söylem ve eylem pratiklerini dönüştürmesine yol açmıştır. Bu durum, tabii bir sonuç olarak Tunceli’yi iki farklı siyasal gücün-bir açıdan milliyetçiliğin- mücadele alanına dönüştürmüştür.

Tunceli kent merkezinde Kimliğin siyasallaşma tarzını, kimlik temelli çatışmanın doğasını algılamak adına, 2014 Haziran ve Temmuz aylarında 24 katılımcı ile gerçekleştirilmiş yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan mülakatlarla sürdürülmüş alan çalışmasının verileri doğrultusunda kimlik, siyasal tutum, hafıza ve siyasal iklim bağlamlarında gerçekleştirdiğimiz entelektüel arayış, iki yönlü kutuplaşmanın izini sürmemizi olanaklı kılmıştır. Farklı politik tutumlara sahip olan bireylerin kimliklerini tanımlama ve anlamlandırma biçimlerinden, yaşadıkları coğrafyayı adlandırma ve anlamlandırma biçimlerine, bireylerin kolektif hafızalarını inşa etme ve kurgulama biçimlerinden politik eyleyicilerin tavır, tutum, söylem pratiklerinin şekillendirdiği siyasal iklimin etki tarzına kadar birçok göstergenin kimlik ve kültür temelli çatışma ve kutuplaşmayı gösterir nitelikte olduğu, tesbitlerle ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kimlik, Politik Tutum, İklim, Hafıza

¹ Öğr. Gör., İstanbul Kavram Meslek Yüksekokulu Sosyal Hizmetler Bölümü, mehmededipyildiz@hotmail.com

² Prof. Dr., Adnan Menderes Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, gdemir@adu.edu.tr

TOPLUMSAL HAREKETLER BAĞLAMINDA MISIR-TÜRKİYE KARŞILAŞTIRMASI: GEZİ VE TAHRİR OLAYLARI ÖRNEĞİ

İrem Yıldizer¹

Çağlar Keyder'e göre tarihsel sosyolojinin araçlarından en önemlisi karşılaştırmalar yapmaktır. Ona göre toplumların gelişme tecrübesinde tek bir model ya da tek bir toplum yapısı yoktur. 25 Ocak 2011 tarihinde gerçekleşen Tahrir Olayları ve 27 Mayıs 2013 tarihinde gerçekleşen Gezi Olayları, tarihsel olarak yakınlığı itibarı ile karşılaştırılabilir görülmektedir. Her iki hareket için de sosyal medyanın aktif bir şekilde kullanılması, meydanlarda bulunan katılımcıların benzer profillere sahip olması (örneğin gençlerin meydanlardaki varlığı), eylemcilerin talep ve söylemlerindeki benzerlik, olayların nedenlerine dair yapılan açıklamalarda birçok ortak noktanın bulunması (özellikle benimsenen neo-liberal politikalar) vb. ile bu ihtimal daha da güçlenmektedir. Tabi bu benzerliklerin dışında iki farklı ülke ve iki farklı yönetim kültürü ve demografik yapıyı da göz önünde bulundurursak, Gezi ve Tahrir Olayları farklılıklarıyla da araştırılabilir bulunmaktadır. Bu çalışmada amaç, Gezi ve Tahrir Olayları'nın karşılaştırmasını yaparken, iki olay için önemli bulunan noktaları ortaya koyabilmektir. Bu açıdan bu çalışmanın yöntemini Tarihsel Sosyoloji oluşturmaktadır. Çalışmada genel olarak bulgular, teorik incelemeler sonucu elde edilmiştir. Bu yöntemin birçok sosyal bilimci tarafından kullanıldığı düşünüldüğünde ise benimseyeceğimiz yaklaşım, Wallerstein'ın Dünya Sistemi Analizi olacaktır. Wallerstein'ın, 16.Yüzyıl sonrası yaşanan tüm toplumsal hareketleri, birbirine benzer yanları ile almıştır. Ona göre günümüzde yaşanan toplumsal hareketlerin temeli 16.Yüzyıla'a dayanmaktadır ve günümüz toplumsal hareketleri özellikle 1968'de yaşanan toplumsal hareketlerle oldukça benzerlik göstermektedir. Çalışma esnasında farklı toplum yapıları ve farklı toplumsal formasyonlara sahip olan bu iki ülkenin farklılıklarının, o ülkelerde yaşanan toplumsal hareketlere de yansıdığı görülmüş, sonuçları itibarı ve günümüze yansıyan şekli ile bu yansımalar daha da belirginleşmiştir. Ayrıca açıktır ki; iki ülke için de 'beklenmedik' kabul edilen bu toplumsal hareketler, sonuçları açısından da 'beklenmedik' olmuşlardır.²

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Hareket, Tahrir Olayları, Gezi Olayları, Dünya Sistemi Analizi

---

¹ Arş. Gör., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, yildizerirem@gmail.com

² Bu çalışma yüksek lisans tez çalışmasından derlenmiştir.

ÖZELLEŞTİRME KARŞITI MÜCADELE ve İŞÇİ SINIFI BİLİNCİ: PETKİM ÖRNEĞİ¹

Çetin Yılmaz²

Thompson'un (1966) da belirttiği gibi toplumsal sınıflar bir 'kategori' ya da 'yapı' olmanın ötesinde, farklı toplumsal sınıflar arasındaki mücadele süreçlerinde oluşan toplumsal aktörlerdir. Toplumsal sınıflar, kendi sınıfsal çıkarlarını ve hasımların bu mücadele süreçlerinde tanımlar ve kavrarlar. Tilly'in de belirttiği gibi sınıflar arasındaki mücadele öncesinde her hangi bir toplumsal sınıfın kendi sınıfsal çıkarlarını tanımlaması sürecine tarihte çok ender rastlanmıştır. Sınıf mücadelesi dolayısıyla gelişen sınıf bilinci; sınıf kimliğinin gelişimi, sınıfsal çıkarların tanımlanması, toplumsal adaletsizlik hissini gelişimi, toplumsal ilişkilerinin adaletsizliğinin kapitalist sömürü ile olan ilişkisinin kavranmasını ve alternatif bir toplumsal düzenin kurulmasına dair düşüncelerin gelişimi ve bu amaç doğrultusunda mücadele etme arzusunu içermektedir. Fakat sınıf mücadelesi deneyimi çerçevesinde gelişen sınıfsal bilinci, bir düzeyden diğer bir düzeye pürüzsüz bir geçişi ve sıçramayı ima etmemektedir. Sınıf bilinci oluşumu bu aşamaların hepsini aynı anda içinde barındırabilir.

1980 sonrası tüm dünyayı etkisi altına alan ve toplumsal yaşamın her alanında etkileri gözlenen neo-liberal politikaların uygulamaya geçirilmesinde en önemli politikalardan birisi kamuya ait işletmelerin özelleştirilmesiydi. Türkiye'de özellikle 2000'li yıllar ile hızlanan özelleştirme dalgasına karşı yürütülen mücadeleler Türkiye emek hareketinin ana gündemini oluşturmuştur. Bu teorik öncüllerden hareketle bu bildiride, işçi sınıfı bilincinin gelişimi, 1980'li yılların başında üretime başlayan Petkim'in özelleştirilmesine karşı, Petrol-İş Sendikasına üye işçilerin yürüttüğü mücadele çerçevesinde incelenmiştir. 1980'li yılların sonunda özelleştirme kapsamına alınan, fakat 2000'li yıllar ile birlikte özelleştirme girişimleri hızlanan Petkim ancak 2008 yılında özelleştirilebilmiştir. Bu uzun özelleştirme sürecinin ve bu sürece karşı işçilerinin kolektif eylemlerin sınıfsal bilincin oluşumuna etkilerinin incelenmesi bu bildirinin ana amacıdır.

Nitel ve nicel araştırma tekniklerinin birlikte kullanıldığı bu çalışmada Petkim'de çalışan 2000 kadrolu işçiden 315'ine anket uygulanmış ve 31 işçi ile derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Özelleştirme karşıtı kolektif mücadeleye katılan işçilerin, özelleştirme sonrası işe giren ve görece daha genç işçiler ile karşılaştırıldığında, sınıfsal bilinçlerinin daha yüksek olduğunu gözlenmiştir. Özelleştirmeye karşı yürütülen kolektif mücadeleler işçilerin; sınıfsal karşıtlık bilincinin, toplumsal adaletsizlik hissini ve sınıfsal dayanışma bilincinin gelişmesini sağlamıştır. Fakat bu sınıfsal bilincin, alternatif bir toplumsal düzen kurma isteğine ulaştığını iddia etmek pek mümkün değildir.

Anahtar Kelimeler: İşçi Sınıfı Bilinci, Özelleştirme, Özelleştirme Karşıtı Mücadele, Kolektif Eylem

¹ Bu bildiri, ODTÜ Sosyoloji Bölümü'nde Prof. Dr. Ayşe Gündüz Hoşgör'ün danışmanlığında yürütülen ve Eylül 2014'de kabul edilen doktora tezi çalışmasının sonuçlarını yansıtmaktadır.

² Yrd. Doç. Dr., Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Sosyal Hizmet Bölümü, cetin.yilmaz@duzce.edu.tr

NEOPOPÜLİZM VE KÖYLÜLÜK: İKİ KÖY ÖRNEĞİ

Evrım Yılmaz¹

Merve Kaya²

Küresel ekonominin yeniden yapılanmasıyla birlikte köylülük de büyük bir dönüşüm geçirmiş ve fiilen varlığını sürdürmeyecek bir duruma gelmiştir. Son yıllarda yoğun olarak gıda güvenliği, organik tarım ve sürdürülebilirlik gibi konular gündeme gelmekte, Dünya Bankası'nın tarım raporunda gelişmekte olan ülkelere küçük köylülüğü teşvik etmek yerine verimliliği arttırmak için büyük çiftliklerin oluşturulması gerektiği tavsiye edilmektedir. Bu tavsiyenin arka planında ise serbest ticareti ve üretim için üretimi kutsayan, sadece değişim değeri üzerinden fayda-maliyet hesaplamalarını esas alan neo-klasik iktisat ve bu iktisadi mantığa içkin araçsal akıl vardır. Bu bağlamda "Köylüleri Niçin Öldürmeliyiz?" sorusunun bir kez daha eleştirel bir şekilde ele alınarak yanıtlanması gerekmektedir.

Bu çalışmada bugün Türkiye'de uygulanan gelişme/kalkınma stratejisine içkin neopopülist politikaların köyü ve köylülüğü ekonomik, politik, toplumsal ve mekansal olarak nasıl dönüştürdüğü ele alınacaktır. Bu dönüşüm ise derinlemesine görüşmeler ve gözlemlerin yapıldığı iki köy örneği üzerinden ortaya konacaktır. Birinci örnek tahıl üretiminden kopmuş ve mekansal olarak kent sınırları içerisine dahil edilmiş bir Ankara köyüdür. Bu köy, neopopülist yoksulluk yönetimi çerçevesinde klientalistik ilişkiler içinde bulunan ve muhafazakar küçük köylü kitlesinin yeniden üretiminin somutlaştığı bir köy ve köylülük örneği olarak ele alınacaktır. Bu bağlamda 20. yüzyılın popülist politikalarının tarımsal destekler üzerinden muhafazakar tabanlı bir küçük köylülük yaratırken, bugün uygulanan neopopülist politikaların sosyal yardımlar üzerinden bu kitleyi üretimden kopmuş şekilde yeniden ürettiği tartışılacaktır. İkinci köy ise uluslararası tarımsal işbölümünde kendine bir niş pazarı bulmayı başarmasına karşın meta zincirlerinde çok düşük bir pay alan organik kayısı üreticisi bir Malatya köyüdür. Bu köy ise köylülerin yüksek değerli tarımsal ürünler üretseler bile borç döngüsü içinden çıkamadıklarını ve üretimden koptuklarını göstermektedir. Dolayısıyla çalışmada bu iki örnek üzerinden köylülüğün her iki durumda da üretici olarak mutlak bir tasfiye sürecinde olduğu iddia edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Küçük Köylülük, Neopopülizm

---

¹ Arş. Gör., Bülent Ecevit Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, evrimdir@gmail.com

² YL. Öğr., Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Bölümü, kayamerve89@gmail.com

KADINLARIN SESSİZ TAŞMASI

İrem Yılmaz¹

Türkiye’de kadınların istihdam edilme oranları, erkeklere göre her zaman daha düşük olmuştur. Kadınlar emeklerinin arz ve talep boyutlarında çeşitli engellerle karşılaşır. Arz boyutunda karşılaştıkları engellerden bir tanesi evin içindeki özel ataerkidir. Ataerki toplumsal cinsiyet ilişkilerinin evin içindeki temsilcisi olarak erkekler, kadınların emek güçleri üzerinde söz hakkına sahiplerdir.

Bu araştırma kapsamında, ücretli bir işte çalışma konusunda kocaları tarafından engellenen fakat buna rağmen çalışmış ya da çalışmakta olan yirmi iki kadınla derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Kadınların, çalışmaya karar verdiklerinde, öncelikle evin içindeki erkekleri ikna etmesi gerekir. İkna, tek seferlik bir eylem değil, kadınların çalıştıkları süre boyunca devam eden bir süreçtir. Öncelikle işin nerede olduğu, kimlerle birlikte çalışılacağı ve çalışma saatleri önemli değişkenlerdir. Ardından kazanımların elde tutulabilmesi için kadınların uyguladığı taktikler gelir. Taktikler kadınların sayısı kadar çeşitlilik gösterse de ortak amaç göze batmamaktır. Kadınlar kocalarıyla aralarındaki ilişkiye “sessizce taşarlar.” Kadınların çalışmak için çalışmıyor gibi gözükmesi gerekir. Kadınlar kavgadan kaçır, sessiz kalır, evin işlerini ve çocukların bakımını aksatmaz, erkeklerin “erkeklik gururunu” kırmamak için kazandıkları paradan fazla söz etmez ve üzerinde hak iddia etmezler. Bu sayede evin dışında kalmaya devam edebilirler.

Kadınlar bu şekilde ataerkiyi yeniden üretiyor olsalar da diğer taraftan direkt olarak öyle bir amaçları olmamasına rağmen ona zarar verirler. Bu her ne kadar bireysel bir mücadele gibi görünse de kadınlar arasında taktiklerin aktarıldığı görünmez ağlar mevcuttur. Kadınlar bu süreçten güçlenerek çıkarlar. Evin içindeki konumları süreç içinde olumlu anlamda değişir.

Anahtar Kelimeler: Kadın Emegi, Ataerki, Toplumsal Cinsiyet İlişkileri, Kadın, Direniş, “Sıradanın Sessiz Taşması”

---

¹ Arş. Gör., Ankara Üni. DTCF Sosyoloji Bölümü, iremyilmaziy@gmail.com

MUHAFAZAKAR POLİTİKALAR FEMİNİST PERSPEKTİF VE KADIN SİĞİNMAEVLERİ: ÇANKAYA BELEDİYESİ SİĞİNMAEVI ÖRNEĞİ

Seray Yılmaz¹

Yıllardır kalıplaşmış, boyut değiştirip artmış olan kadına yönelik şiddetin devlet tarafından önlenmesi beklenirken tam tersi yönde şiddeti meşrulaştırma yönünde hareket ettiği son dönem üretilen politikalara bakıldığında görülecektir. Türkiye’de 1980’lerde kadın hareketleri ‘Koca Dayağına Son’ gibi kampanyalar düzenlerken, bu günlerde ‘Kadın Cinayetlerine Son’ kampanyaları düzenlenmektedir. Bu durum kadına yönelik şiddetin bir vahşete dönüştüğünü göstermektedir. Giderek artan ve vahşete dönüşen şiddet sürekli yenilenen ve muhafazakâr politikalar ile beslenen patriarkal sistemin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadına yönelik şiddet tekrar tekrar inşa edilen muhafazakâr politikalar ve habituslarla meşrulaştırılmaktadır. Çalışmış olduğum yüksek lisans tezimde, devletin yönetsel araçlarını ve habitusları kullanarak kadınlara nasıl sembolik şiddet uyguladığı gösterilmeye çalışılmıştır.

Son zamanlarda kadın “cinayet”lerinin artmış olması ülke olarak kadına yönelik şiddete çözüm üretmediğimizin bir göstergesidir. ‘Erk’ek olan iktidarın uygulamaya çalıştığı “aile” politikaları kadını geleneksel rolleri içerisinde yeniden üretme üzerinedir. Bu durum sığınmaevi işleyişine, bakış açısına da yansımakta, yansıtılmaktadır. İşte bu nedendir ki muhafazakarlaşan iktidarın kadınlar üzerinde yeniden ürettiği habituslar çerçevesinde kadın sığınmaevlerinin konumlanışını ele almak önem arz etmektedir.

Araştırmada amaç, kadına yönelik şiddet ile ilgili geleneksel algının kadınlar üzerindeki etkisi araştırılıp bulguları ortaya konmaktadır. Kadınların hangi aşamada var olan aile habitusunun dışına çıkabildikleri, sorunları hangi boyutta kamusal alana taşıdıkları anlaşılmaya çalışılmıştır. Ayrıca sığınmaevlerinin bakış açısının, yaklaşımının ve işleyiş biçiminin, sığınmacı kadınların sığınmaevine gittikten sonraki yaşamına etkisi kadınların deneyimleriyle ortaya konmuştur. Bu doğrultuda sosyal demokrat bir belediyenin işlettiği kadın sığınmaevinin muhafazakar anlayışa sahip sığınmaevlerinden farklı olup olmadığı anlaşılmaya çalışılmıştır.

Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Yukarıda tanımlanan çerçeve içerisinde yürütülen saha araştırmasında Çankaya Belediyesi Kadın Sığınmaevinde kalan 30 kadın ile yarı yapılandırılmış derinlemesine mülakat tekniği kullanılmıştır. Ayrıca katılımcı gözlem tekniği kullanılarak, hem kadınları doğal ortamında gözlemlemek hem de kadın sığınmaevi çerçevesinde yapılan çalışmalardan gözlemler aktarılmaya çalışılmıştır. Kadınların, kadına yönelik şiddet, kadının toplum içerisindeki yeri, erkeklik ve kadınlık rolleri ile ilgili görüşlerinin anlaşılması hedeflenmiştir. Alan araştırmasının yapılmış olduğu Çankaya Belediyesi Kadın Sığınma Evi ve kadınların deneyimlemiş oldukları diğer sığınmaevleri ataerkil örüntüler içerisinde nerede durdukları değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Muhafazakâr Politikalar, Kadın Sığınmaevi, Ataerkillik, Kadın Deneyimleri

---

¹ Sosyolog, Çankaya Belediyesi Kadın Sığınmaevi, ylmzsry@gmail.com

KUŞAKLAR ARASI İLETİŞİMİN YAŞLILIK ALGISINA ETKİSİ “WISDOM BRIDGE”

Türkan Yılmaz¹

Hüseyin Recepoğlu²

Dünyada yaşam ömrünün artmasıyla farklı kuşakların bir arada yaşama sıklığında artış meydana gelmektedir. Her iki kuşak çoğu zaman aynı dili konuşsa da teknolojinin hızla gelişip halka arz edilmesi ve bunun tetiklediği kültür üretimindeki artış, toplumda yeni argümanlar oluşturmaktadır. Bu yaşlıların büyük kısmının değişen toplum yapısına uyum sağlamakta zorlanmasına ve yaşlıların toplumdaki soyutlanmasına neden olmaktadır. Değişen toplum yapısıyla birlikte gelişen ya da değişen algılar, her iki gurubun bir birini anlama sürecine etki edecektir. Bu nedenle bir arada yaşayan kuşakların birbirlerini nasıl algıladıkları kuracakları iletişim ve bütün kuşakların topluma katılımı açısından önemli olacaktır.

Bu çalışmada kuşaklar arası iletişimi sağlamayı destekleyen “Wisdom Bridge” projesi katılımcıları ile çalışılmıştır. Wisdom Bridge projesi: Münih ve Antalya arasında kuşakları bir araya getiren kuşakların birbirleriyle öğrenmeye odaklı bilgi alışverişi yapmasını destekleyen, amacı bilginin sürdürülebilir olması ve kuşaklar arası iletişimi güçlendirmek olan bir projedir. Araştırmanın yapılmasında ki temel amaç kuşaklar arası iletişimin kurulmasının, bireyin yaşamı boyunca inşaa ettiği yaşlılık algısına etkisini anlamak ve bununla birlikte kuşaklar arası iletişimle ilgili uygulamalara yeni pratikler kazandırmaktır.

Araştırmanın teorik arkaplanı yaşam seyri teorisi, diyalektik teori ve güven yaklaşımına odaklanarak oluşturulmuştur. Yaşam seyri teorisi, bireyin yaşamı boyunca algısını nasıl inşaa edildiğini ifade ederken, diyalektik teori bir araya gelen gurupların birbirlerini nasıl etkilediğini, güven yaklaşımı ise gurupların bir araya nasıl gelebildiklerini açıklamaktadır.

Araştırma Nitel yöntem ile yapılmıştır. Araştırma, Eylül-2015- Haziran 2016 yılında Antalya'da hayata geçmiş olan Wisdom Bridge Projesine katılan bireylerle gerçekleştirilmiştir. Projesi Antalya Muratpaşa Belediyesi, soğuksu mahallesin'de 60 yaş üstü 360 üyenin bulunduğu yaşlı evinde hayata geçirilmiştir. 55 -75 yaş arası 10 kişi ve 17-27 yaş arası 10 kişi olmak üzere 20 kişinin katıldığı araştırmada katılımcı gözlem ve mülakat tekniği kullanılmıştır. Katılımcılardan 55 -75 yaş arası 6 kişi ve 17-27 yaş arası 6 kişi olmak üzere 12 kişinin verileri betimlenerek analiz edilmiştir

Araştırmaya katılan 17-27 yaş arası katılımcıların tamamı yaşlılık hakkında ki fikirlerinin değiştiği ya da geliştiğini ifade etmişlerdir. Bu katılımcıların %16,7 sinde, "geleneksel düşünce yapısında olma fobisi" gibi ifadelerle algı negatif yönde değişirken, % 83,3 ün de pozitif yönde “yaşlılık düşündüğüm gibi kötü değilmiş” gibi ifadelerle etkinin olduğu gözlemlenmiştir.

55-75 yaş arası katılımcı erkeklerin etkinlikten sonra ki yaşlılık algısı " aktif olmaktır" gibi ifadelerle pozitif yönde ifade edilirken, 55-75 yaş arası katılımcı kadınların genel yaşlılık algısının da değişim gözlemlenmemiştir.

¹ Yrd. Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Gerontoloji Bölümü, tuerkany@gmx.de

² Lisans Öğr., Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Gerontoloji Bölümü

55-75 yaş arası katılımcıların kendi yaşlanmalarına yönelik algılarında olumlu yönde gelişme gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kuşaklararası İletişim, Yaşlanma, Yaşlılık Algısı, Wisdom Bridge

KÜLTÜREL KİMLİKLERDE FARKLILIKLARIN YENİDEN ÜRETİMİ: BİR ARAÇ OLARAK MEDYANIN ANALİZİ

Yunus Yılmaz¹

Günümüzde özelde televizyon, gazete, dergi, radyo ve internet gibi kitle iletişim araçları genelde ise yazılı, basılı, görsel ve işitsel tüm medya organları bireylerin hayatlarına doğrudan müdahil olmakta ve toplumsal hayatta önemli bir yere sahip bulunmaktadır.

Medya organları karşısında bireyler, kendilerine aktarılan enformasyonun tüketicisi konumunda bulunmaktadır. Medya aynı zamanda dilin, düşüncelerin, sembollerin, normların, geleneklerin, göreneklerin vb. değerlerin hedef kitleye iletiildiği bir kültürel aktarım aracı olma özelliğine sahiptir. Bu bakımdan bireylerin kültürel kimlik inşalarında önemli bir etkiye sahiptir. Bu bağlamda, çatışmacı bir perspektiften bakıldığında da medyanın bireyler üzerinde kimlik inşası oluşturan, bireylerin algılarına, düşüncelerine ve davranışlarına yön veren, sonuç olarak da ideal bireyler oluşturulmasına imkân sağlayan bir yapıda olduğundan söz edilebilir.

Bu anlamda bu çalışmada medya organlarında yayınlanan çeşitli yayınlardan da faydalanılmak suretiyle medyanın kültürel kimlik inşası üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Çalışmada 2016 yılında Türkiye’de resmi yayın organı olarak faaliyet gösteren TRT’de yayınlanan dizilerdeki Osmanlı kimliğinin yeniden üretimi olarak nitelendirilebilecek unsurlar incelenmiştir. Bu unsurlar üzerinden Türkiye’de bir kültürel kimlik olarak “Neo-Osmanlılık” kimliğinin medya aracılığıyla bireyler üzerindeki inşa süreci ele alınmıştır.

Yapılan çalışma sonucunda çalışmaya kaynak teşkil eden ve Osmanlı kimliğinin yeniden inşası olarak nitelendirilebilecek olan yayınlardaki dil, sembol, uygulamalar, gelenekler, görenekler gibi kültürel öğelerin, toplumda “Neo-Osmanlılık” olarak adlandırılabilir ve Osmanlı kimliğinin devamı olarak görülebilecek bir kimliğin inşasına elverişli olduğu ortaya çıkmıştır. Bahsi geçen neo-Osmanlı unsurların bu yeniden inşa sürecinde bireyler arasında “biz” ve “öteki” algısının oluşmasına neden olduğu ve bunun sonucu olarak da toplumda farklılaşmaların ve aidiyet krizlerinin ortaya çıkabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Kimlik, Medya, TRT, Neo-Osmanlılık

---

¹ YL Öğr., Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Bölümü, yilmazyunus13@gmail.com

TOPLUMSAL MÜCADELEYİ ANLAMADA BİR ARAÇ OLARAK FENOMENOLOJİ YAKLAŞIMI

Ayça Yılmaz Deniz¹

Bugün içinde yaşadığımız toplumlar büyük bir krizden geçmektedir. Bu kriz yalnızca 2000'li yılların ikinci yarısında yaşanan küresel finansal krizin etkisiyle ekonomik bir kriz olarak değil, aynı zamanda ve büyük ölçüde siyasal ve toplumsal bir kriz olarak okunmalıdır. Bu bağlamda günümüz toplumları, bir yandan kimlik ve tanınma temelli olduğu kadar kazanılmış hakların savunusu anlamına da gelen yeni toplumsal hareketlerin ortaya çıktığı, diğer yandan rıza ve uyum mekanizmalarının incelikli fakat güçlü bir biçimde işlediği bir toplumsal çatışmanın merkezindedir. Bu toplumsal çatışma, bireysel düzlemde bakıldığında özellikle direniş ve boyun eğme mekanizmaları arasında kalmaktan kaynaklanan bir tür toplumsal huzursuzluk (malaise) (Spurk, 2010) halini de beraberinde getirmektedir. Özellikle Türkiye toplumunda son on yılda yaşanan gelişme ve dönüşümler ele alındığında bu toplumsal huzursuzluk ve kaygı halinin sosyolojinin temel araştırma meselelerinden biri olarak ele alınması gerektiği görülecektir.

Bu bildiri, özellikle Türkiye toplumunda yaşanan dönüşümleri, boyun eğme ve direniş süreçlerinin birbirine eklenmesi bağlamında ortaya çıkan toplumsal huzursuzluğu analiz ederken sıkça kullanılan, toplumsal yapı ve toplumsal yeniden üretim, düzenlilikler ve dışsallıklara gönderme yapan yaklaşımların günümüz Türkiye toplumunu yorumlamada yetersiz kaldığı fikrini savunmaktadır. Başka bir deyişle, son dönemde yaşanan siyasal gelişmelerin toplumsal düzlemde ne gibi dönüşümlere sebep olduğu, bu dönüşümlerin boyun eğme ve direniş süreçleri açısından nasıl okunacağı meselelerini tartışırken söz konusu yaklaşımların Türkiye toplumun bugün karşı karşıya kaldığı toplumsal krizi açıklayamadığı savunulacaktır.

Bunun yerine bu bildiri, özneyi, öznenin dünya görüşü (Weltanschauung) ve anlam arayışını merkeze koyan bir anlamlandırma çerçevesi olarak fenomenoloji yaklaşımını önermektedir. Bu yaklaşım öncelikle öznelerin eylemlerinin hangi anlam çerçevesinde ve hangi sebeplere dayanarak ortaya çıktığı (raison d'agir) sorusuna yanıt arar. Öznenin dünya görüşünü, eylemlerinin nedenini ve anlam arayışını incelemek, temelde öznenin kendi üzerine düşünen ve dünyayı anlamlandıran bir varlık olduğu düşüncesine dayanır. Bildirinin amacı, öznenin içinde yaşadığı dünyayı nasıl anlamlandırdığı, alternatif bir dünyayı tahayyül edip etmediği ve aynı zamanda neden boyun eğdiğimiz ya da neden direndiğimize dair sorulara yeni bir cevap önermektir.

Anahtar Kelimeler: Fenomenoloji, Weltanschauung, Anlam Arayışı, Toplumsal Mücadele

---

¹ Arş. Gör., Gediz Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, ayca.yilmaz@gediz.edu.tr

NEDEN GERİ DÖNÜYORLAR? NİTELİKLİ TÜRK GÖÇMENLERİN ALMANYA VE AMERİKA'DAN GERİYE GÖÇÜYLE İLGİLİ KARŞILAŞTIRMALI BİR ÇALIŞMA

Meltem Yılmaz Şener¹

Seçil Paçacı Elitok²

Türkiye'nin uluslararası göç tarihine baktığımızda, 1960'lardan itibaren Almanya'ya gerçekleşen işçi göçünün bu tarihin içinde çok önemli bir yer tuttuğunu söyleyebiliriz. Bunun sonucunda göçün ilk başladığı dönemden itibaren Almanya'ya Türk göçü, sosyal bilimcilerin yoğun olarak çalıştıkları konulardan biri haline gelmiştir. Ancak bu çalışmaların büyük bölümü "misafir işçilere" odaklanırken, Türkiye'den Almanya'ya giden nitelikli göçmenlerle ilgili çalışmalar sınırlı kalmıştır. Almanya'ya Türk göçü konusundaki nitelikli göçmenlerle ilgili bu eksikliği aynı zamanda geriye göç konusuyla ilgili olarak da gözlemlemek mümkündür/ Diğer taraftan, tarihi 1820'lere kadar gitmesine rağmen Amerika'ya Türk göçü daha az çalışılan bir konu olarak kalmış ancak varolan çalışmalarda, Almanya örneğinin aksine, nitelikli Türk göçmenler odaklanılan bir grup olmuştur. Özellikle beyin göçü tartışmaları bağlamında nitelikli Türk göçmenlerin Amerika'ya gitme nedenleri ve oradaki deneyimleri araştırılmıştır. Buna rağmen, Amerika'ya Türk göçü tartışmalarında geriye göç tartışması çok sınırlı kalmış, geriye göç yaşayan kişilerin deneyimlerine odaklanan yeterli sayıda araştırma yapılmamıştır. Bu makalenin amacı çok az çalışılmış bir konu olan nitelikli göçmenlerin geriye göçü konusunu iki farklı ülke bağlamında ve bu iki ülkeyi karşılaştırarak tartışmaktır.

Bu makale kalitatif (niteliksel) bir araştırmaya dayanmaktadır. Araştırma kapsamında Almanya ve Amerika'dan geri dönmüş kişilerle yarı-yapılandırılmış, derinlemesine mülakatlar yapılmıştır. Her iki ülkeden geri dönmüş olan 40'ar kişiyle mülakat gerçekleştirilmiştir. Makalede üç temel soruya cevap aranmaktadır. Birincisi, iyi eğitim almış ve işgücü piyasasında değer verilen özelliklere sahip nitelikli Türk göçmenlerin hangi koşullar altında ve hangi sebeplerle Türkiye'ye geri döndükleri sorusudur. İkinci temel soru, geriye göçten sonra, dönenlerin ne ölçüde ve hangi şekillerde tekrar adapte oldukları ve uyum sağladıklarıdır. Üçüncü soru ise bu kişilerin göç ettikleri ülkeyle olan bağlantılarını döndükten sonra ne ölçüde devam ettirdikleridir. İki ayrı ülkede yaşamış ve daha sonra Türkiye'ye geri dönmüş göçmenlerin deneyimleri karşılaştırılarak bu iki ülkeden geriye dönme kararlarının arkasındaki nedenlerin ne ölçüde farklı olduğu ve bu farkların neden kaynaklandığı açıklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Geriye Göç, ABD, Almanya, Nitelikli Göçmen

---

¹ Yrd. Doç. Dr., İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Sosyoloji Bölümü, meltem.sener@bilgi.edu.tr

² Doç. Dr., Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi, selitok@ku.edu.tr

VAN'DA AFET PLANLAMASI ve YEREL DERNEKLERİN KATILIMI

Berat Yoldaş¹

1999 Marmara Depremleri, Türkiye’de afet yönetimi ve planlaması açısından önemli değişimlerin katalizörü olarak rol oynamıştır. Aynı şekilde, sivil toplum kuruluşları, bu kuruluşların toplumda oynayabileceği roller ve bu kuruluşların devletle olan ilişkileri konusundaki tartışmalar da bu olaydan önemli şekilde etkilenmiştir.

Türkiye’deki afet yönetimi ve planlaması konusunda sorumlu olan devlet kurumu, 2009 yılında hayata geçen Başbakanlık Afet ve Acil Durumu Yönetimi Başkanlığı’dır (AFAD). AFAD Türkiye çapında hem daha genel ve soyut seviyedeki stratejik afet yönetimi planları, hem de daha yerel ve uygulamaya yönelik afet müdahale planları hazırlamakta, zaman zaman yerel kuruluş, örgüt ve platformlarla da işbirliği amacıyla protokoller imzalamakta ve ortak etkinlikler düzenlemektedir. Niklas Luhmann’ın Toplumsal Sistemler Teorisi’nin (TST) de evrimsel bir perspektifle belirttiği gibi, afet sorununu çözenin tek yolu AFAD planları değildir. Afetle kesintiye uğrayan ve hızlıca yeniden işler hale getirilmeye çalışılan gündelik hayat çok daha geniş bir çeşitlilik arz eder. Yapılan planların uygulamaya geçirileceği yerel sahne, hem mevcut merkezi planların başarılı olma oranını belirler; hem de zaten bölgede mevcut olan toplumsal örgütlenme ve kuruluşlar, merkezi planın öngörmediği, fark etmediği alanları da onarmak için kendi inisiyatif ve kaynaklarını harekete geçirebilirler.

Luhmann’ın TST yaklaşımı aynı sorunu çözmek için ortaya çıkan farklı toplumsal formları “işlevsel denk”ler olarak adlandırır. Merkezi bir iradeyle planlanan afete hazırlık çalışmaları ile yerel derneklerin afet konusundaki etkinliklerini, bu açıdan işlevsel denkler olarak ele aldık. Bu işlevsel denklemin afetlerle ilgili hangi etkinlikleri düzenlemeyi tercih ettikleri, birbirlerini hangi oranda ve hangi amaçlarla algıladıkları, ne kadar işbirliği yaptıkları ya da yapmadıkları tartışması, hem Türkiye’deki sivil toplum ve devlet tartışmalarına, hem de geleceğe yönelik afet yönetimi çabalarına farklı kavramsal ve pratik katkılar sunma potansiyeline sahiptir.

1999 Marmara Depremlerinden 14 yıl sonra (2013) Düzce’de yerel dernekler üzerinde yaptığımız tarama, listeleme ve derinlemesine mülakatlar içeren saha araştırması, afetler konusunda yerel derneklerin çeşitlilik gösteren etkinlikleri olduğunu, ancak AFAD’ın bunların çok kısıtlı bir bölümünü algıladığını ve örtüşmelerin oldukça sınırlı kaldığını göstermiştir. Bu işlevsel denklemler arasında, kullanabildikleri kaynaklar açısından kritik bir asimetri söz konusudur. Bu asimetri, cinsiyet, kurumsal öncelikler ve sosyo-ekonomik özellikler üzerinden etkisini göstermektedir.

2011 yılında yıkıcı bir deprem yaşamış olan Van’da bu çalışmanın bir benzerini yapmak, hem kavramsal olarak afet yönetim sistemi ile ilgili tartışmaları geliştirme, hem de uygulamada yerel afete hazırlık süreciyle ilgili bir envanterleme ve farkındalık oluşturma potansiyeline sahiptir. Bu bildiri, önceden yapılmış bir çalışma ile saha koşulları farklı bir bölgede yapılacak benzer bir çalışma arasındaki muhtemel farkları tartışma, mevcut bulguları paylaşma ve gelecek bulgularla ilgili öngörüler geliştirmek için hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Deprem, Sivil Toplum, Afet Planlaması, Toplumsal Sistemler Teorisi

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Yüzüncü Yıl Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, beratyoldas@yyu.edu.tr

EVRENSEL TASARIM PRENSİPLERİ VE STANDARTLARININ CİNSİYETLENDİRİLMİŞ DEĞERLERİ İÇİNDE MEKAN ÜRETİMİ

Ece Yoltay¹

Bu çalışmada evrensel tasarım prensiplerini belirleyen kavramlardan biri olan "eşitlik" kavramı, tasarımda cinsiyetlendirilmiş standartların eleştirisi üzerinden tartışılmaktadır. Tasarım prensiplerinin ve standartlarının patriarkal yapıya dayalı sosyal ve kültürel hayatın ihtiyaçları ve değer yargılarına göre belirlendiği, evrensel tasarım standartlarını oluşturan tasarım oranlarının ve ölçülerinin analizi ile ifşa edilmektedir. Kadın ve erkek arasındaki asimetrik toplumsal cinsiyet rollerine dayanan evrenselleşmiş ve standartlaşmış değerler, tasarım prensipleri içinde tartışılan ayrımcılık içermeyen tarafsız tasarım yaklaşımı ve anlayışını geçersiz kılmaktadır. Bunun sebebi hayatı daha "kolay" ve "sağlıklı" yapmayı hedefleyen evrensel tasarım değerlerinin temel aldığı yaşam standartlarının, patriarkal toplumsal düzen üzerine kurulu olmasıdır. Dolayısıyla tasarım standartları ve prensipleri kendi ontolojisini ve epistemolojisini kaçınılmaz olarak heteronormatif tasarım değerlerine tabi kılmaktadır. Çalışmanın amacı, antagonizmaya dayalı kimlik oluşumlarını temel alan mimari mekan ve mobilya çözümleri incelenerek, mekan tasarımının heteronormatif dilinin ifşasını sağlamaktır. Mekanın nötr ve toplumsal süreçlerden bağımsız ele alınamayacağı, eril bir sistemin tasarım dünyasının epistemelerini asimetrik cinsiyet rolleri üzerinden kurgulamasında okunur. Mekanın fiziksel üretimi üzerine kurgulanan her tasarım prensibinin "yapısalcı", "işlevselci", "belirlenimci", "indirgemeci" yaklaşımı özünde cinsiyet kimliklerinin dikotomik yapısını içermektedir. Dolayısıyla evrenselleştirilmeye çalışılan her tasarım prensibi cinsiyetin biyolojik belirlenimcilik ve indirgemecik zemininde kendini heteronormatif değer üzerinden oluşturmaya ve tartıştırmaya başlar. Çünkü mekan toplumsal bir üretimin sonucu oluşur ve bu üretim toplumsal yapının asimetrik ilişkileri üzerine kurulu cinsiyet rollerinin mekansal üretimlerini oluşturur. Böylece mekan cinsiyet kazanarak evrensel tasarım değerleri içinde çok tartışılan "eşitlik" kavramını, kendi üretim ilişkileri içinde yok eder. Çünkü mekan fiziksel üretim süreçlerinde dahi cinsiyetin dikotomik yapısı üzerine dayalı heteronormatif tasarım anlayışının oluşturduğu mimari bir üretim biçiminin ürünüdür. Mekan ona atfedilen anlamlarla, formlarla ya da fonksiyonlarla birden kadının ya da erkeğin kullanımına ya da erişimine uygun hale getirilerek cinsiyetlendirilir. Öte yandan evrenselleştirilen ve standartlaştırılan aslında cinsiyetlendirilmiş tasarım prensipleri üzerinden heteronormatif bir estetik ve fonksiyon anlayışının konsolide edilmesidir. Kadın ve erkek arasındaki biyolojik ilişkinin ayrıksallaştırılması üzerine kurulu cinsiyet rolleri, patriarkal toplumsal sistemin işleyişi için önem arz ettiğinden, farklı disiplinler içinde farklı ilişki ağlarıyla sürekli yeniden üretilir. Mekan bu ilişkiler tarafından üretilmenin nesnesi olmasının yanı sıra bu ilişkileri üretmenin aracına dönüşmeye başlar. Toplumsal cinsiyet rollerini konsolide eden her tasarım anlayışının ya da kriterinin mekansal üretimi, bu rolleri yeniden üretir. Bu Lefebvre'in "mekanın temsiliyeti" ile "temsiliyetin mekanı" arasında kurduğu ilişkinin sorunsalıdır. Temsili olan ile mekanın kurduğu simbiyotik ilişki içinde, cinsiyetlendirilmiş evrensel tasarım değerleri mekanın cinsiyetini üretirken, mekan da tasarım prensipleri ve kullanım değerleri ile ikili cinsiyet ilişkilerini ve onun toplumsal rollerini üretir.

Anahtar Kelimeler: Evrensel Tasarım Değerleri ve Standartları, Mekan Üretimi, Toplumsal Cinsiyet Rollerini, Heteronormativite

---

¹ Arş. Gör., ODTÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü, eceyoltay@gmail.com

KENTLER TOPLUMSAL CİNSİYETSİZ DEĞİLDİR: TÜRKİYE'DE KENTSEL MEKÂNIN ÜRETİMİ ÜZERİNE FEMİNİST BİR ELEŞTİRİ

M. Murat Yücesahin¹

Pınar Yazgan²

Neo-liberalizm ikliminin oluşumu çağdaş küreselleşmenin doğası ve hızını tayin eden köklü etmenleri yarattı. Küreselleşmenin nedensel nitelendirmeler üzerine her şeyi içeren bir terim olarak; toplumsal değişimin bir açıklaması, toplumsal gerçekliğin bir tarifi ve özel bir toplumsal ilerleme ölçüsünü idealleştirecek politik bir proje olarak kullanılmasına çeşitli biçimlerde eleştiriler yöneltildi. En nihayetinde bu üçlü izahın kentsel teoride toplumsal cinsiyetin temsili –ve yaygın ihmali- üzerinde açık etkilerinin olduğu kabul gördü. Feminist akademisyenlerin öne sürdüğü gibi çağdaş kentler ve onların sosyo-mekânsal yapıları, ev ve iş ayrıldığından, kamusal ve özel mekân ayrıştığından ve işin toplumsal cinsiyete göre bölünmüş olmasından ötürü toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin kadınların aleyhine olacak şekilde sürdürülmesine yardım edecek şekilde tasarlanıyor. Böylece feminist coğrafya araştırmaları esasen kadınların günlük yaşamlarında karşılaştıkları mekânsal kısıtları ve kentin bölgelerine erişim konusunda ortaya çıkan zorlukları araştırıyor. İlgili alanyazında, bu erkek yapımı çevrelerin erkek bakış açısıyla ve neoliberal kent politikalarının kendine özgü doğası vasıtasıyla bizi erkekler tarafından planlanmakta olduğu öne sürülüyor. Böylece, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin yeniden üretimini anlamının bir yolu da kentsel mekânın analizinden geçiyor.

Bu bildirinin amacı, özellikle Türkiye bağlamına odaklanarak, kentlerin cinsiyetlenmiş mekânları hakkında süren tartışmalara eleştiri getirmek, kesişimsel feminist analizle ve sosyo- mekânsal yaklaşımla katkı sağlamaktır. Biz bu çalışmada ilk olarak toplumsal cinsiyete dayalı iktidarın küresel ve yerel süreçlerini araştırıyoruz. Sonra da inşa edilmiş çevrenin tasarımında ve yönetiminde geçerli olan toplumsal cinsiyete dayalı varsayımların Türkiye kentlerini biçimlendirme tarzını eleştirel söylem analiziyle inceliyoruz. Bu bağlamda makro düzeyde neoliberal temelli söylemin; yerel olarak ise kentsel politikaların temelindeki söylemin mekânları nasıl şekillendirdiğini sorgulayıp bulgularımızı tartışmayı hedefliyoruz. Bulgularımız kentlerin toplumsal cinsiyetsiz olmadığı hipotezini ve tarihsel- toplumsal kökenleriyle Türkiye kentlerinin taşıdığı yapının açıkça patriyarkanın mekânsal ifadesi olduğunu destekliyor. Neoliberal dönüşüm ve kentsel politikaların cinsiyetlenmiş kentsel mekânın üretiminde olduğu kadar bireylerin günlük yaşantısındaki kentsel olanaklara erişim ve kullanımındaki cinsiyet eşitsizliklerinin meşruiyetinde de açıkça rol üstlendiği sonucuna varıyoruz.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Kentler, Neoliberalizm, Söylem ve Mekân

---

¹ Doç. Dr., Ankara Üniversitesi DTCF Coğrafya Bölümü, mmyucesahin@gmail.com

² Yrd. Doç.Dr., Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, pyazgan@gmail.com

GIDA ÜRÜNLERİNE DUYULAN GÜVEN VE SAĞLIK RİSKLERİ

Betül Yurt¹

Endüstriyel süreç ile gıda ürünlerinin de endüstriyelleşmesi, tüketicilerin gıdalar konusunda tedirginlik yaşayarak sağlığa zararlı olup olmadığını sorgulamasına sebep olmuştur. Gıda ürünlerinin endüstriyelleşmesi, artan gıda ihtiyacını hızlı bir şekilde karşılamak için mantıklı bir alternatif olarak görülse de, bu aşamaları geçen gıdalara uygulanan işlemler topluma dezavantaj olarak geri dönmüştür. Zamanla çeşitli kronik hastalıkların daha da artmış olması, toplumun ilgisini gıda ürünleri üzerine yöneltmiştir. Uygulanan kimyasal işlemler tüketicinin sağlığına zarar verdiğinden hangi ürünlerin tüketilmesi gerektiği, hangilerinin sağlığa zararlı olduğu, bu konuda nasıl bir önlem alınması gerektiği şeklinde sorularla belirsizlik, korku ve kaygı yaratılmıştır.

Bu çalışmanın amacı, toplumun gıdalara dair sağlık riski algısını irdeleyerek, bu konuda görüş ve beklentilerini öğrenmek, gıdalar konusunda güvenlerinin söz konusu olup olmadığını ve tüketim temayüllerinin gıda tüketimi bilgileri ile nasıl örtüştüğünü belirlemektir. Çalışmada, 2015 yılında Eskişehir’de yürütülen nicel bir alan araştırmasının verilerinden faydalanılacaktır. Araştırmanın evreni Eskişehir ilidir. Örneklem ise olasılığa dayalı olmayan örnekleme tekniklerinden kota örnekleme tekniği ile Eskişehir’in en yoğun ilçeleri Tepebaşı ve Odunpazarı ilçesinden dört mahallede seçilen 400 kişi olarak belirlenmiştir. Örneklem seçiminde örneklemin en az 18 yaşında olmasına ve cinsiyetlerin her mahalleden eşit oranda alınmasına önem verilmiştir. Anketler SPSS programı ile analiz edilmiştir.

Araştırmanın bulgularına göre, örneklemin büyük çoğunluğu gıda tüketimi konusunda kaygı ve korku duymaktadır. Sağlık risklerinin artış göstermiş olması rahatsızlık vermektedir ve bu konuda devletin ve üreticilerin tedbir alması gerektiği düşünülmektedir. Yeterince denetimin olmaması nedeniyle sağlığın daha fazla zarar gördüğü, tüketicilerin de yeterince bilgi sahibi olmaması dolayısıyla bu konuda bilinçli tercihler yapamadığı savunulmaktadır. Bunun yanında organik ürün tükettiğini düşünenlerin büyük çoğunluğu pazar ve marketten alışveriş yapanlardan oluştuğu için, organik gıda ürünü tükettiğini düşünenlerin “organik” tanımı üretim süreci ile değil ürünün dış görünüşü ve tadı ile ilgili bir karardır denilebilir.

Anahtar Kelimeler: Sağlık Riski, Gıda Güvenliği, Kaygı, Tüketim Temayülleri

---

¹ Arş. Gör., Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, betuldurmaz@anadolu.edu.tr

YOKSULLUĞUN İSLAMİZASYONU: BEŞİNCİ BOYUT İSLAMİ TELEVİZYON DİZİSİNDE YOKSULLUK TEMSİLİ

Yunus Yücel¹

Bu çalışma, İslami TV dizilerinden biri olan Beşinci Boyut dizisindeki yoksulluk temsilini incelemektedir. Beşinci Boyut, Kalp Gözü, Sırlar Dünyası gibi dizilerle başlamış İslami TV serilerinden birisidir. Beşinci Boyut TV dizisinde karşımıza çıkan İslam'ın yoksulları nasıl gördüğü, yoksulluğun sebepleri olarak neyi ortaya koyduğu; yoksulluk problemine ne tür çözüm önerileri getirdiği ve yoksul özneye ne tür bir davranış haritası çıkardığı incelenmektedir. Böyle bir çalışma, İslamcı zihin dünyasının yoksulluk anlatısını serimlerken ne tür aygıtlara ve söylemlere başvurduğunu anlamamızı sağlayacaktır.

Beşinci Boyut dizisinde karşımıza çıkan yoksulluk temsili; yoksulluğun İslamizasyonu, yoksul öznenin İslam'a göre rolü ve yoksul özneye sunulan İslami kurtuluş vaadi olarak üç temel başlık altında incelenmiştir. Öncelikle veya birinci başlık; yoksulluğun İslamizasyonu, sosyal, ekonomik ve politik bir problem olan yoksulluğun Beşinci Boyut dizisi içerisinde İslam'a göre yeniden tanımlanmasını sorunsallaştırmaktadır. İslamcı ideoloji kendi çıkarlarına uygun olacak şekilde İslam'ı kullanarak yoksulluğu bir sosyal sorun olmaktan çıkartmaktadır ve yoksulluğun sebebi olan ekonomik, politik kararlar ve bu kararları veren aktörleri görünmez hale getirmektedir. İkinci başlıkta ise, Beşinci Boyut dizisinin içerdiği İslamcı ahlakın yoksul özneye sunduğu davranışsal harita yoksullara pasif bir özellik pozisyonunda kalmayı öğütlemektedir. Beşinci Boyut dizisi, yoksul özneye eylemin sorumluluğunu almayan veya eyleme kapasitesinden vazgeçmiş *asla özneleşemeyen bir öznellik* pozisyonu vaaz etmektedir. Üçüncü başlıkta ise yoksulluk sorununa ilişkin çözüm olarak hayırseverlik faaliyetlerinin önerildiği gözlenmiş ve dizideki İslamcı ideolojinin yoksullar ve üst sınıflar arasındaki eşitsizliği giderici bir tahayyül olmadığı ortaya konmuştur. İslamcı vaat bireysel düzlemde yoksulun kurtuluşunu simgelerken toplumsal düzeyde ise yoksulluğun çözümü olarak sunulmaktadır.

Bu çalışmada yoksulluk ve onun etrafında örülen ilişkileri anlamak için eleştirel söylem analizi ve ideoloji analizi metotları kullanılmıştır. Ancak sadece söylenenin analizi ile yetinilmemiş olup, eleştirel bir yaklaşımla neyin nasıl söylendiği; kim tarafından söylendiği ve bu söylemin toplumsal güç ilişkilerinde neye tekabül ettiği incelenmiştir. Beşinci Boyut dizisinde güç ilişkileri bağlamında dile getirilenler kadar dile getirilmeyenler; temsilde gösterilenler kadar gösterilmeyenler de analize dâhil edilmiş; İslam'ın güç ilişkileri bağlamında rolü incelenmiştir. Beşinci Boyut dizisi her bir bölümünde farklı bir hikâyenin anlatıldığı 140 bölümden oluşmaktadır. Bu çalışma için 60 bölüm izlenmiş ve içerisinden yoksulluk ile ilgili olan 27 bölüm yoksulluk temsilini içerdiği için analize dahil edilmiştir. Bu bölümler seçilirken, bölüm konularının yoksullukla ilgili olması ve dizi kahramanlarının kendilerini yoksul olarak tanımlaması temel kıstaslar olarak alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Temsil, Yoksulluğun İslamizasyonu, Pasif Öznellik, İslami Hayırseverlik

---

¹ YL. Öğr., ODTÜ Medya ve Kültürel Çalışmalar, yunusycl@gmail.com

ORTA SINIF ERKEKLERİN EV İÇİ BAKIM EMEĞİNE “SAYGILARI” NE ANLAMA GELEBİLİR?

Yasemin Yüce Tar¹

Bu çalışma orta sınıf erkeklerin ev işi ve çocuk bakımı konusunda geleneksel olan ve olmayan pratiklerini ve algılarını konu edinmektedir. Bu amaçla yapılan araştırma, Orta Karadeniz illerinde (Samsun, Çorum, Amasya, Tokat) yaşamakta olan eğitilmiş, meslek sahibi, evli, 40 erkekle yapılan derinlemesine görüşmelere dayanmaktadır. Çalışmaya katılan erkeklerin çoğunluğu kendilerine benzer şekilde eğitilmiş, meslek sahibi, ücretli olarak çalışmakta olan kadınlarla evlidirler. Kadının para kazanmaya katılımının artmasıyla geleneksel aile düzeninin dayanağı olan ayrılmış kadın-erkek rollerinin paylaşmaya dayalı cinsiyet rolleri ile değişmesi beklenebilir. Ancak yapılan çalışmalar para kazanma işlevine ilişkin kalıp-yargılara kıyasla, ev işlerinin paylaşımına ilişkin kalıp-yargıların daha dirençli olduğu ve geç değişmekte olduğunu göstermektedir. Bu noktada sunulan çalışma orta sınıf erkeklerin ev işleri ve paylaşımına ilişkin yargılarını, erkeklerin bakış açısının değişip değişmediğini ya da nasıl ve ne kadar değiştiğini anlamak istemiştir. Çalışmanın önemli sonuçlarından bir tanesi orta sınıf erkeklerin geleneksel olmayan bazı yaşam pratikleri içinde yaşıyor oldukları ancak kadın ve erkek olmayı belirleyen geleneksel cinsiyet ideolojisini devam ettirdikleridir. Geleneksel cinsiyet ideolojisine sahip ve eşitlikçi ev içi alan talep etmeyen kadınlarla evli olmaları; ev işlerinin ücretli bir başka kadına devir edilebilmesi ve orta sınıf erkeklerin bu gideri kabul ediyor olmaları ile yakın aile üyelerinin desteğinin alınabiliyor olması erkeklerin geleneksel cinsiyet rejimini sürdürmelerine yol açan temel etkenler olmaktadır. Ayrıca bu etkenlerin tümü birleşerek “özel olanın politik olmamasına” da yol açmaktadır. Orta sınıf erkeklerin kadının ev içi alanda harcadığı emeği görünür ve değerli, “saygı duyulması” kılması da bu alanın “özel alan” olarak kalmasına neden olmaktadır. Çalışmanın sonunda orta sınıf erkeklerin geleneksel olmayan bazı yaşam pratiklerinin olduğu ancak erkek ve kadının neler yapması gerektiğini belirleyen geleneksel cinsiyet rejiminin değişmediğini söylemek mümkün olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Erkeklik, Ev İçi Emek

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, yyuuce@omu.edu.tr

PIERRE BOURDIEU'DE SINIF VE SPOR

Murat Yüksel¹

Pierre Bourdieu tarafından geliştirilen habitus teorisi ile sermaye ve beğeni kavramları, sosyal sınıflar ile sportif pratikler arasındaki ilişkiyi çok açık bir şekilde ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca sınıf farklılıklarının bedene nasıl yansıdığı üzerine de araştırmalar yapan Bourdieu, bedenin sosyal sınıflar için farklı anlamları olduğunu ve bu farklı anlamların sportif pratiklere de yansıdığını ileri sürmektedir. Bir diğer yönüyle habitus teorisi, yeni spor dallarının ortaya çıkmasını ve yayılmasını da başarılı bir şekilde açıklamaktadır.

Bourdieu, Fransa'da yüksek kültürel faaliyetlerden, yaşam tarzı ve tüketim alışkanlıklarını gösteren eğilimlerle ilgili yaptığı araştırmasında, toplumsal yaşamı birçok yönüyle analiz etmiştir. Buna göre sporda dahil olmak üzere bütün kültürel pratiklerimiz sahip olduğumuz habitusun bir yansımasıdır. Ayrıca, iktisadi, kültürel, sosyal ve sembolik sermaye kavramlarından bahseden Bourdieu, yaptığı araştırmalarında bu sermaye türlerini de sporla ilişkilendirir. Bourdieu, özellikle sembolik sermayenin sporda da birçok yansımasını görmenin mümkün olduğunu ifade etmektedir. Aynı şekilde beğeni kavramı da, sosyal sınıflar ile spor arasındaki ilişkiyi açıklamada önemli bir unsurdur. Beğeni farklılıkları, sınıflar arasındaki yaşam tarzı farklılıklarına, dolayısıyla spora da yansımaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Bourdieu'nün ürettiği habitus teorisi ile sermaye, beden ve beğeni kavramları özelinde ve yaptığı ampirik araştırmalar ekseninde, sosyal sınıfların spor aracılığıyla nasıl görünür olduğunu ve yeniden üretildiğini ortaya çıkarmaktır. Ayrıca, hem Batıda hem de ülkemizde yapılan ampirik araştırmalar değerlendirilmiş ve konuyla ilgili kitap, makale, bildiri gibi kaynaklardan istifade edilmiştir. Sonuç olarak, sosyal sınıfların farklı şekillerle de olsa spor aracılığıyla orta çıktığı görülmektedir. Bir diğer ifadeyle spor, hem sınıf farklılıklarını bünyesinde barındıran hem de bu farklılıkları yeniden üreten bir olgudur.

Anahtar Kelimeler: Pierre Bourdieu, Habitus, Spor, Sınıf

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Ordu Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, bdmurat81@hotmail.com

KİMLİĞİN İDEOLOJİK İNŞASI: CUMHURİYET'İN İLK YILLARINDA DERS KİTAPLARINDA KİMLİK SORUNU

Beyhan Zabun¹

Geç Osmanlı modernleşmesi ve Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılması sürecindeki temel entelektüel tartışmalardan birisi de kimlik tartışması olmuştur. Bu tartışmalar kimliğin neliği üzerine felsefi, antropolojik, sosyolojik bir tartışma olmaktan çok, yıkılmakta olan imparatorluğu kurtarmak ya da yıkılışını geciktirmek için ideolojik/politik bir ekol oluşturma, o doğrultuda örgütlenme, yayıncılık, eğitim vb. faaliyetler yapma şeklindedir. Bu bağlamda Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçişte 19. yy sonu ve 20. yy'nin ilk çeyreğine kadar olan bu süreçte bu düşünsel, toplumsal altyapı ve birikimin tartışma düzeyindeki içeriğini literatürde zengin bir biçimde görebilmekteyiz. Ancak altyapısı, bütün konuları bağlamında Osmanlı'da başlayan kimlik tartışması konularını, Cumhuriyet'in ilanından sonra yeni devletin kuruluşu ve benimsenen yeni kurucu ideoloji, felsefe, bu doğrultuda geliştirilen politikalar, uygulamalar ve reformlarla yeni bir boyut kazanmıştır.

Bu çalışmada eğitimin temel, toplumsal işlevlerinden birisi olan vatandaş yetiştirme işlevinin Cumhuriyet'in ilk yıllarında yeni kurulan devletin, devleti, toplumu, bireyi, vatandaşlığı, kültürü, kültürel kimliği, ırkı, etnisiteyi, milleti, dini nasıl algıladığına ve kendi algısı doğrultusunda eğitimin ideolojik işlevini kullanarak nasıl bireyler yetiştirmek istediğine dair dönemin sosyoloji ders kitaplarındaki içerik problem bağlamında çözümlenmiştir. Bu çerçevede anılan dönemde okutulan iki ders kitabı, Ali Kami ve Necmettin Sadak(Halk Fırkası Sivas Milletvekili) tarafından yazılan kitaplar incelenmiştir. Sadak'ın kitabının en temel özelliği 1934 Halk Fırkası Kongresinde benimsenen ilke ve alınan karar doğrultusunda kitap içeriğinde Halk Fırkası programının detaylı olarak tanıtılmasıdır.

Sonuç olarak ele alınan başlık ve kavramlar bağlamında her iki kitapta da genel içerikleri ve problem bağlamında yani kimlik ve doğrudan/dolaylı ilgili diğer temalar bakımından sosyoloji kitabından çok, "İdeal Cumhuriyet yurttaşı nasıl olmalı?" sorusuna yanıt arayan Yurttaşlık Bilgisi kitabı içeriğindedir ve ideal yurttaşın kimliği ile ilgili bütün konu başlıklarında modern, seküler/laik, batılı/batıcı, Türkçü bir yaklaşım ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kimlik, İdeoloji, Eğitim, Sosyoloji Öğretimi

---

¹ Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Felsefe Grubu Eğitimi ABD, bzabun@gazi.edu.tr

YANILSAMADAN GERÇEKLIĞE: KAMU YÖNETİMİNDE E-DEVLET ETKİSİ

Sevil Zengin¹

Bilgi toplumu ve enformasyon teknolojisi sürecine geçiş ile tarihin sahne ışıkları altında beliren yeni toplum yapısında, devlet de klasik anlayıştan daha ötede bir yerlerde konumlanır bir hale gelmiştir. Bu konumlanış halinde devletin kullandığı enstrümanlar dönüşmüş ve e-devlet yapılanması ile sistem yeni kanallar doğurmuştur. E-devlet yaklaşımının özellikle Türkiye’de bürokrasinin yaftalanması üzerine yükselmesi ve inşasını ise etkinlik, ekonomiklik ve etkililik kavramları ile temellendirmesi, vatandaş-devlet arasında simbiyotik bir ilişki biçimi geliştirmiştir. Kapitalist düzlemde evrilen bu ilişki şekli, devlet aygıtının aslında yine tek taraflı rolünü daha görünmez kıldığı ve örtüleme aracı olarak da 7/24 sloganını kullanarak bir ilüzyon yarattığı söylenebilir. Bu çalışmanın amacı kamu yönetiminde e-devlet etkisinin ön ve arka bahçesini gözlemlemek ve aynı zamanda araçlarını niteliksel olarak inceleyerek kavramın mekanikliğini aşmaktır. Bu bağlamda literatürde de geniş bir çerçevede tartışılan ve bürokrasi üzerinden olumlanan e-devlet etkisinin sadece belirli söylemsel kavramların arayüzünde olmadığını aktarmaya çalışmaktır. Genel olarak bakıldığında ise e-devlet paradigmasının vatandaş-devlet ve devlet-devlet arasında iki yönlü ilişkiyi- hatta daha çok vatandaş odaklı- daha etkin, şeffaf, verimli, hızlı, sürekli, güçlü ve hesap verebilirliği yüksek bir sistem olarak algıladığı söylenebilir. E-devletin bu açıdan en doğal ve temel amacı yurttaş katılımı ile beraber bilgi akışına dayalı bir hizmet sağlamaktır. Hizmete ulaşımın kolaylığının dayanılmaz ağırlığı çerçevesinde ise e-devletin; vatandaşı, devleti ve bürokrasiyi nasıl, neye ve kime göre konumlandığı sorunsalının literatürde tartışılmamış olması ve bu çalışmanın ise bu tartışmayı belirli ölçüde kendi içinde barındırarak olması, literatüre bir katma değer ekleyeceğini düşündürmektedir. Ayrıca, kullanılan kavram setlerinin figüratif olarak değil de niteliksel olarak incelenmesi kamu yönetimi disiplini olgusunun bütünleşik yapısına uygun olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: E-Devlet, Yeni Kamu İşletmeciliği, Bürokrasi, Yurttaş-Müşteri

---

¹ Öğr. Gör., Bozok Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü, sevil.zengin88@gmail.com

7 HAZİRAN'DAN 1 KASIM'A ALEVİLERİN SİYASİ TUTUMLARI

Besim Can Zırh¹

Mehmet Ertan²

Biri öncekinin tekrarı iki genel seçime tanıklık ettiğimiz 2015 yılı Türkiye siyasal tarihine sancılı dönemlerden biri olarak kaydedildi. Bu sürecin en önemli gelişmelerinden biri Halkların Demokratik Partisinin (HDP) 7 Haziran Genel Seçimlerine parti olarak gireceğini açıklaması oldu. Böylece demokratikleşme sürecinin önündeki en büyük engellerden biri olarak gördükleri seçim barajının çevresinden bağımsız adaylarla dolaşma stratejisi yerine 2011 12 Eylül Referandumunu sonrasında güçlenen bu engelin kaldırılması talebini geri dönülmez bir şekilde Türkiye'nin gündemine almış oldular.

Nitekim, Türkiye'nin siyasi fay hatları ekseninde gelenekselleşmiş seçmen davranışı geliştirmiş farklı toplumsal kesimler HDP'nin bu kararıyla önemli bir tartışma sürecine girdi. Bu kesimlerden biri olan Aleviler kendilerini siyasi bir açmazın eşiğinde buldular. Bir yarıyla, 2002 Genel Seçimleri süreci ve sonrasında yaşadıkları siyaseten sahipsizlik hissiyatı Kılıçdaroğlu'nun Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) genel başkanı olduğu 2010 yılından sonra kısmen onarılmış, 2009 yılında "Çatı Partisi Girişimi" olarak başlatılan ve ertesi yıl Eşitlik ve Demokrasi Partisi (EDP) olarak sonuçlanan arayışlar son bulmuştu. Fakat, diğer yandan 2011 Anayasa Referandumunu ile siyasetinin içine girdiği kriz 2013 Gezi Protestoları süreciyle birlikte beklenmedik ve keskin bir şekilde açığa çıkmış, gösterilerin bir "Alevi İsyanı" olup olmadığı tartışılmıştı. Yükselen güvensizlik hissiyatıyla birlikte Aleviler CHP'nin siyasi daralmaya bir seçenek oluşturamamasına karşın, geleneksel tutumdan vazgeçmek konusundaki çekincelerle birlikte HDP'nin çağrısına kulak kabartmıştı.

Bu tebliğ, Alevilerin 2015 yılında yapılan her iki seçimde gösterdiği seçmen davranışlarını, özellikle de HDP ile kurulan ilişki üzerinden ele almaya çalışacak. Alevilerin 2015 gerçekleştirilen seçimlerde takındıkları tutum(lar) değerlendirilirken hem Alevi örgütlenmesinin temel özneleri olan Alevi derneklerinin seçim süreçlerindeki konumları, hem HDP'den seçilmiş Alevi milletvekillerinin değerlendirmeleri hem de Alevi yerleşim yerlerinden elde edilen temsili seçim sonuçları göz önünde bulundurulacak. Tebliğ, Alevilerin seçmen davranışlarını incelerken bir kültürel topluluğun siyasal süreçlerde hangi saiklerle nasıl farklı kararlar alabileceğini bir yandan o kültürel topluluğun etno-dilsel farklılıkları bir yandan da ülke siyasetinin güncel gelişmelerini ve toplumsal dönüşümlerini göz önünde bulundurarak değerlendirmeye çalışacaktır. Bu anlamda, seçim süreci içindeki gündelik tartışmaların ötesine geçerek Gezi Hareketi sonrası Türkiye'nin yaşadığı toplumsal dönüşüm, Suriye İç Savaşının Türkiye'ye yansımaları ve çözüm süreci de arka planda olacak şekilde Alevilerin 7 Haziran ve 1 Kasım seçimlerinde nasıl bir politik pozisyon aldıkları tartışılmaya çalışılacaktır.

---

¹ Dr., ODTÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, besimcan@metu.edu.tr

² Dr.